

R 27.

123
10.8.67

10.8.67

Luminati sacre pagi-
 ne p[ro]fessoris amplissimi magistri
 Raymundi Tull. ars magna/ ge-
 neralis et vltima: quarūcunq[ue] ar-
 tum & scientiarum ipsius Tull. assecutrix et
 clauigera: & ad eas aditum faciliore[m] prebēs:
 antehac nusq[ue] arti impressorie emūci ius cō-
 mendata: & per magistrum Bernardum la
 Vinbeta artis illius fidelissimū interpretē
 elimata. Una cum figuris suo situ decenter
 interis & totius operis enucleatiuis. Incer-
 tis pretereā cuilibet parti/ capitulo et rubri-
 ce/ titulis et annotationibus: adiecto indice
 alphabetico siue repertorio/ sententias ele-
 ctiores cōplectente: ad folia remissiuo.

1956280373561

Cum gratia et priuilegio.

Laurentii Theobaldi Cenomani super doctoris
huius artis A Raymundo Lullio nullius
lingue nullius ve artis diuinitus experte ex-
cogitate: ad lectorem epigrammatum.

Hic quid messis habet lector decocte libellus:

Sit tenuis quæ rarus a chatis honos.

Explicat hic: claris que non nudauit athenis

Doctorum (exemplar pallados omne) chorus.

Quod nec nostra vetus melius nec nouerat etas:

Coelitus ætherea Lullius arte dedit.

Quicquid Aristoteles: quicquid famosa pependit

Græcia: rex creffus/sorbona quicquid. habet.

Ingenio superos facili penetrauit ad axes:

Et virtute mera grande peregit opus.

Icarus ima suis freta si temerarius alis

Rasisset: gelidas tunc cecidisset aquas.

Et quia sydereas optauit cernere sedes:

Sole sequestrata precipitatur ope.

Lullius ex mediis contorsit ad ima volatus

Excelsisq: virum non tamen equor habet:

Inter librorum cumulos decocte (trophœa

Nam tenet) hoc sapias elige lector opus.

De opere concathenatum Carmen.

Mystica tangit opus/sed opus quod mystica tangit

Grande reponit onus/sed onus quod grande reponit:

Balnea lata petit: vel opus quod mystica tangit.

αυτ. προς χαριλ.

αυριδια τας τυπτας αυθις πολυειλια μουσας:

ευκευσειρεια πλους χαριλας αμφι σοφου

Index Alphabeticus.

CArtis magne generalis et ultime
Raymūdi Lull. doctoris famosissimi
Index Alphabeticus.

Accidens quid sit vi-
de. fo. 81

Accidētis q̄stiones.	fo. 116
Accidia p̄ principia.	fo. 74
Accidia per regulas.	fo. 74
Accidie q̄stiones p̄ r̄as et p̄cipia.	fo. 112
Actus intrinseci diuinarū rationū.	fo. 47
Actus quid sit.	fo. 87
Actio quid sit.	fo. 81
Actionis q̄stiones	fo. 116
Agentia et existētia q̄d significēt.	fo. 87
Alterationis q̄stiones.	fo. 119
Amphibologia quid sit.	fo. 27
Angelus p̄ D. deductus.	fo. 55
Angelus p̄ E. deductus.	55
Angelus p̄ F. deductus.	fo. 55
Antecedētis et cōsequētis q̄stiones.	fo. 120
Applicatio per diffinitiones.	fo. 78
Applicatio ad regulas.	fo. 78
Applicatio per euacuationē. 3. figure.	fo. 79
Applicatio p̄ multiplicationē. 4. figure.	fo. 79
Applicatio mixtionis p̄cipiorū et r̄az.	fo. 79
Applicatio nomen subiectorum.	fo. 79
Applicatio quid sit.	fo. 77
Applicatio p̄ implicitū et explicitū.	fo. 77
Applicatio per abstractū et cōcretū.	fo. 77
Applicatio per primā figurā.	fo. 77
Applicatio per sc̄dam figurā.	fo. 77
Applicatio ad tertīā figurā.	fo. 77
Applicatio ad quartā figurā.	fo. 76
Applicatio per tabulam.	fo. 78
Applicatio ad centum formas.	fo. 79
Applicatiōis prime figure q̄stiones.	fo. 114
Applicatiōis sc̄de figure q̄stiones.	fo. 114
Applicatiōis ad cētū formas q̄stiones.	fo. 114
Applicatiōis. 3. 2. 4. figure q̄stiones.	fo. 114
Appetitus nature quid sit.	fo. 82
Appetitus naturalis q̄stiones.	fo. 116
Apprehensio et cōprehensio q̄d sint.	fo. 87
Aritmetica quid sit.	fo. 89
Aritmetice q̄stiones.	fo. 121
Astronomia quid sit.	fo. 89
Astronomie q̄stiones.	fo. 121

Attractio quid sit.	fo. 82
Attractionis q̄stiones.	fo. 117
Auaricia per principia deducta.	fo. 72
Auaricia per regulas deducta.	eodem
Auaricie q̄stiones per regulas.	fo. 111

De littera B.

Bonitatis q̄stiones.	fo. 115
Bonitas per regulas deducta.	fo. 37

De littera C.

C amera B. c. d. b.	fo. 17
Camera a. b. c. t. b.	fo. 17
Camera b. c. t. c.	fo. 17
Camera b. c. t. d.	fo. 17
Camera b. d. t. b.	fo. 18
Camera b. d. t. c.	fo. 18
Camera b. d. t. d.	fo. 18
Camera b. t. b. c.	fo. 18
Camera b. t. b. d.	fo. 18
Camera b. t. c. d.	fo. 18
Camera c. d. t. b.	fo. 18
Camera c. f.	fo. 23
Camera c. g.	fo. 23
Camera c. h.	fo. 23
Camera c. i.	fo. 23
Camera c. l.	fo. 23
Camera d. e.	fo. 24
Camera d. f.	fo. 24
Camera d. g.	fo. 24
Camera d. h.	fo. 24
Camera d. i.	fo. 24
Camera d. l.	fo. 24
Camera e. f.	fo. 24
Camera e. g.	fo. 24
Camera e. h.	fo. 24
Camera e. i.	fo. 25
Camera e. l.	fo. 25
Camera f. g.	fo. 25
Camera f. h.	fo. 25
Camera f. i.	fo. 25
Camera f. l.	fo. 25
Camera g. h.	fo. 25
Camera g. i.	fo. 25
Camera g. l.	fo. 25
Camera h. i.	fo. 25
Camera h. l.	fo. 26
Camera i. h.	fo. 26
Camera b. h.	fo. 22
Camera b. i.	fo. 22

Index

Camera b. l.	fo. 22	Deus per regulam S. deductus.	fo. 51
Camera c. d.	fo. 22	Deus per regulam D. deductus.	fo. 52
Camera c. e.	fo. 22	Deus per regulam E. deductus.	fo. 52
Camera b. d.	fo. 21	Deus per regulam F. deductus.	fo. 52
Camera b. e.	fo. 21	Deus per maioritatem discursus.	fo. 50
Camera b. f.	fo. 21	Deus per equalitatem discursus.	fo. 50
Camera b. g.	fo. 21	Deus per minoritatem discursus.	fo. 50
Camera b. c.	fo. 30	Deus per principia deductus.	fo. 48
Camera c. d. t. c.	fo. 39	Deus per bonitatem deductus.	fo. 48
Camera c. d. t. d.	fo. 29	Deus per magnitudinem discursus.	fo. 48
Camera c. t. b. c.	fo. 29	Deus discursus per eternitatem.	fo. 48
Camera c. t. b. d.	fo. 29	Deus per potestatem deductus.	fo. 48
Camera c. t. c. d.	fo. 29	Deus per sapientiam deductus.	fo. 48
Camera d. t. b. c.	fo. 29	Deus per voluntatem deductus.	fo. 48
Camera d. t. b. d.	fo. 29	De ⁹ p regulam instrumentalis discursus.	fo. 53
Camera d. t. c. d.	fo. 29	Deus per regulam V. deductus.	fo. 52
Camera t. b. c. d.	fo. 29	Deus per regulam W. deductus.	fo. 52
Capacitas et incapacitas quid sint.	fo. 87	Deus per regulam X. discursus.	fo. 53
Capacitatis et incapacitatis questiones.	fo. 120	De ⁹ p regulam modalitatis discursus.	fo. 53
Charitas per principia deducta.	fo. 70	Deus per virtutem deductus.	fo. 49
Charitas per regulas deducta.	fo. 70	Deus per veritatem deductus.	fo. 49
Charitatis questiones per principia et res.	fo. 109	Deus per gloriam deductus.	fo. 49
Celum per regulas deductum.	fo. 51	Deus per differentiam deductus.	fo. 49
Celum per principia deductum.	fo. 55	Deus per concordantiam deductus.	fo. 49
Celum per regulam L. deductum.	fo. 57	Deus per contrarietatem deductus.	fo. 50
Cognitio fallaciarum.	fo. 27	Deus per principium deductus.	fo. 50
Coloris et colorati questiones.	fo. 118	Deus per medium discursus.	fo. 50
Compositio quid sit.	fo. 80	Deus per finem discursus.	fo. 50
Compositionis questiones.	fo. 116	Differentia per regulas deducta.	fo. 42
Comprehensio et apprehensio quid sint.	fo. 87	Differentia per principia deducta.	fo. 33
Comprehensio et apprehensio questiones.	fo. 120	Diffusionis questiones.	fo. 117
Conscientia quid sit.	fo. 94	Digestionis questiones.	fo. 117
Conscientie questiones.	fo. 122	Dispositionis et dispositi questiones.	fo. 119
Concordantia per principia deducta.	fo. 34	Doctrina quid sit.	fo. 123
Concordantia per regulas deducta.	fo. 42	Duratio deducta per principia.	fo. 31
Consilii et consulti questiones.	fo. 119	De littera E.	
Contrarietas per regulas deducta.	fo. 43	E lementatiua per regulas deduc-	fo. 64
Contrarietas per principia deducta.	fo. 34	ta	folio. 64
Corruptio et generatio quid sint.	fo. 87	E lementatiue questiones per re-	fo. 106
Corporis questiones.	fo. 118	gulas et principia discursus.	fo. 106
Circuli questiones.	fo. 118	Entis in potentia questiones.	fo. 117
De littera D.		Entitas quid sit.	fo. 79
 Exceptionis et decepti questiones.	fo. 120	Elenchi fallacia	fo. 28
 Declarationis et declarati questiones.	fo. 119	Equalitas per principia deducta.	fo. 36
Derivationis questiones.	fo. 118	Equalitas per regulas deducta.	fo. 45
Deus per regulam B. discursus.	fo. 50	Essentia quid est.	fo. 79
		Essentie questiones.	fo. 115
		Eternitas per regulas deducta.	fo. 38

Alphabeticus.

Existencia et agentia quid sint.	fo.87	Gula p principia deducta.	fo.72
Existencia et agentie questiones.	fo.120	Gula per regulas deducta.	fo.eodcm
Expulsionis questiones.	fo.117	Gule questiones per regulas.	fo.111
De littera F.		Gratie et gratiati qstiones.	fo.119
F allacia scdm plures interrogaciones.	fo.29	De littera H.	
Fallacia contradictionis.	fo.29	Habitus questiones.	fo.116
Fallacia equiuocationis.	fo.27	Habitus quid sit.	fo.81
Fallacia compositionis.	fo.27	Habitatio quid sit.	fo.123
Fallacia diuisionis.	fo.28	Homo p regulas deductus.	fo.58
Fallacia accentus.	fo.28	Homo cu minoritate patientie ei piculo.	fo.71
Fallacia figure dictionis.	fo.28	Honor qd sit z d honore z honorato.	fo.87
Fallacia extra dictionem.	fo.28	Honoris et honorati qstiones.	fo.120
Fallacia accidentis.	fo.28	De littera J.	
Fallacia scdm quid et simpliciter.	fo.28	Jee questiones.	fo.117
Fallacia scdm ignorantiam elenchi.	fo.28	Indiuiditas quid sit.	fo.80
Fallacia petitionis principij.	fo.28	Indiuiduitatis qstiones.	fo.115
Fallacia consequentis.	fo.29	Infinitas diuinaru ronū.	fo.47
Fallacia scdm nō causam vt causa.	fo.29	Infinitas actuuz diuinarum rationum.	fo.47
Fallaciarum cognitio.	fo.27	Infinittatis questiones.	fo.119
Falsitas per principia deducta.	fo.76	Imaginatio quid sit.	fo.59
Falsitas per regulas deducta.	fo.76	Imaginatio p regulas deducta.	fo.59
Falsitatis p principia z reglas qstiones.	fo.113	Immobilitas quid sit.	fo.82.
Fantasmatis questiones.	fo.117	Iusticie qstiones p principia z regulas.	fo.107
Figure questiones.	fo.11	Inuidia p principia deducta.	fo.75
Finitis per regulas deductus.	fo.44	Inuidia per regulas deducta.	fo.75
Finitis per principia deductus.	fo.35	Inuidie qstiones per principia.	fo.112
Fides p principia deducta.	fo.68	Inconstantia p principia deducta.	fo.76
Fides per regulas deducta.	fo. ibidez	Inconstantia p regulas deducta.	fo.76
Fidei qstiones p principia z regulas.	fo.109	Inconstantie qstiones p principia z reglas.	fo.114
Fortitudo per principia deducta.	fo.67	Ira per principia.	fo.75
Fortitudo per regulas deducta.	fo.67	Ira per regulas deducta.	fo.75
Fortitudinis qstiones p principia z reglas.	fo.108	Ire qstiones p principia z regulas.	fo.113
Fortune z fortunati qstiones.	fo.119	Inuictio qd sit: z de inueto.	fo.87
Forma quid est.	fo.80	Inuictio mediorum.	fo.26
Forme questiones.	fo.116	Inuictiois z inuicti qstiones.	fo.120
De littera G.		Instinctus quid sit.	fo.82
G rammatica quid sit.	fo.90	Instinctus nature questiones.	fo.116
Grammaticae qstiones.	fo.121	Inuestigatio diuinaru dignitatu.	fo.46
Genus quid sit.	fo.80	Ius quid sit.	fo.92
Generis qstiones.	fo.115	Iuris questiones.	fo.122
Geometria quid sit.	fo.88	Iusticia per principia deducta.	fo.65
Geometrie questiones.	fo.121	Iusticia per regulas deducta.	fo.66
Generatio z corruptio qd sint.	fo.87	De littera L.	
Generationis/corruptionis et priuationis questiones.	fo.120	Locus quid sit.	fo.82
Gloria per regulas deducta.	fo.41	Loci questiones.	fo.116
Gloria per principia deducta.	fo.33	Logica quid sit.	fo.90
		Logice questiones.	fo.121

Index.

Linee questiones.	fo. 118
Luxuria per principia deducta.	fo. 73
Luxuria per regulas deducta.	fo. 73
Luxurie questiones per regulas.	fo. 112
De littera M.	
M agnitudo p reglas deducta. f. 37	
M agnitudo deducta per principia.	fo. 30
M aioritas dducta p principia. f. 35	
M aioritas per regulas deducta.	fo. 45
M aioritas per principia deducta.	fo. 36
M inoritas per regulas deducta.	fo. 46
M ateria quid est.	fo. 81
M aterie questiones.	fo. 116
M ercantia quid sit.	fo. 93
M ercature questiones.	fo. 122
M edicina quid sit.	fo. 92
M edicine questiones.	fo. 122
M ediū deductū p principia.	fo. 35
M ediū per regulas deductum.	fo. 44
M emoriam per regulas deducta.	fo. 12
M ilitia quid sit.	fo. 93
M ilitie questiones.	fo. 122
M isericordie questiones.	fo. 119
M itio principiorum et regularum.	fo. 30
M odus probandi.	fo. 27
M odus dicendi.	fo. 29
M onstruositatis questiones.	fo. 118
M oralitas quid sit.	fo. 91
M oralitatis questiones.	fo. 121
M otus quid sit.	fo. 82
M otus immobilitatis questiones.	fo. 116
M ūd ⁹ an sit etern ⁹ z d eternitate mūdī. f. 17	
M ultiplicatio quarte figure.	fo. 26
M ultiplicatio plurium rationum.	fo. 26
M ulica quid sit.	fo. 89
M ulice questiones.	fo. 11
De littera N.	
N atura quid sit.	fo. 80
N ature questiones.	fo. 115
N avigatio quid sit.	fo. 93
N avigatiōis questiones.	fo. 122
N ecessitatis z necessitati qñsiones.	fo. 19
N onum subiectū quod est de instrumentali- tate quid est: z quot species habet. fo. 65.	
N ouitatis questiones.	fo. 117
N ouē subiectōrū qñsiones.	fo. 103
De littera O.	

O mnium quid sit.	fo. 87
O mnino quid sit.	fo. 91
O rationis qñsiones.	fo. 114
O rdinatōis z ordiatōis qñsiones. f. 119	
De littera P.	
P atētia p principia deducta.	fo. 71
P atientie quicūqñsiones per principia et regulas.	fo. 110
P assio quid sit.	fo. 81
P assionis questiones.	fo. 116
P lenitudinis questiones.	fo. 117
P redicatio quid sit.	fo. 94
P redicatiōis qñsiones.	fo. 121
P redestinationis questiones.	fo. 119
P erfectionis et perfecti questiones.	fo. 119
P er explicitū z implicitū questiones.	fo. 114
P er abstractū z concretū qñsiones.	fo. 114
P ietas p principia deducta.	fo. 7
P ietas per regulas deducta.	fo. 200
P ietatē qñsiones p principia z regulas.	fo. 110
P hilosophia quid sit.	fo. 80
P hilosophie questiones.	fo. 121
P incipiū per principia deductū.	fo. 34
P incipium per regulas deductum.	fo. 4
P incipia per regulas deducta.	fo. 37
P olitica quid sit.	fo. 90
P olitice questiones.	fo. 121
P roprietas quid sit.	fo. 80
P roprietatis questiones.	fo. 110
P otestas per regulas deducta.	fo. 3
P otentia quid sit.	fo. 87
P otētie obiecti z actus qñsiones.	fo. 121
P rudētia per principia deducta.	fo. 60
P rudētia per regulas deducta.	fo. 60
P rudētie qñsiones p principia z regulas.	fo. 107
P ulchritudinis questiones.	fo. 117
P uncteitatē questiones.	fo. 110
P luralitas quid sit.	fo. 79
P luralitatis questiones.	fo. 110
De littera Q.	
Q ualitas quid sit.	fo. 80
Q ualitatis questiones.	fo. 116
Q uantitas quid sit.	fo. 80
Q uantitatis questiones.	fo. 116
Q uestio octaua de loco p 3. signata.	fo. 7
Q uestiones de angelo p regulas.	fo. 101
Q uestiōes de deo p regulas facte.	fo. 101
Q uestiōes de hoīe per regulas.	fo. 101

Alphabeticus.

Questiones prime colune B.C.D.E.f.	fo.97
Questiones secunde colune c.d.e.f.	fo.98
Questiones tertie colune d.e.f.t.	fo.98
Questiones quarte colune e.f.g.t.	fo.99
Questiones quinte figure f.g.h.t.	fo.100
Questiones sexte colune g.h.i.t.	fo.100
Questiones septime colune h.i.l.t.	fo.101
Questiones euocatiōis tertie figure.	fo.102
Questiones imaginatiue p regulas ⁊ pncipia discursu.	fo.105
Questiones sensus p regulas discursu.	fo.105
Questiones quarte figure.	fo.102
Questiones mixtionis pncipiorum ⁊ regularum.	fo.102
Questio de angelo.	fo.103
Questio de quare que sit.	fo.6
Questio de celo per pncipia.	fo.104
Questio de celo per regulas facta.	fo.104

De littera B.

B receptio quid sit.	fo.82
Regime pncipis qd sit.	fo.92
Regiminis qstiones.	fo.122
Receptiōis qstiones.	fo.117
Regula g.	fo.7
Regula h.	fo.7
Regula h. de instrumentaliitate	fo.8
Regula modalitatis signata p h.	fo.7
Regula b.	fo.5
Regula c.	fo.6
Regula d.	fo.6
Regula f.	fo.6
Regule huius artis decem.	fo.5
Ratio quid sit.	fo.81
Ratiois questiones.	fo.116
Rhetorica quid sit.	fo.89
Rhetorice questiones.	fo.121

De littera S.

S apientia p regulas deducta.	fo.39
Sapientia deducta p pncipia.	fo.31
Sapientia per regulas deducta.	fo.61
Sapientia per pncipia deducta	fo.61
Similitudinis questiones.	fo.117
Similitudo quid sit ⁊ de assimilato	fo.87
Similitudinis ⁊ similitari qstiones.	fo.120
Simplicitas quid sit.	fo.80
Simplicitatis questiones	fo.116
Simplicitas quid sit	fo.82
Subiectum quartum qd est de homine p pncipia discursum.	fo.57

Subiectum octauum de elementatiua per pncipia deductum.	fo.63
Subiectum pncipium qd est de deo quod diuidat.	fo.46
Subiectum secundum de angelo per pncipia deducto.	fo.54
Substantia quid sit.	fo.81
Substantie questiones.	fo.116
Superbia per pncipia deducta.	fo.73
Superbia per regulas deducta	fo.73
Superbie questiones p regulas	fo.112
Superbie questiones per pncipia	fo.112
Spes per regulas deducta	fo.70
Spei qstiones p pncipia et regulas.	fo.109
Species quid sit	fo.80.
Species questiones	fo.115
Speculi questiones	fo.118

De littera T.

T ranssubstantiatiōis ⁊ transsubstantiati questiones	fo.119
Temperantia p pncipia deducta.	fo.67
Temperantia per regulas deducta.	fo.67
Temperantie qstiones p pncipia ⁊ regulas.	fo.108
Tempus quid sit.	fo.82
Temporis questiones.	fo.116
Theologia quid sit.	fo.88
Theologie questiones	fo.120
Trianguli questiones.	fo.118

De littera U.

U ergetatiua per regulas deducta.	fo.63
Uergetatiue questiones per regulas ⁊ pncipia.	fo.118
Uergetatiua per pncipia deducta.	fo.62
Uergetatiua p regulas deducta.	fo.62
Uirtus p regulas deducta.	fo.40
Uirtus deducta p pncipia.	fo.32
Uirtutum ⁊ uitiōrum qstiones.	fo.107
Ueritas per regulas deducta.	fo.41
Uoluntas p regulas deducta.	fo.40
Uoluntas deducta p pncipia.	fo.32
Umbre questiones.	fo.118
Unitas quid sit.	fo.79

FINIS TABULÆ.

Ars ista magna: generalis ⁊ vltima: iclepta fuit a Beato Raymundo: Lugduni super Rhodanū: mēse nouembri. Anno domini. M. cccv. Et finita ab ipso in ciuitate Nisana in monasterio sancti Dominici ad laudem et honorē dei: mense martij. Anno domini. M. cccvij. incarnationis domini nostri iesu christi: ⁊ sit ei commendata et beate virgini Marie matri eius **A M E N.**

**AD BEATVM RAYMVNDVM
LVLL. ORATIVN CVLA.**

**Ad te martyrii palmam remunde gerentem
Confugio: dentes in te confringe caninos:
Et tuamortali patefacta scientia cuncto
Defluat in totum vere fons limpīdus orbem
Doctrīne: pateat: latuist nimis abdita mundo.**

C Inscriptio artis magne a Beato Raymundo Lull. edita.

Deus cum tua summa perfectione: incipit ars generalis vltima.

Illuminati doctoris magistri Raymundi Lull. Ars magna generalis et ultima.

dicendum. Amplius quidem hec scientia generalis potest nunciari: quia questiones generales habet ad omnes alias questiones/quecumque sint/applicabiles. Omnes enim in istis implicantur. et sunt. he/sec. Utrum sit. Quid est. De quo est. Quare est. Quantum est. Quale est. Quando est. Ubi est. Quomodo est. et Cum quo est. Et sunt decem: ut apparet numeratione. Item ars ista est generalis ratione mixtionis principiorum et regularum quam habet: ut inferri patebit. Nam sicut positio in communi sumpta/est generalis ad omnes propositiones: sic suo modo ista principia composita/ in communi sumpta: sunt generalia ad omnia principia particularia composita. Sed ut dubium remoueat: dico quod omnia alia principia sunt particularia respectu istorum principiorum huius artis. sicut bonitas magna/ que est composita: est composita ad bonitatem Petri et Guillelmi/ et equi/ et sic de alijs.

Quare scientia generalis, vocatur.

Nota multa artes fecimus generales ipsa volumus explicare per istam quam vocamus ultimam/ quia de cetero non proponimus aliam facere/ ipsam quidem ex alijs compilamus: et aliqua noua explicite addimus. Quoniam intellectus humanus est longe magis in opinione quam in scientia constitutus: quia quilibet scientia habet sua principia propria/ et diuersa a principijs aliarum scientiarum: idcirco requirit et appetit intellectus quod sit vna scientia generalis ad omnes scientias/ et hoc cum suis principijs generalibus/ in quibus principia aliarum scientiarum particularium sint implicita et contenta sicut particulare in vniuersali. Et ratio huius est/ ut cum ipsis principijs alia principia subalternata sint/ et ordinata/ et etiam regulata: ut intellectus in ipsis scientijs quiescat per verum intelligere/ et ab opinionibus erroneis sit remotus ac plongetur.

Nota bene.

Diuisio huius artis

De diuisione huius artis. Diuiditur ars ista in. xij. partes: scilicet/ Alphabetum. Figuras. Diffinitiones. Regulas. Tabulam. Euacuationem tertie figure. Multiplicationem quarte figure. Mixtionem. Nonem subiecta. Applicationem. Questiones. Habituacionem. Et modum docendi.

Prima pars principalis de Alphabeto.

Alphabetus prima pars principalis huius artis: est istud. B: significat bonitatem. Differentiam. Utrum. Deum. Iustitiam: Et auariciam. C: significat Magnitudinem. Concordantiam. Quid. Angelum. Prudentiam. Et gulam. D: significat eternitatem siue durationem. Contrarietatem. De quo. Celum. Fortitudinem. Et luxuriam. E: significat potestatem. Principium. Quare. Hominem. Temperantiam. Et superbiam. F: significat sapientiam. Modum. Quantum. Imaginationem. Fidem. Et acidam. G: significat voluntatem. Finem. Quale. Sensituum. Spem. Et inuidiam. H: significat virtutem. Maioritatez. Quando. Vegetatiuum. Charitatem. Et iram. I: significat veritatez. Equalitatem. Ubi. Elementarium. Patientiam. Et mendacium.

Prima pars principalis huius artis.

Expositio alphabeti

Intellectus humanus magis consistit in opinione quam in scientia.

Hec scientia ad alias est noua.

Principia huius artis generalia.

camus ultimam/ quia de cetero non proponimus aliam facere/ ipsam quidem ex alijs compilamus: et aliqua noua explicite addimus. Quoniam intellectus humanus est longe magis in opinione quam in scientia constitutus: quia quilibet scientia habet sua principia propria/ et diuersa a principijs aliarum scientiarum: idcirco requirit et appetit intellectus quod sit vna scientia generalis ad omnes scientias/ et hoc cum suis principijs generalibus/ in quibus principia aliarum scientiarum particularium sint implicita et contenta sicut particulare in vniuersali. Et ratio huius est/ ut cum ipsis principijs alia principia subalternata sint/ et ordinata/ et etiam regulata: ut intellectus in ipsis scientijs quiescat per verum intelligere/ et ab opinionibus erroneis sit remotus ac plongetur. Per hanc quidem scientiam: possunt alie scientie per facile acquiri. Principia enim particularia in generalibus huius artis relucet et apparent: dum tamen principia particularia applicentur principijs huius artis/ sicut pars appluat in toto. Principia vero huius artis: sunt hec. Bonitas. Magnitudo. Eternitas siue duratio. Potestas. Sapientia. Voluntas. Virtus. Veritas. Gloria. Differentia. Concordantia. Contrarietas. Principium. Medium. Finis. Maioritas. Equalitas/ et minoritas. Et dicuntur generalia: quia omnes bonitates aliarum scientiarum ad vnam bonitatem generalem sunt applicabiles. Et idem dico de omnibus magnitudinibus: ad vnam magnitudinem generalem. Et sic de ceteris similibus alijs: suo modo

B

Secunda pars

Nota.

Quare b

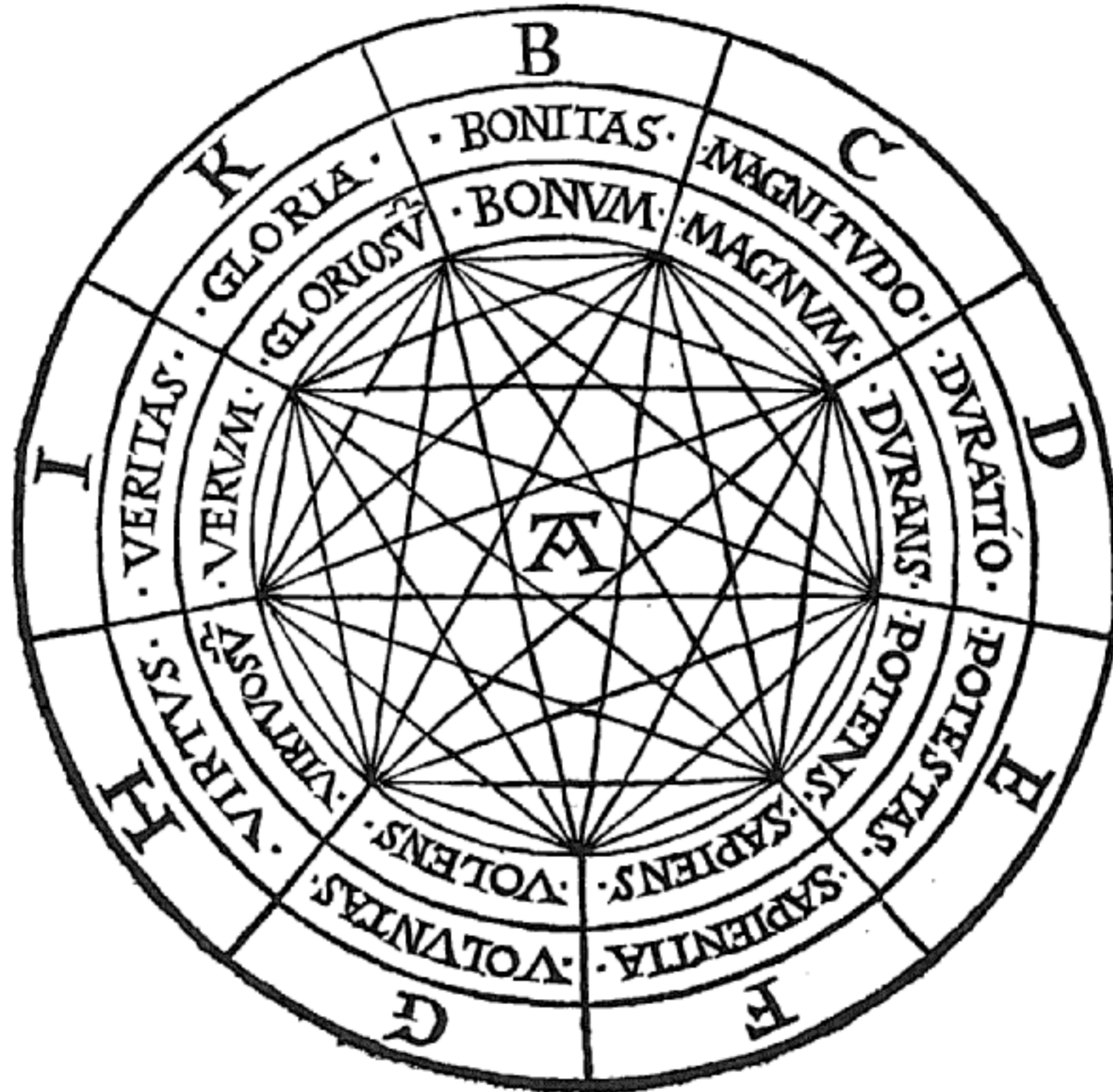
¶ Significat gloriā. Minoritatē. Quo modo & cū quo. Instrumētatiā. Pietatē. Et inconstantiā. ¶ Hoc s̄o alphabetū: cordetenus oportet scire: q̄ si non: artista minime poterit yti ista arte siue ipsam praticare. ¶ Et est positū hoc al

phabetū in hac arte: vt p̄ ipsum significetur principia/ & questiones hui⁹ artis/ & ea que in ipsis continent/ & ad p̄positum adducatur id de quo queritur: vt intellectus sit verus/ & certus/ et non dubitatus.

alphabetū institutum sit.

Secda pars principalis huius operis: que est de figuris: & p̄mo de prima figura per A: significata.

PRIMA FIGURA

Quattuor
figure.

De prima
figura / q̄
est circularis.

Figure sunt

quattuor: vt patet
in p̄senti pagina.

¶ Prima figura est
designata per A: et
est circularis / diuisa
in nouem camere-
ras. In prima qui-
dem camera: confi-

nit B: in secunda ho C: et sic de alijs. Et
dicitur circularis: quia subiectus mutatur
in predicatum et e conuerso: vt cum dicitur: bo-
nitas magna / magnitudo bona. magni-
tudo eterna: Eternitas magna. Deo bo-
nus: bonus deo. et sic de alijs: suo modo.
¶ Per talem circulationem quidem pote-
rit artista cognoscere ea que conuertuntur /
et ea que non conuertuntur: sicut deus est
bonus / et huiusmodi: que possunt conuer-
ti. Non autem deus et angelus conuer-
tuntur: neque bonitas et angelus: neque sua
bonitas et magnitudo: et sic de alijs ter-

Circula-
tio prime
figure ad
qd pdest.

minis. ¶ In ista figura: implicant oia /
sicut quando dicitur: deus est bonus / ma-
gnus / eternus / et ita de reliquis. Angelus
est bonus / magnus / durabilis: et reliqua.
Auaricia non est bona / sed mala: et sic de
alijs suo modo. ¶ In figura ista: cogno-
scuntur proprie passiones / et appropriate
existentes inter subiectum et predicatum.
Proprie / sicut deus est bonus / magnus /
et huiusmodi. Et angelus qui habet in-
natam bonitatem / magnitudinem et si-
milia. Appropriate / sicut angelus malus
qui habet malitiam appropriatam: et hoc
moraliter. Et sic de igne: qui habet bo-
nam et magnam siccitatem per terras. Et
homo moraliter: bonam et magnam pru-
dentiam / iusticiam / et sic de ceteris. ¶ Fi-
guram quidem istam debet artista huius
artis habitare et imaginari: et ad pro-
positum applicare / sicut ea que diximus de
ipsa. vt intellectus per ipsam veritates
attingere possit: et hoc vere et realiter.
¶ Hinc expositio prime figure.

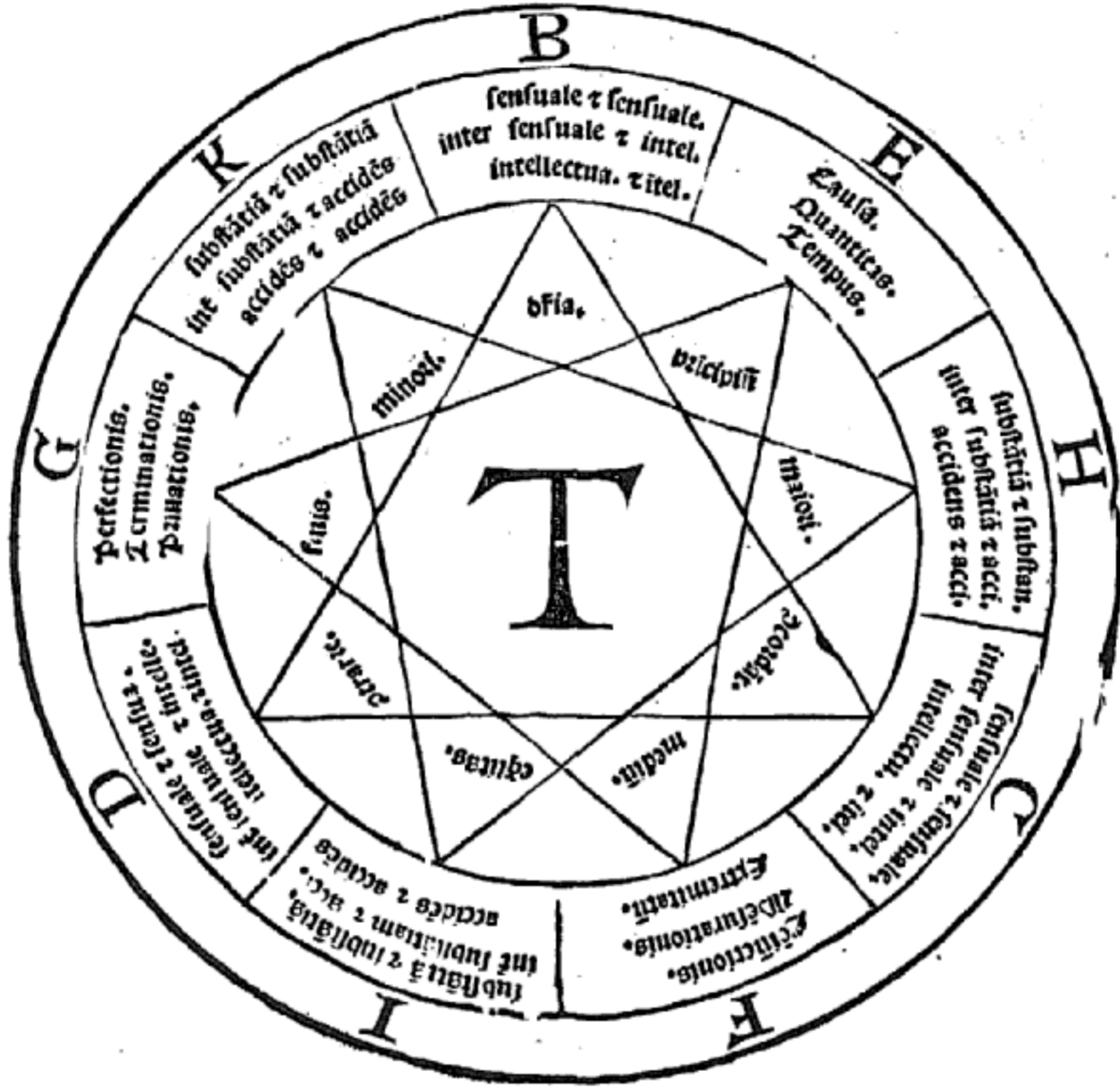
Passiones
proprie.

Passiones
appropria-
te.

Notabile
p̄ artista
huius artis.

Sequitur secunda figura per T: significata.

SECUNDA FIGURA

Secunda figura
trianguli
viridis.

Secunda figura: est de tribus triangulis: scilicet de differentiis: concordantia et contrarietate: ut apparet in ipsa. ¶ Supra angulum differentie: scribitur sensuale et sensuale/sensuale et intellectuale: intellectuale et intellectuale. Et sic de angulis concordantie et contrarietatis: ad significandam differentiam que est inter sensuale et sensuale: sicut inter unum corpus et aliud. Et inter sensuale et intellectuale: sicut inter corpus et animam: et inter intellectuale et intellectuale: sicut inter deum et angelum. Et sic de concordantia et contrarietate. ¶ Supra angulum principij scripta sunt: causa / quantitas et tempus. Per causam: principia substantialia significant: que sunt principia / efficiens / formale / materiale / finale. Per quantitatem et tempus: significantur principia accidentalia / sicut sunt nouem predicamenta. ¶ Supra angulum medij scripta sunt / conjunctio / mensuratio et extremitas / ad significandum tres species medij: veluti medij conjunctionis / mensurationis et extremitatis. Medij conjunctionis: est sicut clauus qui duos postes coniungit. Medij mensurationis: est sicut centrum quod equaliter existit in medio circuli. Medij extremitatis: est sicut linea in medio duorum punctorum. ¶ Supra angulum finis scripta sunt: terminationis / priuationis et cause finalis: ad denotandum quod sunt tres species finis. Est enim finis terminationis: sicut terminus regni vel campi. Item est finis priuationis: sicut mors que finit vitam. Et est finis causalis: sicut deus qui est finis et causa omnium rerum. ¶ Supra angulum maioritatis: et sic de angulis equalitatis et minoritatis scripta sunt: inter substantiam et substantiam: ad significandum quod una substantia est maior alia: sicut substantia hominis que maior est in bonitate vel virtute quam lapidis substantia. ¶ Item inter substantiam et accidens: ad significandum quod substantia est maior accidente: veluti substantia hominis que maior est quam sua quantitas et similia. ¶ Et inter accidens et accidens: ad denotandum quod unum accidens est maius alio: sicut intelligere quam sentire. Et sic suo modo dici potest de minoritate cum relative se habeant. Et inter substantiam et substantiam est equalitas: sicut homo et lapis qui equales sunt in genere substantie. Et inter accidens et accidens est equalitas: sicut intelligere et amare: que equalis sunt in genere accidentis. et inter substantiam et accidens est equalitas: sicut quantitas et subiectus sui que

Tres species
finis.

sunt equalia per extensionem et superficiem. ¶ Angulus viridis qui est de differentia / concordantia et contrarietate: est generalis ad omnia. Nam quicquid est: vel est in differentia / aut concordantia / vel contrarietate. In ipso autem triangulo quicquid est: implicitum est. Differentia tamen est generalior quam concordantia et contrarietas. Plures enim res possunt esse differentes quam concordantes et contrariantes. Sicut Petrus et Martinus qui differunt: et specie conueniunt / sed moribus contrarij sunt: unus enim iustus: alius vero iniustus. et sic de alijs suo modo. ¶ Differentia vero causa est pluralitatis: sed concordantia unitatis. Quoniam sicut differentia distinguit inter unum et alium: sic concordantia componit plures res in unum. Contrarietas autem corrumpit et dissoluit. Et ideo sicut triangulus viridis consistit in subiecto naturaliter: sic intellectus moraliter est discursiue: distinguendo / concordando / descendendo et ascendendo / per tres species differentie / concordantie et contrarietatis que supradicte sunt. Et ideo intellectus cum differentia simpliciter est generalis obiecti. Et sic de concordantia et contrarietate. sed quando contrahit se per scalam in tribus speciebus constitutam / non est omnino generalis: neque omnino specialis. Sicut quando dicitur: differentia est inter sensuale et sensuale: et reliqua: sed quando descendit ad indiuidua moraliter est omnino particularis. ¶ Triangulus rubeus: qui est de principio / medio et fine: est generalis ad omnia: quia omnia continent in se: cum quicquid sit vel est in principio / medio / vel fine. Et extra istos tres terminos: nullum ens esse potest. Principij vero: est ens cui omnia alia entia sunt subalternata. principium tamen vniuersale: absque natura aut moralitate nequaquam esse potest: in se habens principiantem / principiatum et principiare. Nam sicut natura caliditatis non potest esse sine calefactiuo / calefactibili et calefacere. Sic natura principij absque natura trium predictorum minime esse potest. Et sic artista debet cognoscere hec tria in principio vniuersali: eo quod de sua essentia sunt causaliter per proprias passiones subiecti. occasionaliter vero non: nam moraliter acquisite sunt. Causalia quidem principia dicunt necessitate. occasionalia autem contingentiam et per bene esse. ¶ Et sic artista debet ascendere et descendere ab vniuersali ad particulare et e conuerso. ¶ Medium autem est: sic vniuersale sicut principij. Sicut enim agens cum prin-

Angulus
viridis.

Triangulus
rubeus.

Secunda pars

cipio principiat. Sic cu3 medio mediat.
Et etiam per mediu3: coniungit entia di-
stincta ad vnum compositu3 siue mixtu3.
Sed per medium mensurationis: men-
surat actus/sicut intellectus/suum in-
telligere existens in medio intelligen-
tis 2 intelligibilis: et visus/suum vide-
re. generans suum generare / 2 iudex
suum in dicare: 2 sic de similibus alijs.
¶ Per medium quidem extremitatum:
sunt essentie et continuatiões/sicut bo-
nitas que est essentia simplex existens
medium inter magnitudinem 2 dura-
tionem/habens in se bonificare/ existiēs
in medio bonificantis et bonificabilis/
que se coniungunt in bonificare: 2 om-
nes tres sunt vna bonitas in diuisa: mo-
raliter vero nequaquam. Iste quidem tres
species medijs: sunt scala per quam intel-
lectus descendit 2 ascendit inuestigādo
media entium. Et simili modo sequitur
de fine/cum quo efficiens quietat entia
in termino vltimo. Sed in termino pri-
uatiuo minime/ eo q̄ priuatiuus est: 2
in termino terminatiuo/vnum ens qui-
dem est disparatum ab alio: 2 vna quies
ab alia. Talis quidem inuestigatio est
multum utilis 2 lucida intellectui ad at-
tingendum entia rerum. ¶ Per triangu-
lum croceum intelligitur vna maioritas
vniuersalis cui omnes alie maioritates
sunt subalterne. cum ipsa enim maio-

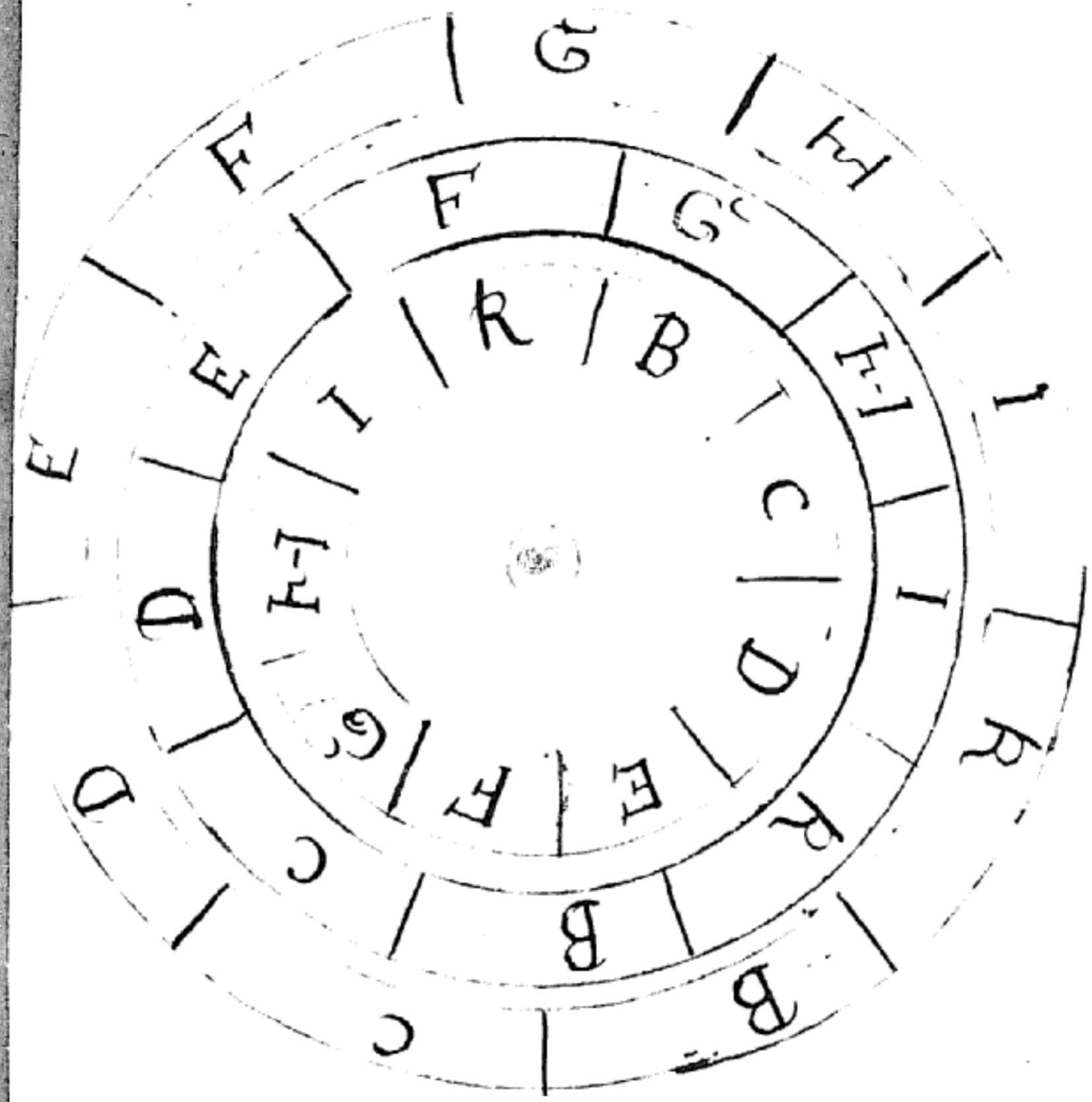
Triangu-
lus croceus

ritate/agens sic maiorificat sicut cū prin-
cipio principiat. Et hoc idem est de equa-
litatez etiaz minoritate suo modo. ¶ Si-
cut bonitates 2 reliqua substantialia in
maioritate posita sunt / sic bonitates et
cetera accidentalia in genus minorita-
tis reducta sunt. Et in bonitate quidem
substantiali innata bonificans / bonifica-
tum et bonificare sunt equalia per essen-
tia. Et sic de intellectu 2 voluntate / igne-
tate et similibus suo modo potest dici.
Et sic de equalitate accidentium causa-
lium 2 moralium . per ipsas quide3 tres
species predictas intellectus ascendet 2
descendet/ vt vnitates res attingere possit/
quo ad genus maioritatis/ equalitatis
et minoritatis / et etiam quo ad genus
substantialerz accidentale. ¶ Et iste ascē-
sus et descensus est valde artificialis ad
acquirendum scientias.

¶ Dixim⁹ de sc̄da figura q̄ instrumen-
tum est intellectus cum quo agit in pri-
ma figura/ quoniam per differentiaz di-
stinguit inter bonitatem et magnitudi-
nem: et huiusmodi: 2 cum concordantia cō-
cordat. Et sic de alijs suo modo. Ite3 di-
stinguit cum differentia in essentia boni-
tatis: per bonificatiōem/ bonificatum 2 boni-
ficare. Et cū concordantia quidē concordat
q̄ sint idem p̄ essentiam naturaliter: mo-
raliter vero nō . qm̄ differentia nō innata
s3 acquisita ē eo q̄ occasiōe sūt p̄ncipia.

Epilogus

De tertia figura ex prima et sc̄da composita.

BC	CD	DE	EF	FG	GH	HI	IK
BD	CE	DF	EG	FH	GI	HK	
BE	CF	DG	EH	FI	GK		
BF	CG	DH	EI	FK			
BG	CH	DI	EK				
BH	CI	DK					
BI	CK						
BK							

Expositio
tertie figur
pervigi
sex ca-
meras di-
se.

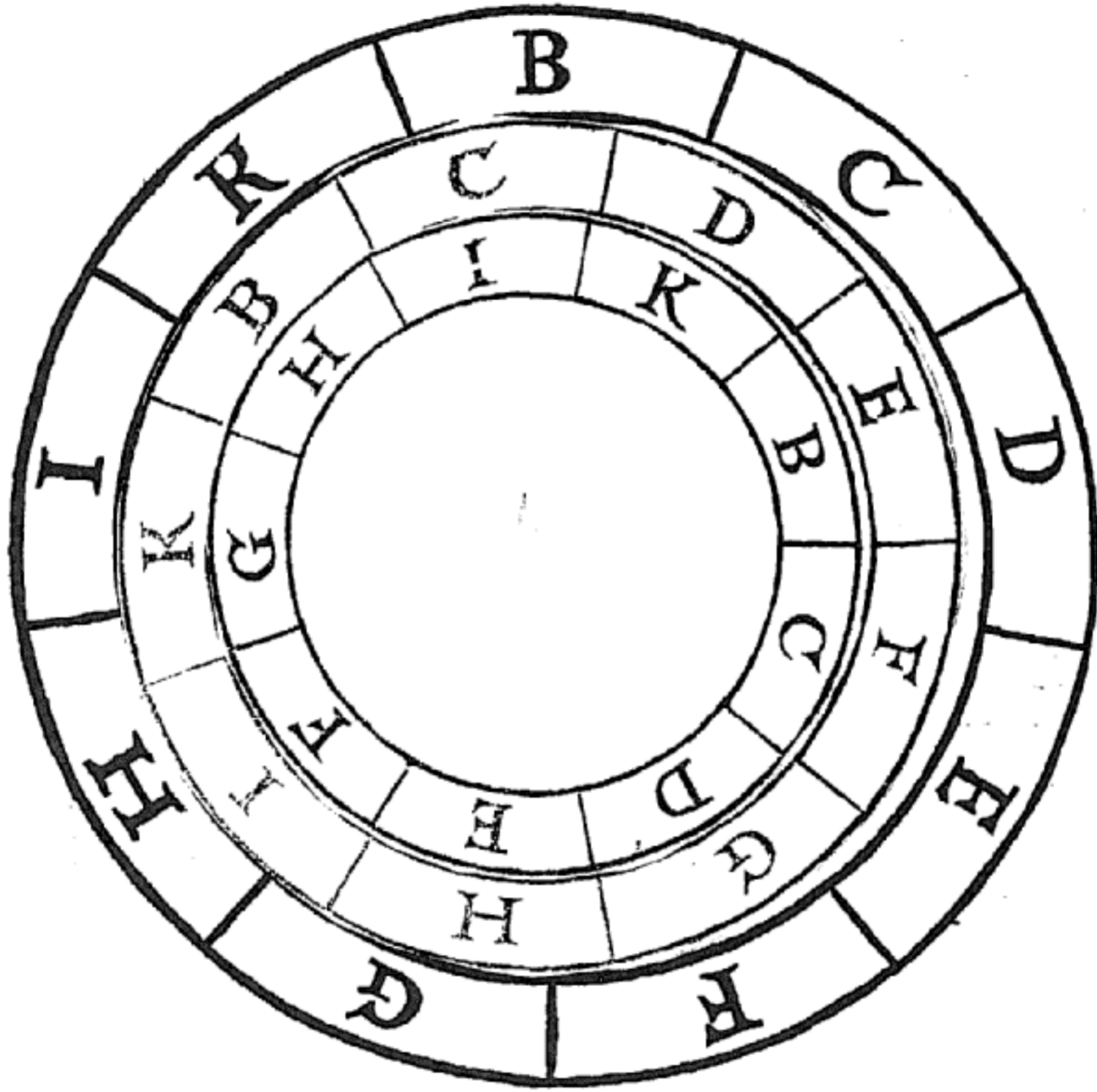
Intētio fi
ure.

Tertia figura est cōposita ex
p̄ma z sc̄da/ñ h̄z in se trigi-
ta sex cameras vt in ip̄a ap-
paret. In qualibet camera:
sunt due l̄e. i. p̄ma. b. c. In
sc̄da: b. d. z sic de alijs. Et h̄z
cōposita ex duab⁹ figuris: q̄z sibi b. valet
b. q̄b ē in p̄ia figura/ z. b. q̄b ē in sc̄da
Et sic de. c. q̄b valet. c. q̄b ē i p̄ia z. c. q̄b ē
in sc̄da. z sic de alijs. ¶ Intētio q̄re hec fi-
gura i hac arte ē posita: ē ad significādū/
vt cū vno p̄ncipio/ hō applicetv̄l associet
aliud p̄ncipiu/ sicut ad. b. applicat. c. d.
vsq̄ ad. k. vt cum. c. d. noticia habeat de
b. sc̄dm illā noticiā de h̄cōq̄ de. b. q̄rat/ z
sicut dicim⁹ de. b. ita intelligendū est de. c.
sicut respicere. c. cū. b. z postmodū cū. d.
z sic desceps vsq̄ ad camerā de. c. k. Et
sic de alijs cameris p̄ ordinem vsq̄ ad ca-

merā. de. i. k. Et hoc ad placitū secundū
q̄ hō multiplicare voluerit rationes ad
eādē cōclusionē. Et hoc respiciēdo/ signi-
ficata camerarū applicādo ad p̄positū.
¶ Hec figura docet descēdere de vniuer-
sali ad particulare/ gradatim quattuor
modis. p̄io: sic dicēdo p̄ cameraz de .b. c.
Bonitas: h̄z magnā differentiā z p̄cordā-
tiā. sc̄do: q̄n intellect⁹ cōsiderat angulos
differētie/ descēdit: ab vniuersali ad par-
ticulare/ itelligēdo differētiā p̄cordatiā
eō inter sensuale z sensuale: vt dictū ē in
sc̄da figura. Tertio descēdit p̄ q̄n p̄side-
rat q̄ d̄fia z p̄cordatiā bone sunt in igne
z aere p̄ p̄cordatiā i caliditate. Quarto
mō descēdit: intelligēdo q̄ bona differen-
tia z p̄cordatiā sunt inter hōificatū z. q̄
sūt v̄ eēntia hōitat. Et sicut dixim⁹ d. b.
c. ita dici p̄t de alijs cameris hui⁹ figure.
¶ iij

QVARTA FIGVRA.

De quarta figura tres circulos habent etc.

Quarta figura: tres habet circulos ut in ipsa apparet/et comprehendit prima figuram: secunda et tertia: et in ipsa colligunt illa principia ex quibus tabula est composita. Quia camera de b.c.d. facit columnam in tabula de b.c.d. composita. Et camera de b.c.e. facit columnam compositam de b.c.e. Intentio quare hec figura est posita in hac arte: est ut ex ipsa fiat tabula per ordinem/et homo multas rationes et multas conclusiones sciat invenire/predicere rationibus ad unam conclusionem applicatis/respicendo significata litterarum/et applicando ad propositum/tali modo/et non sequat inconueniens nec impossibile per predicta significata. Circulus mediocritatis docet inuenire medium conclusionis sicut c. et sic de alijs quod est medium per quod b. et d. participant magnitudine. Et sic d. existens iter b. et e. quod non permittit participare bonitate et potestate per proprietatem: idcirco medium concordantium siue copulatiuum causat conclusionem affirmatiuam: et contrariatum siue disiunctiuum/negatiuam. Finis scilicet pars principalis huius operis.

Quare hec figura est in hac arte posita.

Circulus mediocritatis ad quod prodest.

De diffinitionibus: et est tertia pars principalis.

Tertia pars principalis huius operis: que est de diffinitionibus.

Ista tertia pars: est de diffinitionibus principiorum: ut est diffinitio bonitatis/que est hec. Bonitas: est ens ratione cuius bonum agit bonum. Et magnitudo est ens ratione cuius bonitas/duratio et reliqua/sunt magna. Et istud uocabulum et reliqua: significat alia principia/non tamen simpliciter/sicut dicere/in deo est bonitas/magnitudo etc. non intelligit/et in deo sunt maioritas/minoritas/nec proprietates. Duratio: est id ratione cuius durat bonitas/magnitudo etc. Potestas: est id ratione cuius bonitas/magnitudo et homines: possunt existere et agere. Sapientia: est proprietates ratione cuius sapiens intelligit. Voluntas: est id per quod bonitas/magnitudo et similia/sunt desiderabilia/et per quam suppositum bonum/magnitudo etc. est uolens. Virtus: est origo unitatis/bonitatis/magnitudinis/et huius generis similitudinis. Veritas: est id quod est uerum de bonitate/magnitudine et similibus. Gloria: est

ipsa delectatio in qua bonitas/magnitudo et alia quiescunt. Veritas: est id per quod bonitas/magnitudo et similia/sunt rationes clare et inconfuse: et etiam bonificans/bonificabile et bonificare sunt inconfusa. Concordantia: est id ratione cuius bonitas et magnitudo et reliqua in uno et pluribus concordant. Contrarietas: est quorundam mutua resistetia propter diuersos fines. Principium: est id quod se habet ad omnia ratione alicuius prioritatis. Medium: est subiectum per quod finis inuenit principio/et principium refluat fini sapiens natura utriusque. Finis: est id in quo principium desinit. Maioritas: est imago imitatis/magnitudinis/eternitatis et reliquorum. Minoritas: est subiectum in quo finis concordantie/bonitatis/magnitudinis et ceterorum desinit. Minoritas: est ens circa nihil. Principiorum quoque alia sunt substantialia/alia accidentalia. Contrarietas tamen semper est accidentis. Sed principia que sunt substantialia/indigent diffinitionibus substantialibus. Et que sunt accidentalia/accidentalibus: sicut bonitati que est substantialis/competit bonificare. Et bonitati accidentali competit etiam diffinitio accidentalis cum qua agens bonificat bonificabilia accidentalia. Sciendum quoque quod diffinitio pluribus modis fieri potest: et omnes ad duos modos reducuntur. Et quilibet modus habet quatuor species. Primus quidem modus est: quando fit per efficientem/potentiam/materiam et finem. per efficientem sicut cum deo competit creare et saluare. per potentiam sicut cum deo/potentia est ens per quod materia per passionem habet. per materiam autem cum deo materia est ens de quo agens agit. per finem quod est diffinitio sicut in dicto est. Secundus modus est ut in regula. c. dicemus. Ad istos quidem duos modos: diffinitiones antedictae applicari possunt/sicut forma que diffinit per actum suum: ut cum breuemetatiua est ens cui proprie competit elementare: et vegetatiue vegetare: sensitui sentire: imaginatiue imaginari: et ratiuatiue ratiuari. Et sic de bonitate cui proprie competit bonificare/et magnitudini magnificare: et sic de alijs. Et huiusmodi dicitur de efficiente. Sicut homini cui proprie competit hominificare/leonem leonare/ignem calefacere: et sic de alijs. Et talis modus diffinitionis: est valde facilis et utilis. Diffinitiones quoque que fiunt per regulam de. c. sunt valde faciles/utiles et clare. Sicut diffinitio que cum suo diffinito conuertitur: sicut bonitas/est ens cui proprie competit bonificare. Et est ens quod proprie habet in se inuicem bonificatem/bonificatum et bonificare. Item est ens in subiecto cum quo bonificans bonificat subiectum. Amplius bonitas: est ens habens actionem in subiecto. Et

Nota de principijs.

Diffinitio pluribus modis fieri potest.

Quarta pars.

sicut dixim⁹ de bonitate: sic de alijs pncipijs dici pot. Per predictos duos modos artifex qdē oia diffinire pot. S3 vltra arte: est ali⁹ modus pncipij: pncipij: sc3 qn diffinitiones fiunt ad placitū siue p cōtingentiā/nō p consideratiōe diffinitionib⁹ pncipij/z appropriatis inter subiectū z predicatū existētib⁹/sicut qn dicitur de⁹ est ens infinitū z eternū: z hō est aīal rōnale. Et iterū: est aīal: cui soli cōpetit equare/scrivere/z sic de alijs suo mō. ¶ Amplius aut diffinitiones fiūt p cōpositionē videlz qn vñū pncipiū diffinit cū alio: vt cū dicitur bonitas magna/est ens rōne cuius bon⁹/magn⁹ agit bonū/magnū. z si addat eternitas/hoc est q bonitas magna est eterna. diffinit qdē ipa bonitas sic: bonitas magna z eterna/est ens rōne cui⁹ bon⁹/magnus/z etern⁹: agit bonū/magnū/z eternū. Per talē modū pot artista facere demonstratiōes p punitiua z vera pncipia/z etiā necessaria/z q alio modo nō se pnt hē. ¶ Ulteri⁹ sicut dicitur bonitas est ens: rōne cuius bon⁹ agit bonū/sic dicitur pot de magnitudine. magnitudo: est ens rōne cuius magn⁹ agit magnū: z eternitas pducit eternū. et sic de alijs. ¶ Ampli⁹ ad explanandū diffinitiones pncipiorū: pot artista explanare z declarare cū natura eorū/qm bonitas nō haberet naturā sine innato bonificāte/bonificato/z bonificare. Neq; magnitudo absq; magnificāte/magnificato z magnificare/neq; eternitas sine eternate/eternato/z eternare. z sic de alijs. Et si naturā pncipia nō haberēt/bonitas qdē nō esset ens rōne cui⁹ bon⁹ agit bonū naturaliter. Neq; duratio eēt ens ratiōe cui⁹ bonitas/magnitudo z reliqua durāt. Et ideo destructis diffinitionibus: pncipia qdē nulla essent: neq; etiā totū vniuersum esset qd falsū est/ eo q de vniuerso experientiam habem⁹ q est. Itē p hoc pncipiū sapiētia/intelligēdū est/q de intellectu intelligit/z in oī alio ente pter substantiā rōnale/p sapiām instinctus/z p voluntatē: appetit⁹ intelligitur. ¶ Ampli⁹ aliq; forte habēs dēte caninū z linguā serpētina: pncipia nostra z eorū diffinitiones spnet et calūniabit. ars aut vult q vñū pncipium adiuuet aliud/sicut si diceret. posito q magnitudo sit ens rōne cui⁹ bonitas est magna: z q oēs bonitates sint magne equalit⁹: negādū est p pncipiū maioritatis z minoritatis z p trārietatis/que qdē nō pmitūt q oēs bonitates sint magne equalit⁹.

¶ Finis tertie part⁹ pncipalis hui⁹ opis.

Contra emulatores huius artis.

Quarta pars principalis/que est de regulis.

Regule sunt

decē: sc3 vtrū qd: et reliq; vt i alphabeto iā signatū ē. Iste regle: sūt decē qōnes gñales p qō o3 esse oē qñtū/z quō id de q qñtū ponit i ipis est lucefactus z coloratū z etiā significatū intellectu bz essentiā z naturā regule/sicut ptz in grāmatica. Neq; sicut oia vocabula declinabilia notalia includunt in qnq; declinationib⁹: z pnt declinari p ipas. Sic suo modo oēs alie qñtiones pter istas hui⁹ artis (q fieri pnt) includunt in ipis decē/z ad ipas qdē reducunt/z etiā p ipas regulant rōne gñalitatē quā habēt. Et sicut he qñtiones sunt gñales: sic z species earū. sicut em bonitas oīno est gñalis cū suis gñalib⁹/bonificatio/bonificabili/z bonificare: sine qb⁹ non pot esse oīno generalis/sic de qñtionib⁹ decē huius artis/q cū speciebus generales sunt.

Quarta pars huius opus est de regulis: Rubrica.

De regula B.

Regula de B: est vtrū/z est de possibilitate/vtrū hoc de quo qñt sit/vel nō sit: z talis possibilitas causat fides siue credulitatē siue suppositionē: qz supponit q vtrūq; pars sit possibilis/videlz affirmatiua z negatiua. Ista qdē regla de b: h3 tres spēs: q sunt dubitatio/affirmatio/z negatio. Per primā speciē opz supponere q sit aut nō/vt intellect⁹ nō sit obstinat⁹ eligat⁹/z iuestigatiū vt trāsire possit ad attingēdā affirmatiuā vel negatiuā esse verā. Et h cū tali cōditione/vt semp cōcedat hoc qd magis recolibile est/intelligibile/z amabile/in pclusiōe esse verū adiunādo se cū pncipijs z eorū diffinitionib⁹/z cū alijs regulis: vt si qñt vtrū sit intellect⁹. Et videt q sic/qm magis recolibile est intelligibile z amabile/ipsuz esse/q nō esse. Et hoc fm pdictā iuestigationē pncipiorū. Qñ dicitur q hoc qd ē magis recolibile z amabile est eligēdū: intelligēdū est/q eligat cū maiori intelligibilitate z non cū minori. Qñ qñ affirmatiua aut negatiua eligit cum minori

Qd. 1. de regula B.

Ista regla tres habet spēs.

recolibilitate z amabilitate subiecti: ta-
lis qdē electio nō ē de gñe phie siue scie:
sed poti⁹ de gñe fidei z creduliatō. Qñ
aut etectio cuz maioritate intelligibilis
edpollētis maior: recolibilitati z ama-
bilitati/generat qdē vera scia z necessa-
ria/in quā intellect⁹ vere quiescit: qz ve-
re attingit obiectum. Et in isto passu cō-
sistit tota virtus huius regule.

De regula C.

Qñ. 2. de
regula C.
h3 quat-
tuor spēs.
Prima spe-
cies.

Regula de C: ē de qdēditate:
eo qz est subiectū z fons dif-
finitionū entiu/sicut. s. i. dif-
finitionib⁹ pncipioz figu-
ratū est. Ipsa qdē regula h3
quatuor spēs. Prima spēs est
de diffinitōe /z diffinito qd cū ipsa diffi-
nitōe pvertit /vt cū dicitur: intellect⁹ est esse
sue essentie. Iterū z est illud eē cui pro-
prie cōpetit intelligere /z sic de alijs suo
modo. Scda spēs: est qñ qñ de eo qd
h3 an se essentialit z naturalit /sine q ipa
res nō pōt esse /sicut cū dicitur: intellect⁹ qd
h3 i se essentialit z naturalit /sine q nō
pōt esse. Et rñdēdū est /qz h3 innate intel-
lectiuū /intelligibile /z intelligere. Et iō
intellect⁹ p intellectū: est agēs z intel-
ligēs /z cū suo pncipio z innato intelligibi-
li est intellect⁹ possibilis in q intelligit /z
intelligibilis pegrina q nō sunt de sua es-
sentia: z suū intelligere est act⁹ innatus z
intrinsic⁹. Et oēs tres sunt vn⁹ intellect⁹
z vna essentia indiuisa: z in ipso quidē in-
telligere intrinsic⁹ ipso intellect⁹ carathe-
rizat intelligere pegrinū. Sicut carathe-
rizat intelligibile pegrinū /in intelli-
gibili intrinsic⁹. Et hoc qdē necessariū
est: vt passio cū passioe: z act⁹ cū actu si-
bū pncipio adinuicēz correspondēt z decēter
se habeāt. Hoc in dico qñ intellectus est
practic⁹: qñ aut theoretic⁹ nequaquā. Sed
ipse intellect⁹: est id qd est simplr / sicut
totū qd ē p suas ptes sibi coessentialis.
Per hoc qdē qd dictū est de intellectu
intelligit p quēmodū intellect⁹ est vltis z
particularis: vltis qdē est inq̄tū pōt intel-
ligere hoc vel illud. Et sic de suo intelli-
bili /cū q est vltis ad recipiēdū h intelligi-
bile vt illud successiue. Et sic de actu in-
trinsic⁹: scz intelligere cū actib⁹ pegrini-
nis successiue. Qñ aut verū sit qd dictū
est de intellectu /satis qdē est pbabile p
diffinitōes pncipioz z regulā de b. Nā
si nō eēt verū /intellect⁹ qdē nō haberet
imaginatiuā bonitatē /neqz durationem
z. neqz etiā haberet naturā cū q sit vltis
z particularis: neqz etiā regulā de b. oīno

Scda spe-
cies.

esset vera /qd est impossibile. Tertia species.
Tertia species: est qñ qñ. Quid est res in alio: Et
rñdēdū est /qz est fm gen⁹ qñlitas: sicut
intellect⁹ q ē actiu⁹ p suū intellectuū qñ
attingit obiectū /z ē passiuus qñ recipit
spēs. Et est magn⁹: qñ h3 magnū et diffi-
cile obiectū. z est ver⁹ qñ vere intelligit.
z falsus: qñ false. Et ē ligat⁹ z necessitat⁹
p memoriā /qñ credit: in libertate aut z
in dēte ē /qñ veracit intelligit. Quarta
Quarta species: est qñ qñ qd h3 res i alio /sicut
qñ dicit qd h3 intellect⁹ in obiecto: Et ē rñ-
dēdū qz h3 actionē z passionē vt i tertia
specie significatū est: z h3 actionē in grā-
matica /logica /z geometria: z passionē i
sciētis politiuis /z h3 bonitates p mora-
les virtutes /z culpā p pctm: z sic d alijs
qñlitas. Dixim⁹ de rka c. z suis spe-
cieb⁹. Et sicut exēplificauim⁹ p intellectu
sic suo mō exēplificari pōt i subiecti cor-
poreis: sicut i igne cui pprie cōpetit igni-
re substantiā /z calefacere accidētali /
igne habēte ignificatiuū / ignificabile /z
ignificare. Et i lapide z i pipe ē ignis
ipo hñte i elementatis actionē. Et sicut ve-
getatiua i corpe vegetato /z sensitua in
corpe sensato: z imaginatiua i corpe ima-
ginato: in celestiali hō nō ē sic. Stella es
nō pducit stellā aliā /neqz āgel⁹ aliu an-
gelū: eo qz carēt gnatione substantiā /cū
sint sube incorruptibiles z indiuisibiles
De deo ei intelligit alio mō h3 diffinitio-
nē /z naturā diuine bonitat /atqz eternitat.

De regula D.

Tertia qdē: est d materialita-
te /z h3 tres spēs. Prima est
de q res est: sicut cū qñ de
q ē intellect⁹ absolute: Et rñ-
dēdū est /qz intellect⁹ ē de se-
ipso: h ē q nō ē fact⁹ de aliq
s3 est creatus inq̄tū ē z nō fuit. Scda
spēs est /qñ qñ de q est aliqd factū sine
pstituti: sicut qñ de q est intellect⁹: Et
rñdēdū est qz ipse est de suis pncipis co-
essentialib⁹. s. b suo intellectu /intelligi-
li /z intelligere. Et sic de hōie q pstitut⁹ ē
de suo corpe z sua aia. Et clau⁹ q ē de fer-
ro /z sic de silib⁹. Tertia spēs ē qñ qñ
tur de aliq cū est: sicut qñ de cui⁹ ē intel-
lect⁹ z cui⁹ ē regnū: Et rñdēdū est qz intel-
lect⁹ est hois: z regnū est reg⁹. Per hanc
aut regulā qñ d q ē res. Dictū ē b re-
gula qd. z applicata ē ad intellectu /z sic pōt
applicari alijs subiectis suo modo: vt p3
de toto vnuerso qd ē de seipso p pncipia spe-
cie /z nō de aliq alio pncipio pncipiente.
Et p scda3 specie est bdm qd ē de forma
z materia substantiā z vlt pstituti. Et

Qñ. 3. de
regula D:
q tres spe-
cies h3.
Prima spe-
cies.
Scda spe-
cies.

Tertia
species.

Quarta pars

quā formā descendit forme particulares.
Et quā materia materie particulares.
Ipsum quidē uniuersum ē dei: eo q̄ sua
creatura ē. Et hoc q̄ intelligi p̄t de bo-
nitate uniuersali & substāiali & magni-
tudine &c. q̄ quidē quo ad suū genus pri-
mitiua sunt. Per secundāz specie hui⁹ re-
gule: bonitas quidēz est de bonificatio/
bonificabili & bonificare: & magnitudo d̄
magnificatio/magnificabili & magnifi-
care/uniuersalib⁹: & sic d̄ ceteris suo mō
ex eo q̄ ptes ei⁹ sunt. Et hoc idē dici p̄t
de oib⁹ bonitatib⁹ particularib⁹/magnitu-
dinibus & sic de ceteris. Que bonitates
descēdūt a bonitate supradicta: & magni-
tudines a magnitudine ascripta. & sic de
alijs. sicut de elementis & elementatis suo
mō. Sic tñ nō est deinde de hōie p̄ secun-
dam specie/composit⁹ nāq̄ est ex aīa & cor-
pore/q̄ differunt genere & natura/sicut
corporea substātia & incorporea. & sic de
substātia & accidēte: sicut q̄ritas nō ē de
essentia substātie s̄ est habit⁹ eius rōne
cui⁹ est q̄ritas. Et sic de q̄ritate ratiōe cui⁹
est q̄ritas. Et sic de alijs accidētibus. Verū
tamē substātia & accidēs cōponunt in cor-
pore: sine qua cōpositioe nō p̄t eē corp⁹
Per tertiāz specie hui⁹ regule: ac-
cidētia sunt substātie/p̄ seipsa q̄dē nō exi-
stunt sed p̄ substātiā. Rō hui⁹ est: q̄ritas
& idē accidēs nō est ex hoc & illo. Suba
vero sic: cū sit ex hac materia & ex illa for-
mā cōstituta/rōne cuius est p̄ se existēs.
& accidēs est similitudo & figura & instru-
mentū ei⁹. ¶ Amplius accidēs sicut q̄ritas:
est de seipsa quo ad primā specie cū
oēs alie q̄ritates sunt ex ipsa descendūt
de ipsa. Ipsa vero est indiuisa in q̄ritas est
p̄mitiua: sed est diuisa in plurib⁹ quali-
tatib⁹ particularibus/sicut qualitas gē-
ralis est diuisa in pluribus qualitatib⁹ p̄-
cularibus. Hec vero diuisio est p̄ accidēs
videlicet per diuisionē substātiāle: que
quidē diuidit p̄ fractionē & ḡnationem
sp̄s/differētias & numeros. ¶ Alterius
sunt alia accidentia ex quibus sunt scie: q̄
apparet in logica q̄ est de secundis inten-
tionibus iūctis p̄mis. Et sic de accidenti-
bus mechanicis: sicut figura archē q̄ est
figura ligni. Et figura turris: ex lapidib⁹
figuris. Et sic de alijs suo mō. ¶ Per hāc
regulā inquirat artista in arte ista p̄mi-
tuitates & simplicitates p̄ primā specie.
Per secundā aut cōpositionē. Per tertiāz
vero dominationē & possessionē. Ipsa q̄-
dē regula est generalis ad omnia. ¶ Wi-
simus de regula .d. et hoc quod verum
est per se patet: et per omnes diffinitio-

nes principiorū & per regulas. b. c. Sā-
tis quidem est probabile: quoniam si bo-
nitas substāialis & sic de intellectu & hu-
iusmodi nō esset per secundāz specie hui⁹
regule/careret quidē ipsa specie/et sic nō
haberet ex quo esset/vnde sequeretur q̄
nō esset per se existēs/sed esset sicut ac-
cidēs q̄d careret secundā specie. d. Neq̄z ē
ipsa bonitas esset ratio substātialiter/
neq̄z bonus produceret bonū substātialiter
de essentia bonitatis: & sic bonitas ali-
qua nō esset substātia sed accidēs. Et sic
diffinitio magnitudinis/durationis & ce-
terorū esset destructa. & sic d̄ alijs. ¶ Am-
plius quidēz q̄ oīa essent accidentia: q̄d
est impossibile & contra regulā. b. c. Et i-
sto passu dat̄ doctrina per quē modū ar-
tista hui⁹ artis probet vnā veritatē cū
aliā/applicando diffinitioes principiorū
& regulas. b. c. q̄d ad hoc dictūz est de. d.

Quarta questio q̄ est de q̄re.

Quarta questio est de: quare
que duas habet species: vna
est p̄ existentiāz/alia vero ē
per agentia: sicut p̄ existen-
tia: q̄re quare est intelle-
ctus: respondendū est secundū existen-
tiā intellect⁹/est p̄pter hoc: q̄ est de suo
pprio intellectu/intelligibili & intelli-
gere: sicut totū q̄ existit hoc q̄d est p̄ suas
ptes coessentialis de quib⁹ est. Et intel-
lect⁹ per agentia vt intelligat/ & ad finez
se moueat/qui finis est q̄ intelligat deū
& aliorū entium veritates. Et vt hō habi-
tū: scientie habeat p̄ hāc regulā: querit̄
quare sunt res? Quod intellectus sit p̄
quare formale vt supradictum est/ verū
videtur esse per diffinitioes bonitatis/
magnitudinis & reliquorum: et per re-
gulam. b. et per secundam speciem regu-
le. c. sine quibus intellectus non haberet
naturam existendi neq̄z agendi. ¶ Ulte-
rius sicut dictum est de intellectu: ita
dici potest de substātia que est: per suas
causas et per suas occasiones. per suas
causas sicut per formam/materiam effi-
cientem et finalem. Per occasionē sicut
per diffinitionem/habitationem et cō-
tingentiam. Et sic de alijs accidentib⁹.
per ipsum quare vero sunt genera & spe-
cies & indiuidua & artes liberales & mer-
chancie et virtutes et vitia.

Qd. 4. q̄
de quare
duas sp̄s
continet.

De regula. f.

Quinta questio qrit de qua-
 titate que duas habet spe-
 cies: scilicet simplice m z co-
 positam sicut querit quan-
 tus est intellectus. Et respod-
 dendu est fm simplicitate sue essentie:
 q intellectus est tantus/ qtu est ee sue
 essentie. fm copositione aut respondend-
 du est: q est tantus quatus est p sua exi-
 stentia z agētiā/ siue p suum pprium
 intellectuū intelligibile z intelligere
 de quibus est. Per hanc aut queruntur
 mensurationes entium z numerus co-
 rru. Qd aut sit veru qd dictu est de intel-
 lectu: satis videt esse probabile per diffi-
 nitionē bonitatis/ magnitudinis z reli-
 quoz: z p scdam specie regule. c. d. Quo-
 niā bonitas inqstuz est essentia z forma
 simplex/ habet quantitatē continuā z di-
 sparatam ab alijs essentijs ratioe sui ge-
 neris z nature: s3 inqstū est ratio vt p-
 ducat bonū/ habet naturā discretā p bo-
 nificans bonificabile z bonificare. Et ab
 ista quidem influunt quantitates pere-
 grine z discrete per copositionē quā ha-
 bet in subiecto indiuiduato in quobonitas
 habet quantitatem (ōtinuā z discre-
 tam. z sicut dictū est de bonitate: ita dici
 potest de alijs formis superioribus que
 causant qstitates continuas z discretas
 inferiores. Sicut in lapide qui est habi-
 tuatus de vna continua quantitate ipso
 habente discretas quantitates ratione
 essentiarum elemētorum ex quibus est
 compositus. Et sic de planta p elemēta-
 tiuā z vegetatiuā. z de homine p elemē-
 tatiuā/ vegetatiuā/ sensitiuā/ imaginati-
 uam z ratiocinatiuā ex quibz composit^o
 est. Et sic de turre vel nauī per artificū
 cōstituta. Nō tñ tantū ptiue sicut sub-
 iectū naturatum: sed magis discrete q
 subiectū naturatū. rōne ptiū integraliū.

De sexta regula. G.

Sexta qstio qrit de qualitate
 que duas hz species: scz pro-
 pria z appropriatam. Sicut
 qrit p primā specie. Qualis
 est intellectus. Et rñdendū
 est: q intellectus est talis/ qualis est sua
 ppria intellectiuitas/ z sua intelligibili-
 tas z suū ppriū intelligere. Et si qrat^o
 p scdam specie: rñdendū est q intellectus
 est talis/ qualis est su^o habit^o/ siue qua-
 lig est sua intelligibilitas appropriata p
 actionē positā in sua ppria intelligibili-
 tate p quā attingit alia entia intelli-

bilis. Et hoc idē est/ si qrat. Qualis est
 ignis p suā ppriā qualitātē que est sua
 caliditas. Et respodendū est q est cali-
 dus/ calefaciens z per suā siccitatē que
 est qualitas sibi appropriata per terras
 desiccabilis. Sed est in aere desiccatiu^o
 per siccitatē. Et sic de alijs per hanc re-
 gulam querit de qualitate ppria z ap-
 propriata. Proprie qualitates sunt cau-
 se superiores: z appropriate sunt infe-
 riores: sicut caliditas ignis que est su-
 perior qntas/ z sua siccitas inferior. Et
 sic de bonitate naturali que ē superior:
 moralis aut inferior. Per hanc quidē re-
 gulā inquirunt artista ea q sunt superio-
 ra z inferiora inter subiectū z pdicatu^o.
 Qualitates pprie dico q sūt pprie pas-
 siones/ z appropriate qualitates. simili-
 ter sunt appropriate passiones.

De septima regula. H.

Septima regula querit de
 tpe: z tot habet species/
 quot habet scda regula et
 tertia z nona z decima. Et
 hoc facimus: quia essentia
 tēporis est valde difficilis
 ad intelligendum. Et primo applicabi-
 mus regulam. h. ad regulā. c. p primam
 speciem regule. c. Sicut quando querit
 intellectus qn est: Et rñdendū est: q tūc
 est/ qn suum esse est. Et p scdam specie^o
 respondēdū est: q est tūc qn habet suas
 partes sibi essentielles. ¶ Itē respodēdū
 est p specie tertiā/ quādo intellectus est
 in alio: z tunc est in alio quando agit in
 ipso/ sicut intellect^o practice in subiecto.
 ¶ Quarta species est: qn querit/ quādo
 habet intellect^o aliqd in alio: Ad quod
 respondēdū est: q tūc qn intelligit si-
 militudinem illius. et sicut diximus de
 intellectu p regulā. c. ¶ Per primā vero
 speciem regule. d. respondēdū est: q ips^o
 est essentia pmitina/ eo q nō est de alia
 essentia producta/ neqz genita/ sicut pri-
 ma materia q nō est de alia materia de-
 ducta/ z sicut prima forma nō est de alia
 forma. Et sic ips^o inqstū pmitiuū est: est
 prima forma ex q causant^o sue forme par-
 ticulares sicut dies/ z hore: z reliqua.
 ¶ Per secundā speciem regule. d. mediā
 te motu cōtinēte in se mouere/ mouens
 z motum sine mobile: est de tēporificati-
 uo/ tēporificabili z tēporificare: tamē nō
 dico q tps z mot^o sint idē per essentiaz/
 s3 sunt duo habit^o ex quibus subiectum
 est habituatu^o z passionatu^o. ¶ Per tertiā

Qd. 7. de. 12.

Essentia tps diffi- cilis ad in- telligēdū

Quarta pars.

Regla modalis.

Species scda instru-
mentalio.

specie regule. d. dicim⁹ q^o tempus est sub-
ditu agenti in agibili p^o agere: eo q^o sub-
stantia de ipso induit se naturaliter siue
moraliter. ¶ Per regulam modalem intelli-
gendu est q^o tempus consistit in mouete/ mo-
uere/ mobili/ siue motu: hoc habitua-
liter/ sicut pars in parte substantialiter.
Et similitudo temporis consistit/ sicut figura p^o
preteritu/ presens/ futurum: sicut in ha-
bitu caliditatis sunt figura/ calefactio/ calefactibile/ calefacere. Et in motu: mo-
uere/ mouens/ mobile/ siue motu. ¶ Per
speciem secundam instrumentalem. ¶ Tempus est
instrumentu substantie cum motu/ ut sub-
stantia possit agere: in subiecto autem sit
agibilis/ et sua agibilitas est figura per
tempus et motu. Et in isto passu apparet
p^o que modum intellectus attingit vere et
realiter essentia temporis. Et q^o hoc sit veru
probabile quidem est p^o diffinitiones princi-
piorum/ et p^o regulam. b. c. d. e. f. g. Verutamen
oportet q^o intellectus valde alio/ et claru
sit/ et etiam a confusione et dubitatione re-
motus/ ratione preparationis materie
et subiective et obiective.

De octaua questione que est de loco: signata per J.

Q. 8. q. 8. e
de loco: si-
gnificata
per J. de-
ce species
habet.

Octaua q^ostio querit de loco:
sicut quereret ubi est intel-
lectus. Et ista regula siue
questio/ quoddecim habet spe-
cies: q^o sunt de scda/ tertia/
nona et decima regula. Et
primo de prima specie regule. c. sicut in-
tellectus q^o est in ubi/ quo essentiali et natu-
rali: scz in suo esse siue essentia: sicut ho-
mo q^o est homo in sua humanitate et suo
esse. Et etiam intellectus est in seipso sicut
scda specie: sicut sue partes in suo toto.
Per tertia specie est intellectus in aia si-
ue in hoie/ siue in loco in quo est homo.
Per quarta specie est intellectus in illa
virtute p^o qua hz habitum sciendi/ et etiam
est in illo subiecto in quo hz actu praei-
cui. Et sic de consimilibus. ¶ Per hanc regu-
lam querit ubi sunt res in loco/ et ubi sunt
res sine loco simpliciter: sicut intellectus
qui est in loco sicut tertia specie et quarta/
non est in loco sicut prima et scdam. ¶ Q^o m^o
deduxim⁹ intellectum p^o locum: ideo aliqua-
liter cognouim⁹ locum mediante regula. c.
videlicet q^o locus: est ens cui p^opetie competit
locare ipso habente collocatiuum/ colloca-
bile et collocare. Et est habitus in subiecto
collocato in q^o subiecto hz suum esse: sicut
caliditas est in igne/ et actio est in agente/

et huiusmodi. ¶ T^o loc^o cognoscit p^o pri-
ma specie regule. d. q^o sicut intellectus
est primitiuus ipso non habete aliqd pre-
iacens ex quo sit deriuat⁹ materialiter:
sic locus est primitiuus inq^otu est genera-
lis/ ipso existente vna parte vniuersi. ¶ Pe-
ro quo ad prima specie non est sensibilis
neq^o un- ginabilis/ et intelligibilis t^om.
Verutamen p^o scdam specie regule. d. sua
figura visibilis et imaginabilis est/ non bi-
co sicut essentiali. Per tertia specie regule
d. locus est collocati possidentis locum: si-
cut calefactu possidet caliditate ipso ha-
bituato caliditate. ¶ Per has tres spe-
cies attingit essentia loci/ p^o intelligere
t^om. Ita q^o locus particularis in subiecto
substantato: est diffusus/ et deriuat a lo-
co vniuersali in subiecto vniuersali sub-
stantatus. Qui quidem locus vniuersalis
collocat oia collocata. Sicut oia calida
sunt calida p^o vniuersalem caliditatem. Et
sic oia mota sunt mota p^o modum vniuer-
salem. ¶ Per regulam de modalitate lo-
cus cognoscit. Nam per hoc q^o pars est
in parte/ sicut ignis in aere et eouerso/
ut p^o in elem^otato. et forma in materia
et eouerso. Et oes partes sunt in toto/ et
eouerso: et totu extra se transmitit suam
similitudinem/ siue suam figuram: sicut vnus
locus in alio p^o accidens/ et oia loca parti-
cularia sunt in loco vniuersali. Et figura
loci apparet in continente/ et t^o m^o et p^ote-
to. ¶ Alter^o locus cognoscit cu scda spe-
cie regule. k. Locus enim est instrumentu
substantie/ cui q^o instrumentu collocat parte
in parte. Sicut habitus est in habitu
videlicet bonus in bonitate et albu in albe-
dine/ et magnu in magnitudine/ et huius-
modi. Et figura huius instrumenti appa-
ret p^o sensum et imaginationem in colloca-
te farina in aqua/ et aqua in farina/ et hu-
iusmodi. ¶ Dixim⁹ de loco p^o discursum
quem fecimus de ipso/ mediante regula
c. d. k. noticiam et cognitionem habemus de
eo: et hoc attestant diffinitiones princi-
piorum et regula. b. c. d. e. f. g. h.

De regula modalitatis: si- gnata per K.

Q^ona q^ostio est de modo: scz
querere quomodo sunt res: Et ha-
bet quatuor species. ¶ Pu-
ma q^ostio est/ sicut querere
quomodo res est in se: sicut
intellectus est ens per se/
q^o intellectus hz modum essendi p^o se/ et
est remotus ab omni alia essentia. ¶ Se-
cunda species est: q^o queritur quomodo

Locu
nitioz
cognos

Q. 9.
regula
dalita
per
gnific

Secu
pescu

Tertia species.

Quarta species.

est intellectus in alio / et id aliud in ipso. Et est respondendum quod intellectus habet modum essendi in voluntate: et voluntas in ipso in quantum cum ipso et memoria / anima rationalis constitui potest. Tertia species est: quando queritur quomodo intellectus est in partibus suis / et sue partes in ipso. Et respondendum est / quod intellectus est in partibus suis / et sue partes in ipso / per istam naturam per quam potest esse ex suo proprio intellectu / intelligibili et intelligere / et per quem modum isti tres possunt esse partes eius. Quarta species est: quando queritur quomodo intellectus transmittit suam similitudinem extra se. Et est respondendum / quod intellectus transmittit extra se suam similitudinem per habitum scientie: intelligendo plures res quas intelligibiles facit in suo proprio intelligibili. Per hanc regulam queritur de modis secundum quos quedam res habet modum essendi per seipsas: et una in alia ut supra dictum est. Uterius intelligendum est: quod differentia causat differentias. et sic est modalis ad distinguendum res. Et concordantia concordat plures res in uno composito. Et sicut est modalis coniungendo. Et sic sequitur modus per quem pars est in parte et totum in partibus suis. Sicut in denario in quo aurum est in argento: et argentum in auro / quolibet remanente in sua essentia et suo esse. Talis modalitas est ens generale sub qua sunt omnes modalitates particulares: et subiecti est similitudo eius. Sicut figura est similitudo substantie: et color colorati et huiusmodi. Et modalitas moralis: est similitudo naturalis modalitatis. Et hoc quod dictum est de modalitate sit verum: probabile videtur esse ratione diffinitionum principiorum. Et per istas regulas scilicet b. c. d. e. f. g. h. i. Et hoc patet artifice huius artis bene inuenti.

De regula K: que est de instrumentalitate.

decima de instrumentalitate. na spe

Secunda regula est de instrumentalitate: hoc est querere cum quo res sunt / siue cum quo agunt. Et hinc quattuor species similes illis que sunt de regula modalitatis. Prima species est: sicut querere cum quo intellectus est pars anime: et respondendum est / quod intellectus est pars anime: cum differentia / concordantia et potestate: et sic de ceteris principis excepta contrarietate. Secunda

species est: cum quo intellectus alia a se intelligit. Et respondendum est quod intelligens intelligit acquirendo: et miscendo unam speciem cum alia: et ponendo ipsas in proprio intelligibili: sicut oculus qui in speculo suam similitudinem attingit. Tertia species est: quando queritur cum quo intellectus est pars particularis: et respondendum est / quod est una in se habet unam potentiam actuam / intellectus / formalem cum qua plures res attingit in uno intelligibili: ut quod est de essentia ipsius intellectus / cum quo et in quo. Intellegibili / plures species sunt intelligibiles: sicut in uno speculo plures ymagines sunt visibiles. Et est particularis quando descendit praticando scilicet intelligendo aliquam speciem specificatam quam acquisiuit: et in memoria servavit. Quarta species est: quando queritur cum quo intellectus extra se suam transmittit similitudinem. Et respondendum est quod cum proprio intellectu / intelligibili et intelligere cum quibus facit species esse intellectus: et per memoriam recolibiles: et per voluntatem eligibiles ad amandum vel odiendum. Per hanc regulam queritur de instrumentalitate: sicut in instrumentalitate. Uterius intelligendum est: quod instrumentalitas est substantialis: sicut mactulus et fenella qui habent instrumentum substantialis cum quo generant genitum. Aliud est accidentale sicut ignis qui cum sua caliditate calefacit calefactibile. Et sicut homo qui cum iusticia facit se iustus. Aliud est universale: sicut intellectus qui cum suo intelligibili facit intelligibile pegrinum hoc et illud. Et sicut masculus qui cum una et eadem virga generat plures filios: et ignis cum sua caliditate calefacit plura calefactibilia. Et sicut faber qui cum uno et eodem martello facit plures clavos. Instrumenta vero particularia sunt istud et illud et reliqua. cum quibus doctores strunt domum. Et sicut due propositiones cum quibus fit conclusio. Et sic de alijs suo modo. Aliud est intrinsecum instrumentum: sicut intelligibile quod est de essentia intellectus. Aliud est extrinsecum quod est pegrinum cum quo doctores generant scientias. Et sicut martellus cum quo faber fabricat clavum. Quod sit verum quod diximus de instrumentalitate: omnes diffinitiones huius artis principiorum et omnes regule attestantur et probant. Et similiter quod de decem regulis dictum est: que regule sunt vasa ad omnia intellectibilia et proportionabiles intellectui humano.

Tertia species.

Quarta species.

Divisio instrumentorum.

Finis quarte partis.

Abula.

bcdt bcedt bceft bcegt bcbt bcit bckk
bctb bctb bctb bctb bctb bctb bctb
bctc bctc bctc bctc bctc bctc bctc
bctd bctd bctd bctd bctd bctd bctd
bddtc bddtc bddtc bddtc bddtc bddtc bddtc
btdbc btdbc btdbc btdbc btdbc btdbc btdbc
btdcd btdcd btdcd btdcd btdcd btdcd btdcd
cddtc cddtc cddtc cddtc cddtc cddtc cddtc
ctbdc ctbdc ctbdc ctbdc ctbdc ctbdc ctbdc
ctbcd ctbcd ctbcd ctbcd ctbcd ctbcd ctbcd
ctcd ctcd ctcd ctcd ctcd ctcd ctcd
dtbc dtbc dtbc dtbc dtbc dtbc dtbc
dtbcd dtbcd dtbcd dtbcd dtbcd dtbcd dtbcd
dtcd dtcd dtcd dtcd dtcd dtcd dtcd
tbc tbc tbc tbc tbc tbc tbc

Quinta pars.

be g t
bet c
bet g
b g t c
b t b g
b t e g
e g t e
e t b g
e t e g
g t b g
g t e g
t b e g

be b t
bet b
bet b
b b t b
b b t e
b t e b
e b t b
e t b e
e t b b
h t b e
h t e b
t b e b

be i t
bet b
bet e
b i t b
b i t e
b i t t
b t e i
e i b b
e i t e
e i t t
e t b e
e t b i
e t e i
i t b e
i t e i
t b e i

be k t
bet b
bet e
b e t k
b k t b
b k t e
b k t t
b t b k
b t e k
e k t b
e k t e
e k t k
e t b e
e t b k
e t e k
k t b e
k t e k
t b e k

b f g t
b f t b
b f t e
b g t g
b g t t
b g t f
b g t b
b t f g
b t f g
b t f g
f g t g
f g t t
f g t b
f t b g
f t b g
f t b f
g t b g
g t f g
t b f g

b f h t
b f t b
b f t b
b h t b
b h t f
b h t b
b t f b
b t f b
b t f b
f h t b
f h t f
f t b b
f t b b
f t b b
f f b b
h t b b
h t f b
t b f b

b f i t
b f t b
b f t f
b i t b
b i t t
b i t e
b i t f
b i t b
b i t b
b i t b
f i t t
f i t t
f i t t
f i t t
f i t t
f i t t
f i t t
t b f i

b f k t
b f t b
b f t t f
b k t t b
b k t t f
b k t t k
b t t b k
b t t b f
f k t t k
f k t t f
f t t b k
f t t b k
k t t b k
k t t f k
t b b f k

b g b t
b g t b
b g t t b
b g t t b
b b t t b
b b t t b
b b t t b
b t t b b
b t t b b
g b t t b
g b t t b
g t t b b
g t t b b
g t t b b
h t t b b
h t t b b
t b b g b

b g i t
b g t b
b g t t g
b g t t i
b i t t b
b i t t g
b i t t i
b t t b i
b t t b i
g i t t b
g i t t g
g t t b i
g t t b i
i t t b i
i t t b i
t b b g i

b g k t
b g t t b
b g t t g
b g t t k
b k t t b
b k t t g
b t t b k
b t t b k
g k t t g
g k t t k
g t t b k
g t t b k
g t t b k
g t t b k
k t t b k
k t t b k
t b b g k

b b i t
b b t b
b b t t i
b b t t b
b i t t b
b i t t b
b i t t b
b t t b i
b t t b i
b t t b i
b t t b i
i t t b i
i t t b i
i t t b i
t b b i

b b k t
b b t b
b b t t b
b b t t k
b k t t b
b k t t b
b k t t b
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
k t t b k
k t t b k
t b b k

b i k t
b i t t b
b i t t i
b i t t k
b k t t b
b k t t i
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
b t t b k
i k t t i
i k t t i
i k t t i
i t t b i
i t t b i
i t t b i
k t t b i
k t t b i
k t t b i
k t t b i
t b i k

cegt	ceht	ceit	cekt	cfgt	cfbt	cfilt
cefc	cefc	cefc	cefc	cfcc	cfcc	cfcc
cetg	cefb	cefi	cefk	cfccg	cfccf	cfccf
cgtr	cbtr	citr	cktr	cgtr	cbtr	citr
cgte	cbte	cite	ckte	cgte	cbte	cite
ctcg	ctch	ctci	ctck	ctcg	ctch	ctci
cteg	cteh	ctei	ctek	cteg	cteh	ctei
egtc	ebtc	eitc	ektc	fgtg	fbtc	fitc
egtc	ebtc	eitc	ektc	fgtg	fbtc	fitc
etcc	etcc	etcc	etcc	ftcc	ftcc	ftcc
etcc	etcc	etcc	etcc	ftcc	ftcc	ftcc
gtcc	btrc	itcc	ktcc	gtcc	btrc	itcc
gtcc	btrc	itcc	ktcc	gtcc	btrc	itcc
tcgg	tcgb	tcgi	tcgk	tcgg	tcgb	tcgi

u

Quinta pars.

ii
ii
ii
ii

ii
ii
ii

ii
ii
ii

ii
ii
ii

ii
ii
ii

ii
ii
ii

ii
ii
ii

f b i e
f b r b
f b t i
f i t t b
f t t f f b
f t e b
b i e b
b i e b
b r f b
i r f b
i t f b
t f b

f b l a t
f b t e b
f b o t e b
f l a t b
f t l a t b
f t e b l a
b l a t f
b l a t b
b l a t b
b r f b
b r b b
l a t f b
l a t b b
t f b b

f i l e
f i t t i
f i l e f
f l a t f
f l a t f
f t e i l e
f t e i l e
i l a t f
i l a t f
i r f l a
i t f l a
l a t f l a
l a t f l a
t f i l e

g b i e
g b r b
g b t i
g i t t b
g t t g
g t g
g r f b
b i t g
b i t g
b t g b
i t g b
i t g b
t g b

g b l a t
g b t e b
g b r b
g b r t b
g l a t b
g l a t b
g t g b
g t g b
g t g b
b l a t g
b l a t g
b r g b
l a t g b
t g b

g i l e
g i t t i
g i l e g
g l a t g
g l a t g
g t g l a
g t g l a
g t i l a
i l a t g
i r g l a
l a t g l a
l a t g l a
t g i l e

b i l e
b i t b
b i t b
b i t b
b l a t b
b l a t b
b r b l a
b r b l a
b r b l a
i l a t b
i l a t b
i r b l a
i r b l a
l a t b l a
l a t b l a
t b i l e

Quinta pars.

De tabula Rubrica.

Tabula ista

composita est ex lxxvij. columnis ut dicitur est. Et est subiectum siue instrumentum in quo inuestigatur solutiones questionum recipiendo ad propositum affirmando vel negando/ concordando principia et regulas et euitando eorum contrarietatem. Significat autem t. in tabula: quod littere que sunt ante ipsum principia sunt de prima figura: et littere que sunt post ipsum sunt de secunda. sicut in camera b.c.t.b. in qua b. precedens t. dicit bonitatem: et c. magnitudinem. Et b. post t. dicit differentiam: et sic de alijs. Inuestigatio autem que fit in tabula / est in alteriori gradu significationis veritatum quam illa que fit in figuris. Tabula hoc quarte figure veritas est voluendo circulum secundum et tertium: ut in ipsa tabula apparet usque ad lxxvij. columnas. In qua resolutione consistit ligamen columnarum b.c.d. que conuertit se cum columna b.c.f. Et sic successive de columna in columnam: usque ad ultimam que est h.i. k. ut in tabula apparet. Et sic in qualibet columna sunt omnes columnae impliciteratione cuius implicationis quilibet columna est coadiuuantia alteri. Ad quolibet solutionem unius questionis possunt applicari omnes significationes omnium questionum abstractarum et manuductarum ad ipsam questionem. Et in isto passu apparet magna generalitas istius tabule huius artis. Amplius in qualibet columna sunt viginti questiones per ordinem superficialiter. Et de hoc dabimus exemplum in prima columna que est b.c.d. predicando primo de bonitate/ deinde de magnitudine / postmodum de eternitate: et hoc sic. Prima est: utrum bonitas sit in tantum magna quam sit eterna? Secunda utrum sit aliqua bonitas in tantum magna quam contineat in se res differentes et sibi coessentiales? Tertia. utrum bonitas sit in tantum magna quam contineat in se res concordantes et sibi coessentiales? Quarta utrum bonitas continens in se res contrarias sit magna? Quinta utrum bonitas eterna sit differentis? Sexta utrum bonitas eterna sit con-

cordans? Septima utrum bonitas eterna habeat in se contrarietatem? Octava utrum bonitas contineat in se differentiam et concordantiam? Nona utrum bonitas contineat in se differentiam et contrarietatem? Decima utrum bonitas contineat in se concordantiam et contrarietatem? Undecima quid est magna differentia eternitatis? Duodecima quid magna et eterna concordantia? Decimatercia quid est magna et eterna contrarietas? Decimaquarta quid est magna differentia et concordantia? Decimaquinta quid est magna differentia et contrarietas? Decimasexta quid est magna concordantia et contrarietas? Decimasextima differentia concordantie eternitatis de quo est? Decimaoctava differentia eternitatis de quo est? Decimanona concordantia contrarietatis et eternitatis de quo est? Vigesima differentia concordantie et contrarietatis de quo est? Fecimus xx. quoniam per columnas b.c.d. continentur in se xx. cameras. Prima camera est b.c.d. scda b.c.t.b. et sic usque ad xx. que est t.b.c.d. Ex qualibet camera abstraximus unam questionem ut supra patet. Et sicut fecimus xx. questiones in prima columna/ ita fieri possunt alie. xx. in scda: et alie. xx. in tertia: et sic per ordinem usque ad columnam ultimam que est h.i.k. Per has questiones et solutiones eleuat in tam altum gradum vniuersalitatis ipse intellectus: quod innumerabilis et estimabilis reddat. Et hoc ratione generalitatis predicati et subiecti. Et in isto passu patet per quem modum ars ista est valde generalis et utilis. Ad vadam doctrinam et modum soluendi questiones volumus antedictas questiones soluere: applicando significationes litterarum ad propositum tali modo/ quod definitiones principiorum et species regularum non destruant. Et primo: ad primam respondendum est cum dicitur: utrum bonitas in tantum sit magna quam sit eterna? dico quod sic. Et hoc quidem est manifestum per definitiones bonitatis/ magnitudinis et eternitatis. Nam si bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonum/ et magnitudo magnificat bonitatem et eternitatem / et definitio eternitatis facit durare bonitatem et magnitudinem: necessarium est ut actus bonitatis sit infinitus et eternus/ et per consequens essentia bonitatis. Et sic concluditur quod bonitas est magna et eterna. Nam sine magnitudine et eternitate non posset habere actum infinitum et eternum/ videlicet bonificare: et hoc est affirmabile per regulam b. et per secundam speciem

Ad primam questionem

regule c. 2 d. ¶ Alterius per primā specie-
 ciem regule d. affirmatio est tenenda: eo
 quod eternitas est essentia primitiua ultra
 quod non est aliud prelatio / et sua primiti-
 uitas est bona et magna: et sic sequitur de
 necessitate quod sit aliqua bonitas magna
 et eterna. ¶ Alterius per tertiam specie-
 regule d. significatum est quod non est ali-
 quod contrarietas que habeat dominium in eter-
 nitate sed potius econuerso: quod domi-
 num haberet si eternitas non haberet
 primitiuam et magnā bonitatem: ergo bo-
 nitas intantum est magna quod est eterna.
 ¶ Ad secundam quando dicitur utrum sit
 aliqua bonitas intantum magna quod sit
 differens? Solutio dico quod sic. hoc quidem
 est manifestum per definitiones eorum. Si
 enim bonitas est ens ratione cuius bonus
 agit bonum: et magnitudo est ens ratione
 cuius bonitas differens sunt magne/
 necessariū quidem est quod in bonitate sint
 res differentes sibi coessentialis: videlicet
 bonificans / bonificatum et bonifica-
 re. Quia hoc est de ratione bonitatis / magni-
 tudinis et differentie: quod in essentia boni-
 tatis sint res distincte realiter et simpli-
 citer. Et quod ipsa bonitas indiuisa sit essen-
 tialiter et magna et incōfusa. ¶ Item que-
 stio est tenenda affirmatiua per regulam b.
 ut per se patet etiam per regulam c. per
 primam enim specie ipsa bonitas cum suis
 concretis diffinitur et conuertitur essen-
 tialiter et concretive. Et per secundam spe-
 ciem differentia ponit cum magnitudi-
 ne: quod bonitas habeat in se bonificans/
 bonificare et bonificatum / que quidem non ha-
 beret naturam absque distinctione: neque bo-
 nitas posset esse ratio bono / quod de se ipsa
 produceret bonum. Et sic ipsa bonitas est
 vacua natura magnitudinis: differens
 tamen deficiente. ¶ Amplius ad idem ma-
 gnitudinis differentia sunt in bonitate na-
 turaliter: ut patet per tertiam specie regule
 c. Et etiam bonitas est in ipsis natu-
 raliter. Et per quartam specie magnitudo et
 differentia habet actus suos in bonitate
 et similiter bonitas in ipsis / ratione quarte
 speciei regule c. ¶ Ad tertiam questionem
 quando queritur utrum intantum bonitas
 sit magna / quod contineat in se res concordantes
 et sibi coessentialis? Ad quod respon-
 dendum est quod sic: ut patet per definitiones
 eorum: quoniam si bonitas non continet res
 concordantes et sibi coessentialis siue natu-
 rales: iam bonitas magna non distaret
 a contrarietas / neque esset magna sine ta-
 li concordantia quod est impossibile: quia
 impossibilitat e necessitant definitiones
 bonitatis / magnitudinis / eternitatis.

¶ Alterius ad hoc idem consentit affir-
 mado prima species regule c. que ponit co-
 uersionem diffiniendo bonitatem et suas res
 concordantes: videlicet bonificans / bonifica-
 tum et bonificare: et concordant / concordatum et
 concordare: cum quibus conuertitur supre-
 ma bonitas et concordantia cum suprema
 magnitudine. ¶ Amplius per secundam
 specie ostenditur: quod bonitas habeat in se
 res bonas / concordantes siue quibus boni-
 tas magna non posset esse. Et etiam ter-
 tia species regule c. ponit: quod magnitu-
 do et concordantia sunt in bonitate cum
 actibus suis: videlicet cum magnificare co-
 cordare. Et bonitas cum ipsis cum bono age-
 re. Et quarta specie dicit: quod quilibet ra-
 tio habeat in alia actum suum et essentiam suam.
 Et in isto passu apparet altitudo intel-
 lectus qui vere et realiter hoc attingit: ad
 quam altitudinem non posset ascendere
 nisi deo adiuuante. ¶ Ad quartam que-
 stionem quando queritur utrum bonitas
 continens res in se contrarias et sibi co-
 essentialis sit magna? Respondendum est
 quod non: quia caret concordantia que qui-
 dem est plus absolute quam contrarietas. Ra-
 tio huius est quod concordantia cum bonitate
 ponit esse generando. Et contrarietas
 cum malicia ponit priuationem bonita-
 tis corrumpendo: et hoc volunt definitiones
 bonitatis / magnitudinis et contrarieta-
 tis: quod sit verum quod diximus / regula eui-
 dem b. hoc requirit: et etiam prima spe-
 cies regule c. Quoniam si bonitas ma-
 gna contineret in se res contrarias / ma-
 gnum malum quidem esset sibi: et conuer-
 terentur in ipsam bonitatem magnitu-
 do et paruitas: quod est impossibile. Et
 etiam per secundam specie regule c. que
 ponit in bonitate bonificans / bonificatum
 et bonificare cum magnitudine: ergo de
 hac questione negatiua est tenenda. ¶ Item
 tertia species dicit quod contrarietas non
 posset esse in subiecto bono cum magni-
 tudine. Et idem est iudicium de quarta
 specie que dicit quod contrarietas non posset
 habere actum suum in magna bonitate.
 ¶ Ad quartam questionem cum dicitur
 utrum bonitas eterna sit differens? Re-
 spondendum est quod sic: quoniam nisi bo-
 nitas eterna esset differens non posset
 ab eterno agere bonum eternum: ex eo quod
 differentia non gubernaret agentem in
 suo numero actiuo: neque agibile in nu-
 mero passiuo. Et illud idem dico de age-
 re / et differentia deficiente causaret con-
 fusio eorum: et eternitas non haberet na-
 turam eternam / neque bonitas bonificandi:
 et sic omnes iste definitiones essent de-

Ad quartam
 questionem.

Quinta pars.

structe quod est impossibile. ¶ Amplius ad idem regula b. consentit affirmative adiuuando se cū definitionibus prefatis. Item per primam speciem regule d. affirmabile quidem est. Nam ipsa regula dicit quod bonitas eterna tantum est primitiua per agere: sicut per existere: priuata enim differentia inter agentem et agibile priuatur quidē agere et per consequens agentia. Et generatur ociositas et priuatio nature bonitatis eterne quod est impossibile. Adhuc secunda species regule d. videtur hoc idem affirmare: nam absque differentia bonificantis/bonificabilis et bonificare non haberet ex quo esset: neque eternitas posset ipsam gubernare quod sibi esset malum contra bonum eternaliter quod est impossibile. ¶ Adhuc per tertiam speciem regule d. manifestum est quod si de questione negatiua est tenenda/requeretur quod aliquod ens esset eternum habens eternam maliciam: que impediret quod eterna ratio bonitatis non esset ratio bono eterno/quod produceret bonum eternum carens differentia: quod est falsum et etiam impossibile et contra regulam b. ergo etc. ¶ Ad sextam utrum bonitas eterna sit concordans? Respondendum est affirmative per eorum definitiones: eo quod eternitas dicit quod bonitas et concordantia durant. Et concordantia dicit: quod bonitas et eternitas in uno et in pluribus concordant: et bonitas eterna est ratio ab eterno concordans: quod bonus producit bonum. Hoc autem non posset esse nisi bonitas eterna esset concordans per bonificantem/eternantem et concordatum: et per bonificare/eternare et concordare. ¶ Amplius quod diximus satis probabile est: et etiam per regulam c. affirmatio est tenenda: nam bonitas est illa forma que proprie continet in se differentiam et concordantiam et bonificantem et bonificatum et bonificare bene habitatos de differentia/concordantia / cū quo habitu differens et concordans sunt agentes: differentiable et concordabile sunt patientes: et per quartam speciem habent differētiare et concordare: et bonitas bonificare. ¶ Ad septimam quando queritur / utrum bonitas eterna habeat in se contrarietatem? Respondendum est quod sic. posito quod mundus sit eternus: quod patet per definitionem contrarietatis: quoniam ab eterno et in eterno mundus est bonus et malus: per eternam bonitatem et eternam maliciam / generationem / corruptionem et priuationem.

Ad. vi. q. 1.
tionem.

Ad. vi. q. 1.
tionem.

Et bonitas eterna non posset esse bona ratio / quod producat bonum eternum sine contrarietate et malicia. Et eternitas est causa: quare bonus et malus durant ab eterno: et hoc regula b. non potest consentire: neque prima species regule d. Nam ab eterno essent priuatiua bonum et malum concordando. Et per secundam speciem totum vniuersum esset compositum ex bono et malo: et prima causa scilicet deus / esset necessitatus ad causandum mundum ab eterno tantum cum malicia et cum bonitate: quod est impossibile ratione huius impossibilitatis de hac questione negatiua est tenenda: et in isto passu apparet quod impossibile est: quod mundus sit ab eterno. ¶ Ad octauam cum queritur / utrum bonitas contineat in se differentiam et concordantiam? Respondendum est quod sic. Quod patet per eorum definitiones. Si enim bonitas non haberet res differentes et concordantes: non posset esse ratio bono / quod produceret bonum / et concordantia non posset esse absque differentia rerum. Et priuata differentia esset confusio et occultatio inter bonificantem / bonificatum et inter concordantem et concordatum. Immo dico quod esset implicata contradictio que est impossibilis. ¶ Item prima species regule c. dicit: quod eternitas est ens cui proprie competit eternare. hec autem proprietas esse non potest sine concordantia eternantis / eternati et eternare: que concordantia est naturalis necessaria / ut per secundam speciem eiusdem regule significatum est. Et per tertiam speciem videndum est quod eternans in eternabili est agens: et eternatum siue eternabile patientis / et eternans habet actum scilicet eternare: ut per quartam speciem regule c. significatum est. ¶ Ad nonam questionem quando queritur / utrum bonitas contineat in se differentiam et contrarietatem? Respondendum est quod sic in aliquibus subiectis: sicut in elementato in quo elementa differunt et contrariantur: sicut ignis et aqua per calidum et frigidum / et sicut aer et terra per humidum et siccum. Et hoc bonum est: quia absque tali contrarietate elementatum esse non posset. ¶ Alterius regula b. ad hoc quod diximus consentit. Item per primam speciem regule d. negatiua de questione est tenenda: hoc est quod in essentia bonitatis sunt bonificans / bonificatum et bonificare non possunt contrariare: quia si sic / per secundam speciem eiusdem regule boni

Ad
fionem.

Ad
fionem.

118 quidem non haberet et quo esset. Et per tertiam speciem subdita eiusdem esset malicie: neque etiam haberet naturam quod est impossibile. ¶ Ad decimam quando queritur utrum bonitas contineat in se concordantiam et contrarietatem? Respondendum est quod sic in aliquo subiecto quod est habitatum bonitate: sicut elementatum quod est bonum per bonitatem / in quo elementato aer et ignis concordant per caliditatem / et aer et aqua per humiditatem / et aqua et terra per frigiditatem / et terra et ignis per siccitatem. Et ignis et aer per siccum et humidum sunt contrarii: aer et aqua per frigiditatem et caliditatem sunt contrarii / et aqua et terra per humiditatem et siccitatem sunt contrarii: et terra et ignis in motu per leuitatem et ponderositatem. Et quod diximus manifestum est per definitiones concordantie et bonitatis atque contrarietatis. Quoniam elementans non posset esse ratio in subiecto quod produceret bonum elementatum: et etiam definitiones concordantie et contrarietatis essent distincte. ¶ Amplius regula b. ad idem consentit affirmando: et etiam prima species regule c. Elementatum namque est subiectum bonum in quo concordantia et contrarietas aliqua convenientia et contrarietas habent / sicut ignis et aer qui in elemento concordant per caliditatem et siccitatem / sed per humiditatem contrariantur: et sic circulariter ut supra dictum est. ¶ Altero per secundam speciem regule c. affirmatiua est tenenda: sicut elementatum quod continet in se innatam concordantiam et contrarietatem / ut supra dictum est. Et per tertiam eiusdem regule speciem est in aere concordans: et aer in igne concordabilis quo ad genus caliditatis: sed quo ad genus humiditatis et siccitatis contrariantur: eo quod ignis ratione siccitatis est contrarius aeri: et aer igni per humiditatem. ¶ Adhuc per quartam speciem patet quod quodlibet elementum habet actionem et passionem in alio circulariter: ratione cuius elementa sunt remissa et contracta / ut ad mixtionem et compositionem venire possint / existente elementato bonitate habitato: et etiam de concordantia et contrarietate. ¶ Ad undecimam quando queritur / quid est magna differentia eternitatis? Respondendum est / quod est forma necessitans eternantem / eternatum et eternare in eternitate: ut magnitudo sit ens ratione cuius differentia et eternitas sint magne. Et eternitas sit ens ratione cuius magni-

tudo et differentia durat. Et differentia est ens: ratione cuius unus sit eternans et alius eternans et aliud eternare. ¶ Alterius quod sit verum quod diximus: regula quidem b. hoc testatur. Et etiam prima et secunda species regule c. Et similiter tertia species regule c. ut eternans sit in eternitate / magnitudine et differentia: agens et produciens productum ipso habente in eternitate / magnitudine et differentia naturam: et hoc ratione quartae speciei. ¶ Item prima species regule c. hoc idem concedit. ut magnitudo primitiua et eterne habeat eternantem / eternatum et eternare. Et secunda species regule b. hoc idem ponit. ut eternitas habeat ex quo sit. Et ad hoc tertia species eiusdem regule concordat. ¶ Ad duodecimam quando queritur quid est magna et eterna concordantia? Et est dicendum quod est forma necessitans in eternitate et magnitudine concordantiam inter eternantem / eternatum et eternare. Et hoc per primam speciem regule c. et d. satis est videndum. Et etiam per secundam speciem c. et d. Et sic de tertia specie regule c. ut eternans sit in magnitudine et eternitate et concordantia / magnificans et eternans. Per quartam speciem regule c. ut habeat naturam eternandi eternatum / magnificandi magnificatum / concordandi concordatum. Et ad hoc tertia species regule d. concordat. ¶ Amplius eorum definitiones hoc idem approbant et testantur: quoniam magnitudo absque concordantia eternantis et eternati et eternare / non posset esse ens ratione cuius eternitas et magnitudo essent magne. Neque etiam eternitas haberet naturam cum qua durare posset: atque sine ipsis concordantiam habere. Neque sine concordantia distare a contrarietate. ¶ Ad decimam tertiam quando queritur / quid est magna et eterna contrarietas? Respondendum est / quod est eternitas mundi: posito tamen quod mundus sit eternus. Et hoc patet per eorum definitiones et per regulas eorundem. Quoniam definitio contrarietatis ponit quod eternitas dei et eternitas mundi: magnam habent controuersiam ipsis existentibus primitiuis per primam speciem regule c. et d. Quoniam eternitas dei non est singularis: et priuata sua singularitate: magnitudo quidem non est ens ratione cuius eternitas sit magna. Et est ens ratione cuius contrarietas magna est magna inter eternitatem dei et eternitatem mundi. / eo quia

Ad duodecimam quod nonem.

Ad decimam tertiam questionem

Quinta pars.

eternitas mundi ponit eternum malum
 non quietatum: et eternitas dei eternum
 bonum quietatum: et eternitas dei ponit
 eternum malum esse durabile: et eterni-
 tas mundi ponit bonum esse durabile: quo
 ad diffinitionem eternitatis: et secunda spe-
 cies regule d. ponit quod eternum bonum et
 eternum malum sunt coniuncta in composito.
 Et diffinitio quidem magnitudinis ponit
 magnam coniunctionem: et tertia species re-
 gule d. ponit subiectionem ab utraque par-
 te. Et secunda species regule e. contrarietatem
 et privationem. Et eternitas quidem est
 devians in eternitate dei et in eternitate
 mundi: ipsa habet in utraque dicitur: p. du-
 cendo eternum privationem inquietatum: quod est
 impossibile: ratione cuius impossibilitatis
 mundus non potest esse eternus. ¶ Ad
 xiii. cum dicitur: quid est magna differentia
 et concordantia? dicendum est quod in essentia
 magnitudinis est magnificans / distin-
 guens et concordans unam personam eandem
 numero: et quod magnificans et differentia-
 tus et concordatus sit alia persona: et ma-
 gnificare / differentiare et concordare alia
 persona: et quod omnes iste tres persone
 sint idem per essentiam / naturam / ma-
 gnitudinem / differentiam et concordantiam:
 et hoc videndum est per eorum diffinitio-
 nes. Et per primam et secundam speciem
 regule c. et d. et per tertiam c. ut magnitu-
 do / differentia et concordantia sint in actu
 agentes et concordantes: et a vacuitate et
 societate disparate: et per quartam spe-
 ciem c. una habet actum in alia sine quibus
 actibus diffinitionis eorum non
 essent vere: quod est impossibile ut regula
 b. testatur. ¶ Ad xv. queritur / quid est
 magna differentia et contrarietas? Res-
 pondendum est quod est illa causa causans
 unum contrarium in alio: sicut in elemen-
 to in quo ignis et aqua sunt mixta: simi-
 liter aer et terra: et inter bonum naturale
 inmatum et malum morale: videlicet pec-
 catum et hominem. Et per diffinitiones
 magnitudinis differentie contrarietas.
 Et differentia quod declarat et distin-
 guit ipsa contraria. Et contrarietas in
 subiecto privat concordantiam: et generat
 contrarios appetitus et fines. Et per re-
 gulam b. significatum est: per primam et
 secundam speciem regule c. et d. et per ter-
 tiam speciem regule c. Similiter est sa-
 tis planum quod unum contrarium est agens
 et patiens in alio. Et per quartam spe-
 ciem regule c. habet unum in alio actio-
 nem: per tertiam hanc speciem regule d.
 subiectionem. Et in hoc passu figurantur
 magne pene infernales. Per quartam

speciem c. una habet actum in alia / sine
 quibus actibus diffinitiones eorum non
 essent vere: quod est impossibile: ut regula
 b. testatur. ¶ Ad xv. queritur cum que-
 ritur: quid est magna concordantia et con-
 trarietas? Dicendum est quod est illud ens
 quod ponit in eodem subiecto res con-
 cordantes et contrariantes / generando
 et corrumpendo in elemento: sicut ignis
 et terra qui habent concordantiam per ge-
 nerationem cum aere / ipso existente ca-
 lido et sicco / et recipiente siccitatem a
 terra / et dante caliditatem aeri: per ter-
 tiam speciem regule d. ipse quidem est
 existens dominans siccitati et humidi-
 tati in quibus ponit magnam contrarie-
 tatem corrumpendo. Et sicut diximus
 de igne: ita potest dici de aliis elemen-
 tis secundum qualitates eorum: et sic viden-
 dum est per primam et secundam speciem
 regule c. d. et per diffinitiones magni-
 tudinis et concordantie et contrarietas:
 et per quem modum elementa in-
 trant mixtum et componunt elementa-
 tum. Et per tertiam speciem regule c. et
 d. unum elementum est in alio agens et
 patiens. Et per quartam speciem regu-
 le c. unum elementum habet actionem
 et passionem in alio: et etiam motum / ge-
 nerando et corrumpendo. ¶ Ad xv. que-
 ritur quando queritur / differentia con-
 cordantie eternitatis de quo est? Respon-
 dendum est quod est de natura et relatione.
 Differentia enim ponit res distinctas et
 relatas naturaliter per distinguendum /
 distinctum et distinguere in eterna con-
 cordantia: que quidem secundum suam diffini-
 tionem ponit concordantem concordans
 et naturam: in qua eternitas ponit eter-
 nantem / eternatum et eternare / ratio-
 ne sue diffinitionis: et hoc est manifestum
 per regulam b. et per primam et secundam
 speciem regule c. et d. Et tertia species
 regule c. ponit actionem et passionem
 sine materia. Et quarta species eius-
 dem regule actus eternos naturales.
 Et ad hoc tertia species regule d. non
 potest contradicere: eo quia est dispa-
 rata a primitivis actibus differentibus et
 concordantibus. ¶ Ad xv. queritur / differentia eternita-
 tis et contrarietas de quo est? Dicen-
 dum est quod est de deo et mundo / posito
 quod mundus sit eternus. Et hoc patet per
 eorum diffinitiones. Eternitas enim po-
 nit innatum bonum / eternum bonum / et
 malum morale: et differentia distinguit
 ipsa. Et contrarietas ponit eternos fines

Ad. xiii. questionem.

Ad. xv. questionem.

Ad. xv. questionem.

Ad. xv. questionem.

Ad. xv. questionem.

et contrarios absque quiete. Et hoc per regulam b. clarum est. Et per primam speciem regule c. et d. dicendum est esse differentias contrarias: et secundam speciem eandem regularum: ipsa tamen talis compositio impossibilis est. Et tertia species regule c. dicitur quod mundus est infinitus per infinitam bonitatem innatam: sed sua moralis bonitas/malicia/sunt simul duratio eterna. Et mundus habet infinitatem per eternitatem innatam: et omnes alie sue partes innate/sunt finite: eo quod celum est corpus finitum: per quantitatem/habitum et situm. Et tertia species regule d. dicitur primitivas dominationes et subiectiones contrarias: quod est impossibile. Ad decimanonam questionem quam queritur: concordantia contrarietatis et eternitatis de quo est? Respondendum est quod est de duabus eternitatibus: scilicet de eternitate dei et eternitate mundi: posito quod mundus sit eternus: quod quidem concordant et discordant in duratione infinita. Deus namque habet substantiam infinitam et mundus finitum: et eternitas dei simpliciter est bona: et eternitas mundi bona et mala moraliter. Et diffinitio concordantie destruit. Et diffinitio contrarietatis est eterna et necessitata. Et diffinitio eternitatis est destructa: eo quod non procedit durationem magnitudinis/bonitatis/virtutis/ad durationem magnitudinis/malicie et vitiorum. Et hoc per primam regulam videndum est. Et sic patet quod concordantia est primitiva bonitate et malicia: ut patet per primam speciem regule c. et d. et per secundam speciem c. et d. Et est composita ex contrariis primitivis eternaliter extra suum genus. Et sic est in suis contrariis concordantia habens nomen per contradictionem implicatam: ubi est eterna concordantia et eterna contrarietas per tertiam speciem regule d. et subdita et non subdita: quod est impossibile. Ad vigesimam questionem quam queritur: differentia/concordantia et contrarietas de quo sunt? Respondendum est quod sunt de seipsis: eo quia sunt genera generalissima: ut patet per diffinitiones eorum. Et hoc regula b. testatur: et prima et secunda species regule c. et d. tamen non dico quod contrarietas cadat/sive sit in specie secundae regule c. vel d. eo quod est accidens: et accidens non habet materiam ex qua sit simpliciter. Nam si haberet: iam esset substantia composita ex forma et materia: quod est impossibile. Et hoc patet per tertiam speciem regule d.

108. ¶ Diximus de prima columna: et dedimus doctrinam de ipsa: per quem modum questiones extrahuntur ab ipsa: et

solutiones earum per diffinitiones et regulas. Et sicut fecimus de ipsa: ita potest fieri de alijs columnis suo modo. Et questiones quas fecimus de ipsa sunt generales: et possunt applicari ad questiones particulares: descendendo per scalas trianguli viridis: per quas intellectus est discursivus: faciendo scientias differentes. Et de hoc datur exemplum in eadem columna ad solvendum questiones per viginti rationes differentes ratione dictarum camerarum a quibus extrahuntur.

Utrum mundus sit eternus.

Solutio huius questionis potest per primam columnam tabule: et potest fieri per alias columnas: eo quod columnae sunt colligatae. Et primo per primam cameram colune: et deinde per secundam. et sic per ordinem usque ad cameram ultimam: multiplicando viginti rationes ad eandem questionem: tenendo de questione negativam per diffinitiones et regulas in ipsa columna implicatas. ¶ Doctrina huius artis est quod accipiantur termini explicati qui sunt in questione: sicut quando dicitur utrum mundus sit eternus. In ista questione est eternitas que est terminus explicatus cum sit in prima figura. Et per eternitatem requiritur d. et per d. acquiruntur termini per ipsum d. significati. Et scala que est in angulo d. videlicet contrarietas que est inter sensuale et sensuale: et inter sensuale et intellectuale: et inter intellectuale et intellectuale. ¶ Item per vtrum acquiruntur b. et per b. acquiruntur ea que sub eis existunt: ut patet in Alphabelo. Et quoniam volumus applicare in questione c. ipso implicato in questione: acquiruntur quicquid c. continet. ¶ Et sic datur doctrina ad applicandum primam columnam: ad solvendum questionem antecedentem: ad inveniendum terminos explicatos et implicatos: applicando ipsos ad propositum: videlicet ad solutionem questionis cum tali modo: quod diffinitiones principiorum et regule remaneant illese: adiuvando se cum speciebus aliarum regularum: ad dandum doctrinam quomodo homo potest se iuvare cum alijs. Et primo per primam cameram sic.

De doctrina huius artis.

De prima camera B. L. D.

Quinta pars.

Qd. 1. de
camera
B.C.D.

Quando queritur utrum mundus sit eternus: et dicimus per b.c.d. qd. non. Quoniam si esset eternus/sua ratio esset ab eterno produciens eternum bonum: et magnitudo magnificaret illam illam rationem bonam ab eterno/et in eterno/vt patet per suam diffinitionem: et eternitas ab eterno et in eterno/ipsam productionem durare faceret: et sic nullum malum esset in mundo/eo qd. bonum et malum sunt contraria: sed malum est in mundo: vt patet per experientiam. Concluditur ergo quod mundus non est eternus. **Uterius** regula b. ponit qd. de questione negatiua est tenenda secundum diffinitiones supradictas/et secundum proponimus dicere per regulam c.d. dicendo sic: si mundus est eternus/sua eternitas est causans tantum durationem malicie quantum durationem boni. quod patet per primam speciem regule c. et per primam speciem regule d. malum tantum primitiuum quantum bonum. Nullus enim dies est primitiuus neq. ultimus. Et per secundam speciem regule c. et d. mundus quidem est compositus de bono et malo ab eterno et in eterno. Et per tertiam speciem regule c. mundus est in eternitate infinitus/et in bonitate et malicia finitus. Et per quartam speciem regule c. habet quietem in generabilibus et corruptibilibus: in generabilibus ratione boni: et in corruptibilibus ratione mali. Et per secundam speciem regule d. diuina eternitas et sua bonitas necessitant malum: et quietem: causando eternitatem mundi. et cum omnia ista sint impossibilia/patet qd. de questione negatiua tenenda est.

De camera B.C.L.B.

Qd. 2. de
camera
B.C.T.
B.

Si mundus est eternus/seruit due eternitates differentes: scilicet eternitas dei et eternitas mundi. Et sic differentia que est inter sensuale et sensuale/inter sensuale et intellectuale/inter intellectuale et intellectuale ponit quidem tres eternitates generales differentes. Et bonitas ponit ipsas bonas: et magnitudo magnas: sed hoc est falsum et impossibile: eo quia differentia ponit ipsas malas secundum quid: et sic deficit magnitudo bonitatis. et per consequens bonitas magnitudinis ponit confusionem: quod est impossi-

bile. Concluditur ergo qd. de questione negatiua est tenenda.

De camera B.C.L.C.

Si mundus est eternus/concordantia innata que est de essentia mundi inter sensuale et sensuale etc. est eterna: et sic sunt tres concordantie et tres eternitates subalternate generales cum magnitudine bonitatis et eternitatis: et cum duratione eterna magnitudinis et bonitatis: quod falsum est et impossibile/eo qd. sunt tres contrarietates subalternate et eis opposite cum magnitudine malicie et eternitatis. **Uterius** per regulam b. et p. b. qd. de diffinitionibus diximus/negatio est tenenda: et hoc idem patet per primam speciem regule c. et d. quoniam concordantia generalissima per suam scalam ponit qd. eternitas dei et eternitas mundi: in vno bono cum magnitudine concordant/et quod falsum est: et contrarietas magna et eterna hoc impedit. **Ad idem** secunda species regule c. et d. ponit qd. si mundus est eternus/et concordantia bona/magna et eterna ambit totam essentiam mundi disparatam ab omni contrarietate/quod falsum est. **Uterius** per tertiam speciem regule c. posito qd. mundus sit eternus/est essentia mundi eterna cum magnitudine eternitatis/quod falsum est: cum in mundo sit corruptio et culpa/que sunt effectus magnitudinis et contrarietatis et malicie. **Ad idem** per quartam speciem regule c. concordantia habet magnam bonitatem et eternitatem in subiecto in quo est/quod falsum est: cum subiectum sit habitatum de magna malicia et eternitate per contrarietatem. **Ad idem** per tertiam speciem regule d. significatum est qd. mundus sit eternus: et est tantum subditus malicie quantum bonitati: quod non est dicendum: vt manifestum est per diuinam eternitatem/que prima causa est cum magna concordantia bonitatis/durationis etc.

Qd. 3. de
camera
B.C.T.
C.

De camera B.C.L.D.

Si mundus est eternus/sequitur qd. est bona et magna concordantia eterna inter sensuale et sensuale etc. quod est impossibile. Quoniam contrarij fines non possunt esse boni cum ma-

Qd. 4.
camera
B.C.T.
D.

gnitudine eterna. qz si sit bonitas/est
 r ratio quod produceret bonum et ma-
 lum. Et magnitudo magnificaret boni
 r malum infinite cum eterna contrarie-
 tate. r eternitas faceret durare illa con-
 trarietatem magnam/bonam r mala.
 quod est impossibile. ¶ Regula b. dicit
 q mundus non est eternus per hoc qd
 dictum est de diffinitionibus. Et prima
 species regule c. d. ponit primitivas con-
 trarietates bonas/magnas r eternas. r
 secunde species c. r d. ponunt composi-
 tionem bonitatis r malicie/magnitudi-
 nis r paruitatis/eternitatis/ r tempo-
 ris r contrarietatis/atq concordantie/
 quod est impossibile. ¶ Ad idem: tertia
 species regule c. ponit qd cōtrarietas est
 bona r magna in eternitate/ r per conse-
 quē bonitas r malicia sunt bone r ma-
 gne in eternitate/quod est impossibile.
 ¶ Ad idem per quartam speciem regu-
 le c. r etiā tertia species regule d. habet
 dominuz in eternitate: r bonitas r ma-
 gnitudo habent possessiones eternas su-
 per eterna contrarietate/quod est im-
 possibile. Cōcluditur ergo p predicta q
 mundus non est eternus.

De camera B. D. T. B.

Qd. 5. de camera B. D. T.

Osito q mundus sit eter-
 nus/differentia quidem q
 est inter sensuale r sensua-
 le r c. ponit q sūt tres eter-
 nitates bone et eterne/in
 quib⁹ bonitas est ratio p-
 ducens bonum inconfusum r eternum/
 qd falsum r inopinabile est. Differentia
 quidem existens inter sensuale r intelle-
 ctuale: scilicet in forte r platone/nō fuit
 pducta ab eterno r in eterno: eo qz non
 est. Et simili modo potest dici de virtutis
 corruptis/elementatis r vegetatis. S
 posito q mundus non sit eternus. Dif-
 ferētia que fuit inter sensuale r intelle-
 ctuale/ r sic de alijs hominibus defun-
 ctis: potest quidem reduci in eternitatē
 per resurrectionē cū habitu bono r eut-
 terno a deo per meritum dato. ¶ Item
 regula b. hoc idē affirmat/ r prima spe-
 cies regule c. nam deus est ens remune-
 rans. in eternū. Adhuc prima species re-
 gule b. dicit q eternitas dei simpliciter
 est primitiva p eternitatē differentē ab
 omni tpe. Et bonitas quidem ponit ta-
 lem differentiam bonā. ¶ Scda species
 po regule c. ponit q in eternitate mun-
 di non est innatū eternare: quia si esset/

multiplicāret extensue infinitū eterna-
 tum/qd est impossibile. ¶ Ad idē: secun-
 da species d. ponit q si mundus est eter-
 nus/qd est cū differentia/ipsa tñ eterni-
 tate continente in se eternantē/eterna-
 tum r eternare: ex quib⁹ eternitas mū-
 di est/quod est impossibile. ¶ Ad idē po-
 test dici per secūdam speciem regule c. et
 tertiam d. q differentia in eternitate dei
 r mundi est bona. qd falsuz est/ eo quia
 submittit eternitatē dei inqstuz aufert
 ab ipsa singularitatē eternā. ¶ Ulteri⁹
 quarta species regule c. ponit q si mun-
 dus est eternus/ q habet nimis de limi-
 tudine cum deo per infinitaz duratio-
 nē: qd est malū eternum r cōfusuz r c.

De camera B. D. T. C.

Osito q mundus sit eter-
 nus/eternitas dei r eterni-
 tas mūdi bene quidē cōcor-
 dant/quod est impossibile.
 cū eternitas mūdi in se cō-
 tineat eternā maliciā per corruptionez
 r peccatū: r hoc apparet satis per regu-
 lam b. cū diffinitioe bonitatis/eternita-
 tis r cōcordantie. ¶ Ulteri⁹ prima spēs
 regule c. ponit q si mundus est eternus
 sequit⁹ q sua eternitas est ens vltra qd
 non est aliud preiacens p durationem/
 qd est ē eternitatē dei: r p r p tertiam
 speciem regule d. que quidem ponit subie-
 ctionē que nō potest pducere in nō esse
 hoc qd est sibi simile in duratione. Et b
 etiā affirmat p primā speciem regule d. q
 qdē dicit q mūdus semp fuit/est r erit.
 ¶ Item secūde species regule c. r d. hoc
 ponunt. nā substantia mūdi est de eterni-
 tate/eternabili r eternare. Et sic impos-
 sibile est ipsum reducere in nō esse. ¶ Ad
 idēz. tertia species regule c. ponit q bo-
 nitas r eternitas sunt subdite in eterna
 contrarietate. Et quarta species eiusdē
 regule dicit q habet passiōē cum mali-
 cia. ergo r c.

Qd. 6. de camera B. D. T. C.

De camera B. D. T. D.

¶ Mundus est eternus/sua
 prietas innata est bona et
 eterna: qd falsuz est. Cōtra-
 rietas em̄ eterna est ē boni-
 tatē eternā cū malicia r ecō-
 uerso. ¶ Un sequit⁹ q eternitas mūdi est
 subiectū ex cōtrarijs innatis cōposituz.
 Et hoc p r p primā r scdam speciem regu-
 le d. r p primā speciem regule c. q substā-
 tia est cōposita ex primitiuis r rarijs et
 D U

Qd. 7. de camera B. D. T. D.

Quinta pars.

eternis. Et per secundam speciem regule c. mundus habet eternaliter innatos/contrariantem/contrariatum et contrariare. Et per quartam speciem regule c. bonitas eterna habet actionem in eterna malicia et e converso: quod est valde impossibile: cum regula b. minime ad hoc consentire possit. Concluditur ergo quod impossibile est quod mundus sit ab eterno.

De camera B. T. B. C.

Q. 8. de camera B. T. B. C.

S mundus non est eternus/bonitas et differentia existentes inter sensuale et intellectuale etc. possunt habere concordantiam in evo eterno. Sed si est ab eterno/nequaquam: cum nusquam fuerit primus homo neque ultimus erit. Et sic mundus est subiectum confusum in quo bonitas moralis non haberet concordantiam ab eterno: neque concordantiam in ipso haberet concordantiam ab eterno: neque concordantiam in ipso haberet suam definitionem: quod patet per eternam corruptionem/privationem et culpam/quod est contra primam regulam. Et per primam speciem regule c. mundus est subiectum in quo bonitas non habet concordantiam neque quietem. Et per primam speciem regule b. bonitas/differentia/concordantia sunt primitivae forme et innatae a perfectione separate: et mundus est confusus per secundam speciem regule b. Et per secundam speciem regule c. habet innatos/confusum/confusibile et confundere. Per tertiam speciem regule d. est aliquid quod ens dominans quod ponit mundum confusum. Adhuc per tertiam speciem regule c. prima causa mundi est mala/ipsa quidem habente in mundo dominium. Et hoc ratione quarte speciei regule c. quod est impossibile: ergo concluditur quod mundus non est eternus.

De camera B. T. B. D.

Q. 9. de camera B. T. B. D.

S mundus est eternus/contrarietas sua est innata et eterna et sustentata in bonitate et malicia/contra claram differentiam: et hoc per eternam et universalem scalam existentem inter sensuale et sensuale etc. Tale quidem scala contrarietas nequaquam sustinere posset. Ulterius prima regula sentit omnimode et affirmat quod de questione negativa est tenenda. Ad idem prima species regule c.

ponit quod si mundus est eternus: quod contrarietas est impediens omne bonum divinum per sensuale et sensuale etc. Et bonitas quidem eterna est ens perficiens scalam existentem inter sensuale et sensuale etc. Et differentia existens inter sensuale et sensuale/est ens distinguens inter bonum et malum. Et iterum per secundam speciem regule d. mundus est compositus ex primitivis contrarietatibus bonis et differentibus. Quod quidem est falsum et manifestum per primam speciem regule d. Per secundam speciem regule c. et tertiam speciem eiusdem regule: et tertiam speciem regule d. patet quod mundus est subditus suis partibus innatis. Adhuc per tertiam speciem regule c. est in suis partibus innatis corruptibilis/ipsa habente ratione quarte speciei habitum eternum. Et cum omnia sint impossibilia: ergo etc.

De camera B. T. C. D.

S mundus est eternus/sua bonitas quidem eterna et innata est per scalam de sensuale et sensuale etc. ipsa scalam existente habitata de eterna concordantia atque contrarietate: quod est impossibile/et eo quod est contra definitiones predictarum rationum. Ulterius regula b. idem testatur negative. Adhuc prima species regule c. dicit quod mundus est substantia composita ex contrariis eternis ipso existente corruptibili/cum sit eternus: quod est valde impossibile et dissonum rationi. Item prima species regule d. ponit quidem primitivam corruptionem/ratione primitivae contrarietatis existentis inter bonitatem et malitiam. Concordantia autem primitivae ponit oppositum/et scilicet species regule c. et d. ponunt quod mundus est commixtus ex contrariis/vno posito in alio. Amplius tertia species regule c. dicit quod mundus est corruptibilis in sua contrarietate/et incorruptibilis in sua concordantia/et bonus in sua bonitate/et malus in sua malicia. Ulterius regula d. ponit quod mundus est subditus sue imperfectioni per aliquod ens existens extra suam essentiam. Et etiam est a deo intantum separatus/et deus bonus non est: sed est deus malus: quod est impossibilissimum: quare etc.

Q. 10. de camera B. T. C. D.

De camera C. D. T. B.

Q. 11. de camera D. T.

Q. 11. de camera D. T. **D**ico q. mundus sit eternus queritur quid sit differentia magna sue eternitatis per scala de sensuali & sensuali &c. Et respondendum est q. est ista essentia que ponit eternitatem distinctam inter sensuale & sensuale per eternantem/eternatum & eternare: qd est impossibile. quia illa generabilia sunt incorruptibilia/qd est contra eorum diffinitiones. Regula etiam b. de predictis testatur negative. Adhuc prima species regule c. ponit & consentit q. diffinitio antedicta est falsa & impossibilis. Amplius prima species regule d. affirmat primitivas esse corruptiones & incorruptiones. p. magnitudinem/magnas: & p. eternitatem/eternas. & p. differentiam/differetes siue claras. Itē secunde species c. & d. ponunt mundū esse compositū ex ipsis. Adhuc tertia species regule c. dicit q. mundus est in celo incorruptibilis & in elementatis corruptibilis/mundo habet naturā incorruptibile ratione quarte species regule c. & est incorruptibilis eternaliter cū magna differentia/qd est contradictio/ & etiam contra tertiā speciē regule d. ergo &c.

ad hoc testatur prima species regule d. nam diuina eternitas causat infinitam durationem sibi similem: et magnitudo causat magnitudinem celi finitam sibi dissimilem. & per tertiā speciē regule d. magnitudo dei est impedita in suo effectu agēdo: eternitas hō nequaquam. vñ sequitur p. accidens magna & eterna contrarietas inter diuinam eternitatem & magnitudinem per secundam speciē regule c. & d. vnde sequitur q. magnitudo dei est in sua eternitate contraria & eō uerso. Et etiam videt q. diuina eternitas habeat altius posse & vigorem/ q. magnitudo sua: quod est falsum & impossibile: et hoc probatur per regulam b. et diffinitiones magnitudinis/ bonitatis & eternitatis. ergo &c.

De camera C. T. B. C.

Q. 14. de camera C. T. B. C. **Q**uero q. mundus sit eternus: queritur quid sit magnitudo sue differentie & concordantie? Et respondendum est per primam speciē regule c. d. q. sunt primitive essentie & eterne ab omni contrarietate separate. & per secundā speciē regule c. d. est compositus ex ipsis absq. contrarietate: quod est impossibile/ vt apparet per scala de sensuali & sensuali &c. Que quidem scala/ est proptia passio mundi cum tertia speciē regule d. que ponit q. mundus sit subditus corruptioni ratione contrarietatis habentis in mundo magnam & eternam actionem. Hec autē regula b. & diffinitiones predictorū principiorum sustinere nō possent. ergo &c.

Q. 14. de camera C. T. B. C.

De camera C. D. T. C.

Q. 12. de camera D. T.

Q. 12. de camera D. T. **I**n mundus est eternus: qrit qd est magna concordantia eternitatis sue? Et rñden dū est p. diffinitiones magnitudinis/ concordantie et eternitatis. p. scōam speciē regule c. q. est ens habēs in se inatos eternantem/eternatum/eternare. Adhuc p. scōam speciē regule c. & p. primam & scōam speciē regule d. q. sit de ipsis ab omni contrarietate remota. & q. habeat p. magnitudinē sic extēsitatem/ sicut h3 per eternitatem infinitā durationē sūm quartā speciē regule c. & p. tertiā q. sit in magnitudine infinita sicut in eternitate a tertia speciē regule d. sepata: qd ē falsum: vt p. t3 p. scala de sensuali & sensuali &c.

De camera C. T. B. D.

Q. 15. de camera C. T. B. D. **S**i mundus est eternus: queritur quid sit magna contrarietas sue differentie? Et est respondendum per primam speciē regule c. d. q. est illa scala existēs ē iter sensuale & sensuale &c. habituata simpliciter de contrarietate composita per secundam speciē regule c. d. Solutio qua differentia coessentialis mundi est subdita. et p. tertiā speciē regule c. d. contrarietas est actus in differentia. et per quartam speciē/contrarietas habet actus eternos simpliciter: qd est impossibile/ vt est manifestum per scalam sensuales & sensuales &c. & etiam per regulam b. & diffinitiones

Q. 15. de camera C. T. B. D.

De camera C. D. T. D.

Q. 13. de camera D. T.

Q. 13. de camera D. T. **C**oncesso q. mundus sit eternus: qrit qd ē magna contrarietas magnitudinis & eternitatis? Et respondendum est p. primam speciē regule c. q. est infinita resistentia inter diuinam magnitudinem & eternitatem. Et

Quinta pars.

ditiones dictorum principiorum ergo etc.

De camera C. L. L. D.

Qd. 16. de camera C. L. L. D.

Quoniam mundus sit eternus queritur quod est magna distantia existens inter suam magnam concordantiam et contrarietatem. Respondendum est per primam speciem regule c. d. quod est illa forma que causat contradictionem: quod apparet per scalam eternam existentem inter sensuale et sensuale etc. eo quod coniungit se in eternitate que est simplex principium in quo sunt composita per secundam speciem regule c. d. Et unum quidem principium est subditum alteri per tertiam speciem regule d. et secunda et tertia species regule c. ponit magnam distantiam et eternam: cum concordantia et contrarietas sint opposite in subiecto una habente in alia contrariam naturam per quartam speciem regule c. Et quod eternitas mundi ponit sibi coessentialem contradictionem / que quidem contradictio minime potest esse. Concluditur ergo quod mundus non est eternus.

De camera D. L. B. L.

Qd. 17. de camera D. L. B. L.

Quoniam mundus sit eternus: queritur de quo est sua eternitas. Respondendum est per primam speciem c. d. quod est de primitiuis infinitis et finitis differentibus / concordantibus in scala sensualis et sensuales etc. substantatis. Eternitas quidem quod ad suum genus est infinita duratio dicitur atque concordantia que sunt in scala quo ad genus earum: et sunt finite in extensitate / quantitate atque habitu et situ: et in eternitate sunt eterne. Unde sequitur per secundam speciem regule c. d. quod mundus est compositus ex partibus infinitis et finitis / eternitate habente dominationem per quartam speciem regule c. et per omnes alias partes inatas que finite sunt. Adhuc habet subiugationem per tertiam speciem regule d. quod est falsum et impossibile / et etiam comprobatur per regulam b. et per definitiones antedictorum principiorum ergo etc.

De camera D. L. B. D.

Qd. 18. de camera D. L. B. D.

Quoniam mundus est eternus: queritur de quo sunt sue contrarietates et differentie innate et sibi coessentialis / que sunt proprie passionis eius in scala

sensualis et sensuales etc. substantatis. Et respondendum est per primam speciem regule c. d. quod sunt de primitiuis et eternis differentibus / et contrarietatibus que componuntur per secundam speciem regule c. d. ipsis habentibus dominationem et subiugationem per quartam speciem c. et per tertiam speciem d. una ratione siue principio existente in alio subiecto eterno / sicut unum punctus naturalis in alio puncto ex quibus linea est continua et composita: quod est falsum et impossibile. et etiam est manifestum per regulam b. et per definitiones principiorum ergo etc.

De camera D. L. L. D.

Quoniam mundus sit eternus: queritur de quo sunt sue naturales et sibi coessentialis concordantia et contrarietates per scalam de sensuali et sensuales etc. designate: et similiter queritur de quo sunt sue morales concordantia et contrarietates. Et respondendum est per primam speciem regule d. quod sunt de seipsis: et per primam speciem regule c. eternitas est ens ex contrariis compositum: quod patet per secundam speciem regule c. d. ipsa habente in seipsa concordantem / contrariam et eternam: et concordantem / contrariam et eternam: concordantem / contrariam et eternam: quod quidem est ponere oppositum in obiecto. Et mundus est in partibus suis corruptibilibus et incorruptibilibus / ut est manifestum per tertiam speciem regule c. ipsa habente per quartam speciem eiusdem regule infinitas in numero revolutiones / multiplicando infinitum numerum et eternum / mundo existente in infinito / quiete et labore / quod est falsum et impossibile: et hoc probatur per regulam b. et definitiones eternitatis et concordantie et contrarietatis. Concluditur ergo satis manifeste quod mundus non est eternus.

Qd. 19. de camera D. L. L. D.

De camera L. B. L. D.

Quoniam mundus est eternus: queritur utrum sue differentie / concordantie et contrarietates sint eterne. Et respondendum est quod sic / ut patet in secunda figura per triangulum viridem. Nam priuata uniuersali differentia / concordantia atque contrarietate / mundus quidem non haberet ex quo esset. Et sic patet per secundam spe-

Qd. 20. de camera L. B. L. D.

ciem regule d. & c. q. mundus est ex par-
 tibus primitiuis ad aliquem finem eter-
 num ordinatis per differentiam & cōcor-
 dantiam & nō ex paribus primitiuis or-
 dinatis ad aliquē finem eternum p dif-
 ferentiam & contrarietatem. Et sic diuī-
 na eternitas est causa mundi & nō cau-
 sa. Et per secundam speciem regule c. d.
 mundus est compositus & nō compositus
 ipso habente per quartam speciem par-
 tes innatas & nō innatas. Et per tertiam
 speciem regule c. est in fine & nō in fine.
 Et per tertiam speciem regule d. mun-
 dus est subditus deo & nō subditus/ne-
 cessitatus & nō necessitatus/ & a contingen-
 gentia remotus & cū contingentia con-
 iunctus: & sic est & non est. Et cū omnia
 ista sint contradictoria/falsa et impossi-
 bilia: quod patet per regulam & diffini-
 ziones antedictorum principiorum. De-
 monstratum est ergo satis euidenter q
 mundus non est eternus. ¶ Probauim⁹
 mundum esse nouum/per quam proba-
 tionem est necessarium deū esse/cū mū-
 dus nō possit seipsuz causare atq; dedu-
 cere de nō esse in esse: quia si sic/nā esset
 anteq; esset/qd est contradictio. ¶ Inue-
 nimus ergo deum esse cum sua gratia &
 benedictione ex qua inuentione gaudea-
 mus valde/ ex eo q habebimus eē post
 mortem ratione sue magne bonitatis et
 iusticie & charitatis.

Correla-
rum.

Cōclusio.

Generale
subiectum
hui⁹ artis.

¶ Data est ḡ doctrina practice istius
 artis/videlicet per quem modum intel-
 lectus descendit ad particularia multi-
 plicando viginti rationes ad vnā & ean-
 dem conclusionem / miscendo principia
 & species regularū / cum quibus mixtio-
 nibus & inuentionibus fiunt solutiones
 questionum. Et hoc exemplificatum est
 per primam columnam: & similiter ex-
 plicari potest per secundam & tertiam
 & c. per ordinem. ¶ Et in isto passu appa-
 ret per quez modum intellectus habet
 generale subiectum: scilicet tabulam hu-
 ius artis ad inueniendū media de qua-
 cunq; materia sint/posito q sciatur qd
 dicitur per nomen/de quibus & cū qui-
 bus scilicet medijs sit cōclusio que quidē
 media sunt subiectum huius artis.

¶ Finis ante ptis pncipalis hui⁹ opis.

Sexta pars principa-
lis De euacuatione ter-
tie figure.

Tertia figu-

Rubrica
sextę. Pars
tis.

ra est diuisa in tri-
 ginta sex cameras
 vt in ipsa patet: et
 in qualibet came-
 ra sunt implicite
 duodecim ppositio-
 nes & vigintiquat-
 tuor questiones et
 solutiōes earū. ¶ Et vocam⁹ euacuare/
 quando extrahim⁹ ppositiones/ & que-
 stiones/ & solutiones earuz: & de impli-
 catione ad explicationem ipsam deduci-
 mus doctrinam/ dando artificialiter et
 practicas huius artis. Sicut em̄ h solue-
 mus questioes cū principiorū diffinitio-
 nibus & speciebus regularum/ sic potest
 artista huius artis cū ipsis questiones
 soluere peregrinas/ supposito th q arti-
 sta sciat quid dicitur per nomen.

Euacuare
quid est,

De camera B. C.

¶ Camera ista primo facie
 mus ppositiones mutan-
 do subiectum in predicatū:
 deinde faciemus questioes
 & sicut exemplificabim⁹ de
 duodecim ppositionibus camere b. c. ita
 potest exemplificari de alijs cameris cō-
 tentis in ista tertia figura. Et postmo-
 dum solutiōes faciemus pbādo p tres
 ppositiones in qualibet camera. Et si-
 cut de illis exēplū habimus/ ita pōt dari
 de alijs ppositionibus cōtentis in eisdē
 cameris. ¶ De primo igitur dicendū est
 sic. ¶ Unde sciendum est q in tertia figu-
 ra intellect⁹ euacuat cameras/ eo quia
 abstrahit ab ipsis tantū quantum pōt/
 recipiēdo a qualibet camera ea que li-
 tere significant/ & applicet illa significa-
 ta ad propositum. Et sic ipse intellect⁹
 facit se applicatiuū/ inuestigatiuū & in-
 uentiuū. Et de hoc dabim⁹ exēpluz de
 vna camera ptenēte duodecim ppositio-
 nes supradictas. Et sicut seqtur de illa/
 ita sequef de alijs. Et hoc sic. ¶ De ca-
 mera b. c. intellectus haurit duodecim
 ppositiones dicēdo sic. Bonitas est ma-
 gna/ bonitas est differens/ bonitas est
 cōcordans. Magnitudo est bona/ magni-
 tudo est differens/ magnitudo est cōcor-
 dans. Differentia est bona/ differentia
 est magna/ differentia est concordans.
 Cōcordantia est bona/ pcordantia est ma-
 gna/ pcordantia ē differēs. ¶ Factis istis
 vij. ppositiōib⁹ mutādo subiectū in pdi-
 catū & eōuerso/ hęc camera est euacua-
 D iij

Prima ca-
mera que
est B. C.

Sexta pars.

ta ipsa propositionibus. Deinde euacuet
 eas duodecim medijs/ eo quod consistit iter
 subiecti et predicati cum quibus conue-
 niunt genere aut specie. Et cum illis me-
 dijs intellectus faciet se disputatiuus et
 determinatiuus. Et ista media supra di-
 cta extrahuntur a duodecim proposi-
 tionibus supradictis: ut cum dicitur. omne id
 quod magnificatur a magnitudine est magnu-
 sed bonitas est id quod magnificatur a
 magnitudine: ergo bonitas est esse ma-
 gnum. et sic de alijs. ¶ Facta ista euacua-
 tione/ intellectus euacuet ipsam came-
 ram viginti quattuor questionibus: co-
 quia in qualibet propositione sunt due
 questiones implicite. Et hoc sic. Bonitas
 est magna. Utrum bonitas sit magna?
 Quid est bonitas magna? Bonitas est
 differens. Utrum bonitas sit differens?
 Quid est bonitas differens? Bonitas est
 concordans. Utrum bonitas sit concor-
 dans? Quid est bonitas concordans? Ma-
 gnitudo est bona. Utrum magnitudo sit
 bona? Quid est magnitudo bona? Ma-
 gnitudo est differens. Utrum magnitu-
 do sit differens? Quid est magnitudo dif-
 ferens? Magnitudo est concordans? Utrum
 magnitudo sit concordans? Quid est ma-
 gnitudo concordans? Differentia est bo-
 na. Utrum differentia sit bona? Quid est
 differentia bona? Differentia est magna.
 Utrum differentia sit magna? Quid est
 differentia magna? Differentia est con-
 cordans. Utrum differentia sit concordans?
 Quid est differentia concordans? Concor-
 dantia est bona. Utrum concordantia sit
 bona? Quid est concordantia bona? Con-
 cordantia est magna. Utrum concordan-
 tia sit magna? Quid est concordantia ma-
 gna? Concordantia est differens. Utrum
 concordantia sit differens? Quid est con-
 cordantia differens? ¶ Facta ista euacua-
 tione questionum/ deinde intellectus eu-
 cuet cameram cum definitionibus bo-
 nitatis et magnitudinis/ et cum tribus
 speciebus/ differentie et concordantie: ut
 patet in scda figura. ¶ Deinceps eu-
 cuet cameram cum tribus speciebus re-
 gule b. et cum quattuor speciebus regule c.
 et expedita ista euacuatione intellectus
 postmodum soluat questiones predictas
 in illa euacuatione/ sequendo conditiones
 camere/ affirmando aut negando. Et sic
 intellectus expellit a camera dubitatio-
 nes/ et consistit in illa quietatus/ et etiam
 cognoscit se valde generalem et artificia-
 tum/ et de magna scientia habiturum.
 ¶ Modo autem solutiones faciemus pro-
 bando per tres propositiones/ ut sequa-

mur ordine prelibatum. Et hoc sic. Boni-
 tas est magna. Utrum bonitas sit magna?
 Et respondendum est quod sic. Quod pa-
 tet per definitionem magnitudinis/ et
 per primam speciem regule c. que dicit quod
 magnitudo est ens ratione cuius boni-
 tas est magna. Et per secundam specie-
 regule c. visum est quod bonitas magna est
 eo quod habet coessentialia bonificatiui/
 bonificabile et bonificare / cum quibus
 habet magnam naturam et quietem: ut pa-
 tet per quartam specie regule c. et per ter-
 tiam specie eiusdem regule est in differentia
 et concordantia cum definitionibus earum/
 distinguendo et concordando: et hoc intra
 suum genus et suam essentiam ex quibus
 oritur moraliter bonitas magna. Pro-
 batum est ergo quod bonitas est magna. Et
 ad hoc quidem testatur regula b. ¶ Que-
 ritur quid est bonitas magna? Et re-
 spondendum est per primam speciem re-
 gule c. quod bonitas magna est illa essen-
 tia que per secundam specie regule c. con-
 tinet in seipsa distinctos et concordantes/
 bonificantem/ bonificatum et bonifica-
 re: qui quidem sunt de sua essentia et na-
 tura/ cum quibus habet per quartam spe-
 ciem proprias actiones/ passionem et actum:
 cum quibus per tertiam specie sit motus
 moraliter: tunc quomodo est magna ra-
 tio bono/ quod producat de seipsa magnam
 bonum. ¶ Absque omnibus istis/ bonitas
 non potest esse intese et naturaliter ma-
 gna. neque etiam esse de genere substantie.
 ¶ Queritur utrum bonitas sit differens?
 Et respondendum est quod sic: ut patet in agu-
 lo secunde figure: et etiam per differen-
 tiam bonitatis. Bonitas enim non esset
 ratio bono/ quod produceret bonum: nisi esset
 differentia/ siue nisi haberet naturam dif-
 ferentie: neque etiam differentia posset
 causare omnes naturales cum proprijs
 et naturalibus passionibus. Et hoc pro-
 bat regula b. et etiam c. Et hoc per pri-
 mam speciem. quoniam nisi bonitas esset
 differens / iam non posset fieri de ipsa
 ista definitio / bonitas est ens cui pro-
 prie competit bonificare. Et per secun-
 dam speciem/ bonitas est relativa natu-
 rali. Et per tertiam/ bonitas est ha-
 bitus: vnus inter istud sensuale et illud
 sensuale: et alius habitus inter istud sen-
 suale et illud intellectuale. Alterius per
 quartam speciem eiusdem regule/ boni-
 tas habet vnam naturam in isto lapide:
 et aliam in illa planta etc. ¶ Queritur quid
 est bonitas differens? et respondendum
 est per primam specie quod bonitas est illa
 ratio cum qua bonificans distinguit a

seipso bonificatum et bonificare. Adhuc per secundam bonitas differens est illud ens quod habet in se coessentialia et naturales relationes/tota essentia bonitatis existente in quolibet relato cum simplicitate. Uterius per tertiam specie/bonitas differens est in pluribus habitibus specie differens diffusiva. Una namq. est in auro: alia vero in rubis et c. Ad idem per quartam specie/bonitas differens habet unum habitum in uno subiecto: alium in alio/ ut per regulam b. c. probatum est. ¶ Bonitas est concordans. Utrum bonitas sit concordans? Et respondendum est q. sic/ per primam speciem. Nisi enim esset concordans/ iam non esset ratio bono q. produceret bonum in sua specie. Et per secundam specie/ nil bonitas esset concordans/ sui quidem relationi carerent concordantia: quod esset sibi malum: et essent contra suam naturam et suum genus. Ad idem per tertiam specie ratione concordantie bonitatis/ est bonitas inter sensuale et sensuale/ habitus bonus concordans/ diffusivus. Ad idem per quartam specie/ bonitas cum sua concordantia habet naturam diffusivam inter sensuale et sensuale et c. Et hoc per diffinitionem bonitatis et concordantie/ et per regulam b. demonstratur est. ¶ Queritur quid est bonitas concordans? Et respondendum est per primam speciem regule c. q. bonitas concordans est illa essentia in qua concordat proprie bonificans/ bonificatum et bonificare. Et hoc probabile est per secundam speciem. Ad idem per tertiam/ bonitas concordans est illa forma qua unus homo et alius homo sunt idem specie. Ad idem per quartam speciem/ bonitas concordans est illa natura cum qua unus homo bonus habet concordantiam bonas cum alio naturaliter siue moraliter.

cunda species d. Si enim bonitas esset de bonificatio/ bonificabili et bonificare: impossibile quidem esset q. habere naturam durandi per se. Et per tertiam speciem regule d. bonitas quidem est durabilis quo ad se substantialiter/ et etiam durans accidentia bona influxa ab ipsa: et hoc naturaliter et moraliter. ¶ Queritur bonitas durans de quo est? Et respondendum est per primam specie q. est de seipsa/ eo q. habet primitivos relationes ex quibus est: quod patet per secundam speciem d. Ad idem: bonitas est subdita suo toti in quo est. Et hoc probatum est per regulam b. ¶ Bonitas est differens. De ista autem camera iam superius dictum est in camera b. c. ¶ Bonitas durans de quo est? Et respondendum est per species regule d. ut supra significatum est. ¶ Bonitas est contraria. Utrum bonitas sit contraria? Et respondendum est q. sic: ut patet per scalam de sensuali et sensualiter. Et ad hoc testantur diffinitiones bonitatis/ differentie et contrarietatis: et per regulam b. ¶ Ad idem: bonitas contraria de quo est? Et respondendum est q. est de pluribus habitibus bonis: sicut de caliditate/ frigiditate/ humiditate et siccitate/ ponderositate/ et leuitate/ generatione et corruptione: et huiusmodi. Et hoc per primam speciem verum est. Per secundam vero speciem regule d. bonitas contrarietatis est per accidens/ sicut in elemento in quo elementa contrariantur per contrarias qualitates. Per tertiam vero speciem verum est q. contrarietas que est accidens/ est subdita bonitati substantiali sicut instrumentum cause efficienti.

De camera B. E.

De camera B. D.

Secunda camera b. d.

Bonitas est durans. Utrum bonitas sit durans? Et respondendum est q. sic/ per diffinitionem durationis: et hoc idem per suam diffinitionem/ et per angulos b. c. designatos in secunda figura. Et hoc probat regula b. et similiter regula d. per omnes suas diffinitiones: sicut per primam per quam est primitiva: ut cum dicitur: bonitas habet res relatas et sibi coessentialia cum quibus in sua natura durat/ hoc probat se

bonitas est potens. Utrum bonitas sit potens? Et respondendum est per diffinitiones bonitatis atq. potestatis q. sic/ eo quia potestas est ens ratione cuius bonitas potest existere et agere. Et nisi bonitas esset potens/ iam non posset esse ratio q. bonus produceret bonum. Et etiam regula b. affirmat q. bonitas potens est. ¶ Bonitas quare est potens? Et respondendum est per primam specie regule e. eo quia est de coessentialibus bonificatio/ bonificabili et bonificare. Et sic bonitas ut agens et potens.

Tertia camera de B. E.

Sexta pars

bonificat bonificabilia peregrina i suo bonificabili intrinseco: que quidem bonificabilia peregrina/non sunt de genere/neq; natura bonificabilis intrinseci ipsius bonitatis. Per secundā vero specie/bonitas est potens vt alie essentie ex ipsa sint habituate. et hoc per regulam b. visum est. ¶ Bonitas est differēs ad hoc iam responsum est in camera b. c. ¶ Bonitas est principians: vtrum bonitas sit principians? Respondendum ē q; sic/per suas diffinitiones: eo quia ē ratio bono qd; producat bonum. hoc probat diffinitio principij et differentie per scalam de sensuali et sensuali et c. in quibus bonitas est principium generale a quibus descendit bona differentia existens inter istam plantam et illam. Et sic de bono principio causali et accidentali. et hoc affirmat regula b. et p̄ia species regule e. ex eo q; bonitas est p̄ sua bonificatiōe/bonificabile et bonificare. et p̄ secundā specie bonitas est: vt alia p̄cipia sint sub ipsa bona habentia bonos habitus per ipsam bonitatem.

De camera B. f.

Quarta camera B. f.

Bonitas est scibilis. Utrum bonitas sit scibilis? Et respondendum est q; sic: quod patet per regulam b. et per scalas differentie existentis inter sensuale et sensuale et c. et etiam p̄ tres species mediū deductas in essentias bonitatis/cum quibus intellectus cognoscit discretas relaciones naturales ex quibus bonitas h̄z continuā q̄titate. et diffinitio mediū hoc probat. ¶ Utrum bonitas sit differens? Et respondendum est q; sic: vt probatum est in camera b. c. ¶ Bonitas est mediabilis. Utrum bonitas sit mediabilis? Et respondendum est q; sic: qm̄ differētia declarat q; in bonitate ē bonificare medium existēs inter bonificantē et bonificabile. Aliter enim bonitas non posset esse ratio bono quod produceret bonum/neq; haberet motū naturalem. neq; etiam relaciones reales. Et hoc est satis probabile p̄ regulas b. ¶ Bonitas quātū est scibilis? Et respondendum est q; tantum quātū in medium naturale siue morale intrare pōt ipsam bonitatem per scalam existentem inter sensuale et sensuale cum diffinitione bonitatis/differentie/sapientie et mediū. et hoc testatur regula b. ¶ Bonitas quātū est differētiabilis? Et respondendum

est q; t̄antum quātū ipsa est diffusa p̄ cameras tertie figure ratiōe mixtionis principiorū habituatorum de bonitate. ¶ Bonitas quātū est mediabilis? Et respondendum est q; tantum quātū medium ipsam intrare potest quo ad diffinitionē mediū/bonitatis/sapientie et differentie: vt probatum est per regulas b. Et per primā et secundā specie regule f. eo quia bonitas quo ad suā essentia h̄z continuā quātitate: et quo ad suas relaciones habet quātitates discretas a differentia causatas.

De camera B. g.

Bonitas est amabilis. Utrum bonitas sit amabilis? Et respondendum est q; sic: vt patet per diffinitionem bonitatis et finis et regulam b. et scalā sensuali et sensuali et c. ¶ Utrum bonitas sit differētiabilis? Et respondendum est vt supra dictum est. ¶ Bonitas est finibilis. Utrum bonitas sit finibilis? Respondendum est q; sic. Nā si nō esset finibilis/iam non esset rō bono qd; produceret bonum/neq; per differētiā esset ratio clara habens razones naturales et intrinsecas et morales extrinsecas: et sui termini essent malicia et priuatio/qd; est falsum et impossibile. et hoc affirmat regula b. cum diffinitione bonitatis/differentie atq; finis. et similiter scala de sensuali et sensuali et c. ¶ Qualis bonitas est amabilis et differētiabilis et finibilis? Et respondendum est q; bonitas substantialis est amabilis per suas p̄prias passiones innatas et relatas et per differentiam declaratas/et per finē quietatas. Et est alia bonitas moralis siue accidentalis/sicut bonitas voluntatis/magnitudinis et c. Et similiter bonitas iusticie/sapientie et c. ¶ Qualis differentia bonitatis est amabilis? Et respondendum est q; est illa que ponit in bonitate intrinsecas relaciones et passiones. Et extra ponit relaciones morales. et hoc per scalam sensuali et sensuali probatum est. ¶ Qualis finis est amabilis? et respondendum est q; ē summus finis qui est prima causa et proprius finis bonitatis naturalis et etiam moralis. Et sic ē sine differētie sine qua scala sensuali et sensuali et c. vniuersum quia ē esse non potest: et esset priuatio/disparatio/ratio ne cuius priuationis mundus quidem non haberet esse. Nam ad destructio

Quinta camera B. g.

nem partiu sequitur destructio totius. Et hoc per regulam b. significatur est/ et etiam per regulam g.

Bonitas est vera. Utrū bonitas sit vera? Et respondendū est p regulā b. q sic. et si militer p diffinitionē bonitatis/ virtutis/ differentie et equalitatis. Si em bonitas non esset vera/ in bonitas non esset ratio bono qd pduceret bonū: neq; veritas posset ponere hoc in vero: neq; enim differentia posset intrare inter bonificantē/ bonificabile et bonificare veraciter: neq; equalitas haberet subiectū i quo qesceret/ ipsa existente inter cōcreta bonitatis: et sic esset destructa scala de sensuali et sensuali et. et sit scala de substantia et substantia et. et mund⁹ absq; ipsis scalis minime potest esse/ qd est impossibile. ergo bonitas est vera essentia et p se existēs. ¶ Bonitas ē differēs. Utrū bonitas sit differēs? et ē respondendū sicut prius dictū est. ¶ Bonitas est equalis. Utrū bonitas sit equalis? Respondendū est q sic. quod patet per regulā b. et per diffinitiones antedictorum principiorū. Nam bonitas est ratio bono/ qd producat bonum: et veritas ponit hoc in vero cū differentia et equalitate/ ad hoc vt bonitas existat equaliter diffusa inter veros bonificantem/ bonificatum/ bonificare: et per scalas d sensuali et sensuali et. et de substantia et substantia et. in secūda figura designatas. ¶ Bonitas vera vbi est? et respondendū est per primam speciem regule c. d. q ipsa est in seipsa/ cū ipsa sit primitiua essentia quo ad suū genus. et etiam per secundam speciem regule c. d. est in suis bonis et veris concretis. et est in veritate/ differentia et equalitate: sicut habitus in habituato. et etiam in scala de sensuali et sensuali et. et in scala de substantiali et substantiali et. et b affirmāt regle b. i. k.

Septima camera B. J.

De camera B. J.

Sexta camera de B. J.

Bonitas est virtuosa. Utrū bonitas sit virtuosa? Et respondendū est q sic: qd patet per diffinitiones bonitatis/ virtutis et maioritatis. et per scalā differentie existentis inter sensuale et sensuale et. Et similiter per scalam maioritatis existentis inter substantiam et substantiam et. et hoc per secūdā regulā b. affirmabile est. ¶ Utrum bonitas sit differens? Et respondendū est sicut prius. ¶ Bonitas est maior. Utrū bonitas sit maior? Et respondendū est q sic: nam bonitas magis bona est per substantiā q̄ per accidens. et per relationes substantiales minores q̄ accidentales. et bonitas maior est in vno subiecto q̄ in alio sicut i scala sensuali et sensuali. et i scala maioritatis existentis inter substantiam et substantiam et. ¶ Bonitas quomodo est virtuosa? Et respondendū est q ē virtuosa tunc quando suum esse est/ sed moraliter est virtuosa tunc quando est habituata habitu iusticie et prudentie et. et hoc per diffinitiones bonitatis/ virtutis/ maioritatis/ differentie: et per regulam b. demonstratum est. ¶ Bonitas quando est differentiabilis? Respondendū est tunc quādo est suum esse. et hoc per differentiam que ponit reales relationes sine quib⁹ non potest habere naturam. et etiam tunc est differentiabilis quando est moralis. Unus namq; habitus est per iusticiā: alius vero p prudentiam et. et per diffinitiones antedictorum principiorū probatū ē. ¶ Bonitas quando est maior? Et respondendū est q tunc quando substantialiter et non moraliter. Adhuc est maior tunc quando est habituata de virtute moralis existente in practica/ q̄ quando non est in practica. Alterius est maior quando agit cum charitate q̄ quando cū iusticia. et sic illud idem iudicium est de agere substantiali et de agere accidentali. Et hoc per regulam b. probabile quidem est.

De camera B. J.

De camera B. K.

Bonitas est gloriosa. Utrū bonitas sit gloriosa? Et respondendū est q sic. et hoc probant regule b. k. et diffinitiones bonitatis/ glorie/ differentie et minoritatis: vt patet in scala de sensuali et sensuali et. et in scala d substantiali et substantiali et. Gloria q̄des est ipsi bonitati q̄ habeat distincta concreta/ bonaz gloriosa/ q̄ sint de suo genere et natura/ cum quibus quiescat/ et sit disparata p̄fusioe et minoritate. ¶ Utrū voluntas sit differēs? et r̄ndēdū ē q sic: sicut superius est pbatū. ¶ Bonitas ē minor. Utrum bonitas sit minor? et respo-

Octava camera B. K.

Sexta pars

dendum est q̄ sicut patet in scala sensua
 li ⁊ sensuali ⁊c. ⁊ in scala substantiali et
 substantiali ⁊c. Bonitas quidē est minor
 in lapide q̄ in plāta. ⁊ in planta est mi
 nor q̄ in bunto. ⁊ in colore minor q̄ in vi
 dere. ⁊ in videre minor q̄ in intelligere
 ⁊ sic de alijs. Et hoc per regulam b. k.
 affirmabile est. ¶ Bonitas gloriosa quo
 modo est? Et respondendum est q̄ bo
 nitas gloriosa habet modū per differen
 tiam que ponit q̄ ipsa sit vna essentia
 substantialis ab omnibus alijs distin
 cta: ⁊ q̄ habeat res differentes substan
 tiales que sint de suo genere ⁊ natura/
 cū quibus habeat naturā intrinsecam ⁊
 in quiete positā. Et h̄ quidē gloriosum
 est ei/ipsa existente in gloria: ⁊ gloria in
 ipsa bonitate. ⁊ habet modum morales
 in causando habit⁹ morales distinctos/
 bonos et gloriosos. Et ad hoc testatur
 regule b. k. ¶ Bonitas cum quo diffe
 rēs est? Respondendum est q̄ differēs est
 per seipsam ⁊ cū differentia que ponit
 q̄ ipsa essentia sit distincta ab omnibus
 alijs essentijs que nō sunt de sua specie
 ⁊ natura. Et est aliamodus cū quo bo
 nitas est differēs: videlicet cum suis re
 lativis sibi coessentialibus ⁊ substantia
 libus cum quibus causat bonitates acci
 dentales. Et hoc significatum est in sca
 la sensuali ⁊ sensuali ⁊c. ⁊ in scala sub
 stantiali ⁊ substantiali ⁊c.

De camera C. D.

Nona ca
 mera que
 est C. D.

Magnitudo est eterna. Ma
 gnitudo eterna q̄d est? Re
 spondendum est per diffini
 tionē magnitudinis/eter
 nitatis/concordantie ⁊ tra
 rietatis: dicēdo sic. Magni
 ficatio eterna est ens habēs in se p̄ p̄
 primam ⁊ secundā speciē regule c. d. concre
 ta magna/infinita ⁊ eterna/atq; p̄mi
 tiua. Et per tertiam speciē regule c. d.
 dicta concreta sunt existentia cum infi
 nita magnitudine concordantie ⁊ etiā
 contrarietate/atq; ab omni subiectione
 separata ⁊ quolibet cōcreto existēte in
 alio cōcreto. ¶ Tota quidē essentia eter
 nitatis existit in quolibet predictorū con
 cretorum. ⁊ similiter totū esse concordā
 tie ⁊ quodlibet in alio suum numerum
 distinctum habet ab alio/tribus concre
 tis existentibus pro vna essentia ⁊ non
 pro pluribus. ¶ Magna concordantia
 quid est? Magna concordantia est illa essen
 tia que stat per secundam speciē regu

le c. d. ⁊ per tertiam speciē regule c. est
 in alio tota essentia concordantie ⁊ quod
 libet concretū concordantie est tota essen
 tia concordantie. Et etiā est domina om
 nium aliarum concordantiarum accide
 talium siue peregrinarū. ¶ Magna cō
 trarietas quid est? Respondendum est q̄
 est illa forma que causat corruptiōes in
 elevatis ⁊ causat habitus privationis:
 videlicet iniuriam/lupuriam ⁊c. ¶ Que
 ritur/magnitudo eterna/magnitudo cō
 cordans et magnitudo contrarians de
 quo sunt? Et respondendum est per hoc
 quod dictum est superius: vt patet bene
 intuenti. ¶ Et hoc facim⁹ isto modo cau
 sa alleviationis: ⁊ vt tedium non gene
 retur in intellectu addiscentis/propter
 replicationem.

De camera C. E.

Magna potestas q̄d est? Re
 spondendum est q̄ est ens
 in quo magnitudo ⁊ pote
 stas conuertuntur. Et hoc
 per primam speciē regu
 le c. significatum est. Et per
 secundam speciē regule c. e. magna po
 testas est/eo quia habet cōcreta forma
 lia et sibi coessentialia: scilicet magnifi
 cantem/possificantem/magnificatum/
 possificatum ⁊ magnificare ⁊ possifica
 re. Et hoc per secundam speciē regule
 c significatum est: et etiā per primam
 e. Per tertiam vero speciē regule c. est
 in alijs essentijs ad hoc vt per ipsas pos
 sint existere ⁊ agere. Per quartam au
 tem habet actiones ⁊ passionēs agendi
 et patiendi in subiecto appropriato.
 ¶ Adhuc per secundam speciē regule
 e. magna potestas est vt omnia alia a se
 sint possibilis magnificari: et hoc p̄batur
 per diffinitionem magnitudinis ⁊ pote
 statis. ¶ Magnitudo est concordans. q̄d
 est magna concordantia? Respondendum
 est per hoc quod dictum est in camera c.
 d. Magnitudo est magnum principium.
 Quid est magnum principium? Ad q̄d
 dicendum est q̄ est ens in quo magni
 tudo ⁊ principium conuertuntur absq;
 omni materia ⁊ accidente. et hoc per se
 cundam speciē regule c. ⁊ per primam
 e. significatum est. Sed magnificatio p̄
 cipians est vt sit magnificatum p̄nci
 piatum: ⁊ q̄d ab vtroq; procedat magni
 ficare/principiare cum diffinitione ma
 gnitudinis/potestatis/concordantie et
 principij. ¶ Magna potestas/magna

Decima
 camera
 est C. E.

concordantia & magnū principū quare sunt. Et respondēdū est q̄ sunt per hoc q̄ significatū est per species regule c. e. & per diffinitiones antedictorum principiorum.

De camera L.F.

Undeci-
ma, came-
ra que est
de C.F.

Magnus intellectus est. Quid est magnus intellectus? Respondendum est q̄ est ens in quo magnitudo & intellectus conuertunt. Et hoc per primā speciē regule significatum est. Adhuc magnitudo intellectus est q̄ habeat cōcreta sibi coessentialia & relativa: scz intelligentem/intelligibile, & intelligere/cū quibus hz naturam discretiua: & q̄ sua essentia sit continua & indiuisibilis. Et hoc p̄ sc̄dam speciē regule c. significatū est. ¶ Alteri⁹ magnitudo intellectus est: vt in sua essentia sint oia intelligibilia, & hoc p̄ tertiaz speciē regule c. significatum est vt ipse intellectus magnifice sit practicus. Adhuc per quartā speciē intellectus est: vt habeat relationē generalem ad oia, sicut intellectus qui intelligit hoc & illud: & q̄ habeat intelligibile in quo intelligat hoc & illud: & cū ipse sit practicus et particularis & successiuus, & p̄ scalas de sensuali & sensuali &c. & per scalam mediū coniunctionis &c. ¶ Magnitudo concordans quid est? Respondendum est per hoc q̄ dictū est in camera c. d. ¶ Magnitudo est mediana. Quid est magnū medium? Ad q̄ respondendū est per scalam mediū & per scalam concordantie: et per primā & secundam speciē regule c. f. Sine istis nōq̄ medium magnū minime posset esse: & etiā absq̄ tali medio/magnitudo esset vacua & ociosa: & si militer sine tali magnitudine/medium nō posset esse magnum. Et q̄ verum sit quod antedictum est/probatum quidē est per diffinitiones principiorum & species regularum, & etiā per scalas supradictas/in quibus intellectus est successiuus ascendendo & descendēdo/scientias acquirendo & habituando. ¶ Queritur. Magnitudo intellectus quāta est? & quāta est sua cōcordantia & sic de suo medio? Et est dicendū q̄ tātus est, quātus significatus est. Per hoc autē q̄ dictum est de sua magnitudine & cōcordantia et medio in paragraphis positis in camera c. f. dimittim⁹ homini bene speculanti antedicta, & scienti artem istaz, Et hoc facimus causa breuiloquij.

De camera L.G.

Magna voluntas quid est? & per primā speciē regule c. respondēdam est: q̄ est ens in quo oia magna sunt amabilia: & per secundā speciē regule c. & per primā g. hz magnū amantem/amātū & amare formaliter in quo amato/est actiuus formaliter cū amare. & per quartā speciē habet omnia amabilia in se. & per secundam speciē g. causat habitus amabiles appropriatos de genere qualitatis. Et pbabile satis est per diffinitionem magnitudinis/voluntatis / concordantie atq̄ finis: & per scalas c. g. in secūda figura positas. ¶ Magna concordantia quid est? et respondendum est per hoc q̄ superius dictum est de ipsa. ¶ Magnus finis qd est? et respondendū est per primā speciē regule c. q̄ magnus finis est illud ens quod in essentia magnitudinis habet suas proprias relationes: videlz quietatem/quietatum & quietare: in quo quieto proprio & intrinseco/omnia quidez quietabilia peregrina siue appropriata sunt quietata: & hoc per primā & secundam speciē regule c. significatū est: & etiā per diffinitiones principiorum camere c. g. ¶ Qualis voluntas est magna & qualis cōcordantia & qualis finis? Ad istam questionem respondēdū est p̄ hoc q̄ supradictum est. Solutiones enī in hoc q̄ dictū est supra/sunt implicite: & artificialiter p̄nt explicari ad p̄positū.

Duodecima camera que est de C.G.

De camera L.H.

Magnitudo ē virtuosa. Que virtus? Quid est magna virtus? & respondendū est q̄ est ens distinctū magnifice a corruptiōe & peccato: & hoc p̄ primā speciē regule c. significatum est. Adhuc per secundā speciē. ¶ Magna virtus est illa que habet in se virtuosos/magnificentem/magnificatū & magnificare naturaliter et substantialiter relatos extra ipsū & in ipso existentes. ¶ Per tertiam autē speciē/virtus magna est illa que est causa magnarū virtutum in tempore positā. ¶ Amplius per quartā speciē/virtus magna est illa que habet dominiū supra alias virtutes quē nō sunt de suo genere & natura. ¶ Magna concordantia quid est? Respondendum est sicut su

Decima-
tertia ca-
mera q̄ est
de C.H.

Sexta pars

perius dictam est. Magnitudo est maior magnitudo: maior quid est? Respondendum est quod est illa substantia que distat magis a parvitate minoritate et accidente. Adhuc per secundam speciem regule c. est ens habens in se maiores / magnificantem / magnificatum et magnificare. Amplius per tertiam speciem est in alijs essentijs maior dominus in quibus per quartam speciem habet quicquid vult. Et hoc quod dictum est per cameram c. h. probabile quidem est satis. Magnitudo virtuosa quando est? Et sic de magnitudine concordantie et maioritate? Respondendum est quod est antequam tempus et motus sint: et hoc per omnes species regule c. h. probabile est.

De camera C. J.

Decima quarta camera de C. J.

Magnitudo est vera magnitudo vera quid est? Respondendum est quod est illa substantia que magis distat a fallitate et ab accidente ipsa habente per secundam speciem regule c. veros / magnificatum / magnificabile / magnificare / extra locum et in loco existentes infinite / sine contradictione. Adhuc per tertiam speciem est causa causans magnitudines veras in loco existentes et non falsas / tam substantiales quam accidentales. Amplius per quartam speciem habet in omni subiecto nouo magnas et veras actiones. Et hoc per definitiones principiorum camere c. i. ut per regulas probatum est. Magna concordantia quid est? Respondendum est sicut prius: sed si queratur quid sit concordantia maior? Respondendum est quod est substantia maior habens in se substantiales et maiores relationes ab omnibus accidentibus remotas. Magna equalitas est. Quid est magna equalitas? Respondendum est quod est substantia habens in se sua relatiua ab omni maiortate et minoritate segregata. Adhuc per secundam speciem est causa omnium maiortatum et minoritatum relatarum / ipsa existente in loco / non collocata et extra locum infinita. Adhuc per quartam speciem habet in loco quicquid vult. Et hoc probabile est per regulam et per definitiones principiorum camere c. i. Magna virtus / magna concordantia / magna equalitas ubi sunt? Respondendum est quod sunt in seipsis per secundam speciem regule c. Et per tertiam sunt in alijs subiectis causatis ab ipsis. Et sic de prima et quarta specie suo modo. Et

hoc idem intelligendum est per species regule i. suo modo.

De camera C. K.

Magna gloria / queritur quid est? Respondendum est quod est illa substantia que magis distat a parvitate et pena: rest ens habens in se per secundam speciem regule c. gloriosos / magnificantem / magnificatum et magnificare. Per tertiam speciem est causa in omnibus substantijs et accidentibus peregrinis. Et per quartam speciem habet magnam gloriam in magno gloriato: et e converso. Et sic de magnificare et gloriari. Et hoc per regulas c. K. Et definitiones principiorum camere c. K. affirmabile est. Magna concordantia quid est? Respondendum est sicut prius. Sed si queratur: magna concordantia glorie quid est? Respondendum est per omnes quatuor species regule c. quod ipsa est hoc quod per ipsas significatum est. Et ad hoc testantur definitiones magnitudinis concordantie atque glorie. Magna minoritas quid est? Et respondendum est quod est accidens magis circa non ens quam substantia. Item est ens non habens relatiua sibi coessentialia per secundam speciem regule c. Sed per accidens sunt alij magnitudines substantiales: ut patet in scala sensualis et sensuali et. sibi coniuncta scala de substantia et substantia et. Et hoc probatum est per regulas c. K. et per definitionem minoritatis. Magna gloria quomodo est? Et sic de magna concordantia? Respondendum est per tertiam speciem regule c. ipsis relationibus existentibus vna in alia magnificando / glorificando et concordando ab omni minoritate segregatis. Magna gloria cum quod est. Et sic de magna concordantia? Respondendum est quod est cum magnificante / glorificante et concordante / magnificato / glorificato / concordante / magnificare / glorificari et concordare: etiam cum perversione identitatis essentie / substantie et nature / ipsis tribus relatiuis per secundam speciem regule c. et quolibet per se distincto ab alio per suum numerum. Adhuc est magna gloria / et sic de magna concordantia cum scala sensuali et sensuali et. et similiter cum scala substantiali et substantiali et. Sed ista non est in tanto magna sicut prima. eo quia prima causa est. alia vero secunda.

Decima quinta camera de C. K.

De camera D. E.

Decima-
sima ca-
mera que
est D. E.

Duratio potens per primam
speciem regule d. de q. est? Re-
spondendum est: q. est de se
ipsa/cuz sit primitiua quo
ad sua essentia z potestate:
q. dat ei posse vt possit exi-
stere z agere. Et per scdam specie regu-
le d. queritur/duratio potens de quib?
est? Respondendum est: q. est de suis rela-
tiuis z de relatiuis potestatis. Et p. ter-
tia specie eiusdem regule queritur: du-
ratio potens cuius est? Dicendum est q.
est substantialis/duratiois z potestatis
cum sit habitus cum quo duratio z po-
testas substantialis pnt durare. ¶ Du-
ratio contrarietatis de quo est? Respon-
dendum est q. est de primitiuis qualita-
tibus z veritatibus z vtijs que durant/
eo quia possunt durare. ¶ Duratio prin-
cipiorum de quo est? dicendum q. est de
primitiuis durationibus/et primitiuis
principijs duratione concante sua essen-
tiam principio/z principio comunicate
sua essentiam duratioi. ¶ Potestas que
durat? respondendum est q. durat ex eo qz
est de potente/durante z durabili z pos-
sibili durare/z posse in subiecto compo-
sito in quo sunt. ¶ Contrarietas potesta-
tis quare durat? dicendum est ex eo qz est
de contrarijs relatiuis habituata/z de du-
ratione z potestate in subiecto compo-
sito in q. sunt. ¶ Principia potestatis qua-
re durant? Dicendum est q. durant ra-
tione relatiuorum substantialium habi-
tuatorum de ghe duratiois z potestatis.

De camera D. F.

Decima-
septima
camera q.
est D. F.

Duratio scibilis de quo est?
Et respondendum est q. est
de duratio intellectiuo/
durabili z intelligibili/du-
rare et intelligere. ¶ Du-
ratio contrarietatis de quo
est? z dicendum est q. est de durare/co-
iungere z mensurare/ratione continue
durationis. ¶ Duratio quanta est? res-
pondendum est q. est tanta quanta est
sua essentia/z sunt sua concreta. ¶ Du-
ratio contrarietatis quanta est? Respondendum
est q. est tanta quante sunt contrarietates siue mo-
ralitates in subiecto in quo sunt. ¶ Du-
ratio medij quanta est? dicendum est q. est
tanta quanta sunt durare z mediare exi-
stentia inter durationem mediantem du-
rabile z mediabile.

De camera D. G.

Duratio amabilis de quo est?
Respondendum est q. est de spe-
cieb? peregrinis in durabi-
li z amabili deductis z ipis
est D. G.
¶ Duratio contrarietatis de
quo est? Et est respondendum sicut prius. ¶ Du-
ratio finis de quo est? z respondendum est q. est
de quietante siue quietare/z durare vi-
tra que non extendit appetitus. ¶ Du-
ratio voluntatis qualis est? z respondendum
est q. est talis quia est p. correlatiua sub-
stantialia: que quidem sunt de genere du-
rationis voluntatis ex quib? oriunt? pro-
prie passionis. appropriate ho. passioes
sunt ille de quib? subiectum est habituata-
tum z assuetum. ¶ Contrarie duratioes
quales sunt? z est dicendum q. sunt tales
quales durant in subiecto contrariando.
Durabiles fines quales sunt? et est res-
pondendum q. sunt tales qualis appetit? per
ipsas est habituata? in tantum q. extra
ipsas non appetit habere quietem.

De camera D. H.

Duratio virtuosa de quo est?
Et respondendum est q. est
de seipsa z de virtute sub-
stantialiter aut accidenta-
liter. ¶ Duratio contrarieta-
tis de quo est? Et est dicendum sicut prius.
¶ Duratio maioritatis de quo est? Et
respondendum est q. est de maiori durate/du-
rabili z durare: z maiorificante/maiorifi-
cabili z maiorificare. ¶ Duratio virtuo-
sa quoniam est? z dicendum est q. est tunc quoniam est
in speciebus d. z h. realiter. ¶ Duratio co-
trarietatis quoniam est? Et est respondendum
q. est tunc quoniam sunt generatio z corruptio
siue contrarie qualitates siue contrarij
mores in subiecto in quo sunt. ¶ Du-
ratio maioritatis quoniam est? Respondendum est
q. est tunc quando potentie siue substan-
tie habent actus.

Decima-
nona ca-
mera/qua
est D. H.

De camera D. I.

Duratio vera de quo est? z est
respondendum p. primam spe-
ciem d. q. est de seipsa/eo qz
duratio est principium primi-
tiuum. et fitas sicut q. ad suum gen? p. scdam
speciem d. est de suis correlatiuis. ¶ Du-
ratio contrarietatis de quo est? z est dicendum q. est
sicut prius. ¶ Duratio equalitatis de quo
est? z est dicendum q. est de durante/coe-
quante z durabili/coequabili z durare. coequ

Decima
camera/ q.
est D. I.

Sexta pars

re. ¶ Duratio veritatis vbi est: Et est respondendum qd est in omnibus speciebus. ¶ Duratio contrarietatis vbi est: Et est dicendum qd est in subiecto in quo sunt contrarie qualitates habentes contrarios actus. Et est in disputatione in qua sunt disputates. ¶ Duratio equalitatis vbi est: Et respondendum est qd est in correlatiuis per secundam speciem e. et d. significatis. Et est in modalitate et instrumentalitate.

De camera D. K.

Vicesima prima camera de D. K.

Duratio est gloriabilis. ¶ Duratio glorie de quo est: Et respondendum est qd est de durate/durabili et durare/et gloriante/gloriabili et gloriari. ¶ Duratio contrarietatis de quo est: Dicendum sicut prius dictum est. ¶ Duratio minoritatis de quo est: Et est respondendum qd de durate/minorificante / durabili/minorificabili/et durare et minorificare. ¶ Duratio glorie quomodo est: Et dicendum est qd est per modum per quem duratio glorie agit in durabili et gloriabili et ipsa intrante actus, et durabile et gloriabile habent modum passuum sub duratione et gloria. durare et gloriari hnt modum neutrale processum ab actus et passuis. ¶ Duratio contrarietatis quomodo est: Et respondendum est qd est per modum que habent qualitates /vna existente in alia. ¶ Duratio minoritatis quomodo est: et respondendum est qd est per modum duratiois/divisiois et corruptiois. ¶ Duratio glorie cum quo est: Dicendum est qd est cu relatiuis duratiois et glorie. ¶ Duratio contrarietatis cum quo est: et dicendum est qd est cum partibus contrariantibus suas similitudines influentibus. ¶ Duratio minoritatis cum quo est: et est dicendum qd cum relatiuis diuisiue in subiecto de corruptione habituato.

De camera E. F.

Vicesima secunda camera de E. F.

Potestas est scibilis. Quare potestas est scibilis: Respondendum est ex eo quia intellectus habet sua correlatiua/et potestas similiter: et ita vno principio comunicate alteri sua essentiam et natura/inde sequitur qd potestas est scibilis. ¶ Queritur quare potestas est principium: et dicendum est ad

hoc vt alia principia possint existere et agere. ¶ Queritur quare est mediabilis: et respondendum est vt suum posse sit in medio potentis et positi/ cum quo posse sint coniuncti. ¶ Sapiencia est potens: qtu est potens: Ad quod dicendum est qd est tantum potens quantum potestas se comunicat et se diffundit in ipsa. ¶ Principium qtu est: et respondendum est qd est tantum quantum medium intrat. ¶ Queritur: medium qtu est: Dicendum est qd est tantum qtu sunt sue species in subiecto in quo sunt.

De camera E. G.

Potestas est amabilis. Quare est amabilis: Dicendum est ex eo qd causat qd voluntas sit potens in existendo et agendo. ¶ Potestas quare est principium: et respondendum est sicut prius. ¶ Potestas quare quiescit: et respondendum est ex eo quia quo ad suum genus potest existere et agere. ¶ Potestas qualis est: Dicendum est qd vna est propria sicut sua possibilitas/ alia est appropriata sicut sua amabilitas. ¶ Principium quale est: Respondendum est qd est vnum principium quale/ substantialiter/ aliud vero accidentaliter. et substantiale habituatum est de accidentaliter. ¶ Finis qualis est: Respondendum est qd vnus finis est perfectius/ alius terminatiuus et alius priuatiuus: vt patet in scala secunde figure.

Vicesima tertia camera de E. G.

De camera E. H.

Potestas est virtuosa. Quare est virtuosa: Dicendum est ex eo qd in virtute est assituata/ et ex virtute habituata. ¶ Potestas est maior. Quare est maior: Dicendum est ex eo quia habet maiora relata et in maiori fide desit. ¶ Potestas quare est in tempore: dicendum est quia in tempore et cu tempore fuit creata et in tempore est suus actus. ¶ Potestas quando est: Dicendum est qd est tunc quando est causa vt alia principia possint existere et agere. ¶ Principium quando est: Dicendum est qd est tunc quando sua primitiuitas est/ et quando habet sua correlatiua etc. ¶ Maioritas quando est: Dicendum est qd est tunc quando potentie habent maiores actus sine effectus.

Vicesima quarta camera de E. H.

Uigesima quinta camera que est E. J.

De camera E. J.

Potestas est vera. Quare est vera? dicendum est quia de veritate et suis speciebus est habituata. Potestas quare et quare est principium? dicendum est sicut prius.

Potestas quare habet equalitatem? Respondendum est quod habet equalitatem cum in suis correlatiuis sit situata. Potestas ubi est? dicendum est quod est in suis correlatiuis et in veritate ex qua est habituata. Principium ubi est? respondendum est quod est in suis correlatiuis et est in potestate cum per ipsam possit existere et agere. Et est in veritate eo quia in veritate est habituata. Et est in equalitate cum sua correlatiua sine equalia. Equalitas ubi est? dicendum est quod est in suis correlatiuis intrinsicis potestatis principij et veritatis.

De camera E. K.

Uigesima sexta camera que est E. K.

Potestas est gloriosa. Querit quare est gloriosa? Respondendum est ex eo quia habet sua correlatiua substantialia in quibus gloria est impressa et habituata.

Potestas quare est principium? Respondendum est sicut prius. Potestas quare est minor? et dicendum est ex eo quia in minoritate sunt sua correlatiua assituata et ex ipsa habituata ratione cuius causat divisiones et minus quod est de genere minoritatis sicut maius quod est de genere maioritatis. Potestas quomodo est? respondendum est quod est per modum modalitatis quando de modalitate est habituata. Principium quomodo est? Respondendum est quod est per modum quem habet in suis correlatiuis ex quibus est ipso habente modum cum sit habitatum de potestate cum qua potest principiare. Et sic de gloria cum qua habet modum gloriandi quando in suo intrinseco principiabili principiat entia peregrina que non sunt de suo genere. Minoritas quomodo est? Respondendum est quod suus modus est participare cum divisione/inanitione/corruptione et annullatione. Potestas cum quo est gloriosa? Dicendum est quod est gloriosa cum gloria sicut gloria est potens cum potestate. Principium cum quo est? Dicendum est quod est cum suis correlatiuis et cum pote-

state sine qua esse non potest. Minoritas cum quo est? dicendum est quod est cum divisione et corruptione et inanitione.

De camera F. G.

Sciencia est amabilis. Querit quantum est amabilis? Respondendum est quod tantum est amabilis quantum voluntas est scibilis eo quod equalia correlatiua habet. Medium est amabile. Querit quantum est amabile? Dicendum est quod tantum est amabile quantum in voluntate est amare per coniungere et mesurare. Finis quantum est scibilis? Respondendum est quod tantum est scibilis quantum scientia in fine est quiescibilis. Queritur qualis scibilitas est propria passio intellectus? Dicendum est quod illa per quam intellectus habet intrinsecam passionem in qua sunt genere intelligibilitates siue species peregrine ipsius positio in genere intelligibilitatis per secundam speciem.

Uigesima septima camera que est F. G.

De camera F. H.

Intellectus est virtuosus. Querit quantum est virtuosus? Dicendum est quod est tantum quantum est de virtute habituatus. Medium intellectus quantum est virtuosus? Dicendum est quod est tantum quantum est habitatum sua scala medij est habituata. Maioritas intellectus quanta est? et respondendum est quod est tanta quantum intellectus transit in attingendo obiecta cum maiori intelligere. Intellectus quantum est virtuosus? Respondendum est quod est tunc quantum de virtute naturali et morali est habitatus. Virtus quantum est mediata? Respondendum est quod tunc est quantum virtus intrat medium ratione cuius introitus virtus consistit in medio. Maioritas quantum est intellecta? dicendum est quod est tunc quantum intellectus attingit essentiam et actum virtutis.

Uigesima octava camera que est F. H.

De camera F. J.

Intellectus est verus. Querit quantum est verus? dicendum est quod quantum existit inter intellectum et intelligere. Equalitas intellectus quanta est?

Uigesima nona camera que est F. J.

Sexta pars.

Et est rñdendū q̄ est tanta quanta sua correlatiua ex quib⁹ est. ¶ Veritas intellect⁹ vbi est: dicēdū est q̄ est in suis correlatiuis/ eo qz de veritate habitua et situata sunt. ¶ Equalitas intellect⁹ vbi est: dicēdū est q̄ ē i suis correlatiuis extra que equalitas sua esse nō potest.

tutē: dicēdū est q̄ est tūc qñ diligit maiorem virtutē. ¶ Volūtas qñ habet maiore quietē: dicēdū est q̄ est tūc qñ diligit maiorem amatū cum maiori amare. ¶ Volūtas qñ est maior: dicēdū est q̄ ē qñ hz maius amare in fine et in virtute.

De camera F. K.

Trigesima camera/ que est F. K.

In intellect⁹ est gloriosus. ¶ rñtū est gloriosus: dicēdū ē q̄ est tantū q̄ tū sua correlatiua de gloria sunt habitua et in gloria detata. ¶ De dū intellect⁹ quātū est gloriosum: dicēdū est q̄ tantū q̄ tū mensurat gloriā in intelligendo. ¶ Minoritas intellect⁹ quāta ē: dicēdū ē q̄ est tāta q̄ tū intellect⁹ de ipsa habitua est. ¶ Intellect⁹ quō intelligit: dicēdū ē q̄ ē p modū sensitue et imaginatiue cū quib⁹ est coniunct⁹: quē modū hz imponēdo species peregrinas in suo pprio intelligibili. ¶ Intellectus quō mēsurat suū intelligere: et respondēdū est q̄ mēsurat ipsum habēdo modū agendi et patiendi in attingendo oblecta. ¶ Intellectus quō hz minus intelligere: et rñdendū est q̄ est p modū credendi/ eo qz credere nō est de suo genere. ¶ Item hz minus intelligere qñ de minori modalitate est habitua. ¶ Intellectus cū quo intelligit: dicēdū ē q̄ cū intelligere et cū speciebus sensitue et imaginatiue/ ipsi speciebus impressis in suo pprio intelligibili. ¶ Intellect⁹ cuius quo p̄iungit species sensitue et imaginatiue: dicēdū est q̄ est cū suo intelligere. ¶ Intellect⁹ cū quo hz min⁹ intelligere: dicēdū est q̄ est cū pp̄iūq̄tate et vicinitate ignorantie/ et cū ociositate intellectus voluntatis et memorie.

De camera G. H.

Trigesima prima camera/ q̄ est G. H.

Voluntas est virtuosa. ¶ rñtū quālis voluntas est virtuosa: dicēdū est q̄ est illa q̄ a pctis est se parata et ex virtutib⁹ habitua. ¶ Volūtas in quali fine quiescit: dicēdū est q̄ in summo fine p scōam speciē. ¶ Et in suo pprio fine p primā speciē/ tñ cū appropriato fine q̄ est sibi instrumentū. ¶ Qualis volūtas est maior: rñdendū est q̄ est illa q̄ habet maius amare/ et maiore amantem/ et maius amabile/ et etiā q̄ hz maiore habitū virtutis/ bonitatis etc. ¶ Volūtas qñ habet maiore vir-

De camera G. J.

Verit⁹ qualis voluntas est vera. Et respondēdū est q̄ est illa q̄ hz sua correlatiua vera/ vera bonitatē/ magnitudine etc. ¶ Volūtas in quali fine quiescit: dicēdū ē q̄ i fine pfecto/ vero. ¶ Equalitas volūtat⁹: qualis ē: dicēdū ē q̄ ē talis q̄ hz sunt sua correlatiua assuata et habitua. ¶ Veritas vbi ē amabilis: dicēdū est q̄ est in amabilitate/ q̄ est ppria passio voluntatis. ¶ Volūtas vbi est equalis: dicēdū est q̄ ē in suis correlatiuis et in correlatiuis equalitatis. ¶ Volūtas vbi quiescit: dicēdū ē q̄ est in suo fine/ et in fine voluntatis.

Trigesima camera/ que est G. J.

De camera G. K.

Voluntas est gloriosa. ¶ Querit⁹ qualis volūtas est gloriosa: dicēdū est q̄ est illa q̄ habet correlatiua ex gloria habitua. ¶ Finis voluntatis qualis est: dicēdū est q̄ suus finis est bonus. ¶ Minoritas voluntatis qualis est: dicēdū est q̄ est talis quale est min⁹ velle habitua de minori veritate et gloria. ¶ Volūtas quō est vera: et rñdendū est q̄ est p modū quē hz in diligēdo veritatē. ¶ Volūtas quō quiescit in fine: dicēdū est q̄ est per modū quē hz in diligēdo verū et gloriosum finez. ¶ Volūtas quō se plongat a minoritate: dicēdū est q̄ p modū obiectandi amatū/ maiore verū et gloriosum. ¶ Volūtas cū quo est gloriosa: et rñdendū est q̄ est cū suis correlatiuis ex gloria habitua. ¶ Volūtas cū quo quiescit: Et est rñdendū q̄ cū volente et volibili/ intrinseco: et cū velle ponit volibilitates peregrinas i suo pprio volibili. ¶ Volūtas cū q̄ est i minoritate: dicēdū est q̄ cū minori velle et cū minori bonitate etc.

Trigesima camera/ que est G. K.

De camera H. J.

Virtus est vera. ¶ Querit⁹ quādo est vera: et dicēdū est q̄ est tūc quādo causat veras virtutes. ¶ Virtus quādo est maior: et est dicēdū q̄

Trigesima camera/ que est H. J.

hic est quando causat maiores virtutes. **V**irtus quando est equalis? dicendum est/ q tunc est quando causat virtuosum intelligere/ recolere & amare. **V**irtus ubi est vera? Respondendum est/ q in veritate extra quam non potest esse vera. **V**irtus ubi est maior? dicendum est/ q est tunc in substantia q̄ in accidente. **V**irtus ubi est equalis? dicendum est/ q est in suis correlatiuis substantialibus q̄ de equalitate sunt habituata.

actum. **V**eritas cum quo est gloriosa? dicendum est/ q est cum quiete quam habet in gloria & i suis correlatiuis. **V**eritas cum quo est equalis? et est respondendum q̄ cum equalitate suorum correlatiuorum et suorum habituum. **V**eritas cum quo est minor? dicendum est/ q̄ est cum accidente sicut est maior cum substantia.

Cōclusio.

De camera D. K.

Trigesima quinta camera q̄ est D. K.

Virtus est gloriosa. Queritur quando est gloriosa? dicendum est/ q̄ est tunc quando in suis correlatiuis gloria est impressa. **G**loria quando est maior? dicendum est q̄ est tunc quando habet maius gloriatur. **V**irtus quando est equalis? dicendum est/ q̄ est tunc quando causat equaliter intelligere/ recolere & amare. **G**loria quomodo est virtuosa? Respondendum est/ q̄ est per modum quem habet induendo sua correlatiua de virtute. **G**loria quomodo est maior? dicendum est/ q̄ est per modum quem habet in causando maiorem actum. **G**loria quomodo est minor? dicendum est/ q̄ est per modum quem habet in causando minorem actum. **V**irtus cum quo est gloriosa? et est respondendum/ q̄ est cum gloria ex qua est habituata. **M**aioritas cum quo est gloriosa? Respondendum est/ q̄ cum maiori actu glorie. **M**inoritas cum quo est gloriosa? dicendum est/ q̄ est cum minori actu sibi appropriato/ ex gloria habituato.

De camera J. K.

Trigesima sexta camera/ q̄ est J. K.

Veritas est gloriosa. Queritur ubi est gloriosa? Et est respondendum q̄ est i suis correlatiuis i gloria collocatis siue assuetis. **V**eritas ubi est equalis? Respondendum est q̄ in suis correlatiuis substantialibus extra que minime potest habere equalitatem. **V**eritas ubi est minor? Respondendum est/ q̄ est in minori habitu & actu. **V**eritas quomodo est gloriosa? et est respondendum q̄ per modum quem habet in causando verum & gloriosum actum. **V**eritas quomodo est equalis? Respondendum est/ q̄ est per modum quem habet in suis correlatiuis substantialiter equalibus. **V**oluntas quomodo est minor? Respondendum est/ q̄ est per modum quem habet in causando minorem

actum. **V**eritas cum quo est gloriosa? dicendum est/ q̄ est cum quiete quam habet in gloria & i suis correlatiuis. **V**eritas cum quo est equalis? et est respondendum q̄ cum equalitate suorum correlatiuorum et suorum habituum. **V**eritas cum quo est minor? dicendum est/ q̄ est cum accidente sicut est maior cum substantia. **D**iximus de euacuatione tertie figure/ & sicut euacuauimus ipsam cum propositionibus & questionibus in ipsa notatis: sic potest artista huius artis euacuare cameras per omnes propositiones & quæstiones implicatas in cameris de quibus non sum locutus ratione plenitudo quam euitare volumus. **N**am quelibet camera habet xiiij. propositiones & xiiij. questiones. **A**liis diximus q̄ quelibet camera est generalis ad quæstiones particulares: videlicet ad quæstionem factam de deo/ de angelo &c. **A**liis diximus q̄ qui bene sciret doctrinam quam dedimus in ista tertia figura/ per totam quædam arte generaliter sciret praticare.

Finis sextæ partis principalis huius operis.

Septima pars principalis De multiplicatione quarte figure.

Figuram quidem istam quinque modis tractabimus. **P**rimo multiplicando plures rationes ad eandem conclusionem. **S**ecundo ad inueniendum plura media cum quibus sunt conclusiones syllogizando. **T**ertio modo tractabimus de propositionibus maioribus & minoribus. **Q**uarto modus est de cognitione fallacia rum. **Q**uinto modus est/ quomodo per istam sciam facilliter addiscunt alie scie & veriori modo. **E**t prius de primo modo dicendum est.

Septime partis principalis rubrica.

De multiplicatione plurium rationum.

In tabula datur exemplum de columnis b. c. d. p. que modum dant. xx. rationes ad eandem conclusionem. quando queritur verum mundus sit eternus. Similiter in ista quarta figura in camera facta de b. c. d. & in camera b. c. e. vsq; ad camera b. c. k. **A**liis

De multiplicatione plurium rationum.

Septima pars

camera factis: scilicet b. c. e. & b. c. f. vsq; ad cameram b. a. k. Possunt igitur fieri viginti rationes in qualibet camera. Et sic tot vicibus voluendo circulos vsq; quo sint octuaginta quattuor coline in tabula.

¶ Sed de ista materia in tabula quartae figure dictum est. ¶ Alterius sit multiplicatio de camera i camera / sicut de camera c. d. e. & camera c. d. f. & camera d. e. f. & camera d. e. g. sic se habent sicut camera c. d. e. & sic de alijs suo modo vsq; ad cameram h. i. k. Et sic de multiplicacionibus per revolutiones circulozum. Et ista multiplicacio est: quia vnum principium est habituatū & multiplicatū cū alio principio & euz proprijs passionib; & appropriatis. ¶ Alterius est quarta multiplicatio. Quarta em figura continet in se tertiam figuram sicut camera b. c. d. continet in tertia figura cameram b. c. & cameram c. d. similiter camera c. d. e. continet in tertia figura cameram c. d. & cameram d. e. & sic de alijs suo modo in istis quattuor modis consistit multiplicatio.

De inuentione mediozum.

De inuentione mediozum.

¶ Camera b. c. d. Et sic de alijs suo modo consistit c. in circulo medio: eo quod existit inter b. & d. Et quod c. coniungitur cum b. & cum d. per aliquas positiones: scilicet habituationes & situationes existentes inter subiectū & predicatum. Et cū artista vult medium / semper inuestiget in medio circuli. Nam sicut animali competit stare mesuratiue & punctiue inter substantiam & hominē quando concluditur quod homo est substantia: sic littera que est in medio circuli / debet stare inter litteram existētem in superiori circulo & litteram que est in inferiori circulo / sicut: quod arguitur sic. Omne c. est b. & omne d. est c. ergo omne d. est b. ¶ Et sicut necessarium est per aliquas coniecturas & passiones quod animal sit substantia & homo sit animal: sic artista huius artis debet coniecturare per ea que b. & c. significant videlicet sua principia subalternata. sicut b. que sonat siue significat Bonitatem / Differentiam & vtrum. Et c. significat Magnitudinem / Concordantiam et quid. Et d. significat Durationem Contrarietatem & de quo. Et in isto sonare siue significare / consistunt diffinitiones principiorum & species regularum cum quibus duo artista debet coniecturare medium

cum littera superiori & cum littera inferiori suo modo. ¶ Et in isto passu intellectus facit scientiam de vniuersali affirmatiua / & vniuersali negatiua / & particulari affirmatiua / & particulari negatiua: et de instantijs & demonstratione & manuductione: & etiam de possibili & impossibili. ¶ De istis quinq; modis habituat se intellectus. & hoc isto modo: quod dicitur: omne c. est d. & omne b. est c. concedatur distinguendo. Sicut magnitudo que est bona per bonitatem / & bonitas magna per magnitudinem. Et bonitas que habet magna correlatiua per secundam speciem c. significata / & magnitudo que habet bona correlatiua per bonitatem per secundam speciem c. significata. & sic de magnitudine et duratione suo modo. ¶ Alterius quando dicit. omne c. est b. & omne d. est c. oriuntur vniuersalis affirmatiua & vniuersalis negatiua: & hoc ratione differentie in b. subalternata. & in d. contrarietas est subalternata: et sicut quod dicitur. nullus lapis est animal / omnis homo est animal / ergo nullus homo est lapis. Ratio enim huius est / lapis enim non habet sensum &c. ¶ Omne animal est substantia / quidam homo est animal / ergo quidam homo est substantia. et sic: omne c. est b. quoddam d. est c. ergo quoddam d. est b. Ratio huius est / quia contrarietas que est subalternata in d. non potest esse concordantia quod est subalternata in c. neque magna malicia posset esse magna bonitas. quia si sic / esset quidem ponere oppositū in obiecto: quod est impossibile & contra correlatiua secundum speciem regule c. Et cum dicitur nullum animal est lapis / quidam homo est animal / ergo quidam homo non est lapis. Sicut quod dicitur: nullum c. est b. quoddam d. est c. ergo quoddam d. non est b. et ratio huius est suo modo / sicut hoc quod dictum est in tertio syllogismo / in quo concluditur particularis affirmatiua.

¶ Per hoc quod dictum est in quattuor modis syllogizandi cognoscit intellectus instantias necessarias / negando quod omne c. non est d. nec omne d. est c. Et etiam cognoscit possibilitates & impossibilitates Sicut bonitas creata que non potest esse magnitudo creata ratione differentie / que ponit quod quodlibet principium sit per se: sed ponit possibile quod bonitas de magnitudine sit habituat. ¶ Alterius cognoscit demonstrationes per primam speciem regule g. & manuductionem per secundam speciem regule g. & hoc figuratum est in omnibus cameris tertie figure in quibus

est g. ¶ Uterius inuenit medium ptra-
hendo videlicet quod principium quod est omni-
no generale ptrahit ad principium quod
non est omnino generale neque omnino speciale/
sicut differentia que est principium genera-
lissimum siue omnino generale ptrahit ad differen-
tias que est inter sensuale et sensuale/que
non sunt generalissime neque specialissi-
me. Et que contrahuntur ad specialissi-
mas siue omnino speciales sicut ad istud
animal vel ad istam plantam aut ad istum
lapidem indiuiduo ex ipsis differentiis
constituitur/substantialiter et etiam accide-
ntaliter per propriam quantitatem/qualitatem
et etiam ipso indiuiduo in propria specie po-
sito: tunc ipse differentie sunt medium inter
principium generalissimum et specia-
lissimum. Et sicut dictum est de differen-
tia: ita potest dici de bonitate et cetera. Boni-
tas enim est principium omnino genera-
le siue generalissimum. et quando contra-
hitur ad magnitudines et cetera. tunc non est
principium generalissimum neque specialis-
simum. Sed quando ptrahitur bonitas
magna ad istud concretum de ipsa bo-
nitate magna constitutum quo ad suam
formam et suam materiam/et etiam quo ad
suam quantitatem et qualitates et cetera. quod sit
in propria specie positum/vel sub ipsa sit
indiuiduatum: tunc bonitas magna que non
est generalissima neque specialissima/est
medium existens inter abstractum et con-
cretum sapiens naturam extremorum. per
quam naturam potest artifex inuenire
medium/existens naturaliter inter pro-
positionem maiorem et minorem: et per ta-
le medium fiunt demonstrationes ex pri-
mis et veris necessariis principijs cum qui-
bus nulla instantia inuenitur. ¶ Uterius
inuenit medium per propriam litteram et
per proprium circulum. videlicet per f. que
significat medium et per circulum me-
diocrem sicut ponere f. sub b. et super c.
que est inferius/considerando quod per b. ha-
bet bonitatem et differentiam/et per c. magni-
tudinem et concordantiam. Et sic consti-
tunt inter b. et c. ratione cuius c. transit
ad b. per medium/sicut quando dicitur
omne f. est b. et omne c. est f. ergo omne c.
est b. sed hoc quo ad genus medij unum. Et
sicut diximus in camera b. f. c. ita potest dici
in camera c. f. d. et in camera d. f. e. et cetera.
¶ Per hoc quod dictum est de medio/potest arti-
fex habere materiam valde generale ad
inueniendum plura media. Et hoc clarum
est cum definitionibus principiorum et eorum
speciebus regularum.

De modo probandi.

Robatio est generatio: et sue spe-
cies sunt per demonstra-
tionem propter quid/et per
demonstrationem equiva-
rante: et per quod diuise: et per
istum syllogismum pponi-
mus dare exemplum. ¶ Omne animal est
substantia: omnis homo est animal: ergo
omnis homo est substantia. Et primo p-
bavimus maiorem: deinde minorem. ¶ Et
primo per demonstrationem propter quid
animal est constitutum ex sensuali et sensua-
li/eo quod est elementatum/vegetatum et
sensatum et imaginatum. ¶ Et sic sequitur
quod sit substantia/eo quod de partibus substā-
tialibus est compositum. Et quod substantia est
superius/et animal inferius: atal quidem
habet causas superiores: videlicet for-
mam et materiam ex quibus est constitu-
tum: et sue partes sunt inferiores/eo quod
sunt causate a forma et a materia que
sunt principia generalia. ¶ Et sic vere con-
cluditur propter quid/et animal est sub-
stantia. ¶ Per demonstrationem equivarante
probatur sic. Generalis forma et generalis
materia equaliter sunt cause primitivae.
Et hoc patet per primam speciem regule d. et quod
animal est causatum ex sua propria forma
et materia discursis per elementatiam/
vegetatiam et cetera. sunt equalia principia
ipsius animalis ratione cuius sequitur
quod animal sit substantia constituta ex sua
propria forma et materia/que equaliter de-
scendunt ab equalibus principijs gene-
ralissimis. scilicet a prima forma et a prima ma-
teria: et hoc patet per secundam speciem regule
d. et per primam e. et per regulam b. ¶ Per
demonstrationem/et probatur sic. animal est: et
quia est/sue quidem cause sunt: videlicet
forma et materia ex quibus est/sine qui-
bus esse non potest. et quod forma et materia
constituunt substantiam/vere sequitur
quod animal est substantia. ¶ Modo inten-
dimus probare minorem per easdem tres
species. Et primo propter quid/quando
embryo est constitutus in matrice/ex ele-
mentativa/vegetativa et cetera. et ipso linea-
to: et membris humanis formato: et qua-
do anima rationalis que est substantia in ipsius
embryone/est introducta. tunc de seipsa
et partibus suis inferioribus constituit
hominem: et sic animal quod est embryo/
transmutatur in hominem per speciem
humanam in qua est positus cum omni-
bus suis partibus coessentialibus. ¶ Et
sic sequitur quod anima est causa quare ho-
mo est substantia: et hoc per primam speciem
regule c. clarum est. ¶ Per equiparan-
tiam probatur sic. Anima rationalis habet
E ij

Modus
probandi.

Septima pars.

partes coessentialis equales/videlicet intellectum/voluntatem et memoriam: et per consequens embryo que equaliter est constituitur ex elementariis/vegetariis etc. et quia sua principia sunt substantialia/ equaliter est totus homo per sua principia substantialia coniuncta a se rationali cum corpore hominis. Et hoc per regulas b.c. d.e. clarum est quod homo est animal. Per demonstrationem/que probat sic. Socrates est/que animal est sine quo Socrates esse non potest. Probata est minor per tres species supradictas/que per duas species videlicet propter quod: et per equiparantiam fiunt conclusiones potissime: non autem per quia: cum in plus se habeat causa quam effectus. Alterius sicut dedimus exemplum de homine quod sit substantia per animal/sic potest dici de bruto/de planta et de lapide. Et sic intellectus facit scientiam probando maiorem et minorem per artem istam/cum qua intellectus est dispositus ad omnes conclusiones/ut patet per b. quod dictum est.

De cognitione fallaciarum.

Fallacie quod cognoscunt.

Veritas medijs est genus fallaciarum: et quod significat medium. f. que in medio circulo est instrumentum ad inveniendum et ad cognoscendum fallacias/ponendo et voluendo sub litteris que sunt in superiori circulo/ponendo super litteras que sunt in inferiori/ componendo cameras: sicut ponere f. sub b. super c. respiciendo quomodo se habent b.c. in fallacijs cum f. et e converso. postmodum b. sub f. etc. multiplicando reuolutiones/ tunc apparebit variatio medijs in quo peccat. Et de hoc dabimus exemplum in fallacijs.

De fallacia equiuocationis.

Fallacia equiuocatio: quod est.

Equivocatio est unum et eius de nominis diuersa significatio que puenit ex eo quod unum nomen plura diuersa significat. Et fit unus paralogismus sic. Omnis canis est latrabilis/ celeste sydus est canis: ergo celeste sydus est latrabile. Et assignamus istam cameram b.f.c. per b. intelligimus differentiam inter corpus animatum et corpus inanimatum. per f. intelligimus quod corpus animatum et inanimatum non coniunguntur ratione eiusdem speciei. per c. intelligimus quod corpus animatum habet correlatiua sensibilia/ et inanimatum non habet sensibilia correlatiua. et sic aristoteles cognoscit per quem modum peccat redu-

cendo ad impossibile: ratione cuius cognitio cognoscit intellectus/ quod logicus coram naturali stare non potest/ et maxime per artem istam reducendo ad impossibile/ sicut sydus/ quod est ens in quo est impossibile quod sit de genere et natura latrabilis. Alterius per cameram d.f.e. et sic de alijs/ cognoscit in quo peccat paralogismus. Quoniam iste canis que est de elementariis/ vegetariis et sensituius/ per secundam speciem regule d. potest latrare: sed sydus si non habet talia principia correlatiua/ non potest latrare: quia non est constitutus de ipsis principijs. Et hoc patet per secundam speciem regule d. et per primam c. et etiam per scalam medijs.

De amphibologia.

Amphibologia est deceptio pueniens ex eo quod una oratio puenit eadem plura significat: et format sic paralogismus. Quicquid est Aristoteles/ possidet ab Aristotele. Et iste liber est Aristoteles: ergo possidet ab Aristotele. Ad istam fallaciam assignamus istam cameram d.f.h. per d. cognoscimus quod sua tertia species significat quod iste liber non est possessus ab Aristotele/ cum non sit possessus nisi per hominem iunctum cum elementariis/ vegetariis/ sensituius/ imaginariis/ et ratiocinariis: ut patet per sciam speciem regule d. Sed f. significat medium mensurationis/ coniunctionis/ et continuationis in subiecto in quo est. h. homo significat/ quod liber qui in isto nunc est/ non est possessus ab Aristotele/ eo quod mortuus est. Et hoc idez potest cognosci per cameram b.f.g. etc. Quoniam b. ponit differentiam inter hominem mortuum et viuum. Et f. ponit coniunctionem inter sensuale et intellectuale in mortuo homine. non g. quod ponit appropriationem/ videlicet: quod Aristoteles fecit talez librum sicuistum/ sed proprie non possidetur ab Aristotele/ eo quod mortuus est.

Amphibologia quod est.

De fallacia compositionis.

Fallacia compositionis est deceptio pueniens ex potenciali multiplicitate alicuius orationis/ cuius dictiones diuersimode possunt componi adinuicem. Et format sic paralogismus. Quodcumque est possibile esse album/ possibile est quod ipsum sit album: sed nigrum possibile est esse album: ergo possibile est quod nigrum sit album. Et assignamus

Fallacia compositionis quod est.

mus istam cameraz d.f.e. per d. intelligimus contrarietate. Per f. intelligim⁹ q^o album & nigrum no^o consistunt consistendo mediū extremitatū in colore. Per e. intelligimus q^o possibile est hoc qd^o est fm sua principia ex quibus est: vt patet per speciem primam regule e. ¶ Concluditur ergo q^o impossibile est q^o album sit nigrum. Per camera g.f.h. zc. cognoscitur deceptio. Per g. significatū est q^o habituatus de albedine pprie/habituat⁹ no^o pot^o ee de nigredine. Per f. cognoscit⁹ q^o albedo & nigredo non se coniungunt/nec se mesurant/necq^o etiā constituunt mediū extremitatum continuuz: quia si sic/esset dare obiectū in opposito. Per h. cognoscimus q^o habituatus de albedine in isto nunc: sicut iste pannus albus/ possibile est q^o sit habituat⁹ in alio nūc futuro de nigredine.

De fallacia diuisionis.

Fallacia diuisionis quid est?

Fallacia diuisionis/est deceptio pueniens ex potenciali multiplicitate alicui⁹ orationis/cui⁹ orationes adiuicem possunt diuidi. Et format sic paralogismus. Omne aial est ronale aut irrationale: s; non omne aial est rationale/ergo omne animal est irrationale. ¶ Ad istā deceptio- nem/istaz camera applicam⁹ c.f.g. Per c. cognoscimus q^o quando vna dictio est in vno subiecto/cum concordantia correlatiuoz subiecti/per secundā & tertiam speciem regule c. sequitur vnu significatū. Sed qn^o ponit in p^otrario sine relatiuis subiecti/variā diuidendo significatū: vt patet per scalam b.c. in scda figura. Per f. cognoscim⁹ q^o entia ratiōale. f. & irrationale/no^o sunt cōiuncta: neq^o mesurant se in eadē specie per mediū cōtinuuz. Per g. cognoscim⁹ q^o entia ratiōali ppriū est risibilitas/no^o autē irrationali. Per camera e.f.i. zc. cognoscit⁹ deceptio. Per c.f. vt. s. dictū est. Per i. cognoscimus q^o veritas no^o ponit in verō/q^o diuersa sint idem: neq^o equalitas ponit q^o sint equales in specie: neq^o in eodez loco ad unicum.

De fallacia accentus.

Fallacia accentus quid est?

Fallacia accēt⁹ est deceptio pueniens ex eo q^o aliqua dictio diuersimode pnuucia- ta diuersa significat. Et format sic paralogismus. Ois

populus est arbor: s; aliqua gens est populus: ergo aliqua gens est arbor. ¶ Ad istam deceptio- nem applicam⁹ camera b. f. c. Per b. intelligimus differentia inter vnu accentum & aliu accentū. zper f. coniunctionem & mensurat ionē. z per c. concordant ad vnum significatū fm vocem. Populus cū prima syllaba lōga significat arbozem: & cum breui gentez. ¶ Per cameraz b. f. k. zc. cognoscitur deceptio. Nam contrarietas est inter syllabā longā & breuem. Per f. intelligitur q^o non coniunguntur nec mesurant sic in voce quando intelligit⁹ de arboze/sicut de gēte. Per k. intelliguntur modi accentuandi/q^o non pducit simile significatū cum mixtione syllabarum.

De fallacia figure dictionis.

Fallacia figure dictionis/est deceptio pueniens ex eo q^o aliqua dictio similis est alteri dictioni. Et format sic paralogismus. Quicqd^o heri vidisti/hodie vides: s; heri vidisti album ergo hodie vides album. ¶ Ad istū paralogismum applicamus camera b. f. g. Per b. intelligim⁹ differentiaz inter qd^o & quale. Per f. q^o non se coniungūt/nec se mesurant ad idem obiectum in vno/postq^o diuersa sunt. Per g. intelligim⁹ q^o pprie quid requirit suum significatū/z quale similiter: sed in appropriatione in qua principium no^o quiescit/cōsistit deceptio. Per camera d. f. h. cognoscitur deceptio. Per d. cognoscitur contrariū fines/eo quia quicquid mutatur in quale. Et p. f. cognoscit⁹ p^ouatio continuitatis inter nūc p^oteritū/z nūc p^oesens. per h. cognoscitur/z per quartā speciem regule c. z per primā d. vnaz significationem habet per quid/z aliaz per quale: eo quia quid/dicit substantiā: quale no^o accidens.

Fallacia figure dictionis quid est?

De fallacia extra dictionem.

Fallacie extra dictionem in hoc differunt a fallacijs in dictione/primū motiuuz est sine causa apparente ex parte vocis. In fallacijs autem extra dictionem ex parte rei.

De fallacia extra dictionem.

De fallacia accidentis.

Septima pars

De fallacia accidentis

Fallacia accidentis est deceptio pueniens ex eo qd aliquid simpliciter inest vtrique eorum que aliquo modo p accidens vni sunt. Et formatur sic paralogismus. Cognosco coriscum: sed coriscus est veniens: ergo cognosco venientem. Ad istam deceptionem camera b. f. c. assignatur. Per b. intelligimus differentiam inter sensibile et sensibile. nam vnus est coriscus et alius est veniens. Per f. cognoscitur qd veniens et coriscus non sunt in medio continuo extrematum. Per c. intelligimus qd coriscus potest esse via sedes et alius homo interveniens. Amplius per camera g. f. h. cognoscitur deceptio. Per g. intelligimus qd coriscus habet suum proprium numerum et alius homo veniens similiter qd nomen est ei appropriatum cum deceptioe. Per f. cognoscitur qd coriscus non est coniunctus cum aliquo hodie veniente in vna et eadem mensura. Per h. cognoscitur qd coriscus sedes non est in illo tempore qm est veniens.

De fallacia secundum quid et simpliciter.

De fallacia secundum quid et simpliciter.

Fallacia secundum quid et simpliciter est deceptio pueniens ex eo qd dictum secundum quid sumitur ac si esset dictum simpliciter. Et formatur sic paralogismus. Omnis homo cui inest albedo est albus: fortes est albus: ergo fortes est albus. Ad istam deceptionem applicatur camera c. f. i. Per quartam speciem regule c. intelligimus qd ethyops habet albedinem in dentibus et in oculis et in vnguibus: et in corpore nigredinem. Per f. intelligimus qd illa albedo non est continuata per totum corpus. Per i. intelligimus qd est albus in vno loco et niger in alio. Amplius per camera g. f. k. Per g. intelligimus qd proprie est albus in dentibus: et appropriate qm concludit false qd est albus. Per f. cognoscitur qd ethyops est subiectus in quo sunt plures quantitates discrete. Sicut quantitas dicitur: quantitas pedis / dente / existente habituato de albedine et pede de nigredine. Per k. intelligimus qd ethyops est coloratus tantum albedine in dente / et nigredine in corpore.

De fallacia secundum ignorantiam elenchi.

Fallacia secundum ignorantiam elenchi est deceptio pueniens ex eo qd non observantur ea que sunt necessaria ad definitionem elenchi. et proprie ex parte definitionis. Est autem elenchi syllogismus definitionis qd quicquid est vnus syllogismus: quicquid duo. Vnus quidem est / qm syllogismus concludit contradictionem alicuius propositionis prius date: sicut si datur aliquod animal quod est incorruptibile et procedatur sic. Omne compositum ex contrariis est corruptibile. omne animal est huius: ergo animal est corruptibile. Hec est contradictoria conclusio prius propositionis date. duo enim syllogismi constitunt elenchum. Quonia ex duobus syllogismis contradictorie concluditur: sicut in predicto syllogismo contraponatur alius talis syllogismus. Nullus beatus est corruptibile: aliquid autem est beatus: ergo aliquid autem non est corruptibile. De ratione igitur elenchi est syllogismus et contradictio. Quicquid ergo est contra definitionem syllogismi et contradictionis: etiam est contra elenchi definitionem. Et formatur sic paralogismus. duo sunt duplum ad vnum: duo non sunt duplum ad tria: ergo duo sunt duplum et non duplum. Non valet quoniam ommissio huius quod est esse idem / non est contradictio: et hoc per secundam speciem regule e. denunciatur est. Ad istam deceptionem applicamus b. f. c. Per b. intelligimus qd duo differunt ab vno et e conuerlo. Per f. intelligimus qd plus sunt duo qm vnus in quantitate discreta. Per c. intelligimus qd duo concordant in pari numero / et tres in impari numero concordant. Amplius per camera d. f. e. Per d. intelligimus qd numerus par / videlicet duo: est constitutus ex duabus unitatibus secundum secundam speciem regule d. Vnus est principium numeri secundum primam speciem regule d. Per f. cognoscimus qd duo et vnus non sunt mensurati equaliter in numero per primam speciem regule e. quia duo sunt duplum / et vnus non est duplum.

De fallacia petitionis principis.

Fallacia principis est deceptio pueniens ex eo qd idem sumitur ad probationem sui ipsius sub aliquo vocabulo. Et formatur sic paralogismus: animal rationale currit: ergo homo currit. Ad istam deceptionem applicamus camera e. f. h. Per e. intelligimus qd principium non probatur in maiori propositione / sed supponit tantum. Per f. intelligimus qd maior propositio

De fallacia secundum ignorantiam elenchi. Elenchus quid sit.

De fallacia petitionis principis.

z minor non sunt coniuncte/ eo qz maior ppositio est positiva. Et minor quidem indiget pbatone maioris. Per h. intel- ligimus q animal rationale non omni tempore currit. ¶ Item per camerā g. f. i. cognoscitur deceptio. Nam per g. co- gnoscimus qz vtro syllogismo competit qz ppositio maior sit probata. Per f. in- telligimus qz maior ppositioz minor cū probatiōe sint coniuncte z mensurate. Per i. cognoscim⁹ qz non sunt equaliter in conclusione.

De fallacia consequentis.

De falla- cia conse- quentis.

Fallacia consequentis est de- ceptio pueniens ex eo qz cō- sequens existimatur omni no idē antecedenti esse. z for- ma sic paralogismus. Si asinus ē/ animal ē: s; tu es animal: ergo tu es asinus. nō valet. ¶ Ad istā deceptiōē applicamus came- rā b. f. d. Per b. intelligimus asinū z ani- mal rōnale differētes specie/ eo qz diffe- rētia q̄ ē iter sensuale z sensuale/ nō ē il- la q̄ ē inter sensuale z intellectuale. Per f. intelligimus qz sensuale z intellectu- ale coniunguntur in hoīez non in asino. Per d. intelligimus qz in hoīe consi- gū- tur sensuale z intellectuale/ in cōstituē- do ipsum hominē/ in asino vero nō. Per camerā d. f. e. Per d. intelligimus qz sup- posituz quod est de sensuali z sensuali/ non conuertitur cum supposito de sen- suali z intellectuāli. Per f. intelligimus qz homo et asinus non intrans sub vno medio continuo extremitatum. Per e. intelligimus qz homo est yz intelligat: et asinus vero non.

De fallacia secundum non causam vt causa.

De falla- cia secun- dum nō caus- am vt cā.

Fallacia secundū nō cām/ vt causa: est qm inter pmissas i quibus sequitur conclusio/ ponitur aliqua ppositio q̄ nihil ad cōclusionēz operat z sic nō est cā. Causa aut hic dicit qz est causa/ inferendo secūdū qd̄ pmissis di- cuntur esse cause cōclusionis. Et forma tur sic paralogismus: vt anima et vita sunt idem. Et mors et vita sunt con- traria. Generatio z corruptio sunt con- traria: sed mors est corruptio: ergo vi- ta est generatio: et viuere est generari/ qd̄ est impossibile. ¶ Ad istā deceptiōē

applicamus b. f. c. Per b. intelligimus differentiam inter animā z vitā q̄ vita ē superius vt patet in brutis per animaz vegetatiuā z sensitiuā continuatas: z p animā ratiocinatīnā continuatā de sen- suali et intellectuāli intelligimus diffe- rentiā. Per f. intelligimus vitam anime rationalis nō continuatā vite bruti. Per c. intelligimus qz in anima rationali/ vi- ta est magnitudo cōtinuata de intelle- ctu/ volūtate z memoria. In brutis vero z in plantis nequāqz. ¶ Amplius cogno- scimus deceptiōē per cameram d. f. e. Per d. cognoscimus qz vita in plantis si- ue in brutis est de correlatiuis corrupti- bilibus: in aīa vero rōnali minime: cum non sit ex cōtrariis. Per f. cognoscimus qz causa z non causa non coniunguntur in supposito. Per e. cognoscitur qz aīa vi- uit quiescendo in fine scilicet in deo: mors autem non.

De fallacia secundum plures interrogaciones.

Fallacia secundū plures inter- rogaciones est deceptio p- ueniens ex eo qd̄ ad interro- gationē que est plures/ dat vna respōsio: ex eo qz de vno modo interrogādi proponitur. z forma tur sic paralogismus. ¶ Putas ne vt ho- mo z asinus sint animal rationale. Et si dicatur sic: pcedatur sic. hō z asinus nō sunt animal rōnale: ergo homo non est animal rationale. ¶ Ad istā deceptiōē applicabimus istā camerā b. f. c. Per b. intelligimus qz differētia existens in- ter sensuale z sensuale/ differunt a diffe- rentia existente inter sensuale z intelle- ctuale: ratione cuius homo z asinus nō possunt esse idem. Per f. intelligimus qz homo z asinus non sunt sub vno medio continuo extremitatum. Per c. intelli- gimus qz hō z asinus nō cōcordāt in eadē specie neqz in eodem numero. ¶ Itē p ca- merā d. f. g. cognoscitur deceptio. Per d. intelligimus qz homo est constitutus de tribus animabus: scilicet de anima ve- getatiua/ sensitiua z ratiocinatīna. Asi- nus vero non: sed de vegetatiua z sensiti- ua tantum. Per f. intelligimus qz ho- mo potest habere scientiam in habitu: asinus vero non. Per g. intelligimus qz risibilis est propria passio hominis: z etiā intelligibilitas est ei substantia- lis: asino autem ista nō competunt.

De falla- cia secun- dum plu- res interro- gatio- nes.

De fallacia contradictionis.

De fallacia
contra
dictionis.

Fallacia contradictionis est
deceptio: et est dependens
ab octo propositionibus su-
per predictis que euidenter con-
cludunt contradictionem quam
composuimus in logica no-
ua per modum artis generalis inuenta.
Et formatur sic paralogismus. Nullus
lapis est visibilis: quidam lapis est visi-
bilis: ergo quidam lapis est visibilis et non
visibilis. Ad istum paralogismum appli-
camus istam cameram b. f. c. Per b. intelli-
gimus quod est differentia inter lapidem visi-
bilem et inuisibilem: ex eo quia lapis inuisi-
bilis non est visibilis per se: ut non sit
habituatus de habitu sensitivo. Lapis
autem visibilis fit per accidens: ex eo quod vi-
sus se habituatur de colore ipsius et litu.
Per f. intelligimus quod quia lapis est inuisi-
bilis: non est coniunctus cum specie visi-
bilitatis: sed quia est visibilis sic. Per c. in-
telligimus quod visus non est agens in la-
pide inuisibili per quartam speciem eiusdem
regule: nec habet passionem sub potentia visi-
us. Sed de lapide visibili totum contrarium
potest dici. Amplius per cameram g. f.
h. cognoscitur deceptio. Per g. cognosci-
mus quod visibilitas non est propria passio
hominis: sed per accidens visus approp-
riat ei visibilitatem: eo quod color / figura /
litus / sunt sua obiecta. Per f. intelli-
gimus quod lapis non est cum sensitiva. Per h.
intelligimus quod lapis aliquando est visibilis: et
aliquando non est visibilis. Diximus de falla-
cia applicatis regulis ut cognoscantur de-
ceptiones fallaciarum. Et per hoc quod dixi-
mus cognoscit intellectus quod logicus cum
fallacia non est ausus stare coram natura
li /posito quod ita sit sicut tu logicus dicis
hoc quidem impossibile et illud et cetera se-
querentur in natura rerum: ut patet in
natura definitionum principiorum et
regularum. Et in isto passu cognoscit in-
tellectus quod in disputatione aliquis lo-
gicus cum alio logico non quiescit in fi-
ne: eo quia non descendunt ad veritatem
rei: sed tantum stant ad nomen et ad
similitudines rerum per definitionem
contrarietatis. Sed si logicus disputat
cum naturali / cito inquiritur veritas rei
et in fine cito quiescunt. Quia logicus
experientias minime negare potest:
quas attingunt cum sensitiva / imagi-
nativa et ratiocinativa: ut supra di-
ctum est.

De modo docendi.

Et quartam figuram verius
per alias datur modus
que alie scientie possunt fa-
ciliter et breuiter acquiri: si-
cut theologia / philosophia
et. Et hoc inueniendo me-
dius non existens generalissimum. neque spe-
cialissimum. Ratio huius est: quia ista scientia
habet principia generalissima: et etiam re-
gulas generalissimas. Alie vero scientie
habent subalternata principia: et sic me-
dius earum est imperfectum sine ista scientia.
Et sic cum difficultate homines addiscunt
logo tempore. Et quia dubitant / non habent prin-
cipia generalissima ad que recurrant arti-
ficialiter: sicut facit artista huius artis.
Alterius docebuntur alie scientie per ar-
tem istam / ponendo cameram in qua sit f. per me-
dio in auctoritatibus aliarum scientiarum
exponendo auctoritates in camera / secun-
dum illum modum per quem f. posset iterare ipsas
auctoritates / exponendo / reducendo ipsas
ad syllogismum secundum illam doctrinam que iam
superius dicta est. Et de hoc dabimus exem-
plum. Sic legitur in theologia quod deus est pu-
rus actus. Ista auctoritas est probabilis
per istas duas cameras: videlicet b. f. c.
et per cameram d. f. e. Et hoc isto modo per
b. habebimus bonitatem et differentiam. Per
c. quod bonitas est magna ratio habens in
se correlatiua magna et bona et distincta.
Per d. eterna et primitiua. Per e. sunt
quietata ratione finis: et per secundam
speciem regule d. et per primam e. sunt ne-
cessaria. et per f. sunt coniuncta et mensu-
rata bene / infinite eterne ab omni acci-
dente separata. Et sic facta ista exposi-
tione visus et clarus est: quod deus purus actus
est in existendo et agendo. Alterius legi-
tur in philosophia quod de nihilo nihil fit.
Ad exponendum et explanandum istam au-
toritatem assignamus cameram d. f. e. Per
d. exponimus quod nihil non est principium:
quia si sic / nihil iam aliquid esset. Item per
d. quod nihil non est materia ad aliquid. Nam
si de ipso posset fieri aliquid / iam esset ali-
quid hoc. Idem intelligitur de tertia spe-
cie d. Si enim esset nihil subditum alicui / ali-
quid quidem esset. Item etiam sonat siue signi-
ficat quod de nihilo non fiat aliquid. Neque
nihil medium habere potest: quia si haberet
medium / iam esset aliquid. Per e. intelligitur
quod nihil non potest esse causa materialis / for-
malis / efficiens et finalis: atque de nulla
potestate potest esse habituatum: quia si
esset in opposito / iam sequeretur quod esset
aliquid. Et sic explanata est et exposita
predicta auctoritas per antedictam cam-
eram. Non tamen dico quod mundus sit eternus:

De modo
docendi.

immo est nouus et inceptus: ut probatum est superius: sed illa auctoritas que dicitur quod mundus creatus est ex nihilo: exponitur potest per dictam cameram. **D.** quidem ponitur quod deus est primitiuus per eternitatem/potestatem et intellectiuitatem. Et per tertiam speciem d. non est subditum suum posse: et sic potest intelligere et producere quod mundus qui non erat actu/neque in potentia in nihilo. Sequitur ergo quidem mundus actu per creationem deo mensurate sua infinitam potestatem/intellectiuitatem/primitiuitatem etc. **¶** Uterius legitur quod ens et unum conuertitur: et veritas et unum: et bonum et verum: et huius auctoritates iste possunt exponi per cameram b. f. c. et sic de alijs cameris sicut de camera b. f. g. Quoniam per b. habentur differentias sicut iter sensuale et sensuale. Quoniam in lapide unum est ens: in planta aliud est ens: et in sensato aliud etc. et sic de uno et vero: et bono et vero. **¶** Iste bonitates/unitates et veritates non conuertuntur: quia si sic destructa esset differentia: et per consequens medium. Et sic de concordantia/quod est impossibile. Nam una mensuratio est in lapide: et unum medium continuatur: una quantitas in lapide/alia in planta etc. Et sic quo ad litteras/auctoritates stare non possunt: eo quod camera non potest intrare auctoritates secundum expositionem litterarum/sed intrat cum sensu allegorico: et hoc cum regula g. **¶** Quoniam correlatiua quo ad unitatem/non sunt proprie quo ad entitatem atque ad bonitatem et veritatem: sed appropriate sic/eo quia quodlibet principium se comunicat alteri. Et sic remanent principia differentabilia et concordabilia et mediabilia et rationes quales: et quodlibet principium habet suam quietem propriam per suam propriam essentiam et actum: et nullum inconueniens sequitur. Et ad hoc regula b. consentit cum omnibus alijs regulis. **¶** Secundum quod de theologia et philosophia dedimus exemplum/exponendo declarando cum cameris: ita potest fieri de alijs scientijs: videlicet de medicina/iure et moralibus etc. **¶** Quoniam si auctoritas continet in se veritatem camere quarte figure/possunt ipsas intrare auctoritatem cum suis definitionibus et speciebus/affirmando vel negando. Et sic non impossibile est quod auctoritas sit vera. Nulla enim auctoritas constituta ex primis veris et necessarijs principijs contradicit rationi. Et ista regula est infallibilis et necessaria.

¶ Finis septime partis principalis.

Regulage
beralis.

Octaua pars principalis De mixtione principiorum et regularum.

Ars ista in

Octaua p
tis Rubu
ca.

duas partes diuiditur: videlicet in mixtionem principiorum deductorum uno deducto in alio. **¶** Secunda pars est de principijs deductis per regulas. **¶** In parte ista datur doctrina quomodo unum principium cognoscatur per alia principia deducendo ipsum per ipsa principia et per omnes species regularum. Ideo quoniam est dubium super aliquo principio/recurritur ad istam partem. ibi quod de poterit inuenire veritatem de ipso cum predictis principijs et de speciebus regularum: sicut si quod fuerit aliquo bonitas sit ens substantialiale. **¶** Iterum vtrum aliquo bonitas moralis sit habitus et ens reale. Et tunc temporis recurrat ad capitulum bonitatis deducte per alia principia et per regulas: et teneat id quod magis videbitur rationale per regulam b. mixtis alijs regulis et definitionibus principiorum. **¶** Et ista mixtio est centrum et subiectus huius artis. **¶** Uterum in tertia figura facta est mixtio regularum et principiorum. Sed in parte ista declarabimus per ordinem uno principio deducto per omnia principia et per omnes regulas per deductiones continuas: ut intellectus sit discursiuus singulariter per quodlibet principium. **¶** Et primo de prima parte dicemus.

Centrum
subiectus
huius ar
tis.

De bonitate per principia deducta.

Bonitas per se est ratio bono quod agat bonum siue producat: et quod est magna per magnitudinem/est ratio duplicata bono quod producat magnam bonum.

De boni
tate per
principia
dedu
cta.

¶ Bonitas per durationem est durabilis: et sic est ratio bono quod producat bonum durabile. Et quod est magna per magnitudinem: ut dictum est: est ratio triplicata: ut bonum agat bonum magnam et durabile. **¶** Bonitas per potestatem potest existere et agere: et sic bonitas per hoc quod per se habet et per hoc quod habet a potestate/et per hoc quod habet a magnitudine/et per hoc quod habet a duratione/est ratio quadruplicata bono quod producat et agat bonum/magnam/durabile et potes: et sic de alijs principijs cum quibus principia multipliciter permisceri tenendo modum quem dedimus.

Octava pars.

Tamē excludimus cōtrarietatem & minoritatem cum quibus non pōt habere multitudinem. Et q̄ euitamus prolixitatem/volumus exemplificare q̄ sit quadruplicata & sextuplicata &c. sed exemplificabimus & ostendemus quomodo est p̄ omnia principia combinata. ¶ Bonitas per sapientiam est scibilis. Et sic est ratio bono scientificē q̄ agat bonū scitum aut scientificū. ¶ Bonitas per voluntatem est amabilis/ergo est ratio bono p̄ amorē q̄ agat bonū amabile siue amatum. ¶ Per virtutē bonitas est virtuosa. Et sic est ratio bono virtuoso q̄ agat bonum virtuosum. ¶ Bonitas per veritatem est vera. & sic bene & vere est ratio bono q̄ agat bonum verū. ¶ Bonitas per gloriam est gloriofa: et sic est ratio bono q̄ agat bonum gloriofum. ¶ Bonitas per differentiam est clara & non confusa. Et sic bene distincte et clare est ratio bono q̄ agat bonum clare a seipso distinctū. ¶ Bonitas p̄ concordantiam est concordabilis/ & sic bene & concorditer est ratio bono q̄ agat concorditer bonū concordatum. ¶ Bonitas est p̄ maliciam q̄ est suū contrarium. Et sic concordantia est p̄ contrarietatem/ eo q̄ sunt p̄traria. & sic bonitas bene & concorditer est contra maliciam & contrarietatem. ¶ Bonitas per principium habet rationem principij. & sic est ratio bono bene/ & principiant q̄ p̄ducant bonū principiatū. ¶ Bonitas h̄z rationem mediū per mediū. & sic bene & mediāter est ratio bono q̄ cum medio agat bonū. ¶ Bonitas p̄ finem habet rationem finis. Et sic bene & finaliter siue p̄fecte est ratio bono q̄ agat bonū p̄fectū & q̄tatum. ¶ Bonitas per maioriā habet rationem maioriā/ & sic bene maioriāter est ratio bono q̄ agat bonū maioriāter. ¶ Bonitas per equalitatem est de ratione equalitatis. & ideo bene & equaliter est ratio bono q̄ producat bonū ex pluribus rebus equalitatem. ¶ Bonitas q̄ minor est habet rationem minoritatis per minoritatem. & ideo est ratio bene & minoritēter bono minori q̄ agat bonum minoritēter/ & hoc dicitur respectiue siue comparatiue. ¶ Dicitur est de bonitate deducta linealiter per omnia principia. Et quia generaliter de ipsa locuti sumus/ potest artista in linea bonitatis multa ad placitum inuenire.

De magnitudine deducta per principia.

M

Magnitudo est bona p̄ bonitatem/ & bonitas est magna per magnitudinem. Et sic ex istis sequitur concretū/ quod est magnum bonum. ¶ Magnitudo est durans per durationem/ & duratio est magna per magnitudinem/ & ex istis sequitur concretum magnum & durans. ¶ Magnitudo per potestatem potest existere & agere/ & potestas per magnitudinem est magna. & sic magnitudo cum potestate est ratio/ quare est magnum concretum habens magnam potestatem existendi & agendi. ¶ Magnitudo est scibilis per sapientiam/ & sapientia per magnitudinem est magna: & ista duo causant concretū magnum & scientificum habens magnum scire. ¶ Magnitudo est amabilis per voluntatem/ & voluntas est magna per magnitudinem: & sic causant magnum concretū amatum / in quo sustentationē habet. ¶ Magnitudo per virtutem est virtuosa/ & virtus per magnitudinem est magna: & ex istis causatur magnum concretum & virtuosum/ in quo habent sustentationē: & ipsum concretum est esse/ & ipse sunt essentie. Et in isto passu apparet quomodo plures essentie cōponūt vnū esse cū seipso. ¶ Magnitudo per veritatem est vera/ & veritas per magnitudinem est magna: & ex ipsis sequitur magnum concretum verum/ in quo sustentationem habent. ¶ Magnitudo p̄ gloriam est gloriofa/ & per magnitudinem gloria est magna. Et ex ipsis sequit subiectum/ in quo magnificentiam et delectationem habent. ¶ Magnitudo p̄ differentiam est distincta/ ratione cuius distinctionis in essentia magnitudinis distinguuntur/ magnificentis/ magnificentabile & magnificare. & differentia est p̄ magnitudinem magna/ & ideo in eodē subiecto participant per magnificare & distinguere. ¶ Magnitudo per concordantiam est concordata/ & concordantia per magnitudinem magnificata: & ideo in eodē subiecto participāt per magnificare & concordare. ¶ Magnitudo est contrariabilis p̄ contrarietatem/ in istū est p̄ trāsmutationē: s̄z naturaliter nō est p̄tra se. Et quietas p̄ magnitudinem magna est: sicut ignis & aqua q̄ p̄ magnitudinem habet contrarietatem magnā/ calefaciēdo & frigefaciēdo. ¶ Magnitudo p̄ naturā principij h̄z in se principia sibi coessentialia. s̄z magnificentiū/ magnificentabile & magnificare. & principij p̄ magnitudinem ē magnificatū/ habes in se naturaliter magnum principiatū

Deductio magnitudinis per principia.

principiabile et principiari. Magnitudo per medium habet rationem mediā di. et medium per magnitudinem habet rationem magnificandi / supposito tamen q̄ sint in eodem subiecto. Magnitudo est causa quare finis est magnus et finis est causa quare magnitudo est in quiete / et hoc in eodem subiecto. Magnitudo per maioritatem est maior: et maiortas est magna per magnitudinem: et hoc est necesse ut in subiecto quodlibet habeat actum suum: scilicet magnitudo / magnificare / et maiortas / maiortificare. Magnitudo per rationem equalitatis habet in se res coequaliter / videlicet magnificatiuū / magnificabile / et magnificare quoequaliter sunt de magnitudine: et equalitas ratione magnitudinis in se habet res magnas sibi coessentialia. s. magnum / equalificatiuū / equalificabile et equalificare. Magnitudo quo ad maius / est disparata a minoritate: quoniam cum ipsa non posset esse hoc quod est. ratio huius est / quare paruitas et minoritas conuertuntur: scilicet quo ad subiectum in quo sunt: sicut peccatū quod non est aliquid: et sic de accidente quod non potest per se existere.

De duratione deducta per principia.

De duratione deducta per principia.

Duratione est bona per bonitatem / et bonitas durat per ipsam. Et ideo duratio recte causat durationem: bonitas vero indirecte: hoc est per accidens. et est ratio bono quod agat bonum durans. Duratio est causa quare magnitudo durat / et est magna per magnitudinem: et ideo in subiecto in quo sunt / participant per durare et magnificare: supposito tamen quod non sit aliquid quod preiacens quod impediatur actus eorum. Duratio est causa quare potestas durat: et potestas est causa quare duratio potest existere et agere. et sic in subiecto in quo sunt / participant per durare et posse. Sapientia durat per durationis rationem: et duratio est scibilis per sapientiam. et sic in subiecto in quo sunt / participant per durare et scire. Duratio est amabilis per voluntatem: et voluntas est durabilis per durationem. et ideo in subiecto in quo sunt / conueniunt per durare et amare. Duratio est virtuositas per virtutem: et virtus est durabilis per durationem. et ideo in subiecto in quo sunt / duratio distat a vitio per virtutem: et virtus a privatione per

durationem. De ratione durationis est durare. De ratione veritatis est verificare: et veritas durat per durationem: et duratio per veritatem est vera. Gloria durat per rationem durationis: et duratio est gloriosa per rationem glorie. et ideo duratio distat a pena per gloriam: et gloria distat a privatione per durationem. Duratio est clara et incōfusa per differentiam: et differentia durat per durationem: et sic duratio per differentiam habet durationem / durabile et durare differenter et distincte. et differentia huius per durationem durationem / durabile et durare permanent et duranter. Per rationem concordantie duratio habet in se res concordantes: et per rationem durationis concordantia huius in se res durantes et permanentes. Duratio contradicit suo contrario et destruit quod potest: et contrarietas destruit quod potest durationem. et ratio huius est / quare contrarietas concordat cum non esse: et duratio dicit esse. Duratio per principium huius rationem principii: ut omnia que durat / sub ratione durationis durat. Et ideo principium per rationem durationis durat. Duratio ratione mediū huius mediū scilicet durare existens in medio durationis et durabilis. Et mediū ratione durationis durat in subiecto in quo est. Duratio ratione finis est perfecta et quietas: et finis durat per rationem durationis in subiecto in quo est. Duratio ratione maiortatis est maiortas in aliquo subiecto: et maiortas per rationem durationis est substantia duranter in subiecto. Duratio ratione equalitatis huius rationem coequalitatis. nam habet inter durationem / durabile et durare sibi coessentialia. Et equalitas ratione durationis durat in subiecto in quo est. Duratio in subiecto in quo est ratione minoritatis est circa nihil: et minoritas ratione durationis durat et valet circa esse.

De potestate deducta per principia.

Potestas est bona per bonitatem. Et bonitas per potestatem potest existere et agere. et ideo in subiecto in quo sunt / scilicet naturam quam habet / mouet se subiectum ad agendum et existendum cum ipsis bene et potenter. Potestas est magna per magnitudinem: et magnitudo potest existere et agere secundum potestatem. Et ideo in subiecto in quo sunt / quod deficit / unum: supplet alteri secundum rationem suam. Sed quandoque est aliquid preiacens quod impedit hoc quod est principium de alia ra-

De potestate deducta per principia.

Octava pars

tionem. ¶ Potestas est durabilis per durationem. Et duratio potest existere et agere per potestatem: et si duratio est eternitas/existere et agere sunt necessaria/eo quia in eternitate nulla est novitas. ¶ Potestas per sapientiam est scibilis. Et sapientia per potestatem potest existere et agere: et si conuertuntur/existere et intelligere et agere sunt de necessitate quia non possunt aliter se habere. sed hoc de deo intelligitur tantummodo. ¶ Potestas per voluntatem est amabilis/voluntas per potestatem potest existere et agere: et si conuertuntur/subiectum in quo sunt/potest de necessitate existere et agere et amare. ¶ Potestas per virtutem est virtuosus: et virtus per potestatem potest existere et agere: et sic subiectum in quo sunt/potenter et virtuose potest esse existendo et agendo. ¶ Potestas per veritatem est vera: et veritas per potestatem potest existere et agere. Et si in subiecto in quo sunt/non conuertuntur: privatio conuersionis ponit quod subiectum in quo sunt/potest esse mendax et ociosum. ¶ Potestas per gloriam est delectabilis: et similiter gloria per potestatem potest existere et agere. Et si in subiecto in quo sunt/conuertuntur: necessario potestas distat a pena: et gloria ab impotentia. ¶ Potestas per differentiam est ratio inconfusa et clara: et differentia per potestatem potest existere et agere. Et si in subiecto in quo sunt/conuertuntur: sequitur de necessitate quod subiectum sit actu in posse et in distinguere bene ab ipso. ¶ Potestas per concordantiam est concordabilis: et concordantia per potestatem potest existere et agere. Et si non conuertuntur/privatio conuersionis ponit impossibile esse in subiecto posse et concordare. ¶ Potestas per contrarietatem non potest esse contra se: nec contrarietas per potestatem potest esse impotens. Et quia non conuertuntur/privatio conuersionis ponit quod potestas aliqua est a contrarietate disparata. ¶ Potestas per principium habet naturam principandi: et principium per potestatem habet naturam possificandi: et si conuertuntur/posse et principiare sunt disparata a contingencia et nouitate. ¶ Potestas per medium habet naturam mediandi: et per istam naturam/posse existit in medio potentis et possit. Et medium per potestatem potest existere et agere: et ideo medium ponit influentias a fine: et refluentias a principio/et naturam eorum sapere. ¶ Potestas per finem est quiescibilis: et finis per potestatem potest existere et agere. Et si conuertuntur/

impossibile est quietem non esse in subiecto in quo sunt. ¶ Potestas per maioritatem habet naturam maiorandi: et maiortas per potestatem habet naturam possificandi. Et quia non conuertuntur/privatio conuersionis facit ipsas esse limitatas in subiecto in quo sunt. Et in isto passu apparet quomodo entia crescibilia crescunt usque ad terminum determinatum a natura: et in senectute ad corruptionem inclinationem habent. ¶ Potestas per equalitatem habet naturam coequandi inter potestatem/possitum et posse. Et equalitas per potestatem habet naturam possificandi: et si conuertuntur/impossibile est posse/et coequare aliter se posse habere. ¶ Potestas per minoritatem est circa non esse: et minoritas per potestatem est circa esse. et ideo potestas et minoritas non conuertuntur. Et si conuerterentur/esse et non esse essent conuertibilia: quod est impossibile.

De sapientia deducta per principia.

Sapientia est bona per bonitatem/et bonitas per sapientiam est scibilis. Et si conuertuntur in subiecto in quo sunt: sunt ei rationes bene agendi et bene intelligendi: et aliter non possunt se habere. ¶ Sapientia per magnitudinem est magna: et magnitudo per sapientiam est scibilis. Et si conuertuntur/subiectum in quo sunt/consistit per infinitum et intelligere/et aliter non possunt se habere. ¶ Sapientia per durationem est durabilis: et duratio per sapientiam est scibilis: et si illa duratio est eternitas/scire et eterna re in subiecto in quo sunt/sunt de necessitate: et oppositum eorum est impossibile. ¶ Sapientia est potens per potestatem/et potestas scibilis per sapientiam: et si conuertuntur/ita est de posse et de intelligere et in ipsis magis et minus est impossibile. ¶ Sapientia est amabilis per voluntatem. et voluntas est sapiens per sapientiam: et si conuertuntur/ita est in subiecto de amare et de intelligere. ¶ Sapientia est virtuosus per virtutem: et virtus scibilis per sapientiam. Et si non conuertuntur in subiecto in quo sunt/est ignorantia possibile et etiam vitium. ¶ Sapientia per veritatem est vera: et veritas per sapientiam est scibilis. Et si non conuertuntur/veritas est credibilis: et intelligere potest esse mendacium. ¶ Sapientia per gloriam est delectabilis. et gloria per sapientiam est scibilis: et quia non conuertuntur/scire potest esse cum passione: et delectatio cum ignorantia. ¶ Sapientia per differentiam est clara/ratio cuius habet intellectum/intelligibilem

De scibilis
tia deducit
ta per
cipia.

intelligere inter se distincta: sine autem
 distinctione esset confusa. Et differentia
 p sapientia e intelligibilis: qm sine differē
 tiatuo/differētiabili z differētiare/non
 esset intelligibilis. ¶ Sapiētia p cōcordā
 tiā hz i se res p cordātes. s. intellectuū/in
 telligibilez intelligere: qm p cordānt in vna
 essentia que e ex ipsis. Et concordant in
 existēdo plura/ eo qz vnu nō est aliud.
 Et ipsa. s. cōcordātia per sapientia e in
 telligibilis. ¶ Per cōtrarietate ignorā
 tia est inimica sapientie/ eo qz impedit
 ei intelligere: sed sapientia q cū concor
 dātia cōuertitur/ non timet cōtrarieta
 tē/ eo qz ei nō pōt intelligere impedire.
 ¶ Sapiētia p principiu e principiu intel
 ligēdi. Et principiu p sapientia est intel
 ligibile. Et si conuertunt in subiecto in
 quo sunt/ sunt de necessitate: z non pos
 sunt aliter se habere. ¶ Intelligere per
 natura mediū cōstitit in medio intelligē
 tis z intellecti. Et mediū est intelligibi
 le p sapientia: sapientia per finē est quiesci
 bilis: et finis per sapientia e scibilis. Et
 in subiecto in quo sunt si nō conuertun
 tur/ pōt esse intelligere sine dete z des
 sine intelligere. ¶ Sapiētia rōne maio
 ritatis pōt in se recipere maius intelli
 gere: sed qz cū maiortate non cōuertit/
 nō pōt infinite maiorare: s. finite vltra
 qd finitū nō pōt se extēdere. ¶ Sapiētia
 rōne equalitatis hz in se rōnes essentia
 les equales: videlicet innatū/intellecti
 uum/intelligibile z intelligere: et equa
 litas per sapientia est intelligibilis/ que
 intelligibilitas est deducta per extēsiū/
 equabile z equare obiectiue. ¶ Sapien
 tia siue intellectus cū minoritate nō cō
 uertitur: qm si cōuerteret/ semper habe
 ret min⁹ intelligere: z magis cōpeteret
 ei ignorare qm intelligere/ qd e impossibile.

De voluntate deducta per principia.

De volun
 tate dedu
 ctap prin
 cipia.

Voluntas per bonitates est
 bona. Et bonitas per volū
 tatē e amabilis: z si cōuerte
 rent/ subiectū in quo essent
 semp esset bñ agēs z amās
 z in cōtrariū nō posset se ha
 bere. ¶ Volūtas per magnitudinē e ma
 gna: z magnitudo per volūtatē e amabi
 lis: et id amabilitas volūtatē e magna:
 z amabilitas etiā magnitudinis est mā
 gna. Et si conuerterent/ essent amatiui
 tas z amabilitas i infinito de magnifi
 cabili/ magnificatiuo z magnificare: et
 amare. ¶ Volūtas p duratiōē est dura

bilis. Et duratio p volūtatē est amabi
 lis: z si duratio q e eternitas z volūtas
 cōuerterent/ de necessitate eternare et
 amare essent ab eterno z i eternū. ¶ Vo
 lūtas p potestātē pōt existere z agere.
 Et potestas per voluntatem est amabi
 lis. Et in subiecto in quo nō conuertun
 tur/ volūtas potest esse impotens: pote
 stas non dilecta. ¶ Volūtas per sapien
 tiam est scibilis: z sapientia per volūta
 tem est amabilis. Et si hoc est cum ma
 gnitudine et eternitate/ sequitur q in
 telligere z amare sunt de necessitate.
 ¶ Volūtas per virtutem est virtuosa/
 et virtus per voluntatem est amabilis
 sed si non conuertuntur/ virtus potest
 esse odibilis et voluntas vitiosa. ¶ Vo
 lūtas per veritatem est vera. Sed vbi
 voluntas et veritas non conuertuntur/
 veritas potest esse odibilis z voluntas
 falsa. ¶ Volūtas per gloriam est dele
 ctabilis: et sic gloria per voluntatem est
 amabilis: et sic voluntas per gloriā dē
 stat a pena: et gloria per voluntatez dē
 stat ab odio. ¶ Volūtas per differētiā
 continet in se distinctionem inter aman
 tem/ amabile z amare: z sunt in ipsa cla
 re z non confuse. Et differentia per vo
 luntatem est amabilis. ¶ Volūtas per
 concordantiam habet in se res concor
 dantes: videlicet amantem/ amabile et
 amare: z concordantia per voluntatem
 est amabilis. Et qz est amabilis cūz bo
 nitate/ magnitudine/ duratiōe / pote
 state zc. sunt in ipsa amabilia/ p cordāes/
 concordabile z concordare. ¶ Volūtas
 cum contrarietate odit vitium z pecca
 tum: et si voluntas et contrarietas con
 uerterentur/ nunq voluntas cum con
 cordātia posset diligere virtutes. ¶ Vo
 lūtas per principium est principiu dē
 ligēdi. Ratio hui⁹ est: quia omnia ama
 bilia sunt amabilia per rationem volū
 tatis. ¶ Vñ sequitur q principiu quo ad
 ratiōē volūtatē est amabile. z in isto
 passu apparet quō vnu ens causat aliqd
 ex se vt ab ipso aliquā vtilitatez accipe
 possit. ¶ Volūtas rōne mediū hz i se me
 diū: videlicet amare: z mediū rōne volū
 tatis est amabile. ¶ Volūtas rōne finis
 est pfecta dete cū videt se hēre in ipsa dete
 tē bonā/ magnā z duratē/ z potētē amā
 re/ sine q finis nō pōt sibi sufficere. ¶ Vo
 lūtas cum maiortate e in maiori actu
 amādi: vt maiore actū hēre possit/ maio
 ritas e amabilis. ¶ Volūtas quo ad ra
 tiōē equalitatis hz natura coequandē
 per amantem/ amabilem z amare. Et
 equalitas per voluntatem e amabilis.

Octava pars.

Voluntas cum minoritate est circa nihil
et cum nihilo est extra vacuitatem/ociosi-
tatem. et si voluntas et minoritas conuer-
terentur/non esse esset magis desidera-
bile quod esse/quod est impossibile.

De virtute deducta per prin- cipia.

De virtu-
te deducta
per prin-
cipia.

Virtus est bona per boni-
tatem: et bonitas est vir-
tuosa per virtutem. et sic
virtus mediante bonita-
te est ratio bono quod agat bo-
num/et per se quod agere sit
virtuosum. Virtus per magnitudinem
est magna: et magnitudo est virtuosa per
virtutem. quod non esset si non haberet
virtuificantem/virtuificabile et virtuifi-
care que essent de sua essentia et ideo est
ipsa. Virtus durat per durationem. et
si est idem numero cum duratione/sem-
per durat in sua essentia virtutem/virtuifi-
cabile et virtuificare. Virtus
est potens per potestatem: et sic potest
contra vitium et peccatum. sed non po-
test quando homo non vult agere de po-
testate. et ratio huius est/quia vitiosus
et ociosus est. Virtus est scibilis per sa-
pientiam: et sapientia habet scire virtuo-
sum per virtutem/supposito tamen quod
transseat actus voluntatis qui causat
amantem. Et in isto passu apparet quo-
modo una virtus est coadiuuata al-
terius. Virtus est amabilis per volunta-
tem: et voluntas est virtuosa per virtutem:
et sic conueniunt per amare et virtuifica-
re. Virtus est vera per veritatem et ve-
ritas virtuosa per virtutem. et si in sub-
iecto in quo sunt essentia: nunquam esset
in illo falsificare aut peccare. Virtus
est delectabilis per gloriam: et illa dele-
ctatio est per virtutem virtuosam. Et in
isto passu apparet quomodo virtuosus
in delectando appetit gloriam. Virtus
per differentiam est clara non confusa/
eo quia differentia ponit distinctionem
inter virtutem/virtuificabile et vir-
tuificare: et sunt idem per essentiam. et hoc potest
quod differentia habeat virtutem ad hoc fa-
ciendum. Virtus per concordantiam
habet in se res essentielles concordantes
ex quibus est una essentia. et virtus po-
nit quod concordantia sit virtuosa ad hoc
faciendum. Virtus est contra suum con-
trarium. scilicet vitium et peccatum: et est con-
tra ipsum cum bonitate/magnitudine

et c. Contrarietas est contra virtutem
cum privatione sui habitus et cum privatio-
ne habitus voluntatis/magnitudinis et c.
Virtus per prioritatem est primitiva/eo
quia quicquid est primitivum/est per prio-
ritatem primitivum: et quicquid est vir-
tuosum/per virtutem est virtuosum. et ideo prin-
cipium est virtuosum per virtutem. Virtus
per medium est mediabilis: et me-
dium per virtutem est virtuosum. Virtus
per finem est perfecta et in quiete. et
sic iusti cum virtute tendunt ad quietem.
Virtus per maiorem habet natu-
ram maiorem: et maiorem per virtutem
habet essentiam virtuosam. Virtus per
equalitatem habet naturam coequan-
di iustitiam cum providentia et c. Et sic
de intelligere et amare/que quandoque
equaliter sunt virtuosae. Virtus ratio-
ne minoritatis quandoque est minor/sicut
quandoque est maior. Et sic quando est mi-
nor/conuenit cum non esse/sicut quan-
do est maior conuenit cum esse.

De veritate deducta per prin- cipia.

Veritas per bonitatem est
bona: et bonitas per verita-
tem est vera. et si conuertun-
tur/sunt idem semper bo-
nus et verus. Sed quando
in aliquo subiecto non con-
uertuntur/aliquis optat habere bonum
falso modo/et non vere neque virtuose: et
in isto passu apparet quod in homine boni-
tas et veritas non conuertuntur. Veritas
est magna per magnitudinem: et
magna non esset nisi haberet verifican-
tem/verificabilem/verificare essentiali-
ter in se. Veritas per durationem du-
rat/eo quia durat in ipsa verificans/
verificabile et verificare. Similiter et qua-
ndoque moraliter agendo intra/cum hoc
quod est extra sicut in sensato humidum
radicale cum nutrimentali/veritas per
potestatem est potens: et si est idem cum
potestate nulla falsitas contra ipsam po-
testat. Veritas est scibilis per sapientiam.
Et sapientia optat veritatem ut vere se
habere possit ad scitum. Veritas est
amabilis per voluntatem ut voluntas
vere possit habere suum amatum. Veritas
per virtutem est virtuosa: et virtus
per veritatem est vera: et ideo partici-
pant per verificare contra falsificare et
peccare. Veritas per gloriam est dele-
ctabilis: et gloria per veritatem est vera.

De verita-
te deducta
per prin-
cipia.

Et sic iusti vere et gloriose tendunt ad gloriam sempiternam. Veritas per differentiam est clara et a confusione disparata. Et differentia ponit quod in veritate unus sit verificans/alius verificatus/et alius verificare/et veritas ponit hoc in vero. Veritas per concordantiam habet in se res coessentialis concordantes scilicet verificatum/verificabilem et verificare:que concordant in essentia: et concordant quod sint plura:et veritas ponit quod concordantia habeat vere quod habet. Veritas est contra falsitatem:et est contra ipsam cum suo verificatum/verificabile et verificare. et ideo est ab ipsa simpliciter disparata. Veritas per principium habet naturam principandi sicut principium per naturam veritatis habet naturam verificandi. et ideo veritas est principium:quia quicquid est verum sub ratione veritatis est verum. Veritas per medium habet verificare in medio verificantis et verificabilis:et veritas ponit hoc in vero. Veritas per finem est in quiete:et finis per veritatem est verus /et in subiecto in quo sunt idem/veritas nunquam est cum labore:neque finis in errore. Una veritas est maior altera:et una maiore verior est alia. et hoc est quia non conuertuntur. Veritas ratione equalitatis habet in se equaliter verificantem/verificabilem et verificaret equalitas per veritatem habet vere hoc quod habet. Una veritas est minor alia:et illa que minor est /participat cum non esse:eo quia minus habet de esse/et veritas ponit hoc in vero:et minoritas etiam hoc ponit in suo genere.

De gloria deducta per principia

De gloria deducta per principia;

Gloria per bonitatem est bona. Et sic ratione bonitatis quia hoc est bono ratio/operat bonum et per se:et quod illud agere sit gloriosum. Gloria per magnitudinem est magna:et magna non est sine principio gloriante/gloriabile/gloriare:et si sua magnitudo est infinita in suo gloriari/est infinita. Gloria per durationem durat:et si est eternitas/suum durare est per eternare in quo non potest esse innovatio. Gloria per potestatem est potens agendo et existendo:et si est idem cum potestate/impossibile est ipsam esse in defectu et ociositate. Gloria per sapientiam

est scibilis:et sapientia per gloriam est delectabilis. et sic conveniunt per delectare et scire. Gloria per voluntatem est amabilis et voluntas per gloriam delectabilis/et sic voluntas delectando appetit amari: et si in subiecto in quo sunt voluntas et gloria non sunt idem:voluntas quandoque hoc tristitia/eo quod non hoc amatum. Gloria per virtutem est virtuosus:et virtus per gloriam est gloriosa:et sic homo virtuosus delectando acquirit virtutes. Gloria per veritatem est vera:et veritas per gloriam est gloriosa:et sic homo verus in sua veritate et gloria est in delectatione et quiete. Gloria cum differentia est clara a confusione disparata. Quoniam differentia ponit quod unus sit gloriosus/alius gloriosus:et sic de gloriarum et gloria in hoc ponit per delectationem. Gloria per concordantiam hoc res concordantes in uno et in pluribus. s. gloriosum /gloriabile. et gloriari. Gloria cum gloriare distat a pena sui contrarium sine quo non posset perfecte distare. Gloria per principium hoc rationem principii. et in subiecto in quo sunt idem glorians et principians/de seipso principiant gloriosum et unitum similiter glorificant et principiant gloriari et principiare/spirando et amando:ut apparet in divinis. Gloria per medium est influxiva et refluxiva:et medium per gloriam est in delectatione et glorificatione. Gloria per finem est in quiete:et finis per gloriam in glorificatione. Et ideo glorians sine gloriato et gloriari non potest esse in quiete. Gloria quanto maior est:tanto magis in delectatione est:et maioritas quanto maior est:tanto magis imago delectationis est. Gloria sine equitate sibi essentiali non potest esse per se in quiete/et quia deficit in habendo equaliter gloriantem/gloriabile et gloriari. Gloria cum minoritate est circa penam et non esse:ergo cum maioritate distat a pena et non esse.

De differentia deducta per principia.

Differentia est bona per bonitatem:et bonitas est distincta per differentiam. Et ideo differentia et bonitas sunt rationes subiecto in quo sunt/ut bene et distate agat siue producat bonum distinctum. Differentia est magna per magnitudinem/eo quod causat distinctionem inter genus et genus inter genus:et species inter speciem:et individuum inter individuum:et individuum

De differentia deducta per principia.

f

Octava pars

duum iter individuum et sui actus. Et sic differentia est ita magna quod in se continet omnia: magnitudo vero per differentiam est distincta/ eo quia ponit eam in suo proprio numero siue genere: et in ipsa ponit distinctionem inter magnificatum/ magnificabile et magnificare quod de essentia sunt et natura magnitudinis. ¶ Differentia per durationem durat et duratio per differentiam habet in se res distinctas que sunt de sua essentia. s. durans/ durabile et durare. Et differentia per durationem durat: distinctio que cum eternitate conuertitur ab eterno in eternum durat distinguendo inter eternitatem/ eternabilem et eternare: et hoc significatum est per beatissimam trinitatem. ¶ Differentia est potentia innata absolute: et est potens per potentiam: eo quia causat in potestate distinctionem inter potentem/ positum et posse. Et potestas potest hoc cum differentia. ¶ Differentia est scibilis et per sapientiam. et sapientia per naturam differentie potest intelligere distinctionem inter intellectum/ intelligibile et intelligere/ ut sint intelligibilia: quoniam sine differentia non possent esse obiectabilia siue intelligibilia. ¶ Differentia per voluntatem est desiderabilis: ut voluntas possit in se habere naturam amandam: et existere clara ratio inter amantem/ amabilem et amare/ sine qua distinctione esset ratio confusa et impotens ad amandum. ¶ Differentia per veritatem est virtuosa: et virtus per differentiam habet in se res distinctas in quibus habet agentiam et existentiam: et virtus per differentiam est disparata a vicio. immo sine ipsa omnia essent idem numero. ¶ Differentia per veritatem est vera: et veritas per differentiam res veras ponit/ sicut verum est distinctionem esse inter verificantem/ verificabilem et verificare: inter intelligentem/ intelligibilem et intelligere. ¶ Differentia per gloriam est delectabilis: et gloria per differentiam potest habere delectationem per gloriante/ gloriabilem et gloriari: que sine distinctione in gloria non possent esse. ¶ Differentia per concordantiam habet in se res concordantes quas in se recipit distinguendo inter concordantes/ concordabilem et concordare. Et hoc facit differentia cum suo differentiativo/ differentibili et differentiare: et insimul differentia et concordantia in subiecto in quo sunt/ ponunt ipsum subiectum unum in commune: quod habet in se plures res concordantes et differentes/ ex quibus est co-

stitutum sicut una substantia/ unum habitus etc. ¶ Differentia et contrarietas innata differunt. Et hoc quod quandoque differentia concordat cum concordantia innata distinguendo/ concordando et generando. Et quandoque differentia cum contrarietate agit contra concordantiam distinguendo/ contrariando et concordando/ et hoc ut corruptio unius sit generatio alterius. et e converso. Et hoc simili modo fit in moralibus/ ut significabimus. ¶ Differentia per principium habet rationes prioritatis/ ut sit principium generale ad omnes differentias: et hoc cum suo proprio differentiativo/ differentibili/ et differentiare: sine quibus non posset esse in ista altitudine/ nec rationem principii habere. ¶ Differentia per medium habet naturam medij: et in se habet medium scilicet differre/ eum quo distinguit unum ab alio/ scilicet ipsum differre/ et ipsum existit inter differentiativum et differentibile. ¶ Differentia per finem est in quiete: et sua quies est distinguere inter unum et aliud ut habeat subiecta in quibus sit/ et agentiam habere possit. ¶ Differentia ratione maioritatis est maior in uno subiecto quam in alio. Quoniam in essentiis substantialibus maior est quam in accidentalibus. Unde differentia maiorem actionem habet distinguendo bonitatem substantialem a magnitudine accidentali/ et maiorem actionem habet in distinguendo in eadem essentia plures res constituentes ipsam essentiam/ quam in distinguendo essentiam ab essentia: ut significatum est in intellectu in quo differunt per differentiam/ intellectivum/ intelligibile et intelligere: que innate et equaliter sunt partes intellectus. Verumtamen inter essentiam et essentiam magis ponit se extensivum. ¶ Differentia per equalitatem habet in se res equales: sicut equalitas per differentiam habet in se res distinctas. Et ideo in subiecto in quo sunt/ se communicant per differre et coequare. ¶ Differentia per minoritatem est minor/ si per maioritatem est maior: et quia minoritas est parvum subiectum siue parvum quid/ differentia non potest intrare ipsam cum sua magnitudine: nec potest multum differre per ipsam: et secundum quod parvum intrat/ parvum distinguit.

De concordantia deducta per principia.

Deductio
concordantie
per principi-
a.

Concordantia est bona per bonitatem et bonitas est concordata per concordantiam: et sic in subiecto in quo sunt participant bonificatio et concordando. ¶ Concordantia per magnitudinem est magna: et magna non esset si careret concordantio/concordabili et concordare: que sunt de sua essentia: immo contrarietas esset magis magna que hoc impediret/immo concordantia est magis magna quam contrarietas: eo quod impedit ei quod non sit ei quod non sit principium substantiale: ut in arte maiori probatum est. ¶ Concordantia est durabilis per duratorem/durantibus in ipsa concordantio/concordabili et concordare: ex quibus est. ¶ Concordantia per potestatem potest existere et agere et potestas per concordantiam habet res concordantes: et ideo in quanto concordantia et potestas in subiecto in quo sunt/se coniungunt/in tanto a contrarietate se prolongant. ¶ Concordantia est scibilis per sapientiam siue intellectum: et quando intellectus ipsam obiectat intelligendo suam essentiam et sui essentiale concordantium/concordabile et concordare/magis ipsam obiectat et attingit quam obiectando ipsam per essentiam tantummodo et concordantia magis intellectui se coniungit concordando. ¶ Concordantia per voluntatem est amabilis: eo quod concordantia ponit involuntate actum suum: ut amans/amabile et amare/conueniant in identitate essentie. ¶ Concordantia concordat virtutem cum virtute in subiecto in quo sunt: et hoc facit in sua essentia et in essentia virtutis/quis extra non posset hoc facere: eo quia suus actus non haberet subiectum/in quo esset sustentatus. ¶ Concordantia per veritatem est vera: et veritas per concordantiam est concordata: et ideo in subiecto in quo sunt per concordare et verificare/distant a contrarietate et falsitate. ¶ Concordantia per gloriam est delectabilis et gloria per concordantiam concordabilis: et ideo una ratio appetit aliam. ¶ Concordantia non potest esse sine differentia: differentia vero potest esse sine ipsa/sed quod conuenit cum contrarietate. et in isto passu apparet quod differentia est principium magis generale quam concordantia. ¶ Concordantia et contrarietas sunt opposita: eo quia hoc quod concordantia construit/contrarietas destruit et e converso: sed concordantia est altius principium quam contrarietas: eo quia conuenit cum esse concordando: contrarietas vero cum non esse in contrariando. ¶ Concordantia per rationem

principii est generalis ad omnia concordabilia: eo quia principium ponit et concordantia habeat unum principium actiuum et aliud passiuum et aliud neutrale: cum quibus continet in se omnes concordantias inferiores contentas sub ipsa. ¶ Concordantia per medium est inflexibilis et reflexibilis. per concordantium/concordabile et e converso: et concordare est medium inter ista. ¶ Concordantia quiescit per concordare/concordantium et concordabile: extra que non posset quiescere/neque finis sine concordantia posset esse quies. ¶ Concordantia quandoque est maior/quandoque minor. Ratio huius est: quod in aliquo subiecto maiores res concordat quam in alio: sicut in homine magis quam in rosa et in rosa quam in lapide. ¶ Concordantia cum equalitate conuenit/ut habeat in se equaliter concordantium/concordabile et concordare/sibi coessentialia/sine quibus equalitas non posset esse subiectum/in quo finis concordantie quiescere posset. ¶ Aliqua concordantia est minor alia: et est minor/ eo quia cum magnitudine et maioriore minoritate intrare non potest. Et ideo concordantia cum minoritate est circa nihil: hoc est/ circa contrarietatem que sua est opposita.

De contrarietate deducta per principia.

Contrarietas quandoque est bona per bonitatem/ quandoque mala per malitiam. Per bonitatem: sicut homo qui cum virtute contradicit virtuti: et sicut contrarietas elementorum sine qua non esset generatio. Mala per malitiam: sicut homo iniustus qui cum vitio contradicit virtuti: et sicut infirmitas que est contra sanitatem et mors contra vitam. ¶ Contrarietas est magna per magnitudinem/ quoniam magna contrarietas est inter deum et peccatorem et inter aquam et ignem et inter bonum et malum et inter verum et falsum: et huiusmodi. ¶ Contrarietas durat per durationem non autem per seipsam: eo quod est accidens quod per se non est existens: sed durat per accidens cum sit habitus priuatius inclinans esse ad non esse et durat: quod entia sunt tria/ sicut iustus et iniustus/ visus et cecitas/ intelligere et ignorare/ calefacere et frigidificare/ leticia et tristitia: et sic de alijs. ¶ Contrarietas per potestatem potest existere et agere/ quoniam una contrarietas est innata

Deductio
contrarietas
per prin-
cipia.

Octava pars.

et alia moralis innata; sicut per caliditatem et frigiditatem. Moraliter sicut possibile est peccare; tamen contrarietas in peccando per se non habet contrariandi potestatem; sed est habitus acquisitus per hominem; cum quo homo peccat. Contrarietas est scibilis ratione sapientie obiective; non quod contrarietas causet scire; immo est contra scire per ignorantiam. Contrarietas vno modo est desiderabilis; alio modo non desiderabilis; sicut contrarietas elementorum; et contrarietas per quam virtus est contra vitium. Contrarietas non desiderabilis; sicut contrarietas per quam motus est contra vitam; et vitium contra virtutem. Contrarietas inter vitium et virtutem se ponit et comunicat; ut homo per ipsam sit contra vitium; aut homo si vitium per vitium sit contra virtutem; non quod ipsa cogat hominem ad agendum de ipsa; eo quod habet liberum arbitrium ad agendum cum ipsa; bene aut male. Aliqua contrarietas est vera; alia falsa. Vera sicut iusticia contra iniusticia; falsa sicut iniuria que vere est habitus contra habitum iusticie. Aliqua contrarietas est per delectationem; alia per tristitiam. Per delectationem; sicut homo qui in committendo vitium per virtutem gaudet. Per tristitiam; sicut qui habet dolorem de commissis. Contrarietas habet tres modos differentes ut in capitulo suo dictum est in prima parte prime distinctionis. Contrarietas cum suis modis est contra concordantiam; et e converso; ut in capitulo concordantie; et in capitulo contrarietatis; apparet in prima parte prime distinctionis. Contrarietas ratione principii naturaliter est innata; ut omnes contrarietates naturales contineat in se; tamen contrarietas moralis est habitus acquisitus per hominem; ut supra dictum est. Contrarietas est mediabilis; et hoc duobus modis; scilicet naturaliter et moraliter. Naturaliter sicut calefacere quod contradicit frigidificare; et e converso. Moraliter sicut bene agere; hoc est quod unus homo qui bene agit; et alius qui male agit; per contrarietatem quodammodo contrariantur. Contrarietas nunquam per se est in quiete; quod si esset; sua quies esset perfecta; et sic contrarietas cum perfectione conveniret cum non esse; et esse cum non esse; quod est impossibile. Contrarietatum una est maior; alia minor. Maior sicut vitium contra virtutem. Minor sicut calefacere contra frigidificare. Contrarietas vno modo convenit cum equalitate; alio modo non; sicut patet in quattuor elementis. Absoluite non convenit cum equali-

tate; sicut in virtute et peccato; que nullam convenientiam habet. Contrarietas semper convenit cum minoritate ratione sui generis. Ratio huius est; quod inclinatur esse ad non esse. Et ideo qui magis pugnat; pugnat per ipsam; est magis periclitatus; et in periculo et tribulatione positus; et a patientia prolongatus. Et a tali contrarietate; velit nos omnipotens deus liberare.

De principio per principia deducto.

Principium est bonum per bonitatem; et bonitas per rationem principii acquirit nomen principii. Quoniam quod est bonificabile vel bonificativum; est per rationem bonitatis. Et ideo principiare bonum; est bonum. Et bonitas est ratio; et principium bono quod agat bonum; Et si bonus non bonum agit; agit malum; eo quod est contra suam rationem; et contra rationem boni principii. Principium est magnum per magnitudinem. Quoniam quicquid est principiabile sue principiatum; est sub ratione principii. Et quod tot et tanta sunt magna principabilia et principiatum; ergo principium est magnum; tamen non est magnum; si non principiat magnum; postquam principiare potest magnum. Et si magnitudo et principium conuertuntur in subiecto in quo sunt; necesse est quod in ipso subiecto sint; in finem et principiare. Et in isto passu apparet quod de necessitate in esse dei est; perducere per in finem et principiare. Principium est durabile per durationem; et si duratio est eternitas; et principium est idem cum eternitate; necessarium est quod sint principium et eternitas in subiecto; in quo principium et eternitas sunt idem. Principium est potentia per potestatem; et si potestas et principium sunt idem; sequitur quod absolute et sine aliquo impedimento; principium potest tantum principiare; quanta est sua essentia; et quanta est essentia potestatis. Principium est scibile per sapientiam; et si sapientia est infinita et eterna; et est idem cum principio; cum ipso principio est scibile in finem; et eternare; et scire; et hoc de necessitate. Principium per voluntatem est amabile; et sic est idem cum magnitudine et eternitate; et cum voluntate in ipso principio est amabile; principiare; magnificare; eternare et amare; et aliter non potest se habere. Principium per virtutem; est virtuosum; et per princi-

Deducto
principii
principia

pium virtus est principialis: et si in subie-
cto in quo sunt principiare et virtifica-
re sunt impedita/principium et virtus non
sunt idem. ¶ Principium per veritatem
est verum: et si est idem cum veritate/et eter-
nitas cum veritate/necessarium est quod in
ipso principio sint principiare/verifica-
re et eternare. ¶ Per gloriam principium
est gloriabile et delectabile: et si conuer-
tetur cum gloria/gloriari et principiare
de necessitate conuertuntur. ¶ Principium
per differentiam est clarum et inconfu-
sum: et si principium est intellectus prin-
cipiare et intelligere conuertuntur: et dif-
ferentia ponit quod unus sit intelligens/alius
intelligibilis. unus principians/alius prin-
cipialis. Alioquin principium et intelle-
ctus non possent distare et confusione.
¶ Principium per concordantiam habet na-
turam concordandi/qua non posset habe-
re sine concordantia: et principiatum/
principiabile et principiare/qua essent de es-
sentia principij. ¶ Contrarietas est con-
tra principium/quando impedit ei actum
scilicet principiare: scilicet in subiecto in quo prin-
cipium est idem cum potestate: contrarie-
tas non potest impedire principio prin-
cipiare. Quoniam non habet cum quo habeat
posse/quo est de genere potestatis. ¶ Prin-
cipium per medium vadit ad finem/sine quo
medium ad finem non posset ire: et quando
medium impeditur/deficit potestas prin-
cipij et finis: et dolet appetitus/et sequitur
tristitia et labor: scilicet quando supervenit bonitas/
magnitudo/duratio/multiplicatur pote-
stas/et destruit impedimentum. ¶ Princi-
pium quiescit per finem/et non quiescere posset
per finem sine principiare: scilicet quando principians
in principiato quod est de sua essentia per
principiare/quo est accidens/credit quietem
invenire non potest: et in isto passu apparet
quod solus deus est principium et quies.
¶ Principium unum est maius/et aliud
minus. Maius quando est in actu de po-
tentia non deducto/in qua nullum prin-
cipium potest esse maius quam principium
in actu existens. Quoniam principium quod
est in potentia/est circa nihil/respectu
huius quod est in actu. ¶ Et in isto passu ap-
paret quod deus qui est maius principium
quam esse potest/habet actum in seipso: vi-
delicet principiantem/principiatum et prin-
cipiare: ut apparet in divinis. Nullum prin-
cipium sine natura equalitatis in se que-
scere potest. Ratio huius est: quia petit
in se equalitatem habere per principian-
tem/principiabilem et principiare: scilicet deus
quiescit in se: ergo etc. ¶ Deus est princi-
pium/et est principium summum et perfe-

ctum. unde sequitur quod hoc per quod deus ma-
gis distat a minoritate principij/ sit in
ipso: de necessitate ergo in deo est princi-
piare/principians et principiabile/ sive
principians. ergo etc.

De medio deducto per prin-
cipia.

Medium est bonum per boni-
tatem: quia principium non pos-
set venire ad finem sine me-
dio/nec finis posset esse quod
ergo bonitas per bonifica-
re quod est medium/est ratio
bono quod agat bonum. ¶ Medium per ma-
gnitudinem est magnum: et quia est magna
distantia inter principium et finem/ pot-
est medium esse magnum: tamen multum ma-
gnum non est/ nisi sit de essentia principij et
finis. ¶ Medium durat per durationem
et influentiam finis ex resistentia principij:
et si medium et duratio conuertuntur et
sunt/eternitas ab eterno durat/influen-
tia et resistentia/mediare et eternare.
¶ Medium per potestatem potest existe-
re et agere: et potestas ratione medij ha-
bet posse. ¶ Medium est scibile per sapien-
tiam/et non est scibile sine principio in fi-
ne. ¶ Medium est amabile per volunta-
tem/sine quo non posset habere amare/
nec amans amatum/nec principium in
fine quiesceret. Et si medium et volun-
tas conuertuntur/mediare et amare co-
uertuntur. Medium per virtutem est vir-
tuosum/et virtus per medium transit de
principio ad finem: et virtus consistit in
medio superius. Medium per veritatem
est verum: et veritas ratione medij habet
in se verificare/quod est medium suum.
¶ Medium sine gloria non posset habe-
re gloriam/nec glorians in gloria delectationem
habere. ¶ Medium per differ-
entiam est clarum et inconfusum: sicut in
essentia intellectus intelligere: eo quod
est intelligens et alius intelligibilis: et in-
telligere est actus eorum: sed si non esset
differentia inter intelligentem et intelli-
gibilem/medium esset confusum et non
clarum/sine concordia intelligentis et in-
telligibilis/intelligere non posset esse me-
dium: quia non haberet cum quo. ¶ Me-
dium quandoque est impeditum per con-
trarietatem: ratio huius est: quia deficit in-
fluentia finis et resistentia principij in sub-
iecto in quo sunt: eo quia subiectum est
imperfectum: sed quando perficitur/ con-
trarietas est a subiecto remota/et medium

Deductio
medij per
principia.

perficatur. ¶ Medium est de rōne principij sine quo non posset esse: et quando non est perfectū/non est de rōne finis. et quando perficitur/est de rōne finis. ¶ Medium in fine quiescit: quia per ipsius principij transit ad finem: et in transitu principij ad finem transit medium / eo quod sine medio transire non potest. Et in isto passu apparet per quē modū elementa et alia miscibilia intrant mixtum. ¶ Medium unum est maius/aliud minus. ¶ Dicitur sicut medium substantiale quod est de substantiali principio et fine/cum quibus est una substantia/una essentia/una natura. Minus quidem est medium accidentale: sicut currere/ comedere etc. que non sunt de essentia currentis et curribilis/ comedentis et comestibilis. ¶ Medium per equalitatem equaliter consistit inter principium et finem: et hoc perfecte quando est de essentia eorum et formaliter ab omni materia disparatū. Quoniam cum materia non posset esse in medio/eo quod forma plus dicitur materia secundum modum loquendi et propositionem/dicitur quod dicitur equaliter ab ipsis est causatus. ¶ Nullū medium existens inter materia et formam distat a minoritate. Rō huius est: quia materia dicitur minus/et forma maius: et ideo sequitur quod medium existens inter formatam et formatum disparatū/distat omnimode et simpliciter a minoritate.

De fine per principia deducto.

De fine per principia deducto.

Finis est bonus per bonitatem/ut quies sit bona/et bonitas quiescat: et sic bonitas quiescendo est ratio boni quod agit bonum: sed quando bonus non agit bonum/bonitas atque bonus non quiescit/eo quod bonus contra finem bonitatis existit otiosus. ¶ Finis per magnitudinem est magnus/ut essentia in ipso fine cum magnitudine quiescant. ¶ Finis vero non est multū magnus: si quiescens/quiescibilis et quiescere non sunt de sua essentia. ¶ Finis per durationem durat: et si convertitur cum duratione/per se quiescat. Et si appetit finem peregrinum cum quo quiescat/non est summus finis. ¶ Finis per potestatem potest existere et agere: potestas per finem quiescere: et si convertuntur/tantum potest quiescere per agere/sicut per existere. Sicut in deitate in qua tantum quiescit in agendo sicut in existendo/et sic de alijs. ¶ Finis per sapientiam est intelligibilis: et est in toto intelligibilis ipse per quiescere/sicut

per existere: et si non est summus finis/sed inferior habens appetitum ad superiorem. ¶ Et in isto passu apparet quod omnia entia creata appetunt summum finem aut debet appetere. ¶ Finis est amabilis per voluntatem: et quod est magnus/magnus est appetibilis. Et quod est bonus/bonus est appetibilis: et quod volūtas est magna/magnaliter debet ipsum amare et desiderare: et si non facit hoc de sua magnitudine/est otiosa: et iniuria facit finem: ratione cuius est in labore sine quiete. ¶ Finis est virtuosus per virtutem: et sic cum virtute est deus. ¶ Finis cum fortitudine est vere: et sic vere acquirit deum/et non vere labor et tristitia. ¶ Finis ultra gloriam non potest esse quies neque gloria extra finem est in delectatione. ¶ Finis cum differentia est ens inconsumum. Et hoc est quod habet naturam perfectam/perfectibilis et perficere/que sunt de sua essentia/sine quibus esset confusus: et etiam est finis alterius/ et non sibi ipse/quod est impossibile. ¶ Finis per concordantiam habet res concordantes: et concordantia per finem res quiescentes. ¶ Finis cum contrarietate non potest esse deus. Ratio huius est/quia finis et concordantia sunt amice: et contrarietas et concordantia inimice. ¶ Finis est illud in quo principium quiescit: et quando convertitur/finis cum principio est principians: et quod non convertuntur/possibile est quod principium in ipso non quiescat. ¶ Finis sine medio non potest esse subiectum principij ut in ipso quiescat: quoniam finis et principium sine medio sunt disparata. ¶ In fine maiori est maior quies: et maior quies est quam quiescens/quiescibilis et quiescere sunt idem per essentiam. ¶ Finis sine equalitate quiescentis/quiescibilis et quiescere non potest esse subiectum in quo concordantia quiescat: quoniam deficiente equalitate/deficit quies. ¶ Nullus finis cum minoritate est quies: quia minoritas est circa nihil: et nihil procurat laborem et tristitiam inquantum est habitus privationis perfectionis.

De maiori deducta per principia.

Maioritas bona est ratio boni quod agit maius bonum: et talis bonitas est substantialis/eo quod substantia maior est accidente. Et ideo quando magis bonum producit quo ad rationem bonitatis et maioriatis/ substantia vel maius bonum substantialiter producit/et

De maiori deducta per principia.

ipsum productū ponit in specie substantiā bonitatis et maioritatis. ¶ Maioritas est magna et aliqua magnitudo est maior: unde sequitur quod ipsa est substantia: quod si non esset maior: neque substantia posset esse magis magna quam accidens. ¶ Maioritas durat per durationem: et duratio maior est per substantiam: quod si non accidens duraret per se et non per substantiam: et magis per minoritatem posset esse maior quam per maiorem: quod est impossibile. ¶ Maioritas per potestatem potest existere et agere: et potestas per maiorem potest esse maior: unde sequitur quod maioritas et potestas possunt esse partes substantiales in supposito in quibus sunt. ¶ Maioritas est scibilis per sapientiam: et sic est obiectum substantiale. Et si non maioritas non est scibilis per se sed per accidens: quod est impossibile: maioritas est amabilis per voluntatem: ut voluntas per maiorem potest habere maius obiectum. ¶ Maioritas est imago immensitatis virtutis: unde sequitur quod aliqua maioritas sit subiecta: quod si non non posset esse imago immensitatis virtutis: eo quia accidens non posset ad hoc sufficere cum dicat minoritatem: et substantia maiorem. ¶ Maioritas est vera per veritatem: et veritas maior per veritatem: unde sequitur quod aliqua veritas est substantialis: quia si non iam non posset esse maior quam accidens: neque maioritas posset esse vera per veritatem substantialem. ¶ Maioritas est delectabilis per gloriam: et gloria per maiorem habet maiorem delectationem: ergo oportet dare de necessitate aliquam maiorem substantialem: ut sit maior gloria per substantiam quam per accidens. ¶ Maioritas est inconfusa per differentias quae distinguunt inter maiorem substantialem et accidentalem: sine quibus distinctio maioritas esset confusa. ¶ Maioritas sine concordantia non posset esse imago immensitatis virtutis: magnitudinis et quae concordantia ponit quod aliqua maioritas sit subiectum existens et agens. ¶ Maioritas vincit minores contrarietatem cum maiori concordantia: maioritas vero cum maiori contrarietate non posset vincere maiorem concordantiam. Ratio huius est: quia maioritas est de suo genere. ¶ Et isto passu apparet per quem modum peccant peccatores et habent culpam: eo quod virtutes sunt maiores positive et vitia minora positive. ¶ Maioritas per rationem principii est principium: et principii per maiorem habet rationem substantie: quod si non non

posset esse maius ad hoc quod principium sit tantum maius quod non potest plus oportet quod habeat in se partes coessentiales ex quibus sit: quia si non posset esse maius potentialiter et non actualiter: et maior maioritas posset esse in potentia quam in actu: quod est impossibile. ¶ Maioritas sine medio sibi coessentiali: scilicet maiorificare non posset esse in suo genere: neque medium sine maiorem posset esse ens substantiale. ¶ Maioritas causat maiorem quietem: unde sequitur quod aliquis finis sit substantialis ratione maioritatis simpliciter: quod deus non sit respectu minoritatis: sed respectu esse maioritatis. Ad huius est: ut deus sit separata a superbia et invidia et humilitate. ¶ Maioritas sine equalitate non posset esse imago immensitatis bonitatis/magnitudinis et cetera. eo quia non haberet cum quo haberet ergo res equales sibi coessentiales: scilicet maiorificans/majorificabile et maiorificari. ¶ Maioritas et minoritas opponitur in subiecto in quo sunt: respectu: si autem substantia et accidens: tamen non naturaliter: eo quia substantia et accidens conveniunt in constituendo unum terminum sicut corpus: et ideo maioritas per se convenit cum esse: et minoritas cum non esse. Tamen aliqua maioritas convenit cum non esse: eo quia causat peccatum siue corruptionem.

De equalitate per principia deducta.

Qualitas bona est ratio bono quod equaliter agat bonum. Et ista definitio est sors a quo oritur iusticia naturalis et moralis. ¶ Equalitas est magna per magnitudinem: et magnitudo ratione equalitatis habet res equales sibi coessentialis in se: equalitas vero non posset esse magna per magnitudinem sine natura coequativa per coequantem/coequabilem et coequare sibi coessentialis et naturales. ¶ Equalitas durat per durationem: eo quia duratius de durabili sufficit coequantem: eo quia facit durare coequabile et coequare. Et si equalitas et eternitas essent idem in inferioribus in eterno: et ab eterno/durarent in ipsis coequare/eternare sine corruptione unius et generatione alterius: quod est impossibile.

De equalitate per principia deducta.

Octava pars.

bile. Et sic patet qd mundus sit nouus/eo
quia in ipso equalitas et eternitas non con-
uertuntur. ¶ Equa. est potens per pote-
statem/potestas per equalitates habet
in se res coequales sibi et coessentiales.
Et sic in subiecto in quo sunt causant co-
equare et posse. Et si essent idem in infe-
rioribus/essent coequare et posse de ne-
cessitate in tanto qd euacuarent omnes
inequalitates de mundo: omnia essent
equalia/et eque potentie/qd est impossibi-
le: et in isto passu apparet quomodo vna
impossibilitas adducit aliam. ¶ Equa.
est scibilis per sapientiam/et qd sapientia
est magna per magnitudinem: et similiter
equalitas/sequitur ergo de necessitate
qd equalitas sit actu per coessentiales/
coequatē/coequabile et coequare. Et si
equalitas est idem qd intellectus/sequi-
tur qd in ipso sunt semper coequare in-
telligere. ¶ Equa. est amabilis per volū-
tatem: ratio huius est vt volūtas posset
eā habere per amantē/amabile et ama-
re. Et quia voluntas et equalitas sunt
magne per magnitudinem/potētes per
potestatem/quiescentes per fines/sunt
actu de necessitate. ¶ Equa. est virtuosa
per virtutē: et virtus per equalitatē ha-
bet in se res equales. Et id in isto passu
apparet qd virtutes sunt coequabiles: et
qd illa coequatio est virtuosa. ¶ Equa. p
veritatem est vera: quia non posset reci-
pere habitum veritatis sine sua natura
oportet qd imprimat in veritate suū ha-
bitum et suam naturam: vt veritas per ra-
tionem equalitatis habeat in se res co-
equales et coessentiales. ¶ Equa. p glo-
riam est delectabilis/et gloria per equi-
tatem coequabilis. et ideo in gloria glo-
riam delectatur in coequando sibi glo-
riam et gloriabile. ¶ Equa. per differen-
tiam est ratio inconfusa/offensua et cla-
ra. Ratio huius est: quia differentia po-
nit qd vnus sit coequus/alius coequabi-
lis/alius coequare: sed remota differē-
tia ab equalitate est equalitas euacua-
ta a claritate/et esset tenebris obumbra-
ta/repleta. ¶ Equa. per concordantiam
habet res concordantes: et concordantia
per equalitatem res coequantes. Et si
conuertuntur/semper sunt permanen-
tes per coequare et concordare. Et con-
trarietas et equalitas non possunt cum
ipso principiari. ¶ Equalitas et contrarie-
tas non sunt amice/eo quia equalitas et
concordantia sunt amice: et in isto passu
apparet qd iusticia oritur de equalitate
et concordantia et iniuria de contrarieta-
te et inequalitate. ¶ Equa. est principium
per rationem principij: et principium ra-

tionem equalitatis habet in se res equa-
les sibi coessentiales. Et si conuertitur
semper sunt permanentes per principia-
re et coequare. ¶ Equalitas per mediū
habet mediativam naturam et mediū
per equalitatem coequatim: et sic con-
ueniunt inter se per coequare et media-
re. ¶ Equa. est subiectum in quo finis
concordantie quiescit: et in ipsa quiete
est maioritas/vt quies non sit sine ma-
ioritate equalitatis disparata simplici-
ter a minoritate que non est de genere
quietis. ¶ Equa. per maioritatem est ma-
ior et equalitas quo ad suam essentiam et
naturam/requirat res equales sibi co-
essentiales vt omnimode sit disparata a
minoritate sua inimica. ¶ Et in isto pas-
su apparet quomodo maioritas extra
animā est ens reale et naturale. ¶ Equa.
et minoritas sunt inimice. Ratio huius est:
quia vbi est equalitas/non potest esse mi-
noritas: eo quia si esset/destrueret equi-
tatem. verū tamen in quibusdam aliis equali-
tas est minor alia cum minoritate/ha-
bet aliquam conuenientiam per quam
conuenit cum non esse.

De minoritate per principia deducta.

Minoritas per bonitatem non
est circa nihil/eo quia boni-
tas semper est circa aliquid
sed bonitas per minorita-
tem est circa nihil. et ideo quoniam
bonus non attingit bonū/
est ociosus: de bonitate bonitas est mi-
nor et circa nihil: sed hoc est per accidens.
¶ Minoritas non est de ratione magni-
tudinis respectu maioritatis que est suus
contrarium: tamen est magna in quantum
est substantia: et est substantia vt entia sub-
stantialia specialiter differant per ma-
ioritatem et minoritatem. ¶ Minoritas du-
rat per durationem in suo genere/quod
esset impossibile si esset de eternitate quod
non est de genere minoritatis. Et in isto
passu apparet qd mundus non est eter-
nus. Quia si sic/esset de genere eternita-
tis: que eternitas esset minor quod eterni-
tas dei: sicut bonitas mundi que est mi-
nor quod bonitas dei. ¶ Minoritas per po-
testatem potest esse hoc quod est: sed non
ultra hoc quod est. Et sic de sua agētia
¶ Minoritas ratione sapientie est scibi-
lis: et sapientia ratione minoritatis est
minor: minor dico/quando est in poten-

De mino-
ritate per
principia
deducta.

tia aut ociosa: eo quia esse in potentia z ociositas/ cum minoritate conueniunt. Actus vero z agentia cum maioritate.

¶ Minoritas per voluntatem est amabilis non vt voluntas dirigat minoritatem in se: sed vt diligat in aliquo obiecto minoritatem vt possit diligere maioritatem/ sicut in aqua in qua diligit caliditatez que causat minoritatem in aqua: vt hō per aquā sit calefact⁹ z balneat⁹.

¶ Minoritas per virtutem est virtuosa: quoniam virtus restaurat hoc qd subiectū minoritatis habet p parū cōstitū/ sicut granum sinapis habet magnā virtutem per gustū z acutā/ z multiplicat multa grana. ¶ Minoritas per veritatē est vera: rō huius ē: qz veritas vere ponit qd ipsa sit circa non esse: z minoritas minorando ponit qd vna veritas sit minor alia. ¶ Gloria per minoritatem est minor: et sic gloria per minoritatem nō est quies/ sed gloria ratiōe sue abundātie multiplicaret suā delectationem in subiecto in quo est minoritas/ nisi minoritas hoc impediret z impedit: quia i se magnā delectationē habere nō potest.

¶ Minoritas per differentiam est ratio inconfusa: sed secundum genus/ sua charitas parua est. ¶ Minoritas participat cum concordantia/ vt ex pluribus concordantibus sit constituta. Sed illa concordantia parua est/ eo quia minoritatem non potest intrare cum magnitudine.

¶ Minoritas cum contrarietate est contra maioritatem: et minoritas cum contrarietate contra minoritatem. Et i hoc passu apparet quomodo minoritas de facili potest vinci. ¶ Minoritas per principium est de ratione principij: et sic est principium sub quo sunt omnia agentia minora et parui valoris. ¶ Minoritas per medium est mediabilis: videlicet est medium equalitatis z maioritatis/ per quod tendunt ad non esse in quo non sunt/ quousqz transeant per ipsam minoritatem et suam naturā recipiāt/ z ad nihil eueniant. ¶ Minoritas quo ad se/ nunqz est in quiete. Ratio hui⁹ ē/ quia est circa non esse: sed maioritas de se: quia ipsa est circa esse: z de maioritate ipsam ancillam facit. ¶ Minoritas z maioritas non possunt esse idez: eo qz maioritas dicit esse/ minoritas non esse: sed bene conueniunt quo ad vnū finē/ sicut domina z ancilla. ¶ Minoritas et equalitas non possunt esse idem specie. Ratio huius est/ quia minoritas consistit inter equalitatem z non esse: et equalitas inter maioritatem z minoritatem.

Secunda pars octaue partis principalis i qua principia deducta sunt p regulas.

Licet principia discursiua sint in tertia figura p cameras: hic vero discursus erit continuus per regulas/ vt intellectus p rectam lineā de quo libet per regulas noticiam habeat.

Scda po octaue partis.

¶ Alterius in parte ista intēdimus p bare quodlibet principū esse generale: vt cognoscatur qd ars ista generalis per predicta principia pbata ē generalia/ et similiter ppter hoc/ vt volētes morde re artem istam non possint predictis principijs resistere.

Contra emulatores huius artis.

De bonitate p regulas deducta.

Vtrum bonitas sit principū generale? Et respōdē dū ē qd sic/ vt patet per regulā b. z per scalas secundae figure in q oia bona cōprehendunt. Que quidem scale sunt generales z bone per bonitatem: quā bonitatem nō possent habere deficiente bonitate generali.

¶ Per primā speciē regule c. queritur/ quid ē bonitas generalis? Et respōdendū ē qd est ens continet in se oēs bonitates spirituales in subiectis spiritualibus sustentatas.

¶ Per secundā speciē regule c. queritur/ quid hz bonitas in se sibi coessentialis? Et respōdendū est qd hz pcreta relata z sibi coessentialia ex quibus est/ z sine quibus esse non posset principū generale. hoc pbabile ē p primāz speciē regule c. z p secundā d.

¶ Per tertiā speciē c. queritur/ quid ē bonitas in alio? Ad qd respōdēdū ē qd ē habit⁹ in subiectū qd est habit⁹ de bonitate actiua siue passiua qd p actiua ē bene agēs/ p passiuā est bñ patiē. ¶ Per quā speciē querit/ quid hz in alio? Et respōdendū ē qd hz existentiā in subiecto sine q nō posset ē: z hz in ipso actionē z passionē ratiōe siue naturē in scda specie significare. ¶ Querit

De bonitate p regulas deducta.

Octava pars.

per primam speciem regule d. bonitas de qua est respondendum est quod est de seipsa: ut sit generalis et habeat per se naturam suam designatam in secunda specie regule c. et in prima et secunda d. et per secundam speciem bonitas tractata de quo est: et respondendum est quod est de seipsa: in quantum est substantia innata: ut per secundam speciem regule c. et per primam regulam e. significatum est: aliter enim per se non haberet existentiam naturalem: quod est impossibile. ¶ Amplius bonitas existens habet naturalis siue moralis est significatiua de bonitate substantiali: deducta et diffusa: sicut similitudo de simulato. ¶ Adhuc per tertiam speciem d. bonitas cuius est: et respondendum est quod est subiecti in quo est: sicut habitus habituarii: et quantitas quanti: et huiusmodi. ¶ Per primam speciem regule e. queritur: bonitas quare est: et respondendum est quod est per seipsam: ut per secundam speciem c. et per primam visus est. ¶ Ulterius per secundam speciem regule e. queritur bonitas quare est: Respondendum est quod bonitas est ut principia alia sint bona per ipsam: priuata enim bonitate: nullum quidem principium esset bonum: sicut priuata caliditate nullus ens esset calefactus. ¶ Per primam speciem regule f. queritur: bonitas quanta est: Et respondendum est quod est tanta quanta est habitus eius: in subiecto autem est pars eius. ¶ Per secundam speciem queritur: bonitas quanta est: Et respondendum est quod est tanta quanta sunt sua concreta correlatiua et sibi coessentialia ut iam probatum est in secunda specie regule c. ¶ Per primam speciem regule g. queritur: bonitas qualis est: Et respondendum est quod est propria passio subiecti substantialis siue accidentalis in quo est: et cum propria passione predicatum est deducti: sine quo subiectum esse non potest: sicut animal de homine. ¶ Adhuc per secundam speciem queritur: bonitas qualis est. Et dicendum est quod est talis qualis est habitus bonus in subiecto de ipso habituato: sicut dulcedo mellis que bona est: et iusticia iusti. ¶ Per omnes species regule h. queritur: bonitas quando est: et respondendum est quod est tunc temporis quando ipsum bonum est: tempore existente in motu bono et continuo successive: per scalam secunde figure: in hac quidem responsione sunt implicite omnes regule h. in tempore habituate. Sed applicationes dimittimus homini bene intuenti habituato de ista arte: et hoc facimus causa breuiloquii. Et in isto passu intellectus est valde oneratus. Verum quod magis est oneratum: tan-

tomagis altus et generalis est. ¶ Queritur per omnes species regule i. bonitas ubi est: et respondendum est: sicut prius de tempore dictum est: videlicet est in seipsa: ut per secundam speciem c. manifestum est. et per primam et secundam regulam d. e. et per principia prime figure que de bonitate habituate et situata sunt. ¶ Per primam regulam k. queritur: bonitas quomodo est: et respondendum est quod bonitas est pars subiecti in quo est: ut patet per scalam differentie: et per secundam speciem regule c. et per primam g. ¶ Ulterius per secundam speciem regule k. queritur: quomodo est bonitas in alio principio: et respondendum est per secundam speciem regule c. Et hoc patet in prima parte mixtionis principiorum. Et in prima scala tertie figure per camera b. c. et per camera b. k. ¶ Amplius queritur per tertiam speciem k. quomodo bonitas est in toto: et totum est in ipsa: Et est dicendum quod est in toto: sicut habitus in habituato: ut per scalam supradictam significatum est. ¶ Per quartam speciem k. queritur quomodo bonitas transmittit suam similitudinem extra: et respondendum est per modum quem habet in secundam speciem regule c. in qua bonitas in suo bonificabili generat bonitates peregrinas siue accidentales de ipsa habituatas: sicut dulcedo est in melle que bona est: et iusticia est in iusto. ¶ Queritur per omnes species regule k. bonitas cum quo est: ad quod respondendum est quod est cum seipsa et cum aliis principijs: ac etiam cum suis correlatiuis sine quibus esse non posset: ut patet in secunda specie regule c. cum quibus generat et imprimat bonitates peregrinas: et est cum prima et secunda specie regule d. Et similiter cum scala tertie figure determinata per b. c. et per b. k. in qua scala diffundit se: dando eis suas similitudines.

De magnitudine per regulas deducta.

trum magnitudo sit principium generale: et respondendum est quod sic: ut patet in scala tertie figure terminata per camera b. c. et c. d. usque ad camera c. k. Quoniam nisi magnitudo esset principium generale: et bonitas differentia: concordantia et non haberet de quo essent magnitudines: ut per regulam b. probatum est. ¶ Per primam speciem regule c. queritur: quid est magnitudo: Et respondendum est quod est illud principium cui proprie competit magni-

Deductio magnitudinis per regulas.

care/sive cū quo magnū causat magnificare. Et hoc per regulam b. visum est. ¶ Per secundā speciē queritur/magnitudo quid habet in se? et respondendum est q̄ in rebus corporalibus habet magnificantem/magnificatum et magnificare ei coessentialia/cū quibus causat extensitates substantiales in subiecto ex quibus causantur q̄tates/cū quibus mensurat seipsa et alia principia i subiecto corporali in quo est. In spūali vero magno/causat actus magnos: videlicet magnum intelligere/recolere et amare ex magnitudine spūali habituos/ipsa magnitudine existente in spūali principio. Et hoc idem est de magno spūali bonificare/durare/iudicare et. ut per regulam b. probatur. ¶ Adhuc per tertiam speciē magnitudo qd̄ est in alio? Et est dicendum q̄ est forma formā magnum formatum et magnū materiātum: ut per primā speciē d. significatū est. ¶ Amplius per quartā speciē queritur/magnitudo quid h̄z in alio? Respondendum est q̄ habet magnā actionem et passionem in subiecto magno in quo est/cum quibus est naturalis. Et hoc per primā regulā d. significatū est. ¶ Per primā speciē regule d. queritur/magnitudo de quo est? Respondendum est q̄ est de seipsa/ut sit primitiua in actu magnificandi: q̄ si non magnificaret/non haberet de quo esset: neq̄ p̄ cōsequens magnificatum quod esset/q̄b̄ ē impossibile: hoc autē patet per regulā b. ¶ Per secundā speciē queritur/magnitudo de quo est? Et respondendum est q̄ est de suis correlatiuis naturalibus in secundā specie c. significatis. ¶ Uterius per tertiam speciē queritur/cū? est? Et respondendum est q̄ est subiecti in quo est: quia subiectū cū ipsa agit in seipso naturaliter siue moraliter. Et hoc per regulam b. significatū est. ¶ Per primā speciē regule e. queritur/magnitudo quare est? Et respondendum ē p̄ secundā speciē regule c. eo q̄ est de magnificāte/magnificabili et magnificare/ratione cuius magnitudo habet naturā existendi hoc q̄b̄ est. ¶ Per secundā speciē queritur/magnitudo quare est? Et respondendum ē/ ad hoc ut alia principia per ipsa sint magna. Et hoc significatū est in figura: per omnes alias cameras in quib̄ c. ē. ¶ Per primā speciē regule f. queritur/magnitudo quāta est? Et respondendum est q̄ tāta est quāta sua essentia in subiecto cōtinua ē p̄ scalam tertie figure designata p̄ b. c. et c. d. vsq̄ ad camerā e. k. ¶ Per secundā speciē q̄-

ritur/magnitudo quāta est? Et respondendum ē q̄ est tāta quāta capere pot̄ de suis correlatiuis per secundā speciē c. significatis. Et sic de habitib̄ magnitudinis ab ipsa influxis in prima et secūda figura substantiatōis et assituatōis et numeratōis. ¶ Per primā speciē regule g. queritur/magnitudo qualis est? Et respondendum est q̄ talis est quālis ē per primā speciē regule c. et p̄ primā et secundā d. e. f. Et ad hoc testatur regula b. ¶ Adhuc per secundā speciē queritur/magnitudo quāta est? Et respondendum est q̄ est talis quālis sunt sui habitus diffusi et discursi in tertia figura per scalā b. c. et c. d. vsq̄ ad c. k. ¶ Per primā speciē h. queritur/magnitudo quāta est? Et respondendum est q̄ est tūc quando suū subiectū est in quo est substantiatā et cōiuncta. Et probabile est p̄ scalā tertie figure p̄ b. c. et c. d. vsq̄ ad c. k. constitutā: in quā scala sunt implicate oēs quindecim species regule h. cū magnitudo mota cōstitit in tēpore/et tēpus in ipsa: sed hoc explicare/esset valde plūm: s̄ spectat ad artistā scientē artem istā. ¶ Per oēs species regule i. queritur/magnitudo ubi est? Et respondendum est q̄ ipsa est cū oibus specieb̄ i. in cameris tertie figure designatis. Et p̄ artem applicabile ē ad p̄positū hōi intueti/scientis artem istā. ¶ Queritur p̄ species prime regule k. magnitudo quō? Et respondendum est q̄ est p̄ illū modū quē h̄z in regulā c. et d. et e. et f. g. h. et i. ut in scala tertie figure significatū est. ¶ Per secundā regulā k. queritur/p̄ oēs species cū quo est? Et respondendum est q̄ ipsa ē cū suis correlatiuis i secundā specie c. significatis. Et est cum prima et secūda specie regule d. e. f. g. h. i. et cū p̄ma modalis/sine quā ipsa nō pot̄ esse hoc q̄b̄ ē. ¶ Uterius est cū alijs principijs/sine quib̄ nō posset ēē hoc q̄b̄ ē: nec haberet naturā quā h̄z in seipsa et in alijs. Et hoc q̄b̄ dictū est p̄ seipsum est notum et etiā p̄ b. cōprobatum est. ¶ Dictū est de magnitudine p̄ regulas discursu/ratione cuius ostensum est per quē modum intellectus humanus h̄z subiectū valde generale ad attingendū multas et magnas operatiōes per magnitudinē causatas et deductas i subiectū in quo sunt. Et ideo cū ita sit/quid mirū si per istas artem generalē intellectus humanus ē valde generalis ad causandū scientias magnas et multas et faciliter inuentas?

De eternitate per regulas deducta.

De eterni-
tate p re-
gulas de-
ducta.

Queritur / utrū sit eternitas? Et respondet q sic: qz si nō mund⁹ seipsum picipisset / z nouū se fecisset / z esset anteq̄ esset: z sic sequerē cōtradictio q̄ est impossibilis. Et hoc p regulā b. pbatū est. ¶ Per primā speciem regule c. querit / quid est eternitas? Respondendū est q est ens qd cū sua infinita bonitate / magnitudine / potestate virtute conuertitur. Et hoc per primā speciem z secundā d. e. f. pbabile ē. ¶ Per secundā speciem queritur / eternitas qd hz in se: Et respondendū ē q hz sua correlative substantialia z primitiua: vt per primā speciem z secundā regle d. e. pbatū est. ¶ Per tertiā speciem querit / qd eternitas est in alio? Respondendū est q est ens ante tēpus existens: z hoc per suam diffinitionē supradictā. z per primā speciem regule d. pbabile est. ¶ Et per quartā speciem queritur / eternitas qd hz in alio? Et respondendū ē q hz potestātē annihilandi q̄quid ē / eo quia sua potestas infinita est. ¶ Per primā speciem regule d. queritur / eternitas de quo est? Et respondendū est q est de seipsa / eo q primitiua et singularis est: z hoc patet per regulā b. ¶ Et per secundā speciem queritur / eternitas de quo est? Et respondendū ē q ē de eternante / eternabili z eternare / sine quib⁹ non posset esse hoc qd ē: et sine ipsis vācua qd ē z ociosa esset: et etiā suū esse in nō ē posset cōtingere: et hoc per secundā speciem regule c. z p primā d. z e. manifestū est. ¶ Adhuc per tertiā speciem queritur / eternitas cui⁹ est? Et respondendū est q est nullius: qz ens infinitū sub alio quo alio existere minime pōt. ¶ Per primā speciem regule e. queritur / eternitas qre est? Et respondendū ē q est de infinitis primitiuis z substantialib⁹ / z sibi coessentialibus. s. de eternāte / eternabili z eternare / sine quib⁹ nō posset eē hoc qd ē: neqz per se existere posset: et hoc per oēs species regule c. z b. satis euidenter pbabile est. ¶ Per scōaz speciem querit / eternitas qre est? Respondendū ē vt: sua bonitas / magnitudo / potestas sint primitiua et ante oīa inchoatiua. Et hoc per regulā b. manifestū est: z per primā speciem d. similitur. ¶ Per primā speciem regule f. queritur / eternitas quāta est? et est respondendū q ē tāta quāta extra tēpus existere pōt / alioquin non eēt infinite primitiua atqz cōtinua z singularis sine tēpore. et hoc per regulā b. z per primā speciem c. pbabile est. ¶ Per secundā queritur / eternitas quāta est discrete? et respondē

dum ē q ē tāta quāta ostēsa est p secundā speciem regule c. d. e. ¶ Per primā speciem regule g. querit / eternitas qualis est? Ad qd dicendū est q est talis quales sunt sua diffinitio z significatio deducte per secundā speciem regule c. z per omnes species d. e. f. ¶ Per secundā speciem queritur / eternitas qualis est? Et est respondendū q est causa noui tēpous / lic extra tēpus z motum existēs z precedens / sicut est sua substantia extra quantitatē mundi intensa z extēsa. Et hoc p oēs species regle c. d. e. f. z etiā p regulā b. affirmabile ē. ¶ Per oēs species regule h. querit / eternitas qn est / siue qn fuit / z quando erit? Ad qd dicendū est per speciem regule c. d. k. videlicet q fuit anteq̄ tēpus fuisse: vt precederet ad tēpus quo ad suam durationē eternā: sicut sua magnitudo infinita pcedit quantitatem mundi finitā. ¶ Uterius eternitas est nunc in quo fuit ab eterno / z in quo nunc erit in eterno: et hoc sine motu z successio: z in tali nunc tēpus existere minime potest: nunq̄ etiā pōt eē de genere eternitatis. ¶ Uterius eternitas erit tūc qn tēpus nō erit in subiecto eterno. Ratio hui⁹ est / vt immobilitas eternitatis sic mensuret et comprehendat mobilitatem mundi: sicut in substantia dei immensa et infinita quantitatem mundi finitam: z ad hoc testantur omnes regule euz speciebus earum. ¶ Per regulam i. queritur / ubi est eternitas? et respondendū est per regulas c. d. k. et per alias regulas / videlicet q ipsa est ita extra celum cum sua immensa infinitate: sicut cum sua infinitate z immobilitate extra tēpus z motum: et sicut est cum sua bonitate infinita extra bonitatem finitam. Uerumtamen diuina eternitas est in mundo z in omnibus partibus eius / nō q sit collocata / eo quia infinita z induisibilis est: vt patet per secundā speciem regule c. d. et etiā per regulam b. probatum est. ¶ Per regulam de modalitate queritur / eternitas quomodo est? Et respondendū est q modus designatus est in secundā speciem regule c. d. e. sine quibus eternitas non haberet modū existēdi atqz agēdi i sua natura: hoc qd ē oēs regule asserūt. ¶ Per regulā de instrumentalitate queritur / eternitas cum quo est? Et respondendū est q est cum suis coessentialibus relatiuis in regula c. d. e. designatis. Et sic cum sua infinita singulari bonitate / magnitudine / potestate etc. sicut cum

sua singulari duratiōe. Ratio huius est/ cuz quicqd sit/sit cōprehensum p hoc q ipsa est. Nam ens infinitū simpliciter cōprehendit finitū. Et ad hoc oēs regule testant̄ et p̄sentunt. ¶ Dicit̄ est de eternitate discursu p reglas/rōne cui⁹ ipas artificialiter inuenim⁹ et cognoscim⁹ adiuuante sua gratia: ipsam quidē eternitatem deum vocāmus. Cui sit laus et honor in eternum.

De potestate per regulas deducta.

De potestate per regulas deducta.

Queritur utrū sit aliqua potestas infinita? Et respondēdū est q sic. et hoc p̄testatur est per capitulū de eternitate. Nam si non esset aliqua potestas infinita/iaz eternitas q̄ est infinita nō haberet cū q̄ posset esse infinita: et hoc p̄ regulā b. p̄batū est. Itē p̄ tertiā speciē regule d. nisi em̄ esset potestas infinita/sequerē q̄ potestas finiti impediret ipsas esse. vñ sequeretur q̄ potestas esset habit⁹ priuatiu⁹ subait⁹ habitui in finiti et positiuo qd̄ ē impossibile. ¶ Querit̄ p̄ primā speciē regule c. infinita potestas qd̄ est? Et respondēdū est q̄ ē ens cui pp̄rie cōpetit infinitū posse. Et istud per primā speciē regule d. visum est. Et etiā regula b. ad hoc testat̄. ¶ Per secundam speciē q̄rit̄/ potestas infinita quid hz in se? Et dicēdū est q̄ hz naturales et essentialis relatiōes cū qd̄ pōt eē b. qd̄ est. Et hoc p̄ regulā b. et p̄ scdaz et tertiā regulā d. e. demonstrabile est. ¶ Per tertiā speciē querit̄. Quid ē ptas i alio? Et dicēdū est q̄ est ens causans actiones et passiones in subiecto/rōne cui⁹ subiectū pōt habere actiōes et passiones: et hoc per regulā b. affirmabile est. ¶ Per quartā speciē querit̄ qd̄ habet potestas in alio? Et dicēdū est q̄ hz actiōes sicut causa in effectu hz passiones in subiecto in quo ē/ ipsa potestate existēte habituata de bonitate/ et magnitudine et c. Et hoc p̄ r̄tas b. visum est. ¶ Per primā speciē regule d. q̄rit̄ / ptas de quo ē? dicēdū ē q̄ est de seipsa/ eo qz principiu ḡnale est. Et hoc p̄ regulā b. p̄babile ē. ¶ Per secundam speciē q̄rit̄/ ptas de quo est? Dicēdū ē q̄ est de possibilitate/possificabili et possificare. Et hoc p̄ secundā speciē c. e. p̄babile ē. ¶ Adhuc per tertiā speciē q̄ritur/potestas cui⁹ est? Ad qd̄ respondēdū est q̄ est subiecti in quo est: qd̄ qdē cū sua potestate agit in patiente. et hoc per se pa-

tet. ¶ Per primā speciē regule e. q̄rit̄/ potestas quare ē? Dicēdū est q̄ ē ex eo qz ē de possibilitate/possificabili et possificare: sed accidentaliter ē habit⁹ in subiecto in quo ē: sicut albedo q̄ est eo qz suū subiectū albū est. ¶ Amplius p̄ secundā speciē querit̄/ ptas q̄re est? Dicēdū est vt alia principia p̄ ipsas possint habere existentia et agētia. ¶ Per primā speciē regule f. q̄ritur/potestas q̄ta est? Dicēdū est q̄ est tāta q̄tū intrare potest suā natura: et hoc per secundā speciē c. manifestū est: vt ex ip̄sā sit vna continua existentia. et ad hoc regula b. et p̄tas et secundā speciē regule d. testant̄. ¶ Adhuc p̄ secundā speciē q̄rit̄/ potestas q̄ta est? Dicēdū est q̄ est tāta q̄ta sunt sua cōcreta relata p̄ secundā speciē regule c. et per primā g. et per regulā b. visum est. ¶ Per primā speciē regule g. q̄rit̄/ potestas qualis ē? Dicēdū est q̄ est talis qualis est: pp̄ria passio subiecti: sicut infinitas et eternitas dei sine quibus de⁹ non posset esse hoc qd̄ est. ¶ Itē per secundā speciē querit̄/ potestas qualis ē? Dicēdū ē q̄ est talis qualis est habit⁹ in subiecto sicut bonitas/magnitudo/ q̄ possunt esse hoc qd̄ sunt per potestates. et iudex pōt esse p̄ potestate. et hoc per regulā b. manifestū est. ¶ Queritur per oēs species regule h. ptas q̄n est? Et dicēdū ē p̄ primā speciē regule q̄ ē tūc q̄n sua diffinitio ē: et per secundā eiusdē est tūc q̄n habet correlatiua sibi coessentialia. ¶ Adhuc per tertiā est tunc q̄n in subiecto habitus est. ¶ Amplius per quartā eiusdem est tunc q̄n hz actiones et passiones in subiecto. ¶ Et per primā speciē regule d. est tunc quando temp⁹ potest esse per potestatem et per motū et motus in tempore. ¶ Adhuc per secundā d. est tunc quando est de suis correlatiuis. ¶ Amplius per tertiā d. ē tūc q̄n est instrumentū subiecti in quo est. ¶ Et per primā speciē regule modalis ē tunc quādo per seipsam hz modum. et p̄ secundam speciē ē tunc q̄n est habitus i subiecto. ¶ Et per tertiā speciē ē tūc q̄n vnum correlatiuū ē in alio: et oēs sunt i vna essentia et essentia in ipsis. ¶ Et per quartā speciē est tunc q̄n alia principia de ip̄a sunt habituata/ et de similitudinibus ipsius potestatis. ¶ Per regulā instrumentalitatis/ adhuc potestas est tūc quādo est cum suis correlatiuis. ¶ Et p̄ secundam speciē est tunc quando vñ p̄cipium cum alio est. ¶ Et per tertiā ē tunc q̄n plures essentie possunt eē i vno cōi: et vna in alia et cōe in ip̄sā. ¶ Adhuc

Octava pars.

per quartā est tūc qñ causat suas simili-
tudines in subiecto trāsire cū suis coes-
sentialib⁹ relatiuis intrinsecis. Et sic ostē-
sum est quō potestas existit in tpe/et tē-
pus et motus in ipsa. Et in isto discursu
intellectus est valde aggrauatus/tamē
exaltatus est. Et hōs regule pbāt: sine
quib⁹ intellect⁹ nō posset esse ita altus.
¶ Per omnes spēs regule i. qñ: potestas
vbi est: dicēdū est qñ est in vbi p illū mo-
dū p quē supra de tpe dictū est. Nam est
an sua diffinitione/et est in suis correlati-
uis/in quib⁹ omne possibile est possibile/
et extra ipsos nullum ens est possibile in
ipsis/qñ nullū impossibile existere pōt.
¶ Iterū est in subiecto in quo est habit⁹: et
in subiecto in quo habet actiōes et passio-
nes. Et est in loco primitiue: et est in eis
de quib⁹ est/et est in subiecto cui⁹ est. Et
est in modalitate in qua hz modū existē-
di et agendi/et suas similitudines gene-
randi. Et est in subiecto qñ quidē cū ipsa
potestate agit et patitur. Et hoc per oēs
species pdictas demōstratū est/et p regu-
lam b. pbabile est. ¶ Per regulā moda-
litate querit⁹: potestas quō est: et rñden-
dū est/qñ modus potestatis est fin q hz
modū essendi et agēdi in subiecto in quo
est/et subiectū in ipsa/habēdo p potesta-
tem actiones et passionēs. Et hoc p lineā
cōtinuā in speciebus regularū. est substan-
tati. Sed hoc declarare esset. plixū: ta-
men ipsa declaratio possibilis et facilis
est/tenēdo: modū huius artis. ¶ Querit⁹
potestas cū quo est p regulā instrumen-
talitate: et dicēdū est/qñ est cū suis coes-
sentialib⁹ relatiuis/et est cū oibus specie-
bus regularū/sine quib⁹ ipsa esse nō po-
test: neq; ipse sine potestate. ¶ Et hoc sa-
tis est declarabile habituatis de ista ar-
te. ¶ Et hec de potestate sufficiant.

De sapientia p regulas de- ducta.

Deductio
sapie p re-
gulas.

Queritur vtrū aliqua sapien-
tia sit habitus: et dicendum
est qñ sic. Nam si nō esset ali-
qua sapiētia habit⁹/iāmān-
tellectus nō haberet cū quo
obiectaret vitates reales et necessarias:
et sic esset nudus et impotens/qñ est im-
possibile. et hoc p regulā b. pbabile est.
¶ Per primāz speciem regule c. querit⁹:
sapientia existēs habitus quid est: et est
respondendum qñ est instrumentum cū
quo proprie et bene intellectus agit: ex qñ
ita bene est habituatus: sicut ignis de ca-

litate/et cappat⁹ de cappa/et iustus de
iusticia. ¶ Per secundā speciem querit⁹:
quid habet in se sapientia coessentiali-
ter: et respondendum est/qñ ipsa habet
sua correlatiua sine quibus esse nō po-
test. ¶ Per tertiā speciem queritur: qñ
est in alio: et est dicendum qñ est habitus
existens in alio. ¶ Per quartā speciem
queritur: sapientia quid habet in alio:
et est dicēdū/qñ sapientia existens sub-
stantia habet habitum in subiecto/cum
quo subiecto bene intelligit. ¶ Per pri-
māz speciem regule d. queritur: sapien-
tia de quo est: dicēdū est/qñ est de seipsa
vt principium primitiuū et generale sit
ad omnia scibilia. ¶ Per secundāz que-
ritur: de quibus est: et dicēdū est/qñ est
de suis relatiuis essentialibus: illa que
est substantia/et que est accidens siue ha-
bitus/nō habet de quibus sit: cum sit for-
ma simplex. Et hoc per regulā b. et per
secundāz speciem c. et per quartā r.
manifestum est. ¶ Adhuc per tertiā spe-
ciem queritur: cuius est sapiētia: ad qñ
dicendum est/qñ est subiecti in quo est: si-
cut cappa cappati: et hñōi. ¶ Per pri-
māz speciem regule e. queritur: sapien-
tia quare est: et est dicendum/qñ sapien-
tia existens in subiecto/est ex eo: qñ est
de intellectiuis/intelligibili et intelligere.
et si est accidens/est ex eo: quia intellect⁹
est de ipsa habituatus: sicut logic⁹ de lo-
gica: et huiusmodi. ¶ Amplius per secun-
dāz queritur: quare sapientia est: et re-
spondēdū est/qñ vt sapiens bene et pru-
denter habeat scientiam. et hoc per regu-
lam b. probatum est. ¶ Per primāz spe-
ciem regule f. queritur: sapientia quāta
est: et est respōdēdū/qñ est tanta quā-
tus est habit⁹ existens in subiecto in quo
est. ¶ Adhuc per secundāz speciem que-
ritur: sapientia quanta est: et est respō-
dendum/qñ tanta/ quanta sua concreta
sunt ex ipsa sapia habituata/sicut sunt
calefactiuum/calefactibile et calefacere:
que quidem existunt habituata de cali-
ditate. ¶ Per primāz speciem regule g.
queritur: sapientia qualis est: et dicēdū ē/qñ
est talis qualis sunt sua concreta relati-
ua innata p ipsum habituata/et p secun-
dāz speciem c. signata. ¶ Amplius p se-
cundāz speciem queritur: qualis est sa-
pientia: dicendum est/qñ est: talis qua-
lis potest habituare sua concreta relati-
ua: scilicet bene/magnifice et. vt per re-
gulā b. manifestum est: et etiā per ter-
tiāz speciem regule c. et per quartā spe-
ciem regule k. ¶ Per omnes species re-
gule h. querit⁹: sapientia quā est: et dicēdū ē

quod est in illo nunc in quo est/veritatem in vno est in potentia et in alio in actu: aut in vno nunc in theorica: et in alio in practica/ secundum quod subiectum in tempore et in motu est habituum. Et per regulam c. d. r. probabile est. ¶ Per omnes species regule i. queritur/ sapientia ubi est? Et respondendum est per omnes suas species quod est in subiecto: sicut bonitas in bono: et caliditas in igne: et iusticia in iusto/ et huiusmodi: et ad hoc testatur regula b. ¶ Per regulam modalitatis queritur/ sapientia quomodo est? Et est dicendum quod est per modum differentie et proprietatis. Differentia enim abstrahit habitum ab omnibus alijs habitibus. et ponit proprietatem quod sit principium habitus intellectus: ut per secundam speciem regule c. quodlibet relatum sit habituum in alio: et omnia sua relatiua ad invicem sint habituum in vno habitu/ et hoc per regulam b. patet: et per omnes species regule r. ¶ Per omnes species regule r. queritur/ sapientia cum quo est? Dicendum est quod est cum suis fundamentis correlatiuis/ ut ex ipa sint habituum. Et est cum actu bonitatis/ eo quod bene est. Et est cum actu veritatis/ quia vera est/ et est cum actu potestatis: possibilis enim est. Et est cum actu voluntatis/ cum sit desiderabilis. Et est cum actu virtutis. nam virtuosa est. et est cum actu glorie/ delectabilis quidem est.

De voluntate per regulas deducta.

De voluntate per regulas deducta.

Queritur/ utrum voluntas sit immortalis? Et respondendum est quod sic/ quo ad suam essentiam: quia non est constituta de relatiuis contrariis compositis: ut patet per secundam speciem regule c. d. e. Verumtamen mortalitas est/ quando est habituum de peccato: eo quia de secunda specie e. deviat: et ad hoc testatur regula b. ¶ Per primam speciem regule c. queritur/ voluntas ad est? Et est respondendum quod est ens cui competit velle et nolle: ut per secundam speciem regule e. possit esse in quiete. ¶ Per secundam speciem queritur/ voluntas quid habet in se naturale? Et respondendum est quod habet amantem/ amatum et amare constitutos ex sua relatione: et hoc substantia liter/ cum quibus se habituum de bono habitu/ aut de malo: et de magno/ aut de

parvo et hoc moraliter. Et per regulam b. probatum est. ¶ Per tertiam speciem queritur/ voluntas quid est in alio? Et respondendum est quod est in subiecto in quo est potentia habituum de virtutibus/ aut de vitijs per suum velle/ aut nolle. ¶ Per quartam speciem queritur/ quid habet in alio? Ad quod respondendum est quod habet actiones et passionem obiectando. ¶ Per primam speciem regule d. queritur/ voluntas de quo est? Et respondendum est quod est de seipia: alioquin si esset de aliquo principio sibi preiacente/ non esset primitiva ad volendum et nolendum: et etiam esset nuda de secunda specie c. quod est impossibile. ¶ Per secundam speciem queritur/ voluntas de quo est? Et respondendum est quod est de suis correlatiuis substantiis per secundam speciem c. de signatis: alioquin non haberet per se existentiam/ eo quod esset accidens. ¶ Per tertiam speciem queritur/ voluntas cuius est? Et respondendum est quod est hominis: cum ipse moueat ipsam liberare ad actum suum/ scilicet ad velle aut nolle. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/ voluntas quare est? Et respondendum est/ eo quod de suis correlatiuis naturalibus constituta est. Moraliter autem est: quia in subiecto in quo est/ de suo habitu habituum est. sicut cappatus de sua cappa habituum est. ¶ Per secundam speciem queritur/ voluntas quare est? Respondendum est ut entia sint amabilia sive amata: absque enim ipsa non possent esse oblectata quo ad genus voluntatis. Et sic quies esset vacuata de bonitate/ magnitudine/ quod est impossibile: et hoc per regulam b. patet. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/ voluntas quare est? Et respondendum est quod est tanta quanta est sua essentia ab omnibus alijs differens. ¶ Per secundam speciem queritur/ quare est? Et respondendum est quod est tanta quanta est ex suis essentialibus relatiuis ex quibus est per secundam speciem regule c. d. e. designatis. et hoc per regulam b. probatum est. ¶ Per primam speciem regule g. queritur/ voluntas qualis est proprie? Et respondendum est quod est propria passio substantialis in subiecto in quo est: sicut homo qui non potest esse ab ipa voluntate sua. ¶ Per secundam speciem queritur/ voluntas qualis est appropriate? Et respondendum est quod est bona per habitum bonum: aut mala per habitum malum/ cum quo voluntas se induit ad velle bene aut male. Et hoc per regulam b. patet. ¶ Per omnes species regule h. queritur/

Octava pars

voluntas quando est? Et respondendum est quod est tunc subiective et obiective quoniam ipsa est deducta per omnes species c. d. h. Iste autem non oportet declarari: non satis est manifestum intellectui bene speculanti et habituato de arte ista. Et hoc per regulam b. e. f. g. probatur est. ¶ Per omnes species regule i. queritur voluntas ubi est? Et respondendum est per omnes ipsius regule species quod est in subiecto in quo est subiective et obiective. Et hoc satis clare patet bene intuenti regulas e. f. g. h. ¶ Per omnes species regule modalitatis queritur quomodo voluntas est subiective et obiective? Et respondendum est quod est per illum modum per quem discursus est per omnes alias regulas et species earum clarissimum est: hoc autem narrare valde prolixum esset: idcirco dimittimus arte huius artis. ¶ Per omnes species instrumentalitatis queritur voluntas cum quo est? Et hanc responsionem dimittimus lectori huius artis: quam responsionem potest habere per capitulum sapientie in ultimo paragrapho. ¶ Sed hic queritur voluntas cum quo obiectat obiectum? Et respondendum est quod cum sua libertate: que quidem est sibi habitus innatus. Adhuc obiectat cum suis rebus: eo quod volens coniunctus cum sensitivo et imaginativo extrahit et deducit species peregrinas de sensibilibus et imaginabilibus: et in suo proprio libere ipsas imprimit: et ipsis impressis generantur et oriuntur volubiles per concupiscentiam: et odibiles per iram. et hoc est in intrinseco velle a quo oritur velle aut nolle peregrinum per accidens. Et in isto passu apparet quod nolle non est de essentia voluntatis: ex eo quia cum irascibilitate causatus est. Que quidem irascibilitas est oppositum volubilitati. Et in isto passu intellectus est valde altus.

De virtute per regulas deducta.

De virtute per regulas deducta.

Queritur utrum virtus sit habitus communis principiorum: ut ipsa principia habeant actus virtuosos? Et respondendum est quod sic: ut patet per secundam speciem regule e. que quidem non posset esse subiectum quietis principio: nisi virtus esset habitus principiorum communis. Et hoc per regulam b. probabile est. ¶ Per primam speciem regule c. queritur virtus quid est?

Et respondendum est quod est habitus cum quo principia habent habitus virtuosos: et hoc per regulam b. significatum est. ¶ Per secundam speciem queritur voluntas quid habet in se coessentialiter? Et respondendum est quod habet sua correlativa ex quibus est et cum quibus est fons ad causandum actus virtuosos. ¶ Per tertiam speciem queritur virtus quid est in alio? Et respondendum est quod est habitus in subiecto: ut subiectum habeat actum virtuosum: sicut ignis est in caliditate: ut habeat actum calefaciendi. ¶ Per quartam speciem queritur virtus quid habet in alio? Et respondendum est quod habet actum in subiecto de virtute accidentali habituato. ¶ Per primam speciem regule d. queritur virtus de quo est? Dicitur est quod est de seipso: alioquin non esset principium generale: quod est impossibile. ¶ Per secundam speciem queritur virtus de quo est? Respondendum est quod virtus substantialis est ex suis correlativis substantialibus per secundam speciem c. significatis. aliter enim non posset habere fundamentum per se existendi: neque etiam naturam: quod est impossibile. ¶ Per tertiam speciem queritur virtus cuius est? Et respondendum est quod virtus existens habitus est virtus substantialis que est substantia. Et hoc per regulam b. probatum est. ¶ Per primam speciem regule e. queritur virtus quare est? Et est respondendum quod est ex eo quia ex suis rebus substantialibus est constituta. Virtus autem accidentalis est ens accidentale: quia per virtutem substantialem causatur est. Adhuc per secundam speciem queritur virtus quare est? Respondendum est ut alia principia cum ipso sine quiescere possint virtuose. Et hoc per regulam b. manifestum est. ¶ Per primam speciem regule f. queritur quanta est virtus? Et respondendum est quod virtus naturalis est tanta quanta est sua extensitas per totum universum. Adhuc per secundam speciem queritur virtus quanta est? Et respondendum est quod est tanta quanta sunt sua correlativa diversimode existentia in subiectis differentibus specie. Et istud per regulam b. significatum est: et etiam per primam speciem regule d. et per secundam speciem c. ¶ Per primam speciem regule g. queritur virtus qualis est? Et respondendum est quod virtus est propria passio in subiecto. ¶ Per secundam speciem queritur virtus qualis est? Et respondendum est quod virtus accidentalis est ens appropriatum cum quo subiectum est habituatum. Sic iustus

de iusticia / et virtus visiva de abstractione specierum coloris / et tactus de speciebus caloris frigiditatis et huiusmodi : et sic de potentia superioribus suo modo et hoc per regulam b. significatum est : et per primam speciem d. et per secundam. ¶ Per omnes species regule h. queritur / virtus quando est? Et respondendum est quod est tunc quando in suis speciebus substantata et discursiva est. Et hoc dicitur generali arte huiusmodi artis. ¶ Per omnes species regule i. queritur / virtus ubi est? Et est dicendum quod est in omnibus suis speciebus : et est per totum universum / et in verbis / et in herbis / et in lapidibus / et in omnibus subjectis de ipsa habituata / et in omnibus actibus per virtutes causatis. Sed virtus maxime consistit in causa prima quod cum ipsa queritur. ¶ Per regulam modalem p. k. designata queritur / virtus quomodo est? Et est dicendum quod est per modum que habet virtus substantialis habituata de virtute accidentali cum qua transit ad habendum actus peregrinos influendo suas similitudines subiective / obiective / refluendo similitudines obiectivam et suam propriam passionem in qua ipsas similitudines imprimit et caracterizat : ut sint virtuose. Et in isto passu intellectus est valde alatus / oneratus etiam fatigatus / ut per regulam b. manifestum est. ¶ Per regulam instrumentalitatis queritur / virtus cum quo est? Et est respondendum quod est cum suis correlativis : et una virtus est cum aliis : sicut patet in linea recta constituta de virtute elementativa / vegetativa / sensitiva / imaginativa et intellectiva : in qua linea / una virtus attrahit species cum aliis sit participativa cum aliis. Et hoc per regulam i. et per secundam speciem regule e. et per regulam b. probatum est.

De veritate per regulas deducta.

Queritur : utrum veritas creata convertatur cum suaveritate? Respondendum est quod non : quod si sic / nimis esset similis veritati dei : quod quidem cum sua unitate convertitur. Et ulterius convertitur cum bonitate / magnitudine / duracione etc. ratione cuius extenderet se extra tempus et locum / quod est impossibile. et hoc per regulam b. patet. ¶ Per primam speciem regule c. queritur / quid est veritas? Et respondendum est quod est ens incorruptibile. Nam si esset corruptibile implicaretur contradictio : videlicet quod esset et non esset : que contradictio est impossibilis. ¶ Per secundam speciem queritur / veri-

tas quid habet in se essentialiter et naturaliter? Et respondendum est quod habet suam correlativam sine quibus esse non potest : in quibus et cum quibus omnia sunt verificabilia : et extra suam essentiam nullum ens potest esse verum : ut per primam speciem d. visum est. ¶ Amplius per tertiam speciem queritur / veritas quid habet in alio? Et respondendum est quod habet habitum cum quo verificat subiectum in quo est. ¶ Per primam speciem regule d. queritur / veritas de quo est? Et respondendum est quod est de seipso : ut falsitas que est suum contrarium / non sit ei preiacens : et ut in sua essentia quiescere possit : et hoc per secundam speciem regule c. visum est. ¶ Per secundam speciem queritur / de quibus est? Et est dicendum quod est de suis correlativis : alioquin non esset fundamentum sui habitus cum quo transit ad verificandum alia principia. ¶ Per tertiam speciem queritur / veritas existens habitus cuius est? Et respondendum est quod est sui fundamenti substantialis in quo substantata est : et hoc per regulam b. patet. ¶ Per primam speciem regule e. queritur veritas quare est? Ad quod respondendum est quod eo quod est ex suis correlativis substantiabilibus. ¶ Per secundam speciem queritur / veritas quare est? Et respondendum est ut alia principia per ipsam veritatem sint verificabilia. ¶ Per primam speciem regule f. queritur veritas quanta est? Et respondendum est quod est tanta quanta alia principia per ipsam veritatem sunt verificata. ¶ Per secundam speciem queritur / veritas quanta est? Ad quod respondendum est quod est tanta quantum de suo proprio habitu est habituata cum quo causat actus peregrinos. Et hoc per regulam b. patefactum est. ¶ Per primam speciem regule g. queritur / veritas qualis est? Et respondendum est quod veritas propria est proprius habitus subiecti in quo est cum quo verificat alia principia. ¶ Amplius per secundam speciem queritur / veritas qualescunt? Et respondendum est quod est habitus / appropriatus cum quo intellectus vere intelligit et attingit ipsa principia realia : que quidem sunt vere intelligibilia / recolibilia et amabilia et vere sunt : et sic de sensibilibus et imaginabilibus : et sic de moralibus : et ad hoc regulam b. testatur. ¶ Per omnes species regule h. queritur / veritas quando est? Et respondendum est quod est tunc quando tempus est in ipsis speciebus substantatum et discursum : cuius ratio est. Nam sine ipsa veritate / tempus quidem species ei vere nequaquam esse possent. ¶ Per omnes species regule i. queritur / veritas ubi est? Et respondendum est quod est extra falsitatem : et est per omnes species ipsius i.

De veritate per regulas deducta.

Queritur : utrum veritas creata convertatur cum suaveritate? Respondendum est quod non : quod si sic / nimis esset similis veritati dei : quod quidem cum sua unitate convertitur. Et ulterius convertitur cum bonitate / magnitudine / duracione etc. ratione cuius extenderet se extra tempus et locum / quod est impossibile. et hoc per regulam b. patet. ¶ Per primam speciem regule c. queritur / quid est veritas? Et respondendum est quod est ens incorruptibile. Nam si esset corruptibile implicaretur contradictio : videlicet quod esset et non esset : que contradictio est impossibilis. ¶ Per secundam speciem queritur / veri-

que quidē species absq̄ veritate minime esse possent. Alteri^o est in oibus elementis/vegetatis/sensatis & imaginatis. Et in oibus q̄ p̄ aīaz sunt obiectata & sic de angelo. In deo quidē est infinita & eterna veritas p̄ existere & agere. et h̄ per regulā b. manifestum est. ¶ Per oēs species moderatas querit̄ veritas quō est: & respondēdū est/ q̄ est p̄ illū modū quē habet differentia/ cōcordātia & alia principia: qm̄ differentia ponit in creatis q̄ veritas sit vnum principū/ bonitas aliō/ magnitudo aliud/ & sic de ceteris. & q̄ in essentia veritas vnus sit verificās/ aliū verificatus/ et aliū verificare. Et q̄ vna sit veritas substantialis & alia habitualis: p̄prietas autē ponit q̄ veritas substantialis habeat p̄p̄riū habitū: videlicet veritatē accidentālē cū qua ponit alia essentia in vero. Et ad hoc est coadiuuatiua cōcordātia vt veritas multiplicet suas similitudines: & hoc p̄ regulā b. visus est. ¶ Per oēs species instrumentalitatis queritur: veritas cū quo est: et respondēdū est/ q̄ est cum suis correlatiuis. Et veritas que est habitus/ est cū suo fundamento quō est veritas substantialis. Et veritas que est moralis/ est cū bonitate & virtute. Nam cū malicia & vitii esse nō potest/ cū sint habitus p̄uatiui cū quibus falsitas est/ in qua falsitate nulla similitudo veritatis existere pōt: q̄ si sic iam esset composita ex contrariis/ & implicaret contradictionē: quō est impossibile.

De gloria per regulas deducta.

Reductio glorie per regulas.

De regulam b. querit̄: vtrū gloria sit principium generale & reale: & rōndēdū ē/ q̄ sic: quia si non/ vniuersum esset euacuatum in secūda specie regule e. & omnia p̄ncipia essent sine delectatiōe & quiete: quō est impossibile. ¶ Per primam speciem regule c. queritur/ gloria quid est: & respondēdū est/ q̄ est essentia vltra quā nulla delectatio esse potest. ¶ Per secundam speciem queritur: gloria quid habet in se coessentialiter & naturaliter: et respondēdū est q̄ habet sua correlatiua scilicet gloriāntem/ gloriābilem & gloriāri. cum quibus & in quibus omnia sunt gloriabilia atq̄ delectabilia. & hoc p̄ primam speciem d. significatum est. ¶ Per tertiam speciem queritur: gloria quid est in alio: ad quod respondēdū est q̄ glo-

ria existens habitus/ est instrumentalit̄ in gloria substantiali: cū qua gloria substantialis ponit alia principia in appetitu delectationis & quietis. ¶ Per quartam speciem queritur: gloria quid habet in alio: Et respondēdū est/ q̄ habet in subiecto in quo est/ actiones & passionēs/ & delectando & quietādo. Et in isto passu apparet per quem modum se delectat in agendo forma/ & in patiēdo materia. Et hoc patet per masculinum et femellam/ & per secundam speciem regule c. ¶ Per primam speciem regule d. queritur: gloria de quo est: & respondēdū ē q̄ est de seipsa: vt sit principium primitiuum/ in quo sint delectabilia / alioquin appetit^o & delectatio essent extra essentiam glorie: quod est impossibile. Et hoc per regulam b. manifestus est. ¶ Adhuc per secundam speciem queritur: gloria de quo est: & est respondēdū/ q̄ est de suis correlatiuis/ alioqn gloria existens habitus nō haberet in quo esset sustentata. ¶ Adhuc per tertiam speciem queritur: gloria cuius est: respondēdū est/ q̄ gloria existens/ habitus est glorie existētis substantialiter. ¶ Per primam speciem regule e. queritur: gloria quare est: Respondēdū est/ q̄ gloria est de suis correlatiuis constituta. ¶ Adhuc per secundam speciem queritur: gloria quare est: respondēdū est/ q̄ gloria existens habitus cum gloria substantiali/ ponit alia principia in delectatione & quiete. ¶ Per primam speciem regule f. queritur: gloria quanta est: & respondēdū est/ q̄ est tanta q̄ta est in suo esse/ sicut abstractum in suo cōcreto. ¶ Amplius p̄ secundam speciem queritur: gloria quanta est: & respondēdū est/ q̄ est tanta quāta sunt sua correlatiua & su^o habitus cū quo multiplicat spēs quietatas/ sicut intellectus cū suo habitu ponit species intellectas. Et in isto passu apparet quomodo vnus principū se adiunat cū alio ad multiplicandū species. ¶ Per primam speciem regule g. queritur: gloria qualis est: p̄p̄rie: & respondēdū est/ q̄ p̄p̄rie gloria est p̄p̄ria passio subiecti in quo est. ¶ Et adhuc p̄ secundam speciem queritur: gloria qualis est: ad quod dicendū ē/ q̄ gloria appropriata est talis/ qualis de ipsa principia sunt habituata et quietata. ¶ Per oēs species h. queritur: gloria quā est: & rōndēdū est q̄ est tunc/ qm̄ tēpus est discursum per oēs spēs h. de vno nūc in aliud successiue: sicut gloriāns qui in vno nūc se delectat in vna specie/ & in alio nūc in alia: & hoc in suo intrinseco gloriabili/ in multiplicando gloriari peregrinum/ cū quo

ponit suū gloriari innatū in practica: et hoc p oēs species h. pbabile est. ¶ Per oēs species regule i. qritur/glia vbi est? Ad qd respondēdū est qd est in suis correlatiuis & in seipsa/primitiua em ē: & ē in suo habitu ex quo habituata est: & i modo/qd modalis ē: & est in instrumentalitate cū sit instrumentū: & est in bonitate/qd bona est: et in magnitudine/nā magna ē: & est in oibus subiectis cū quibus appetitur/z quies est. Et hoc per regulam b. pbatū est. ¶ Per regulā modalitatis qritur/gloria quō est? Et respondēdū ē qd est p illū modū p quē suā correlatiua sunt/vno existēte in alio: et p quem gloriās in suo gloriabili intrinseco bñ & magne &c. ponit alia principia in quiete delectando & dādo eis suas similitudines. Et hoc per secundā speciē regule c. significatum est. ¶ Per regulā instrumentalitatis queritur/gloria cum quo est? Et respondēdū est qd est cum correlatiuis & gloria que est substantialis/est cū suo habitu cum quo habituata alia principia: est cū bōitate innata/eo qd naturaliter bona est: & in bonitate morali/quō bonū se delectat in agēdo bonū cum iusticia et prudentia &c.

De differentia per regulas deducta.

De differentia per regulas deducta.

¶ Trum differentia sit principii generaliter reale? Et dicim⁹ qd sic: vt per regulā b. patet: qd si nō/mundus nō esset de suis partibus naturaliter q sunt primitiue naturaliter p differentia & concordantes/per concordantia: & contrariantes/per primitiua contrarietate: que non possent esse sine primitiua differentia/ sine q mundus esset euacuatus primitiuis concordantibus & contrarietatibus: & etiā in scōa specie regle e. & appetitu naturali & delectate: & oia quidez vellent esse idē numero. & sic mundus non esset hoc qd est. ¶ Concluditur ergo de qstione affirmatiua est tenenda. ¶ Per primā speciē regule c. queritur differentia qd est? Respondēdū ē qd ē cā plurium entiu p actū suū. s. differre. Et hoc p regulā b. pbatū ē. et p scalā differentie positā in secunda figura siue in tertia de camera b. c. vsq; ad camerā b. k. in qd differentia est discursiva & diffusa causando plura. ¶ Per secundā speciē qritur/quid hz in se naturaliter et essentialiter? Et respondēdū est qd hz

sua correlatiua. s. differentem/differentiatū & differētiare/sine quibus nō pōt esse/cū quibus cōtinet in se oēs suas species differētes inter se. ¶ Adhuc per tertiā speciē querit/quid hz differentia i alio? Et dicendum est qd est ens habēs in suo essentiali differētiabili differentias peregrinas cū quibus causat pluralitatē de de ipsa differentia habituata. ¶ Adhuc p quartā speciē qritur/differentia qd hz in alio? Et dicendū est qd hz pluralitatem sic de seipsa habituata/sicut carbōes de caliditate sunt habituati & hoc p regulā b. mōstratū est. ¶ Per primā speciē d. querit/de quo est differentia primitiue? Et ē respondēdū qd est de seipsa: qd si nō/oia appeterēt esse vni & idē numero: qd est impossibile. Nā ego nō appeto te eē/ neq; lapidē &c. neq; ecōuerso. ¶ Ampli⁹ per secundam speciē queritur / differentia de quibus est? Et est respondēdū qd est de differente/ differentiabili et differētiare: qui quidem sunt ei⁹ cō substantiales/ cū quibus facit differre omnia cum suo proprio habitu que sine ipsa non essent per se existētia: neq; haberent fundamentum: neq; possent differre substantia et accidens. ¶ Per tertiā speciē queritur/differentia cui⁹ est? Et dicimus qd differentia existēs habitus est differentie substantialis: & omnia per regulā b. sunt pbabilia. ¶ Per primam speciē regule e. queritur / differentia quare est formaliter? Et respondēdū est qd ex eo quia est de suis coessentialibus relatiuis. ¶ Adhuc per secundam speciē queritur/differentia quare est finaliter? Et est respondēdū vt sint plura que sine ipsa esse non possunt. Et punato mundo differentia predicta/ipse quidez esset euacuatus & annullatus: eo quia non esset neq; finē haberet. ¶ Per primam speciē f. querit/differentia qta est? Et est dicendum qd sunt due differentie generalissime: quarum vna substantialis est causans differentias substantiales differentes substantialiter/eo qd differentia se diffundit in ipsis ratione mixtionis. ¶ Est et alia differentia habitualis cum q differentia substantialis facit differre principia adinuitē. ¶ Adhuc p scōam speciē qta est differentia? Ad quod est dicēdū qd est tanta qstū qstitas se extēdit in suis correlatiuis: sicut enim differentia habituata quantitatem continendo in suo genere / sic quantitas mensurat differentiam / continendo ipsam in suo genere. Et hoc per regulam b. videri potest.

Octava pars.

test. ¶ Per primam speciem regule g. q̄ritur: differentia qualis est? et respondendum est: q̄ differentia propria est pars mundi sine qua esse non potest. ¶ Amplius per secundam speciem q̄ritur: differentia qualis est appropriate? et dicimus: q̄ est passio mundi appropriata cum qua omnia substantialis habituat alia principia q̄ non sunt de suo genere. et hoc per regulam b. manifestum est. ¶ Per omnes species regule h. queritur: differentia quomodo est? et est dicendum: q̄ differentia fuit tunc quomodo mundus fuit creatus et inceptus: eo quod primitiva est. Nam sicut mundus fuit creatus cum partibus suis. scilicet tempore et loco et motu etc. Sic fuit cum sua differentia creatura: ut iam dictum est. ¶ Alterius differentia nunc est? et erit in alio nunc in eterno sine quibus ipsa esse non potest. ¶ Et hec sufficienter de differentia q̄ritur ad tempus: quod per regulam b. patet: et per omnes species regule h. ¶ Per omnes species regule i. queritur: differentia ubi est? et est dicendum: q̄ in omnibus istis speciebus: et hoc clarum est per se. ¶ Alterius differentia est in loco: eo quod locus differt a quantitate/tempore etc. Et differentia est in loco: eo quod differentia sine ipso non posset esse propria passio mundi. ¶ Per regulam modalitatis queritur: differentia quomodo est? et respondendum est: q̄ est per illum modum quem habet in suis correlatiuis/et etiam per illum modum quem habet in habitu ad de se ipsa alia principia. Nam sicut homo habet modum scribendi mouendo manum/et cum manu mouendo penam/et cum pena mouendo incaustum/et cum motu incausti mouendo et figurando litteras. Sic differentia habet modum per modum/differentiando unum ab alio substantialiter. Et hoc per omnes species regularum demonstrabile est. ¶ Per regulam instrumentalitatis queritur: omnia cum quo est? et est respondendum: q̄ est cum suis reatiuis cum suo habitu cum quo habituat alia principia diuersificando. et etiam cum bonitate/magnitudine etc. et cum motu/quantitate et qualitate etc. et sine istis principijs differentia esse non potest. et cum ipsa differentia principia sunt hoc quod sunt. quomodo priuata differentia principia quidem non essent hoc quod sunt.

De concordantia per regulas deducta.

Deductio concordantie per regulas.

Er regulam b. queritur: utrum concordantia sit substantialis? et respondendum est: q̄ sic: ut substantialis ex partibus suis substantialibus esse possit tota composita/ipsa existente una sub ratione unitatis et existente multiplici sub ratione pluralitatis/et hoc ratione concordantie substantialis. Nam si concordantia non esset substantialis siue substantia/tota quidem essentia forme/et tota essentia materie non essent concordantes ad constituendum tertium substantiale. et sic ipsum tertium substantiale esset euacuatio totius mixtionis et compositionis/quo est impossibile. Concluditur ergo concordantia est pars substantialis in subiecto i. q̄ est. et hoc per regulam b. patet. ¶ Per primam speciem regule c. q̄ritur: concordantia quomodo est? et respondendum est: q̄ est illa essentia cuius proprie competat concordare/et extra quam essentia nullum ens est concordatum siue concordabile. ¶ Adhuc per secundam speciem q̄ritur: quomodo habet essentialiter et naturaliter in se? et est dicendum: q̄ habet sua correlatiua/et concordantem/concordatum et concordare. ¶ Adhuc per tertiam speciem queritur: quomodo est in alio? et respondendum est: q̄ est in contrarietate concordantia: sicut ignis in aqua calefaciens/cum sit suum contrarium/et est in differentia distincta: et est in suis correlatiuis simpliciter sustentata: et etiam in contrarietate: et in regula d. materialiter et in regula e. formaliter. Et in regula f. quantitate. et in regula g. qualitatiue. et in regula h. temporaliter. et in regula i. localiter. et in regula k. modaliter et instrumentaliter. ¶ Et per quartam speciem q̄ritur: quomodo habet in alio? et respondendum est: q̄ habet in suis correlatiuis existentia/et agentia/et natura. et in regula d. materialiter: et sic de alijs suo modo: ut supradictum est in tertia specie. et hoc per regulam b. demonstrabile est. ¶ Per primam speciem regule d. queritur: concordantia de quo est? et est respondendum: q̄ est de se ipsa/et eo quod primitiva est/aliomodo est de aliquo ente sibi preiacente/quo non esset de suo genere et natura quod est impossibile. ¶ Amplius per secundam speciem queritur: concordantia de quibus est? et est dicendum: q̄ est de suis correlatiuis: ut ex ipsis substantialiter existere possit. ¶ Et per tertiam speciem q̄ritur: concordantia cuius est? et est respondendum: q̄ concordantia existens habet est concordantie substantialis/ sicut cappa cappati et homo. et hoc per regulam b. demonstrabile est. ¶ Per primam speciem regule e. q̄ritur: concordantia que est formaliter? et est dicendum: q̄ est per sua correlatiua: et in isto passu enucleatur q̄ substantia est propter quod substantialiter. Item q̄ritur: que est concordantia? et dicendum est: q̄ concordantia que est habitus/est eo quod concordantia substantialis habituat se de habitu ipso/ sicut cappa de cappa: et in isto passu cognoscit intellectus/ propter quod quod est/et quod quod est: et de se sciam facit. ¶ Amplius per secundam speciem q̄ritur: con-

cordantia de quo est? et est respondendum: q̄ est de se ipsa/et eo quod primitiva est/aliomodo est de aliquo ente sibi preiacente/quo non esset de suo genere et natura quod est impossibile. ¶ Amplius per secundam speciem queritur: concordantia de quibus est? et est dicendum: q̄ est de suis correlatiuis: ut ex ipsis substantialiter existere possit. ¶ Et per tertiam speciem q̄ritur: concordantia cuius est? et est respondendum: q̄ concordantia existens habet est concordantie substantialis/ sicut cappa cappati et homo. et hoc per regulam b. demonstrabile est. ¶ Per primam speciem regule e. q̄ritur: concordantia que est formaliter? et est dicendum: q̄ est per sua correlatiua: et in isto passu enucleatur q̄ substantia est propter quod substantialiter. Item q̄ritur: que est concordantia? et dicendum est: q̄ concordantia que est habitus/est eo quod concordantia substantialis habituat se de habitu ipso/ sicut cappa de cappa: et in isto passu cognoscit intellectus/ propter quod quod est/et quod quod est: et de se sciam facit. ¶ Amplius per secundam speciem q̄ritur: con-

cordantia quare est finaliter? et rñdendū est vt alia principia in ipsa cōcordantia quiescere possent. et hoc p regulā b. ostēsum est. ¶ Per primā speciē regule f. q̄ritur: cōcordantia quāta est? et est dicendū q̄ est quāta duob⁹ modis. Primo mō est tāta q̄ta est sua substātia. Scōo aut mō est tāta q̄tus est suus habit⁹: sicut cāpatus q̄ est tātus q̄ta sua substātia est. Iterum est tantus q̄tus cāpatus est. ¶ Alteri⁹ p scōam speciē q̄rit: q̄ta est discretete? et rñdendū est q̄ est tanta quāta sunt sua correlatiua: et hoc per regulā b. manifestū est. ¶ Per primā speciē regule g. q̄rit: cōcordantia qualis est? et dicēdū est q̄ est talis qualis ē ppria passio subiecti in quo est. Et i isto passu cogno scit intellect⁹ magnū et necessariū ligamē existens inter subiectū et p̄dicatū. ¶ Amplius p scōam speciē querit: qualis est appropriate? et est dicēdū q̄ est talis qualis est p suā bonitatē/magnitudinē et c. Et hoc per se clarum et manifestum est. ¶ Per oēs species regule h. q̄rit: cōcordantia q̄n est? et est respondendū q̄ ē tūc q̄n discursus est p oēs species regule h. et sic cōcordantia est i ipso tpe: sicut tempus est: in ipsa cōcordantia substātiū et discursum cōcordando. Et hoc per se patet artiste hui⁹ artis bene intuenti. ¶ Per oēs species regule i. querit: cōcordantia vbi est? et rñdendū est q̄ est in oibus speciēb⁹ i. et est ibi vbi diffinibilis est: et ē in suis correlatiuis: et est ibi vbi cōtradicet p̄trarietati: et ē ibi vbi suus actum habet. Adhuc est ibi vbi primitiua est: et ē ibi vbi constituta est. Ampli⁹ est ibi: vbi est subiectiua modalis et instrumētalis. ¶ Per regulā modalitatis queritur: cōcordantia per quem modū est? et est dicēdū q̄ est p illū modū p quem discursus est in subiectis in quib⁹ est: videlz in oibus speciēbus: sicut cristallus posit⁹ supra subiectum viride/ recipit inde colorem viride: et supra rubeū/ colorem rubeū: sic cōcordantia posita in bonitate recipit vnū modū/ et in magnitudine alium modū et c. Et similiter dici pōt de speciēbus regularum: et hoc per se planius est. ¶ Per regulā instrumētalitatis querit: cōcordantia cū quo est? et rñdendū est q̄ est: cum suis correlatiuis ex quib⁹ est/ et est cū oib⁹ speciēbus regularū: et est cum bonitate bona/ et cū magnitudine magna et c. Et hoc ostēnsibile est. ¶ Dicitur est de cōcordantia/ et fm hoc q̄ de ipsa dicitū ē/ homo cū cōcordantia p̄tradicere pōt p̄trarietati/ que vitii est: et hec regula est valde generalis et moralis contra peccata.

De contrarietate per regulas deducta.

Querit p regulā b. Utrū p̄trarietas sit principii substantiale? et rñdendū est q̄ nō: sed pot⁹ accidētale: vt in principio capli cōcordantie dicitū ē: nā si eēt substantiale/ impediret cōcordantiā/ q̄ nō eēt p̄ta i p̄iunctiōe forme et materie ipsi⁹ substātie: et i scōa speciē e. nullū p̄cipiūz q̄scere posset: q̄ est impossibile. vt p scōam speciē regule b. p̄t. ¶ Per primā speciē regule c. q̄ritur: p̄trarietas q̄d est? et ad q̄d rñdendū est/ q̄ est illa essentia extra quā nullū ens p̄riare pōt. ¶ Per scōaz speciē q̄rit p̄trarietas q̄d hz in se essentialē? et rñdendū est q̄ hz sua correlatiua accidētalia. s. p̄trarietate/ p̄trariare et p̄trariabile/ sine quib⁹ eē nō pōt: sicut habit⁹ q̄ diuersimode p̄sistit in suis subiectis. ¶ Per tertiā speciē q̄rit: p̄trarietas q̄d est in alio? et est dicēdū q̄ ē in cōcordantia p̄riās/ impediedo ei⁹ cōcordare cūz p̄trariare: sicut cōcordantia in p̄netate est cōcordās impediedo p̄trarietati suū cōtrariare. ¶ Per quartā speciē querit: q̄d hz in alio? et est rñdendū q̄ hz naturā corruptionis/ sicut cōcordantia hz naturā generationis. Et hoc p regulā b. patet. ¶ Per primā speciē regule d. querit: p̄trarietas de quo est? et est dicēdū q̄ est de seipsa: eo qz p̄mitiua est: nisi em̄ primitiua eēt/ esset quidē deriuatiua de cōcordantia sibi p̄ciacente: q̄d est impossibile. ¶ Per secundā speciē querit: p̄trarietas de quib⁹ est? et est rñdendū q̄ est de obiectiōe et obuiatione qualitātū: sicut sunt caliditas/ frigiditas/ siccitas et humiditas/ leuitas et p̄derositas/ luciditas et tenebrositas/ sanitas et infirmitas/ mors et vita/ iusticia et iniuria/ affirmatio et negatio/ generatio et corruptio/ et h̄mōi. ¶ Per tertiā speciē querit: cui⁹ est p̄trarietas? et est rñdendū q̄ est subiecti in quo est. Et hoc p regulā b. manifestū est. ¶ Per primā speciē regule e. q̄rit p̄trarietas quare est? et dicēdū est q̄ est ex eo: qz subiectum de ipsa habituātū est/ sicut caliditas est: qz subiectū calidū est/ et sic de ipsa habituātū ē: et surditas ē: qz homo aliq̄s surdus ē. et iniuria ē: qz iniuriosus aliq̄s ē/ et h̄mōi. ¶ Per primā speciē regule f. q̄rit: p̄trarietas quāta est? et dicim⁹ q̄ est tāta q̄tū subiectū de ipsa habituātū est. ¶ Ampli⁹ p secundā speciē q̄rit: p̄trarietas q̄ta est? et est dicēdū q̄ est tanta/ q̄ta subiecta ex ipsa habituata sunt discretiue: sicut igniens/

Deductio
p̄trarietas
us p regu
las.

ignitū & ignire sunt de ipsa habituata: & hoc p regulā b. videndū est. ¶ Per primā speciem regule g. queritur: contrarietas qualis est? Et est respondendum qd est ppria passio subiecti: sicut contrarietas mūdi q̄ innata est. ¶ Per scōdam speciem querit: quietas q̄lis est appropriate. Dicendū ē qd est appropriata passio in subiecto in quo est: sicut peccator q̄ de pctō se habituatur cōtra virtutē: & sic surditas/et tristitia & h̄mōi. & hoc p regulā b. manifestū est. ¶ Per oēs species regle h. q̄rit: cōtrarietas q̄n est? & est dicendum qd est tūc q̄n subiectū de ipsa habituatum est. Ampli⁹ est tūc q̄n eius subiectū est p̄ticipiū modaliter & instrumentaliter. & hoc per se visum est. ¶ Per oēs species regule i. q̄rit: contrarietas ubi est? & est dicendū qd est in speciebus ubi h̄z actū suū sicut in elemētato in generatiōe corruptiōe. & ē inter velle & nolle/ & est inter bonū & malū/ & est in oibus habitibus p̄ticipiis. & hoc p se patet. ¶ Per regulā modales querit: contrarietas quō est? & est r̄ndendū qd cōtrarietas h̄z modū imponēdo vnū cōtrariū in alio/ vt de subiecto in quo ē expellat cōcordatiā/ & habeat modū p̄ticipiū p̄ticipiū p̄cordare cum p̄ticipiū & h̄z modū spediendi in fine. & h̄z modū multiplicandi p̄seuerādo: & h̄mōi. et hoc per se est p̄babile. ¶ Per regulā instrumentaliū querit: cōtrarietas cum quo est? & est dicendū qd est cū cōtrarietatibus mixtis in subiecto in quo sunt/ & est cum habitibus p̄ticipiis. Nā sicut p̄cordatiā est cū essendi cū suis correlatiuis substantialibus/ sic p̄trarietas ē cū nō essendi cū suis correlatiuis accidentibus: & sicut cōcordatiā cū generatiōe p̄ducit esse. sic & contrarietas cum deuatiōe finis causat nō esse & huiusmodi.

De principio p regulas deducto.

Deductio principij p regulas.

De regulā b. q̄ritur: vtrū sit p̄ticipiale substantiale? & r̄ndendū est qd sic. qz si nō / substantia nō esset de genere p̄ticipij: s̄z esset accidēs primitiū: & sic substantia nō esset p se existēs: s̄z p accidēs: qd est cōtra species regule d. & e. & regulam b. ergo &c. ¶ Per primā speciem regule c. q̄rit: qd est principium? & est dicendū qd est ens extra qd nullū ens pōt p̄ticipiare. ¶ Per secundā speciem q̄rit: quid h̄z essentialiter in se. & est respondendū qd habet sua cor-

relatiua substantialia/ in quibus omnia principia peregrina/ sunt p̄ticipabilia. ¶ Adhuc p tertiā speciem querit: qd est in alio? & r̄ndendū est qd principium qd est agēs est i p̄ticipabili agēs/ & p̄ticipabile est in p̄ticipante patiens/ & ambo sunt cōiuncta in p̄ticipare. Et principij qd est habit⁹/ est in principio substantia li habituato de ipso/ & in p̄ticipabili est motus. ¶ Item p quartā speciem querit: quid h̄z in alio? & respondendū est qd principium existens formaliter h̄z actionem in materia/ & materia ab ipso passione/ & ab agēte mobilitatē/ & in fine quietē/ et hoc p regulā b. manifestū est. ¶ Per primā speciem regule d. querit: principium de quo est? & est dicendū qd est de seipso/ vt possit esse primitiū/ alio ipsum nō esset generale principij. ¶ Per scōdam speciem querit: de quibus est? & est dicendū qd est de efficiente forma/ materia & fine. Principij h̄o accidentale/ ē de similitudine substantialiter/ & inuicē cōponūt principijz corporale per quantitatem/ quātū: & per qualitatem/ quale: & h̄mōi. ¶ Ampli⁹ per tertiā speciem querit: cuius est? r̄ndendū est qd principij existēs habit⁹ est principij existētis substantialiter: sicut cappa cappati. Et oia ista sunt necessaria/ vt p regulam b. videndū est. ¶ Per primam speciem regule e. querit: principijz quare est? & est dicendū qd dupl̄. Primo mō: ex eo est qz de p̄ticipate/ p̄ticipabili: & p̄ticipiare cōstitutū ē. Secōdo mō: est principij accidentale: qz de ipso principij substantialē habituatu est. Et in isto passu facit intellect⁹ sciam/ & etiā cognoscit demōstrationes p̄pter qd/ & qz: a q̄ oriunt. ¶ Adhuc p scōdam speciem q̄rit: quare est finaliter? & dicendū ē vt alia principia sint subalternata sub ipso qd ē generalissimū. & b̄ de se planū est. ¶ Per primā speciem regule f. q̄rit: principij quātū est? & est r̄ndendū qd est tātū/ quātū ē sua essentia: vt p mediū extremitatū manifestū ē. ¶ Adhuc p scōdam speciem q̄rit: q̄tū ē? & r̄ndendū ē qd est tātū q̄tū sūt sua correlatiua/ p differētiā d̄ria/ et p p̄cordatiā p̄cordatiā. & sūt idē p essentia. & hoc p regulā b. p̄batū ē. & de hoc experientia habem⁹ de hoīe in q̄ elemētatiua ē vnū principijz/ vegetatiua aliud/ sensitua aliud/ imaginatiua aliud/ & rōcinatiua aliud. & oēs q̄nos sub q̄nario numero sunt h̄mōi. ¶ Per primā speciem regule g. q̄rit: principij q̄le est? & est dicendū qd principij p̄ticipiū ē generalissimū qd inuestigam⁹: appropriatū aut est principij peregrinū acquisitum & subalternatū: vt per secundam speciem regule g. signi fi-

catū est. ¶ Per oēs species regule h. q̄ri-
tur/principiū quādo est? Et respondē-
dū ē q̄ est tūc q̄ fuerūt sua correlatiua
cū quibus generalissimū est: ⁊ fuit tunc
q̄h principiā subalternata fuerunt: sicut
q̄ritas/q̄litas ⁊c. p̄dicamēta: ⁊ etiam est
tunc/q̄h cursus est sub quo sunt mouēs/
mobiles mouere habituata: ⁊ sunt trās-
euntes de vno nunc in aliud successiue
p̄ vnū locū: et de vno n̄sic in aliud/nunc p̄
aliū locū generando motū cū cursu con-
uersum: et hoc planū est per omnes spe-
cies regule h. ¶ Per omnes species regu-
le i. queritur/vbi est principium? et re-
spondendum est q̄ ē in suis correlatiuis
ex eo quia in ipsis est: et ē in oib⁹ princi-
pijs subalternatis: sicut causa est in effe-
ctu suo: ⁊ est in motu/ eo q̄ de ipso habi-
tuatū est: ⁊ est in situ q̄ in ipso assitua-
tū est: ⁊ hoc modaliter ⁊ instrumentaliter:
⁊ hoc per regulā b. pbabile ē. ¶ Per
regulam modalitatis queritur/princi-
piū quomō est? et respondendum ē q̄ ē
principium causale per modum correla-
tiuorū ex quibus ē: et principū habitua-
le est per modum quem h̄z principium
causale/in habituādo alia principia pe-
grina cū quo habitu proprio/ vt sint princi-
pia/multiplicādo in ipsis suas simili-
tudines: et hoc per se ipsum ē. ¶ Per om-
nes species regule instrumentalitatis
queritur/principium cuius quo est? et re-
spondendum ē q̄ ē cuius suis correlatiuis
ex quibus ē. et ē cum sua natura sine q̄
esse non potest: et principia que sunt ge-
neralia/sunt cum principio generalissi-
mo substantiali in quo sunt assituata: et
per secundā speciē regule c. manifestū ē.

De medio p regulas deducto.

M Trū in substantia mūdi h̄t
dare vnū mediū generalis-
simū: et respondendum ē q̄
sic: alioquin nō essent me-
dia subalternata: ⁊ sic mū-
dus esset euacuat⁹ de me-
dio cōtinuatiuo/mēsuratiuo/ ⁊ coniucti-
uo: nec cōcordātia haberet esse: nec p̄-
cipiū haberet subiectū per q̄d transiret
ad finē in quo descenderet: ⁊ sic nō esset mo-
tus: ⁊ multa alia inconueniētia sequerē-
tur/q̄d est impossibile vt per regulā b.
patet. ¶ Per p̄mā speciē regule c. q̄ritur/
q̄d est mediū? ⁊ est dicendū q̄ ē subiectū
in quo principiū ⁊ finis adiuncti sibi ob-
uiāt/ ⁊ se inuicē cōiūgūt: vt principiū in
fine quiescere possit: ⁊ mediū generalissi-
mū ē causa omnīū medioꝝ corporalīū.

¶ Per secundā speciē queritur/mediū quid
h̄z in se essentialiter? et est dicendum q̄
h̄z sua correlatiua. s. p̄iūger e/ ⁊ extremi-
tatē cū extremitate applicare ⁊ cōtinua-
re: vt in angulo s. in secundā figura signi-
ficatū ē. ¶ Per tertiā speciē queritur/me-
diū quid est in alto? et respondendum ē q̄
est p̄iunctio i forma ⁊ materia/ vt i igne
ignire: et ē i calore calefacere: ⁊ in plan-
ta vegetare/ ⁊ in sensu sentire/ ⁊ i imagi-
natiua imaginari: ⁊ ratiocinatiua rōci-
nari/ ⁊ in motu mouere/ ⁊ in generatio-
ne generare/ ⁊ h̄mōi. ¶ Per quartā spe-
ciē queritur/quid h̄z in alio? Et respondē-
dū ē q̄ h̄z habitū ex quo est habituatus:
⁊ cū quo actus secundarios causat/ q̄ non
sunt de suo genere: ⁊ hec oia per regulā
c. manifesta sunt. ¶ Per primā speciē
regule d. queritur/mediū de quo est primi-
tiue? et respondendum ē q̄ de seipso ē / vt
sit principū generale p̄ se. ¶ Per secun-
dā speciē queritur/de quibus est? et respō-
dendum ē q̄ ē de essentia forme ⁊ materie
in q̄ ē: ⁊ est de motu ⁊ huiusmodi. ¶ Am-
plius per tertiā speciē queritur/mediū cuius
est? Et respondendum ē q̄ ē toti⁹ subie-
cti in quo est: et hoc per se patet ⁊ per re-
gulā b. probatū ē. ¶ Per primā speciē
regule e. queritur/mediū q̄re ē formaliter
ad q̄d dicim⁹ q̄ est de suis correlatiuis
cōstitutū: vt per secundā speciē regule c.
manifestū ē. ¶ Adhuc per secundā speciē
queritur/mediū quare ē finaliter? Et di-
cim⁹ vt subiecta plena ⁊ cōtinua sint .et
vt p̄dicamēta possint habere act⁹ secū-
darios/ sicut substantia sustentare/ ⁊ rō-
titas q̄stificare: ⁊ sic agens agere: ⁊ mo-
uens mouere: ⁊ sic de ceteris suo modo/
sicut lineās lineare ⁊c. sine quib⁹ actib⁹
potentie non possent esse in dēte. ⁊ p̄ se
⁊ per regulā b. clarū ē. ¶ Per primā spe-
ciē regule f. queritur/quātū est mediū?
⁊ est dicendū q̄ est tantum quātum con-
tinuatiuum est in subiecto in quo est: si-
cut coniungere in coniunctione: ⁊ gene-
rare in generatione: ⁊ currere in cursu
⁊ cōponere in cōpositiōe: in tertio modo
cut hō qui est tertiuū mediū constitutum
ex anima ⁊ corpore: ⁊ huiusmodi. ¶ Per
secundā vero speciē queritur/mediū q̄stū
est? et respondendum est q̄ est tātū q̄ta est
pars toti⁹ mediū: sicut i elemētato/ igni-
re/aerificare/aqueuificare ⁊ terreifica-
re: ex q̄d⁹ ē vnū cōe elementare: ⁊ sic de
alijs suo mō. et hoc clarū est. ¶ Per pri-
mā speciē regule g. queritur/mediū quale
est? Respondendum est q̄ est tale q̄lis ē. p̄-
p̄ria passio subiecti i quo ē: sicut i igne/
ignire: ⁊ in cursu currere/ et huiusmodi.

De me-
dio per re-
gulas de-
ducto.

Octava pars

Amplius p secūda specie qrit/mediū qle ē? Et respōdēdū est q ē clavis pūn gēs duos poltes in mediū appropriatū: et sicut calefacere in aq calida: et hūmō: et hoc p se patet. ¶ Per oēs species regule h. qrit/mediū qñ est? Et respōdēdū ē q tūc ē qñ sua subiecta sūt/sicut pūgere/mēutare/cōtinuare et moderare et arti ficiare: et hoc per regulam b. vñsum est. ¶ Per oēs species regle i. qrit/mediūz vbi est? Et respōdēdū ē q ē in oib⁹ subie ctis i quib⁹ ē: sicut hō q est i aia et corpe: vt ignire i igne: et mouere in motu: et mo dare i mō: et instrumētare in instrumēto: et hūmōi. hoc quidē manifestū ē bñ intue ti istā arte. ¶ Per regulā modalitatis q ritur/mediū quō est? Et respōdēdū est q est p modū quē forma hz in agēdo: et materia in patiēdo: et ignis in calefacien do: et plāta in vegetādo: et sensus in sen tiēdo: et imaginatio in imaginādo: et ra tiocinatio in ratiocinando. Et ista me dia modalia sunt partes cū quib⁹ agēs hz modum modaliter et medialiter/sine moraliter. Et hoc p se vñsum est. ¶ Per oēs species instrumētalitatis qrit/me diū cū quo est? Et respōdēdū ē q ē cum suis correlatiuis: et est cū extremitatib⁹ in quarū medio existit: et generare cum generāte et generabili. Et bonificare cū bonificante: et bonificabili/et huiusmodi. Et currere cū currēte et curribili. Et hoc per se/et per regulā b. clarum est.

De fine per regulas deducto.

De fine p
reglas de
ducto.

Querit p regulā b. vtrum sit finis vltim⁹? Et respōden dū ē q sic: alioquin mediūz esset determinatus a parte principij/et non a pte finis. Et sic esset motus et pcessus a pte post/ infinitū et nunq⁹ principij attingeret fi nē atq⁹ quierē: qd est impossibile/et con tra primā specie regule d. et secūdam e. ¶ Per primā specie regule c. qrit/finis quid ē? Et respōdēdū est q ē principium extra qd nulla quies est. ¶ Adhuc p se cūda specie qrit/qd hz essentialiter in se? Et respōdēdū est q hz sua: correla tiua. i. quietatē/quietatū et qetare/i qd⁹ oia alia principia quiescunt. ¶ Per ter tiam specie querit/quid ē est in alio? Et respōdēdū ē q est in bonitate bonus/i magnitudine magn⁹/in differētia diffe rens ab omnibus alijs principijs: et in concordātia cōcordās cū oibus alijs prin cipijs/excepta cōtrarietate. ¶ Per quar tā specie querit/qd hz in alio? Et respō dēdū est q hz in bonitate habitus bo-

num/et etiā assituationē aliorū principio rum/et in differētia hz actū differēte ab oibus actibus aliorū principiorū: et hoc p per se patet p regulā b. ¶ Per primam specie regule d. qrit/finis de quo est? et respōdēdū est q ē de seipso: qz si non/ principij non haberet in quo quiescere posset: et natura sua esset euacuata a mo tu et appetitu/qd est impossibile. ¶ Ad huc p secūda specie qritur/finis de quo est? Et dicēdū est q est de suis correla tiuis/vt in secunda specie regule c. dictū est. ¶ Amplius per tertiā specie querit/ finis cuius est? Et respōdēdū est q si nis creatus est finis increati: et etiaz est subiecti in quo est: vt ex ipso sit habitua tus: vt cappa: et hoc regula b. manifestat et decla rat. ¶ Per primā specie regule e. queri tur/finis quare est? Et respōdēdū ē q est ex eo qz ex suis correlatiuis consti tutus est. Et ista respōsio est ppter qd. Sz secūda qz/est dicēdū q est ex eo: qz suū subiectū habituatū est de ipsa/sicut est cappa⁹ q de cappa habituatū est. et in isto passu cognoscit intellect⁹ q de monstratio ppter quid/est potior demō stratione qz. ¶ Per secūda specie que ritur/finis qre est? Et respōdēdū ē: vt oia alia principia in ipso fine quiescere possint. ¶ Per primā specie regule f. qrit/finis qritus est? Et respōdēdū ē q est tantus qritū suū subiectū de ipso ha bituatū est. ¶ Amplius per secūda spe cie querit/finis qritus est? Et respōdēdū est q ē tā⁹ qritā sunt sua correlatiua de qritate habituatā: bñ de fine creato di citus: nō aut de increato: cū sit infinit⁹/ ratione cuius sua correlatiua quātitate habere nō possint. ¶ Adhuc ē finis pri uationis a quo oriūtur oēs habitus pri uatiui. Sicut sunt surditas/malicia et iniuria/et huiusmodi. ¶ Itē est alius fi nis terminationis cū quo finis vltimus est differēs ab oib⁹ alijs principijs: sicut a bonitate/magnitudine/creari: et sic de alijs principijs suo mō: alioquin omnia principia essent idē numero: et mundus esset euacuatus de fine terminationis: et per cōsequens de natura motus et ap petitus/quod est impossibile. ¶ Per pri mā specie regule g. querit/finis qualis est. Et respōdēdū est q ē talis qualis p propriā passionē subiecti potest esse. Si cut voluntas q est talis/quis per amabi litatē pāt esse: que est ppria passio ipsi⁹ voluntatis et possibilitatis/potestatis et huiusmodi. ¶ Per secūda specie queri tur/finis qualis est appropriate? Et re-

spondedū est q̄ est talis qualis p̄t esse per appropriatā passionē/sicut volūtas est quāvis appropriatē per odibilitatē/et intellectus per ignorantiam: et sicut potestas est q̄vis p̄ impossibilitatē: cū impossibilitas nō exeat a natura ipsius potestatis: et sic de alijs suo modo. Et sicut iustitia homini/et iniusticia/et iniuria/et h̄mōi. Et hoc p̄ regulā b. manifestū est. ¶ Per oēs species regule h. querit̄/finis q̄n̄ ē? Et respondedū est q̄ ē tunc q̄n̄ est in omnibus speciebus suarū regularū in quibus abiq̄ tēpore nequaquā esse p̄t: sicut ip̄m tēpus nō p̄t esse sine ip̄so fine. Et hoc regula b. significat intellectui bñ intelligenti. ¶ Per oēs species regule i. querit̄/finis ubi ē? Et respondedū est q̄ ē in omnibus speciebus sicut in sua primitiuitate suis correlatiuis: et est habitus peruersus in priuatione et in iniuria: et ē habitus rectus in termino et iusticia: et hoc patet subtiliter inuestiganti. ¶ Per omnes species modalitatis queritur/finis quomodo est? Et respondedū est q̄ ē p̄ modū differētie que ponit q̄ sua correlatiua sint differētia ab oibus alijs principijs et relatiuis illorū. Et est per modū cōcordātie que cōcordat finē cum oibus alijs principijs/excepta tamē p̄trarietate. Iterū est per modum mediū/eo quia mediat ipsum finem per oia alia principia: et est p̄ modū appetitus qui appetit in ip̄so fine quiescere: et sic de ceteris suo modo. ¶ Per oēs species instrumentalitatis querit̄/finis cū quo est? Et respondedū est q̄ est cū suis correlatiuis/et cū oibus speciebus suarū regularū sine quibus esse nō p̄t: et est cū bonitate bonus: sicut cappat̄ ē bon̄ cū bona cappa. Et cum appetitu est appēbilis et huiusmodi.

De maiortate per regulas deducta.

De maiortate per regulas de...

Querit̄ vtrum maiortas sit principij primitiuū quo ad suū gen̄? Et respondedū est q̄ sic/ per primā regulā b. q̄ si nō/ esset p̄ accidens non p̄ se: et sic substantia existens primitiua et maior accidente/ nō esset p̄ se existens/ sed per accidēs: q̄d est impossibile. ¶ Per primā specie regule c. querit̄/ maiortas quid est? Et respondedū est q̄ est ens p̄ se existens extra quod impossibile est maiorificare. ¶ Per secundam speciem querit̄/ maiortas quid h̄z in se

essentialiter et naturaliter? Et respondedū est q̄ h̄z sua correlatiua ex quibus est. ¶ Per tertiam specie querit̄/ quid est in alio? Et respondedū est q̄ est habitus sub quo maiortates subalternate sunt assituate. Sicut maiortas bonitatis substantialis et accidentalis. ¶ Iterū est ens distinctus ab omnibus alijs principijs in subiecto in quo est/ sine qua distinctione oia principia essent idē numero et extra equalitatē et minoritatē et relationē/ q̄d est impossibile: cū mūdus nō possit esse euacuatus supradictis. ¶ Per quartā specie querit̄/ maiortas q̄d h̄z in alio? et respondedū est q̄ h̄z suū actū. s. maiorificare cū quo oit̄ generare/ crescere/ mouere et h̄mōi. ¶ Per primā specie regule d. querit̄/ maiortas de quo est? Et respondedū est q̄ est de seip̄a: quia si nō/ aut esset de equalitate aut minoritate: q̄ de genere relationis est. ¶ Per secundā specie querit̄/ de quibus est? Respondedū est q̄ ē de suis correlatiuis. s. de maiorificante/ maiorificabili et maiorificare: in quibus sua essentia est sustentata et fundata. ¶ Per tertiam specie querit̄/ cuius est? Respondedū est q̄ est subiecti in quo ē: eo q̄ ex ipsa habituatum est. Et oia ista sunt clara et manifesta. ¶ Per primā specie regule e. querit̄/ maiortas q̄re est? Et dicendū est q̄ est ex eo q̄ ea sunt sua cōcreta relata naturalit̄ et essentialiter. ¶ Ampli⁹ per secundā specie querit̄/ maiortas q̄re est? Et respondedū ē: vt alia principia sint subalternata de suo genere et cū ip̄so sint detata. ¶ Per primam specie regule f. querit̄/ maiortas q̄ta est? Et dicendū est q̄ est tāta q̄ta est continētia in subiecto in quo est. ¶ Adhuc per secundā specie querit̄/ q̄ta est? et dicendū est q̄ est tāta q̄ta sunt maiortates subalternate subsistentes ei. et hoc p̄ regulā b. significabile est. ¶ Per primā specie regule g. queritur/ maiortas q̄lis ē. Respondedū est q̄ est talis q̄lis potest esse per propriā passionē existēre i subiecto in quo est. ¶ Iterum per secundam specie eiusdem regule queritur/ qualis est? et est dicendū q̄ ē talis qualis p̄t esse p̄ appropriatam existentiam in subiecto in quo ē: sicut aliquis homo ē maior in quāttitate/ et albi⁹ intense per albedinē/ et magis iustus per iusticiā q̄ aliter homo. ¶ Per omnes species regule h. queritur/ maiortas q̄n̄ ē? et respondedū est q̄ ē tunc quando ē: et realiter in omnibus suis speciebus suarū regularū in quibus ē assituate. et hoc bene intueti visus ē. ¶ Per omnes species regule i.

Octava pars.

queritur/majoritas vbi est? Et est dicē-
dū qd est in maiori subiecto /habitu /lo-
co z huiusmodi: et hoc per oēs species re-
gule i. clarū est. ¶ Per regulā modalita-
tis querit/majoritas quō est? Et respon-
dendū est qd est p modū differētie qd cau-
sat sua correlatiua qd sint maiora diffe-
rendo. ¶ Itē est per modū cōcordantie
que causat qd sint maiora cōcordādo. Et
est p modū regule g. ratione maiorū ap-
propriationū z hōmō: istis tñ maioritati-
bus existentib⁹ sub maioritate que ē ge-
nus ad istas maioritates supradictas:
sicut particularēs albedines sunt sub vni-
uersali albedine z hoc p se patet. ¶ Per
oēs species instrumentalitatis querit/majo-
ritas cū quo est? Et dicēdū ē qd est cum
suis correlatiuis z cū suo maiori habitu
cū quo sunt habituate maioritates sub-
alternate/sive maiores actus in quibus
relucent/sue similitudines.

De equalitate per regulas Deducta.

De equa-
litate p re-
gulas de-
ducta.

Querit/vtrū sit dare aliquā
equalitatē que sit principiū
generalissimū? Et respōde-
dū est qd sic: vt patet p equa-
litates subalternatas z in-
diuiduatas plantarū/qd idē sunt species:
et similiter est manifestū in fructibus qd
sunt equaliter indiuiduati: z hoc per re-
gulā b. visum est. ¶ Per primā speciem
regule c. querit/equalitas quid est? Et
dicēdū est qd ē ens cui pprie competit
coequare. ¶ Amplius p secundā speciem
querit/quid hz in se essentialiter? Et re-
spondendū est qd sua correlatiua innata
ex quib⁹ est cōstituta: videlicet ex coeqn-
te/coequabili z coeqre. ¶ Adhuc p ter-
tiam querit/qd ē in alio? et est dicēdū
qd est actiua z passiua: qz equaliter est cō-
stituta ex forma z materia. ¶ Item per
quartā speciem querit quid hz in alio? et
est dicēdū qd hz suos habitus cū quib⁹
indiuidua sunt equaliter habituate: si-
cut in pomario poma sunt eq̄lter eius-
dē species: et sic de elemētalib⁹ sensibili-
bus/z imaginabilib⁹ /z rationalibus/z
mechanicis/z artibus liberalibus: z etiā
de moralib⁹. ¶ Per primā speciem regule
d. querit/equalitas de quo est? Et respō-
dendū est qd ē de seipsa: alioquin equali-
tates subalternate non haberent genus
sine quo esse nō possunt. ¶ Ampli⁹ p se-
cundā speciem querit/equalitas de quibus
est? et est dicēdū qd ē de suis correlatiuis

essentialibus/sine quib⁹ minime potest
esse hoc qd est: z ipsi deficientibus defi-
cerent equalitates peregrine. ¶ Adhuc
per tertā speciem querit/equalitas cui⁹
est? et dicēdū ē qd equalitas actiua/ē eq̄l-
tatū potentiariū: sicut equalitas intelli-
gendi/recolendi/volēdi est equalitatis/
intellectus/memorie z voluntatis: et sic
de sensibilibus. z hoc p se patet. ¶ Per
primā speciem regule e. queritur/equalitas
quē est? Et respondendū ē qd est ex eo qd
est ex suis equalibus relatiuis substan-
tialib⁹ z veris z necessarijs cū quib⁹ de-
monstratio propter quid est: z etiā de-
monstratio per equiparentiā. ¶ Item
per secundā speciem queritur / equalitas
quare est? et est respōdēdū qd ē i aia: vt
deus ab ipsa equaliter sit intellect⁹ / re-
colitus z amatus: et in sensibilibus est/
vt equaliter obiecta sint sensibilia z hu-
iusmodi. ¶ Per primā speciem regule f. q-
ritur/equalitas quāta est? Et dicēdū
est qd equalitas cōtinua est tāta quanta
est subiectata i suis subiectis. ¶ Adhuc
per secundā speciem queritur/quāta est? Et re-
spondendū ē qd ē tāta quāta est in suis cor-
relatiuis z impari numero peregrino: z
hoc per se clarū est. ¶ Per primā speciem
regule g. queritur/equalitas quāta est pro-
prie? et dicēdū ē qd est talis qualis pot
esse p propriā passionē subiecti in quo ē.
Sicut equalitas substantie/forme z ma-
terie. Et sicut sunt equalitates innate
entū sensualium zc. ¶ Itē p secundam
speciem querit / quāta est appropriata? et ē di-
cēdū qd est talis quāta pot ē p appropria-
tas passionē subiectoꝝ peregrinoꝝ in
quibus est: sicut duo logici in logica/ et
duo iudices in iusticia/z duo cappati in
cappis: z huiusmodi. ¶ Per oēs species
regule h. querit/equalitas quāta est? z re-
spondendū est qd est tūc quāta vere est i spe-
ciebus h. sicut in suis concretis zc. z sicut
in cursu qui equaliter consistit inter cur-
centē z curribile: z tēpus presens inter
preteritū z futurū: et sic de alijs suo
modo. ¶ Per oēs species regule i. queri-
tur/equalitas vbi est? et respondendū
est qd est in semetipsa: eo qz in suis corre-
latiuis est: et in subiecto in quo est equa-
liter deducta p actionem z passionem: et
est in bonitate/magnitudine zc. in qui-
bus equaliter est/vt principia sint equa-
lia. Et est in differentia vt sua correlati-
ua sint equaliter differentia: et est i con-
cordātia vt sua correlatiua similiter sint
equaliter concordātia: et est in modalit-
ate vt modaliter sit: et est in instrumen-
talitate vt instrumentaliter sit: z totum

hoc per b. manifestus est. ¶ Per regulam modalitatis queritur / equalitas quomodo est? et dicimus quod est per modum quem habet in suis correlatiuis: et est per modum iusticie ponderis et mensure proportionis in subiecto in quo est: et hoc naturaliter et artificialiter. Et hoc per se satis clarum est. ¶ Per omnes species instrumentalitatis queritur / equalitas cum quo est: et respondendum est quod est cum suis correlatiuis: et est cum differentia cum qua agens distinguit: et est cum concordantia cum qua agens equaliter concordat: et est cum proprietate propria cuius qua causat habitus proprios huiusmodi: ut patet in elementari vegetatiuis etc. et per regulam b. significabile est.

De minoritate per regulas deducta.

De minoritate per regulas deducta.

Queritur / utrum minoritas aliter sit substantia / et aliter sit accidentis? Et respondendum est quod sic: quod si non destrueretur relatio substantialis existens inter maioritatem et minoritatem / et etiam omnia principia essent equalia: et etiam relatio realis maioritatis et minoritatis non essent inter substantiam et accidentem / quod est impossibile. Et hoc regula b. probat. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas quid est? Et dicimus quod est ens cui proprie competit minorificare / et a maiori se prolongare. ¶ Et per secundam speciem queritur / quid habet in se? et dicendum est quod habet suam correlatiuam innatam / in quibus et cum quibus omnia alia principia sunt minorificabilia / dividendo et annihilando subiectum in quo est. ¶ Per tertiam speciem queritur / quid est in alio? Et dicendum est quod est ens consummatum ut circa nihil esse possit. ¶ Per quartam speciem queritur / quid habet in alio? et respondendum est quod habet minoritatem essentialiter / minus esse / et minorem naturam / quantitatem / qualitatem etc. et hoc per se clarum est. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas de quo est: et respondendum est quod est de seipsa ut sit principium generale / sine quo minoritates subalterne esse non possent de genere minoritatis. ¶ Per secundam speciem queritur / minoritas substantialis de quo est? Et dicendum est quod est de suis correlatiuis / sine quibus naturam atque existentiam habere non posset. Minoritas vero accidentaliter est de seipsa / in se habens est / cum quo minoritates substantiales sunt habitus etc. / et minoritates potentiarum sunt de suo genere. ¶ Per tertiam speciem queritur / minoritas cuius est? Et dicendum est quod est agentis in quantum de ipsa et cum ipsa causat minoritates. Et omnia per se patent et etiam per regulam b. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas quare est? Et est dicendum quod est ex eo quia de correlatiuis ratione quorum est principium quantum ad suum genus. ¶ Adhuc per secundam speciem queritur / quare est? et dicendum est ut sint entia minora de suo genere / sine quibus non posset esse motus / diuisio / generatio / corruptio / priuatio. Et hoc per se satis apprehensibile est. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas quanta est? et respondendum est quod est tanta quanta est extra genus maioritatis et equalitatis. ¶ Amplius per secundam speciem queritur / minoritas quanta est? et dicendum est quod est tanta quanta sunt sua correlatiua / et sue minoritates subalterne / et sua indiuidua que sunt de suo genere. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas qualis est? Et respondendum est quod est talis qualis potest esse per propriam passionem subiecti in quo est: sic ut in substantia est minor alia per suam propriam passionem sine qua non potest esse. ¶ Item per secundam speciem queritur / qualis est? et est dicendum quod est talis quale est minus predicamentum sibi appropriatum sicut minor quantitas / qualitas etc. ¶ Per omnes species regule queritur / minoritas quando est? et respondendum est quod est tunc quando realiter est substantiata per omnes species regule h. que sunt de suo genere et etiam est tunc quando est in practica per minorificare et totum hoc patet bene inuenti. ¶ Per omnes species regule queritur / minoritas ubi est? Et dicendum est quod est in seipsa cuius sit in suis correlatiuis cum quibus est et est in subiecto composito minoris substantie et accidentis: sicut aliquis cappatus est in minori cappa: et aqua in minori caliditate / et equus in minori cursu / et huiusmodi / et homo in minori modo / et artifex in minori artificio. ¶ Per regulam modalitatis queritur / minoritas quomodo est? et est dicendum quod est per modum quem habet in suis correlatiuis ut sit minor in essendo et agendo quam aliquid aliud principium sicut aliquis homo in moralibus quod habet modum existendi in minori virtute / faciendo paruum bonum: et equus in currendo habet aliquotiens paruum currere. Et hoc per se clarum est. ¶ Per regulam instrumentalitatis queritur / minoritas

tur / minoritas cuius est? Et dicendum est quod est agentis in quantum de ipsa et cum ipsa causat minoritates. Et omnia per se patent et etiam per regulam b. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas quare est? Et est dicendum quod est ex eo quia de correlatiuis ratione quorum est principium quantum ad suum genus. ¶ Adhuc per secundam speciem queritur / quare est? et dicendum est ut sint entia minora de suo genere / sine quibus non posset esse motus / diuisio / generatio / corruptio / priuatio. Et hoc per se satis apprehensibile est. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas quanta est? et respondendum est quod est tanta quanta est extra genus maioritatis et equalitatis. ¶ Amplius per secundam speciem queritur / minoritas quanta est? et dicendum est quod est tanta quanta sunt sua correlatiua / et sue minoritates subalterne / et sua indiuidua que sunt de suo genere. ¶ Per primam speciem regule queritur / minoritas qualis est? Et respondendum est quod est talis qualis potest esse per propriam passionem subiecti in quo est: sic ut in substantia est minor alia per suam propriam passionem sine qua non potest esse. ¶ Item per secundam speciem queritur / qualis est? et est dicendum quod est talis quale est minus predicamentum sibi appropriatum sicut minor quantitas / qualitas etc. ¶ Per omnes species regule queritur / minoritas quando est? et respondendum est quod est tunc quando realiter est substantiata per omnes species regule h. que sunt de suo genere et etiam est tunc quando est in practica per minorificare et totum hoc patet bene inuenti. ¶ Per omnes species regule queritur / minoritas ubi est? Et dicendum est quod est in seipsa cuius sit in suis correlatiuis cum quibus est et est in subiecto composito minoris substantie et accidentis: sicut aliquis cappatus est in minori cappa: et aqua in minori caliditate / et equus in minori cursu / et huiusmodi / et homo in minori modo / et artifex in minori artificio. ¶ Per regulam modalitatis queritur / minoritas quomodo est? et est dicendum quod est per modum quem habet in suis correlatiuis ut sit minor in essendo et agendo quam aliquid aliud principium sicut aliquis homo in moralibus quod habet modum existendi in minori virtute / faciendo paruum bonum: et equus in currendo habet aliquotiens paruum currere. Et hoc per se clarum est. ¶ Per regulam instrumentalitatis queritur / minoritas

Nonā pars.

cum quo est. Et est respondendum qd est cū oibus alijs que sunt de suo genere ad inuicem in subiecto in quo est cū minoribus essentis/ cum minoribus actibus potētiarū: videlicet cū minore currere/ calefacere et huiusmodi. ¶ Diximus de principijs per regulas deductis: et p hoc qd de ipsis dictū est/ datur doctrina cuz qua potest hō alia principia implicita et peregrina deducere. et per talē modū et doctrinā est intellectus valde generalis ad inueniendum plura media ad inue- Rigandum veras conclusiones.

Nonā pars principa- lis De nouem subiectis superi^o in alphabeto no- minatis.

Nonā ps
principal
de nouem
subiectis
superi^o in
alphabe-
to nomina-
tis.

Gloriaz in nouē subiectis om- ne qd est/ implica- tur: et extra ea ni- hil est. Idcirco vo- lumus ponere ipa in hac arte: vt cuz ipsis ars sit gene- ralis: eo qz sunt ge- neralia ad oia: et ideo discurrēdo predi- cta subiecta per principia huius artis et regulas/ de ipsis quidem subiectis nou- ciam habere poterimus: et si aliqō du- bīū alicuius subiecti oriatur/ applicetur ad suū subiectū/ vt inferius explicabi- mus/ secūdu qd tractatu applicatiōis significatur. ¶ Et primo de primo subie- cto qd ē de deo dicemus p b. significato.

De primo subiecto qd ē deus.

De p^olo
subiecto.
qd est de^o.

Stud subiectū diuiditur in duas partes principales. ¶ Prima pars est de discursu dei per principia. ¶ Secūda pars est de discursu dei per regulas. ¶ Prima aut istarū partiū in quinque ptes diuidit. ¶ Prima pars ē de inuestigatiōe diuinarū digni- tātū siue rationū. ¶ Secūda pars ē de earū actibus intrinsecis et cōsubstantialib^o. ¶ Tertia est de infinitate dignitatum. ¶ Quarta est de infinitate actū earū. ¶ Quinta ē de discursu dei p principia. ¶ Adhuc secūda pars diuiditur in decem regulas: vt appar et in ipsis: et primo de prima parte videndum est.

De inuestigatiōe diuinarū dignitatum.

Primo suppono/ deū esse/ qd probabimus in scōa pte p^oci- pali p^odicte diuisiōis. ¶ De^o est: et suū esse est bonū: suū vero esse nō posset esse bonū absq; bonitate/ sicut coloratū qd nō pōt esse coloratū absq; colore. ē ergo sua bo- nitas/ postq; suū esse ē bonum: et hoc ne- cessarie. ¶ Deus est: et suū esse ē magnū. Nā si nō esset magnū: iā nō eēt dign^o qd eēt de^o: vñ sequitur qd magnitudo diuina est es reale. ¶ De^o ē: et suū esse ē eternā: nā alioq; si eēt icēptū/ iā nō eēt dign^o qd eēt de^o: ē g eternitas sine q; ens eter- nū eē non pōt. ¶ Deus ē: et postq; ē esse potest: ergo potestas ē sine qua de^o esse nō pōt. ¶ De^o ē: et ipsemet scit seipsum. Aliter ei suū esse nō esset dignū qd eēt de^o. Est ergo diuina sapiētia/ sine q; deus non posset scire seipsum. ¶ De^o ē: et ipse amat seipsum/ alia enim non esset dignus qd esset deus. ¶ Est ergo diuinus amor/ sine quo deus non posset amare seipsum. ¶ Deus ē: et suū esse virtuosum est: alio- quin esset virtuosus de^o: et sic non esset di- gnus esse deus. ¶ Est ergo diuina virt^o sine q; de^o nō pōt eē virtuosus. ¶ De^o ē: et suū esse est verū: qz nō/ falsū esset: et per cōsequēs nō esset dign^o vt esset de^o. ¶ Est ergo diuina veritas sine q; de^o nō posset esse ver^o. ¶ Deus ē: et suū ē gloriozū: qz si nō/ iā nō eēt dignū qd eēt de^o. Est er- go diuina gl^o sine q; de^o nō pōt esse glo- riosus. ¶ Probauimus diuinas dignita- tes esse realiter sine qd^o de^o eē nō posset idcirco numerabiles sunt/ quilibet exis- te in suo p^oprio numero. Rō huius ē: nā nisi quelibet existeret in suo p^oprio nu- mero/ iā deus nō esset. Et iō vt deus sit/ oportet esse in eo plures rōnes siue di- gnitates reales. Verūtamēqtū ad essen- tiā nō differūt. Nā oēs sunt vna et eadez essentia diuina: vel vna est alia essentia: liter. vel em bōitas esset magna per ac- cidēs. et ecōuerso. Et sic de alijs pōt dici. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus humanus/ qd deus in quātum cōsiderat vnitatem sue essentie/ nō cōsiderat plu- res rationes: sed in q; tuz cōsiderat/ qd nō pōt esse sine pluribus rōnibus nume- rat ipsas realiter: sicut hō qui in q; tum nō cōsiderat eē vnū/ nō cōsiderat plura. Sed in q; tu cōsiderat qd nō pōt eē sine pluribus/ intelligit et cognoscit in se esse plura. ¶ Inquisiuimus diuinas dignitas- tes: et inuenim^o ipsas deo coessentialēs

De inue-
stigatiōe
diuinarū
dignitātū

z substanciales ab eterno z in eterno. si
 nis vero quare ipse sunt consistit in seipso
 no aut extra eas. Na aliter essent p acci-
 deo: z similiter deus/qd est impossibile.
 ¶ Et hoc est contra quosda sarracenos
 credetes habere alta z subtilē noticiam
 de deo. qui dicunt q deus est vnus: z non
 habet dignitates quo ad se: sed hz eas:
 vt cum ipsis agat in creaturis: videlicet
 est bonus vt agat bonā creaturā: z ē ma-
 gnus vt creet magnā creaturā: et ē eter-
 nus vt creatura sit durabilis zc. ¶ Un-
 de patet manifeste q in verbis siue di-
 ctis suis implicat contradictionez qm
 si sic esset sicut ipsi dicunt/ iam sicut de^o
 est infinitus quo ad suas ratios/ crea-
 ret quidē creaturas infinitas z eternas
 qd non facit/ neqz vt ipsimet dicūt. ¶ Qu-
 dū enim dicunt esse nouū z quantū siue
 limitatum. ¶ Amplius implicat con-
 tradictionē/ dicendo deū esse causāz pri-
 mā: qz non esset causa prima si sue ratio-
 nes essent propter mundū: z sic de^o esset
 cum suis dignitatibus vt mundus esset:
 quod est valde absurdum dicere.

**De actibus intrinsecis di-
 uinarum rationum.**

De actib^o
 intrinsecis
 diuinarum
 rationum.

Quid dicitur q frustra est poten-
 tia q no reducit ad actum.
 ¶ Adhuc dicit q potentia co-
 gnoscitur per actus: z act^o
 cognoscitur p obiecta: z sic
 significatū est q diuine di-
 gnitates habent actus sine qbus digni-
 tates dei essent frustra in infinitate et
 eternitate: z deus non cognosceret suas
 dignitates/ neqz obiectaret seipsum. Un-
 de sequeret q de^o no esset deus p suas
 dignitates/ qd falsum est: vt supra pro-
 batum est. ¶ Ulterius/ si diuina bōitas
 non haberet actū: z sic de alijs/ iam non
 haberet naturā/ et esset octosa z vacua:
 z non se haberet ad aliquē finē/ qd est
 impossibile z cōtra regulam e. z etiā cō-
 tra secundā speciē regule c. ergo zc. ha-
 bent ergo diuine dignitates actus intri-
 secos z coessentialēs z naturales. ¶ Ul-
 ter^o si dignitates non haberent coessen-
 tiales/ quelibet quidē esset habitus pri-
 uatiuus. Nam sicut cecitas est habitus
 priuatiuus: eo qz non hz actum. s. vide-
 re: sic diuina bonitas esset habitus pri-
 uatiuus/ si non haberet actum intrin-
 secum sibi coessentialē. s. bonificare/ z si-
 militer magnitudo sine magnificare: et
 eternitas sine eternare/ z potestas sine

posse/ sapiētia sine scire/ voluntas sine vel-
 le/ et virtus sine virtificare/ z veritas
 sine verificare/ et gloria sine gloria-
 ri/ z deus non esset dignus vt esset de-
 us cum habitibus priuatiuis z sibi co-
 essentialibus: qd est impossibile. ¶ Ha-
 bent ergo diuine dignitates actus intrin-
 secos z sibi coessentialēs z reales. ¶ Am-
 plius cognoscit. Omnis bonitas perfe-
 cta habet actū: et sic de diuina magnitu-
 dine z eternitate zc. potest dici: ergo zc.
 ¶ Ulterius nulla bonitas est perfecta
 absqz actu: z sic de diuina magnitudine
 z eternitate potest dici: ergo zc. ¶ Con-
 cluditur ergo affirmando z negando q
 diuine dignitates habēt actus intrinse-
 cos et coessentialēs.

**De infinitate diuinarum ra-
 tionum.**

Quina bonitas est rō bono
 q pducat bonū: z iā proba-
 tū est q ipsa hz actū. videli-
 cet bonificare. Et iō si ma-
 gnitudo est ens rōne cuius
 bonitas est magna/ est quidem bonitas
 rō bono q producat magnū bonū. Et qz
 eternitas est rō per quā bonitas z ma-
 gnitudo durāt: est ergo bonitas rō q p-
 ducat magnū bonū z eternitē. Sed bo-
 nitas no posset esse talis rō/ nisi ipsa: eēt
 infinita z immensa: ergo est bonitas in-
 finita necessario. ¶ Diuina magnitudo
 est/ vt probatum est: z hz actum/ simili-
 ter. s. magnificare: z qz eternitas ē ens
 ratione cuius magnitudo durat: z pote-
 stas est id rōne cuius magnitudo potest
 existere z agere. ¶ Est ergo subiectum
 infinitum z immensum p qd magnifica-
 re posset se diffundere ab eterno: z i eter-
 no: z tale subiectum vocamus magnitu-
 dinem infinitā. ¶ Eternitas est mensu-
 ra simul z semel existens no habens ali-
 quā parte ante/ neqz a parte post: et
 suum subiectū/ est eternum ab eterno:
 z sic eternitas est infinita ratio: z hoc q
 dem bonum z magnum est/ z per pote-
 statē potest esse. ¶ Eternitas est vt pro-
 batū est: z hz actum/ scilicet eternare: z
 quā eternitas pōt existere z agere infi-
 te: ergo sequit de necessitate q potestas
 infinita ē: sine qua potestate eternitas
 non posset habere actū/ neqz essentiam
 infinitā. ¶ Sapientia dei siue intellect^o
 est/ vt iā pbatum est superius: z eterni-
 tas est rōne cuius durat: z per potesta-
 tem potest existere et agere: z magnitudo

De infini-
 tate diuina-
 rum ra-
 tionum.

do est per quā se potest diffundere im-
 mense: et per bonitatem infinitas intel-
 lectus bona ē: et per voluntatē ē amabilis
 ppter quō infinitas intellectus necessitata
 est quod aliter nō pōt se habere. ¶ **D**iuina
 volūtas est: et similiter suus actus: vt iā
 superius pbatū est: et si ipsa est infinita
 in eterno: et ab eterno/intelligibilis qui
 dem est infinite: sed si est finita/est itel-
 lecta: et nō est intelligibilis infinite/nec
 per consequēs diuinus intellectus ē ama-
 bilis et amat⁹ ab eterno et in eternū: et sic
 diffinitiones bonitatis / magnitudinis
 et deficiūt: quōd est impossibile. ¶ **E**st er-
 go pbatū quod diuina volūtas est infinita.
 ¶ **D**iuinavire⁹ est: et sui actus sunt: vt su-
 pra pbatū est: et si ipsa est infinita/be-
 ne quidē: si autē nō/vitiosa quidē est per
 aliqđ vitium impediēs ipsam/quod nō sit in-
 finita. Et per consequēs oēs alie rōnes que
 pmutāt eā finitari/ipsis tñ existētibus
 infinitis: et quod finitū nō pōt tātū se exten-
 dere siue diffundere/et infinitū: mani-
 feste igit apparet quod alie dignitates par-
 tim sunt vitiose et partim nō: quōd est val-
 de impossibile. ¶ **E**st ergo diuina virt⁹ in-
 finita. ¶ **D**iuina veritas est: et suus act⁹
 sunt: vt supra pbatū est: et cū verū sit quod
 bonitas/magnitudo et c. sunt rōnes infi-
 nite realiter: necessariū est ergo quod veri-
 tas sit infinita: alioquin infinitas predi-
 ctarū rōnū nō esset vera: quia nō habe-
 ret eū quo. ¶ **D**iuina gloria est: et suus
 act⁹ sunt: vt supra pbatū est: sed essentia
 ipsius glorie aut est infinita/aut finita/
 aut partim finita et partim infinita: si ab-
 solute est infinita: bene quidē: eo quod non
 sequit aliqđ incōueniēs quo ad se/nec quod
 ad alias dignitates: si autē est partim fi-
 nita et partim infinita/maximū quidem
 incōueniēs sequit. Nā oēs alie dignita-
 tes non haberēt subiectū glorie et quie-
 tis infinitum: et sic finitas glorie esset ha-
 bitus priuatiuus per quē alie dignita-
 tes haberent penā: quōd est valde impossi-
 bile. ¶ **S**equitur ergo necessariō quod diu-
 na gloria est infinita.

**De infinitate actuum di-
 uinarum rationum.**

De infini-
 tate actus
 um diuina-
 rum rōnū.

Quia bonitas est ratio bo-
 no vt pducatur bonū. Et quia
 magnitudo est ratio quare
 bonitas ē magna: adhuc per
 eternitatē est eterna: per po-
 testatem pōt existere et age-
 re: per intellectū est intellecta: per volū-

tatē amata: per virtutē virtuosā: per veri-
 tatē vera: et per gloriā est gloriosa. ¶ **S**e-
 quitur ergo de necessitate quod actus boni-
 tatis. s. bonificare/sit infinit⁹ quo ad in-
 finitatē bonitatis: et etiā quo ad infinitā-
 tē omnium aliarū dignitatum siue rōnū.
 ¶ **M**agnitudo dei est infinita: et huius act⁹
 vt supra pbatū est. Et ideo suus act⁹
 scilicet magnificare/aut ē infinit⁹/aut ē
 finitus. Si infinitus/bene quidem: sed si
 nō/similis est arbori in quā elementatiua
 magis est extēsa quā vegetatiua/eo quod in
 extremitatibus arboris aliquoties sunt
 rami sicci in quibus vegetatiua nō est/
 sed elementatiua tātū: et sic competit ma-
 gnitudini infinite actus finitus: nō autē
 infinitus: quōd est malū cōtra bonū: et par-
 uum cōtra magnū: et per consequēs ma-
 gnificare et eternare non possent se con-
 uertere: et oēs alij actus diuinarū ratio-
 num deficerēt actui magnitudinis: et si-
 militer actus magnitudinis eis/rōne cui-
 ius essent parui. ¶ **C**ū sequeret quod infini-
 tas essentia descenderet in finitate sui act⁹/
 prolongādo se ab actu infinito: quōd ē con-
 tra suā naturā: magis quiesceret in par-
 uo actu quā in magno: quōd est dissonū ra-
 tionū: et contra infinitare/bonificare/quod
 superius probauim⁹. ¶ **C**oncludit ergo
 quod magnificare diuinus est infinitus.
 ¶ **E**ternare est: vt supra pbatū est: et si-
 militer infinitas et eternitas. Actus autē
 eternitatis. s. eternare /aut est infinit⁹/
 aut est finitus. Si est infinit⁹/bene quidē:
 nullū enim incōueniēs sequit: sed si est
 finitus/magnū sequitur incōueniens:
 quia eternare esset terminatus per tēpus:
 et per consequēs eternitas esset subiectus
 tēporis ab eterno et in eterno: quōd ē val-
 de impossibile: et contra infinitatē diu-
 narū dignitatum iā superius probatam.
 ¶ **C**oncluditur ergo quod eternare est infi-
 nitus actus. ¶ **P**ossificare est actus po-
 testatis: vt superius probatū est: sed pos-
 sificare/aut est actus infinitus/aut fini-
 tus. Si est infinit⁹/bene quidē: quia sicut
 possificare finitus se cōuenit cū potesta-
 te finita: sic et multo melius possificare
 infinitus se cōuenit cū potestate infini-
 ta supra pbatā: et possificare creatus cō-
 petit infinite potestati: et sic potestas quod
 ad deū/et etiā quo ad creaturā degene-
 rat/et erit a suā naturā. ¶ **A**dhuc bonifi-
 care/magnificare et eternare/nō possent
 esse actus infiniti: eo quia nemo dat quod
 non habet: propter quod sequitur contra-
 dictio/eo quod bonificare/magnificare/et
 eternare qui sunt actus infiniti/vt pro-
 batū est: non possent esse infiniti: et quia

Contradictio stare non potest. ¶ Concluditur ergo quod possidere diuinus est infinitus. ¶ Intelligere diuinum aut est finitum aut infinitum: si finitum bene quidem: si vero est finitum sequitur magnam inueniens: videlicet essentia intellectus que infinita est non est intellecta: et sic in parte est subiectum ignorantie/que est habitus priuatiuus per quem infinitas predictarum rationum ignoratur/que est malum contra bonum/paruum contra magnum. ¶ Concluditur ergo quod intelligere diuinum est finitus actus. ¶ Amare siue velle diuinum aut est infinitum aut finitum: si infinitum bene quidem. Sed si est finitum iam infinitas diuinarum rationum et actuum earum non esset infinite amabilis neque amata. Et sic infinitas intellectus et sui actus non essent infinite amabiles. Et sic de infinitate bonitatis etc. potest dici: quod est impossibile. ¶ Concluditur ergo quod diuinum amare est infinitum. ¶ Actus diuine virtutis aut est infinitus aut finitus in essentia et numero virtutis. Si infinitus bene quidem: si autem est finitus sequitur quod est finitus in essentia et numero aliarum dignitatum: eo quod virtutes sunt infinite: et non in suo proprio numero: quod est valde impossibile. ¶ Actus diuine veritatis aut est infinitus aut finitus. Si infinitus bene quidem. Si autem est finitus sequitur quod est infinitas in essentia et numero aliarum dignitatum: eo quod veritates sunt infinite: et non in suo proprio numero: quod est impossibile. ¶ Actus diuine glorie aut est finitus aut infinitus in essentia et numero. Si est infinitus bene quidem. Si est finitus sequitur quod est infinitas in essentia aliarum dignitatum: eo quod veritates sunt infinite: et non in suo proprio numero: quod est valde absurdum et impossibile. Nullus enim actus est maior in alio quam in seipso.

De deo per principia deducto.

In isto capitulo discurrem de deo per principia duobus modis. ¶ Primus erit intrinsecus et quo ad suam naturam. ¶ Secundus vero erit extrinsecus et voluntuosus quo ad seipsum erga creaturas. Et in quolibet capitulo per istos duos modos discurremus: et ideo per illum modum (deus in adiuuante) intellectus humanus de essentia dei/et de sua intrinseca operatione: et etiam de modo quem habet erga creaturas/noticiam habere poterit: et hoc sic.

De deo per bonitatem deducto.

Deus est optimus: et ipse est sua: et met bonitas: unde sequitur quod sua bonitas est ei ratio quod producat bonum necessarium. Ratio huius est: quia bonitas et deus conuertuntur in unitate nature: et hoc patet per definitionem bonitatis: sicut in planta in qua vegetatiua est ei ratio quod producat vegetatiuum necessarium: planta tamen habet suas conditiones ad vegetandum. Sicut deus habet suas ad producendum bonificatum intrinsecum: ergo producit deus bonificatum intrinsecum: et hoc cum suo bonificare infinito per totam suam bonitatem infinitam. ¶ Quando deus cognoscit se bonum in producendo bonificatum: considerat quod bonum quidem est producere bonum creatum/ut intelligatur/ametur et recolatur/et laudetur per ipsum suam bonificationem intrinsecam: et deus bonificet illas potentias que ab ipsis boni obiectatur. Et propter hoc creauit potentiam intellectiuam/volitiuam et reuelatiuam/in angelo et in anima rationali. Et per consequens omnes suas conditiones pertinentes eis/ut perfecte deo possint frui: et bonum meritum acquirere. Et in isto passu cognoscit intellectus humanus primam intentionem suam quam deus habuit ad creando bonas creaturas.

De deo per bonitatem deducto.

De deo per magnitudines discusso.

Deus est magnus: et ipse est sua magnitudo infinita cum qua habet magnificare infinitum sine quo non posset habere magnitudinem infinitam. Neque etiam eius actus infinitus. Et quia magnitudo est id ratio cuius bonitas et eternitas sunt magne. ideo iste dignitates cum suis actibus concurrunt ad producendum magnificatum infinitum/et sit bonificatum/eternatum etc. et adhuc ut quilibet dignitas habeat suum actum infinitum in magnificato infinito. ¶ Quando deus se cognoscit sic magnum et etiam infinitum/existendo et agendo: et per consequens se cognoscit bene conditionatum et dispositum ad producendum creatum magnum: et hoc intantum quod produceret creatum infinitum si creatum esset capax ad recipiendum magnitudinem infinitam: sicut ignis si haberet copiam lignorum/magnificaret et multiplicaret suam flammam usque ad spheram lune: et sic deus

De deo per magnitudinem discusso.

Nonna pars

creavit magnum creatum: sicut celum/angelum/animam rationalem: et similitur alias creaturas que de magnitudine sunt habituate. Et in isto passu cognoscit intellectus humanus unum magnum ens creatum quod est maius quam omnes creature/quod non audeo benedicere siue demonstrare. Nam hec ars generalis est: ut in supius alibi dictum est.

De deo discursio per eternitatem.

De deo discursio per eternitatem

Deus est eternus: et ipse est sua eternitas. Et sic deus necessitat se ad producendum eternitatem sine quo eternitas non esset infinita/neque haberet actum infinitum. Et ad hoc concurrunt omnes dignitates cum actibus suis/ut eternatus sit infinite bonificatus: et magnificatus etc. Et ut ipse dignitates cum suis actibus in eterno infinito sint actu. Et de ista sublimi productione/valde miratur intellectus humanus. Et dum sic deus se considerat eternando et intelligendo se dispositum et ordinatum ad producendum mundum ab eterno et in eterno/respectu sui ipsius: non potest ipsum creare ab eterno/ratione defectus mundi a parte ante. Nam finitus est sicut celum quod non est ab eterno: sicut non est infinitum immensum. Nam corpus suum habitatum est de quantitate/superficie et figura et motu: utrum tamen potest esse in euo eterno/ut angelus et homo cognoscant/diligant/et recolant et laudent divinam productionem summam.

De deo per potestatem deducto.

De deo per potestatem deducto.

Deus est potens: et ipse est suamet potestas. Et sic deus est necessitatus ad producendum infinitum possitatus: ut sua potestas possit esse infinita/et habere actum infinitum. Et quia per potestatem infinitam divina bonitas/magnitudo etc. possunt existere et agere infinite: ideo omnes alie dignitates cum suis actibus concurrunt infinite ad producendum possitatum/ut possitatus sit bonificatus/magnificatus etc. Et deus dum sic cognoscit se potentem existendo et agendo/cognoscit

se dispositum et ordinatum ad producendum potestatem creatam non infinitam neque eternam. Deus enim cognoscit se intrinsece: cum potestate absoluta et ordinata: sed extrinsece cum potestate ordinata tantum: eo quia deus non producit de sua natura creaturas: sed effectiue producit eas. Sicut homo verus qui depingit hominem in pariete/qui non est de sua natura. Et sic intellectus humanus cognoscit qua intentione deus creavit potestates creatas: videlicet ut creature cum ipsis deum possent intelligere/amare/et recolere/et laudare: et sic cognoscit intellectus humanus quod possitatus infinitus et intrinsecus/est causa omnium possitabilium finitorum et extrinsecorum.

De deo per sapientiam deducto.

Deus est sapiens siue intellectus: et ipse est ipsamet sapientia: et ipsa sapientia est id ratio cuius sapiens intelligit se necessitatum ad producendum intellectum in infinitate ipsius sapientie cum infinito intelligere per totam essentiam infinitam ipsius intellectus sicut ignis qui cum suo appetitu naturali necessitat se ad producendum ignem siue ignem per suam essentiam. Et ideo omnes alie rationes concurrunt ad producendum intellectum infinitum/ut in ipsa productione quelibet dignitas habeat actum infinitum/et hoc naturaliter. Dum deus sic se cognoscit quod dignus et iustus est/et sit intellectus creatus qui cognoscat honorifice summum intellectum infinitum. et sic creavit intellectum angelorum et hominum. Sed miratur humanus intellectus postquam creatus est ad intelligendum summum intellectum/qui est causa quare ignorat ab ipso intellectu creato: sed postmodum cognoscit quod peccatum est causa/que quidem devertit angelos malos et homines peccatores a fine que sunt.

De deo per sapientiam deducto

De deo per voluntatem deducto.

Deus est volens: et ipse est suamet voluntas: ideo intelligit se necessitatum ad producendum voluntatum siue amatum infinitum cum suo vel le infinito per totam essentiam infinitam ipsius voluntatis. Et sic producit secundum quod se intelligit et

De deo per voluntatem deducto

vult. Et qz oēs cū alie dignitates cū suis actib⁹ sunt per volūtate diligibiles: idcirco ipse dignitates cum suis actib⁹ cōcurrūt ad pducendū volūtū infinitū: vt quelibet dignitas possit habere actum infinitū in voluto infinito/bōficato/magnificato &c. Sic deus se cognoscens et amans/trāsit ad creandū voluntatem/vt cū ipsa bene et magnifice et durabilitē &c. suus volūt⁹ sit intellect⁹/amat⁹ et recolūt⁹ et laudat⁹ sup oia. Et qz propter hoc/volūtus infinitus diligāt volūtates. creata eterno remunerādo eā/bādo ei glia. ¶ Et in isto passu cognoscit itellctus iusticia dei vñ oritur. Qm̄ sicut de⁹ cognoscit se dispositū et ordinatū ad creandū: sic cognoscit se ad iustificandū et remunerandū: et hoc idem cognoscit de diuina misericordia/cū qua cognoscit se dispositū ad parcēdū secundū qz peccator conscientia hz de peccato suo /pmittendo satisfactionem secundū suū posse.

De deo per virtutē deducto.

De deo p virtutē de ducto.

Deus est virtuosus: et ipse est sua virt⁹ / et ei⁹ actus q sunt ei coessentialēs et naturales et ideo sicut amat se necessitatū ad producendū amatū infinitū: sic diligit et cognoscit se necessitatū ad cognoscendū et producendū virtuosum infinitū: et ad hoc cōcurrūt oēs dignitates cū suis actib⁹: vt per virtutē infinitā sint virtuose et infinite: et aliter nō possunt se habere/de⁹ sic amās et cognoscēs se intrinsece inclināt se et trāsit ad amādū et cognoscendū se esse ordinatum et dispositū ad creandū virtutes naturales: vt sunt figure et signa virtutis infinite et eterne &c. cū quibus virtutib⁹ creatis cognoscatur/amet⁹ et recolatur / et laudetur virtus infinita et eterna &c. ¶ Adhuc transit ad creandū virtutes morales/de quibus loquimur infra in nono subiecto/ eo qz sunt via paradisi. et vt deus cū ipsis remuneraret hoies de sua gloria virtuosā: et dū sic intellectus considerat/miratur quare hoies in hac vita nō sunt magis virtuosī moraliter q virtuosī: postqz virtutes eorūz habent originē a virtute suprema: vitia autē non. Sed deinde cognoscit q hoc est / qz homines habent liberū arbitriū ad agendū bonū aut malū. Sed plus se inclināt ad potentiam sensitivā: et plus amant ipsam/qz ratiocinatiuā. ¶ Ampli⁹ querit intellectus diuinus quare hoc permitit fieri: cum ipse sit virtuosus et non

vitiosus: et sit spiritalis et non sensualis. Deinde cognoscit intellect⁹ q ratio huius est/vt iusticia dei habeat subiectum in quo agere possit. Verūamen sciendū est q liberū arbitriū se habet ad duas partes diuersas: videlicet ad partē bonā creatā cū qua agit bonū: et ad partē malā increatā cū qua agit malū et peccatū: que est pars increata/et ex parte nihili increati p accidēs. homo enim inq̄tus est deductus de nihilo/habet inclinatio nem ad nihilū: qd est contra esse: vñ manifestatur q liberum arbitriū: partim conuenit cum esse/ et partim cum nō eē/ siue cū nihilo: quod idem est: et hoc equaliter. ¶ Sed adhuc querit/intellectus postqz de⁹ scit q homo peccabit / quare ipsūz creauit. Et hoc cognoscit propter hoc/qz bonum liberum arbitriū ei creauit/cum quo potest se remouere a peccato: et ipsū odire si voluerit: si autē non creasset hominem/inuriaretur de⁹ sue iusticie: quis non haberet subiectū in quo agere posset.

De deo per veritatē deducto.

Deus est ver⁹: et ipse est suā veritas: et sic vere diligit et cognoscit se necessitatū ad producendū veritatē in infinitū p totā essentiā infinitā: et ex ipsa ipsūz pducit vt suū veritatē infinitū sufficientiam possit hēre ab eterno et in eterno: vt alie dignitates actus veros infinitos habere possint per ipsum veritatum: sic deus amans et cognoscens se necessitatū ad producendū verū infinitū: inde diligit et cognoscit q verum quidem est creare veritatē creatā naturalē/ et etiā moralē: vt per ipsas veritatum infinitum itelligatur/amet⁹ et recolatur / et etiā laudetur. ¶ Sed hic miratur intellect⁹ qre do vnde oritur mēdaciū. Et postmodū cognoscit q a nihilo oritur: de quo homo creatur: sicut lapis cadens qui sua grauitate tēdit ad cētū qd appetit.

De deo p veritates deducto.

De deo p gloriam deducto.

Deus est gloriozus: et ipse est sua gloria: et sic diligit et cognoscit se ad producendū infinitū gloriā de infinita gloria pductū. ¶ Nā de alia essentia pducit non pot. Oēs em̄ alie essentie sunt finite et no

De deo p gloriā de ducto.

ne: neq; etiā de nihilo p̄duci p̄t. Nā aliter esset finitū z nouū: q̄d est impossibile. Et ad hoc gloriā infīnitū p̄currūt oēs alie dignitates cū suis actib⁹: vt in ipso gloriā infīnito possit h̄re actus gloriofos. ¶ Dū deus sic diligit z cognoscit se necessitatū ad p̄ducendū gloriā infīnitū intrīnsecū: deinde cognoscit z diligit q̄ gloriolū est creare gloriā: tū extra se in euo eterno positū/a q̄ summus gloriatus z infīnīt⁹ intelligitur/amet/recolat et laudet gloriā infīnito/dando ei gloriā. ¶ Sed in isto passu intellectus p̄siderat: z mirat̄ quare deus nō disposuit sic oēs hoies vt ip̄s intelligerent z recolerent gloriā ab ip̄o recipiendo. Sed recordatur capitulum iusticie in quo tractatur de libero arbitrio. Nam si homies nō possent peccare iam nō possent multū amare/multū em̄ deum ille diligit q̄ ab amare suo se retinere potest. Et si nō esset pena/iā gloriā nō eēt bene cognita. Nā vnūquodq; contrarium magis cognoscit p̄ reliquū.

De deo per differentiā deducto.

De deo p
differentiā
deducto.

Recordatus est intellectus humanus scalā differentie in secunda figura positā: negat q̄ differentiā q̄ est in deo/nō est inter sensuale z sensuale: neq; inter sensuale z intellectuāle: s; est inter intellectuāle z intellectuāle esse existētia/idē essentialiter. Et hoc manifestat q̄d de p̄ncipijs prime figure d̄r. Absq; em̄ differentiā siue distinctiōe diuine dignitates siue rationes nō possent habere act⁹ infīnitos. Et hoc manifeste apparet in bonitate. Nā bonificare ip̄s bonitatis absq; d̄ria bonificāus z bonificati nequaquā eē posset. Agere q̄dē sine distinctiōe agētis agibilis esse nō p̄t: sic q̄dē nec bonificare absq; p̄dictis. ¶ Sic aut̄ q̄rit intellectus vtrū p̄dicta differentiā ponat in deo multas essentias: z p̄siderat z cognoscit q̄ nō: sicut nō sunt in ip̄o multe bonitates. Ratio huius est: qz bonificāus q̄ est tota ipsa bonitas/p̄ducit de seip̄o totum bonificatū/infīnitū z eternū: z bonificare z eternare a totis ip̄s ambobus est p̄ductū. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ differentiā est clarā z infīnita in ip̄a bonitate infīnita: eo qz ponit q̄ bonificatū sit vnus distinct⁹ a bonificatō z bonificare, et bonificat⁹ sit al-

ter distinctus a bonificāte z bonificare, z similiter q̄ bonificare sit alter distinctus ab ip̄s duobus sup̄dictis: quolibet istoz existente in suo numero. Ip̄s tamen existentibus idem p̄ essentialit̄/ alioquin differentiā esset cōfusa in ip̄s: z per consequens deficeret eternitas/et sic nō conseruaret numerū suū vnicius trium p̄dictoz: q̄d est impossibile. Et adhuc deficeret intellectus diuīn⁹: ignoraret quidē qualis esset bonificāus/z qualis esset bonificatus/z qualis esset bonificare. Et sic iste due dignitates deficerent: z per p̄sequēs oēs alie cū suis actibus: z sic essent act⁹ primitiui/q̄d est impossibile. ¶ Verūtamē de p̄dicta differentiā sciēdum est sane q̄ ip̄s nō est sup̄ra p̄dictas dignitates/neq; etiā sup̄ra p̄dicta correlatiua: s; bonificāte/bonificatū z bonificare: s; eadez ratio essentialiter z equaliter est cum eis distinguendo: sicut bonitas in bonificādo/magnitudo in magnificādo zc. ¶ Dum deus cognoscit in se eē p̄dictam differentiā/cū qua sue rōnes sunt clare z actus infīnitos habere possunt/cognoscit q̄ bonum quidē est creare differentias cū quibus multe creature possent esse a quib⁹ possit intelligi amari z recoli z etiā laudari. Et in isto passu cognoscit intellectus que est cāusa multitudinis rerū differentium genere/specie atq; numero. ¶ Adhuc querit intellectus: vtrū inter deū z creaturam sit differentiā realis aut intentionalis facta ab anima? z cognoscit q̄ per differentiā quam deus habet in se naturalem z coessentialē/de⁹/z per illam quam creature habēt naturalem z coessentialē/deus et creature realiter differunt. ¶ Absq; em̄ talib⁹ differentijs realiter non differunt: s; p̄ differentiā intentionales tantū factam ab anima/q̄d est valde ip̄sibile. Unde ergo patet q̄ per reales differentias differunt/nō autem per intentionales.

De deo per concordantiam deducto.

Deus est concordans/z ipse est sua concordantia/in qua sue dignitates in vno z pluribus concordant: sicut sua bonitas bonificādo: z sua magnitudo magnificādo: z sua eternitas eternando zc. Concordat quidē in identitate essentie/que est vna natura z vna deitas/z concordant in plu-

De deo
concordantia
deducto.

ribus: qz sunt plures rōnes / bōificatiū
 magnificatiū / eternificatiū zc. Sunt
 alter numer⁹ / bonificare / magnificare /
 eternare zc. Sunt alter numer⁹ / bonifi
 catus / magnificatus zc. Et oēs isti tres
 sunt relatiui referentes vnum ens abso
 lutum. s. deus. ¶ Dū deus sic se conside
 rat ratione diffinitiois cōcordātie / creat
 vñū mūdū rōne sue vnitatis: z creat plu
 ra diuersa rōne sue pluralitatis: videli
 cet multa significata: vt patet i scala cō
 cordantē ex quibus est vnus mundus
 constitutus: z creat vnam substantiam
 constitutam ex materia z forma: z creat
 vñū hoīem constitutū ex aīa z corpore: z
 eorum coniunctionem: z creat vnum in
 tellectum ex suis correlatiuis: sicut vn⁹
 syllogism⁹ fit ex duabus ppositionib⁹ z
 vna conclusiōe: et sic de cōsimilib⁹ alijs.
 Et hoc facit vt reluceat z appareat: sua
 concordantia. Et adhuc vt ipse laude
 tur et ei seruiatur.

habēs aliqd piacens sibi: sicut suus co
 essentialis bonificare / q nō est in natura
 sue bonitatis principians: sed tm̄ princi
 piatus est a principiante z principiato:
 sicut amare principiat⁹ est ab amante
 z amato. ¶ Dū deus cōsiderat q est tā
 le principū perfectū trāsīt ad creandū
 mūdū de nihilo tali mō vt vnū indiu
 idū generet aliud indiuidū / sicut vn⁹
 hō aliū hominē z vna plāta aliā plantā
 sibi simīlē. Et hoc cū principiare substā
 tiali z naturali. ¶ Adhuc creat aliud p̄
 cipium: sicut intelligens qui causat intel
 lectū obiectiue. Et intelligens z intelle
 ctus causant intelligere accidentaliter:
 vt intellectus scientiāz possit acquirere
 et sic de voluntate potest dici vt de ha
 bitu amoris induatur.

De deo p cōtrarietate deducto.

De deo p
trarietate
ducto.

Eus est contrariās: sed nō
 est cōtrarietas / p̄riās q̄dez
 est. Nā peccatori dat peni
 tētiā effectiue: tm̄ causat cō
 trarietates: vt manifestat
 in scala cōtrarietatis. ¶ De⁹ quidē non
 est contrarietas. ipa nāqz p̄cordātia infi
 nita est habēs actū infinitū z eternum.
 Sed in isto passu dubitat intellect⁹ / cuz
 deus sit infinita cōcordātia: quare ergo
 pmittit cōtrarietate esse? Et huc respō
 detur qz p̄rietas existit inter deū z homi
 nem peccatōrē: vt iusticia dei possit ex
 trahere suū actū in peccatore: nam sicut
 speculū ē dispositū ad recipiendū oēs fi
 guras ei impressas: sic deus est disposit⁹
 ad cruciādū peccatores. ¶ Amplius nisi
 deus in mundo crearet p̄trarietates na
 turales: nā mundus nō esset talis qualis
 est. ¶ Adhuc dubitat hic intellectus cū
 in diuina voluntate sit velle infinitum:
 quare igitur de⁹ habet nolle? Et vt hoc
 intelligat / adiuuat se cum exemplo su
 perius dato. Nam sicut speculū recipit
 similitudinē albedinis z nigredinis: sic
 deus diligit hominem virtuosum volen
 do: odit autem peccatores nolendo.

De deo p principii deducto.

De deo p
principii
deducto.

Eus est principis: z etiā ē
 suū principis: sicut i sua bo
 nitate in qua deus est prin
 cipis principiatū. s. bonifi
 catū. Et est principis non

De deo p mediū discursu.

Deo est mediū / sicut i sua
 bonitate bonificare / z in sua
 magnitudine magnificare
 zc. Et ipse est suū mediū eo
 qz infinitū est cū quo de⁹ mē
 mensurat se in tāto qz sit infini⁹ p suis
 intrinsecū agere sicut per suū existere / i
 quo mediare / se coniungunt medians z
 mediatas vt sint vnum medium conti
 nuū z absolutū. ¶ Dū deus sic se cogno
 scit eē mediū / deinde trāsīt ad causas
 ab ipso creatas: vt patet in diffinitione
 mediū / z etiā in scala mediū in scda figu
 ra posita: sicut agere quod est mediū
 existēs inter agētē z agibile: z sicut ama
 re inter amātē z amabile siue amatus.

De deo p
medium
discursu.

De deo per finē discursu.

Eus est suus finis: z nō ē fi
 nis priuatiu⁹ / s. in ipō fine
 sunt multi termini / sicut in
 sua bōitate in q̄ bōificatiū
 ē vn⁹ finis bōificat⁹ alter
 termin⁹ z bonificare alter
 termin⁹: z oēs isti tres quiescunt in vna
 bonitate. ¶ Dū de⁹ sic se cognoscit / rōne
 finis trāsīt ad creādū multos fines in
 mūdō / sicut habitū bōitatis q̄ est vn⁹ fi
 nis moraliter / de quo bonificās se habi
 tuat pducēdo bonificatū: q̄ est alter fi
 nis. Et sic de bonificare suo mō. Et oēs
 isti tres termini q̄descūt i ipa bōitate q̄ ē
 eoz finis: s. qñ priuat hō trāsīt ad pec
 catū qdē habit⁹ bōitatis: etiā sui termi
 ni. Et p cōsequens hō deuigat a suo fine
 rōne cuius tendit ad laborē euiternum.

De deo p
finem di
scursu.

De deo per maioritatem discursio.

De deo p
maiorita-
te discursio.

Quis est maior mundo et etiam omnibus contentis in eo: nam sue rationes sunt infinite et habent actus infinitos. Et ob hoc sicut est maior quam mundus cum sua bonitate et magnitudine: sic est antequam mundus cum sua maiori- tate. Adhuc sicut deus cum sua sub- stantia est maior mundo cum sua maio- ritate: sic quidem deus cum sua eternita- te est maior mundo ipso existente cum sua nouitate. Item sicut substantia diuina est maior quam accidens: sic substan- tia diuina est antequam accidens mundi. Et in isto passu cognoscit intellectus quod impossibile est quod mundus sit ab eterno. Dum deus cognoscit sic suam maiori- tatem/transit ad creandum maiori- tatem/cum quibus cognoscit et diligit sua ma- ioritas quam significat in scala sepe figure.

De deo per equalitatem discursio.

De deo p
equalitatem
discursio.

Deus est equalitas: ut in sua coessentiali bonitate appa- ret etc. Nam cum bonifi- cans habet duas actiones substan- tialiter: eo quod bonificat/boni- ficatum et bonificare. Bonificat qui- dem habet unam passionem a bonifica- te: et habet unam actionem: quod bonificat bonificare: qui quidem bonificare/habet duas passiones prelibatas. Et cum diuina bonitas sit infinita et habeat actum infini- tum: ut superius iam probatum est. Ideo ipsa diuina equalitas est infinita/ab oi- accidente separata. Nam in subiecto in- finito nullum accidens existere potest. Deus sic considerans suam equalitatem infinitam/transit ad creandum equali- tatem finitam substantialem/ et etiam equalitatem accidentalem. Creat quidem equalitatem substantialem ut per simi- litudinem infinitam equalitas cognosca- tur. Item creat equalitatem accidenta- lem: ut per dissimilitudinem infinita equa- litas cognoscatur: unum namque oppositum cognoscitur per reliquum.

De deo per minoritatem de- ducto.

Deus non est minoritas: quia ipse est maiortas infinita et eterna. Nam aliter unum oppo- situm esset aliud oppositum/ quod est impossibile. Et ob hoc deo competit maiorificare: non autem minorificare. Sed quia mundus absque minoritatibus minime esse potest: ideo deus disposuit se ad creandum minorita- tem in mundo: ut per minoritates finitas/ sua maiortas infinita cognoscat. unum enim oppositum magis cognoscit per reli- quum: unum intellectus cognoscit quod deus est maior absolute/ratione eternitatis: mun- dus autem minor/ratione minoritatis siue nouitatis. Deus sic se cognoscens di- spositum ad creandum maiortatem magis quam minoritatem. Ideo creat minoritates propter maiortates/sicut corpus hominis propter animam rationalem. Et omnia corpora- lia ad corpus hominis et folia et flores ad fructum. et sic de aliis secundariis in- tentionibus ad primas intentiones. Inue- stigauimus deum per principia explicata antedicta: ut de ipso noticiam habere pos- simus: et sicut dedimus exemplum per prin- cipia explicata predicta/sic potest dari per principia implicata/tenendo modum quem tenuimus.

De deo
minorita-
te discursio.

De deo per regulam b. de- ducto.

Queritur utrum deus sit: ad probandum deum esse/volumus tenere modum artis: videlicet miscere principia cum regulis/ad inuestigandum et probandum deum esse/faciendo de eternitate subiectum: applicando ipsum aliis principijs: et primo per bonitatem. Eternitas est. Nam si non esset/mundus quidem seipsum principiaisset. Et sic est ante- tequam esset/quod est impossibile: nullum enim ens seipsum principiare potest. est ergo eternitas et per seipsum per seipsum videlicet ens eternum/nulla quod de essentia absque suo concreto esse potest et e conuerso. Ipsa infinita duratio est: et sua infinitas bona est. unum sequitur quod boni- tas est ratio eterno quod agat bonum ab eter- no: et in eterno per infinitam et bonam duratio- nem. Illud quidem ens infinite bonum/cuius bonitas est ratio ut agat bonum infinite et eterne: et tale ens vocatur deus: ergo per predicta quod deus est: et hoc intellectus huma- nus tenendo modum artis generalis negare non potest. Eternitas est. ut supra iam proba- tum est: et est magna per magnitudinem in te-

De deo
regula
discursio.

to immēsiue z infinite: sicut sua magnitudo est infinita duratiue siue eternatiue. Et tale ens eternū/existens subiectū predictę eternitati z magnitudini vocamus deū existentē necessariū rōne p̄dictorū/nā ens infinitū z eternū est necessariū: qđ aliter nō pōt se habere. ¶ Eternitas est (vt superi^o p̄batū est) z postq̄ est/potestas infinita est/sine qua infinita esse nō pōt: ipsa quidē potestas est rō eternitati q̄ possit existere z agere infinite: z tale subiectū p̄dicte eternitati vocamus deū. ¶ Eternitas est/z suū eē infinitū z intelligibile est: vñ sequitur q̄ aliud quod ens eternū est viuū siue h̄z vitā/sine qua nō posset eē intelligibile eternū: z tale ens infinitū z eternū vocam^o deū. ¶ Eternitas est/et est infinita duratio: ipsa quidē amabilis est: vñ sequit^r q̄ ens eternū h̄z vitā sine qua nō pōt esse amātū ab eterno z in eterno/z tale ens amātū z eternū vocam^o deū. ¶ Eternitas est infinita/z sic est virtuosa: nā absq̄ virtute infinita minime pōt eē virtuosa. vñ sequit^r q̄ sua virt^o est infinita: vt vitū non sit ei p̄facēs: vñ sequit^r q̄ sua eternitas habet actū. s. eternare/in quo actu officia principia prime figure habēt actus eternos: sicut bonitas/bonificare/eternitas/eternare/z potestas/possificare zc. alioquin ipsa virtus vitiosa esset z iniuriosa: qđ est impossibile/z tale ens eternū z virtuosum vocam^o deū. ¶ Eternitas est/et qz est infinita/ideo est ens infinitū z gloriosum: est ergo infinita gloria/sine qua ens eternū infinitū z gloriosū minime eē pōt: in quo ente gloriari z eternare sunt infinite/sine quib^o ens eternus haberet eternā penā: qđ est falsum z impossibile. z tale ens in q̄ sunt eternare z gloriari vocamus deū. ¶ Eternitas est/z in ipsa siue coessentialēs rōnes sunt clare z nō cōfufē: videlz suū cōcretū qđ est eternū/z est p̄ bonitatē bonū/z magnū p̄ magnitudinē/z potēs p̄ potestātē zc. nō q̄ sint differētes rōnes existēdo: s̄z agendo: videlz in ipso eterno ente sua bonitas z magnitudo sunt idē p̄ essentiā: vt eternitas nō sit bona z magna p̄ accidēs: s̄z p̄ se/ratione quidē actiōis sunt clare: eo qz eternitas est ratio eterno q̄ agat bonū/z magnitudo q̄ agat magnū zc. z ratiōe eternitatis est q̄ sit eternatus p̄duct^o: vñ sequit^r necessario q̄ in essentia eternitatis sit eternans bonus: z magn^o p̄ducēs/distinctus ab eternato bono z magno: z q̄ ip̄i sint distincti ab eternare/bonificare et magnificare p̄ essentialē relationem existentē ynā essentiā: alioqn rōnes essent

cōfufē. z tale ens eternū z absolutū vocamus deū. ¶ Eternitas est/z p̄ p̄his ens eternum est: z in ipso ente eterno siue coessentialēs rōnes in vno z in plurib^o cōcordant: videlz q̄ sicut eternitas est infinita duratio/q̄ sua bonitas sit infinita bonificatio: z sua magnitudo infinita magnificatio: z sua potestas infinita possificatio: z suus intellect^o infinita intellectio: z sua volūtas infinita volūtio zc. z q̄ oēs sint ynū ens bonū/magnū zc. qđ quidē ens habeat p̄ bonitatē bonificare infinitū/per magnitudinē magnificare infinitū zc. z tale ens appellam^o deū. ¶ Eternitas est/z per p̄his ens eternus est: z qz ipsa eternitas est infinita zc. sequitur q̄ ens eternū est infinitū: qz ipsum ens est bonū. Nullū quidē ens finitū pōt p̄tradicere enti eterno z infinito/qñ agat bonū eternū z magnū zc. neqz em̄ ip̄m ens eternū nō posset p̄ se aliter habere postq̄ sue coessentialēs virtutes rōnes sunt infinite/z habēt act^o infinitos. z tale ens appellamus deū. ¶ Eternitas est/z ip̄a est: z eternitas est infinita duratio: ip̄a nō pōt eē infinita duratio: rō hui^o est qz tēpus sine motione eē nō pōt: eternitas aut absq̄ motiōe ē vñ sequit^r q̄ eternitas est primū z vltimū principū p̄cia cens tēpori absolute: z tale ens eternum existēs primū z vltimū principū dicim^o eē deū. ¶ Eternitas est: z qz est infinita essentia absolute idē sequit^r q̄ in ipsa est eternare qđ est medium inter eternā temz eternatū/sine q̄ eternitas esset infinita/quo ad existere/z finita q̄ ad agere rōne cui^o sua infinita absolute destructa esset: qđ est impossibile/z talis eternitas in q̄ est coessentialē eternare/dicim^o q̄ est de^o. ¶ Eternitas est/z qz est infinita existēdo sicut z agendo: vt suus finis sit equalis sue existentie/videlz q̄ sicut est infinita quo ad existētā/q̄ sic se habeat ad infinitā agentīā/p̄ eternantē/eternatū z eternare: z talem eternitatē q̄ se habet ad vltimū finē/dicim^o eē deū. ¶ Eternitas est/z ipsa est maior duratio que eē potest./cū maiori bonitate que eē pōt: et cum maiori magnitudine q̄ eē pōt: quib^o minoritas p̄tradicere nō pōt qñ sint infinite rōnes existēdo z agēdo. z talis maior duratio est deus. ¶ Eternitas est/et per consequens ens eternus est. In quo ente eterno siue coessentialēs bonitas/magnitudo zc. eternitati sunt equales: vt sua bonitas/magnitudo zc. sic sit infinita quo ad bonificationem/sicut eternitas quo ad durationem: z tale ens eternū dicim^o esse deū. ¶ Eternitas est: et qz

Nonā pars.

Infinita durātio distat quidem infinite a minoritate que est finita: et per consequens a finito quod est minus eternitate. Et sic de minori agentia et existentia potest dici quecumque sint. ¶ Probauimus deū esse secundū propria per omnia principia: verūtamē pbari pōt per omnia principia syllogizando/ nullū ens infinitū ē absq̄ mīnuta potestate: eternitas est infinita: ergo et. et tale ens non est celū/ neq̄ aliquid contentū sub eo: idcirco tale ens dicim⁹ esse deū. Et soluta est questio qua queritur/ vtrū deus sit: quia ip̄um probauimus esse cū principijs et regula b. de sua quidē existentia et de sua intrinseca agentia/ noticia haberi potest/ sua gratia mediante: hoc autē dico cū apprehensione: non tñ cū cōprehensione: deus nāq̄ infinit⁹ est/ sed noīter intellect⁹ finitus.

De deo per regulā c. deducto.

De deo p
regulaz c.
deducto.

Er primā speciē regule c. queritur/ quid est deus? Ut de deo clariore noticiā habeamus/ per eius diffinitiones ipsum diffinire volum⁹. In quibus conuertuntur subiectū et predicatū: eo q̄ vnū nō pōt esse sine reliquo/ rōne naturalis coniunctōis quā habet subiectū et predicatū: sicut querere/ quid est substantia? Et respondendū est q̄ est ens per se subsistēs: et querere/ quid est ens p se subsistēs? Est dicendū q̄ ē substantia. ¶ Deus est ens i quo sue rationes conuertuntur. Ens quidē in quo sue rationes conuertuntur est deus. ¶ Deus est ens in quo diuine ratiōes habent actus infinitos: sicut bonitas infinita h̄z bonificare infinitū/ et magnitudo magnificare infinitū et. Ens autē in quo est bōitas habēs actū infinitū et. est deus. ¶ Deus est ens cui sua coessentialis bonitas est ratio q̄ agat bonū infinitū et eternū: ens quidē cui sua coessentialis bonitas ē ratio q̄ agat bonū infinitū et eternū/ ē de⁹. ¶ Deus est ens quod sine infinitis rationibus esse non potest: sed ens quod sine infinitis rationibus esse non potest/ est deus. ¶ Deus est ens bonificās qui sine infinita bonificatio/ bonificare: non potest esse infiniti autē bonificati esse/ et bonificare qui absq̄ bonificante esse non posset/ est deus. ¶ Deus est substantia ab omni accidente denudata: substantia quidē ab omni accidente denudata est

deus. ¶ Deus est ens absolutū non ab aliquo dependēs. ens absolutum nō ab aliquo dependēs/ est deus. ¶ Deus est ens quod extra se nō indiget aliquo: ens quod extra se nō indiget aliquo/ est de⁹. ¶ Deus est ens quod aliter se non pōt habere. Ens autē quod aliter se non potest habere/ est deus. ¶ Deus est ens/ quod tantū se h̄z ad suū finē quātum ip̄a est ens autē quod tñ se h̄z ad suū finē q̄tū ip̄e ē/ ē deus. ¶ Deus est ens quod tñ pōt ex se ip̄o/ q̄tū ip̄e est. Ens autē quod tantū potest de se ip̄o et in se ip̄o quātū ip̄e est/ est de⁹. ¶ Deus est ens supra quod nulla maioritas ē: ens supra quod nulla maioritas est/ est deus. ¶ Deus est ens q̄tū se cognoscit agentē quātū ip̄e est. Ens q̄tū se cognoscit agentē quātū ip̄e est/ ē de⁹. ¶ Deus est ens cui impossibile est non esse. Ens cui impossibile est non esse/ est deus. ¶ Diffinimus deū per viginti rationes in quibus necessario subiectū et predicatū conuertuntur: vt patet p regulā b. ¶ Et per tales diffinitiones necessarias intellectus quidē human⁹ ē multū clarificatus ad cognoscendum diuinitatē essentiā/ et suos actus intrinsecos/ et naturales. ¶ De deo autēz possunt fieri descriptiones per accidēs sic. Deus est creator/ et gubernator/ et prima causa/ et primus motor/ et saluator/ et humusmedi. Per tales autē descripiōes/ intellectus nō est multū clarificatus/ sicut per diffinitiones substantiales supradictas. ¶ Per secundā speciē regule c. queritur/ quid h̄z deus in se ip̄o/ coessentialiter et naturaliter? Huic respondendū ē q̄ h̄z coessentialia et naturalia et substantialia relativa. Sicut per suā bōitatē h̄z bonificatē/ bonificatū et bonificare. Et per suā magnitudinē magnificantē/ magnificatum et magnificare. Et per suā eternitatem/ eternatē/ eternatū et eternare et. ¶ Si ne istis quidē correlatiuis predicte rationes fieri nō possent de deo: neq̄ etiā de essentia eius noīter intellect⁹ posset habere noticiā. Nā sine ipsis rationes siue dignitates dei essent vacue et ociose et imperfecte: et quelibet esset habit⁹ priuatiuus. Et per cōsequens deus indigeret esse digno/ postq̄ ip̄e indigeret rationibus perfectis: quia sine tali habere intrinseco/ natura relatiōis esset destructa: et etiā natura predictarū rōnum: quod est impossibile. ¶ Per tertā speciē regule c. queritur/ quid ē deus in alio? Ad quod dicendū est q̄ est in effectū suo cā prima/ primus motor/ dominator et gubernator/ agens in effectū suo ad placā

sum / & absolutus sine aliqua resistantia sui effectus. ¶ Extrinsece quidem deus habet dominium & potestatem ad placitum sicut ea absolute in effectu suo. h3 etiam in creaturis ius ultimū / eo qz creator et gubernator est. Rōne. cui⁹ deus est dispositus ad iudicandū peccatores secundū opera eorū. Nā creauit creaturas ad suū seruitiū / qd est ultimū finis creature.

De deo p regulā d. deducto.

De deo p regulā d. deducto.

Er primā speciez regule d. queritur / deus de quo est? Et respondendū est qd est d seipso. Sic em habes rōnes infinitas habentes actus infinitos / nō pōt esse de aliquo preterente alio. Sed ipse quidē est preterens omnibus alijs entibus ab eo per essentialiam distinctis: vt diuina bonitas que est primitiua omni alijs bōitati. Sicut ens infinitum qd est primitiua enti finito. Et sic pōt dici de diuina magnitudine & eternitate &c. Et in isto passu cognoscit intellectus humanus qd deus est actus pur⁹. ¶ Per secundā speciem regule d. queritur / deus de quo est? Et huic respondendum est qd est de suis correlatiuis ante dictis: sicut diuina bonitas que est de⁹ / que est de suis bonificante / bonificator bonificare: et oēs isti tres sunt de ipsa bonitate: sicut cōcretū qd ē de sua essentialia: & sicut homo de sua humanitate / et leo de sua leonitate &c. Et i isto passu cognoscit intellectus noster qd in deo nulla malicia / paruitas & nouitas esse potest. ¶ Per tertiam regulam d. querit / deus cuius est? Et huic respondendum est qd non est alicui subditus: nā infinitus et eternus est: verumtamen in paradiso ē subiectum omnibus sanctis ab eo recipientibus gloriam obiectam.

De deo per regulā e. deducto.

De deo p regulā e. deducto.

Er primam speciem regule e. queritur / deus quare est? Et ē respondendum qd est formaliter per sua correlatiua ex quibus est. Et per consequens p suas essentielles rationes: et quia in ipso subiectum et predicatum conuertuntur: vt superius probatum est in sua diffinitione. Sicut substantia que ē per hoc quia est de sua materia / & forma / & coniunctione. Et homo de suo corpore et aia & con-

iunctione. Et sic de syllogismo potest dici qd suum medium coniunctiuum est cū superiori suo & inferiori. ¶ Alterius de⁹ est per hoc / quia sue rationes infinite conuertuntur secundum indēitatem essentialie. Omnes enim sunt vna essentia diuina singularis: et adhuc quia omnes sue dignitates habent actus infinitos: et in sua diffinitione subiectum & predicatum conuertuntur essentialiter: vt superius dictum est. Et in isto passu cognoscit intellectus qd deus immutabilis est: et qd suum esse aliter se non potest habere. ¶ Per secundam speciem regule e. queritur / deus quare est? Et respondendum est qd est propter suum finem absolutū / finis enim infinitus et eternus non potest esse propter finem finitū. ¶ Adhuc manifestatur: videlicet qd deus sit propter finem absolutū: & non propter aliū. Quilibet enim correlatiuis iuarum dignitatum est propter aliū correlatiuū: qz quilibet est vt alter sit: alioqñ nullus posset habere infinitam bonitatem / magnitudinem &c. ¶ Alterius deus est: vt sua agētia esse possit / & eōuerso. ¶ Amplius in deo sue coessentialis rationes sunt: vt ipse quidem cum ipsis: possit habere actus intrinsecos et infinitos: vt sua agentia intantum infinita sit sicut sua existentia. Et in isto passu cognoscit intellectus errorem illorum in quo sunt dicentes qd deus habeat rationes vt agat finite cum ipsis extrinsece / sicut efficiēs in subiecto alienorū per accidens. Talis quidem error est euidentis. Deus enim absqz coessentialibus naturalibus rationibus habentibus actus intrinsecos et infinitos non esset summus ens & infinitum: quia non esset summus bon⁹ / magnus / eternus per se / sed per aliud: imo homo / aut rosa / aut leo se haberet i plus respectu finis qm deus / eo quia habent proprios fines naturales ad quos se habēt vt esse possint hoc quod sunt. Et sic patet qd p̄dict⁹ error manifestat.

De deo per regulā f. deducto.

Queritur / deus quātus est? Ad quod respondendum ē qd quātitas dicitur duob⁹ modis: videlicet realiter & nūcerialiter. Realis q̄titas est sicut quātitas corporis: numeralis autem sicut qm cōputatur vnū / duoz &c. Realis quidez q̄titas significat

De deo p regulā f. deducto.

¶ uū

Quantitate continetur: miserabilis aut discreta. Deus quidem non habet quantitatem realem: quia non habet corpus/ ens quidem corporeum quantitatem habet: sed ipse deus habet quantitatem esse et bonitatem etc. In subiecto enim infinito quantitas nequaquam existere potest sicut in eternitate tempus et motus non possunt habere esse. Quantitas numeralis in deo esse potest ratione suorum correlatiuorum: sicut in diuina bonitate in qua bonificans cognoscit se esse unum distinctum: et cognoscit bonificatum alterum distinctum ab eo. Et inuicem bonificans et bonificatum cognoscunt bonificare esse alterum distinctum ab ipsa: et sic sequitur in ipsa quantitas numeralis: videlicet unum/duo/tres/ et in isto passu intellectus dubitat utrum tria correlatiua aut plura sufficiunt in diuina bonitate. Sed recordatus est de diuina unitate et singularitate per quas deus est: unus et singularis: sicut per suam bonitatem bonus: et sua magnitudine magnus etc. Quapropter sufficit unus singularis bonificans: et non bonificatus: et unus singularis bonificatus et bonificans et alter unus singularis bonificare et non bonificans. Si autem esset ibi quartus numerus etc. iam esset ibi destructio unitatis et singularitatis. Quartus quidem numerus aut esset bonificans non bonificatus/ aut bonificatus et bonificans/ aut bonificare et non bonificans: et sic esset superfluitas ibi que esset mala contra naturam bonitatis infinite: et vitiosa contra magnam et eternam virtutem diuine bonitatis et etiam ageret contra gloriam diuine bonitatis et esset habitus malus et priuatus: sicut surditas/ ignorantia/ aut priuatio: quod est impossibile. ¶ Alterius considerat intellectus: quantitatem numeralem que est principium numeri: et secundam unitatem oritur ab ipsa: et tertiama unitatem oritur ab ipsis: sicut conclusio a duabus propositionibus: et sic sequitur numerus perfectus: eo quia omnis numerus in ipsis concluditur: videlicet par et impar. Duo quidem sunt numerus par: tres autem impar. Unde patet manifeste quod quarta unitas est superflua: et etiam quinta etc. ¶ Nam iam sunt habitus par et impar: et etiam quia quarta unitas distincta est a secundam unitate que est in medio inter primam unitatem et tertiam: sicut in modo prime figure in quo medium est subiectum in quo coniunguntur predicatum maioris propositionis/ et subiectum minoris propositionis: ut subiectum et predicatum in conclusione conueniant in natura: ut patet per istum syllogismum. Omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia. ¶ Unde

igitur cognoscit intellectus quod in diuina bonitate sufficit numerus ternus: et quod maior neque minor numerus non est necessarius. Certamen in speciebus sunt plura individua quam tres. Sicut unus/ duo/ tres et quattuor homines in specie humana: et illa oportet numerari per plures unitates siue numeros: ut patet.

De deo per regulam g. deducto.

Er primam speciem regule g. queritur/ deus quales est/ et huic debet responderi quod deus est talis quales sunt sue proprietates siue rationes/ et earum actus. consubstantiales: sicut per suam bonitatem: quia per ipsam est bonus: et per magnitudinem magnus est: et per eternitatem eternus: et sic de alijs. ¶ Adhuc quoniam bonitas est ratio bono quod producat bonum: et per magnitudinem magna: et per eternitatem eterna: et ipsa bonitas: ergo bonitas est ratio deo quod sit qualis proprie in produciendo bonum infinitum et eternum: sicut caliditas: et multo melius est ratio igni quod per ipsam sit qualis in calefaciendo calefactus bonum/ magnum et durabile. Et hoc significatur in correlatiuis qui sunt per secundam speciem regule c. Absque enim talibus qualitatibus proprijs et consubstantialibus deus non posset habere esse proprium/ neque per se esse/ neque per consequens haberet actus intrinsecos et infinitos et eternos. ¶ Adhuc neque appropriate posset aliquid extra se in alio subiecto: nam esse quale appropriatum oportet quod causentur a quali proprio: sicut aer et aqua qui calefacti sunt per propriam caliditatem ignis. ¶ Per secundam speciem regule g. queritur/ deus qualis est? Et est dicendum quod deus est qualis per descriptionem: quia est creator et gubernator et saluator et homo: sicut deus qui se disponit ad esse iustus et misericordem/ pius et benignus tamquam efficiens causa in effectu suo distincta ab eo per essentiam et naturam.

De deo per regulam g. deducto.

De deo per regulam h. deducto.

Queritur utrum deus sit in tempore? Ad hoc respondet quod non proprie: sed per accidens. Nam ens eternum habens actus eternos/ non potest esse in tempore.

De deo per regulam h. deducto.

Sicut infinitum ens qd in q̄titate non potest esse: et sicut numerus senarius in numero quinario: neq; essentia mala in essentia b̄a: neq; videre i accidēte: neq; audire in videre: neq; intelligere i igno rare etc. Et oīa ista sunt manifesta p̄ regulā c. d. R. homini subtiliter intueti cui dimittimus declarari propter vitandā prolapsionem.

De deo per regulam i. discursio.

De deo p̄ regulam i. discursio.

Queritur /vtrum deus sit in loco? Et respondendū est qd deus proprie non est in loco: sed per accidēs. nā sicut eternitas non potest esse i tempore: neq; bonitas i ma cia: neq; intellectus intelligens vere in ignorantia: sic quidem deus ratione sue infinitatis et immensitatis non potest col locari in aliquo loco. Infinitas enim et immensitas sunt id per quod deus comprehendit et pertransit omnem locum. ¶ Unde patet manifeste qd ipse est i om ni loco et extra omnem locum immensit ue et infinite ab omni quantitate et su perficie denudatus existit. Et hoc pro bant regule b. c. d. R.

De deo per regulam mo dalitatis discursio.

De deo p̄ regulam modalitatis discursio.

Et regulam R. querit /quo modo deus est et quomodo agit? Ad p̄mū sic respō dendum qd deus habet mo dum essendi hoc qd est per illum modum quem habet sue coessentialis et naturales rationes: et hoc figuratur in capitulo loci in quo q̄ri tur /vbi deus sit et quō deus producit in sua correlatiuis: vt supradictū ē. ¶ Ad huc manifeste apparet scienti hāc artez qd deus h̄z modū in agēdo in suis relati uis: sicut sua bonitas que inq̄tū est ra tio bono qd agat bonū et magnitudo qd agat magnū et eternitas et ratio ei qd sit eterna: ergo b̄itas est ratio bono qd p ducat bonū magnū et eternū etc. Et hoc intrinsece /videlicet in suamet essentia et natura sine aliquo accidente. ¶ Ampli⁹ deus h̄z modū extrinsece rōne cōuersio nis suarum dignitatum. Nā quādo de⁹ creauit mundū /intellectus ipsius intel lectus ipsius intellexit eum: et sua volun

tas voluit: et sua potestas possificauit: et sua bonitas illū bonificauit. Nā bonum fuit creare mundū: et hoc fuit in instanti / sine successione suarū rationū. Et hunc eūdē modū h̄z deus in faciendo miracu la et in iudicādo et parcendo et gratias dando et huiusmodi: qui vult obiectiue agere: et sat ipsum agere: et sua potestas possificat illum: et sua veritas facit illū verum. Et ad tale agere subiectum cau satum est obediens. Ens enim finituz / enti infinito resistere non potest.

De deo per regulam instru mentalitatis discursio.

Queritur /cum quo deus est exi stens et agens? Et respondendū est qd est existēs cū suis correlatiuis coessentialibus rōnibus / sine quibus nō pōt esse hoc quod ē / neq; est summum ens / sicut homo sine aīa et corpore et capite. Nam si deus esset sum mus absq; sua bonitate / iā non haberet naturā cum qua esset disparatus a ma licia: et sic iam non esset summus: sed po tius esset infimus / quod est impossibile. Et si esset summus absq; immensitate / iā nō haberet cū qd distaret a quātitate. Et si nō esset etern⁹ nō posset segregari a tpe. Et si nō esset per se potens / iam non esset per se: et sic de alijs. Et qd ē per seruit sup̄ probatur: ergo patet qd est existens cū suis coessentialibus rationibus sine quibus nō esset summus. ¶ Adhuc deus agit intrinsece cū suis rationibus: vt apparet in suis correlatiuis per scēdam speciem regule c. designatis. ¶ Iterū agit cū predictis rationibus et relatiuis extrinsece effectiue / nō aut naturaliter: Nā ipse inclinat se moraliter ad suum effectū: sicut iust⁹ ad iudicandū cū iusti cia: et logic⁹ ad syllogismū cū ratiōe: et hu iusmodi. ¶ Diximus de deo per regulā R. deducto: et per ea que dixim⁹ de ip̄o explicite / potest artista dicere de deo p̄ principia implicata reducta ad p̄nci pia explicata: sicut nos fecimus. ¶ De primo subiecto largo modo tractauim⁹: quia sua materia est valde diffusa: De alijs autem subiectis nō ita loquemur: quia eorum materia nō est tantum dif fusa. Et quoniam nouicia potest haberi de ipsis subiectis per hoc quod de p̄ mo subiecto diximus: et hoc quidem significatum est in patria. Nam san cti in obiectando deum / oīa cognoscunt.

De deo p̄ regulam instru mentalitatis discursio.

De secundo subiecto scilicet de angelo: et primo per principia deducto.

Deductio
angeli p
principia.

Omnia angeli est ei ratio quod agat bonum in se: talis ratio est magna: est ei ratio ut agat bonum durabile et. Uerumtamen non dico quod angelus producat siue generet alium angelum: quia si sic: ita euacua ret se ratione sue infinitatis/nouitatis/indivisibilitatis/quas habet a longitudine et latitudine remotas. Illud quod dicitur quod angelus habet in se est bonum intelligere/amare et recollere principia naturalia. Adhuc angelus cum alio habet bona uerba. Sed miratur intellectus cur non habeant linguas angelorum et organa et hinc: quod si locutio potest esse. Quousque recordatur quod locutio eorum nihil aliud est quam bonum intelligere/amare et recollere adinuicem: nam per eorum bonitatem totum hoc est bonum. Magnitudo angeli est ratio quod bonitas duratio illius sint magne. unde sequitur quod bonitas sit magna per suos correlatiuos siue quibus non esset magna. Sed hic miratur intellectus quid bonificat angelus/postquam ipse non producit siue non generat alium angelum: donec recordatur actum aliorum principiorum bonificatorum in suo proprio bonificabili: sicut intellectus quod proprio in suo intelligibili alia principia intelligibilia siue intellecta facit. Duratio angeli est ratio quod ipse durat: et etiam durat sua principia et actus in instanti sine successione eorum. Sed miratur intellectus quod est causa sue sustentationis cum non recipiat nutrimentum ab extra atque augmentum quousque recordatur est angelicam naturam: que quidem non est composita ex contrariis. Et si sol qui est ens corporeum durat sine nutrimento et multo magis angelus quod est spiritus a superficie denudatus. Potestas angeli est ei ratio quod possit existere et agere. Sed miratur intellectus cur ipse non habeat organa/que sint sua instrumenta agendi: et tunc temporis recordatur correlatiuos sue potestatis cum quibus agit/quasi per modum instrumentorum possidendo. nam sicut caliditas que est accidens est instrumentum cum quo ignis potest agere calefaciendo/sic et multo potius angelus per correlatiuos sue potestatis potest existere et agere. ipsi enim correlatiui substantiales sunt ei. Et in isto passu cognoscit intellectus

quod principia consubstantialia angelorum sunt eis quasi per modum instrumentorum. Et in isto passu cognoscit intellectus quod est ratio quare angelus est in altiori gradu quam entia inferiora. Intellectus angelus est ei ratio qua ipse intelligit cum suis correlatiuis: nam cum suo intellectus est intelligens/videlicet est actus intelligendo in suo intelligibili in quo alia entia intelligit. Quid mirum si hoc facit: ignis namque qui non habet tam altam uirtutem sicut angelus in suo ignibili alia elementa calefacit. Adhuc quidem miratur intellectus per quem modum intellectus angelus/cum non faciat species per sensum neque per imaginationem/quod intelligit ipsas. Sed recordatur est intellectum angelicum quod est quasi per modum instrumenti ad intelligendum: sicut angelus consubstantialis/sicut et alia principia sunt ei consubstantialia/sicut uoluntas hominis ad uolendum: et multo magis/eo quod non potest uelle sine organo corporeo: angelus autem qui altior creatura est quam homo/potest intelligere sine organo ei coniuncto. Angelus uirtus sua uoluntate tanquam instrumentum/quo uis uere non sit instrumentum/uoluntas quod de naturalis est angelus ad uolendum: ut cum ipsa uoluntate agat diligibilitatem ei signatam per ordinem supremum. Sed miratur intellectus que est causa quare uoluntas angeli potest diligere illa que non sunt in sensu neque in imaginatione: sed recordatur suam ruditatem et grossitiam quam habet: eo quod cum sensu et imaginatione est coniunctus: uoluntas autem angeli sic: et multo magis se potest habere ad obiectum ab ipso sensu et imaginatione/sicut planta ad appetitum sine sensu et imaginatione. Angelus habet uirtutem cum qua naturaliter agit in suis principijs/in quantum per ipsam uirtutes sunt uirtuosas et habent actus uirtuosos et per bonitatem bonos et per magnitudinem magnos et. Sed miratur intellectus per quem modum angelus accipit uirtutes accidentales/uisque recordatur angelum habere uirtuosos habitus/obiciendo obiecta per uirtuosum intelligere et amare: et etiam per iustum et prudentem et charitatum agere ipsis adiuuantibus nos contra peccata: et malos angelos/nobis denunciations faciendo a supremo principio et nostras orationes ad ipsum reportando et per nobis rogando. Angelus per suam uirtutes est uerus intelligens/amans et recollens: sicut homo et multo melius qui per suam animam uere intelligit/diliget et recollit: et per suam imaginationem uere imaginatur: et per

suum sensum vere sentit. ¶ In isto passu miratur intellectus quare angelus vere intelligit hōlem coloratū / iustum et iniustum: cui non habeat oculos: quousq; recordat quēdā rusticū: qui mirabat qre rex habeat diuitias et honores / postq; ipse rusticus pauper erat et sine honore. ¶ In angelo sua gloria est ei quasi instrumentum cū quo est gloriosus: sed sua voluntas est ei quasi instrumentū cū quo diligit se: et sua bonitas cū qua est bonus. ¶ Sed hic miratur intellectus querendo que est causa quare angelus est gloriosus: postq; non habet delectationem per sensum et imaginationem / donec recordatur hominem habentem maiorem delectationem / et gloriam: obiectando suum obiectum / intelligendo / amando et recolendo / q; obiectando: etiā inferiora sentiendo et imaginando. ¶ In angelo sua differentia coessentialis est ei rō q; sit ex pluribus principijs differentibus numero. ¶ Sed miratur intellectus que causa est illius differentie: cum in angelo sua principia non differant per colores / sapores / figuras / et huiusmodi: donec recordatus est q; sonus nō ē obiectū visus / nec color auditus. ¶ In angelo sua concordantia est: cū quare sua principia (q; sunt multa) conueniūt in vna substantia bona per bonitatem: et magna per magnitudinem et c. ¶ Sed miratur de hoc intellectus quousq; recordat elementatum in quo multa elementa conueniūt in vno cōposito / per ignem ignitum et calefactū / per aerem aerificatū et humefactū / per aquā aqueificatū et frigefactū / et per terrā terrificatū et desiccātū. ¶ Angelus nō est ex contrarijs compositus: nam sic est extra elementa per naturam: sicut est extra punctos / numeros / figuras / et huiusmodi. ¶ Sed miratur intellectus cū angeli boni et mali non sint ex contrarijs compositi: quid ergo est causa quare ipsi sunt aduicem contrarij: donec recordatur q; bonus angelus est habitatus de fine primo: angelus vero malus euacuatus est illo. Et in isto passu cognoscit intellectus q; illa contrarietas ē valde admirabilis in euo sempiterno. ¶ Angelus per suum principium est efficiens effectiue: et sua forma est: de suis tuis cōstituta: videlicet de suo essentiali bonificatio / magnificatio et c. Et sua materia ē pstituta de suo dōficabili / magnificabili et c. sine q; nō ē receptibilis sibi finis naturalis: vt sit hoc quod ē sine alia essentia sibi coniecta. Sed est vnus ali-

quis supremus: videlicet deus benedictus in quo quiescit intelligendo / amando / recolendo suum intelligere / amare / recolere / bonificando / magnificando et c. ¶ Sed miratur intellectus per quem modum angelus habet naturam / cum sua essentia non sit diuisibilis / neq; alterabilis: sed recordatur solem esse indiuisibilem et inalterabilem / eo quia a motu et a successionē est remotus. ¶ Angelus est medium siue subiectum in quo suus finis influit suis principijs et principia refluent fini quolibet principio merente seipsum cum alio tantum quantū ipsum est: vt ex eis sit vna substantia cōpleta. ¶ Sed miratur intellectus cum angelus non habeat q;titatem cum linea / per quem modum habere pōt mensurationes ac si posset ēē compositus ex pluribus principijs / donec recordatur q;titatem spiritualem extra lineam et punctos sustentatam in subiecto: sine qua vnus angelus non posset habere maiorem essentiam et actum q; alius: neq; etiā vnus angelus posset recipere a deo maiorem gloriam q; alius. ¶ Finis angelis consistit duobus modis: videlicet naturaliter et supernaturaliter. Naturalis est sicut bonus magnus finis et c. et vt naturaliter habeat bonos et magnos actus et c. Supernaturalis finis est ille q; est ex parte sui obiecti supremi / q; summe est intelligibile / amabile et honorabile. Et quia deus per angelum intelligitur / amatur et recolitur: non autē per angelum bonus et magnus fit et c. sunt in essentia angeli intellectus / et voluntas / et memoria in altiori fine / q; sua alia principia. ¶ Sed miratur intellectus de ista maiore et minore existentibus in eo: cū in sua essentia omnia sua principia sint equalia: donec recordatur illud quod dictum est de suo obiecto superius. ¶ Maioritas quam habet angelus quoad suam speciem est maior q; maioritas hōis quo ad suā speciem. Et ideo sicut adamas attrahit ferrum per speciem: sic angelus per maioritatem sue speciei / habet scientiam de inferioribus absq; organo: et etiam potestatem in ipsis sine organo. ¶ Sed miratur intellectus per quem modum hoc esse potest: donec recordatur q; ille modus est ei difficilis ad cognoscendum: non autem angelo ad agendum: angelus namq; maiorem maioritatem habet quoad suam speciem / q; homo quo ad suā. ¶ In angelo est equalitas intellectu-

memorie et voluntatis: vt ipse equaliter possit obiectare deū/intelligendo./amādo et recolendo. Ratio huius est: quia deus equaliter est intelligibilis/amabilis et recolibilis: et hoc quidem bonū est et magnum etc. alio suo oppositū esset magnum malum potestatis/eternitatis etc. quod est impossibile. ¶ Sed miratur intellectus quod est causa quare rationes angelorum non sunt equales in agendo intellectui voluntati et memorie: sed recordatus est solutionem huius questionis superius facte. ¶ In angelo est minoritas innata: eo quod creatus/finitus et nouus est. Nam deus creauit ipsum ex nihilo: quod non est aliud. Et de illa minoritate angelus malus est habituatus ad agendum peccatum/inclinando se libere ad agendum peccata. ¶ Sed miratur intellectus quare est causa quare inclinatur se ad peccandum/ quousque recordatur quod angelus malus sic volendo inclinatur se ad peccatum: sicut angelus bonus ad virtutē/diligendo illas.

De angelo per regulā b. deducto.

De angelo per regulam b. deducto.

DE regulā b. queritur / vtrum angelus sit siue angeli similitudo. Et videtur per ipsam regulam b. quod sic vt patet in mentione principiorum. Sed in hac parte intendimus hoc explicare et probare per mixtionem principiorum / isto modo resumendo aliqua que dicta sunt in capitulo bonitatis. ¶ In principio capituli de bonitate dicitur in prima parte secunde partis principalis distinctionis / quod bonitas per se est ratio bono quod agat bonum siue producat: et quia est magna per magnitudinem: est ratio duplicata bono quod producat magnum bonum: et hoc scilicet diuina sapientia que bona et magna est. Et quia diuina voluntas equiparatur diuine bonitati: et sapientia in magnitudine vult quod sint angeli: et si vult / ergo sunt angeli. ¶ Dicitur in capitulo sapientie / capitulo preallegato / quod bonitas per sapientiam est scibilis etc. Et ideo diuina bonitas est scibilis: et sicut est scibilis / et est amabilis / est scibilis / et amabilis cum magnitudine sue scibilitatis / et amabilitatis: ergo est scibilis et amabilis suo actu: et per consequens suus effectus: quia amabile est. Ergo angelus qui est magnus effectus / magis bonus / magnus / qui esse possit in creatura: et si non est effectus diuine bonitatis / est scibilis et ma-

iori magnitudine possibilitatis scilicet potentia. Et diuina voluntas non vult quod veniat in actum: quod est impossibile / et contra amabilitatem effectus diuine bonitatis. ¶ Dicitur in capitulo voluntatis: capitulo dicto / quod bonitas per voluntatem est amabilis etc. Si angelus est / totum vniuersum est perfectum: et quia in vniuerso nos habemus corpus inanimatum non coniunctum / sicut lapis: et habemus corpus animatum coniunctum / sicut planta / leo / homo etc. Et ideo debemus habere spiritum non coniunctum qui est superior / et magis similis deo: et hoc scit diuina sapientia. Et si spiritum non coniunctum non habemus: scilicet angelum diuina voluntas impedit ipsum esse: eo quia non vult ipsum esse contra dicit magne actioni diuine bonitatis in hoc quod est superius: et non in hoc quod est inferius: quod est impossibile: et contra diuine sapientie scibilitatem: ergo probatum est per causas superiores quod angeli sunt. ¶ Probauimus angelos esse per tres rationes supradictas: et quia euiusmodi similitudo / sufficiat quod dictum est. ¶ Et in isto passu ostensum est quod mixtio principiorum est materia / et subiectum in quo artista potest multa ad placitum inuenire et ad propositum applicare.

De angelo per regulam c. deducto.

DE primam speciem regule c. queritur / quid est angelus? Et respondendum est per istam primam speciem / quod angelus est illa creatura que magis similis est deo: eo quia est spiritus non coniunctus: et agit de inferioribus sine organo corporali et huiusmodi. ¶ Per secundam speciem queritur / quid habet angelus in se sibi coessentialē et naturale? Et respondendum est quod habet suas partes innatas ex quibus est constitutus: sicut sunt sua innata bonitas et magnitudo etc. excepta contrarietate que non est sibi qualitas innata: et quia habet suam bonitatem innatam cum natura bonificantis / bonificabilis et bonificare: et sic de magnitudine et alijs / habet suas innatas actiones et passionem: et cum suis accidentibus agit intus et extra / et in suis passionibus innatis recipit intra quod venit ab extra: sicut cum sua intelligibilitate recipit

De angelo per regulam c. deducto.

intelligibiles peregrinas. ¶ Per tertiam speciem queritur quid est angelus in alio? Et respondendum est quod est agens et patiens: agens sicut in inferioribus in quibus agit intelligendo et diligendo etc. Et sua potestas perficit hoc quod sua voluntas vult: et hoc quod suus intellectus intelligit: et de sua memoria recolat. Et hoc sine successione et fantasmate: adiuncte tamen diuina bonitate/magnitudine etc. Et per presentiam dei recipiendo ab ipso influentias causarum patiendo: et ista passio est sibi salus et perfectio: angelus vero malignus recipit ab extra passiones: quando non potest peccata impetrare. Et habet passiones: quia deus abest ei per gratiam: et euacuatus est a suo fine. ¶ Per quartam speciem queritur quid habet angelus in alio? Et respondendum est quod habet in inferioribus potestatem: eo quod agit sine tactu/sine visu/auditu et imaginatio: et ista potestatem habet per presentiam dei sic in qua est: sicut anima coniuncta que habet potestatem in potentibus inferioribus/eo quia cum ipsis coniuncta est. Habet adhuc angelos bonos gloriam in deo: et malus angelus penam: sed hoc esset longum enumerare.

De angelo per d. deducto.

D Er primam speciem regule d. queritur de quo angelus est? Et respondendum est quod est de seipso: quia non est derivatus de aliquo alio. Ratio huius est: ut sua inata bonitas/magnitudo etc. sint ei principia in nata primitiua, et dissimilia et incorruptibilia: ut sua essentia possit esse permanens incorruptibilis: tamen dicimus quod a deo est creatus. ¶ Per secundam speciem queritur de quo est angelus? Et respondendum est quod est de suis principijs innatis: sicut de sua vera bonitate/magnitudine etc. et quia quodlibet inest ei tripliciter: sicut bonitas per bonificatum/bonificabile et bonificare: et magnitudo per magnificatum/magnificabile et magnificare etc. Et quia ista principia differunt essentialiter: angelus est compositus de sua bonitate/magnitudine etc. Et de omnibus suis tuis est in ipso constituta una forma in comuni cum qua est actiuus et de omnibus suis bilibus: videlicet bonificabili et magnificabili etc. est constituta una materia cum qua passiuus est: et de omnibus suis. s. bonificare/magnificare etc. est constitutus unus actus in comuni cum quo causat actus extrinsecos: et

de omnibus supradictis tribus sit sua substantia composita/ymita et substantialiter ab omni materia corpali dispensata. ¶ Per tertiam speciem queritur angelus cuius est? Et est respondendum quod est dei cum benedictione et gloria et glorificatione: sed angelus malus est dei cum contradictione/pena et dolore.

De angelo per regulam e. deducto.

R Er primam speciem regule e. queritur quare est angelus? Et respondendum est quod est ex suis principijs naturalibus constitutus: ut supra diximus in secunda specie regule d. quoniam suum principium cum alio componitur/oportet dari ens in eo de necessitate compositum. Sicut dicitur quod iuncta anima cum corpore/sequitur homo de necessitate. Et postea elementaria cum vegetativa/sequitur elementum vegetatiuum de necessitate. ¶ Per secundam speciem queritur quare est angelus? Et respondendum est respectu finis quod angelus est: ut deum intelligat/diligat et recolat et ei honorem faciat et impleat vniuersum: quia si non esset angelus in parte/esset vacuus vniuersum: ut superius probatum est.

De angelo per regulam f. deducto.

R Er regulam f. queritur. Angelus quantus est? Respondendum est quod est tantus quantum esse est sue essentie: quod esse habet quantitatem continuam in quantum est una substantia. Et habet quantitates discretas: eo quia ex pluribus principijs est compositus: et hoc sit verum/significatum est in secunda specie regule d. ubi queritur de quo angelus est. ¶ Per regulam g. queritur qualis est angelus? Respondendum est quod angelus est duobus modis/qualis videlicet per qualitates innatas et proprias. Et per qualitates appropriatas non sibi naturales. Vocamus autem propriam suam naturalem et substantialem bonitatem/magnitudinem etc. ex quibus est constitutus. Et vocamus appropriatas suam bonitatem/acquisitas/magnitudinem/iusticiam etc. Et in angelo malo vocamus appropriatas qualitates malitiam suam/inuidiam etc. ¶ Per regulam h.

De angelo per regulam f. deducto.

De angelo per d. deducto.

querit de tempore angeli. Et dicimus
 qd angelus est in tempore: eo qd est inceptus
 in tempore sine quo inceptus non fuisset.
 Ratio huius est: qd hoc qd est et non erat
 sine tempore non potest esse. Est adhuc an-
 gelus in tempore qd ad sua contrarieta-
 te: hoc est sine successione et sine motu: qd
 agit extra/agit deo nunc in alio: sicut
 quando agit in die dominico hoc qd age-
 bat in die sabbati. Et est in vno tempo-
 re qd est rome de die: et est in alio tempo-
 re qd est de nocte parisiis. Verumamen-
 qd recedit a roma et est parisiis/su-
 cessus non est cum motu/nec cum successione.
 Quonia sicut non indiget oculis ad vide-
 dum colorem: sic non indiget motu/nec
 successione in recessu: sed vult et est ubi
 vult. ¶ Per regulam i. queritur de loco
 angeli: Respondendum est qd angelus est
 in loco/eo quia in loco creatus est: sed non
 est in loco occupans locum: quia locus non
 potest esse occupatus sine linea/angulo
 et figura a quibus est omnis angelus se-
 paratus. Et est in loco/eo quia in vno
 loco est: et non in alio in quo non est: et est
 in illo in quo agit/in quo loco agere non
 potest sine presentia sua. Ratio huius est/
 eo quia cum sua essentia agit et non cum
 organo. ¶ Per primam speciem regule
 R. queritur/ quomodo angelus est et quo-
 modo agit: Et respondendum est qd an-
 gelus habet modum essendi per compo-
 sitionem suorum principiorum: vt figu-
 ratum est in secunda specie regule d. su-
 pradicta. Et habet modum agendi cum
 suis principijs cum quibus causat actus
 exteriores: sicut cum sua bonitate bonifi-
 catum/et cum sua potestate potestatem/
 et sic de alijs. ¶ Per secundam speciem
 regule R. queritur/angelus cum quo est
 et cum quo agit: Et respondendum est qd
 est cum suis principijs immatis et natura-
 libus aggregatis vt in secunda specie re-
 gule d. significatum est. Et agit cum ipsis
 videlicet cum intellectu intelligit/cum vo-
 luntate diligit/cum memoria recolit: et
 si bonus est/cum sua bonitate bonificat/
 et cum sua potestate potestatem. Et si malus
 est/malificat suum intelligere/recolere
 et amare: et sic de alijs: et hoc intrinsece et
 extrinsece agit cum suis principijs/i cau-
 sando extra cum actu qui est intra. Si-
 cut homo qui causat mente verba que
 profert ore.

De celo per principia de-
 ducto.

¶ In capitulo isto tractabim^{us}
 de celo cum principijs una-
 tis ex quibus est /cum qui-
 bus se habet ad principia
 inferiora effectiue/sicut effi-
 ciens ad suum effectum. ¶ Celum est bo-
 num per suam bonitatem immatam/et est
 magnum per suam magnitudinem na-
 turalem: et ideo sua bonitas et sua magni-
 tudo sunt ei rationes vt bene agat ma-
 gne et naturaliter in istis inferioribus mo-
 uendo se et alia. Et si dicatur qd quandoq;
 agit male/vt Saturnus qui est malus/
 Respondeo qd hoc est per accidens: qd in-
 feriora non recipiunt bene propter con-
 trarietates elementorum ratione qua-
 rum Saturnus causat quandoq; mon-
 struositates inferioribus per nimiam
 frigiditatem et siccitatem. ¶ Celum est
 magnum et durabile. magnum quo ad
 essentiam et agentiam: et est durabile/
 eo quia est incorruptibile et immateria-
 le: et non est aliquod ens excepto deo qd
 possit illud cogere/nec suum motum im-
 pedire. ¶ Celum est durabile per se/eo
 quia duratio est ei qualitas innata. ¶ Ce-
 lum est per se potens/eo quia sua pote-
 stas est qualitas sibi innata /et sicut sua
 duratio est magna et bona/sic sua pote-
 stas est bona et magna. Et in isto passu ap-
 paret qd celum potest seipsum mouere/
 vt sua bonitas/magnitudo et duratio non
 deficient potestati/nec potestas eis.
 ¶ Celum sicut habet voluntatem natu-
 ralem sibi coessentialem/sic habet instin-
 ctum naturalem sibi coessentialem cum
 quo gubernat suum ordinem/et suum mo-
 tum/et actus suorum principiorum/si-
 ne quo instinctu hoc non posset facere.
 Sicut leo qui cum Saturno habet vnum
 instinctum per calidum et siccum et frigi-
 dum: et per nocturnitatem/et masculini-
 tatem/et diurnitatem/maliciam/plu-
 bitatem/et dyabolitatem. Alium vero
 cum Jove per bonitatem/et stagitatem/
 et dyabolitatem/et sic de alijs. ¶ Celum
 habet instinctum vt supradictum est: et
 habet appetitum qd cum appetitu suo
 mouet se et inferiora vt habeat appeti-
 tum ad ipsum. Et habet vnum appeti-
 tum cum vno planeta/et alium cum alio/
 sicut supra per instinctum exemplifica-
 tum est. ¶ Celum habet appetitum: et
 habet virtutem. Et sicut suis appetitibus
 est sibi naturalis et coessentialis: sic sua
 virtus: et sicut est bonus suis appetitibus
 per suam bonitatem /magnus per suam
 magnitudinem: sic sua virtus. Et si-
 cut habet vnum appetitum cum leone/

De celo
 principia
 deducto.

alium cum uirgine/aliuz cum Saturno/
alium cum Ioue: sic de uirtute. ¶ Celū
est uirtuosum: ut dictum est: et est uerū
per se: quoniam sicut est uirtuosum per
uirtutem innatam: sic est uerum per ue-
ritatem innatam: per quā ueritatez po-
nit in uero appetibilia: et ad hoc concur-
runt instinctus/ potestas etc. ¶ Celū est
uerum: ut dictum est: et habet delectatio-
nem innatam: non dico ueritatem/ sen-
sitiuam/ imaginatiuā/ et etiam ratiocina-
tiuam/ sed motiuam: quoniam sicut plā-
ta in ueritando habet aliquam delecta-
tionem naturalem: sic celum mouendo
seipsum et inferiora. Et sicut delectatio
uirtutis non attingitur per sensum:
nec per imaginationem: sic de delectatio-
ne eius: sed solum intellectus hoc attingit.
¶ Celum habet delectationem: ut di-
ctum est: et sua delectatio est inconfusa
per differentiam que est sibi principium
innatum in quo agit et causat multas dif-
ferentias delectando. Ipsa uero differē-
tia est insensibilis/ eo quia est principium
generale. ¶ Celum est ex pluribus diffe-
rentiis/ sicut totum ex pluribus parti-
bus suis. Et concordantia est unum prin-
cipium sibi coessentialium cum quo causat
multas concordias: et sic est una substan-
tia habens in se plura per differentiam
et concordiam. ¶ Celum habet concordias:
ut dictum est: et hęc contrarietate pe-
grinam non sibi coessentialium: ut non sit
corruptibile. Sed est instrumentum quo
contradicit inferioribus: sicut per calidū
et frigidum/ siccum et humidum/ per diu-
rnatem et nocturnitatem/ et huiusmo-
di: cum quibus causat mensuras/ in-
firmas/ tonitrua/ infirmitates/ infortu-
nia et huiusmodi. Contrarietas non ē pri-
ncipium celi sibi coessentialium: sed concor-
dantia est suum principium ut dictum
est. Et sic celum magis agit in inferiori-
bus concordando quā contrariando/ ratio-
ne cuius sunt plures sanitates quā infir-
mitates: plura fortuna quā infortunia: et
frequentius oritur homo cum duobus o-
culis quā cum uno: et sic de alijs. ¶ Celū ha-
bet sua principia innata: ut dictum est:
cum quibus principiat inferiora effecti-
ue/ mediantibus entibus naturalibus
inferioribus: sicut sunt celi qualitates
et proprietates eorum. Et sicut de ele-
mentis: sicut de metallis/ et ueritatibus/ et
sensuatis. Et ad hoc concurrunt magnitu-
do celi que magnificat potestatem celi et
suum instinctum/ appetitum/ uirtutes/
et huiusmodi: unde sequitur influentia a
superioribus ad inferiora: et resurgentia

de inferioribus usque ad lunam: et hec con-
tinua: et ratio huius est: quia celū semp-
est in continuo motu. ¶ In celo est me-
dium sibi coessentialium cum quo causat me-
dia inferiora: sicut bonificare celeste cau-
sat bonificare eternum: et mouere cele-
ste causat mouere terrenū: et sic de alijs.
¶ Celum habet medium: ut supra dictū
est: per quod et cum quo sua principia trāseunt
ad fines: ut in ipso quiescant: que quies
est mouere seipsum et inferiora. Ratio hu-
ius est: quia ad hoc creatum est. ¶ Finis
celi est cum maiozitate: ut feruiat homi-
ni/ et homo deo: quoniam suus finis non
potest esse in altiori gradu: scilicet sub
istoz maiori fine est suus finis maior: scilicet
mouere etc. Sicut maior finis uirtutis
est sentire. ¶ Dictum est de maiozitate ce-
li: et sua maior equalitas est equalitas suoz
principiorum sibi coessentialium.
Equalitates celi participant cum mino-
ritate respectu anime: quia non habet in-
tellectum/ memoriam/ et uoluntatem/
neque meritum accipere potest.

De celo per regulas de- ducto.

Deretur/ utrum celū sit ab
eterno: Et respondendum
est quod non: ut signatum est
per regulam b. Sed ad
maiozem euentiam huius
scientie/ siue artis et doctri-
ne/ in isto capitulo intendimus explica-
re illud quod est quantum ad celum: et
per hoc quod dicemus de celo/ dabimus
doctrinam artiste per quas sciet agere.
et quia prolixitatem uolumus euitare/
applicabimus tantummodo b. ad alias
litteras positas in alphabeto huius ar-
tis usque ad R. et sicut applicabimus b.
ad alias litteras/ ita possunt alie littere
alijs ad inuicem applicari. ¶ Si celum
est ab eterno/ non est creatum de nihilo:
eo quia semper fuit/ neque est factum
de aliquo: eo quia ultra celum non est
dare materiam de qua possit fieri/ neque
infra: eo quia sua magnitudo omnia con-
tinet. Et sic diuina bonitas non est ra-
tio deo quod agat bonum celum/ neque
bonitatem celi: eo quia est eterna. Et sic de
magnitudine dei que non causat magni-
tudinem celi. ¶ Non sequitur quod mundus non est ef-
fectus quod ad suam bonitatem et magnitudinem

De celo p
reglas de
ducto.

Non pars.

Et ideo est differentia inter bonitatem dei et bonitatem celi/sive concordantiam: et sic de magnitudine que concordantiam requirit secundum iusticiam inter causam et effectum. Et ideo priuata concordantia/oritur contrarietas et iniuria/et causatur auaricia: et bonitas dei non est magis ratio ei quod agat bonum magnum effectum/postquam deus non consentit rationi sue bonitatis: et quod omnia ista sunt impossibilia/sequitur quod celum creatum est et nouum. ¶ **B. d.** Si celi est eternum: plures eternitates sunt: videlicet eternitas dei et eternitas celi: et cum eternitas celi implicatur infinite eternitates: sicut innata bonitas/duratio etc. et sic de suis stellis et revolutionibus. Et ita cito fuit iniuria et gula: sicut iusticia et malicia: et contrarietas/sicut bonitas et concordantia in hominibus: quia nunquam fuit primus homo/nec secundus/nec erit ultimus. Et sic deficit diuina bonitas: et non est ratio deo quod diuina bonitas precedat maliciam et eternitas dei eternitatem celi. Et sequitur etiam quod non sit alia vita: quoniam tota materia contenta per celum/non sufficeret ad resurrectionem hominum mortuorum/quod intendimus probare: et sic iusticia dei esset defectiua et impedita ad remunerandum iustos/et puniendum iniustos in eternum: et iniuria et malicia essent cause huiusmodi. Et fortitudo dei esset debilitata/et luxuria esset eterna: et quia omnia ista essent impossibilia/sequitur quod celum sit nouum et inceptum. ¶ **B. e.** Si celum est eternum per se/potest esse eternum: quoniam ens eternum nunquam fuit in potentia ad essendum: nec est in potentia ad non essendum: et sic potestas dei non esset causa potestatis celi/bonitas dei bonitatis celi. Etiam potestas dei non posset priuare potestatem celi/eo quia celus per se gubernat se: et sic superbia est eterna: et per consequens peccatum. ¶ Unde sequitur quod celum habet in se suum finem: et deus non est suus finis. Quoniam priuata causa/priuatur effectus. Et quod omnia sunt mala/iuriosa/et plena superbia: et contra regulam b. ostensum est quod sunt impossibilia: ergo de questione negatiua est tenenda. ¶ **B. f.** Si celum est eternum: tempus est eternum. Et sic eternitas dei non precedit tempus/quod est contra iusticiam/fidem: et acedia est eterna: et sequitur iniuria eterna: et hoc est scibile a diuina sapientia: et diuina bonitas est ratio deo quod agat bonum/mala predicta destruendo: et deus ad hoc non consentit: et

sic sua sapientia scit ipsum iniuriosum et pigrum et malum: et quoniam omnia impossibilia/ideo etc. ¶ **B. g.** Si celum est eternum: aut est una voluntas eterna generalis omnibus voluntatibus hominum/et qua omnes alie particulares materialiter generantur: aut deus creat voluntates particulares hominum. et sicut est una generalis/ipsa voluntas generalis est diuisibilis: et voluntates particulares sunt corruptibiles generales eternaliter. Et sic iniuria est facta istis voluntatibus particularibus que diligunt deum. Et iusticia dei non habet iudicium eternum in ipsis: nec in voluntatibus que odiunt deum et spem: et diligunt inuidiam. Et ista sunt impossibilia/et contra iusticiam dei/et bonitatem/supposito quod voluntates particulares non corrumpuntur: quoniam generalis voluntas ad hoc non posset sufficere tanquam materia: ergo est impossibile esse generalem voluntatem eternam. Et si voluntates a deo sunt create/et celum est eternum/creatio non habet finem in quo quiescat: quoniam nunquam fuit prima voluntas/nec secunda/nec ultima erit: et tale inconueniens quale posuimus in paragrapho b. d. ergo etc. ¶ **B. h.** Si celus est eternum/ab eterno fuerunt virtutes et vitia: et in quantitate vitia sunt maiora quam virtutes: et diuina bonitas et charitas sunt ratio deo quod virtutes sint maiores quam vitia: et deus ad hoc non consentit: sic est iniuriosus: et contra suam charitatem et iusticiam/quod est impossibile: et suum oppositum est necessarium. ¶ **B. i.** Si celi est eternum/sua eternitas est equalis duratione eternitati dei: et veritas est mediacum: et patientia in patientia sunt equaliter eterne: et quia omnia sunt contra bonitatem diuinam/iusticiam et veritatem/sequitur quod celum est nouum: et quod iustum est quod diuina bonitas et veritas sic precedant durationem celi per eternitatem earum: sicut precedunt bonitates et veritatem celi/que terminate sunt et finite/cum immensitate et infinitate eternum. ¶ **B. k.** Si celum est eternum/ab eterno fuerunt artes liberales et mechanice: et sic non fuit quies in hac vita: et pietas et inconstancia non sunt eterne: et per consequens martellus et forpices: et ista non est/ut sit alia/eo quia una eternitas non creat aliam: nec in alia quiescit: et est minoritas circa nihil: et nunquam transit ad nihil. Et quod omnia ista mala et iniuriosa sunt/et contra diuinam bonitatem et iusticiam: sequitur de necessitate quod celi

est nouum & creatum.

De celo p
regulaz c.
deducto.

De celo p regulā c. deducto.

D Er primā speciē regule c. queritur quid est celum? Et respondēdū q̄ est p̄mū mobile: & est corp⁹ habens maiorez magnitudinem, maiorez motū: & ultra ipsum non est mobile: & est corpus per se mouens/ eo q̄ nulla mobilitas est maior sua: & ideo motus ab ipso incipit / naturaliter loquēdo & ab ipso remanet: et ipse est fons a quo motus aliqui deriuatur/ sicut riuuli a fonte. ¶ Per secundā speciē queritur/ quid h̄z celum in seipso sibi coessentialē & naturale? Et respondēdū est q̄ h̄z suā motiuitatē/ mobilitatē & mouere: per quā motiuitatē h̄z formā: per mobilitatē h̄z materiā: & p̄ mouere actū cū quo creat actus extrinsecos. & h̄z suā inatā bōitatē/ magnitudinē &c. et etiam stellas/ planetas & signa/ et sic de alijs partibus suis coessentialibus. ¶ Per tertiam speciē queritur/ quid ē celum in alio? Et respondēdū ē q̄ celum est in elementis agens/ mouens/ & influens/ nullam passionem in illis habens: & hoc est ratione sue magne actiuitatis & motiuitatis: etiā in seipso non recipit augmentū/ neq; diminutionē. Et hoc miratur intellectus: cum celum sit ita magna motiuitate/ sine aliqua alteratione & mutatione subiecti. Sed forte fiat se considerādo potestatem diuinā & infinitam/ q̄ potest creare talē effectū ad placitum. ¶ Per quartam speciē queritur/ quid habet celum in alio? Et respondēdū est q̄ celum habet naturaliter dominium in elementis & elementatis cum quo causat mobilitates naturales in inferiores regiones/ quattuor tempora/ dies/ horas/ tonitruum/ fulgur/ ventū/ pluuiam/ nuē/ menstruositates/ infirmitates/ huiusmodi. Et hoc facit/ quia inferiores recipiunt/ suas mobilitates & influentias: cū quibus est efficiens. ¶ Per primā speciē regule d. queritur / de quo celū est? Respondēdū est q̄ est de seipso/ eo quia non est de aliqua materia sibi preiacente a qua sit deriuatus. Et quia est primitiue de seipso propter suā primitiuitatē/ est incorruptibile: & p̄ seipm in sua motiuitate est permanēs. ¶ Per secundam speciē queritur / celum de quo est? Et respondēdū est q̄ est de partibus suis sibi coessentialibus: sicut de sua innata bōitate/ magnitudine &c.

Et hoc significatum est per secundam speciē regule d. ¶ Per tertiam speciē queritur / celum cuius est? Respondēdū est q̄ est dei: sicut effectus est cause: et q̄ est possessus a deo/ causat in inferioribus effectus sicut deus vult. ¶ Per primam speciē regule e. queritur / quare est celum? Et respondēdū est q̄ celus est: quia est constitutus ex partibus suis coessentialibus sicut sunt sua innata bonitas/ magnitudo &c. excepta contrarietate/ que non est sibi coessentialis: quia si esset/ corruptibile esset. Est etiam quia in ipso sua materia & sua forma celestes in ipso sunt coniuncte/ cum quibus ē necessitatum: sicut homo/ quando anima & corpus in ipso coniunguntur. ¶ Per secundam speciē queritur quare est celus? Et respondēdū est ratione finis/ q̄ celū ē vt sit causato causans motiuitates inferiores/ cum quibus homo sit dispositus ad essendum & seruiendū deo. ¶ Per primam speciē regule f. queritur / de quantitate/ celi? Et respondēdū ē q̄ celum habet quantitatem continuam/ et discretam continuam circulariter: vt in ipso figuratum est/ discreta: sicut per octauam spheram que continua est: & sic de sphaera Saturni &c. ¶ Per regulā g. queritur / quale est celum? Et respondēdū est q̄ est quale per qualitates primas & appropriatas/ proprie sunt sicut sua innata bonitas/ magnitudo &c. suis motus & sue figure: sic de sua quantitate appropriate sunt: sicut caliditas & siccitas/ frigiditas & humiditas/ masculitas & femininitas/ & huiusmodi. Et dicit q̄ sue appropriate qualitates sunt in eo q̄ cum ipso agit in inferioribus: sicut sol q̄ dicitur calidus/ et siccus/ eo quia calefacit & desiccatur. ¶ Per regulā h. queritur / de tempore celi? et respondēdū est q̄ essentia octauæ spheræ est in illo/ nūc in quo causata fuit: sicut circulus qui sine successione existit quo ad suam essentiam. Sed ratione sui motus causat tempus in inferioribus: sicut in Saturno q̄ mouetur successive de vno nunc / in aliud nunc. Et est vnus dies de octaua sphaera vsq; ad spheram ignis: sed sphaera ignis vsq; ad terram/ sunt plures dies/ & plures noctes/ ratione presentie & absentie solis: ita q̄ sol est causa quare sunt plures dies/ & plures noctes/ & hore/ & cetera. ¶ Per regulā i. queritur de loco celi? Et respondēdū est q̄ octaua sphaera est in illo loco in quo creata fuit quo ad suam essentiam: & sic de Saturno &c. Sed ratione motus & plurium circulari-

tionum de octava sphaera vsq; ad sphaeram ignis/respectu rectitudinis/est in pluribus locis:sicut Saturnus qui in vno tempore est iunctus cum ariete: & in alio tempore cum tauro. Et sic de sole q; vno tempore est in vno loco: & in alio tempore in alio: & in vno loco causat dies artificialiter: & in alio causat noctes. ¶ Per primam speciem regule R. querit/quo est celum? Et respondendum est q; celum e modale per particulares modalitates que sunt de sua essentia/q; sunt sue partes innate:sicut bonitas/magnitudo &c. Et sic de suo habitu/situ & huiusmodi. ¶ Per secundam regulam R. queritur/ cu quo est celum? Respondendum est q; est cum suis partibus naturalibus cu quibus est compositum:sicut sunt sua bonitas/magnitudo &c. cum quibus causat circularitates/ & mobiles bonitates/magnitudines & cetera.

De quarto subiecto quod e de hoie per principia discusso.

De quarto subiecto quod est de hoie per principia discusso.

In homine sua bonitas est et ratio q; agit bonu specifi cu. homo quide id qd agit p suam speciem/agit naturaliter/sive moraliter. In homine bonitas spiritualis & corporalis coniungitur ratione sue anime & corporis. Et ideo ista duplicitate rationu habet natura siue ratione agendi bonum/obiectando/intelligendo/amado/atq; recolendo:corpalliter autem/sicut generado homine/ & sentiendo/ & imaginando:et ab ambobus exeunt bone operationes: vt apparet in artibus liberalibus & mechanicis. ¶ In hoie sua magnitudo e duplex/sicut sua bonitas. Et ideo quando homo agit bonu/cum magnitudine agit ipsum bonum. ¶ In homine est duratio: & ipsa est ratio sue bonitatis & magnitudinis: & sic de alijs q; durent:et hoc dupliciter/sicut superius dictu est:moraliter vero & ad placitum. ¶ In homine sua potestas est duplex/sicut de bonitate dictum est. Et est id cuius ratione potest existere & agere. Inde igitur patet q; potest existere & agere per suam speciem. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus p quem modum habet specificam libertatem ad agendum. ¶ In homine suus intellectus est specificatus cu quo specialiter intelligit:non q; suus intellectus descendit ab alio intellectu/generando ipsum:neq;

est idem cum cu alio intellectu essentialiter:alioquin esset genus:et etia post mortem hominis esset annihilatus siue corruptus: & in tempore/loco/quantitate/superficie & diuisione/successione/motione assituatus/figuratus/punctuatus et lineatus:quod est impossibile. Nam hec omnia sunt de natura corporeitatis siue corporis. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q; male & false dixerunt illi qui cogitauerunt & affirmauerunt q; in omnibus hominibus non erat nisi vnus intellectus. ¶ Adhuc cognoscit intellectus noster p hoc quod dictum est/q; instinctus naturalis corporis humani coniungitur cu intellectu hominis: sicut de bonitate dictum est. ¶ Intellectus huiusmodi per que faciat speciem intelligibilem per sensitiuum & imaginatiuum in suo proprio intelligibili:de quibus speciebus intelligibilibus facit scientiam. ¶ In homine sua voluntas est potentia specifica ei cum q; agit speciales amabilitates:non quide ista voluntas descendet ab alia voluntate generali.nam aliter esset generabilis et corruptibilis sua essentia:sicut dictum e de intellectu: & esset destructa sua libertas/ex eo quia esset necessitata ad volendum per suu generale principium: sicut corpus qd habet appetitu necessitatum per hoc qd est superius.sicut qn appetit cibum/potum aut conu/saut calidum:quando sentit magnam frigiditatem:et sic de alijs. ¶ Adhuc si oes haberent vna voluntatem:omnes hoies se haberent ad iudicem ad idem obiectum/et etia mortuo homine/mortua esset anima rationalis. Et sic iam non esset alia vita:neq; iusticia & misericordia dei haberent subiectum in quo agerent:qd est impossibile & valde absurdum differentie. ¶ Amplius appetitus corporis & voluntatis coniunguntur:sicut de bonitate dictum est/ratione cuius voluntas facit species p sensitiuum & imaginatiuum volendo/sicut intellectus intelligendo: & sic de memoria que est pars anime potest dici suo modo. ¶ In homine virtus corporalis & spiritualis coniunguntur: et quia virtus spiritualis est superius: ideo format et perficit virtutem inferiorem. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per que modum morales virtutes oriuntur a virtute spiritali & corporali/sicut a forma et materia:de quibus virtutibus erimus locuti in nono subiecto. ¶ In hoie est veritas spiritualis & corporalis:et qz veritas spiritalis est superior:ideo perficit inferiorem. Unde cognoscit intellectus q;

sicut sensus nature sentit per visum et auditum / et sic de alijs: sic animare re re essentias attingit / intelligendo / amando et recolendo. Nam aliter inferi⁹ ageret plus cum sua virtute / quam superius cum sua: quod est absurdum rationi intellectus. Et in isto passu gaudet multum intellectus. ¶ In homine coniunguntur naturalis gloria / spiritualis et corporalis: id est coniunguntur naturales delectationes spiritualiter et corporaliter. Unde sequitur quod anima habet delectationem in agendo in corpore: et corpus sub ipsa in patiando: et homo cum istis predictis. ¶ Et corpus sub ipsa in patiando: et homo cum istis predictis. Et hic cognoscit intellectus per quem modum homo habet delectationem in moribus. ¶ In homine / differentie spirituales et corporales coniunguntur: ratione cuius intellectus per unum modum intelligit cum visum: et per alium cum auditum: et sic de alijs: similiter et corpus per unum modum patitur sub intellectu: et per alium sub voluntate: et per alium sub memoria: et sic per predicta cognoscit intellectus per quem modum facit ipsemet scientiam discurrendo / et voluntas animationem / et memoria memoratationem. ¶ In homine / anima et corpus conueniunt inter se / componendo ipsum / anima remanente in sua essentia / et corpore in sua similitudine: et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum anima et corpus conueniunt / obiectando idem obiectum corpus in videndo / audiendo / et huiusmodi: anima intelligendo / amando et recolendo. ¶ Corpus hominis est compositum ex quattuor elementis. Anima autem non est ex contrarijs: quia incorruptibilis est: et quia in homine coniunguntur anima et corpus: idcirco patitur homo contrarietates rectas et naturales ex parte corporis: ex parte vero anime obliquas et accidentales: et in isto passu cognoscit intellectus quod omne peccatum est per accidens. ¶ Quonia in homine / anima et corpus coniunguntur: idcirco homo est efficiens / mouendo formam in materia propter finem: videlicet mouet animam in corpore: et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum homo est principium efficiens / materiale / formale / et finale. et in homine coniunguntur anima et corpus in quo actu significat coniunctio / que est medijs influxu ab anima et corpore. Et istud medijs est conaturale / et substantiale / intelligere / velle / recolere / elementare / vegetare / sentire / imaginari: sine quibus homo non esset coniunctus substantialiter.

Et tãdiu uiuit homo / quãdiu ista materialis coniunctio durat in eo: quando autem dissoluitur / ilico moritur homo. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum anima et corpus coniunguntur: et mensurant suos actus secundum modum dispensando et proportionando anima in fluente suam virtutem: et corpore refluente sua / homine existente medio in tertius numerum deducto. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum in homine est humidum radicale et nutrimentale. Radicale est ex principijs primitiuis et punctis / et lineis cum quibus anima est coniuncta. Et humidum nutrimentale est suum instrumentum: sicut nauicula textoris in textura in qua inducuntur puncti linee per motum elementariue / vegetatiue / sensituiue / imaginatiue / influendo / et refluendo: et humidum radicale reuertit et seipsum augmentet de hoc quod venit extra: sic in unam speciem conuertendo per vegetatiuam. Sicut vegetatiua transsubstantiat cibum in carnem / ueros / et ossa / et potum in sanguinem / et cibum et potum transsubstantiat in medullas / et etiam in coleram / phlegma / et melancoliam / et cerebrum: et aqua oculorum / et in sputum / et etiam in sudorem transmutat. ¶ In homine coniunguntur finis spiritualis et finis corporalis naturaliter: ratione quorum homo se habet ad fines supradictos ad spiritualem finem cum anima / et ad corporalem cum corpore. Et ab anima quod dem et corpore oriuntur siue egreduntur fines morales / cum quibus anima et corpus inueniunt delectationes cum quibus quiescunt. ¶ In homine anima est maior imago substantialis. Sed corpus est minor imago quam imago anime. Iterum in corpore imaginatio est maior imago quam sensituiua / eo quia obiectat: et etiam magis mouet ipsam sensituiuam secundariet et sensituiua est maior imago quam vegetatiuam super ea inserta et fundata est. Et deinceps vegetatiua est maior quam elementariua / vegetatiua namque super elementariua fundatur. Et ideo in isto passu cognoscit intellectus quod sicut potentie substantialia sunt maiores et minores et similiter accidentales in homine: anima et corpus non sunt equales / anima enim habet principia superiora: sed corpus inferiora: verum tamen coniunguntur: anima quidem est tota in corpore: et e converso: ut homo equaliter sit coniunctus et compositus: Quoniam homo est ex nihilo deductus respectu creationis: ideo est in minoritate inductus /

Nonna pars.

eum qua se habet ad res minores. Et qz in ipso homine anima et corpus coniunguntur: idcirco homo mouet se cum anima ad minores mores et cum corpore ad minora naturalia cuius quibus componit moralitates. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum anima habet inclinationem ad peccatum quod intantum est prauum quod nullam essentiam habet: sed est habitus periuuans/ deuians suum subiectum a fine ad quem debet esse. Et in isto passu cognoscit intellectus quod est primum: et per quez modum augetur: et que sunt sua principia.

De homine per regulas deducto.

Deductio
hois p re-
gulas.

Er regulam b. querit: utrum homo sit magis cognoscibilis per affirmationem quam per negationem? et respondendum est quod sic: in predicari predicatum de subiecto affirmando est diffinire subiectum de quo predicatum predicatur/ existente natura inter subiectum et predicatum: ut cum dicitur/ homo est animal rationale. Quando autem predicatum predicatur de homine negatiue/ nulla quidem certitudo siue noticia de homine habetur: ut cum dicitur/ homo non est lapis/ homo non est planta. Affirmatio enim vera ponit ea que sunt in subiecto: negatio autem vera semper remouet a subiecto. Falsa quidem similiter habet modum remouendi a subiecto. Adhuc quonia affirmatio precedit ad negationem/ sicut antecedit ad suum consequens: quare patet quod magis est homo cognoscibilis per affirmationem quam per negationem. Hominem esse et ignorare quid est homo/ est negligere hominis esse. Et ideo ut sciamus quid est homo et de ipso magnam noticiam habeamus/ diffiniamus ipsum per xxx. diffinitiones largo modo sumptas/ cuius per vnaz diffinitionem stricto modo sumptam possit diffiniri. Sed hominem isto modo diffinimus: ut ipsum clarius cognoscamus in nostro intellectu. Et iste diffinitiones erunt abstracte a. xxviii. principis huius artis. et a. x. predicamentis/ predicando de substantia tale predicatum quod conueniat cum subiecto in natura. Et primo per primam speciem regule c. queritur: quid est homo? et respondendum est quod est anima. de quo predicantur plures bonitates differentes specie quam de aliquo alio animali. Homo est animal/ in quo vna eius pars est incorruptibilis. Homo est animal in quo sunt plures potestates quam in aliquo alio ani-

mali. Homo est animal quod cum suo organo species intelligibiles facit. Homo est animal quod vti virtutibus aut vitijs. Homo est animal quod vere vtitur artibus liberalibus et mechanicis. Homo est animal in quo sunt plures delectationes: quam in aliquo alio animali. Homo est animal in quo sunt plures differentie quam in alio. Homo est animal in quo sunt plures concordantie quam in alio. Homo est animal in quo sunt plures irarietates quam in alio. Homo est animal in quo natura plus vtitur principio quam in alio. Homo est animal cum quo omnia corporalia seruiunt deo. Homo est animal quod se habet ad maiorem finem quam aliquod aliud animal. Homo est animal habens maiorem speciem quam aliud animal. Homo est animal habens plures equalitates quam aliud animal. Homo est animal quod magis potest se minorificare quam aliud animal. Homo est substantia que est ex pluribus rebus composita quam alia. Homo est substantia in qua sunt plures quantitates differentes specie quam in alia. Homo est substantia subsistens qualitatum corporalibus et spiritualibus. Homo est substantia subsistens pluribus relationibus quam alia. Homo est substantia subsistens actionibus corporalibus et spiritualibus. Homo est substantia subsistens passionibus corporalibus et spiritualibus. Homo est substantia virtutum aut vitijs habituata. Homo est substantia existens in situ recto dum vadit aut sedet. Homo est substantia habens aliquem partem in se sine sine successione et tpe. Homo est substantia in qua anima et corpus collocantur ad inuicem. Homo est ens multiplicans humanam speciem. Per secundam speciem regule c. queritur: quid habet homo in se coessentialiter? et respondendum est quod homo habet substantiam et accidentem sine quibus esse non potest. Adhuc habet in se correlatiuos suorum principiorum/ et habet in se habitus quos acquisiuit accidentaliter. Per tertiam speciem queritur: quid est homo in alio? et dicendum est quod homo est in femina hominificans/ femina autem est in semine nutritiva immouens/ et multiplicans de his quod euenit ei ab extra per nutrimentum. Vidi quoddam ouem positum sub gallina/ et testa ipsius ouis deficiebat in vna parte ipsius/ ad quantitatem vnius denarii: et in medio pellicole intranee/ erat vna gutta sanguinis ad quantitatem vnius granis milii/ a qua gutta procedebant linee rubee et graces ad modum capillorum: et erant assituate ad modum tele aranea:

Ab imaginatione obiectant. Nam sicut durat in aiali rationali obiecta spiritua: sicut per memoriā extra imaginationem: sicut durat obiecta sensibilia p imaginationē extra sensuz in brutis. Et in isto passu cognoscit intellectus q sicut anima rationalis perficit potentias inferiores/sic imaginatiua in brutis perficit potentias inferiores. ¶ Imaginatio habet posse in sensitua: potentia quidem imaginationis descendit ad posse inferi^o / vt cum ipso possit agere in seipsa: sicut humidū radicale descendit ad humidū nutritiū: vt cū illo viuere possit. ¶ Imaginatio habet instinctū naturālē: vt patet in brutis/que quidem per imaginationem habēt industriam ad viuendū / et ad malū euadendū: sicut capra ad lupum. ¶ Imaginatio habet appetitum cui quo appetit imaginatū. Et in isto passu cognoscit intellect^o q imaginatio habet instrumentum / vt suū acūm exercere possit et obiectū attingere. ¶ Imaginatio habet virtutem cū qua attrahit species a sensibilib^o / ponēdo in suo imaginabili / in quo illas caracterizat et imaginatur illas. ¶ Veritas est instrumentū imaginationis: vt cū ipsa vere attingere possit obiectū / verū tamen quandoq; deficit: sicut agēs qui deficit in agibili / deficiente instrumento: aut qz nescit operari cū illo. ¶ Imaginatio causat delectationem aut tristitiam / in subiecto in quo est. ¶ Imaginatio habet differentiā / cū qua et per quā diuersimode agit in obiecto: sicut speculum qd per suā differentiam diuersas imaginationes recipit. ¶ Imaginatio cōcordat obiectū cū subiecto in quo est: sicut mater que imaginatur filium suū / gaudendo cū filiū imagine siue similitudine ipsius acquisita cū sua imaginatione. ¶ Imaginatio cū contrarietate tradit siue resistit subiecto in quo est / obiectando obiectū odibile siue inappetibile: sicut est mī imaginans filium suū mortuū cū tristitia. ¶ Imaginatio est principium efficiens / nihil extra se transmittens et de sensituis materiam faciens / abstrahendo ab ipsis species sensibiles cū sua forma: videlicet cum suo imaginatiuo qui est forma illius: vt ratione illi^o in obiecta quietere possit. ¶ Imaginatio est mediū in homine / existens inter potentiam sensitiuam et intellectiuam / vt intellectus in imaginatione possit acq̄ere species sensibiles et imaginabiles. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q species quas acquirat de sensituis / q deinde ab ima-

ginatione illas haurit siue abstrahit / extra sensum / aut absq; sensu. ¶ Imaginatio hō nō est medium in bruto: s; est sua suprema extremas siue forma / cū qua sua vita est habituata atq; cōpleta: sicut est anima rationalis i corpore humano. ¶ Imaginatio habet naturam / cū qua deficit in suo fine / qui est obiectum imaginatum / alioquin suū imaginari nō eēt ei actus p̄p̄i^o. ¶ Imaginatio habet maioritatem: nā maior est sua bonitas substantialis q̄ accidentalis: et maior est su^o actus intrinsec^o q̄ extrinsec^o. ¶ Adhuc habet maioritatem in obiectando leonē respectu capre: et habet maioritatem in obiectando magnū hominē / aut maiorē illo aut maximū illorum. ¶ Imaginatio habet equalitatē in suis correlatiuis / p̄ secundā speciem regule c. designatis: nū enim essent equales per essentiam / iam equaliter nō se possent habere ad obiectum: quod est impossibile. ¶ Imaginatio ratione minoritatis est ad quā minoritatem tendit / quando obiectat minimum obiectum.

De imaginatione per regulas deducta.

Queritur utrum imaginatio sit de natura corporis? Et respondendū est q sic. Nam imaginatio nō pot obiectare obiectum denudatū a cōditionibus sensituis: videlicet a linea / figura / punctis et huiusmodi. ¶ Per primā speciem regule c. queritur: quid est imaginatio? et respondendū est / q sua diffinitio iam data est in principio illius subiecti: s; qz imaginatio est difficile obiectū intellectui: idcirco volumus diffinire eam per decē diffinitiones / atq; modo sumptas: vt a nostro intellectu dari^o cognoscāt / et erūt abstracte a. r. predicamentis. Et primo sic est dicendum. ¶ Imaginatio est pars substantie anime / cum qua ipsa substantia imaginatur. ¶ Imaginatio est potentia cū qua aial imaginat quale / cū qualitate: et quantū cum quāritate: et quō qualitas et q̄titas cōiungit / aial tūc ipis imaginat q̄tum quale adinuicem / sicut lignum longū et viride. ¶ Imaginatio est potentia cum qua animal imaginat quantū / cū quāritate. ¶ Imaginatio est potētia cū qua aial p correlatiōes imaginationis / attingit obiectū imaginatū / i imaginabili in-

Deductio
imaginationis per
regulas.

trifeco. ¶ Imaginatio est actiua p̄ imagi-
natiua existēte sub rōne forme moie ab
animali vt obiectum sit motum in ima-
ginabili intrinseco ipsius imaginatiōis.
¶ Imaginatio est passibilis in suo ima-
ginabili tāq̄ in materia/vt in ipso ima-
ginabili sit obiectū caracterizatu & ima-
ginatu. ¶ Imaginatio est habitus ani-
malis cum quo facit species imaginabi-
les. ¶ Imaginatio est potentia assitua-
ta in medio cuiusdam pellicule teste ca-
pitis animalis/in qua apparent imagi-
nationes obiectorum suo imaginatiuo/
sicut apparent imaginationes oculis in
speculo. ¶ Imaginatio est potētia in tē-
pore per subiectum in quo est /sine quo
non potest esse neq̄ obiecto vti. ¶ Imagi-
natio est potentia existens in loco ad
imaginandum obiectū in illo loco. ¶ Dif-
finiuimus imaginatiōem per decē pre-
dicamenta: & sicut diffiniuimus eaz per
illa/ita possunt diffiniri alie potētie cor-
poris per eadem suo modo. ¶ Per secū-
dam speciem regule c. queritur/imagina-
tio quid habet in se? Et respondendum
est q̄ ipsa habet suos correlatiuos sine
quibus non potest esse: videlicet imagi-
natiuū/imaginabile & imaginari. ¶ Per
terciam speciem queritur/ imaginatio/
quid est in alio? Ad quod est dicendum
quod in homine est dispositio cum q̄ in-
tellectus se disponit ad obiectandum in-
feriora: et sensus se disponit ad sentien-
dum cum ipsa imaginatione/ & in bruto
ipsa imaginatio est forma cōplēntū il-
lius. ¶ Per quartam speciem queritur/
quid habet in alio? Et respondendum ē
q̄ habet obiectum in subiecto in quo ē:
et habet inuentionem in sensatis: vt de
eis abstrahat species cuius suo lumine: vi-
delicet cum suo imaginatiuo: imaginati-
uius vero est inuestigatiuus specierū/
et etiam positiuus/ & clarificatiuus i suo
proprio imaginabili sibi coessentiali: si-
cut cristallus qui cū sua diaphanitate co-
lozat se de colore supra quem ponitur: &
etiam sicut speculum quod se habituat
de speculatis presentatis ei. ¶ Per p̄mā
speciem d. queritur/ imaginatio de quo
est? Et respondendum est q̄ est de seipsa
eo quia species specificata est. ¶ Per se-
cundam speciem queritur/ imaginatio
de quo est? Et respondendum est q̄ est de
sua materia & forma/vt cuius ipsa sit acti-
ua et passiva in subiecto in q̄ est. ¶ Per
terciam speciem queritur/ imaginatio
cui est subdita? Et est dicendum q̄ ho-
mini / et etiam anime ipsius hominis.
In bruto autem est subdita ei / sicut p̄

suo totū. ¶ Per primam speciem regule
c. queritur / imaginatio quare est? et est
respondendum q̄ est de suis partib⁹ cō-
stituta: videlicet imaginatiuo/ imagina-
bili et imaginari. ¶ Per secundam spe-
ciem queritur/ quare est? Et est dicēdū
vt animal possit obiectare suū obiectū/
imaginando in absentia sensus: et ipse
sensus cum ipsa imaginatione disponit
& proportionat se ad sentiendum sensibi-
lia/ existente presentia sensus: sicut car-
pentarius qui imaginatur figuram ar-
chevt ipsam deducat de potētia in actū.
Et sicut auis disponens se ad volandū
quando ei necesse est. ¶ Per primam spe-
ciem regule f. queritur/ imaginatio quanta
est? Et est respondendum q̄ est tanta quanta
est sua essentia extēsa i suis correlatiuis:
vel quātus est suus habitus subiecti in q̄
est: sicut cappa que est tanta/ quātus est
habitū cappati. ¶ Per secundam spe-
ciem queritur/ imaginatio quanta est? &
est dicendum q̄ est tanta quot sunt sua
correlatiua discreta. Sed hic miratur
intellectus que est causa quare imagi-
natio crescit aut decrescit suū actum:
sicut quando homo imaginatur vnum
paruum lapidem: & imaginatur eundē
ita magnum sicut montem: deinde refle-
cit se supra se/ considerando q̄ in bruto
imaginatio imaginatur obiectum/ illo
modo quo sensus sentit siue apprehen-
dit ipsum obiectum / & non aliter / sicut
capra que imaginatur lupū: si sicut sen-
sus suus sentit siue apprehendit illum:
non autem q̄ possit imaginari ipsū ita
magnum sicut montem: quia si sic posset
crescere suū imaginari / iam faceret
scientiam: quod est impossibile. Sed q̄
imaginatio est subdita intellectui: & in-
tellectus est altior potentia q̄ illa: ideo
intellectus vtiitur ea super sensu/ intan-
tum q̄ facit illam imaginari vnum lu-
pum ita magnum sicut vnum montem.
Et isto passu cognoscit intellectus q̄
modū geometria mensurat celum & alti-
tudines illius. Et etiam arithmetica p̄
quem modum numerat vnitates infin-
tas cum geometria/ diuidendo vnā par-
tem in duas/ et deinceps in infinitas par-
tes. Et etiam cognoscit per quem mo-
dum logicus vtiitur secundarijs inten-
tionibus adiunctis primis. ¶ Adhuc co-
gnoscit q̄ aliquid est in intellectu quod
nunq̄ fuit in sensu: lupus enim magn⁹
sicut mons / nunq̄ fuit in sensu. Et cū
intellectus hec omnia cognouerit/ de-
inde intelligit q̄ totaliter proculdubio
ipse est alia essentia remota ab alijs

Nonā pars

essentia corporea et ab ipsarum conditio-
nibus. Et de hoc plurimum gaudet
quia ipse intelligit se immortalē et incor-
ruptibilem. ¶ Per primā speciem regule
g. queritur / imaginatio cui est proprie-
tas? Et quid est propriū ipsi imaginatio-
ni. ¶ Ad primū est respondendū quod ima-
ginatio est proprietas animali cui est. ¶ Ad
secundū est dicendū quod propriū ipsi ima-
ginatiōis est obiectare similitudinē sen-
sus in absentia ipsius sensus: sed de hoc
miratur intellectus cū imaginatio non
habeat scilicet auditū / oculos et. quomō-
dō pōt attingere similitudines sensus quā-
recordatur a tractione adamantis attra-
hēntis ferrum per suā speciem: et reubarba-
rum attrahētē colerā similiter per suā:
sic animal attrahit species seu similitu-
dines per suā speciem mediāte imagina-
tione in absentia sensus. ¶ Per secundā
speciem querit / que est appropriata quali-
tas ipsius imaginatiōis? Et est dicendū
quod similitudo sensati abstracta ab ipso
et deducta in imaginationē: sicut est color
colorati / et quātitas quātificati / et sonus
cāpane / et frigiditas aque et. cum quib⁹
imaginatio obiectat obiectū imaginan-
do. ¶ Per omnes species regule h. que-
ritur / imaginatio quando est? Et est di-
cendū quod est in illo tēpore in quo animal
est: quia animal sit / ab ipso imaginatiōe esse
non potest: sicut ab ipso sensitiva esse non
potest. modum autem per quē imagina-
tio est discursibilis per species h. dimittimus
bene intuenti illas causa breuitatis.
¶ Per regulā i. querit / imaginatio
ubi imaginatur suū obiectū? Ad quod re-
spondendum est quod in sua essentia: videli-
cet in suo imaginabili intrinseco et sub-
stantiali / extra quod et sine quo nullū ima-
ginabile imaginari pōt: nam sicut calidus
non potest esse calidus nisi in caliditate:
sic obiectum imaginatum nō potest
esse imaginatū / nisi in predicto ima-
ginabili intrinseco et substantiali ipsi⁹
imaginationis / quod est vniuersale sub-
iectum ad omnia imaginabilia. ¶ De
discursu autem imaginationis deducite
per omnes species i. hic non tractam⁹:
sed dimittimus ipsum discursum bene
intuenti: sicut supradictum est in regula
h. ¶ Per primam regulam k. queritur /
imaginatio quomodo obiectat suū obie-
ctum. Sed intellectus prima fronte im-
peditus est ad respondendum / eo quia
ille modus non est sensibilis vsq; quo re-
cordatus est quattuor species regule k.
cum quibus intendit solutionem dicte
questionis. Nam in animali / sensitiva et

imaginatio sunt partes cōposite ad im-
uicem / habentes vnum organū composi-
tū / vna existente in alia: rōne cuius ima-
ginatio abstrahit a sensatis similitudinē
mediāte sensitiva cum quib⁹ obie-
ctat obiectum suū: sicut ignis mixt⁹ cum
aqua / attrahit similitudines ab illa cum
quibus calefacit carnes: vt apparet per
coitus quādo imaginatio imaginat⁹ mo-
dum per quem fit coitus. ¶ Per secundā
regulā k. queritur / imaginatio cum quo
imaginatur suū obiectū? Et respondens
dum est quod cum organo in quo est: videli-
cet cū illa pellicula intrinseca existente in
capite de qua superius locuti sumus: et
attingit obiectū cū cōplexione predictę
pellicule: videlicet cū melācolia. Quā pō-
ultima ipsius pellicule est coagulata ra-
tione frigiditatis que causat restrictio-
nem sicut plumbū quod claudit partes exi-
stentes retro in speculo: vt dyaphaneitas
non sit transparens in illā partem.
Predicta autem pellicula a parte ante /
videlicet versus frōtē / est porosa ratiōe
siccitatis que est proprietas terre: quod
quidē est abstracta et euacuatiua / in qua frō-
te homo cum intellectu inuenit species.
Animalia autem bruta cū instinctu / spe-
ciebus presentatis cū intellectu aut in-
stinctu ipsi faciei plibate pellicule. Qui
videlicet intellectus et instinctus sunt p-
sentationes specierū predictę faciei per
suā speciem: sicut adamans est attrahens
ferrum per suam speciem: et tunc ante
dicta pellicula colorat et pingit et induit
se de imaginibus per suam speciem: si-
cut facit speculum per suam. ¶ Adhuc
imaginatio attingit obiectum cum dispo-
sitione sensitiue: et etiam cum sua: et cum
proportione vtriusq; et cum appetitu et
obiectione: et cum inuentione specierum
et cum descensu ipsiusmet imaginationis
ad sensatum mediante sensitiva. Et
postmodum cum accessu recedēte a sen-
sato ad ipsam imaginationem median-
te sensitiva: et etiam cum nutrimento
specierum: et sic de alijs que possent di-
ci / cum quibus imaginatio attingit suū
obiectum. Et in isto passu cognoscit in-
tellectus quod sicut ipse est valde occupat⁹
et oneratus per suum obiectū: sic et ima-
ginatio per suum suo modo.

**De sexto subiecto quod
est de sensitiva per princi-
pia deducto.**

De sexto
subiecto
quod est de
sensitiva
per princi-
pia dedu-
cto.

Sensitivus est potentia cum qua animal sentit: et etiam est sensatum in quo animal sensitivus est sensus communis: et huiusmodi sensus particularis. Sensitivus est potentia bona/ eo quia causat cum sua bonitate bonum sentire: et quando additur magnitudo/ bonum et magnam sentire. Sensitivus est magna potentia/ eo quia causat magnam sentire: ut patet in coitu et tactu ferri calidi: aut in tactu aque bullientis. Sensitivus durat per durationem subiecti in quo est/ cum innata bonitate/ magnitudine etc. Sensitivus per sua potentia potest existere et agere. Et in isto passu cognoscit intellectus quod animal sentit per sua species: sicut adamas attrahit species per sua. Sensitivus huiusmodi instinctus innatus: ut patet in homine habente timorem de serpente quem videt: et similiter capra de lupo: et sicut catulus non videns qui huiusmodi instinctum et appetitum et tactum: et inuenit mamillam: et imaginatur illam. Et isto passu cognoscit intellectus que sunt principia disponenda imaginatione ad imaginandum. Sensitivus causat in animali appetitum ad sentiendum: ut mediante animali in quo est/ possit suum actum exercere. Sensitivus habet virtutem sentiendi: ut patet in suis particularibus. Nam sicut visus non potest videre sine aere illuminato: neque etiam potest videre/ nisi sit de virtute innata habituatus/ et in ipsa assituatus. Sensitivus vere sentit per veritatem: sicut manus tangens ferrum calidum/ vere sentit calidum. Et in isto passu cognoscit intellectus quod ipse vere intelligit obiectum suum. Nam aliter potentia sensitiva que est inferior quam intellectus per suum actum/ esset superior: et intellectus qui est potentia superior quam sensitiva/ esset inferior: quod est impossibile: de quo impossibile valde est gausus intellectus. Animal per sensitivam habet delectationem sentiendi: ut patet quando videt pulchram figuram: et quando audit pulchram cantilenam: et huiusmodi. Sensitivus per differentiam huiusmodi sensus particularis mediante organo cum quibus obiecta differunt: sicut color qui est obiectum visus/ et sonus/ auditus/ et huiusmodi: sed miratur intellectus utrum iudicium obiecti fiat per sensum commune aut particularis: donec recordat aquam fontis habentem multos rivulos/ que est in se una essentialiter/ et in suis rivulis: sed unum situm et unam figuram habet in uno rivulo/ et aliam et aliam in alio rivulo: similiter sensus

communis unum situm et unam figuram huiusmodi in uno organo/ et aliam et aliam in altero organo. In sensitiva consistit concordantia innata: cum qua potentia/ obiectum et actus ut plures concordant in uno: videlicet in sensitiva/ que est essentia eorum: quod patet per suos relativos per secundam speciem significatos. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum sensitivus sentit sensatum cum habitu peregrino ex quo sensitivus est habituatus: sicut per videre coloratum: et per odorare odoratum. In sensitiva est contrarietas per accidens: sicut in gustu amaritudo: et in tactu asperitas: et huiusmodi. Sed miratur intellectus quid causat contrarietatem in sensu/ ut quo recordatur sensitivam esse compositam ex quatuor elementis/ que quidem causant in elementato contrarias qualitates habitus/ situs/ actiones/ passionis: sicut quilibet planta est agens per suam speciem/ sicut pomum per dulcedinem/ et absinthium per amaritudinem. Itaque considerat intellectus quod infirmitas sensitiva causat monstruositates: sicut homo infirmus qui in cibo dulci inuenit amaritudinem per accidens. Sensitivus in principio assituatus est efficiens/ eo quod causat cibum per saporem et per coitum/ delectationem et dulcedinem: ipsa quidem sensitiva est forma in animali quidem/ que movet eam in materia: ut materia sit disposita ad recipiendum passiones/ ut sequatur finis: videlicet sensatum: sicut coloratum/ odoratum: et huiusmodi. Animal per sensitivam est sensatum: sicut coloratum est per colorem/ odoratum per odorem. Sensus communis est medius: sensus autem particularis sunt extremitates: sicut circumferentia centri est extremitas ipsius centri/ et situs assituatus/ et habitus habituatus. Et in isto passu cognoscit intellectus quod sensus communis est causa sensorum in quantum sensata sunt/ ipso sensu communi utente suis particularibus sensibus tanquam instrumentis: sicut pomum quod est sensatum per sensum commune utente gustu/ odoratu/ et visu/ et tactu/ et affatu: per quem nominatum est pomum: et auditu per quem est auditum. Itaque sensitiva est existens inter vegetativas et imaginativas: sicut linea inter duo puncta. Imaginativa quidem in sensitiva fundata est et sensitiva in vegetativas: ut imaginativa possit imaginari conditiones vegetative/ mediante sensitiva. Et hoc patet per diffinitionem medij/ et per eius scalam designatam in secunda figura. In sensitiva consistit finis innatus: ad quem se movet videlicet

Nonna pars.

ad sensatum est suo instinctu et appetitu et sic de alijs principijs innatis. Sicut homo qui cum pedibus suis et visu movet se ad locum in quo quiescere desiderat: et in isto passu cognoscit intellectus quod sensitiva cum suis principijs innatis agit.

¶ Una sensitiva est maior altera sensitiva: sed hoc est per accidens. Nam sicut aliquando aqua alicuius fontis est maior in frigiditate/sapore et sanitate/ratione maioris dispositionis qualitatis sui situs: sic una sensitiva est maior altera ratione maioris dispositionis qualitatis sui situs quo ad speciem subiecti in quo est: sicut aquila que habet maiorem sensitivam per visum/et aliud animal: et vultur per odoratum et aliud: et canis per auditum et aliud: homo autem per gustum tactum et aliud.

¶ In sensitiva consistit qualitas inter potentiam/obiectum et actum: et hoc intrinsece quo ad suos correlativos: videlicet ad sensitivum sensibile/sentire. Verumtamen non dico quod ad obiectum peregrinum: sicut sapor sensatus pomi/et sapor causatus a sentire.

¶ Una sensitiva minor est et altera sensitiva secundum subiectum in quo est. Nam avis non vivens de rapina/non sentit tantum per gustum/quantum avis vivens de rapina: et sic de alijs suo modo potest dici: ut in capitulo maiore significatum est.

De sensitiva per regulas deducta.

De sensitiva per regulas deducta.

Questio notabilis.

Queritur/vtrum sensitiva sit a generate vel a create? et respondendum est quod a generate: ut patet in hoc quod animal absque sensitiva non potest sentire conditiones corruptas que debet sentire et in imaginatione et non in se: eo quod non est inserta et fundata in vegetativa naturaliter.

¶ Adhuc martinus non esset filius iohannis secundum speciem: quod est impossibile.

¶ Sed miratur intellectus/homo quando movetur/sensitiva quo vadit et ubi est? Et est dicendum quod ipsa vadit ad sua principia universalia in quibus remanet et stat in suo numero miraculose: supposito tamen quod sit resurrectio hominum: ut iusticiae misericordia dei habeat subiectum in quibus agere possint.

¶ Queritur per primam speciem regule e. quod est sensitiva? Et huic respondendum est quod sua definitio iam data est superius.

¶ Per secundam speciem queritur/quid habet in se sensitiva? Respondendum est quod habet sua correlativa ex quibus sensus communis est constitutus.

¶ Per tertiam speciem queritur / quid

est in alio? Et dicendum est quod est ens causans entia sensata cum quibus sentit: sicut visus qui sensit coloratum in quantum ab eo visum est: et sicut olfactus qui sensit odoratum in quantum ab eo odoratum est.

¶ Per quartam speciem queritur/sensitiva quid habet in alio? Et est dicendum quod habet obiectum: sicut visus coloratum et figuratum: et olfactus odoratum: et habet noticiam de ipso obiecto: eo quia de illo facit iudicium.

¶ Per primam speciem regule d. queritur/sensitiva de quo est? Et respondendum est quod est de suis principijs: videlicet ex primis parentibus a quibus derivata et genita est: nam ymnus animal aliter non esset filius alterius: quod est impossibile.

¶ Per secundam speciem queritur/de quo est sensitiva? et respondendum est quod ipsa est de sua materia et forma: eo quia per suam materiam est passiva: et per suam formam est activa.

¶ Per tertiam speciem queritur sensitiva cuius est? Et respondendum est quod ipsa est animalis in quo est: sicut instrumentum est sui agentis utentis illo. Nam animal cum illa sentit/vivit et generat aliud animal.

¶ Per primam speciem regule e. queritur/sensitiva quare est? Et respondendum est quod ex sua materia et forma coniuncta et constituta est.

¶ Per secundam speciem queritur/sensitiva quare est? et respondendum est quod est ut suis instinctus et appetitus possint habere actus naturales: ut animal possit habere industriam ad vivendum. Alterius est/ut imaginativa possit habere species ab illa: et imaginari obiectatae sensatum: et habere actum suum.

¶ Per primam speciem regule f. queritur/sensitiva quanta est? Et respondendum est quod est tanta quantum suum subiectum ex ipsa est sensatum.

¶ Sed miratur intellectus per quem modum potest esse continua in subiecto in quo est: et in quo sunt pilae et ungues et ossa/que non sentiunt: visus quo recordatur suam distinctam discretam per secundam speciem significatam.

¶ Adhuc miratur intellectus cum sensitiva non sit punctualis/neque linealis/neque figurata habeat/per quem modum habeat distinctam: visus quo recordatur cristallum positum supra coloratum: et de illo se colorat: sic sensitiva a distinctate subiecti in quo est/est distincta et habitata. Nam quantitas punctualis et linealis multiplicat suam speciem in sensitiva: sicut coloratum in cristallo multiplicat suum colorem predicto cristallo.

¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum unus habitus est positus supra alium.

¶ Per primam

nam speciem regule g. queritur q̄ sunt appropriate qualitates sensitue? Et respondendum est q̄ est sensatum in ip̄tū est acquisitū ex alio: et est positū in ipsa sensitua/sicut lapis coloratus/q̄ per visum est sensatus/sicut pomū odoratum quod per olfactum est sensatum: et sic de alijs. Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ sicut imaginatiua multiplicat suam: sicut sensitua suam. ¶ Per regulam b. queritur /per quem modum sensitua cōsistit in tempore et motu: cuz ipsa non sit punctualis neq̄ linealis? et respondendum est q̄ consistit per subiectum in quo est. Et hoc approbant regule b. c. d. R. vt apparet bene intuenti: et hec declaratio sufficiat causa breuitatis. ¶ Per regulā i. queritur / sensitua vbi sentit? Et respondendum est q̄ in sensibili intrinseco quod est de essentia sensitue. Nam extra tale sensibile nullū obiectum est sensatum: sed in isto passu miratur intellectus quomodo lapis est sensatus: et sic de alijs/cum non sit collocatus i essentia sensitue siue sensus /neq̄ etiam cū oculis participet per contactū/ quia: si sic/visus attingeret substantiam et auditus campanā: et adhuc brutū attingeret substantiā: et sic haberet scientiā: q̄d est impossibile. Sed recordatur rosam multiplicantem suum odorem in aere qui cum ipsa rosa participat per contactum. Similiter visus multiplicat suam speciem in aere qui participat cum visu et obiecto colorato et sensato: et hoc sufficiat quo ad species regule i. cā breuitatis. ¶ Per primā speciem regule R. querit / sensitua quomodo sentit: sed intellectus in prima fronte est impeditus ad respondendū predicte questionī/ eo quia ille modus non est sensibilis: et q̄ voluit declarare secundum sensum fuit impeditus: sed descendet ad imaginationē in qua modus ille est imaginabilis: et ad memoriā in qua regula R. est memorabilis: et tunc intellectus respondet prelibate q̄stioni: videlicet sensitua siue sensus h̄z modū sentiēdi p̄ mixtionē sui instinctus et appetitus et virtutis: et sic de alijs principijs cū quibus haurit et colligit similitudinē elementorū quib⁹ sentiat ipsa obiecta/sicut coloratū a quo haurit et colligit similitudinē eius in qua similitudinē sensus/videlicet visus ponit suā similitudinē. Et cū istis similitudinib⁹ substantiat coloratū. ¶ Per secundā regulā R. querit / sensitua siue sensus cū qua sentit? Et respondendū ē q̄ est cū sua specie/sicut adamas q̄ cū sua spe-

cie attrahit ferrū. Et etiā sentit cū suis instrumentis naturalib⁹: videlicet auditu/visu et c. Adhuc sentit cū speciebus acquisitis cū quibus sentit obiecta p̄grina: et etiā cū suo instinctu/et appetitu/virtute/posse et c. cum quibus mouet organa sua ad sentiendum.

De septimo subiecto videlicet de vegetatiua per principia deducto.

Vegetatiua ē bona: vt patet in plātis q̄ p̄ bonitatez sunt bone ad seipsas et q̄ ad alia que viuūt ex illis/ que q̄dē absq̄ illis viuere nō possēt: neq̄ tale esse quale habent/h̄z possent. ¶ Vegetatiua est magna: nā ambit et cōprehēdit omne vegetatiuū et plantatiuū ipsa vegetatiua: et hic querit intellect⁹ / vtrū vna et eadē sit vegetatiua que ē in animalib⁹ et illa que i plātis? Cui respondendū ē q̄ vna eadē est vegetatiua in genere: sed est plures differentes specie in diuersis subiectis rōne ipsorū nō autem rōne suimet. Nā qui diceret q̄ ratione suimet vegetatiua esset plures / diceret quidē q̄ vnum esset plura: et plura esset vnum: q̄d est impossibile: q̄re patet q̄ vna et eadē est in genere: plures aut differentes specie in diuersis subiectis. ¶ Vegetatiua durat per suam specificam durationē: sed querit intellect⁹ de quo durat ipsa: cū suū subiectū in quo est/ sit corruptibile: sed recordat elementatiua de q̄ durat: sicut flāma ignis i lāpade ex oleo. ¶ Vegetatiua est potēs p̄ suā specificā potētatiē in q̄ oēs potēstates vegetabiles plātariū et aialiū sunt plātate et radicate. ¶ Vegetatiua h̄z instinctū cuz quodlibet vegetatiuū se habet ad suam operationē/ specificando/habituādo se de suo specifico habitu/situ/q̄titate/qlitate et huiusmodi. ¶ Vegetatiua h̄z appetitū: videlicet vt hoc q̄d ē elementatum sit vegetatū: sicut visus q̄ h̄z appetitum ad hoc q̄d est coloratum et per ipsum sit sensatū: ipse quidem appetitus est generalis ad oēs appetit⁹ q̄ sunt in genere vegetatiue. ¶ Vegetatiua ē de virtute habitata/īstificata/qlificata/assituata/ et c. vt patet in plāta. Nā illud q̄d enenit ei per terrā/aquā/aerē/ignē/ in quo est plātata/transmutat per suam speciēz: et hoc idem facit per cibum et potum. Adhuc vegetatiua habet virtutē in plātis de qua medici habent experientiaz.

De septimo subiecto videlicet de vegetatiua per principia deducto.

Nonna pars.

¶ Vegetatiua ratioe veritatis vere ve-
gerat & veras conditiones h3. s. vera substā
tiā/qualitatē &c. sine quibus in veritate
sua nō esset plantata. ¶ Vegetatiua h3
delectationē in pseruādo sui esse/multi-
plicādo suā specie ut apparet in plantis
que generāt q̄tū possunt euitando non
esse. ¶ Vegetatiua ē radicata & plātata i
differentia: vt plures species sint de suo
genere: sed querit intellect⁹ q̄ est causa
q̄ viridis color est generalior in plantis
q̄ alius color: v̄ quo recordat̄ terrā &
aquā que cōponūt viridē colorē in quib⁹
maxime plāta est radicata & nutrita.
¶ Adhuc miratur intellect⁹: quare ficul-
nea nō generat superficiē durā fructus
sui/sicut facit nux: & quare rosa h3 colo-
rē rubcū & liliū album: sed recordat̄ ma-
gnitudinē ratione cuius differentia est
magna. ¶ Vegetatiua h3 concordātiām
ad hoc: vt sue species cōuentāt inter se i
aliquibus reb⁹: sicut cōcordant piper/et
alliū in caliditate/lactuca quidē & cucur-
bita in frigiditate: et multe res in eodē
colore/situ & huiusmodi: et hoc idē de
vegetatiua que est in animalib⁹/potest
dici suo modo: vegetatiua quidē semper
sequitur vegetando maiorem comple-
xiōnē subiecti in quo est. Contrarietas ē
subiecti in quo vegetatiua est plātata:
vt contrarietas sit cā corruptiōis: sicut
concordantia est causa generationis: s3
querit intellectus/que est causa quare
realgal interficit animal/triticū autē in
ipsum viuificat: et quare allū & cucurbi-
te contrariantur: sed recordatur magni-
tudinē in qua cōtrarietas vegetatiōis ē
plantata. ¶ Vegetatiua est principium/
in ipsa quidē vegetatiōis siue cōpositū trās-
mittit vnā specie in aliā & forma in ipsa
vegetatiua est aliud princip. s. in quo cō-
positum transmutat formā nouā in suā
antiquā & materiā nouā in materiā an-
tiquā: et hoc ppter finem: videlicet vege-
tatiū in quo species sit genitā & multipli-
cata. ¶ Vegetatiua est medium genera-
le existens inter elementatiuam & sensi-
tiuā: sicut linea inter duo puncta: vege-
tatiua quidē in ipsa elementatiua ē in-
serta & plantata: sensitua autē in ipsa
vegetatiua: et q̄ sensitua est finis: ideo
est supra vegetatiuā & influit ei: & vege-
tatiua refluit sensitine seipsam cum suis
principiis specificis: et idcirco q̄ ipsa ve-
getatiua est supra elementatiuā influit/
et elementatiua refluit vegetatiue.
et in isto passu cognoscit intellectus per
quem modum plante & animalia viuūt
& nutriuntur et crescunt per vegetati-

nam/et de vegetatiua & per elementa-
tiuam & de elementatiua: et iste quidē
passus est vtilis medico. Adhuc cogno-
scit intellectus q̄ arbor est medium et
subiectum siue instrumentum in quo et
cum quo vegetatiua habet suum actū:
et similiter sua principia habent actus
suos: sicut aqua intrans aliquod vas
per aliquod foramen illius: & exiens
illud idē vas per aliud foramen eius-
dem vas: & hoc per modū generatiōis/
& corruptiōis & priuationis. ¶ In ve-
getatiua finis habet suas species in se-
cunda figura/in angulo de fine designa-
tas. ¶ Finis priuationis est in vegetati-
ua causa corruptiōis: & sensitua & ele-
mentatiua sunt termini vegetatiue in
quibus ipsa vegetatiua terminatur. ¶ Fi-
nis perfectiōis est obiectū & subiectū
ipsius vegetatiue. ¶ In vegetatiua plā-
tarum vna planta est maior altera: simi-
liter vegetatiua aialū/vnū aial ē mai⁹
altero: nā vn⁹ leo est maior altero leone
vel alio aiali: sicut capra lepore & h̄m̄di.
Rō huius est: vt vegetatiua in maiorta-
te possit esse plātata. Et hoc quo ad ma-
iortatē decem predicamentorum & prin-
cipiorum huius artis. Sed miratur in-
tellectus que ē causa quare vna magna
arbor est in potentia in vno paruo gra-
no: sed recordatur scintillā ignis exun-
tē a lapide/hoie percutiēte ipsū lapidē
cū calibe: q̄ quidē scintilla magna flam-
ma est in potentia respectu materię que
nientis. ¶ Adhuc miratur intellect⁹ q̄re
maiores fructus in eadē arborē inueniū-
tur cum idē sunt specie: et similiter po-
test queri de folijs: sed recordat̄ questio-
nem prelibatam scintille: & inconueniēti-
apud eum soluta est talis questio. ¶ In
vegetatiua ē equalitas: vt multe plāte
possint esse equales per speciem: et simi-
liter multa alia: sicut iste leo & ille leo/ q̄
sunt equales per specie: et similiter pi-
per & allū sunt equaliter in gradu cali-
ditatis: & multa poma in eodē pomario/
que sunt equalia in odore/sapore/colo-
re & huiusmodi. Hoc autē esse non pos-
set: nisi vegetatiua i equalitate esset plā-
tata & radicata. ¶ De minoritate quidē
vegetatiue sic potest dici/sicut de ei⁹ ma-
iortate dictū est: nā relatiue se habēt.
vegetatiua vero reducibilis est per mi-
noritatem ad non esse/ eo quia est: & non
erat anteq̄ creata fuisset.

**De vegetatiua per regulas
deducta.**

De vege-
tatiua per
reglas de
duca.

Et regulam b. querit / vtrū
vegetatiua sit potentia sen-
sata. Et respondendū est q̄
sic / aliquo modo: videlicet se-
cūdm coniunctionem siue
compositionem quā habet vegetatiua
cum sensitua in subiecto in quo est. Et
alio modo per vocem sicut affatus qui
nominat eā: et per auditū qui audit no-
men suum. Alij hō sensus ipsaz sensare
nō possunt. Et in isto passu cognoscit in-
tellectus q̄ affatus est sensus postq̄ sen-
sat suum obiectum et dat auditui audibi-
le. ¶ Per primam speciem regule c. que-
ritur quid est vegetatiua? Et responde-
ndū est q̄ est potentia transmutas vnā
speciem in aliam: sicut in animalibus in
quibus transmutat cibum in carnem: et
in plantis elementatiuam in semetipsaz.
¶ Per secundā speciem queritur / vegeta-
tiua quid habet in se? Et respondendū
est q̄ habet suos correlatiuos ex quibus
est. Et cum quibus habet suas operatio-
nes videlicet cum vegetatiua / vegetabi-
li et vegetare. Nam in suo vegetabili ve-
getat omnia vegetabilia peregrina: si-
cut sensitua in suo sensibili sentiat om-
nia sensibilia peregrina adhuc / et sicut
calefactiuus in suo calefactibili calefa-
cit omnia calefactibilia. ¶ Per tertiam
speciem queritur / vegetatiua quid est i
alio? Et respondendū est q̄ est in sen-
situa fundamentum: in elementatiua
autem est fundata et in predicamento ē
idem quod est: videlicet est pars substā-
tialis ipsius substantie in qua est / q̄ti-
tate quidem vegetatiue existente supra
q̄titate elementatiue: et sic potest di-
ci de sua q̄titate et relatione etc. Et in
isto passu cognoscit intellectus q̄ vege-
tatiua est altior potentia q̄ elementati-
ua: sed dubitat intellectus / vtrum rela-
tio sua sit accidens vsq̄quo recordatur
suam relationē substātalem habentē et
relationē accidentāle existentē ei instru-
mentum / et habitum cū quo agit in subie-
cto in quo est: sicut substantia que cum
suo accidente agit. ¶ Per quartā speciem
queritur / vegetatiua quid habet i alio?
Et respondendū est q̄ in substantia ele-
mentatiue habet suam substantiam: et i
q̄titate elementatiue hz suam q̄tita-
tē: et sic de alijs predicamentis: et i isto pas-
su cognoscit intellectus per quē modum
vegetatiua in elementatiua ē assituata
et collocata. ¶ Per primam speciem re-
gule d. queritur vegetatiua de quo est?
Et respondendū est q̄ est de suis prin-
cipijs specificis cum quibus agit. ¶ Per

secundam speciem queritur / de quo ve-
getatiua est: et est dicendū q̄ est de suis
correlatiuis. ¶ Per tertiam speciem queri-
tur / vegetatiua cuius est: et responde-
ndū est q̄ est subiecti in quo est: sicut po-
te est sui totius / et instrumentum agē-
tis. Vegetatiua eī est par animalis cū-
ta. ¶ Per primam speciem regule e. que-
ritur / vegetatiua quare est: et responde-
ndū est q̄ ē: quia est ex suis partib⁹ con-
substantialibus constituta: videlicet de
suis correlatiuis. ¶ Per secundā speciem
queritur / vegetatiua quare est? Et re-
spondendū est: vt sit vegetatum et vt vi-
ua / nutriatur et crescat: et in generatio-
ne vnā speciem in aliam transmutet.
¶ Per primam speciem regule f. queri-
tur / vtrum vegetatiua habeat quantita-
tem continuam in subiecto in quo est: et
respondendū est q̄ sic: vt possit esse in cō-
tinuo motu. ¶ Per secundam speciem que-
ritur / vtrum vegetatiua habeat q̄titate di-
cretā: et respondendū est q̄ sic: vt possit
ēē in motu successiuo. Sed mirat intel-
lectus per quē modū pōt habere in subie-
cto q̄titate cōtinuā et discretā. quousq̄
recordat q̄ per respectū ad suā essentia
est in continua q̄titate: et per respectū
ad correlatiuos / habet q̄titate discretā.
¶ Per primā speciem regule g. queritur /
vegetatiua quā proprietatem hz pprietatē
et est dicendū q̄ illa qualitātē generalē
a qua descendūt qualitates particula-
res: sicut caliditas piperis / et alij etc. q̄ de-
scendūt a caliditate ḡnali: et sicut frigiditas
lactuce et cucurbitę q̄ descendunt a ge-
nerali frigiditate etc. de qua generali q̄-
litate elementali / proprietatē ppria ipsi⁹
vegetatiue est deriuata: sicut a generali
quantitate elementorū deriuatur quan-
titas vegetatiue / generalē quantitatē
siue proprietatē vegetatiue dicimus esse
transmutationē vnus substantie in alia.
¶ Per secundā speciem queritur / quid ē
qualitas appropriata vegetatiue: et est
respondendū q̄ vegetatio facta est in
vegetatis per motū celi effective: sicut
visio lapidis que ē per accidēs. ¶ Per
regulā h. querit / per quē modū vegeta-
tiua cōsistit in tempore? Sed hic impe-
ditus est intellectus ad respondendū
quousq̄ recordat elementatiua a qua ve-
getatiua influxa est / cum qua sic cōsistit
in tempore et in motu: sicut per ipsaz cō-
sistit in quantitate / qualitate etc. Ratio
huius est quare essentia elementatiua
est punctualis et linealis: essentia autē
vegetatiue nequāq̄: et hoc p̄ regulā 3.

Nonā pars

d. r. significatū est bene intueti. ¶ Per regulā i. queritur: vegetatiua vbi vegetat vegetatū: ad quod respondēt est: q̄ i suo vegetabili intrinseco et p̄ substantiali extra quod et sine quo vegetare nō pōt: sicut calefactiuū extra suū calefactibile/calefacere nō pōt. Locus quidez vegetatiue est cognoscibilis p̄ regulā. c. d. r. Ipa hō vegetatiua attingit substantiā/ eo quia participat cū ea p̄ contactū. ¶ Per p̄mā regulā r. querit: vegetatiua quō vegetat vegetatū: et est dicendū q̄ vegetat p̄ illū modū quē h̄ quo ad suos correlatiuos: vegetatiuus nāq̄ ponit in suo vegetabili intrinseco formā et materiā q̄ eueniūt ei de elementatiua. Et in ipso vegetabili mutat suā substantiā in aliā/ vegetatiuo expoliāte formā et materiā ab elementatiua/ veniente ab ea. Et ex illis induit vegetatiua ipsa vegetatū nouū. ¶ Sed ad istū modū cōcurrūt multi modi/ videlicet modus p̄portionis/ motus generatiōis/ corruptiōis/ priuatiōis/ et augmentatiōis/ et h̄mōi imponēdo partē in parte: et partes in toto/ et eōuerio/ et toto trāsmittēte suā similitudinē suo asimulato. ¶ Per scōdam speciē r. querit. cū quo vegetatiua vegetat: et respondētū est q̄ vegetat ipsum cum suis p̄p̄rijs correlatiuis. s. vegetatiuo/ vegetabili/ et vegetare/ qui sunt ei coessentialēs. Nāz vegetatiuus in suo vegetabili intrinseco/ vegetat omnia vegetabilia peregrina mediante vegetare. Adhuc vegetat cum principijs huius artis/ videlicet cū bonitate/ magnitudine. ¶ Et hec que de vegetatiua dicta sunt sufficiūt de ipsa multa sint dicenda: verūtamē quicquid de ipsa dici potest/ in predictis implicatum est.

De octauo subiecto: scilz de elementatiua per principia deducto.

De octauo subiecto: scilz de elementatiua p̄ principia deducto.

Elementatiua est potentia cum qua elementa intrant compositionē et existūt sub elementis. ¶ Elementatiua est potentia bona: nam sine ipsa corporalia essent ociosa/ et deniata a suo fine ad quem sunt: et mūdus nullā haberet perfectionē. Et ideo quātū est bona tantū est ratio bonoyt agat bonū. ¶ Elementatiua est magna potentia: et qz per suam magnitudinēz ambit multa/ et sua magnitudo multū magnificat suam bonitatem et durationē etc. ¶ Elementatiua

durat tanto q̄ corruptio vno elemento/ immediate et p̄tinus generat aliud/ nullis eius speciebus differentibus/ neq̄ eorū conditionibus: eo quia nullum elementū est corruptibile: quo ad suam essentiam. ¶ Elementatiua est potens p̄ suā speciē existentem s̄m id quod est/ et agendo s̄m id quod agit/ que quidē potestas ei in aliquo nō deficit. ¶ Elementatiua em̄ sic pōt elementare elementata: sicut vegetatiua vegetare vegetatā/ et sensitius sentire sensata: et imaginatiua imaginari imaginata. ¶ Elementatiua h̄z instinctū generalem/ a quo descendit instinctus specierū et ab illis instinctus et indiuiduati et elementati descendūt. Et de hoc experimētum habem⁹ in quattuor temporibus anni: videlicet in vere/ estate/ autūno et hyeme: in quibus elementatiua habet diuersas operationes. Et etiā in quattuor regionibus: videlicet in oriente/ occidente/ meridie et septentrione. Et hoc idem dici potest de vita plantarū et animalū. Adhuc habet instinctū reperiendi virtutes planetarum et octaue sphere. Et in isto passu cognoscit intellectus causas/ quare quodlibet elementum agit per suam speciē. ¶ Elementatiua habet appetitum ad elementandum elementata/ ratione cuius appetitus elementa intrant mixturem: et compositionē vno elemento habente appetitū sursum/ alio autem deorsum: vt ipsa sub elementatis existere possit. Et in isto passu cognoscit intellectus quid est causa motus elementorū generādo/ corrupēdo et priuādo. ¶ Elementatiua habet generalem virtutem a qua descendūt speciales virtutes elementorū: que quidē virtutes sunt fundamenta virtutibus vegetatis et sensatis. verūtamē suā virtus q̄ h̄z est defectiua p̄ monstruositates causatas ab elementorū contrarietatibus. ¶ Elementatiua h̄z veras cōditiones/ vt vna species nō se trāsmutat in aliam speciē. Et in isto passu Alchimiste dolent et habent occasionem fiendi. ¶ Elementatiua habet naturalē delectationem sic elementando/ sicut habet vegetatiua in vegetādo/ et sensitius in sentiēdo: rōne cui⁹ elementatiua magnificat et multiplicat acus suos q̄tum potest/ vt suā elementata in magna delectatione esse possint. Et in isto passu cognoscit intellectus quid est causa intēsi coloris/ saporis/ et coloris et h̄mōi. ¶ Elementatiua per suam differentiam habet diuersa subiecta/ in quibus est diffusa: sicut in quattuor massis que sunt obiecta sensuum: sicut ista flamma/ iste aer/ ista

aqua / ista terra quibus utimur. ¶ Item
elementatiua est in metallis / plan-
tis & animalibus / non q̄ in illis ipsa sit
obiectum sensibus. Sed tantum imagi-
nationi & intellectui. Et isto passu cogno-
scit intellectus que fuit cā deceptiois il-
lorum philosophorum dicentium elemē-
ta non esse actu in elementis: sed tantum
ipsa in illis esse in potentia & virtute.

¶ Elementatiua ratione sue concordā-
tie / finis / magnitudinis / bonitatis / pote-
statis / instinctus / appetitus / virtutis /
in eorum elementatis est remissa & con-
tracta: vt fiat temperamentum inter q̄li-
tates contrarias / aqua mordente igne
cum sua frigiditate / & igne aquam cum
sua caliditate: et aere terram cū sua hu-
miditate: & terra aere cum sua siccita-
te: vt elementatiua possit generare ele-
mentatum / elemētando: sicut digestiua
digerere digestum: & faber mollificare
ferrum cum caliditate / vt fiat clauus: et
in isto passu cognoscit intellectus q̄ con-
cordantia est causa generationis in ele-
mentatis. ¶ Elementatiua est ex contra-
rijs qualitibus habituata & assituata:
videlicet ex caliditate / frigiditate / hu-
miditate & siccitate / leuitate / ponderosi-
tate / raritate & densitate: vt contrarietas
sit causa corruptionis in elementatis.

¶ In elementatiua sunt quattuor prin-
cipia: elementans enim est vnum princi-
pium efficiens / mittendo formas in ma-
teriam vt sequatur finis: videlicet ele-
mentatum. ¶ Adhuc concurrunt in hoc
principia huius artis. scilicet bonitas / magni-
tudo &c. & etiā motus celi / qui causat in-
ferioribus motus elementatiue. ¶ Am-
plius in ipsa elementatiua sunt decem
predicamenta in quibus ipsa est diffusa
& similiter regule huius artis. Principia
vero sunt intellectiua / maxime obiectiue
regule aut subiectiue loquēdo cōpara-
tiua: et in isto passu cognoscit intellectus
q̄ principia obiectant obiectum elemen-
tatum & regule sustinent illud. ¶ Elemē-
tatiua est mediū existens inter elemen-
ta simplicia & elementata / sicut sensus
particulares existunt inter sensum com-
mune / & sensata. Et in isto passu cogno-
scit intellectus motum elementatiue a
quo est influxus: & a quo est refluxus: et
in quo subiecta ē discursus. ¶ Finis ele-
mentatiue ē habere & generare elemēta-
tū in quo quiescat. Vt: a q̄ elemētatiua
nullū appetitū h̄t. Si enī appeteret ali-
quid aliud v̄tra suū elemētatiua suū
elemētatiū nō esset suū proprius finis:
& sic plus quiesceret in hoc q̄ non egre-

ditur a sua natura / q̄ in hoc q̄ egredi-
tur & faber plus quiesceret in clauo fabri-
cato / q̄ in suo filio generato ab eo: & leo
plus quiesceret venādo / q̄ suū similem
generādo: quod est impossibile. q̄re pa-
teret q̄ finis elementatiue est habere & ge-
nerare elementum / vt in ipso quiescere
possit. Et in isto passu cognoscit intelle-
ctus q̄ sic quiescit elementatiua in ele-
mentato / sicut vegetatiua in vegetato / &
sensitiua in sensato / & imaginatiua in
imaginato / & intellectus in intellectu.

¶ Elementatiua ē in subiecto maior quo
ad vnā q̄litatē & nō quo ad aliā: sicut in
pipere ē maior quo ad caliditatē / q̄ quo
ad siccitatē. ¶ Adhuc quo ad siccitatē /
magis q̄ quo ad humiditatē. Itē magis q̄
ad humiditatē / q̄ quo ad frigiditatem.
Et in isto passu cognoscit intellectus per
quē modū maioritas elementatiue ē sub-
alternata in subiecto in quo est: vt v̄tū
secūdu iuuetutē & senectutē nō est sic nā
elemētatiua maior est in medio q̄ i ex-
tremitatibus: videlicet in medio etatis
q̄ in iuuetute & senectute: sicut sol qui
maior & calidior est in caliditate in meri-
die q̄ in mane & sero effectiue. ¶ Elemē-
tatiua in equalitate est assituata. Ele-
mēta nāq̄ eq̄les essentias habēt p̄ q̄tita-
tem / vt p̄portio possit esse in elementa-
tis: vt ista rosa illa rosa sint equales in
specie: et sic de alijs suo mō. Nam alias
vnū elemētū corrūpet aliud elemētū p̄
essentiā & naturā: aut vnū elemētū trā-
mutaret aliud in suā essentiā: sicut si ro-
sa trāsmutaret lilium aut violā in suam
essentiā. ¶ Elementatiua i minoritate est
assituata: eo q̄ sua p̄cipia p̄mitiua fue-
rūt de nihilo deducta & creata: itē elemē-
tatiua sc̄z q̄ ē i miori elemētato / ē q̄
de miori q̄titate &c. hituata & assituata.

De elemētatiua per regulam deducta.

¶ Querit / vtrum elemētatiua
differat ab elemētis p̄ essen-
tiā: et respōdēdū ē q̄ nō: q̄
si differret p̄ essentiā / iā ele-
mēta nō haberēt subiectum
in quo essent / cōposita: neq̄ elemētatiua
esset a generāte: sed a create. & q̄litates
elemētatiue mutarent in nouū subiectum
sicut caliditas ignis q̄ est in lapide / non
esset eadē p̄ speciē cū caliditate ignis q̄
est in sphaera ignis: quod est impossibile
sicut humanitas que nō differt ab ani-
ma & corpore / prout coniunguntur: hūant

De elemē-
tatiua p̄
regulā de-
ducta.

Non pars

tas enim ex istis est: non autem ex vno tantum. ¶ Per primam speciem regule c. queritur / quid est elementatiua? Et est respondendum q̄ sua diffinitio iam superius est data. ¶ Per secundam speciem queritur / elementatiua quid habet in se essentialiter et substantialiter? Et dicendum est ipsa habet suos correlatiuos ex quibus est / et cum quibus agit in elementatis: videlicet in lapide / flamma / planta et animalibus. ¶ Per tertiam speciem queritur quid est in alio? et est dicendum q̄ est in elementis instrumentum cum quo ipsa elementa agunt in elementatis. ¶ Adhuc est in decem predicamentis id quod est: et est in vegetatiua fundamentum. ¶ Adhuc est elementatiua in potentia ignis imago infinitatis et eternitatis dei inquantu ignis: si haberet ligna infinita combureret infinite et eterne: sed quia non habet / illa potentia remanet in dispositione tantum: et est finita differente infinita materia. ¶ Per quartam speciem queritur / quid habet in alio? Et est dicendum q̄ habet in subiecto in quo est / suam materiam / et suam formam / et quantitatem / et qualitatem / et suum motum / et huiusmodi: sicut in planta et in animali. ¶ Per primam speciem regule d. queritur / elementatiua de quo est? et est dicendum q̄ est de suis principijs primitiuis in elementatiuis positior ex illis principijs / vt ex vniuersali materia et vniuersali forma sicut elementa. ¶ Per secundam speciem queritur / elementatiua de quo est? et est dicendum q̄ est de sua specifica forma et materia / aut cum ipsis agat per suam speciem elementando elementata. ¶ Per tertiam speciem queritur / elementatiua cuius est? Et est dicendum q̄ subiecti in quo est: sicut pars que est sui totius: vt patet in planta que generando elementat aliam plantam. ¶ Per primam speciem regule e. queritur / elementatiua quare est? Ad quod dicendum est q̄ est eo quia ex elementis est composita. ¶ Per secundam speciem regule e. queritur / elementatiua quare est? Ad quod dicendum est vt per ipsam elementata sint. Adhuc vt vegetatiua / sensitua et imaginatiua ab ea siue fundate / nutrite et genite. ¶ Per primam speciem regule f. queritur / vtrum elementatiua habeat quantitatem continuam? et respondendum est q̄ sic: vt sua continua quantitas sit genus ad quantitatem indiuiduorum que in illis sunt lineate et substantate. ¶ Per secundam speciem queritur / vtrum habeat discretas qua-

titates? Et respondendum est q̄ sic: vt in indiuiduis elementatis habentibus differentes quantitates in numero: et quantitas sua est punctualis / eo quia est ex quattuor elementis coniuncta et constituta. ¶ Per primam speciem g. queritur / qualis est sua propria qualitas? Et respondendum est q̄ illa quam habet per sua propria elementa / sicut colera que est elementata / cui caliditas est sua propria qualitas. ¶ Per secundam speciem regule g. queritur / qualis est appropriata qualitas? et est dicendum q̄ siccitas est ei appropriata qualitas. Nam a terra recipit siccitatem: et sic de alijs complexionibus / preter caliditatem / secundum quod a diuersis recipiteas. ¶ Per regulam h. queritur / elementatiua per quem modum consistit in tempore? et respondendum est q̄ consistit in tempore respectu nunc in quo est. Adhuc consistit in tempore mediante motu in quo est / augmentando / alterando subiectum in quo est / ab vno loco in alterum mutando. et per regulam c. d. R. ¶ Per regulam i. queritur elementatiua vbi est? et respondendum est q̄ in elementatis: et hoc subiectiue: non autem sicut visus in colorato obiectiue: quoniam nisi elementatiua esset in elementato / iam qualitates non essent in elementato: aut essent sine subiecto: quod est impossibile: vt patet in flamma in qua est caliditas: et in glacie in qua est frigiditas / et huiusmodi. Tamen hic dubitat intellectus vtrum in sphaera ignis sit siccitas terre et frigiditas aque cum sint de elementatis inferioribus / humiditate resistente et contrariante siccitati terre / et caliditate ignis frigiditati aque / vsquo ipse recordatur q̄ si omnia elementa non essent in sphaera ignis / neq̄ in qualibet sphaera cuiuslibet elementi alterius esset destructa generalis mixtio eorum: et per consequens mixtiones eorum particulares in elementatis. Nam ad destructionem vniuersalis / sequitur destructio particularis. Item si ignis qui est in sphaera sua calidus per se: et siccus per terram esset siccus per se / adhuc aer qui est humidus per se et calidus per ignem / esset calidus per se: amplius aqua que est in sphaera sua frigida per se et humida per aerem / esset humida per se: et similiter terra que est in sphaera sua sicca per se et frigida per aquam / esset frigida per se: et sic essent due qualitates cuiuslibet elementi in genere aere. Sic due caliditates in igne / et due humiditates / et due frigiditates / et due

ficitates/duē igneitates/duē aereitates/duē aqueitates/ & duē terreitates/ & per consequēs octo elemēta sicut octo q̄litates q̄ supradicte sunt: q̄b̄ ē absurdū dicere: sicut ē absurdū dicere duas albedines i gire/ & duas vegetatiōes/ & duas sensatiōes. ¶ Ampli⁹ esset destruct⁹ appetit⁹ natural⁹/ eo q̄ nō haberet obiectū nā ignis vnus nō appeteret aliū ignem: neq̄ ignis appeteret terrā/ postq̄ per se esset siccus: et sic de alijs elementis pōt dici suo mō: & esset destructa appropriata qualitas: & etiā secunda species regule g. significās illā qualitātē. ¶ Iterum esset destructus motus habēs appetitū sursum: & ille habēs deorsum: et per consequens natura esset destructa/ eo q̄ nō haberet subiectū in quo esset substantia: et etiā destructa elementatiua: & per consequens elementata/vegetata & sensata. Adhuc omne corpus epistens: sub luna esset compositū in vacuitate finis/ in tanto q̄ finis nature esset sic habitus priuatiuus nature: sicut cecitas visus/ et surditas auditus. Et q̄ hec omnia sunt valde impossibilia: patet ergo per regulam h. & per diffinitionē veritatis q̄ omnia elemētata sunt mixta i spheris suis & in massis similiter: & in elementatis iā magis sunt mixta & composita: sicut in plantis in quibus sunt cōposita cū vegetatiua/ et in animalibus cum sensitiua et imaginatiua: & hoc mediante elementatiua composita cum ipsis. ¶ Sed hic miratur intellectus/terra que est inferius/ per quē modū potest ascendere superius: videlicet i spherā ignis/ eo quia aer est in medio contrarius terre. Et si militer ignis descendere ad nos inferi⁹: eo q̄ aqua est priuā illi: vsq̄ quo recordatur scalā concordantie in secunda figura designatā. Nam ignis descendit sic dādo de sua caliditate aeris: et uenit cum eo descendendo: aer dādo de sua humiditate aque: & conuenit cum ea descendendo: & sic transit ignis in aquam per humiditātē calefactā: et aqua descendit ad terrā/ dādo ei de sua frigiditate calefacta & humefacta: et terra ascendit ad ignem dādo ei de sua siccitate calefacta/ hūefacta & frigefacta. Et q̄m q̄litates non dimittunt suum proprium subiectum/qualitatibus ascendētib⁹ et descendētib⁹: ideo ascendunt & descendunt. Et sic sequitur circularis motio et mixtio. ¶ Per primam regulam R. queritur/elementatiua quomō est mixta & composita ex quattuor elementis: sed recordatur intellectus paragrahum loci

supradictum in quo solutio questionis est implicata et significata: et hoc sufficit ad declarandum questionē prelibatā causa breuitatis. ¶ Per secundam regulam R. queritur/elementatiua cum quo elementat elemētata? Et respondendū est q̄ cum instinctu et appetitu principiorum ex quibus est/sequendo motum quem habet secundum naturam diffinitionum principiorum: et sic de regulis in quibus consistit suus transitus. Et hoc idem dici potest per impressiones quas habet in decē predicamentis/ suo tamen motu moto per generalem motum celi. Sed declarare hoc/ esset longum: sed ipsa declaratio factis scibilib⁹ ē sciētī hāc artē.

De nono subiecto quod est de instrumentalitate.

Onū subiectus est de artificio: & h̄ tres species. ¶ Prima est de moralibus. ¶ Secūda de artibus liberalib⁹. ¶ Tertia de mechanicis. De prima. s. de moralibus hic tractabimus. De secūda & tertiā tractabimus in vndecima parte hui⁹ libri: videlicet in applicatione. ¶ Sciendum est q̄ de moralitate possunt tractari duobus modis. s. secundū virtutes & secundū vitia. Et primo de iusticia que est in genere virtutis tractabimus.

De nono subiecto quod est de instrumentalitate.

De iusticia p̄ principia deducta

Quoniam iusticia est applicabilis ad suū genus: videlicet ad virtutē que ē principia vni huius artis: & similiter de equalitate pōt dici et ideo sicut ista duo principia sunt deducta p̄ principia & regulas vt patet in octaua parte huius libri que est de mixtione principiorum: idcirco iusticia applicabilis est ad virtutem & equalitatem secundum q̄ ipse sunt deducte per principia & regulas. Nam particulare applicabile est ad suum vniuersale secundum conditiones ipsius vniuersalis: sed ad maiorem euidētiā iusticie volumus discurrere eam per principia & regulas huius artis. ¶ Iusticia ē habitus cum quo iustus iuste agit: quoniam bonitas est ratio bono q̄ agit bonum: ideo iustum est q̄ bonus agit bonum. Quapropter quando agit bonus/ iuste

De iusticia per principia deducta.

Nonna pars

agit: unde patet quod iusticia oritur de ratione bonitatis. Et in isto passu cognoscit intellectus quod iusticia oritur oriēte suo actu: et quod bonitas est disponens ipsam iusticia/inquiritur est ratio bono quod ipse agat bonum: quoniam magnitudo est id ratione cuius duratio etc. sunt magne: ideo magnitudo est dispositio magne iusticie/bonitatis et durationis: ut si bonus agit bonum magnum et durabile etc. tunc tempus iusticia erit magnus habitus collectus de bonitate/magnitudine/duratione etc. Et in isto passu cognoscit intellectus quod quoad modum magna iusticia est connexa cum principibus/et ab eis derivata: sicut bonitas/magnitudo etc. durans per durationem/sic iusticia durat per illam/supposito tamen quod non superueniat iniuria. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum durat habitus iusticie/dato quod homo utatur altera virtute/aut ipse dormiat. Et in isto passu est intellectus moralis et practicus. ¶ Postquam bonitas est ratio bono quod agat bonum et magnitudo disponit quod illud bonum sit magnum et duratio disponit quod sit durabile: et potestas hoc est ratio quod bonum possit existere et agere bonum/iusticia disponit ut sit deducta per illud agere. et quod bonus agit bonum/tunc iusticia est orta: et est de potentia in actum deducta. ¶ Iusticia per intellectum est intelligibilis: et per voluntatem amabilis. Et ideo intellectus et voluntas ipsa obiectant/postquam iusticia est nata/actus iusticie remanent in potentia. ipsa namque iusticia in duratione et potestate etc. est gubernata. ¶ Iusticia per bonitatem/magnitudinem etc. est disposita: et ideo per voluntatem est amabilis. nam omne bonum est amabile: et ideo quando diligitur cum dispositione bonitatis/magnitudinis etc. tunc iusticia de potentia in actum deducitur. ¶ Iusticia est virtus/que quidem virtus est suum generum: eo quod sub virtute consistit multe virtutes: et ideo sicut virtus in corde oritur ex bonitate/magnitudine etc. sic iusticia oritur per eundem modum per quem virtus moralis oritur. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum particulare cum suo universalis regitur et dirigitur. Et in isto passu iuriste debet valde congaudere/eo quod iste passus est regula generalis infallibilis ad omnia iura. ¶ Iusticia sine veritate esse non potest: et ideo quod est cum illa: sequitur quod illa sic sit cognoscibilis per illum modum per quem veritas est cognoscibilis in discursu principiorum et regularum. Et in isto passu cognoscit intellectus quod iusticia est facilis ad cognoscendum cum discursu veritatis posita in mixtione principiorum regularum. In gloria bonitatis/magnitudo etc. habent delectationem et quietem: ipsam autem habere non possent absque iusticia. Et ideo quod sunt in delectatione conscientia non mordeat: eo quod iusticia est in illa delectatione. ¶ Iusticia ratione differentie habet duas partes: videlicet pondus et proportionem: quo ad pondus est inter se: sed quo ad proportionem est extensa: et ideo in causis quandoque requiritur iudicium inter se: et quandoque extensum/semper quod subiectum iudicium est dispositum et ordinatum ad recipiendum iudicium. ¶ Iusticia per concordantiam principiorum oritur et vivit: et ideo in cognoscendo concordantiam principiorum ad unum iudicium cognoscitur iusticia cum suis conditionibus. nam cognita causa cognoscitur effectus. ¶ Iniuria est inimica iusticie: eo quod iniuria est habitus privativus: et quod concordantia est amica principiorum: ideo iusticia est habitus positivus. Nam unum contrarium cognoscitur per reliquum. ¶ Iusticia dicitur sive significat essentiam: sed ius significat esse iusticie: et quia essentia in suo esse est sustentata/ergo iusticia in iure est sustentata. unde patet ex predictis quod iudex in principio absolutio est causa efficiens/que quidem iusticia est principium formale et ius materiale: eo quia per iusticiam formatum est. Iudicium hoc est principium finale: eo quod in ipso est quies. ¶ Iusticia est medium iter actorum et reorum/cuius quo iudex dat unicuique ius suum. Nam sicut iusticia non potest esse medium absque iudicare/neque etiam absque bonificare/magnificare etc. ut suum iudicare sic sit mixtum cuius bonitate/magnitudine etc. ¶ Finis iusticie est quies principiorum: eo quia sine iusticia quiescere non possunt. Unde sequitur quod iusticia est subiectum finale in quo principia habent pacem inter actorem et reum reddendo unicuique quod suum est. ¶ Iusticia est maior per substantiam quam per accidens. unde sequitur quod sua maior maiestas est substantialis et sua maior minoritas est accidentalis. Ipsa quidem maior maiestas est cum maiori bonitate/magnitudine etc. et maior minoritas est cum minori bonitate et magnitudine etc. Et ideo in causis iudex debet cognoscere quod est iusticia maior aut minor/in cognoscendo iusticiam substantialem et accidentalem: et ista noticia est in causis valde necessaria: nam iusticia quod stat per actorem substantialem et pro reo accidentaliter et e converso: ut patet per esse et bene esse: esse enim in cau-

pium regularum. In gloria bonitatis/magnitudo etc. habent delectationem et quietem: ipsam autem habere non possent absque iusticia. Et ideo quod sunt in delectatione conscientia non mordeat: eo quod iusticia est in illa delectatione. ¶ Iusticia ratione differentie habet duas partes: videlicet pondus et proportionem: quo ad pondus est inter se: sed quo ad proportionem est extensa: et ideo in causis quandoque requiritur iudicium inter se: et quandoque extensum/semper quod subiectum iudicium est dispositum et ordinatum ad recipiendum iudicium. ¶ Iusticia per concordantiam principiorum oritur et vivit: et ideo in cognoscendo concordantiam principiorum ad unum iudicium cognoscitur iusticia cum suis conditionibus. nam cognita causa cognoscitur effectus. ¶ Iniuria est inimica iusticie: eo quod iniuria est habitus privativus: et quod concordantia est amica principiorum: ideo iusticia est habitus positivus. Nam unum contrarium cognoscitur per reliquum. ¶ Iusticia dicitur sive significat essentiam: sed ius significat esse iusticie: et quia essentia in suo esse est sustentata/ergo iusticia in iure est sustentata. unde patet ex predictis quod iudex in principio absolutio est causa efficiens/que quidem iusticia est principium formale et ius materiale: eo quia per iusticiam formatum est. Iudicium hoc est principium finale: eo quod in ipso est quies. ¶ Iusticia est medium iter actorum et reorum/cuius quo iudex dat unicuique ius suum. Nam sicut iusticia non potest esse medium absque iudicare/neque etiam absque bonificare/magnificare etc. ut suum iudicare sic sit mixtum cuius bonitate/magnitudine etc. ¶ Finis iusticie est quies principiorum: eo quia sine iusticia quiescere non possunt. Unde sequitur quod iusticia est subiectum finale in quo principia habent pacem inter actorem et reum reddendo unicuique quod suum est. ¶ Iusticia est maior per substantiam quam per accidens. unde sequitur quod sua maior maiestas est substantialis et sua maior minoritas est accidentalis. Ipsa quidem maior maiestas est cum maiori bonitate/magnitudine etc. et maior minoritas est cum minori bonitate et magnitudine etc. Et ideo in causis iudex debet cognoscere quod est iusticia maior aut minor/in cognoscendo iusticiam substantialem et accidentalem: et ista noticia est in causis valde necessaria: nam iusticia quod stat per actorem substantialem et pro reo accidentaliter et e converso: ut patet per esse et bene esse: esse enim in cau-

si dicit necessitate: sed bene esse contin-
gentia: et in isto passu cognoscit intelle-
ctus quod necessitas non habet legem. ¶ Equalitas
est habitus iusticie: equalitas quod genera-
lior est ipsa iusticia. Et ideo secundum quod est
litas est discursa in tractatu principiorum:
sic dicitur iusticia discursi in eodem: ut iam su-
pra dictum est: et in isto passu cognoscit in-
tellectus quod bonus et equum est reddere
unicuique quod suum est: cum bonitate/magni-
tudine etc. ¶ In causis una iusticia est ma-
ior altera iusticia: et illa que est minor: di-
stat magis a magnitudine bonitatis/du-
rationis etc. ¶ Illa que tantum non distat ab
eodem: et in isto passu cognoscit intellectus
quod iudex posset cognoscere in causis mi-
nozem iusticia cum minori magnitudine
bonitatis/durationis etc. que cum maiori
tate iusticie concordat.

De iusticia per regulas de- ducta.

De iusti-
cia per re-
gulas de-
ducta.

De regulam b. queritur iusti-
cia corrupta in hoc: an ipsa
reuertatur in eundem numerum
quando iniuria corrumpitur?
Et respondendum est quod non.
Nam sicut naturaliter materia disponi-
tur et proportionatur successiue forma
instanti in ea introducitur: sic habitus
moralis successiue disponitur et propor-
tionatur et in instanti proficitur: et ideo quando
habitus corrumpitur/ipse in instanti cor-
rumpitur. ¶ Per primam speciem regule c. qui-
tur iusticia quid est? Et respondendum
est quod est illa forma cui proprie competit
iudicare. ¶ Per secundam speciem c. queritur
iusticia quid habet in se: essentialiter et
substantialiter? Et respondendum est quod
habet suos correlatiuos morales videli-
cet iustificatiuum/iustificabile et iustifi-
care cum quibus est habitus: sed hic du-
bitat intellectus: utrum iusticia remaneat
habitus quando homo non vult illa/aut
dormit/aut vult alia virtute? Et respon-
dendum est quod est sic: iusticia enim non cor-
rumpitur: nisi quando iniuria introduci-
tur. ¶ Per tertiam speciem queritur quid
est iusticia in alio? Et respondendum
est quod est in causis causa: et in alijs virtu-
tibus est connexio earum: sicut humili-
tas et patientia/que iuste se conueniunt.
¶ Per quartam speciem queritur iusti-
cia quid habet in alio? Et respondendum est quod
habet obiecta in causis que iuste sunt obie-
ctata: etiam habet impressiones principio-

rum et regularum: et decem predicamentorum.
¶ Per primam speciem regule d. queritur ius-
ticia de quo est? Et est dicendum quod ipsa est
de disponetia principiorum regularum/
et decem predicamentorum/co quod sub ipsis est.
¶ Per secundam speciem queritur iusticia de
quo est? Et dicendum est quod ipsa est de sua
specificata materia et forma/que descen-
dunt per differentiam et proprietatem a
generali virtute: ut iusticia per iusticia in iu-
dicio possit agere. ¶ Per tertiam speciem
queritur iusticia cuius est? Et responde-
ndum est quod est iusticia: sicut cappa cappati.
¶ Per primam speciem regule e. queritur
iusticia quare est? Et respondendum est quod
est ex tunc et bilibus et are principiorum
collecta est/videlicet ex iustificatiuo/bon-
ificatiuo etc. et iustificabili et bonificabi-
li et iustificare/bonificare et magnificare
etc. Et in regulis assituata est per propie-
tatem et impropria et specifica materia et
forma inducta est: nam sicut eadem qualitas
videlicet eadem significatio est per
vnam formam specificam in rosa/et per aliam
in viola: sic eadem virtus est per formam
et materiam specificas iniusticia/et per
alias in prudentia. ¶ Per secundam speciem
queritur iusticia que est? Et respondendum
est: ut principia a quibus descendit habeat
actus rectos in causis. Adhuc est: ut cui-
tas habeat pacem et bonum publicum. ¶ Per
primam speciem regule f. queritur iusticia que
ta est? Et respondendum est quod est que
continue sine habeat que tate continuas: eo
quia est habitus continuus: non autem quis
punctualis: neque linealis: quia non est de co-
ditione corporis: neque crescit: neque decre-
scit: licet suus actus quod sit magnus: quod
paruus: sicut idem martellus qui quod dat
magnum ictum/quandoque paruum/secundum age-
tis voluntate vitis illo ad placitum iuris.
¶ Per secundam speciem regule f. queritur quod
sunt sue que tates discrete? Et responde-
ndum est quod sunt ille quas habet per differentiam. ius-
ticia enim vna que tate habet in iudice: alia
in actore: alia vero in reo: sicut eadem ad
vnum situm habet in vase circulari et alium in va-
se triangulari. ¶ Per primam speciem regule
g. queritur iusticia qualis est? Et est dicendum
quod est talis que est per bonitatem/magni-
tudinem etc. sine quibus esse non potest.
¶ Per secundam speciem g. queritur iusti-
cia qualis est? Et est dicendum quod est ta-
lis qualis potest esse per connexionem
aliarum virtutum que habent per ius-
ticiam actus rectos. ¶ Per regulam h.
queritur per quem modum consistit ius-
ticia in tempore successiue de vno obie-
cto in aliud: sicut nauis in motu primo lo-

caliter: s; iusticia p'sistit sic absq; successione in tpe/in subiecto in quo est/sicut homo sedens in nauemouente/z in motu continuo. Et quo ad species ipia illa sufficiant cā breuitatis. ¶ Per regulā i. querit/iusticia quō p'sistit in loco cū ipsa nō sit p'ctualis neq; linealis: Ad qd respondendū est q' p'sistit in loco p illū modū q' dictus est in regula. h. nā mediante subiecto in quo est iusticia/ipsa consistit in loco p accidēs. Et hoc sufficiat de speciebus loci cā breuitatis. ¶ Per primam speciem regule r. querit/iusticia quō est? r rōndendū est q' est per illum modū per quē a suis principijs collecta est: r in regulis posita est cū diffinitionib' principior/z cū assituationib' regularū r specierū. Et hoc significatū ē p hoc qd de ea supradictū est. ¶ Per secundā regulā r. querit iusticia cū quo est? r rōndendū est q' est cū materia r forma specificis ex quibus est: r cum differentia que diuidit generalē virtutem in multos habitus: r est cū proprietate que specificat ei talē materiā r nō aliā: r talem formā r nō aliā: vt sit oino virtus specialis. Adhuc est cū agente qui acquirit ipsam/z est cum bonitate: qz bona est. r sic de alijs sine quibus esse non potest.

De prudentia per principia Deducta.

Deductio prudentie p principia

Primo subsistens rōni bonitatis qn ipsa est ratio bono q' bonus agat bonū/tūc tēporis bonus est de prudentia habitus: qn autem nō subsistit rōne bonitatis/tūc ipia est imprudēs. ¶ Homo disponēs suā bonitatē cum magnitudine/vt ipsa sit magna ratio bono q' agat magnū bonū/prudens est. ¶ Homo antiquus suā prudētiā pseruando cū ea in causis/cū illa quidem prudens submitit prudentias nouas. ¶ Prudentia cum potestate pōt/z potestas cū prudētia est gubernata r acquiescit. ¶ Prudentia est habitus scientie per intelligere/z fidei p credere. ¶ Prudentia primo r principaliter est habitus per amorē: secundarie aut per timorem: nā timor consequitur amorē. ¶ Prudentia qn est bona/tunc ipia est virtuosa: qn autez est mala/tunc est vitiosa. ¶ Prudentia cū veritate est vera: s; cū falsitate est falsa. ¶ Prudentia cum parua pena disponit magnā gloriā. ¶ Prudentia disponit differentias: sed imprudentia confusiones.

¶ Prudentia cōnectit virtutē cum virtute: sed imprudentia/vitiū cū vitio. ¶ Prudentia cōtradicit ignorantie que est sua inimica: r imprudentia p'radicit intellectui qui est suus inimicus. ¶ Prudentia conseruat causas fm q' ipse sunt assituate in principio. Imprudentia autē illam assituationē corrumpit r destruit. ¶ Prudentia disponit mediū existens pportionaliter inter principium r finē. Imprudentia autē agit per oppositū. ¶ Homo prudens cum fine perfectionis quiescit: sed hō imprudens cū fine imperfectionis laborat. ¶ Prudentia cū maiori bonitatis magnitudine est maior. Imprudentia cum maiori malicie est maior. ¶ Prudentia cū equalib' causis equalificat suos actus: s; imprudentia cū inēqualibus vult illos coequare. ¶ Prudentia cum maiori tate fugat imprudentiā. Imprudentia autem cū minoritate fugat prudentiam.

De prudentia per regulas Deducta.

Queritur vtrū prudētia simpliciter sit de genere scientie? Et rōndendum est q' nō. ¶ Nā homo credēs veris causis prudēs est. ¶ Per primā speciem regule c. queritur: prudentia quid est? Et est dicendū q' ipsa est habitus cū quo prudens ante eligit magnū bonū q' paruum/z ad bonas cōtingentias se disponit/z a malis se deuiat et segregat. ¶ Per secundā speciem querit: prudentia quid habet in se cōsentiale/cui rōndendū est qd hz suos correlatiuos/sine quibus prudens agere nō pōt. ¶ Per tertiam speciem querit: quid est prudentia in alio? r respondendū est q' est in bonitate bona: s; ē mala in malis: r est i virtutibus fortis: r in peccatis debilis. ¶ Per quartā speciem querit: prudentia quid habet in alio: dicendū est q' in virtute habet meritū: s; in peccato culpam. ¶ Per primā speciem regule d. prudētia de q' est? r rōndendū q' ipsa est de fantasmatib' que intellectus acqrit p diligentia r experientia vt fugiat laborem/z in fine quiescat. ¶ Per scōdam speciem querit: prudentia de quibus est? r dicendū q' est de suis tuis r bilib' q' solū ei cōpetūt. ¶ Per tertiam speciem querit: prudentia cui est? r dicendū est q' ipsa est subiecti in q' est/sicut cappa cappati. ¶ Per primā speciem regule e. querit: prudentia quē est? r rōndendū est q' est eo.

Deductio prudentie per regulas.

qz ex suis tuis z bilibus specificis cōstituta est. ¶ Per secūdā specie querit/prudentia quare est? et respondendū ē qz ipsa est propter utilitatem prudentis ut euz ipsa acquirat quietē. ¶ Per primā specie regule f. queritur/ de continua cōtitate prudentie? Ad quod respondendū est qz prudentia inq̄tum est habitus/hz sic continuam cōtinitatem: sicut cappa cappam. ¶ Per secūdā specie querit/ de discreta cōtitate prudentie? et respondendum est qz ipsa hz discretā cōtitate rōne differentie suozū correlatiuozū. ¶ Per primā specie regule g. querit/ de prudentia que est suā ppria passio z qualitas? Cui respondendū est qz est prudentia. ¶ Per secūdā specie queritur /que est appropriata qualitas prudentie? Et respondendū ē qz est bonitas in bonis z malicia in malis. ¶ Per regulā h. queritur de tēpore prudentie? Et respondendū ē p regulas c. d. k. Nā ille significat modū quo prudentia p̄sistit in tēpore p hoc qd est: z p ea de quibus est: z per modum quē habet in tēpore qn prudens utitur prudentia in tēpore. ¶ Queritur p regulā i. prudentia ubi est? Et respondendum est qz in regulis c. d. k. extra quas in subiecto esse nequaquā potest. ¶ Adhuc est in factis prudentis euz quibus ipse prudenter agit. ¶ Per primā regulā k. queritur/prudentia quomodo est? Et respondendum est qz ipsa est per illū modū quē prudēs hz/ causando eā/ z colligēdo similitudines principiozū z regularū ex quib⁹ est. ¶ Per secūdā regulā k. queritur/prudentia cū quo est? Ad qd respondendum est qz ipsa est cum prouidentia/ diligentia/ scientia aut credulitate/ dispositioe z p̄portione/ sine quibus esse nō potest.

De fortitudine per principia deducta.

De fortitudine per principia deducta.

Fortitudo sub ratiōe bonitatis nutritur/ coloratur z disponitur/ z p̄portioat z cōditionatur. ¶ Fortitudo cū magnitudine bonitatis/ magnitudinis/ durationis zc. exceptis cōtrarietate z minoritate/ ē impugnabilis z defendibilis. ¶ Fortitudo antiquata cū duratiōe bonitatis/ magnitudinis sibi submittit fortitudines nouas. ¶ Fortitudo cū potestate bonitatis/ magnitudinis zc. olap̄t. ¶ Fortitudo fortior ē cū intelligere qz cū credere. ¶ Fortitudo fortior ē cū amore qz cū timore: si-

ne fortitudine nulla virt⁹ ē fortis. ¶ Fortitudo cū veritate causat audaciam z victoriā. ¶ Fortitudo cū delectatiōe facit hoies magnanimū. ¶ Fortitudo cū alijs virtutib⁹ diuersificat actus suos. ¶ Fortitudo cū maiore virtute maiore p̄cordātiā hz. ¶ Fortitudo in peccatis ē habit⁹ priuatus. ¶ Fortitudo hz p̄cipia specifica/ ut actus específicos habere possit. ¶ Fortitudo est mediū existens inter virtutē z virtutē. ¶ Fortitudo euz sine ultimo causat audaciā z victoriā. ¶ Fortitudo maior est p ea que sunt substantialia: qz per ea que sunt accidentalia. ¶ Fortitudo est fortior cū causis equalibus qz cū inequalibus. ¶ Fortitudo minor est euz maiori vicio/ z etiam est pugnabilis z deuincibilis cum illo.

De fortitudine per regulas deducta.

Trū fortitudo sit fortior p prosperitates qz p aduersitates? Et respondendū est qz sic cū prosperitate eū pugnāt cū acritate z amore. Cū aduersitate aut pugnāt cū paciētia z timore. ¶ Queritur per primā specie regule e. fortitudo quid est? et respondendū est qz est habitus ponēs fortificabilia cōtra vitia. ¶ Per secūdā specie querit/ fortitudo qd hz in se sibi coessentialē? et respondendū est qz ipsa hz suos correlatiuos cum quibus est habit⁹. ¶ Per tertiā specie queritur/ qd est fortitudo in alio? ad qd dicendū ē qz ipsa est in bonitate bona et magna in magnitudine: nā vna virtus p accidēs ē habit⁹ alteri⁹ virtutis. ¶ Per quartā specie querit/ qd habet in alio? et respondendū est qz habet in bonitate bonū actū: z in magnitudine magnū zc. et in iusticia iustū: sicut bonitasq̄ est fortis in fortitudine. ¶ Per primā specie regule d. querit/ fortitudo de quo ē? Ad qd respondendū est qz ipsa est de actib⁹ superiorum potētiarū: videlicet de intelligere/ diligere z recolere. ¶ Per secūdā specie querit/ fortitudo de quo ē? Ad qd respondendū est qz ipsa est de suis tuis z bilib⁹/ ut ipsa possit habere actū specificū. ¶ Per tertiā specie querit/ fortitudo cuius est? Cui dicendū est qz ipsa est subiecti in quo ē/ eo qz suū instrumētū est. ¶ Per primā specie regule c. querit/ fortitudo qre est? et est respondendū qz ipsa ē qz habitus acquisitus est. ¶ Per secūdā specie queritur/ fortitudo quare est? Et

De fortitudine per regulas deducta.

respondendum est qd ipsa est/ vt alie virtutes contra vitia victoriam habere possint. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/ fortitudo q̄ta est? Ad qd dicendum est qd ipsa est tanta q̄ta ipsa est habitus acquisitus. ¶ Per secundam speciem queritur/ fortitudo q̄ta est discreta? Cui respondendum est qd ipsa h̄z q̄tatem discretam p̄ qua suū actus crescit aut decrescit. ¶ Per primam speciem regule g. queritur/ que est propria q̄litas fortitudinis? Ad qd dicendum est qd virilitas/ aiositas cū qua est in sua continua q̄litate p̄manēs: sicut homo in sua risibilitate. Et in isto passu cognoscit intellectus qd essentia sua non crescit/ neq̄ decrescit. ¶ Per secundam speciem queritur/ que est appropriata qualitas fortitudinis? Ad qd respondendum est qd est iusticia zc. Nam sicut iusticia p̄ fortitudinem est fortis: sic fortitudo per iusticiam est iusta: et in isto passu cognoscit intellectus qd virtus per appropriatam qualitatem crescit/ aut decrescit actus suū scdm qd illa qualitas ē ei influxa. ¶ Per regulam h. queritur/ fortitudo q̄ta consistit in tempore? Ad qd respondendum est qd per illū modū qui significatur per regulam c. d. R. Nam per tertiam speciem c. est in subiecto mobilis z successiva secundum motū z successiones subiecti in quo est. ¶ Per quartam autem speciem habet novitatem: z sic de alijs regulis suo modo. ¶ Per regulam i. queritur/ fortitudo ubi est? Et respondendum est qd ipsa est in victoria: sicut agens in effectu suo: sicut patet p̄ tertiam speciem regule c. Et sic de d. R. dici potest suo modo. ¶ Per primam regulam k. queritur/ fortitudo/ quomodo est? Et dicendum est qd ipsa est per illū modū quē h̄z in diffinitione se p̄ alias virtutes/ causando suas similitudines. ¶ Per secundam regulam k. queritur/ fortitudo cum quo est? Ad quod dicendum est qd ipsa est cū principijs z diffinitionib⁹ aliarū virtutū z cū alijs virtutibus/ z maxime cum potestate/ voluntate/ spe z charitate sine quibus esse non potest.

De temperantia per principia deducta.

De temperantia p̄ principia deducta.

Temperantia subsistēs rōni bonitatis h̄z bonū actum. ¶ Temperantia cū magnitudine ē magna: z h̄z magnū actū. ¶ Temperantia q̄tō magis durat/ tātō min⁹ de labore h̄z. ¶ Temperantia absq̄ potestate

aliarū virtutum potestatem habere nō pōt. ¶ Temperantia p̄ suū actū est scilicet. ¶ Temperantia est amabilis in verbis z in expēsis z in mēsa. ¶ Temperantia est illa virt⁹ q̄ frequent⁹ ē necessaria. ¶ Temperantia cū h̄tate causat actū suū. ¶ Temperantia causat quietē/ sanitatē z delectationē. ¶ Temperantia semper distinguit inter maius z minus eligēdo equalitatem. ¶ Temperantia cōcordat eq̄les res ad unū finē. ¶ Temperantia maxime cōtradicit gula. ¶ Temperantia in principio oportet qd sit fortis/ vt sequat mediū/ z per mediū sequat finis. ¶ Temperantia est mediocri mēsurā diminuēdo magis/ in augmētando min⁹. ¶ Temperantia cū fine quiescit in labore. ¶ Temperantia cū maiore virtute ē maior. ¶ Temperantia cū reb⁹ eq̄lib⁹ crescit suū actū. ¶ Temperantia cū minoritate laborat: z cum ea est infirma.

De temperantia p̄ reglas dducta

Trū temperantia sit necessaria in omnibus virtutibus? Et respondendum est qd sic: vt virtutes habeant act⁹ temperatos. ¶ Per primam speciem regule c. queritur/ quid est temperantia? Respondendum est qd est illa virt⁹ cum q̄ h̄z actus temperatos. ¶ Per secundam speciem regule c. queritur/ temperantia qd h̄z in se coessentialiter? Ad qd respondendum est qd ipsa h̄z suos correlatiuos sine quibus esse non pōt/ cū quibus ē habit⁹ subiecti in quo est. ¶ Per tertiam speciem queritur/ temperantia qd ē in alio? Et respondendum est qd ipsa est in agēte mēsurā q̄ cū ea mēsurat act⁹ suos tepatos. ¶ Per quartam speciem queritur/ temperantia qd est in alio? Cui respondendum est qd ipsa h̄z in principijs actū suū/ z in iusticia iustū/ z prudentia prudētē/ z in fortitudine fortē. ¶ Per primam speciem regule d. queritur/ temperantia de quo est? Ad qd respondendum est qd ipsa ē de similitudinibus actū aie: videlicet de similitudinibus intelligēdi/ diligēdi z recolēdi. ¶ Per secundam speciem queritur/ temperantia de quo est? Ad qd respondendum est qd ipsa est de actibus temperatis imaginatiue/ sensitive/ in subiecto in quo ē. ¶ Per tertiam speciem queritur/ temperantia cui⁹ est? Ad qd dicendum est qd ipsa est subiecti cui⁹ est habit⁹. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/ temperantia q̄re ē? Cui dicendum est qd ipsa ē. Nam causata ē p̄ tepatū rōnari/ imagitari/ sentire. ¶ Per secundam speciem queritur/ temperantia q̄re ē? Et respondendum est qd ipsa est: vt subiectū in quo est/ habeat p̄ ea act⁹ temperatos. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/ temperantia q̄ta est discre

De temperantia p̄ regulas deducta.

te? Ad qđ respondēdū est qđ ipsa hz qđti-
tatem discretā: cū qua creuit & decreuit
suos actus. ¶ Per primā speciem regu-
le g. querit/ qđ est ppria qualitas tempe-
rantie? Ad qđ respondēdū est qđ est ab-
stinentia. ¶ Per secūda speciem querit/ qđ
est qđlitas appropriata temperatīe? et re-
spōndēdū est qđ est bonitas / magnitudo/
equalitas & iusticia. ¶ Per regulā h. qđ-
ritur/ qđ temperatīa consistit in tempore?
Ad quod dicendū est qđ ipsa consistit p
illū modū p quē subiectū in qđ est consistit
i illo/ temperatīa existente habitu hz sub-
iectū suos act? cū illa. ¶ Per regulā i. qđ-
ritur/ temperatīa vbi est? Et respondē-
dū est qđ est in subiecto in quo est: sicut
cappa in cappato/ vel efficiēs in effectu.
¶ Per primā regulā k. qđrit/ temperatīa
quō est? Ad qđ respondēdū est qđ ipsa ē
p illū modū p quem hō cū actibus supio-
rum potentiarū secūdū intelligere / dil-
gere & recollere: temperat actus inferio-
rum potentiarum: videlicet imaginari/
affari/ comedere &c. Et hoc signatur per
regulā c. d. k. ¶ Per secūda regulā k. qđ-
ritur/ temperatīa cum quo est? Ad qđ
respondēdū est qđ ipsa est cum iusti-
cia/ prudentia &c.

De fide per principia de- ducta.

De fide p
principia
deducta.

De analogiam oportet nos
discurrere istud capitulum:
vt videamus p quem modū
fides est superius: & intelle-
ctus inferius: et primo p bo-
nitatem: qm̄ intellectus nō pōt tantum
obiectare deū qđt um ipse obiectabilis ē:
iō diuina bōitas est rō deo qđ pponat se
intellectui hūano/ obiectādo & credēdo:
hoc quidē intelligens bonū est: & tunc tē-
poris intellectus obiectat deum creden-
do ipsum esse vnū infinitū & eternū crea-
tores/ saluatores: & huiusmodi. & hoc in-
tellectus facit supra suā naturam: et ta-
lem obiectionē dicimus esse sanctam fi-
dem admirabilem & bonā. ¶ Deus est
magnum obiectum/ & secūdū suā magni-
tudinem intellectus nō pōt ipsum natu-
raliter obiectare: idcirco deus magnifi-
cat intellectū: vt magnifice agat: supra
suā naturā simpliciter credēdo: et sic fi-
des ascendit sup intellectū: sicut oleum
ascendit super aquā. Nā qđ intellectus
attingit deū esse vnū cū fide/ credit ma-
gis esse vnū qđ cum intelligere intelli-
gat ipsum esse vnū: intellectus enim al-

tior est per magnitudinem cum credere
absq; labore / qđ cū intelligere cum labo-
re. ¶ Fides durat per durationem & deo
data/ intelligere aut durat per scientiā
acquistā: vñ patet qđ fides est superius:
sed intellectus est inferius: et qđ homo
fide habituatus/ peccat p auariciā / aut
luxuriā &c. Fides durat in subiecto sub
portione/ & cū difformitate. Nam subie-
ctū nō est dispositū cum iusticia/ pruden-
tia &c. ¶ Sicut asinus qui nō est disposi-
tus: vt serico sit indutus. ¶ Prima cau-
sa plus pōt qđ secūdaria/ & qđ secūda po-
test cū prima/ tunc potest supra seipsā.
Quapropter intellectu pōt per primam
causam credere in eam: sed qđ potest p
se/ est intelligere deū & adiuuante tamen
credere ad suum intelligere: sicut dixit
Esaias: nisi credideritis/ nō intelligetis:
sicut aliqđ hō qui non erat philosophus:
et in posterū fuit philosophus/ & dū non
erat philosophus/ credebat deum esse:
sed cum fuit philosophus intellexit deū
esse. Et tunc intellectus ascendit ad illū
gradum intelligendo/ in quo erat credē-
do. Verūtamen non dico qđ propter hoc
fides destruat: sed qđ ipsa ascendit in al-
tiorē gradum obiectando/ plus credē-
do deum esse/ qđ intelligendo ipm̄ esse:
sicut oleū in vase in quo est supra aquā.
Et qui adderet pl^o de aqua p̄dicto vase/
aqua quidem ascenderet ad illum locū
in quo erat oleum. Et deinde oleū ascē-
deret in altiorē locum in quo nō erat.
¶ Deus est intelligibilis per suā natu-
ram. Et ipse causat qđ intellectus huma-
nus intelligat multum per naturā/ deo
habituante illum de fide: vt ipse cum fi-
de adiuuet eum ad intelligendum. In-
tellectus enim plus potest ascendere ad
primum intelligibile: videlicet ad deum
cum duobus habitibus/ qđ cum vno tā-
tum: sicut ipse plus potest cum pruden-
tia & fortitudine/ qđ cum prudentia tan-
tum: quando intellectus intelligit obie-
ctum primum/ fides disponit ipsum in-
tellectum ad intelligendum. Sicut chā-
ritas disponit voluntatem ad amandū
obiectum primum. Et sicut voluntas nō
posset amare obiectum primum sine chā-
ritate: sic intellectus non potest intelli-
gere obiectum primum sine fide. Unde
patet qđ sicut charitas non corrumpi-
tur quando voluntas amat primum ob-
iectum: sic fides non destruitur quando
intellectus intelligit primum obie-
ctum. Nam potentia non contradicit
sue dispositioni communi. Per illam
enim ascendit et fortificatur. ¶ Fides est
R uij

virtus existens habitus in intellectu: alioquin fides non posset esse virtus: nec habitus: sicut charitas que non posset esse habitus nisi voluntas esset ei subiectum. Et ideo sicut charitas facit ascendere voluntatem ad amandum obiectum virtuose: sic fides facit ascendere intellectum ad intelligendum obiectum virtuose. ¶ Fides cum veritate est habitus intellectus: et ideo quoniam intelligit obiectum primum cum veritate ipse intelligit. Nam absque veritate eum intelligere non potest. Et ideo veritas est principium fidei et intellectui commune: verumtamen fides in veritate est superius in credendo/intellectus autem inferius in intelligendo: et ideo quando intellectus ascendit in altiore gradu in veritate: et similiter fides ascendit in altiore gradu in ipsa veritate. Nam habitus est superius: sed habitus est inferius: sicut homo cappa tuus ascendens in montem cuius corpus est inferius: et sua cappa in ipso superius. Intellectus non potest intelligere deum nisi cum labore: sicut homo ascendens in montem qui in illum ascendere non potest nisi cum labore: sed cum intellectus ascendit ad deum cum fide non laborat: sed potius in illo se delectat credendo: et quia potentia altior est sine labore quam cum labore: idcirco intellectus est altior credendo divinam gloriam quam intelligendo. Intellectus non distinguit credendo modaliter et necessarie: sed largi et confuse: sed intellectus cum intelligit vere necessarie quidem et inconfuse intelligit: et ideo intellectus in credendo est instantaneus: intelligendo autem successivus: quare patet quod intellectus altior est in credendo quam intelligendo: cuius ratione suus actus est super sua natura credendo: sicut aqua est super sua natura calefaciendo. ¶ Fides est habitus a deo datus: et sic a deo gubernatur: sicut a deo creatur: unde patet quod intellectus non potest talem habitum gubernare: nam super sua natura est: verumtamen disponit se ut succubaret ei: timendo deum offendere/non credendo in eum. Et sic oritur concordantia inter intelligere et credere. ¶ Illa lex quecumque sit per fidem/oportet quod sit vera. Sicut per bonitatem oportet esse bonam: et per magnitudinem magnam etc. Et ideo lex illa oportet quod sit vera: si quod fides est altior in veritate: et magis contra peccata: et in isto passu cognoscit intellectus quod lex oportet quod sit vera: aut lex christianorum: aut sarracenorum: aut in deorum. ¶ Fides in principio disponit intellectum ad intelligendum: ut per regulam b. patet. Et quoniam intellectus est in aliquo gradu in intelligendo: fides disponit il-

lum in illo gradu credendo: ut ascendat in alium gradum intelligendo: et sic de gradu in gradu: quovis intellectus ascendit ad primum obiectum: et in ipso quiescit intelligendo: sed maxime in via credendo. ¶ Fides est medium cum quo intellectus acquirit meritum: et ascendit ad primum obiectum: quod quidem influit intellectui fidei: ut ipsa sit intellectus unus pes ad ascendendum. Et intellectus habet alium pedem de sua natura: videlicet intelligere: sicut homo ascendens scalam cum duobus pedibus. Et in primo scalone/primo pontitur pes fidei. Et in illo met pes intellectus/ascendendo gradatim. Et in secundo scalone/primo ponit pes fidei: et deinde pes intellectus/ascendendo gradatim cum prioritate fidei: et cum posterioritate intellectus: et similiter sicut in disputatione/primo ponitur dubitatio/deinceps affirmatio vel negatio. Credere non est finis intellectus: sed intelligere: verumtamen fides est suum instrumentum ad elevandum suum intelligere cum credere: et ideo sicut instrumentum consistit inter causas et effectum: sic fides consistit inter intellectum et deum/influxa fide a deo in subiectum: ut per ipsum quiescat in obiecto primo. ¶ Illa fides que est maior in bonitate/magnitudine etc. et etiam in spe/charitate etc. oportet quod sit vera: sed fides et contraria quod sit minor et falsa. Alioquin principia positiva succubere principis privativis: quod est impossibile. Et in isto passu cognoscit intellectus/que fides est maior et verior illa habente maiorem virtutem et maius obiectum. ¶ Illa fides que primo credit esse equalitatem in rationibus dei oportet quod sit vera. Sed illa que ponit in illis inequalitatem oportet quod sit falsa. in deo namque non est prius neque posterior: quia divina bonitas/magnitudo etc. sic oportet quod habeant suos correlativos equales: sicut intellectus et voluntas habeant potentias equales. Et in isto passu cognoscit intellectus que fides est vera. ¶ Cum minore fide/intellectus non potest elevare suum intelligere: sed cum maiore. Et in isto passu cognoscit intellectus quod suum maius intelligere: non est contra suum maius credere: sicut in ascensu scale unus pes non est contra alterum: etiam in currere/unus pes non est contra alterum.

De fide per regulas deducta.

De fide p
regulas
deducta.

Upposito q̄ intellect⁹ possit intelligere de deo ea que p̄ fidem potest credere: in deo quidem destrueretur: & per consequens meritū: sicut dicitur: fides non habet meritū: cui hūana ratio prebet experimentum? Ad q̄d respondendū est q̄ non. Ratio huius ē: q̄ fides quidem ascendit supra intellectū: vt iam ostensum est: nam meritum fidei consistit prius. Meritum autē intellect⁹ posterius: sed si essent in eodem gradu bene sequeretur q̄d dicitur. ¶ Per primā speciē regule c. queritur: quid est fides? Ad quod respondendū est q̄ ipsa est virtus a deo data: vt per ipsam credamus id quod per eam intelligere non possumus. ¶ Per secundā speciē queritur: quid habet fides in se coessentialiter? Et respondendum est q̄ habet suos correlatiuos cum quibus est habitus. ¶ Per tertiā speciē queritur: quid est fides in alio? Ad q̄d dicendum est q̄ ipsa est habitus in intellectu: existens supra habitū quez ipse h̄z per sciētiam: vt apparet p̄ gustū gustantē vinū dolū quo iudicat quale ē ipsum vinū gustatū. Sed q̄ possibile est vinū alterari in alio tēpore: id intellect⁹ non h̄z sciētiam certā p̄ intelligere: sed p̄ fidē credit quod tale sit. ¶ Adhuc fides est in bonitate bona / & in magnitudine magna &c. ¶ Per quartā speciē queritur: quid h̄z fides in alio? Et respondendum est ipsa h̄z intelligibilitatē in intellectu: & h̄z in voluntate amabilitatē: ab ipsa em̄ amata est: & in memoria recolibilitatē: q̄ ab ipsa recolata est. ¶ Per primā speciē regule d. queritur: fides de quo est? Et est respondendū q̄ ipsa est de seip̄a: eo q̄ creatura est. ¶ Per secundā speciē queritur: fides de quo est? Et est respondendū q̄ ipsa est de suis tuis & bilibus cū quibus ipsa est virtus specialis. ¶ Per tertiā speciē queritur: fides cuius est? Et est dicendū q̄ ipsa est subiecti in quo est sicut cappa cappati. ¶ Per primā speciē regule e. queritur: q̄re est fides? Et est respondendū q̄ est ea q̄ sua cā est. ¶ Per secundā speciē queritur: q̄re ē fides? Et est respondendū q̄ ipsa est vt intellectus per eā possit credere id q̄d p̄ seipsum nō potest intelligere. Sicut imaginatio est: vt hō imagnetur id quod p̄ sensum nō potest sentire. ¶ Per primā speciē regule f. queritur: q̄ta est fides cōtinua? Et respondendū ē q̄ ipsa est tāta q̄tum homo potest cū ipsa obiectare obiecta. ¶ Adhuc est continua: eo q̄ est habitus indiuisibilis. ¶ Per secundā speciē queritur: q̄ta est fi-

des discrete? Ad q̄d respondendū ē q̄ ipsa est tāta quot sunt sui correlatiui quibus creuit aut decreuit suū actū. ¶ Per primā speciē regule g. queritur: que est propria q̄litas fidei? Et respondendū ē q̄ credulitas. Nulli enīz alteri virtuti competit. ¶ Per secundā speciē queritur: que ē appropriata q̄litas fidei? Et respondendū est q̄ sua bonitas/magnitudo: iste ē rōnes alijs virtutibus cōpetunt: sicut et isti. ¶ Per regulā h. queritur de tēpore fidei: Ad q̄d respondendū est per tertiā speciē regule c. q̄ ipsa est in tēpore: eo q̄ tu ipso est noua. Et p̄ quartā speciē c. ipsa h̄z corruptionē in tēpore: q̄n hō non credit de deo ea q̄ de illo credere solebat: & est resuscitādo in tēpore: q̄n hō resurgit credēdo de deo ea q̄ credere solebant de illo. ¶ Adhuc est in tēpore: nā q̄n h̄z magnū actū/q̄nq̄ paruū. ¶ Itē est in tēpore / q̄nq̄ em̄ obiectat vnū obiectū/q̄nq̄ aliud. Et sic de regula d. h. dicit pot̄ tuo mō. ¶ Per regulā i. queritur: fides vbi est? Ad q̄d respondendū ē p̄ scōam speciē regule c. q̄ ipsa est in suis correlatiuis: et per tertiā speciē c. respondendū est q̄ ipsa est in intellectu: sicut habitus in iuo subiecto: & sic de regula d. h. dicit potest suo mō. ¶ Per primā speciē regule k. queritur: fides quo modo est? Ad q̄d respondendū est q̄ ipsa est per illū modū que h̄z primū obiectū in ponēdo se obiectū intellectui: et credēdo ipse intellectus obiectat ipsum supra suū intelligere. ¶ Per secundā regulā k. queritur: fides cū quo est? Et est respondendū q̄ ipsa est cū potētia obiecto & actu. per intellectū quidē est cū potentia qui effectiue & moraliter vitur fide: et est cū obiecto: videlicet cū deo sine quo eē non potest: acū actu: videlicet cū credere: sed hic dubitat intellectus ipse q̄rendo / q̄n non credit: sed intelligit vbi ē fides: Ad q̄d rōndendū est q̄ fides est in ipsomet intellectu: eo q̄ suus habitus est. Et tūc tēpore credere est in illo in potētia: sed r̄duci ē ad actū q̄n intellect⁹ credit.

De spe per p̄cipia deducta.

Spe ē habitus memorie: vt per ipsaz memoriam sperādo possit ascendere ad p̄mū obiectū sicut intellect⁹ credēdo. ¶ Et primo de bonitate dicem⁹. ¶ Bonū ē memorie q̄ recolat naturaliter deū q̄tum pot̄: & q̄n magis nō pot̄ naturaliter adiuuat spes moraliter deo obiectate se me

De spe p̄
principia
deducta.

Nonā pars

motie rōne sue bonitatis: et memoria sic obiectat deū supra suas vires sperādo/ sicut volūtas cū charitate ascendit ad deū amādo. Et hoc memorie valde est bonū. ¶ Memoria magis est magna per duos actus q̄ p̄ vnū tantū: videlicet p̄ sperare et recollere/ q̄ per recollere tantū. Idcirco magnitudo dei magnificat memoriā hominis / q̄n̄ hō magnifice se disponit ad recollendū deū cū habitu spei: vt memoria q̄n̄ non pōt eū recollere q̄ possit eū sperare. Et hoc memorie magnum est. ¶ Spes cū subiecti dispositione durat i subiecto: videlicet cū recollere deū rōne sue bonitatis/ magnitudinis / eternitatis etc. S; q̄n̄ memoria nō se disponit ad recollendū et p̄ctm̄ est suus habitus: tūc spes nō h; subiectū i q̄ durare posset: et sic deficit. ¶ Memoria cū suo posse pōt recollere: et sicut cū posse dei mediāte spe pōt sperare in deo: et sic analogice loquēdo/ posse spei est superius: posse autē memorie est inferius/ rōne cuius posse existēs inferius ascendit ad obiectū cū posse existēte superius: sicut posse intelligendi cū posse credēdi. ¶ Peccator intelligēs in hora sue mortis suā magnā p̄ctā/ et magnā iusticiā dei: est circa desperatiōem cū intelligere et recollere. Sed spes q̄ est habitus memorie ascendit ad diuinā misericordiā/ deo obiectate se peccatorū habētī spem. Et tūc peccator plōgat se ad desperatiōem: hoc autē facere nō posset/ nisi spes esset habitus memorie. ¶ Q̄n̄ hō est in bello aut in mari cū magna fortuna: aut h; magnā indigentia alicuius rei: tūc t̄pis sua volūtas est intantū remissa et cōfracta p̄pter nimium timorē/ q̄ ipsa nō potest eleuare suum amare ad deū: sed memoria obiectās deū cum spe excitat voluntatē ad amandū illum cum charitate. Et tunc voluntas cōfortata et cōsolata est per memoriā. Et sic de intellectu potest dici qui non inuenit aliud remedium/ nisi sperare in deo. ¶ Memoria cum spe virtuosa est sicut voluntas cum charitate. Et sicut voluntas est virtuosa absq; charitate: sic memoria sine spe. Quoniam memoria et voluntas sunt inter se adinuicē cōadiuantes: ideo memoria cum spe adiuvat voluntatem: et voluntas memoriā cum charitate: vt ipse sint virtuose. Spes cum veritate est vera / et cum falsitate falsa. Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ p̄ctōr q̄n̄ pōt fugere a p̄ctō et nō vult: s; p̄ponit exire: tūc ipse credit habere spe et ipam nō h; . ¶ Spes em̄ cū p̄ctō nō pōt participare in subiecto. ¶ Peccator cū spe h; dele-

ctationē: sed absq; spe tristitiā et dolorem. Nā cū spe h; amare: sine spe autē h; odire. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ p̄ctōr cū spe ascendit ad amandū: sine spe descendit ad odiendū et desperandū: p̄uertēdo amare et sperare i odire et despare: tristitiā et dolorem q̄ sunt in tali p̄ctōre q̄s posset estimare e. ¶ In recollere et sperare est differentia: sicut inter intelligere et credere ratio huius est: qz sperare est superius: sed recollere est inferius recollere est actus naturalis: s; sperare est actus supernaturalis. Sperare et recollere p̄ueniūt inter se. Nā recollere disponit sperare: supposito tñ qz sperare sit cū bonitate/ magnitudine etc. Et sperare facit ascendere/ recollere gradatim: vt sperare p̄ ascendit recollendi possit ascendere. Sicut cappa q̄ ascendit in motū p̄ ascensum cappati. ¶ Spes legitima et spes spuria opponunt/ intantū qz in eodē subiecto stare nō p̄nt. Nā aliquid daret oppositū in obiecto. ¶ Spes legitima est illa q̄ est cū bonitate et veritate et h̄mōi: et est p̄ maliciam et falsitatem. Spes autē spuria est illa q̄ cū malicia et falsitate est p̄ bonitatem/ veritatem etc. Et i isto passu dolet memoria q̄ tot p̄ctōres recollit habitatos spe spuria et difformata. ¶ In principio/ hō sperās in deo est efficiēs: et spes est forma. Et illa q̄ hō recollit/ sunt materia et summi obiectus est finis/ recollere subsistēte ad sperare. ¶ Spes est medium existēs inter peccatorem et deū: eo qz ipa ē nūca/ amboz/ deo influēte spez peccatorū: et peccatore resuēte suū bonū et magnum recollere deo. Q̄n̄ peccator siue hō indigēs recollēs deū sine spe inuenit requē in suo recollere. Ratio huius est: qz sibi recollere nō est in illo gradu in quo inuenit requēs. Q̄n̄ autē spes iūgit: tūc ascendit recollere cū spe ad illū gradū in quo inuenit requies. ¶ Illa spes q̄ est maior rōne bonitatis magnitudinis/ est signū et lumē vere fidei siue legis. Nā minor fides siue lex non pōt stare in maiori spe. Sed maior spes stat in maiori fide siue lege: alioq̄n̄ esset dare oppositū in obiecto. Et in isto passu cognoscit intellectus q̄s populū p̄sistit in lege vera. ¶ Sperare et recollere possunt esse inuicē in summo obiecto in eodē tpe: sed nō equalit̄: eo qz sperare est prius: recollere autē posterius. Sicut velle et amare in eodē tpe p̄nt esse in vno et eodē subiecto. Amare tñ p̄ prius/ qz est habitus: velle autē p̄ posterius/ qz est habitus de charitate: sicut in altitudine motus i qua cappa ē supra cappatū. ¶ Memoria cū minoritate h; reco-

lere: cū maioritate aut sperare. Et ideo quā appetit eleuare suū recolere siue sperare: quidē appetit est difformis. Accensus enim est de genere maioritatis. Et ideo memoria quā credit ascendere/ipsa descendit. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum peccatores cadunt in desperationem. Potentia enim cum minori habitu ascendere non potest: sed cum maiori.

De spe p regulas deducta.

De spe p
reglas de
ducta.

Querit vtrū spes sit habitus memorie? Et rñdendū est qd sic: eo qd in tpe necessitatis memoria sperando pfortat z cōsolat intellectū z volūtatē. Et recolere sic ascēdit ad summū obiectū p sperare: sicut intelligere per credere: et velle per amare. Item sperare non est de genere certitudinis que quidem est de genere scientie, neqz enim est de genere voluntatis. Voluntas enim multā vult: in quibus non sperat: vnde sequitur qd postqz spes non est de genere intellectus/neqz de genere voluntatis: qd ipsa sit de genere memorie. Et cum in alia non sint nisi iste res potentie supradicte: amplius spes nō est de genere imaginatiue neqz sensitivē. ¶ Per primā speciē regule c. querit qd est spes. Et rñdendū est qd est virtus cui pprie cōpetit sperare. ¶ Per scōaz speciē queritur/spes qd hz in se coessentialiter? Ad qd dicendū est qd ipsa hz suos correlatiuos speciales cū quibz agit per speciem suam. ¶ Per tertiā speciē querit qd est spes in alio. Et rñdendū est qd ipsa est virtus specialis in alijs virtutibz: z etiam nuncius cōsolās/z cōfortās/z cōsulens/z huiusmodi. Adhuc est in bonitate bona/z in magnitudine magna zc. z est in imaginatiua inimaginabilis: z in sensitiva insensibilis: z in subiecto indiuisibilis. ¶ Per quartā speciē querit quid hz spes in alio? Et dicendū est qd ipsa hz sperare in recolere: sicut charitas hz amare in velle: z fides credere in intelligere. Adhuc hz bonū actū in bonitate: z magnum in magnitudine zc. z iustū in iusticia zc. ¶ Per primā speciem regule d. querit/spes de quo est. Et rñdendū est qd est de seipsa: neqz habitus creatus est. ¶ Per scōam speciē querit/spes de quo est? Ad qd dicendū est qd ipsa est de suis specificis similitudinibz derivatis a re latuis memorie/quarū ē habitus. ¶ Per tertiā speciē querit/cuius est spes? Et ē re-

spōdendū qd ipsa ē memorie sicut instrumentū est agētis. ¶ Per primā speciē regule e. querit spes quare est? Ad qd respondendū est qd ipsa est ex eo qd sua cō est: sicut dies artificialis est/qz sol sup terrā ē. ¶ Per scōaz speciē querit/spes quare est? Et rñdendū est qd ipsa est vt memoria possit leuare suū recolere in tpe necessitatis/cōsulēdo/adiuuādo/cōfortādo. Cōsulēdo intellectui suū intelligere/z volūtatē suū velle/vt ascendere possint ad summū obiectū. ¶ Per primā speciē regule f. querit spes quāta ē z tūne? Et est respondendū qd ipsa hz qūtatē magnā z cōtinuā. Officium enim magnū habet consolando/cōfortando z eleuando alias potentias ad summū obiectū: sua quidez qūtas indiuisibilis est: cum nō sit punctalis neqz linealis. ¶ Per secundā speciē f. queritur/de qūtate discretā spei? Ad qd respondendum est qd ipsa habet quantitātē discretā respectu suozū correlatiuozū cū quibus habet differentias: cum quibus crescit aut decrescit ad placitū actus suos. ¶ Per primā speciē regule g. queritur/que est propria qualitas spei? Et respondendū est qd est sperare. Nam sperare nō competit nisi spei tantū. ¶ Per scōam speciē queritur que est appropriata qualitas spei? Ad qd dicendum est qd bonitas/magnitudo z huiusmodi. ¶ Per regulā h. queritur de tempore spei? Et est respondendum qd est in tempore: habitus enim nouus est z depēdet a preteritis. Et est in tempore presenti / eo quia ipsa est: adhuc quia habet suū actum z ambit tempus futurū: nam illud sperat. Et hoc per regulam c. d. R. signatur est. Et in isto passu cognoscit intellectus qd spes in tempore valde magnus habitus est. ¶ Per regulam i. queritur / vbi habet spes actum suū? Et respondendum est qd ipsa habet illum in memoria recolibilitatem extra quam non potest habere illum. Nam extra recolibilitatem memorie/obliuio est habitus primitiuus. Et hoc per regulam c. d. R. signatur est. ¶ Per primā regulā R. queritur/spes quomodo est/z quomodo corrumpitur? Ad qd dicendū est qd ipsa est per modū quē habet memoriā/disponēdo actum suū cū principijs z cū alijs virtutibz: sicut homo in tpe necessitatis quā se non pōt adiuuare cū suis virtutibus/adiuuat se cū bonitate dei zc. Et similiter cū misericordia z cū charitate dei/z hūmōi. Sua hō destructio est quādo in subiecto i quo est/ evenit peccatū

Nona pars

quod malum est et contra misericordiam et charitatem dei/ratione cuius peccator priuata spe cadit in desperationem. ¶ Per secundam regulam. R. queritur / spes cum quo est: ad quod respondendum est quod ipsa est cum dispositione subiecti in quo est: et cum habitibus principiorum et virtutum: et maxime cum summo agente qui ipsam speciem causat et subiectum ex ea habituat et induit.

De charitate per principia deducta.

Charitas per principia deducta.

Charitas est habitus voluntatis: et charitas ratione sue bonitatis eleuat voluntatem ad amandum diuinam bonitatem plus quam semetipsam. ¶ Charitas ratione sue magnitudinis omnia bona facit comita. ¶ Charitas cum sua duratione facit durare/amare cum bonitate/magnitudine etc. ¶ Voluntas cum posse charitatis vincit omnia. ¶ Charitas cum magna duratione disponit intellectum ad intelligendum summum intelligentem. Quoniam deus est summe amabilis: ideo voluntas cum charitate eleuat suam amare ad diligendum plus deum quam semetipsam. Quoniam deus est per se amabilis et non per se credibilis/neque sperabilis: in quantum est de se: ideo charitas est altior virtus quam alie virtutes. ¶ Charitas cum veritate viuere: et etiam vincit imaginabilia et sensibilia. ¶ Charitas in omnibus inuenit delectationem. ¶ Charitas non distinguit inter proprium et comitem. ¶ Charitas ad verum bonum et concordantem finem reducit omnia. ¶ Charitas non inuenit contrarium. ¶ Voluntas per charitatem est prius in amore: et per velle est posterius in illo. ¶ Charitas est media existens inter amicum et suum amatum. ¶ Charitas in omnibus quiescit. Illa lex cum qua charitas est maior/est et verior quam aliqua alia lex. ¶ Charitas omnia bona coequat. ¶ Charitas cum minoritate est infirma.

De charitate per regulas deducta.

Charitas per regulas deducta.

Queritur / utrum charitas sit habitus voluntatis. Et respondendum est quod sic: ut voluntas cum charitate possit plus deum diligere quam semetipsam. Et primum tantum quantum semetipsam. ¶ Per primam speciem regule. c. queritur / quid est charitas? Et respondendum est quod charitas est illa virtus cum qua voluntas ascendit ad diligendum deum et primum suum supra suum posse naturale. ¶ Per secundam speciem queritur / charitas quid habet in se sibi coessentialis. Et respondendum est quod suas specificas relationes cum quibus est specificata virtus. ¶ Per tertiam speciem queritur / quid est charitas in alio? Ad quod est dicendum quod ipsa est in bonitate bona/in magnitudine magna et in omnibus virtutibus imperatrix et gubernatrix. ¶ Per quartam speciem queritur / quid habet charitas in alio. Et respondendum est quod ipsa habet in omnibus quicquid vult. ¶ Per primam speciem regule d. queritur / charitas de quo est? dicendum est quod ipsa est de seipso: eo quod creata est. ¶ Per secundam speciem queritur / charitas de quo est? cui dicendum est quod ipsa est de similitudinibus correlatiuorum voluntatis/de quibus in suo capitulo locutus sumus. ¶ Per tertiam speciem queritur / charitas cuius est? Ad quod respondendum est quod est voluntatis: nam suus habitus est. ¶ Per primam speciem regule e. queritur / charitas quare est? Et est respondendum quod ipsa est / quare effectus dei est. ¶ Per secundam speciem queritur / charitas quare est? Et respondendum est quod ipsa est ut voluntas possit amare deum super suos virtutes: et etiam suum amicum et suum inimicum. Et in isto passu cognoscit intellectus quare charitas est altior virtus. ¶ Per primam speciem regule f. queritur / de quantitate primum charitatis? Ad quod respondendum est quod ipsa habet admirabilem quantitatem / eo quod voluntas cum ipsa diligit deum et suum amicum et suum inimicum. ¶ Per secundam speciem queritur / de quantitate discreta charitatis? Et respondendum est quod ipsa habet quantitatem discretam ratione differentie suorum correlatiuorum cum quibus crescit aut decrescit ad placitum suum actum / sua quantitate continua existente sine diuisione / et augmentatione / et diminutione. ¶ Charitas enim non est habitus punctualis neque linealis. ¶ Per primam speciem regule g. queritur / que est propria qualitas charitatis? Et respondendum est quod est suum specificum amare. ¶ Per secundam speciem queritur / que est appropriata qualitas charitatis? Ad quod respondendum est quod bonitas etc. Nam bona est etc. Nam iusta est etc. ¶ Per regulam h. queritur de tempore charitatis? Cui respondendum est per tertiam speciem regule. c. quod ipsa est in illo sine successione / eo quod habitus spiritualis est sed est in successione mediante subiecto in quo est / et in quo insit / et refluit actus suos / mutando obiecta: et hoc per regulam c. d. R. signum est. ¶ Per regulam i. queritur / charitas ubi est? Et respondendum est quod ipsa est in subiecto habituatue: et in obiecto obiectiue. Et hoc per regulam c. d. R. signum est. ¶ Per

primam regulam it. queritur/charitas quomodo est? Et respondendum est qd est per illum modum per quem est similitudo collecta a voluntate deducta per principia exceptis contrarietate et minoritate: et etiam est in speciebus regularu substatata/deo existente sua ca et voluntate existente suo obiecto cum dispositione sine peccato. ¶ Per secundam regulam it. queritur/charitas cum quo est? Ad quod respondendum est qd est cum agente: videlicet cu deo qui est sua causa: et cu sua voluntate que est suu subiectum: et est cu principijs et regulis suo modo/ et cum alijs virtutibus sine quibus esse non potest.

De patientia per principia deducta.

De patientia p principia deducta.

Patientsia est habitus voluntatis: id est voluntas cu bonitate sue patientie vincit suam maliciam. ¶ Voluntas cum magnitudine patientie vincit iram. ¶ Patientsia cu duracione durat contra impatientiam. ¶ Patientsia cu potestate charitatis et humilitatis oia vincit. ¶ Patientsia cu deliberatione intellectu ouit/viuit et nutrit. ¶ Patientsia cu charitate est de genere humilitatis. ¶ Patientsia sub charitate est maior virtus qd sub aliq alia virtute. ¶ Contra vera patientsiam nulla ira stare potest. ¶ Patientsia cu passioe acquirit letitiam et delectationem. ¶ Patientsia non distinguitur inter vituperantem et vituperatum. ¶ Patientsia cu charitate/pietate et humilitate est conexas. ¶ Patientsia non curat de vindicta. ¶ Patientsia in principio habet passionem/in fine actionem et victoriam. ¶ Patientsia est media existens inter laborem et quietem. ¶ Homo de patientsia habituatus semper est in quiete. ¶ Patientsia cu maiori labore est maior virtus. ¶ Patientsia coequat prosperitates et aduersitates.

Homo cum minoritate patientie est in periculo.

Homo cu minoritate patientie est in periculo.

Tri patientsia sit fortior virtus absolute/qd impatientia videtur: et respondendum est qd sic/eo qd patientsia est habitus positivus: impatientia autem privativus. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum homo peccat. ¶ Per primam speciem regule c. queritur/qd est patientsia? Ad quod dicendum est qd est virtus qd monet voluntatem ad eligendum passiones super viribus suis. ¶ Per secundam speciem queritur/qd habet se patientsia coessentialiter? Ad quod dicendum est qd habet similitudines passiones principiorum cum quibus patitur. ¶ Per tertiam speciem queritur/patientsia quid est? et respondendum est qd ipsa est habitus vincens et pacificans duos homines inter sollicitos. Et est in patientia consolata qm aliter factum se non potest habere. ¶ Per quartam speciem queritur/ quid habet patientsia in alio? et respondendum est qd ipsa habet in voluntate actionem per prius: et voluntas in seipsa per posterius. ¶ Per primam speciem regule d. queritur/patientsia de quo est? et respondendum est qd ipsa est de suis bilibus specificis cu quibus est specifica virtus. ¶ Per tertiam speciem queritur/patientsia cuius est? Cui respondendum est qd ipsa est voluntatis qd ea summittit se ad passiones. ¶ Per primam speciem regule e. queritur/patientsia que est? et respondendum est qd ipsa est: nam charitas/prudentia/iusticia/fortitudo et humilitas causant illam in disposita et proportionata voluntate/submitendo eam alteri voluntati. ¶ Per secundam speciem queritur/patientsia que est? Ad quod est dicendum qd vi intellectus et voluntas habeant de liberationem continuam/eligendo vtilia. ¶ Per primam speciem regule f. queritur/de constantia patientsie? et respondendum est qd ipsa habet constantiam constantem/et eo qd non est habitus punctualis/nec linealis/nec divisibilis. ¶ Per secundam speciem queritur/de constantia discreta patientsie? Ad quod respondendum est qd ipsa habet constantiam discretam. Nam ex pluribus passionibus est. ¶ Per primam speciem regule g. queritur/qd est proprietas patientsie? et respondendum est qd passibilitas. Nam ipsa soli patientie competit per prius: per virtutem enim patientie patientia patitur. ¶ Per secundam speciem queritur/qd est appropriata qualitas patientsie? Et respondendum est qd bonitas/magnitudo et victoria/iusticia et c. ¶ Per regulam h. queritur/de tempore patientsie? Ad quod respondendum est qd tertiam speciem regule c. qd ipsa est in tempore noua. Et per quartam speciem eiusdem est in illo successiva/ipsa existens in uno tempore sub una passione: et in alio tempore sub alia: et sic de alijs secundum quod per regulam c. d. it. signatum est. ¶ Per regulam i. queritur/de loco patientsie? Et respondendum est qd sua loca sunt bilitates principiorum: vt cu ipsis et in ipsis sit specifica virtus siue habitus: et per regulam c. d. it. signatum est. ¶ Per primam regulam it. queritur/patientsia quomodo est? Et respondendum est qd ipsa est per illum modum per quem collecta est ex bilibus principiorum in te.

Nonā pars.

potē ne: essitatis cum deliberatione/ ut
ira et unpatētia nō oriatur. Et hoc p re
gulā c. d. R. signatum est. ¶ Per secundas
regulā R. querit/ patientia cū quo ē? Et
respondendum est q ipsa est cum deli
beratione intellectus et voluntatis: et est
cum victoria bonitatis et magnitudinis
et excepta contrarietate. Et est cū alijs
virtutibus cum quibus est connexa sine
quibus esse non potest.

De pietate p p̄cipia d̄ducta.

De pieta
te per p̄ci
pia de
ducta.

Voluntas cum bonitate pie
tatis se disponit ad habē
dū dolorē de lāguore proxi
mi sui. ¶ Magnitudo pieta
tis mouet volūtātē ad habē
dū dolorē magnū de aduer
sitatibus sui amici et etiā inimici. ¶ Pie
tas durat cū charitate/humilitate/patiē
tia et māsuētudine. ¶ Volūtas cūz pote
state pietatis potest causare in corde su
spira: et in oculis lachrymas et fletus: et
in anima tristitiā. ¶ Intellectus intelli
git q signa pietatis sunt charitas/hūili
tas/patiētia/māsuētudo/ suspiria et fle
tus. ¶ Pietas est amabilis/ eo qz cū ipsa
volūtas destruit suā crudelitātē. ¶ Pie
tas cū charitate/humilitate et ostendit
se esse virtutē. ¶ Vera pietas ē vera me
dicina volūtatis. Volūtas cū pietate pu
tat q suus lāguor et sua tristitia sint sua
gloria et sua delectatio. ¶ Pietas mediā
te habitu charitatis nō distinguit inter
propriū et cōmune. ¶ Homo pius cū pieta
te cōcordat et pacificat inimicos. ¶ Pie
tas cū charitate et humilitate/patiētia et
māsuētudine/ tradit impietati/ q̄ est
sua inimica. ¶ Pietas est p̄ncipiū for
male et humile: suspiria et fletus sunt sua
materia: tactus est suus finis. ¶ Pietas
in medio charitatis p̄sistit. ¶ Pietas si
ne actu nō desinit. Et in isto passu cogno
scit intellectus q volūtas cū pietate se de
lectat: q̄n pius dolet/ et flet/ et suspirat. ¶ Il
la lex cū q̄ maior pietas potest haberi oportet
q sit vera. ¶ Homo pius languores
suos coequat cū lāguoribus proximi sui.
¶ Pietas cum minoribus signis osten
dit se esse minorem.

De pietate p reglas deducta.

De pieta
te per re
gulas de
ducta.

Verū charitas sit habitus pieta
tis: et respondētū ē q sic. Ratio
huius ē qz charitas rōne iumini
obiecti est prius: pietas autem
rōne obiecti inferioris ē postior. ¶ Per

p̄mā speciem regule c. querit/ quid est
pietas? Ad q̄ dicendū ē q ipsa est virtus
cū qua volūtas mouet se ad habēdū do
lorē de lāguoribus proximi sui. ¶ Per secun
dā speciem c. querit. quid h̄z pietas in se
coessentialiter? Et est dicendū q ipsa h̄z
suos correlatiuos cū quibus est specialis
virtus. ¶ Per tertiā speciem querit/ quid ē
pietas in alio? et respondētū est q ipsa ē
virtus significata in suis significatiuis:
videlicet in charitate/humilitate/patiē
tia/māsuētudine/suspiriis/fletibus/ et hu
iusmodi: sicut vinū signat veditōne ra
mi existētis corā taberna. ¶ Per quartā
speciem querit/ quid h̄z pietas in alio? Et
respondētū ē q h̄z sua signa in hoīe pio
sicut impietas h̄z sua signa in hoīe impio.
¶ Per p̄mā speciem regule d. querit/ de
quo est pietas: et respondētū est q ipsa
est de seipsa/ eo qz est habitus acquisitus.
¶ Per secundas speciem querit/ de quo est
pietas? Et respondētū est q ipsa est ex
illa materia signata p sua signa. ¶ Per
tertiā speciem querit/ pietas cuius est: et
respondētū ē q ipsa ē subiecti in quo ē:
sicut instrumentū agētis. ¶ Per p̄mā
speciem regule f. querit/ pietas q̄ta ē con
tinue: et respondētū est q ipsa ē tāta q̄ta
p sua signa est significata. ¶ Per secū
dā speciem querit/ que est q̄titas discreta
pietatis? Et respondētū ē q ipsa habet
q̄titatē discretā cū qua auget et decre
scit suū actū sine augmētatiōe et dimini
tiōe q̄tittatis p̄tinue sue essentie. ¶ Per
p̄mā speciem regule g. querit/ q̄ ē p̄p̄ia
q̄titas pietatis: et respondētū est q com
passio quam h̄z de lāguore proximi sui.
¶ Per secundas speciem querit/ q̄ ē app̄o
priata q̄titas pietatis? Et dicendū ē q tri
stitia. Nā tristitia ē forma cōmunis: et sic
de charitate/hūilitate: et sic de alijs suis
signis. ¶ Per regulā h. querit/ de tēpo
re pietatis? Et respondētū est per tertiā re
gulā c. q ipsa est i tēpore/ q̄n p sua signa
est significata/ et sic de alijs c. d. R. signa
tis. ¶ Per regulā i. querit/ de loco pieta
tis? Et est respondētū q pietas est in
hoīe pio: et est in oibus illis signis cū quibus
est signata. ¶ Per p̄mā regulā R. querit/ pietas
quō est? Ad q̄ est dicendū q ipsa est per illū modū quē h̄z ho
mo pius ad acquirēdū illā cū charitate/
humilitate/patiētia et māsuētudine et c.
¶ Per secundas regulā R. querit/ pietas cū quo ē?
Cui respondētū ē q ipsa ē cū suis signis: si
cut faber cū suis instrumentis: videlicet
cū fornace/incudē/martello/forcipibus
et c. ¶ Diximus de nouē virtutibus: et sicut
diximus de ipsis p p̄cipia et regulas:

sic pot dicit de vitis contrariis eis: videlicet de inuria/impudētia/debilitate cordis/teperantia/infidelitate/desperatione/crudelitate/impatientia/impietate.

De auaricia p picipia dducta

De auaricia p picipia dducta.

Mauaricia cum sua malicia impedit bonitatem quod non sit ratio bono quod agat bonum de bonis. Quia auaricia cum sua magnitudine magnificat maliciam/durationem/potestatem cum suo actu. Quanto durat auaricia/ tanto durat suus actus insatiabilis: et propter hoc auarus augmetur diuitiis/ credit descendere/ sed non potest. Quia potestas auaricie est habitus priuatiuus potestatis largitatis: sicut surditas potestatis auditus. Quapropter auarus non habet potestatem quietis. Sicut fides eleuat intellectum ad credendum veritates super suis viribus: sic auaricia eleuat intellectum ad credendum falsitatem super viribus suis: et sicut auarus credit esse largus: sic charitas exaltat voluntatem ad diligendum super suis viribus. Sic auaricia eleuat illam ad diligendum futura: et non quietis in his que habet. Quia auarus est stomachicus habet tantomagis se credit esse virtuosum. Quia auarus credit hoc quod est verum/ quod falsum sit: et e converso sicut infidelis. Nam auaricia falsitas conuenit: sicut largitas et veritas suo modo. Quia auarus non se delectat in his que habet: adhuc enim indigentem se credit: neque in his que sperat: non enim habet illa. Quia auarus non distinguit inter largitatem et auariciam/ eo quod credit quod hoc quod est auaricia/ sit largitas. Quia auarus ratione auaricie cum aliquo homine virtuoso concordantiam habere non potest: nam illa omnibus virtutibus contradicit. Quia auarus stomachicus est diues/ tantomagis contradicit primo suo: quia finis bonorum est contrarius. Quia auarus peruenit principia positiua in priuatiua: et sic stomachicus credit descendere/ tantomagis laborat: sicut aliquid homo credens melius videre cum oculis obsecatis/ quam cum videtur. Quia auarus cum sua auaricia omnia contingit et mensurat. Quia auarus cum fine priuatiuis quietis sicut homo patiens famem/ et illi placet pati illam. Quia auarus cum maioribus diuitiis est magis auarus: vnde patet quod quanto magis habet/ tanto magis appetit habere. Quia auarus non coequat: nam auaricia consistit in extremis. Quia minor auaricia minora signa habet: sicut maior maiora habet.

De auaricia p reglas dducta.

Mtra auaricia sit generalis? De auaricia p regulas dducta. Et respondendum est quod sic: quia plura et diuersa obiectat et appetit. Quia per primam speciem regule queritur/ quid est auaricia? Et respondendum est quod auaricia est peccatum quod deurat bona a fine ad que ipsa sunt. Quia per secundam speciem queritur/ quid auaricia habet in se coessentialiter? Et respondendum est quod habet correlatiuos priuatiuos: sicut largitas habet suos positiuos. Quia per tertiam speciem queritur/ quid est auaricia in alio? Et respondendum est quod ipsa est in homine auaro habitus priuatiuus cum quo sibi met causat paupertatem/ et tristitiam/ et laborem: sicut homo cappati nimis et magna cappa causat sibi met tedium et laborem. Quia homo auarus habitu priuato habitus in suis diuitiis/ neque in alijs habet requiem: sed potius laborem et angustiam. Quia per primam speciem regule queritur/ auaricia de quo est? Et respondendum est quod ipsa est de seipsa: non enim habet naturam: neque est creatura/ eo quod est peccatum: neque est virtus. Quia per secundam speciem queritur/ auaricia de quo est? Et respondendum est quod ipsa est ex defectu morali hominis: sicut surditas ex defectu nature: nam sicut surditas est habitus priuatiuus contra habitum positiuum auditus: sic auarus est contra habitum positiuum largitatis: et in isto passu cognoscit intellectus de quo est peccatum. Quia per tertiam speciem queritur/ cuius est auaricia? et respondendum est quod est hominis auari: sicut cappati. Quia per primam speciem regule queritur quare est auaricia? Et respondendum est quod illa est: quia homo non vult habere largitatem: sicut nuditas hominis est/ quia homo indutus non est. Quia per secundam speciem queritur/ auaricia quare est? Et respondendum est: ut homo non habeat largitatem/ neque requiem in suis bonis. Quia per primam speciem regule queritur de quantitate continua auaricie? Et est respondendum quod ipsa habet quantitatem continuam: nam habitus continuus est: sicut cappa cappati. Quia per secundam speciem queritur de discretitate auaricie? cui dicendum est quod ipsa habet discretitatem discretam: ut ipsa possit augere et diminuire actus suos ad placitum. Quia per primam speciem regule queritur/ quid est propria qualitas auaricie? Ad quod est dicendum quod est insaturabilitas: et in isto passu cognoscit intellectus quod auarus stomachicus habet tantomagis appetit habere. Quia per secundam speciem queritur/ que est propria qualitas auaricie? Et respondendum est quod est paupertas/ labor/ tristitia/

Nonna pars.

et huiusmodi. ¶ Per regulam h. querit de tempore auaricie? Et respondendum est quod homo auarus est in tempore de auaricia habitus habens dolorem de preteritis/cogitando quod plura potuisset acquirere / et laborat in tempore presenti cum bonis: et habet dolorem: quia non utitur futuris. Et hoc per regulam c. d. R. signatum est. ¶ Per regulam i. queritur auaricia ubi est? Et est respondendum quod ipsa est in habitibus priuatiuis cuius quibus est signata: figurata: videlicet in malicia/inuria/mendacio/incōstātia/et huiusmodi. Et hoc per regulam c. d. R. signatum est. ¶ Per primam regulam R. queritur/auaricia quomodo est? Et est dicendum quod ipsa est per modum nolendi: videlicet quia voluntas non vult habere largitatem. ¶ Per secundam regulam R. queritur/auaricia cum quo est? Et est respondendum quod ipsa est cum potentibus inferioribus contra superiores: videlicet cum imaginatiua /sensitiua/ contra intellectum amatiuam et reuoluitiuam: que quidem seipsas difformant cum auaricia bonorum sensibilium et imaginabilium.

De gula per principia deducta.

De gula per principia deducta.

¶ Homo gulosus cum nimia comestione et potatione facit sibi malum: et tamen credit bene facere. ¶ Homo gulosus cuius magnitudine magnificat suum malum. ¶ Labores hominis gulosi plerumque durant quod sue delectationes. ¶ Gulosus cuius potestate gule non potest contra gulam. ¶ Gula est peccatum quod disponit intellectum ad credendum quod ipsa non sit peccatum. ¶ Gula est peccatum quod disponit voluntatem ad appetendum nimiam comestionem et potationem: sicut fides disponit intellectum ad credendum. ¶ Gula est peccatum quod simpliciter est contra omnes virtutes. ¶ Gula est habitus mendax. Nam cuius ipsa homo decipit semetipsum: et per ipsam ad infirmitatem et mortem disponit se. ¶ Gula causat delectationem in gustu: labores autem et dolores in tactu. ¶ Gulosus confundit et intenebrat omnes potentias superiores et inferiores. ¶ Gulosus concordat nimiam comestionem cuius nimia potatione. ¶ Gula contradicit curialitati et sanitati et diuitiis. ¶ Gula in principio dat leticiam: sed in fine dat tristitiam. ¶ Gula non mensurat cibum / neque potum. ¶ Gulosus causa gule non inuenit re-

quem. ¶ Maiores proprietates et delectationes gulosi sunt nimia comestio et potatio. ¶ Gulosus non mensurat cum equali mensura: non enim coequat suam digestionem et retentionem cum sua appetitua: et homo minus gulosus est circa sanitatem: qui autem magis gulosus est / circa infirmitatem.

De gula per regulas deducta.

¶ Trum gula sit maior habitus voluntatis quam intellectus? Et respondendum est quod sic. ¶ Gulosus namque cuius voluntate appetit cibum et potum. Cum intellectu autem discernit inter maius et minus. ¶ Unde sequitur quod intellectus disponit gulam per ignorantiam / et voluntas per appetitum. ¶ Per primam speciem regule queritur / quid est gula? Et respondendum est quod est peccatum cum quo gulosus nimium comedit et bibit. ¶ Per secundam speciem queritur / gula quid habet in se coessentialia? Et respondendum est quod habet correlatiuos priuatiuos contra correlatiuos positiuos temperantie: sicut homo non struosus habet suos correlatiuos contra naturales correlatiuos. ¶ Per tertiam speciem queritur / quid est gula in alio? Et respondendum est quod ipsa est in mensa incurabilis / et in homine derisibilis / et in societate mendax / et in homine est pigritia / infirmitas / et dolor / et in marsipio prodigalitas / et in anima peccatum et culpa. ¶ Per quartam speciem queritur / quid habet gula in alio? Ad quod dicendum est quod habet in subiecto in quo est dominium: nam sicut homo cum obedientia disponit se ad passionem / sic cum gula ad subiugationem. ¶ Per primam speciem regule queritur / gula de quo est? Et respondendum est quod ipsa non est de aliquo primitiue. Nam peccatum est: et quia peccatum nihil est / et nihil non est ex aliquo: ideo patet quod gula non est ex aliquo. ¶ Per secundam speciem queritur / gula de quo est? Et dicendum est quod ipsa est ex defectiua moralitate hominis: sicut surditas est ex defectiua motu nature. ¶ Per tertiam speciem queritur / gula cuius est? Ad quod dicendum est quod ipsa est subiecti cuius est: sicut cappa cap pati. ¶ Per primam speciem regule queritur / gula quare est? Et respondendum est quia habitus acquisitus est g-

De gula per regulas deducta.

gulosum: sicut cappa p cappatū. ¶ Per scōam specie querit/gula quare est: Et rōndendū est vt qd per illā sit derisus/piger/pauper/infirmus/et qñq mortuus/et in gehenna positus. Per primā speciez regule r. querit/gula qta est: Et rōndendū est q ipsa hz intantū magnā qttatē cōtinuā: q ipsa est indiuisibilis: et gulosus cū ipsa saturari non pōt. ¶ Per secundā specie querit/qta est gula discretiue: Ad qd rōndendū est q ipsa est tanta quor viribus gulosus vtq/ illā augmētando/aut diminuēdo actus suos ad placitū suū. ¶ Per primā speciem regule g. querit/q est ppria qualitas gule: Et respondēdū est q insaturabilitas aie per gustuz vira iuas vires. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ per quē modū gula subleuat appetitū intellect⁹ sup viribus illius: sicut ignis subleuat aqua/ calefaciendo illā sup virib⁹ suis. ¶ Per scōam specie g. querit/q est appropiata qualitas gule: et huic rōndēdū est q incurialitas/derisio/paupertas/ebrietas hōi. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q prima species ppetit aie. Sed scōa corpori rōne cuius gula plus efficit in aia/et deinde in corpore. ¶ Per regulā h. querit/de tpe gule: Et rōndendū est q ipsa est in illo habitus nouus. ¶ Adhuc est in tpe: q ipsa tpe preterito vult. Nam gulosus cōdolet: q plus nō potauerit et comedērit. Et simulter presenti vult/q mediāte illo habet prauitā. Et similiter futuro vultur: quando desiderat comedere et bibere. ¶ Item in inferno vult illo in quo ipse patietur famē et sitim inestimabiles et sempiternas. Per regulā i. queritur/gula vbi est: Et respondēdū est q ipsa est in suis correlatiuis habitus priuatiuis/et in illis in quibus est. Et hoc per regulam c. d. k. signatum est. ¶ Per primam regulaz k. queritur/gula quomodo est. Et est respondēdum q sicut temperantia est per modum positiuum sic gula est per modum priuatiuum. Gulosus em non habet modum/neqz mensuram in comedendo/neqz in bibendo. ¶ Per scōam regulam k. queritur/gula cum quo est: Ad quod dicendum est q ē eius iua causa sicut cappa cū suo capato q per illū est facta siue artificata.

De luxuria p picipia deducta

De luxuria p picipia deducta.

Luxuria ratione bonitatis tactiue maleficat et inculpat bonitatem castitatis. ¶ Luxuria ratione magne dulcedinis ta-

ctiue magnificat magnitudinē et penam ratiocinantes. Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū oritur consciētia. ¶ Luxuria ratione durationis delectabilis corporaliū causat durabiles penas in inferno. ¶ Luxuria submittit potestatem spirituales potestati corporali. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ per quem modū luxuriosus est ligatus. ¶ Luxuria peruertit intellectū ad credendū q ipsa non sit peccatū: sicut auaricia peruertit illū ad credendū q ipsa nō sit peccatū. Et in isto passu cognoscit intellectus q est obstinatio peccatoris. ¶ Luxuria ratiōe pulchritudinis faciei mulieris filocapit luxuriosum ad amandum turpitudines et fetores inferiores quos mulier habet in se. Et homo multum filocapit per luxuriā credit se esse multū virtuosum. Et de tali credulitate multuz miratur intellectus. ¶ Luxuria est habitus mendax/ eo q incipit cū pulchritudine et quiescit in turpitudine. Et hoc qd est malū/ habet ipsum pro bono. ¶ Luxuriosus per delectationē quā habet in vidēdo/audiendo/imaginando et cogitādo/et tangendo/in via amittit gloriam paradisi: et acquirit penas sempiternas obus suis potentis in inferno. ¶ Luxuriosus non distinguit inter turpitudines et pulchritudines mulieris. Nā ex istis facit vnū finē/vnum quietē. ¶ Luxuriosus cōcordat pulchritudines et turpitudines ad vnum finem. ¶ Luxuriosus contradicit castitati per luxuriā: vt per castitatē ipse non habeat felicitatem. Verūtamen hoc non credit facere. ¶ Luxuria incipit cū sensitua: et multiplicat causatū cū imaginatiua/ vsqz quo in ratiocinatiua sit pctm. ¶ Finis luxurie influit sensitua: et sensitua refluit fini. Et hoc mediāte imaginatiua/ vsqz quo in peruersa ratiocinatiua peccatū est. ¶ Luxuriosus primo quiescit in pulchritudinib⁹: deinde in turpitudinibus et fetoribus. ¶ Maior luxuria cū maioribus signis se ostēdit et demonstrat. ¶ Vir et mulier equaliter peccant per luxuriam: et non equaliter se diligūt. ¶ Luxuria minor est per corpus: maior autem per animam. Nam per corpus est in fieri: per animam autem est in facto esse.

De luxuria per regulas deducta.

Mona pars

Deluxu-
ria p regu-
las dedu-
cta.

Mox luxuria ante incipiat per imaginationē/ q̄ p̄ sensum. Et r̄ndendū est q̄ sic. Imaginatio enim propin- quior est r̄ocinatio: q̄ sen- sitiva. ¶ Per primā speciē regule c. que- ricur/ q̄d est luxuria? Et r̄ndendū est q̄ ipsa est p̄ctm̄ cui pp̄ue cōpetit luxuria- ri. ¶ Per sc̄dam speciē querit/ q̄d habet luxuria in se coessentialiter? Et r̄nden- dum est q̄ ipsa habet suos correlatiuos cū quib⁹ est p̄ctm̄ speciale. ¶ Per terciā speciē querit/ q̄d est luxuria in alio? Et r̄ndendū est q̄ ipsa est in alia p̄ctm̄ in- tensum. Sed in corpore extensū. Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū luxuria est i alia sine successione: et in corpore cū successione. ¶ Per quartā speciē querit/ q̄d h̄ luxuria i alio? Et r̄ndendū est q̄ h̄z in hoīe in quo est/ altitudinē per dominationē: sicut cappa in cappato per ornāmētū. ¶ Per primā speciē regule d. querit/ luxuria de quo est? Et r̄ndendū est q̄ ipsa est de seipsa: eo q̄ est peccatū qd nō est de aliquo: pec- catū em̄ nihil est. ¶ Per sc̄dam speciē querit/ luxuria de quo est? Et r̄ndendū est q̄ ipsa est de morali monstruositate: eo q̄ habit⁹ priuatiuus est in moralib⁹: sicut surditas in naturalib⁹. ¶ Per ter- tiā speciē querit/ luxuria cuius est? Et r̄ndendū est q̄ ipsa est subiecti in quo ē: sicut cappa cappati. ¶ Per primā speciē regule e. queritur/ luxuria quare est? Et r̄ndendū est q̄ ipsa est q̄ habit⁹ acquili- tus ē. ¶ Per sc̄daz speciē querit/ luxuria quare est? Et r̄ndendū est q̄ ipsa est vt nō sit castitas: sicut surditas est: vt nō sit au- ditus. et sicut aqua calida est: vt nō sit fri- gida. ¶ Per primā speciē regule f. querit/ q̄ta est luxuria p̄tinua? Et r̄ndendū est q̄ ipsa h̄z q̄tate cōtinua: eo q̄ habitus indiuisibilis ē. ¶ Per sc̄dam speciē querit/ luxuria quāta est discretiue? Ad qd est dicendū q̄ est tāta q̄tū luxuria pōt au- gere aut diminuerē actus suos: et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̄ i eadē essen- tia et etiā habitu cōsistit q̄titas discreta p̄ plures act⁹ differētes numero. ¶ Per primā speciē regule g. querit/ q̄ est pro- pria qualitas luxurie? et est dicendū q̄ est illa p̄ quā est speciale vitii. Sicut ca- liditas est pp̄ua qualitas ignis. ¶ Per sc̄daz speciē querit/ q̄ est appropriata q̄- litas luxurie? et ē r̄ndendū q̄ ē calefactio cū qua caro luxuriosi crescit. Per regulā h. querit de tpe luxurie? Et r̄ndendū est q̄ luxuria est in vno tpe p̄ aptitudinē ra- tione sensitīue et imaginatiue: et in alio tempore per factū esse ratione cōceptus

anime. Et hoc per regulā c. d. k. signatū est. ¶ Per regulā i. querit/ luxuria ubi est? Et est r̄ndendū q̄ ipsa est in sensiti- ua imaginatiua p̄ instrumentale: in alia aut per essentiā et habitū. Et hoc per re- gulā c. d. k. significatū est. ¶ Per primā regulā k. querit/ luxuria quō est? Ad qd est dicendū q̄ ipsa est per modum vi- dendi/ audiendi/ tangendi/ imaginādi. et per modū anime concipiētis et impe- rantis. ¶ Per sc̄dam regulā k. querit/ luxuria cum quo est? Et respōdendū est q̄ ipsa est cum peruersis motibus: sicut aqua calida que est cum sua peruersa et cōtraria natura: videlicet cū caliditate. Et sicut intellectus cum ignorantia et au- ditus cum surditate.

De superbia per principia deducta.

Superbia ratione sue malicie facit descendere subiectum in quo est: sicut humilitas facit ascendere subiectū in quo est. ¶ Magnitudo superbie par- tificat subiectum suū: sicut hūilitas ma- gnificat suū. ¶ Duratio superbie dispo- nit subiectū vt ipsum habet in gehenna penas sempiternas. ¶ Potestas super- bie contra potestatez humilitatis stare non potest. ¶ Ille est superbus qui cre- dit habere sua bona naturalia et suas di- uitias a semetipso. ¶ Homo diligens p̄ seipsum q̄ deum est superbus. ¶ Su- perbus quando corrigitur credit se esse virtuosum: et corrigens q̄ sit vitiosus. ¶ Superbia est habitus mendax: nam credit ascendere et descendit. et etiā quā- do credit verum dicere/ dicit falsum. Ho- mo superbus nō quiescit cū aliquo: neq̄ aliquis cum eo. ¶ Superbus nō distin- guit inter sui superbiā et alterius hūmi- litatem. ¶ Superbia cū omnibus vitia concordantiā habet. ¶ Superbis oibus virtutibus contradicit. ¶ Superbia est principū: q̄ id qd est superius/ facit de- scendere: qd autē inferius est/ facit ascē- dere. ¶ Superbia impedit medium ex- istens inter principū et finem. Quapro- pter ipsa descendit et non ascēdit. ¶ Su- perbus nunq̄ inuenit quietez. ¶ Maior supbia maiora signa habet. ¶ Super- bus non inuenit sibi equalem/ neq̄ vult socium. ¶ Minor superbia est per corpus: maior autem per animam.

De super-
bia p prin-
cipia de-
ducta.

De supbia p regulas deducta.

De super
la p regu
la deducit

Multum superbia sit maxime per intellectum et per voluntatem. Et est respondendum quod per intellectum. Nam intellectus est primus in obiectando. Sed voluntas consequens in eligendo. ¶ Per primam speciem regule c. queritur / quid est superbia? Ad quod dicendum est quod ipsa est peccatum quod quanto credit ascendere / tanto descendit. ¶ Per secundam speciem queritur / superbia quid habet in se coessentialiter? Et respondendum est quod ipsa habet suos correlatiuos priuatiuos et oppositos relatiuos positiuos humilitatis. ¶ Per tertiam speciem queritur / quid est superbia in alio? Ad quod dicendum est quod ipsa est in intellectu indicatiua in voluntate electiua: et in memoria conseruatiua: et in omnibus peccatis imperatrix. ¶ Queritur per quartam speciem quid habet superbia in alio? Et respondendum est quod ipsa habet in subiecto in quo est descensum sicut anima in corpore currente motum. ¶ Per primam speciem regule d. queritur / superbia de quo est? Et est respondendum quod ipsa est de suis correlatiuis existentibus priuatiuis ad relatiuos positiuos humilitatis. Sicut nox que est absentia diei: et surditas est absentia auditus. ¶ Per secundam speciem queritur / superbia de quo est? Et respondendum est quod ipsa est de suis correlatiuis specificis ex quibus est peccatum specificum. Et in isto passu cognoscit intellectus quod prima species habet respectum ad defectum sui contrarium: secunda autem ad se tantum. ¶ Per tertiam speciem queritur / superbia cuius est? ad quod dicendum est quod ipsa est sui subiecti: nam suus habitus est. ¶ Per primam speciem regule e. queritur / superbia quare est? Et est respondendum quia de subiecto in quo est humilitas / est absentata: sicut cecitas est in eo: quia de subiecto in quo est visibilitas / est absentata. ¶ Per secundam speciem queritur / superbia quare est. Et respondendum est quod ipsa est ut humilitas non possit esse: sicut finis ignis est in colerico / ut finis aque non sit in illo. ¶ Per primam speciem regule f. queritur de continua quantitate superbie? Et respondendum est quod superbia habet illam: nam habitus indiuisibilis est: ipsa enim quando generatur in instanti generatur. Et quando corrumpitur in instanti / corrumpitur. ¶ Per secundam speciem queritur de quantitate discreta superbie? Et respondendum est quod ipsa habet illam. Nam ex pluribus principijs

priuatiuis est: videlicet ex priuata bonitate / humilitate etc. ¶ Per primam speciem regule g. queritur / que est prima species superbie? Et respondendum est quod est ascensus indebitus. ¶ Per secundam speciem queritur / que est qualitas appropriata superbie. Et respondendum est quod est descensus debitus violentus: contrario autem modo potest dici de humilitate. ¶ Per regulam h. queritur de tempore superbie? Et respondendum est per primam speciem regule d. quod ipsa est tunc quando incipit esse: videlicet quando humilitas corrumpitur in subiecto: et superbia introducit in illo / ut puta quando dicitur. Generatio vni est corruptio alterius. Et hoc idem signatum est per regulam k. ¶ Per regulam i. queritur / superbia ubi est? Et est respondendum quod ipsa est in subiecto in quo erat humilitas aut esse debebat. Et hoc per regulam c. d. k. signatum est. ¶ Per primam regulam k. queritur / superbia quomodo est. Et est respondendum quod ipsa est per modum contrarium modo humilitatis: sicut amare quod est per modum delectationis: odire autem per modum passionis. ¶ Per secundam regulam k. queritur / superbia cum quo est? Et respondendum est quod ipsa cum priuatione humilitatis / obedientie / iusticie / et huiusmodi: et etiam cum omnibus alijs que de ipsa predicantur.

Auctori
tas.

De accidia per principia deducta.

Homo accidiosus ad agendum malum / est velox et sollicitus: sed ad agendum bonum est piger. ¶ Accidiosus ad euadendum vtile corde est sollicitus. ¶ Accidia durat cum superbia / pigritia / ira et huiusmodi. ¶ Accidia impedit homines qui proponunt agere bonum et euadere malum: et non possunt. Nam eorum potestas ab accidia est carcerata. ¶ Accidia alterat et inficit intellectum: et ipsa ab illo ignoratur. ¶ Accidia facit voluntatem pigram ad diligendum bonum: sollicitam autem ad amandum malum. ¶ Accidia indicat pigritiam per virtute: sed diligentiam boni pro vicio. ¶ Accidia in veris est pigra: sed in falsis sollicita. ¶ Accidiosus non se delectat cum habitibus positiuis: sed cum priuatiuis. ¶ Accidiosus ratione accidie et pigritie sui intellectus non distinguit

De acci
dia p prin
cipia dedu
cta.

¶ In ona pars.

in faciendo scientiaz / sed confundit illā.
¶ Accidiosus concordat suas potentias superiores & inferiores in omnibus potentis. Nā cū ipsa est piger in acquirendo virtutes. ¶ Accidiosus contradicit diligentie virtutum cū sollicitudine vitiorum. ¶ Accidia pervertit principia posita in priuatiua. Quapropter accidiosus murmurat & fingit ic vaticinatores: & dat consilium qñ non est necesse: & reprehendit de bonis: & est inimicus finis. Adhuc formā ligat / materiā corrumpit: vt ipse agēs de pigritia sit habituatius. ¶ Accidia impedit mediū: vt principius debitum non inueniat finem in quo descat. ¶ Accidiosus cōtra finem quiescit: sed in fine laborat. Nā accidia est inimica finis perfectionis. ¶ Maior accidia ē fons omniū vitiorum. ¶ Accidiosus cū sua accidia est fons omniū vitiorum. ¶ Accidiosus cum sua accidia coequat actus vitiorū / vt accidia sit fortis contra diligentia virtutū. ¶ Minor accidia ē circa minorem diligentiam / circa maiorem / aut nequaquā.

De accidia p reglas deducta.

De accidia per reglas deducta.

Cleritur / vtrum accidia sit peccatū mortale? Et respondēdū est qd sic ipsa enī impedit omnes actus virtutū. ¶ Sed hic miratur intellectus: cum accidia sit peccatū mortale: & per multa signa sit signata & figurata / quare est ita parū nota ab hominibus / vsq; quo recordatur maiorem partem hominū esse habituatā de accidia. ¶ Per primā speciē regulē c. queritur / quid est accidia? Et respondēdū ē qd accidia est peccatum cū quo accidiosus dolet de bonis proximi sui: sed gaudet de malis illius. ¶ Per secundā speciē queritur / qd hz accidia in se coessentialiter? Et respondēdū est qd ipsa hz suos correlatiuos qd sunt de correlatiuis / priuatiuis charitatis. Nā hō charitatiu^o gaudet de bonis proximi sui: & dolet de malis illius. ¶ Per tertā speciē queritur / quid ē accidia in alio? Et respondēdū est qd ipsa est in bonis pigra & malivolā: in malis autē velocē & sollicita & electiua. ¶ Per quartā speciē queritur / accidia qd hz in alio? Ad qd dicēdū est qd ipsa hz in oibus peccatis suis act^o. ¶ Per primā speciē regulē d. queritur / de quo est accidia? Ad qd dicēdū ē qd ipsa ē de absentia charitatis in subiecto in q charitas erat: sicut con'e quēs qd nō est / qz suū antecedēs nō est. ¶ Per secundā speciē queritur / accidia de q

est? Ad qd dicēdū est qd ipsa est de suis priuatiuis / correlatiuis specificis cū quibus est peccatū specificū. ¶ Per tertā speciē queritur / accidia cuius est? Et respondēdū ē qd ipsa est subiecti in quo ē: sicut surditas surdi. ¶ Per primā speciē regulē e. queritur / accidia quare ē? Et respondēdū est qd ipsa est ex eo qz habitus acquisitus est: sicut dies est: qz sol lucēs super terrā est. ¶ Per secundā speciē queritur / accidia quare est? Et respondēdū est vt charitas non habeat subiectus in quo existere possit: ipsa namq; habit^o priuatiu^o est contra habitū positiuū charitatis / impediēdo ei finē. ¶ Per primā speciē regulē f. queritur / de cōtinuā cōtinitate accidie? Et respondēdū est qd ipsa habet illā in omnib^o vitis. causatis ab ea. ¶ Per secundā speciē queritur / de cōtinuā cōtinitate accidie? Et respondēdū est qd ipsa hz illā in omnibus vitis causatis ab ea. ¶ Per secundā speciē queritur / de cōtinitate discreta accidie? Et respondēdū est qd ipsa habet cōtinitates discretas rōne differētie vitiorū in quibus hz differentes act^o. ¶ Per primā speciē regulē g. queritur / que est propria qualitas accidie? Ad qd dicēdū est qd est pigritia. nam ab ea agere non potest. ¶ Per secundā speciē queritur / que est appropriata qualitas accidie? Et est respondēdū qd malivolētia / iniquitas: accidiosus enim per eā gaudet de malis / & dolet de bonis. ¶ Per regulā h. queritur de tēpore accidie? Et respondēdū est p regulā c. qd ipsa est in illo pigra: vt subiectum in quo est non agat aliquid vtile / dum tempus habet. ¶ Per regulam i. queritur / accidia vbi est? Ad quod dicēdū est qd ipsa est in pigritia anime imaginationis et sensitiue: que quidem negligunt agere bonum: sed diligunt agere malum. ¶ Per primam regulam k. queritur / accidia quomodo est? et respondēdū est qd ipsa est per modum existentem contrarium modo charitatis. Nam sicut charitas habet modum essendi in diligendo bonum proximi sui: & in odiendo malum de malis illius / sic accidia est per cōtariū modū. ¶ Per secundam regulam l. queritur / accidia cum quo est? Ad quod dicēdū est qd ipsa ē cum habitibus priuatiuis virtutum: videlicet cum iniuria / imprudentia &c. Ad huc est cum pigritia / ira & huiusmodi.

De inuidia per principia deducta.

De inuidia per principia deducta.

Inuidus appetit habere bona aliena contra rationem quapropter malū sequitur illum in rebus spiritualibus. Et si hoc vere inuidus sepe cognosceret: iam inuidiā nō haberet. Magnitudo inuidie cum magnitudinibus aliorū vitiorū est: et ideo cum vnica magnitudine virtutis deuinci nō potest. Inuidia durat cum duratione aliorū vitiorū: quapropter sine duratione aliarū virtutū deuinci nō pōt. Potestas inuidie est radicata i potestatiū aliorū vitiorū. Et ideo deuinci nō potest sine charitatis potestate in potestatiū aliarū virtutum. Intellectus inuidiosus est peruersus et alteratus per inuidiam. Non em̄ cognoscat eam: cuius cura consistit in hoc / videlicet qd ipse intelligat eam. Inuidia deuincit voluntatem a summo bono: verūtamē curari potest / reducendo voluntatem sepe ad summū obiectum / obiectādo illud. Inuidus nō habet virtutes sed vitia: idcirco si voluerit habere virtutes / mutet ea que habet in ea que nō habet. Inuidus nō habet veritatē: sed falsitatem: idcirco seipsum decipit. Cuius cura potest adhiberi / videlicet vt seipsum nō decipiat. Inuidus quando habet ea q̄ inuidebat / adhuc in ipis nō quiescit. Nam ipsum conscientia mordet. Inuidus tot acūs habet diuersos per inuidiam / quos sūt aliorū vitiorū: verūtamē curari potest sepe numerando illos. Inuidia cū aliqua virtute concordantiam nō habet / cui cura est in cognoscendo hoc. Inuidia contradicit virtutibus cū habitibus priuatiuis: cuius cura sit cum contrarietate habitū positiuorū. Inuidia inapit cum sensibilibus: et disponitur cum imaginabilibus: et perficitur cū spiritualib⁹ / destruēdo imaginabilia et sensibilia. Inuidia est mensura cū qua inuidus mensurat iniuriam / imprudentiam / et huiusmodi. Sed cura consistit per mansuram iusticie / prudentie / et huiusmodi. Inuidus nō quiescit in his que obiectat. Nam ea cum labore desiderat: cura tamen datur / cum ille labor euitatur vsq̄ quo ad quietem perueniāt. Inuidus cum maior inuidia maiores labores habet: verūtamē cum maiori charitate potest curari vt maiores actiones habere possit. Inuidia cū suo actu oēs actus aliorū coequat. Et huius cura consistit cū charitatis actu cū quo coequant omnes alij actus virtutum. Inuidus ea que

possidet / credit esse minora: et q̄ illa que inuidet / sint maiora: s; cura consistit querendo que est utilitas et finis illius.

De inuidia per regulas deducta.

Trum inuidia sit generalis peccatū obiectiue q̄ auaricia? Et respondendū est qd sic. Nam auarus nō obiectat tantū quantū inuidus. Auarus nāq̄ hoc qd obiectat / credit habere: inuidus autē multa obiectat q̄ sunt impossibilia ad habendū illa. Per primā speciē regule querit / quid est inuidia? ad qd est dicendū qd ipsa est peccatū cum quo inuidus appetit habere aliena absq̄ ratione. Per scōdam speciē queritur qd habet inuidia in se coessentialiter: et rñdendū est qd ipsa habet suos correlatiuos priuatiuos cū quib⁹ est id qd est. Per tertiā speciē querit / qd est inuidia in alio? Et respondendū est qd ipsa est in inuido habit⁹ cū quo inuidiosus semper laborat cū tristitia et dolore. Per quartam speciē queritur / quid habet in alio? Ad qd dicendū est qd ipsa habet in inuidioso altitudinē et pietentiam: sicut cappa in cappato. Per primā speciē regule queritur / inuidia de quo est? Ad qd respondendū est qd ipsa est de suis correlatiuis priuatiuis et specificis cum quibus est peccatū specificum: sicut surditas de suis / et audire de suis. Per scōdam speciē queritur / inuidia de quo est? Ad qd rñdendū est qd ipsa est de suis specificis relatiuis: sicut cecitas de suis. Per tertiā speciē queritur inuidia cuius est? Ad qd rñdendū est qd ipsa est subiecti in quo est habitus: sicut malivolētia est voluntatis et obliuio memorie / et ignorantia intellect⁹. Per primā speciē regule querit / inuidia q̄re est. Et respondendū est qd est / ex eo qd ipsa est effect⁹ ab inuidioso causat⁹: sicut surditas est effectus causat⁹ a defectu auditus. Per scōdam speciē querit / inuidia quare est? Et respondendū est qd ipsa est vt subiectū in quo est inuidia / patitur laborem: et in inferno perpetuum dolorem et tristitiā. Per primā speciē regule queritur / de continua īstitate inuidie? Et respondendū est qd ipsa habet eam tantam īstam cum ea inuidiosus potest mensurare auariciā / luxuriā gulam et hmōi. Per scōdam speciē queritur de īstitate discreta inuidie? Et re-

De inuidia per regulas deducta.

Nonā pars.

Respondendum est quod ipsa habet illam. Nam multos actus differētes numero habere potest. Per primam speciem regule queritur/que est propria qualitas inuidie. Ad quod dicendum est quod est quedam passio quae inuidus habet in appetendo aliena. Per secundam speciem queritur que est appropriata qualitas inuidie. Ad quod dicendum est quod est iniuria. Nam ipsa est iniusticia et imprudentia et imprudentia est: et sic de alijs. Per regulam hanc queritur de tempore inuidie. Ad quod dicendum est quod ipsa est in eo/sicut habitus nouus in subiecto: quia in uno tempore habet unum actum: et in altero alium. Adhuc quia suum subiectum est aliquo tempore in uno loco et alio tempore in alio loco et homini. Per regulam hanc queritur/inuidia ubi est. Et respondendum est quod ipsa est in anima a qua fabricata est: et etiam in imaginatione: nam mediante ipsa facta est. Et etiam in sensibilibus quibus signata et figurata est. Per primam regulam queritur inuidia quod est. Ad quod dicendum est quod ipsa est per modum obiectandi aliena contra rationem cum actibus infectis subiecti in quo ipsa est. Per secundam regulam queritur/inuidia cum quo est. Et respondendum est quod ipsa est cum habitibus priuatiuis ex quibus est: videlicet cum malicia/iniuria et homini.

De ira per principia deducta.

De ira per principia deducta.

Voluntas mouet se cum ira ad odiendum bonum absque deliberatione. Et ideo remedium consistit cum deliberatione. Ira cum magno furore vincit omnia: sed remedium datur cum magna abstinentia et deliberatione. Ira quod diu durat/ita diu durat suus actus. Remedium consistit in obiectando obiectum peregrinum: et in illo perseverare. Potestas ire cum potestate patientie et abstinentie et etiam deliberationis de vincitur. Ira confundit intellectum/eo quod auferit ab illo intelligere: remedium autem est reddere suum intelligere intellectui. Ira peruertit voluntatem in odiendo quod debet diligere: suum homo remedium est abstinentia usque resurgat per diligere. Voluntas cum ira est in vitio: remedium homo eius est/ut cum abstinentia sit in virtute. Intellectus cum ira non intelligit virtutem: sed in hoc consistit remedium/videlicet quod per patientiam cognoscatur eam. Homo iratus cum odire patitur eam/desinit autem per amare et curare. Homo iratus non distinguit inter sui malum alterius malum: remedium homo consistit in distin-

guendo. Homo iratus concordat vitium cum vitio: sed potest dari remedium in concordando virtutem cum virtute. Homo iratus contradicit patientie/ cuius in remedium consistit ut resistat ei cum patientia. Ira incipit cum audire: sed corrumpit cum amare. Ira mensurat sine mensura: remedium consistit in mensurando cum mensura. Nullus homo quiescit cum ira: homo cum patientia quiescit. Maior ira absque maiori patientia est impugnabilis: non autem econuerso: et in isto passu cognoscitur intellectus quod virtus absolute fortior est vitio. Ira conuenit actus intellectus et voluntatis in furore/ quorum remedium potest dari in coequando illos cum abstinentia/ patientia et charitate. Minus ira cum maiori patientia de vincitur.

De ira per regulas deducta.

Trum ira sit generalis peccatum quod aliquid aliud peccatum? Et respondendum est quod sic: in furore namque intellectus nullam deliberationem habet. Per primam speciem regule queritur/ quid est ira? ad quod dicendum est quod ipsa est peccatum cum quo voluntas sine deliberatione odit bonum et diligit malum. Per secundam speciem queritur/ quid habet sibi coessentialis? Cui respondendum est quod ipsa habet suos correlatiuos confusos ratione furoris. Per tertiam speciem queritur/ quid est ira in alio? Cui dicendum est quod ipsa est in voluntate ligata cum quo voluntas se ligat ad odiendum absque ratione: et intellectus ad ignorandum: et memoria ad obliuiscendum. Per quartam speciem queritur/ quid habet in alio? Ad quod respondendum est quod ipsa habet in voluntate imperium/ eo quod imperat ei odire bonum et diligit malum. Adhuc habet dominium in intellectu et in memoria. Nam intellectui imperat ignorare: memorie autem obliuisci. Per primam speciem regule queritur/ ira de quo est? Et respondendum est quod ipsa non est de aliquo. Nam peccatum est: peccatum namque non est de aliquo materialiter loquendo. Per secundam speciem queritur/ ira de quo est? Ad quod respondendum est quod ipsa est de suis specificis correlatiuis cum quibus est in sua specie. Per tertiam speciem queritur/ ira cuius est? Ad quod est dicendum quod ipsa est subiecti in quo est. Per primam speciem regule queritur/ ira quare est? Et respondendum

De ira per regulas deducta.

dum est qd ipsa est: quia ipsa est in sub-
 iecto in quo non sunt charitas/patien-
 tia & abstinencia. ¶ Per secundam specie
 queritur/ira quare est? Et huic respon-
 dendum qd est vt virtutes non habeant
 actus suos. ¶ Per primam speciem re-
 gule f. queritur/ita quanta est contumacia?
 Et respondendum est qd ipsa est tanta
 quantum priuat actus a charitate / pa-
 tientia/ abstinencia: et etiam a iusticia
 et prudentia/et huiusmodi. ¶ Per secun-
 dam specie queritur/de quantitate di-
 screta ire? Et huic dicendum est qd ipsa
 habet eam quantum crescit aut decrescit
 actum suum. ¶ Per primam speciem re-
 gule g. queritur / que est propria quali-
 tas ire? Et dicendum est qd est furor. Na
 soli ei comperit. ¶ Per secundam specie
 queritur/que est appropriata qualitas
 ire? Ad quod dicendum est qd est impa-
 tientia/inabstinentia: & huiusmodi. ¶ Per re-
 gulam h. queritur/ de tempore ire? Et
 dicendum est qd ira est in illo. Nam ha-
 bitus nouus est: & in illo multiplicat suum
 actum. ¶ Per regulam i. queritur / ira
 ubi est? Et respondendum est qd est in
 voluntate odiendo/ & iniuria iniuriado/
 & huiusmodi. Et etiam est in motu: nam
 quanto magis motus est / tanto magis
 multiplicat suum actum. ¶ Per primam
 regulam k. queritur/ira quomodo est?
 Ad quod dicendum est qd ipsa est modo
 perverso intellectus voluntatis et me-
 morie/ & imaginationis ire / perversio-
 ne existente sub ratione cause furoris/ &
 sine deliberatione. ¶ Per secundam re-
 gulam l. queritur/ira cum quo est? Et
 respondendum est qd ipsa est cum sensi-
 bilibus imaginabilibus: et etiam cum
 perversa anima / et cum habitibus pri-
 uatiuis principiorum: videlicet cum ma-
 licia/ & huiusmodi.

De falsitate p principia de- ducta.

De falsi-
 tate p pri-
 cipia de-
 ducta.

Momo falsus decipiens aliu
 decipit seipsum: cuius cog-
 nitio est per diffinitionem bo-
 nitatis. ¶ Falsitas cum sua
 magnitudine non cognosci-
 tur: sed cognoscitur cum magnitudine
 legalitatis. ¶ Falsitas durat/ dum non
 cognoscitur: nam quando cognoscitur/
 corrumpitur. ¶ Falsitas non habet posse
 contra intelligere: sed contra credere
 prudentia quidem est sua inimica. ¶ Fal-

stas cum credere decipit intelligere.
 ¶ Falsitas sub ymbra legalitatis facit
 se diligere: sed finis legalitatis ipsam ostē-
 dit & probat. ¶ Falsitas cum hypocrisis
 fingit se esse virtutes: prudentia autem
 destruit et manifestat illam qualis est.
 ¶ Falsitas cum actu veritatis non agit:
 unde sequitur qd ipsa cum actu verita-
 tis cognoscit. ¶ Falsitas promittit de-
 lectiones: sed dat penas: & per hoc ipsa
 cognoscitur. ¶ Falsitas non distinguit/
 sed confundit. Idcirco a distinctione co-
 gnoscitur. ¶ Homo falsus concordat sen-
 sibilita & eorum signa: vt decipiat imagi-
 nationem & intellectū / qui cum sua con-
 cordantia enucleat predictam falsitatem.
 ¶ Falsitas contradicit fini cum quo con-
 tradicitur falsitati. ¶ Falsitas in princi-
 pio se delectat: in fine autem tristatur/
 cuius ratione agnoscit. ¶ Falsitas ab-
 strahit medium existens dispositum in-
 ter principium & finem. Et ideo per hoc
 cognoscitur. ¶ Homo falsus in principio
 quiescit: in fine autem laborat / ratione
 cuius ipsa falsitas est cognita. ¶ Maior
 falsitas cum maiori legalitate agnoscit.
 ¶ Homo falsus coequat simile cū simi-
 li/ cuius ratio falsitas est cognita. ¶ Fal-
 stas cum minori virtute cognoscitur.

De falsitate per regulas de- ducta.

Vtrum falsitas sit ita fortis
 sicut legalitas? Et rñden-
 dum est qd non/ eo qd lega-
 litas est habitus positiuus:
 sed falsitas pñatiu. ¶ Per
 primam specie regule c. que-
 ritur falsitas/ qd est? Et rñdendū est qd
 ipsa est pctm cū quo hō decipit & decipit.
 ¶ Per secundam specie querit/ qd hz falsi-
 tas in se sibi coessentialis? Et rñdendū ē qd
 ipsa hz suos correlatiuos ex quibus sua es-
 sentia consistit. ¶ Per tertiam specie hrit/
 qd est falsitas in alio? Et rñdendū est qd
 ipsa est in sensibilibus: deceptiua per co-
 traria signa: & in imaginatione est dece-
 ptiua per ignorantiam intellectus: & in
 fine est inimica. ¶ Per quartam spe-
 ciem queritur / quid habet falsitas in
 alio? Ad quod est dicendum qd ipsa ha-
 bet in principis priuatiuis actus suos
 contra principia positia. ¶ Per pri-
 mam speciem regule d. queritur/ falsi-
 tas de quo est? Et respondendum est qd
 ipsa est de se ipsa. Nam peccatum est

De falsi-
 tate p re-
 gulas de-
 ducta.

Nona pars

¶ Per secundam speciem queritur/falsitas de quo est? Ad quod respondendum est quod ipsa est de suis principis specificis privatis cum quibus ipsa est speciale peccatum: sicut surditas de suis cum quibus est monstruositas specialis. ¶ Per tertiam speciem queritur/falsitas cuius est? Et respondendum est quod ipsa est subiecti in quo est: sicut habitus. ¶ Per primam speciem regule queritur/falsitas quare est? Et respondendum est quod ipsa est quia in suo subiecto non est legalitas. ¶ Per secundam speciem queritur/quare est falsitas? Et respondendum est quod ipsa est: ut homo decipiat: sicut instrumentum est: ut mediante illo sit effectus ab aliquo. ¶ Per primam speciem regule queritur/quanta est falsitas continue? Et respondendum est quod ipsa est tanta quantum subiectum de ipsa agere potest. ¶ Per secundam speciem queritur/quanta est falsitas discretive? Ad quod dicendum est quod ipsa habet quantitatam discretam causatam a principis privatis. ¶ Per primam speciem regule queritur/que est propria qualitas falsitatis? Ad quod est dicendum quod est deceptio: nam illius actus specialis est. ¶ Per secundam speciem queritur/que est qualitas appropriata falsitatis? Ad quod est dicendum quod est mendacium/hypocritis et huiusmodi. ¶ Per regulam queritur de tempore falsitatis? Et respondendum est quod ipsa est in tempore/eo quod habitus novus est: et in illo habet actus suos. ¶ Per regulam queritur/falsitas ubi est? Et respondendum est quod ipsa est in hominibus mendacibus et hypocritis et deceptoribus. ¶ Per primam regulam queritur/falsitas quomodo est? Et respondendum est quod ipsa est per modum figmenti decipiendi et mentiendi et huiusmodi. ¶ Per secundam regulam queritur/falsitas cum quo est? Et respondendum est quod ipsa est cum dissimulatione atque deceptio et huiusmodi: ut per hoc quod dictum est/signatum est.

De inconstantia per principia deducta.

De inconstantia per principia deducta.

Constantia est habitus in quo bonitas est ratio bono quod agat bonum: et quod inconstantia hoc impedit, id est ipsa est peccatum. ¶ Inconstantia cum magnitudine constantie devincitur. ¶ Inconstantia quod diu durat, tamen diu constantia est in privatione. ¶ Potestas inconstantie contra potestatem constantie non habet posse. ¶ Intellectus cum inconstantia non habet forte intelligere. ¶ Constantia cum inconstantia non est amabilis. ¶ Constantia cum inconstantia non est virtus. ¶ Constantia et inconstantia non possunt esse simul in veritate. ¶ Inconstantia non est de genere delectationis, sed de genere laboris. ¶ Constantia aperit et diligit differentias: inconstantia autem claudit et obscurat eas. ¶ Constantia et inconstantia non concordant in genere neque in specie. ¶ De ratione inconstantie est quod in principio debet ei resistere. Nam postmodum grave est ei resistere. Quoniam constantie est et per prius: ideo omnis inconstantia est per posterius. ¶ Constantia coniungit: sed inconstantia disiungit. ¶ Homo constans quiescit cum constantia: inconstans autem cum inconstantia laborat. ¶ Maior inconstantia supra maiorem constantiam esse non potest: neque habere gradum. ¶ Constantia et inconstantia ratione liberi arbitrii equaliter sunt eligibiles: sed non sunt equaliter mensurabiles. ¶ Minor inconstantia cum maiori constantia de facili vincitur.

¶ De inconstantia per regulas deducta.

¶ Vera inconstantia sit magis habitus voluntatis quam intellectus? Et respondendum est quod sic, voluntas quod magis est alterabilis quam intellectus. Ratio huius est: quia intellectus est discursivus: voluntas autem subito est alterabilis. Quapropter intellectus cognoscit quod remedium contra inconstantiam est auferre subitaneam voluntatis, ponendo eam in discursu cum intellectu. ¶ Per primam speciem regule queritur/quid est inconstantia? Et respondendum est quod ipsa est rivulus deviatum a fine constantie. ¶ Per secundam speciem queritur/inconstantia quid habet in se coessentialis? Ad quod respondendum est quod ipsa habet suos correlativos cum quibus est id quod est. ¶ Per tertiam speciem queritur/quid est inconstantia in alio? Et respondendum est quod ipsa est in voluntate imperatrix et in intellectu inobediens et in imaginatione verecundiosa et in sensibilibus labilis. ¶ Per quartam speciem queritur/quid habet in alio? Et respondendum est quod ipsa habet defectum fortitudinis in voluntate et in permissione deceptio- nis. ¶ Per primam speciem regule queritur/

De inconstantia per regulas deducta.

inconstantia de quo est? ad quod dicendum est quod ipsa est de semetipso: eo quod est peccatum. ¶ Per secundam speciem queritur / inconstantia de quo est? Et est dicendum quod ipsa est ex suis principijs privatis et specificis cum quibus est hoc quod hoc. ¶ Per tertiam speciem queritur / inconstantia cuius est? Cui respondendum est quod ipsa est subiecti in quo est suus habitus. ¶ Per primam speciem regule e. queritur / inconstantia que est? Et respondendum est quod ipsa est quod in subiecto in quo est / constantia non est: sicut caliditas que est in aqua calida: nam in ea non est frigiditas. Unde cognoscit intellectus per quem modum sunt similes habitus naturales habitibus moralibus. ¶ Per secundam speciem regule e. queritur / inconstantia quare est? Ad quod dicendum est quod ipsa est ut constantia non habeat esse. Et in isto passu cognoscit intellectus quod peccatum nihil est: eo quod est contra esse. ¶ Per primam speciem regule f. queritur / inconstantia quata est? Et respondendum est quod ipsa est quata quantum constantia impedit. ¶ Per secundam speciem queritur / de quantitate discreta inconstantie? Ad quod dicendum est quod ipsa habet illam: quod voluntas est sepe alterabilis in practica. ¶ Per primam speciem regule g. queritur / quod est propria quantitas inconstantie: et respondendum est quod est alteratio voluntatis. ¶ Per secundam speciem regule g. queritur / quod est appropriata quantitas inconstantie? Et huic respondendum est quod est debilitas fortitudinis cordis. ¶ Per regulam h. queritur / de tempore inconstantie: et respondendum est quod ipsa est in illo tempore in quo voluntas est alterabilis et habitata ex illa. Adhuc est in tempore in quo voluntas cum inconstantia agit contra constantiam. ¶ Per regulam i. queritur / inconstantia ubi est? et respondendum est quod ipsa est in debilitate voluntatis et etiam in privatione perseverantie et in suis locis supradictis. ¶ Per primam regulam k. queritur / inconstantia quo est? cui respondendum est quod ipsa est per contrarium modum per quem est constantia: quod quidem per modum discursus / deliberationis electivum cum prudentia maxime cum fortitudine. ¶ Per secundam regulam k. queritur / inconstantia cum quo est? et huic respondendum est quod ipsa est cum subitanea alteratione: et est cum sua causa cuius est effectus: et cum privatione constantie sicut umbra que est cum privatione lucis. ¶ Diximus de novem subiectis discursus siue deductis per principia et regulas huius artis: et per ea que de ipsis diximus: de alijs quidem peregrinis eis attributis poterit artista dicere artificialiter simili modo.

Decima pars principalis huius libri que est de applicatione.

Applicatio

dividitur in .xv. partes. ¶ Prima pars est per implicitum et explicitum. ¶ Secunda per abstractum et concretum. ¶ Tertia per primam figuram. ¶ Quarta per secundam figuram. ¶ Quinta per tertiam figuram. ¶ Sexta per quartam figuram. ¶ Septima per diffinitives. ¶ Octava per regulas. ¶ Nonam per tabulam. ¶ Decima per evacuationem tertie figure. ¶ Undecima per multiplicationem tertie figure. ¶ Duodecima per mixtionem principiorum. ¶ Tertiadecima per novem subiecta. ¶ Quartadecima per centum formas. ¶ Quintadecima per questiones: et primo de prima parte dicendum est.

Decime partis principalis Rubrica.

De applicatione per implicitum et explicitum.

Applicatio que fit per implicitum et explicitum fiat sic: videlicet quod recipiantur termini qui sunt in questione: ut si queratur virus sit deus. ¶ In questione ista per verbum est applicata b. et in b. est applicata boitas et differentia: et sic artista debet se adiuuare cum istis terminis quod sunt sub b. et sicut se iuuare / applicet illos terminos implicitos in ipsa questione quod sunt explicati in arte: sicut sunt magnitudo / eternitas et c. quod si deus est / est per infinitam magnitudinem / eternitatem. et si non sunt infinita magnitudo et eternitas / sequitur quod deus non sit: et sic habebit camera b. c. d. ¶ Deinceps discurrat per istos terminos ad probandum deum esse vel ad improbandum sicut tres termini sunt discursus per principia et regulas: si vero in questione sunt duo termini explicati: ut si queratur / verum deus sit eternus: recurrat ad alium terminum explicatum in ipsa questione: ut ad potentiam et c. nam si est eternus / potest esse eternus: et si non est / non potest esse eternus. ¶ Alterius si tres sunt termini in questione explicati: sicut querere / virus sit bonum quod deus sit intantum infinitus per suam magnitudinem: sicut per suam eternitatem et sic habebit camera b. c. d. et i. b. est implicitum.

Prima pars decime partis principalis de applicatione per implicitum et explicitum.

Decima pars.

catā bonitas/differētia/et vtrū: et in c. ma-
gnitudo/cōcordātia et quid est: et in d. du-
ratio/contrarietas /et de quo. In istis q-
dē terminis sunt implicite definitiones et
species regularū. Et sic tota camera ap-
plicetur ad ppositū. s. ad cōclusionē: et
sicut explicauimus in predicis: ita po-
test explicari in alijs. ¶ Uterius si q-
ratur vtrū deus sit magis actu p suum
intelligere q̄ p suā eternitatē. applicet
maius ad maioritatē: et minus ad mino-
ritatē. Min^o em̄ est de genere minorita-
tis. Maius autē de genere maioritatis: et
si querat vtrū sit ita potens per suā po-
testatē: sicut per suā volūtātē. recurra-
t ad equalitatē in q̄ cōparatio est implica-
ta: sicut mai^o in maioritate/et minus in
minoritate: et si q̄rat vtrū deus sit iust^o:
recurra-
t ad virtutē: iustus em̄ est de ge-
nere virtutis: et recurra-
t ad bonitatē: cum sit bonum q̄ deus sit iustus: et sic de
alijs suo modo.

De applicatione per abstra- ctum et concretum.

Secunda
ps decime
ptis prin-
cipalis que
est de ap-
plicatōe p
abstractū
et concretū.

Sta applicatio quatuor mo-
di est dicēda. ¶ Prim^o mo-
dus ē qm̄ termini positi in q̄
stōe hnt abstractionē sub-
stācialē: sicut sunt termin^o
abstract^o et cōcretus. s. igneitas et ignis.
Igneitas qdē est essentia substantialis:
ignis autē est termin^o p̄cret^o et substācia-
lis. ¶ Secundus ē qm̄ abstractū ē acciden-
tale siue accidēs: et suū cōcretū sūt: sicut
p̄ritas et p̄ritū: q̄tū dico inq̄tū est habi-
tus: et sic ē accidētale siue accidēs. ¶ Ter-
tius est qm̄ abstractū ē substācia: et p̄cret-
tū est accidēs: sicut igneitas et calidū. Ca-
lidū dico inq̄tū est habit^o: qz sic est acci-
dēs. ¶ Quart^o est qm̄ abstractum ē acci-
dēs: et suū concretū ē substācia: sicut albe-
do et albū: et dico albū sub rōne corpis v̄
albedie habituatū: et sic ē substācia et nō
accidēs. Om̄s isti quatuor modi sunt im-
plicati i terminis q̄stionis et cōuersor: et
sic debēt explicari in conclusiōe ad istos
quatuor modos/ut intellectus non deci-
piatur per variationem inedi.

Tertiaps
decime p-
tis prin-
cipalis q̄ est
de applica-
tiōe p̄ pri-
mam figu-
ram.

De applicatiōe p̄ primā figurā.

Secūdu q̄ dictū est fiat affir-
mādo vel negādo: videlicet
circulariter p̄ cōuersionem
subiecti et p̄dicati: sicut bo-
nitas magna: magnitudo

bonar: et si nō conuertant sicut eternitas/
magnitudo: naz aliqua magnitudo nō ē
eternitas et cōuerso: neq̄ aliqua boni-
tas est magna: quia aliqua bonitas est
parua: et sic de alijs suo modo.

De applicatione per secun- dam figuram.

pplicatio p̄ ipsam secūda fi-
gurā fit p̄ ipsos triāgulos: et
per scalas positas sup angu-
los: in quibus scalis est im-
plicatū principiū generalis-
simū/et principiū specialissi-
mū/et principiū subalternū. Principiū
generalissimū/ sicut differētia nō habēs
aliquid supra se. Principiū specialissimū
sicut differētia existēs inter istū lapidē
et istā plātā. Subalternū vero/ sicut dif-
ferentia existēs inter sensibile et sensi-
bile et c. ¶ Et etiam in ista scala est impli-
catus ascensus et descensus intellectus:
et extra istas scalas ascensus et descen-
sus intellectus nequaquē esse pōt impli-
catus. ¶ Dicimus tamen q̄ termini se-
cunde figure sunt explicabiles secūdu
q̄ in ipsa figura iacent secūdu q̄ de
ipsa dicimus. ¶ Uterius dicimus q̄ se-
cūda figura est applicabilis ad primam/
sicut ponere differentiam inter bonita-
tem et bonitatem et c. et ponere concor-
dantiā inter bōitatē et bōitatē: ut signa-
tum est in tertia figura.

Quarta
ps decime
ptis prin-
cipalis q̄ ē
de applica-
tione p̄
secundam
figuram.

De applicatione ad tertiam figuram.

pplicatio quēstōis ad ter-
tiam figuram fiat sic: vide-
licet si materia quēstionis
est de b. applicet c. ad b. et si
non sufficit c. ad b. applicet
d. ad b. Et sic deinceps vsq̄
ad camerā b. h. Et respiciat significata
camerarum/affirmādo aut negādo: talī
mō q̄ littera remaneat cū suis conditio-
nibus et suis significatis. Verumtamen
si materia quēstionis competit c. appli-
centur alie littere ad c. sicut diximus de
b. Et hoc idem potest dici de d. e. et c.
et talis applicatio est infallibilis et valde
generalis.

Quinta
ps decime
ptis prin-
cipalis q̄ ē
de applica-
tione ad
tertiam fi-
guram.

De applicatione ad quartā figuram.

Septima p-
decime p-
tis princi-
palis que
est de ap-
plicatione
ad quartam
figuram.

Applicatio arte figure fit sic: vi-
delicet si materia quodam co-
peditur camere b.c.d. applicatur ad
ipsam camera: et si materia co-
peditur b.c. et c. non cum d. voluatur cir-
culus minor et ponatur e. sub c. et fiat ca-
mera b.c.e. Et recipiatur significata lit-
terarum cum quibus solvatur questio: et sicut
diximus de istis: ita potest dici de alijs.
Ista applicatio est magis generalis
quam illa de tertia figura/ eo quod camera est
de tribus litteris: et in tanto est genera-
lis quod omnes cameras tabule continet in se.

Notandum ap-
plicationem
ceteris ge-
neraliorē.

De applicatione per diffinitiones.

Septima
pdecime
tis prin-
cipalis que
est de ap-
plicatio-
ne per dif-
finitiones.

Eodem modo huius artis/ar-
tista debet diffinire terminos
qui sunt in questione/ siue sint ex-
plicati aut implicati: sicut si
queratur/ utrum deus sit infinitus?
Et tunc respondens debet diffinire deum et fini-
tatem/ dicendo sic: deus est ens sic per se
et cum extra se non indiget aliquo alio:
et infinitas est ens cui competunt infini-
ta correlativa sine quibus esse minime
potest. Utterius/ sicut dicitur. bonitas
est ens ratione cuius bonus agit bonus:
sic potest dici quod magnitudo est id ratio-
ne cuius magnus agit magnus: et sic de
alijs suo modo. Utterius quidem ter-
minus positus in questione/ potest qui-
dem multipliciter diffiniri/ discurrendo
per species regularum. Et primo per
species regule c. sic. homo est animal ra-
tionale: et hoc per primam speciem: per secun-
dam vero speciem/ homo est animal habens sua
correlativa propria: videlicet hominifi-
cantem/ hominificabile: et hominificare.
Et per tertiam speciem homo est animal in me-
chanicis agens/ sicut in scriptura scribens:
et in equo equitas/ et homo. Et per quar-
tam speciem eiusdem regule/ homo est ens
habens maiorem possessionem in brutis
et plantis. Per primam speciem regule d.
homo est ens primitivus in nobilitate sensi-
tivitatis. Per secundam speciem/ homo est
ens constitutum ex anima et corpore.
Per tertiam speciem/ homo est ens cui sunt
subdita brutis/ plante/ et homo. Per pri-
mam speciem regule e. homo est substantia
per suam humanitatem. Per secundam spe-
ciem homo est ens creatus ad servandum
deum cum vegetativis et sensitivis. Per
regulam f. homo est ens quantum et con-
tinuum per suam elementativam/ vege-
tativam/ sensitivam/ imaginativam et
ratiocinativam/ per quibus est. Et iste

quibus potentie sunt et partes discrete/
eo quia sunt differentes. Per regulas
g. homo est ens cui proprie competit ho-
minificare: et ens risibile: et est ens scri-
bens et equitas/ et huiusmodi. Per re-
gulam h. homo est ens in tempore intelli-
gens/ leges etc. Per regulam i. homo est ens
vineas fodiens: et in ecclesia est deum ro-
gans. Per regulam modalitatis ho-
mo est ens habens modum mechanizan-
di et generandi alium hominem. Per
regulam instrumentalitatis homo est
substantia generans alium hominem cum
muliere: et cum martello est ens agens
clavum et huiusmodi. Et sicut dedimus
exemplum de homine: ita potest dari
de alijs suo modo. Et in isto passu da-
ta est doctrina per quam homo sciat fa-
cere diffinitiones diversimode de vna
et eadem re/ ipsa cognita per univ-
ersas cogitationes seu diffinitiones que prius
ignota erat. Et ideo artista debet diffinire
taliter quod diffinitiones remaneant illese.

De applicatione ad regulas.

Quando queritur de aliquo
dubio/ debet artista appli-
care illud dubium ad regu-
las successive. Nam sicut chu-
stallus positus in colore ru-
beo/ se habituatur in ipso: et etiam si ponatur
in viridi/ se habituatur de ipso: et sic de
alijs. sic quando discurretur ignotum per
regulas et species regularum/ tunc igno-
tum est coloratum siue declaratum per
species regularum in quibus est positum
subiective et obiective: et tunc intelle-
ctus cognoscit per species regularum illud
quod erat prius ignotum. Et sicut dedi-
mus exemplum de homine diffinito per
regulas/ sed ratione maioris declaratio-
nis volumus exemplificare de natura de-
ducta per regulas. Per primam spe-
ciem regule c. dicimus quod natura est essen-
tia in suo naturali concreto subsistentia
et mota per actum naturalem in quo actu
est in quiete. Per secundam speciem
est essentia habens conaturalia correla-
tiva: videlicet naturativum/ naturabi-
le et naturare/ sine quibus esse non po-
test. Per tertiam speciem natura est in
subiecto in quo est actualiter passibilis con-
naturare. Per quartam speciem natura
est in subiecto in quo est/ actionem et pas-
sionem et actum: et hoc per agentem naturalem
et per naturalem formam/ materiam et

Octava
pdecime
tis prin-
cipalis que
est de ap-
plicatio-
ne ad
regulas.

Decima pars.

finem/et cum naturalibus instrumentis.
¶ Per primam speciem regule d. natura est essentia primitiva. **¶** Per secundam speciem est de suis correlatiuis ascendendo ad essentiam: et suu cohererū est de ipsis descendendo: et contrahēdo. **¶** Per tertiam speciem natura est subiecti in quo est/ eo q: de ipsa naturaliter agit. Per primam speciem regule e. natura est: q: est ens ptinens in se sua correlatiua ex quibus est. **¶** Per secundam speciem natura est vt alia entia habeant existentia et agentiam naturaliter. **¶** Per regulā f. natura est essentia habens continuā q̄titate et indiuisibile: et sua coherēta sunt ei q̄titates discrete. **¶** Per regulā g. natura habet proprias actiones et passiones: sicut natura ignis per calefactionē: appropriatas vero habet sicut habet aqua calefacta q̄ h̄z calefactiuū/calefactibile et calefacere. Et in isto passu cognoscit intellectus q: natura est in tpe continue et successiue: continue quidē per q̄titate continuā: successiue autē p discretas q̄titates in quib⁹ est natura in tpe. **¶** Per regulam i. natura est in loco: sicut cōtenuū in continente/ et agens in agibili. Et est in subiecto in quo est substantata et mota. **¶** Per regulā modalitatis natura habet modū miscēdi/ generādi et corrupēdi/ et h̄mōi. **¶** Per regulas instrumentalis natura est cum suis instrumentis: sicut substantia cū suis accidentibus: et mechanicus cum suis instrumentis: et sic de alijs. Sic quidē natura discursiua per species regularū est quidē cognita per intellectū/ eo q: species significat et id qd natura est per existentia et agentiam. Et sicut dixim⁹ de natura: ita potest dici de alijs: et etiā de coherētis scdm id qd sunt. **¶** De miraculo vero non sic potest dici: cuz sit supra naturā. Et sic discurrendo miraculū per regulas/ cognoscit intellect⁹ miraculū per suū contrariū: eo q: miraculum intrat speciem regularū per contrariū modū per quē intrat natura. Et in isto passu cognoscit intellectus quomodo vnum cōtrariū cognoscatur per reliquum cum regulis.

b. c. d. que est prima colūna: sicut si queratur/ vtrū esset magnum bonū q: mundus esset ab eterno. Aut si querat/ vtrū sit actus infinitus: posito q: bonitas sit ratio q: agat bonum: et q: magnitudo sit ratio illius actus q: sit mag: us: et q: eternitas faciat durare illum actum/ ab eterno: in eternum/ oportet idem durare actum infinitū. **¶** Alterius si termini questionis competant secūde columnet sicut si queratur/ magnitudo bonitatis/ potestatis quare est? Et respondendum est q: est q: p correlatiua bonitatis/ magnitudinis et potestatis: et sic de alijs suo modo. **¶** Ampli⁹ quelibet colūna ē applicabilis ad aliā: sicut colūna scda q̄ est applicabilis cum primā cum tertia/ eo q: cōtinet de prima b. c. et de tertia s̄tr: et sic de alijs: cū sint concatenate adinuicē. Et in isto passu cognoscit intellectus q: oēs colūne pnt applicari ad eandē cōclusionē: et sic cognoscit se valde generalē p ipsam applicationē q̄ est valde generalis. **¶** Itē: qm queritur/ vtrū mundus sit eternus? tunc scda camera q̄ est b. c. t. b. applicat ad camerā superiorē. Et sic de camera que est b. c. t. c. et sic de alijs vsq: ad t. b. c. d. Ratio huius est/ q: eternitas est termin⁹ in qōne explicat⁹. **¶** Adhuc si querat/ vtrū potestas mūdi sit infinita? applicet responsio ad colūna b. c. d. sicut est applicata q̄stio facta de eternitate mūdi: et teneat negatiua. Nam sicut sequerēt magnū incōueniēs q: mundus esset ab eterno: sic sequerēt magnū incōueniēs q: mūdi haberet potēte infinitā. Et sicut dicim⁹ de mundo: sic d: his q̄ in se cōtinet/ dici pōt. **¶** Ampli⁹ si querat/ vtrū vnus angel⁹ pducatur aliu angelū? applicet r̄sio ad b. c. d. qm inter essentiam angeli et hoīs siue rose/ est magna differētia. Nam corpus hoīs existit sub generali materia elementorum / ratione cuius vnus homo potest producere siue generare aliu hominē/ et vna rosa aliā. De angelo autem non est sic. Vnus em̄ angelus non habet de quo producat aliū angelū: cū nō sit deriuat⁹ ab vnā eadē materia ḡnali angelica: cū sit finit⁹ in sua primitiuitate. **¶** Sicut dedimus exemplum per ea que diximus de tabulari sic potest dici de pluribus alijs suo modo. **¶** Applicatio vero que fit per tabulam/ requirit q: conseruentur species et regule camerarum / et applicentur ea que significant ad propositum: videlicet ad conclusionem/ affirmando vel negādo conuenienter aut inconuenienter: sicut patet per exemplū supradictū.

De applicatione per tabulam.

Nona pars
 decie par
 tis princi
 palis.
 De appli
 catione p
 tabulam.

applicatio tabule est terminus questionum applicentur ad ipsam tabulam. Nam si termini questionis conueniunt prime colūne videlicet

De applicatione per euacuationem tertie figure.

Decima pars principalis de applicatione per euacuationem tertie figure.

Applicatione que fit per tertiam figuram/fit isto modo: videlicet quod termini qui sunt in questione explicati/applicantur ad euacuationem tertie figure/et illi camere cui

magis termini conueniunt: sicut si queratur/vtrum sit magnum bonum quod bonitas et magnitudo habeant correlatiua substantialia: et vtrum illa correlatiua sint in bona et magna concordantia. Et tunc talis questio applicetur ad cameram b.c. Et per ea que in ipsa camera diximus in capitulo euacuationis / questio quidem erit soluta: et sic de alijs questionibus/secundum quod termini ipsarum poterunt intrare cameram/affirmado vel negando et conuenienter aut inconuenienter. Utterius si fiat questio/vtrum in eternitate contrarietas bonitatis ab eterno possit esse. Et applicetur illa questio ad cameram b.c. et ad cameram c.d. et ad cameram d.e. Et secundum quod in ipis cameris dicitur est/questio quidem erit soluta: et sic de alijs questionibus/secundum quod termini ipsarum poterunt intrare cameras: affirmado vel negando conuenienter aut inconuenienter. Amplius questio subalterna applicetur ad questionem particularem / et e converso: sicut si queratur/vtrum in bonitate sint magna correlatiua. Et ista questio applicetur ad istam/vtrum in bonitate Soritis vel istius rose sint magna correlatiua. Et tunc iste questiones applicentur ad cameram b.c. Et tunc inuenietur responsio ista soluta per ea que dicta sunt. Amplius si queratur/correlatiua magnitudinis de quo sunt: et correlatiua Soritis de quo sunt? Applicentur iste questiones ad cameram c.d. et questio subalterna applicetur ad questionem particularem: et tunc temporis inuenietur conclusio declarata et signata per ea que ista diximus in ipsa camera: et sic de alijs cameris. Et de hoc habemus exemplum in tractatu questionum.

De applicatione per multiplicationem quarte figure.

Undecima pars decime partis principalis de applicatione per multiplicationem quarte figure.

Forma que multiplicatio quarte figure consistit in quinq; modis: videlicet in multiplicatione/in inuentione medij/in probatione maioris positionis et minoris/in soluendo fallacias: et in doctrina per quas alie artes facilliter possunt addisci. Et ideo si artifia vult multiplicare plures rationes ad eandem conclusionem et inuenire multa media et probare maiorem et minorem propositionem/et soluere fallacias/et facilliter et breuiter docere alias scientias cum ista arte generali: applicet modum quem tenuimus in multiplicatione quarte figure. Nam ille modus est vniversalis. et per illum in odum/modus quidem particularis erit regulatus et lucefactus. Nam in vniversalis relucet particulare et e converso: et hec sufficiat. nam satis est declaratum.

positionis et minoris/in soluendo fallacias: et in doctrina per quas alie artes facilliter possunt addisci. Et ideo si artifia vult multiplicare plures rationes ad eandem conclusionem et inuenire multa media et probare maiorem et minorem propositionem/et soluere fallacias/et facilliter et breuiter docere alias scientias cum ista arte generali: applicet modum quem tenuimus in multiplicatione quarte figure. Nam ille modus est vniversalis. et per illum in odum/modus quidem particularis erit regulatus et lucefactus. Nam in vniversalis relucet particulare et e converso: et hec sufficiat. nam satis est declaratum.

De applicatione mixtionis principiorum et regularum.

Ars ista in duas partes diuiditur. In prima dicitur de principijs explicatis. In secunda de aplicatis que applicabuntur principijs explicatis locis regularum huius artis. Ipsa vero principia vocata erunt centum forme: hoc quidem facimus/ut ars sit magis materialis intellectui ad inueniendum multas conclusiones. De ipsis autem parum intendimus dicere/et eo quod prolixitatem euitamus. Sed per ea que de ipsis dicemus / potest artifia cognoscere processum cuiuslibet forme per omnes regulas: sicut fecimus in deductione principiorum explicatorum: et etiam per regulas: et pro de prima parte sic dicitur.

Duodecima pars decime partis principalis que est de applicatione mixtionis principiorum et regularum in duas sectas partium.

Prima pars.

Questio continet in se terminos explicatos/sicut si queratur/vtrum sit ens bonum magnum et eternum: recurrat ad capitulum bonitatis/magnitudinis et eternitatis: et etiam videat per quem modum bonitas est discursa per principia et regulas: et sic de alijs principijs: et tunc concludat affirmado vel negado secundum quod principia sunt tali modo/que principia regule remaneant illesae: et tunc intellectu inueniet veritatem de hoc de quod queritur. Que veritas erit lucefacta per illum discursum: et sicut de diximus exemplum de bonitate/magnitudine et eternitate: ita potest dari de alijs principijs. Et hec sufficiat scriptum ad primam partem.

Questio sup prima parte huius duodecime partis

De applicatione nouem subsectorum.

Decima pars.

Decima pars
decime par-
tis princi-
palis de
applica-
tione no-
uem subie-
ctorum.

Actu est de noue subiectis: idcirco si q̄stio erit de deo/ applicetur ad primuz sub- iectū: et discurratur p̄ ipsuz sicut deus est discursus ta- li modo/ q̄ affirmatiua vel negatiua conueniant cum textu. ¶ Si q̄stio est de angelo/ applicetur ad secundū subiectū in quo angelus est discursus: et teneatur de questione hoc q̄b conuenit cū textu. Et sic de alijs subiectis suo mō.

applicatus/ et fiat iudiciū secundū q̄ diffe- rentia est discursa p̄ omnia principia et p̄ oēs regulas: et tūc absq̄ dubio appare- bit q̄ affirmatiua in q̄stione ē tenenda. ¶ Differentia em̄ est essentia et sua corre- latua sunt in rōne altitudinis abstrahē- do: et sua cōcreta sunt in rōne infinitatis continendo: et sic patet q̄ differentia cōsi- stit inter essentiam et esse. Et ad hoc re- gula b. consentit.

De applicatione ad cētum formas.

Decima-
quarta pa-
decie p̄is
principa-
lis que est
de applica-
tione ad cē-
tum for-
mas.

Decima q̄dē centū formas. Nam in abstracto ipsas q̄des cōsideram⁹. aliq̄ erūt gene- ralissime: aliq̄ erūt subalter- ne: et cuiuslibet forme assigna- mus suū p̄creuz: vt quibet forma intellectui magis elucescat: et ma- xime cum quid sit/ sic quidē abstractum aut cōcretū. Nam extra ipsa nullū ens eē p̄t: et primo de parte prima est dicēdū.

De entitate.

Prima for-
ma de en-
titate.

Entitas in arte ista est termi- nus implicatus: et sua diffi- nitio fieri p̄t/ sicut sūt dif- finitiones alioz principioz explicatorū hui⁹ artis/ ideo artista applicet ad diffinitionē bōitatis/ magnitudinis et cetera. Sicut em̄ bonitas est cā quare aliq̄s bonus agit bonū: sic enti- tas ē cā q̄re aliq̄s ens causat aliud ens. Et sicut magnitudo est cā q̄re bonitas ē magna: sic entitas est cā q̄re bonitas est ens: et sic de alijs. Sūū cōcretū vero est/ et ens implicatū in secūda specie d. et in pri- ma e. et eā ex quibus est implicata/ q̄b ē in secūda specie c. sunt: et iō q̄quid que- ritur de entitate et ente/ applicetur ad principia explicata: et ad regulas fiat ta- le iudiciū de ipsa/ sicut est factum de ipsa bonitate/ magnitudine et cetera.

De essentia.

Secunda
forma de
essentia.

Uonā entitas et essentia cōuer- tūtur: sequit̄ q̄ esse et ens con- uertant̄: et iō sicut dixim⁹ de en- titate et ente: sic possum⁹ dicere de essentia et esse. ¶ Si q̄ritur/ vtrū iter essentia et esse sit differentia. Tūc tēpo- ris recurrat ad differentia q̄ est termin⁹

De unitate.

Unitas est forma cui proprie cō- petit vnire. Et ipsa quidem est applicabilis bonitati/ magni- tudini et cetera. Sicut vnitas est bona p̄ bonita- tē/ et magna per magnitudinem. Sic bo- nitas est vna per unitatē/ et magnitudo est alia/ vna creatura per ipsam unita- tem/ et sic de alijs. Et in isto passu cogno- scit intellect⁹ q̄ differentia distinguit in- ter bonitatem et magnitudinem: vt si- cut principia differentia/ vt quodlibet prin- cipium habeat suam propriam unitatē. Et idcirco si in questione est terminus explicatus/ recurratur ad hoc quod di- ctum est in discursu bonitatis et magni- tudinis et differentie/ et fiat responsio se- cundum q̄ de ipsis dictū est. ¶ Concre- tum quidem unitatis est implicatus in concreto bonitatis/ magnitudinis et cetera. Nam bonus est vnus/ et magnus est ali⁹ vnus. Ipse vero vnus habet sua correla- tiua ex quibus est. Hoc applicabile est ad secundam speciem d. et ad primam e. Et ipsa correlatiua sunt applicabilia ad secundam speciem regule c. et ad primam d.

Tertia
forma de
unitate.

De pluralitate.

Pluralitas est forma aggregata de plurib⁹ differentibus numero vt patet per secundam speciem regule c. que est suus fons. Ipsa ve- ro applicabilis est ad principia explicata: eo quia bona/ ma- gna et eterna est. Et sicut est bona per bonitatem/ et magna per magnitudinē et cetera. Sic bonitas et magnitudo sunt plu- res per seipsas pluralitatē. Et etiā sunt plures bonitates differentes specie. Et sic de magnitudine: vt patet per secun- dam speciem regule c. que est su⁹ fons.

Quarta
forma de
pluralita-
te.

¶ Prime vero cause pluralitatis consistit per differentiam et concordantiam et per equalitatem: et sic de alijs correlatiuis et pluralitas est applicabilis ad ipsa principia et e converso, suum vero concretum est applicabile concreto bonitatis/magnitudinis etc. Sicut patet in elementato quod est bonum magnum et est unum ex pluribus constitutum ut pluralitas in ipso sit sustentata.

De natura.

Quinta forma de natura.

Natura est forma cui proprie competit naturare. Et quia principia sunt naturalia per naturam: igitur natura est applicabilis ad bonitatem naturalem et magnitudinem naturalem: et sic natura potest cognosci per discursum principiorum et regularum: et de ipso superius largo modo diximus. ¶ Alterius natura est applicabilis ad correlativa naturalia bonitatis/magnitudinis etc. eo quod sine concretis ipsa correlativa naturalia esse non possunt. ¶ Concretum vero naturale applicabile est ad concreta naturalia: ut patet per secundam speciem d. et per primam e. ¶ Alterius quod bonitas una natura habet cum magnitudine/aliam cum duratione etc. et e converso: applicabilis est ad mixtionem/ubi diximus de bonitate deducta et magnitudine et duratione.

De genere.

Septima forma de genere.

Genus est ens consideratum et valde confusum quod de pluribus differentibus specie predicatur. De genere autem satis diximus in logica nova quam fecimus. Ipsum quidem applicabile est ad principia explicata: eo quia per ipsum sunt generalia: sicut genus quod per bonitatem est bonum/et per magnitudinem magnum etc. Ipsum quoque applicabile est correlatiuis explicatis: eo quia ipsa correlativa sunt generalia per ipsum et etiam sua correlativa cognoscuntur per secundam speciem regule c. ¶ Alterius suum concretum applicabile est ad secundam speciem regule d. et ad primam e. cum quod cognoscimus quod genus est ens reale: et per se existens: quod si non correlatiuis principiorum explicatorum generalia esse non possent/ nec per consequens principia explicata generalia esse possent.

De specie.

Species in hac arte est principium explicatum: et sua definitio est ista. Species est ens quod predicatur de pluribus differentibus numero. Species quodammodo applicabilis est ad loca in mixtionem ubi dicimus bonitas magna etc. Nam bonitas quod erat generalissima non omnino est generalis: quoniam dicitur bonitas magna: eo quod contracta est ad speciale magnitudinem: et sic de alijs. ¶ Alterius applicabilis est ad correlativa: eo quia quodlibet principiorum explicatorum habet correlativa specialia et propria differentia numero per differentiam: et sic species applicabilis est ad differentiam quod est principium explicatum in arte ista: quod quidem differentia distinguit genus in plures species differentes numero: sicut homo quod est una species et leo alia. ¶ Item species applicabilis est ad medium: nam sicut medium consistit inter principium et finem: sic species consistit inter genus et individuum: et in isto passu cognoscit intellectus quod species necessaria est ens reale: quoniam sicut principium et finis non essent in extremitate medium/nisi medium esset ens reale: sic nec per consequens genus et individuum essent entia realia. ¶ Concretum autem speciei est speciale: quod quidem est applicabile ad secundam speciem regule d. et ad primam e. cum quibus est cognoscibile: insensibile autem et imaginabile est. ¶ Alterius sunt alie species que sunt naturales: sicut visibilitas per potentiam visivam et humorum quod consistunt per visum et potentiam: sicut colores et figure que per visum in subiecto sunt sensati. ¶ Alterius sunt alie species que per virtutes morales consistunt in potentia: sicut iustificabiles per iustitiam et prudentificabiles per prudentiam: credibiles per fidem et sperantificabiles per spem. et ille species tales sunt fantasmatice sicut imaginabilia imaginationis: et intelligibilia intellectus: et amabilia voluntatis: et memorabilia memorie. Verumtamen species virtutum sunt secundarie.

Septima forma de specie.

De individuitate.

Individuitas est diffinibilis per primam speciem regule c. Nam sicut bonitas est ratio bono quod agat bonum: sic individuitas est ratio individuo quod producat individuum. et sicut individuitas est bona per bonitatem etc. sic bonitas est etc. individuat per individuitatem: et sic de suis concretis et relatiuis cum quibus essentia est indivisibilis: que correlativa bonitatis/correlativa individuitatis sunt applicabilia: ut intellectus habeat noticiam ipsa

Octava forma de individuitate.

Decima pars

vero correlatiua sentiri neq; imaginari possunt: cum sint extra figuram in essentia posita et contenta. ¶ Concretum individuitatis est individuum. Et hoc per secundam speciem d. et per primam e. est ostensibile. In elementatis vero est sensibile et imaginabile: ut patet per istam rosam et istum leonem.

De proprietate.

Nonna forma de proprietate.

Proprietas est principium explicatum: ut patet per regulam g. Sed in alijs principijs et regulis est principium implicatum. Et sua definitio est applicabilis ad primam speciem regule c. ¶ Nam sicut bonitas est ratio quare bonus agit bonum sic proprietate est ratio quare proprius agit proprium. Et sicut bonitas habet suam propriam correlatiuam per proprietatem: sic proprietate habet suam correlatiuam bonam per bonitatem. Proprietas autem applicabilis est ad differentiam. Nam sicut differentia est causa differendi: sic proprietate appropriandi: et sic de alijs. ¶ Uterius: concretum proprietatis est proprium ex correlatiuis concretis constitutum: et hoc per secundam speciem d. et per primam e. significatum est: sicut iste homo qui est proprius animal: et iste leo qui est aliud proprium animal: et iste equus: et ista rosa que est aliud corpus proprium: et sic in moralibus: sicut Socrates qui habet suum proprium equum: et Plato similiter: ut patet per tertiam speciem d. Et in isto passu cognoscit intellectus a quibus principijs scientia iuris oritur: et in quibus principijs consistit: et quibus principijs iuris ista uti debet: et etiam cognoscit quod iura sunt applicabilia ad mixtionem principiorum et regularum.

De simplicitate.

Decima forma de simplicitate.

Simplicitas est applicabilis ad principia huius artis / eo quod per simplicitatem sunt principia simplicia / sicut simplicitas est bona per bonitatem / magna per magnitudinem: et sicut principia explicata sunt discursa in mixtione principiorum et regularum: sic simplicitas potest discursu per omnia principia et regulas. Sua quidem definitio est per primam speciem regule c. nam ipsa est forma quare

principia sunt simplicia. ¶ Simplicitas per secundam speciem regule c. habet suam correlatiuam simplicia: sicut bonitas que habet simplices bonificatiuum / bonificabile et bonificare / et cum simplicitate / et suis correlatiuis consistit una simplex essentia habens per primam speciem regule d. simplicia et primitiua principia. Concretum vero siue suum esse est simplex. Et hoc significatur est per secundam speciem regule d. et per primam e.

De compositione.

Compositio est forma aggregata de pluribus essentijs. Ipsa quidem applicabilis est ad contractionem et obuiationem principiorum explicatorum: ut patet in capitulo bonitatis deducte in principia: ubi dicitur quod bonitas magna est duplicata: et bonitas magna et durabilis est triplicata et c. constituendo compositum ex pluribus principijs explicatis. Et in isto passu cognoscit intellectus unde oritur compositio: et ad hoc consentit regula k. ¶ Uterius compositio habet suam correlatiuam composita: ut per secundam speciem c. patet: et sic in creatis bonitatis quidem et magnificatus et c. proponunt magnificabile et bonificabile: et eadem bonificabile et magnificare simpliciter componuntur et c. et inuicem unam essentiam constituunt: quam essentiam compositionem vocamus. Suum esse siue suum concretum est compositum intellectui lucefacto per secundam speciem regule d. et per primam e.

Undecima forma de compositione.

De forma.

Forma est applicabilis ad principia: ideo sicut principium discursu per principia explicata et regulas: similiter forma potest discursu suo modo: hoc tamen dicimus de forma composita in creatis / eo quod bonificabile est de genere materie: sed in deo non. ¶ Forma est illa essentia cuius qua agens agit in materia naturaliter. Ipsa quidem forma composita habet suam correlatiuam composita: ut supra dictum est. Sed forma simplex in causatis non habet correlatiuam / eo quod est una pars simplex substantie: videlicet formificans siue agens quo ad primam speciem e. considerata: et hoc idem de forma accidentali dici potest. Talis quidem forma insensibilis et

Duodecima forma de forma.

inimaginabilis est / inōstū extra figu-
ram est. Concretus vero sūm siue esse/
est formatum: eo qz a forma denomina-
tum est. ¶ formatum qd est de genere
corpous per colorem z figuram/est visi-
bile: z per duriciem tangibile: z in lapī-
de de elementatiua formatū: z in plan-
ta de vegetatiua: z sic de alijs. Et hoc p
secūdam speciem regule d. et per primā
e. signatum est.

De materia.

Decima-
arta for-
a de ma-
ria.

Materia est essentia simplex
passiua: et est applicabilis
ad passionē principiorū ex-
plicatorū/ sicut ad bonifica-
bile/ magnificabile zc. Que
quidem sunt de genere ma-
terie ratione passionis. ¶ Materia vero
non habet cōcreta: z hoc per scōam spe-
ciem regule c. eo quia simplicitas ponit
qz sit vna simplex pars substantie sua
passio. Et sūū principū pmitiūū p primā
speciē regule d. signatū est. ¶ Concretū
vero siue materiātū est compositum ex
pluribus passionibus: sicut est bonifica-
bile/ magnificabile zc. ¶ Ipsum hō ma-
teriātū per scōam speciē regule d. et per
primā e. est declaratum. ¶ Ipsum qui-
dem materiātū est fons a quo deriuant
oēs materie particulāres: sicut formatū
a quo descendunt omnes forme parti-
culares reduce de potentia in actum.

De substantia.

Decima-
arta for-
a de sub-
stantia.

Substantia est applicabilis
ad triangulū contractū/ in
q̄tū dicit qz maioritas est
inter substantiā z substan-
tiā: et ideo discursus sub-
stantie est implicatus in
discursu maioritatis per oia principia z
regulas: diffinitio autez est applicabilis
ad diffinitionē bonitatis zc. Nam sicut
bonitas est ratio bono qz producat bo-
num: sic substantia quo ad sūū genus est
rō qz pducit substantiātū. ¶ Substantia
quidē habet sua correlatiua substantia-
lia per scōam speciē regule c. videlicet
substantiātū/ substantiabile et substantia-
re. Substantiariū est applicabilis ad
bonificatiū z magnificatiū: z substan-
tiabile est applicabile ad bonificabile et
magnificabile: z substantiare ad bonifi-
re z magnificare. Et i isto passu cogno-
scit intellectus per quā modū substan-

tia est composita ex forma z materia: et
ex ipsis iuncta: z in tertio numero po-
sita. ¶ Concretū hō siue esse est substan-
tiale vt per scōam speciem regule d. et
p primā e. signatū est intellectui: et etiā
sensitiue z imaginatiue in elementatis.

De accidente.

Accidens est implicatum in
triangulo croceo: vbi bz ma-
ioritas est inter accidens et
accidens. Et ideo sūū dis-
cursus est applicabilis per
per oia principia et regulas in triangu-
lo supradicto: discursus supradictus im-
plicatus est. ¶ Accidēs quidē est forma
per se nō existēs/ nisi ad sūū finē prin-
cipaliter se habet: sed ad finez substan-
tie. Accidens tamē nō habet correlatiua
proprie/ sed per accidēs: eo qz substantia
ex ipso est habituata/ quāta z situata zc.
¶ In capitulo bonitatis vbi bz/ bonitas
est magna zc. Accidens oritur eo qz mul-
tiplicatio compositi est. Quāta per q̄ti-
tatez oritā per accidēs. Et qz est assitua-
ta in subiecto/ situs quidē est ortus per
accidens: z sic de relatione que est acci-
dens: z sic de alijs predicamētis: z etiā
de motu/ et huiusmodi. ¶ Concretū hō
accidens ē accidētale qd applicabile est
ad scōam speciem regule d. z ad primā
e. sicut archa que est subiectū accidenta-
le / est eo qz habet accidentalē figuram
p artificū. Et sicut de logico q̄ accidētā-
liter est magister. Et sic de alijs suo mō.

Decima-
quinta for-
ma de ac-
cidente.

De quantitate.

Quantitas est termin⁹ expli-
catus in hac arte. s. in regu-
la f. sed sua diffinitio est ap-
plicabilis ad diffinitionē bo-
nitatis zc. Nam sicut bonitas ē
ens rōne cui⁹ bonus agit bonū: sic quā-
titas est ens ratione cuius q̄tus agit/
q̄tum sua primitiua et ortus sunt ap-
plicabiles ad capitulū bonitatis dedu-
cte per principia: qd est vna essentia et
magnitudo alia. z quādo cōtrahuntur/
sequitur multiplicatio: z per cōsequens
q̄titas sine qua multiplicatio in crea-
tura fieri non potest. Et hoc per primā
speciē regule d. visum est. Et i isto passu
cognoscit intellectus vnde orit q̄titas.
¶ Item q̄titas est applicabilis ad cor-
relatiua substantiaia per scōam speciē
regule c. Que correlatiua ex q̄titate in
20

Decima-
sexta for-
ma quā-
titate.

Decima pars.

mensurata sunt per differentiam que facit ipsa differentia / in tanto quod magis neque minus sunt. ¶ Quantus autem est suum concretum per ipsam quantitatem mensuratum: sicut albus qui per albedinem est coloratus.

De qualitate.

Decima prima forma de qualitate.

Qualitas est terminus explicatus: ut patet per regulam g. et sua quidem definitio est ad definitionem bonitatis applicabilis etc. Nam sicut bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonum: sic qualitas est forma que ponit quod bonificans sit qualis/agendo: et bonificans sit qualis/patiendo. ¶ Ipsa quidem qualitas applicabilis est ad correlativa substantialia per secundam speciem c. correlativa ex qualitate sunt habituada. Et ipsa qualitas ex ipsis correlativis assituata. Per tertiam vero speciem regule c. ponit subiectum quale in quo est: quod quidem subiectum quale est suum concretum. ¶ Amplius qualitas est applicabilis ad secundam speciem regule d. In capitulo bonitatis discursu per principia et regulas: et sic de magnitudine etc. Nam bonitas que est principium generalissimum non est qualis: vis quo est contracta: sicut quod dicitur: qualis est bonitas: et rñ dicitur quod illa est magna et durabilis etc. et tunc qualitas orta est per accidens per contractionem principiorum.

De relatione.

Decima octava forma de relatione.

Relatio est terminus explicatus: et sua definitio applicabilis est ad definitionem bonitatis etc. Nam sicut bonus creat bonum per bonitatem: sic relatius creat relatum per relationem. Si enim est relatum sequitur relatum. Et e converso. Si est antecedens sequitur quod sit prius et e converso. Et si est concordantia sequitur quod sit pluralitas: et sic de alijs. Relatum est quidem suum concretum de ipsa relatione: et in ipsa habituat: et huiusmodi. ¶ Adhuc relatio existens et accidens est quidem applicabile ad contractionem et mixtionem principiorum cum prima specie regule d. et cum secunda regule c. Si enim bonitas est magna sequitur quod habeat correlativa bona et magna / sine quibus bonitas nequaquam posset esse magna. Et sic de alijs suo modo.

De actione.

Actio est terminus explicatus i correlativis: et ad ipsa quidem correlativa est applicabilis. s. ad bonificativum / magnificativum etc. et sua definitio applicabilis est ad definitionem bonitatis etc. Sicut enim bonitas est ens ratione cuius bonus agit bonum: sic actio est ratio in agente quod agat in passum suo concreto: tamen non est nomen impositum per rectam lineam. Ipsum vero concretum per secundam speciem regule d. est signatum. ¶ Uterius actio per primam speciem d. est declarata in correlativis per secundam speciem c. et hoc per definitionem medij: et sic de alijs suo modo.

Decima nona forma de actione.

De passione.

Passio est terminus explicatus. ¶ Et est applicabilis ad correlativa. ¶ Per secundam speciem regule c. scilicet ad bonificabile / magnificabile etc. Ideo sicut illa correlativa passiva sunt per mixtionem principiorum: sic passio que est generale principium potest deduci per mixtionem principiorum et regularum. ¶ Amplius passio est suus concretus qui in passione est assituatus: et de ipsa habituat. Ipsa vero passio orta est in contractione et mixtionem principiorum: sicut bonitas que est passio in se est de magnitudine habituada et e converso. Et hoc per primam speciem regule d. darum est: et ad hoc regula b. consentit.

Decima vigesima forma de passione.

De habitu.

Habitus est principium: et est explicatus: sed applicabile est ad principia explicata. Sicut enim bonus agit bonum habituando se de virtute moralis bona: sic habitans habituat se de habitu morali ratione habitus: et sic de bonitate habituata de magnitudine. ¶ Habitatus vero est suum concretum. Nam sicut album est de albedine habituatum: et capatus de cappa: et ignis de caliditate: et iustus de iustitia: sic habitatus de habitu. ¶ Adhuc per primam speciem regule d. et in mixtionem principiorum et regularum / cognoscit intellectus unde habitus ortur: et in quibus subiectis est diffusus. Sicut intellectus qui suus

Decima vigesima prima forma de habitu.

intelligibile intrinsecu habituatur de fantasmatibus peregrinis: vt fantasmatibus scitis/intellectus de sciencia sit habituar. Et hoc p regulam b. manifestu est.

De situ.

Uigesima secunda forma de situ

Situs est terminus implicatus: sed est applicabilis ad correlatiua per sciam specie regule c. et d. et primam e. et etia ad diffinitionem bonitatis et c. Sua quide diffinitio applicabilis est. Nam postquam bonitas est ratio bono quare bono agit bonu in essentia bonitatis: sequit igit vt correlatiua bonitatis sint assiuata et eouerso. Et sic situs est accidens causans assiuationem in principijs. Utterius per primam specie regule b. et per contractionem et mixtionem principiorum et regularu cognoscit quide intellectus vbi situs est ortus: et vbi ducit de potentia in actu: sicut bonitas magna que est assiuata: et eouerso. Et correlatiua bonitatis sunt assiuata in correlatiuis magnitudinis: et ad hoc regula b. consentit.

De tempore.

Uigesima tertia forma de tpe

Tempus est principiu explicatu in arte: sed gra explanationis volum ostendere per quem modus est applicabile ad oia principia et reglas: sicut sua diffinitio q applicabilis est ad diffinitionem principij. Tps em est illud principiu cu quo oia creata fuerunt noua. Et etia sua diffinitio applicabilis est ad decimam regulam/ eo q tps est instrumentu cu quo sunt dies et noctes/et hore/et motus/et hmoi. Adhuc tps e applicabile ad correlatiua p sciam specie regule c. cu qb est deductu de potentia in actu: quando agens agit in agibile cu tpe/ multiplicado dies/horas/noctes/et sic de alijs. Suu ho concretu est temporificatu.

De loco.

Uigesima quarta forma de loco

Locus est principiu explicatu deductu p principia et reglas et sua diffinitio e applicabilis ad diffinitionem principij. Na locus est principiu cu q oia entia sunt continentia et cetera. Ipe qde est applicabilis ad decimam regulam/ eo q locus est instrumentu cu quo sunt loca et hmoi. Adhuc locus e applicabile ad correlatiua p sciam specie regule c. cu qb est deductu de potentia in actu: quando agens agit in agibile cu loco/ multiplicado loca/hmoi/et sic de alijs. Suu ho concretu est locificatu.

ma reglam / eo q locus est instrumentu cu q oia mobilia sunt mobilia de nouo loco ad nouum locu. Ipe etia locus applicabilis e ad correlatiua a qb erit: qn ipa correlatiua substantialia collocat in seipsis correlatiua peregrina. Sicut ignis in ignibili etia calore colorat aqua calefacta. Et generas in suo intrinseco generabili generat generatum/ et huiusmodi. Collocatu autem est suum concretum.

De motu.

Motus est principiu implicatu et sua diffinitio est applicabilis ad diffinitionem principij: et etia ad x. regulam. et sic de alijs. Na motus est illud principiu cu quo oia mobilia sunt mobilia: et sua correlatiua exest a correlatiuis substantialib/ sicut accidens a substantia. Utterius qde in istis casibus quo substantia mouet se ipam localiter/ augmetatur et alteratur. Localiter/ sicut celum quod mouet se circulariter cu suo appetitu q e h gne motus. Augmetatur/ sicut plata crescendo et gnando. Alteratur/ sicut vinu quod mutat in acetu: et aqua de frigiditate in caliditate: et homo de sanitate in infirmitate et iusticia in iniuria/ et hmoi. Suu aut concretu est res motiua. essentia ho motus e insensibilis et inimaginalis: s3 i subiecto in quo est/ est sensibilis et imaginalis: sicut visus q attingit mouentem et motu/ qn martellus mouet clauu. Et tactus q attingit motu impulsu. Na aut dico q attingat motu quo ad essentia ipsius in motu: s3 figura tantu: et sic de alijs suo modo sicut visus q attingit lapidem cadentem: sed non attingit essentia motus/ neq lapidis: sed colorem et figura tantu.

Uigesima quinta forma de motu.

De immobilitate.

Immobilitas est principiu implicatu: sed ad principiu diffinitione sua diffinitio applicabilis est. Na sic principiu est cu qre entia sunt principiabilia. Sic immobilitas est principiu cu quo imobilia sunt imobilia/ siue permanentia: ipa qde immobilitas est applicabilis ad sua correlatiua intrinseca/ a quibus nequaquam seperari pot. Sicut forma ab actione/ et materia a passione/ et calidus a caliditate/ et bonus a bonitate/ et homo a sua specie et cetera. Concretum autem immobilitatis est imobile: correlatiua aut immobilitatis sunt imotiuu/ imobile

Uigesima sexta forma de immobilitate.

Decima pars.

et mouere: sicut in essentia intellectus ignis et huiusmodi: in quo sunt intellectus intelligibile et intelligere: et sunt immobilia: et hoc quia sunt permanentia per differentiam et proprietates et differentiam numerorum. Nam si essent mobilia/essentia quidem intellectus corruptibilis et alterabilis esset: et huiusmodi: et sic de essentia ignis suo modo. ¶ Immobile vero est sui concretum per primam speciem regule c. et per regulam d. hoc signatum est. ¶ Immobile autem secundum secundam speciem regule e. extra se non appetit quatenus: et sic de alijs.

sui contractus: ut per secundam speciem d. et prima e. signatum est: cuius quo mouet se ad secundam speciem regule c. ut descat sicut homo qui mouet se cum sua voluntate ad amorem. sive ad amatum et huiusmodi.

De attractione.

Attractio est principium implicatum: et est applicabilis ad diffinitionem finis et bonitatis. Nam finis attrahit ad se quatenus: sicut bonitas bonificatum: et voluntas amatum: et an-

Xix. forma de attractione.

heli spiritum et visus coloratum: et gustus sapidum: et huiusmodi. ¶ Correlatiua attractionis applicabilis sunt ad correlatiua principiorum explicatorum per secundam speciem regule c. Nam attrahens attrahit attractum in passione sue essentie: sicut ignis aerem in sua calefactione: ut ipse aer sit calefactus: et anhelat aere: ut ipse aer sit respiratus. Et potentia obiectum: ut sit obiectatum: et sic de alijs suo modo. Suus vero concretum est res attracta: attrahit enim species et operationes naturales ad se: ut sit agens: et ut per ipsum principia explicata possint habere actum: et in secundam speciem regule e. quiete: et huiusmodi: sicut magnes qui a tota specie sua attrahit ferrum: ut siccitas et frigiditas existentes in ferro artificialiter descat in siccitate et frigiditate magnetis: qui est subiectum naturale: et in hoc passu cognoscit intellectus per quem modum ea que sunt artificialiter attrahuntur per ea que naturaliter sunt.

De instinctu.

Xvii. forma de instinctu.

Instinctus est principium implicatum: et est applicabilis ad sapientiam que est principium explicatum: et per consequens est applicabilis ad diffinitionem sapientie cuius decima regula. Nam sicut sapientia est ens ratione cuius sapiens intelligit: sic instinctus naturalis est ens ratione cuius subiectum in quo natura est: naturaliter agit secundum totam suam speciem: sicut in planta. Nam suus instinctus se habet ad generare flores/folia/fructus et saporum: et huiusmodi. Et sic de brutis que habent instinctum et industriam ad viuendum per secundam speciem regule c. ¶ Correlatiua instinctus sunt applicabilia ad correlatiua principiorum explicatorum: et sic de alijs speciebus suo modo. Suus vero concretum est res instincta: ut per secundam speciem regule c. et per primam e. signatum: et suus finis consistit in secundam speciem regule e.

De appetitu nature.

Xviii. forma de appetitu nature.

Appetitus nature est principium implicatum: et sua diffinitio applicabilis est ad voluntates diffinitionis. Nam sicut voluntas appetit obiectum: et ponit ipsum desideratum et de ipso concupiscentiam habet: sic appetitus se habet ad obiectum: ut in ipso descat: sicut elementa que habent appetitum ad elementandum: et planta ad vegetandum: et ad generare flores/folia et fructus: et ad multiplicare suam speciem in individua. Et ad hoc concurrunt principia explicata: sicut bonitas animalis que est in subiecto habet appetitum: ut habeat actum suum. s. bonificare: et hoc per secundam speciem regule c. signatum est. ¶ Appetitus habet sua correlatiua applicabilia ad correlatiua voluntatis. Ipse est appetitus habet

De receptione.

Receptio est principium implicatum: et sua quidem diffinitio applicabilis est ad diffinitionem principii materialis: sicut attractio ad principium formale: et sicut in correlati-

Xix. forma de receptione.

nis tui quidem est de genere attractionis: sicut bilis est de genere receptionis: tamen non dico quod receptio habeat correlatiua: quod si haberet non sequeretur quod tuius et bilis essent idem numero: et sicut forma et materia quod est impossibile. Sed dico quod receptio recipit receptibile pegrinum in passione sue essentie: sicut visus colorum in suo visibili: et intellectus in suo intelligibili species pegrinas recipit: et huiusmodi. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus quod obiectum non mouet potentiam: sed potentia mouet se cum obiecto. Nam aliter obiectum

esset agens & patiens: & per p̄ha potentia & actus essent cōfusi. Et agens et patiens essent idē numero in natura: et illud idē posset dici de attractione & passione/ q̄b est impossibile. Cōcretū hō receptionis est receptū/ q̄b applicabile est ad sc̄bam speciē regule d. & ad primam e. videlicet q̄b est constitutū de pluribus bilibus in subiecto in quo est.

hō cōcretū est plens: & hoc est manifestū per sc̄bam speciē d. & per primā zc. Et maxime q̄n per sc̄bam speciē regule e. quietat. Quacitas autē est suū oppositum. Et sua diffinitio ē applicabilis ad p̄trarios terminos eius. Et hec per p̄dicta de euacuatione sufficiant.

De fantasma.

Trigesima prima forma de fantasma etc.

Fantasma siue species applicabilis est ad diffinitionem specie et voluntatis cuius quarta specie instrumentalis: eo q̄ nō agūt nisi cū fantasmatib⁹. Fantasma quidē est applicabile ad primā speciē regule d. & ad diffinitionē principij et hoc sic. Homo vidēs equū nō imaginat ipm: et q̄n claudit oculos/ aut equus est in absentia: tūc imaginat ipm: & fantasma est deductū de potentia subiecti in actū: et receptū in imaginatione in qua intellectus colligit ipm: & ponit ipm in suo intelligibili vt scientia habeat: & etiā ponit ipm in memoria in qua cōseruatur: et deinde aliud fantasma acquirit: et sic de voluntate per cōcupiscibile & irascibile. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ per quē modū generat scientia siue modus: et ad hoc cōcurrūt oīa principia explicata & regule. Nam valde difficile est generale fantasma ratione paruitatis entis in quo est. Cōcretū autē fantasmatū est res fantasmatā de pluribus similitudinib⁹ constituta. In brutis autē non transit vltra imaginationē. Nam si transiret: iam bruta haberēt sciam. Sed est permanēs in imaginatione/ vt industria habeant ad viuendū: & hoc per regulam b. manifestum est.

De plenitudine.

Trigesima secunda forma de plenitudine.

Plenitudo est principij implicatum: & sua diffinitio applicabilis est ad diffinitionē bonitatis/ magnitudinis zc. Nam plenitudo bonitatis est ratio q̄ p̄ducit bonum. Et plenitudo magnitudinis est ratio q̄ bonitas sit plena de ipsa / & e conuerso. Et sic de alijs in mixtione principiorū & regularū signatū est. Ampli⁹ correlatiua plenitudinis sunt applicabilia ad correlatiua bonitatis que sunt plena de correlatiuis plenitudinis. Sui

De diffusionione.

Trigesima materia forma de diffusionione

Diffusio est principij implicatum: & sua diffinitio est applicabilis ad diffinitionem bonitatis/ differentie zc. Nam bonitas est ratio producens bonū: & est diffusiuā: & dilatat se in subiecto i quo est/ cōtrahēdo se ad magnitudinē & durationē zc. differentia distinguēte diffusionē cū suis correlatiuis per sc̄bam speciē signatis. Cōcretū autē diffusionis est diffusum: & est de diffusionione habituatū: & in ip̄o assuetum zc. vt per sc̄bam speciē d. & per primam e. manifestū est. Oppositū autē diffusionis est restrictio que applicabilis est ad diffinitionē concordantie: cum ip̄a quidē auarus causat auariciam.

De digestionione.

Trigesima quarta forma de digestionione.

Digestio est principij implicatum. Et sua diffinitio ē applicabilis ad diffinitionem virtutis & maioritatis. Nam innata virtus digerit virtutes peregrinas in sua specie cū sua maioritate: sicut planta in qua digerunt elemēta in sua specie: sic in animali per potū & cibū. Correlatiua hō digestionis applicabilia sunt ad correlatiua virtutis & maioritatis. Sui quidē concretum: est digestum de digestionione habituatum.

De expulsionione.

Trigesima quinta forma de expulsionione.

Expulsio est principij implicatum: ip̄a hō ē applicabilis ad diffinitionē p̄trarietatis. Nam vnū cōtrariū expellit aliud cōtrariū i subiecto in quo est. Et hoc p̄t̄ in aialib⁹ p̄ fecē/ vrinā & scabiē. Et in plāta p̄t̄ silr p̄ flores/ folia & fruct⁹ / q̄ in ip̄a nō habēt p̄manētā: & sic moralit̄ de rege expulsio de suo regno / & peccatore de gr̄a dei/ et de fine quare ē. Adhuc correlatiua expulsionionis applicabilia sunt ad correlatiua cōs

Decima pars

trarietatis. Sui hō concretū est expul-
sum de expulsiōe habituatū.

De significatione.

Trigesima
ma sexta
forma de
significa-
tione.

Significatio est principū impli-
catū: sua qdē definitio est ap-
plicabilis ad oīa principia ex-
plicita & reglā. Nam postq̄
bonitas est ratio q̄ pducit
bonū: bonitas concreta ad magnitudinē
significat q̄ bonus magn⁹ pducit bonū
magnū. Et sic d̄ alijs. ¶ Correlatiua hō
significationis applicabilia sunt ad cor-
relatiua bonitatis/magnitudinis &c. cu3
qd̄ correlatiuis significationis bonitas
q̄dē significat hoc qd̄ est / & ea q̄ cōinet
in se: suū aut̄ cōcretū est signatū & de ipsa
habituatū. Occultatio hō ē oppositū si-
gnificationis / et sua definitio &c. appli-
cabilis est ad terminos oppositos ipsius
significationis.

De pulchritudine.

Trigesima
ma septima
forma de
pulchritu-
dine.

Pulchritudo est principū im-
plicatū: & sua definitio appli-
cabilis ē ad definitiones prin-
cipiōtū explicatōr. Nam boni-
tas & magnitudo &c. sunt pul-
chritudines / exceptis cōtrarietate & mi-
noritate: tñ minoritas proportionata in
subiecto in quo est / pulchra est: vt ptz in
puero puo. Correlatiua hō pulchritudi-
nis cōsistūt p scōam speciē regle c. sicut
pulchra cā que naturāl̄ causat pulchrū
effectū. Et sicut intellect⁹ i imaginatiōe
causat pulchrā figurā cū amore rōne fi-
nis p scōam speciē regle c. designat: et
etiā per regulā g. p quā cōsistit pulchra
& maxime p ppriā qualitātē q̄ p appo-
priatā. Et sicut p maioritatē magis cōsi-
stet pulchritudo q̄ p minoritatē: vt ptz i
rhetorica i q̄ rhetoric⁹ magis colorat sua
verba cu3 maior sine q̄ cum minori.

De nouitate.

Trigesima
ma octaua
forma de
nouitate.

Nouitas est forma primā cuius
subiectū habituat̄ de nouis ha-
bitibus: sicut celū qd̄ habitua-
tum ē de loco / tpe et motu: & sic
de oīb⁹ indiuiduis elementatis pōt dici.
Et hoc p primā speciē regle d. signatū ē
q̄mā qdē nouitas sic oportuit esse: sicut
fuerit prim⁹ mot⁹ / & tps / & loc⁹. ¶ Et in
isto passu cognoscit intellectus q̄ extra

ipsus / loc⁹ / mot⁹ nulla nouitas esse pōt
eo qd̄ simul & semel oportet q̄ sint. Et ad
hoc consentiunt regule d. h. i.

De ydea.

Dea in eternitate est deus:
sed in nouitate est creatura
sicut figura arche q̄ in me-
ditatiōe carpētarij fuit no-
ua: ipsa aut̄ deducta de potē-
tia in actū fuit antiqua. Et satis plane
manifestat̄ in correlatiuis diuinis p se-
cūda speciē regle c. signat⁹. ¶ Diuinus
em̄ intelligēs in suo pprio intelligibili
infinito & eterno attrahit oēs nouitates
ab omni subiecto creatio denudatas: que
qdē nouitates sunt ydee diuine: sed per
tertiā speciē eiusdem regule sunt crea-
ture noue / finite / & terminate.

Trigesima
nona
forma de
ydea.

De mathematica.

Mathematica ē forma cū quā
intellect⁹ hūanus denudat
substantiā ab accidentib⁹ que
subsistit eis / vt gen⁹ & spe-
cies facere possit cū qd̄ ac-
quirat & faciat scientiā. Ipsa qdē forma
mathematica est exēplata et denudata
mediante ydea denudata ab oīb⁹ creatu-
ris / vt ydea cū forma mathematica co-
gnoscat. Et hoc ptz p primā speciē regle
d. & p scōam speciē regle e. & p tertiā spe-
ciē regle k. Talis qdē forma est gen⁹ in
oībus formis q̄ deducunt̄ de potentia in
actū: vt ptz in nono subiecto.

XI. forma
de mathe-
matica.

De ente in potētia existēte.

Es in potētia existēs est for-
ma existēs i subiecto i q̄ est
absq̄ motu / superficie / q̄tita-
te / q̄litate: h̄mōr vt ptz i q̄no
i q̄arbor ē i potētia. Et qñ de-
ducit̄ illa forma de potētia in actū / comi-
tant̄ qdē in tali deductione siue genera-
tione sua accidentia. Et qñ p̄dicta forma
orta est cū antedictis accidentib⁹ / iam cu3
ipsis habituatā ē: q̄ qdē accidentia oriunt̄
siue orta sunt ex accidentib⁹ i actu existē-
tib⁹ i subiecto in q̄ p̄libata forma erat i
potētia. ¶ Et i isto passu cognoscit intel-
lect⁹ quō vna substantia oritur ab altera
substantia: & accidentia ex alteris acciden-
tib⁹ naturāl̄. Et ad hoc cōsentit regu-
la d. cū definitiōe bonitatis & potestatis

XII. forma
de ente in
potētia
existēte.

stutis/principij & medij. Similr ad hoc consentit secunda species regule e. & regule g. & quarta species regule k.

De puncteitate.

xliij. forma de puncteitate.

Puncteitas e essentia puncti naturalis q e minor ps cor poris: puctus qd e tati e p pe minoritate q indivisibilis e intatu q neq p sensus neq p imaginatione attrin gi pot. Et in isto passu miraf intellectu quo de pucto naturali noticia hfe pot/ postq isensibilis e & imaginabilis: s ad inuat se cu pucto morali obiectato p visus & imaginatione. Et p ipz qd e ascendit ad cognitione pucti naturalis de q facit sciam. Et ad hoc consentit regula b. & prima species regle d. Et sic de regula f. et i. dici potest.

De linea.

xliij. forma de linea.

Linea naturalis est logitudo cōtinua ex plurib' puctis cōtinuis: cui' extremitates sūt duo pucta: & est scda ps corporis. Et bt scda: eo qz ex plurib' puctis cōstituta est: vt signatū est in regula k. & i. regla f. pucti qd e quantitate discretā signat: ion: gitudo aut cōtinuam. Et in hoc ptz q puncti significat quantitate discretā. Na per puctos linea diuisibilis est/ latitudo orit' & causat' ex plurib' lineis cōtinuis: & p pns orit' superficies ex logitudine & latitudine simul existētib' in subiecto in q sunt: pfunditas aut orit' ex rotunditate punctoz. Na puct' aut magis est rotundus in natura q logus & lat' vt ptz in ramis frōdētib' in arbore. Adhuc rō hui' est: qz circulus rōne celi cur' sicut: do fortior figura est in motu nature q aliqua alia figura. Et in isto passu cognoscit intellect' q sunt pncipia pncipia corporis: videlicet puctus/ linea/ longitudo/ latitudo/ superficies & pfunditas.

De triangulo.

xliij. forma de triangulo.

Triangulus e forma habes tres angulos tribus lineis pucta: sicut ptz in elemēta: tō in qb' quodlibet elemētatū hz suū triangulū: sicut ignis q habet vnū angulū acutū per calidū et siccum: et alium per calidū & humidū: & aliū per siccū & frigidū. Talis qd e z triangulus attribuit

igni: ipse em p calidū et siccū regnat sup alios triangulos. Silt' aer hz aliū triangulū p humidū & calidū. Amplius ad p frigidū humidū: iterū & terra aliū p sic cum & frigidū. Et in isto passu cognoscit intellect' essentias ex qb' corp' elemētatum est plēnū/ rōne cuius elemēta se habēt adinuicē ad cōpositū p differētiā/ cōcordatiā & contrarietate. Sed miraf intellectu quo de talib' triangulis pot habere sciam/ cū nunq fuerint i sensu. Sed recordat' triangulū figure plane q sensibilis est/ cū quo imaginat' & cognoscit triangulū naturalē/ mediāte th regula k. & scda specie regule d. & c.

De quadrangulo.

xlv. forma de quadrangulo.

Quadrangulus naturalis est figura habes quattuor angulos rectos: et in quolibet angulo trianguli sunt implicati duo anguli recti / eo qz sunt de genere trianguli. quodlibet em elementū hz duas qualitates: videlicet vnū ppriā/ & aliā appropriatā: vt ptz i regula g. i quadrangulo quidē ignis habet vnū angulū tanqz rex/ aer similiter aliū &c. Et ptz: qz quadrangul' diuisibilis est in quattuor triangulos equales cū lineis diametralib'. Et in isto passu cognoscit intellect' p que modū quadrangul' multiplicat' p quattuor triangulos: & triangulus p tres lineas: & linea p puctos & inuos.

De circulo.

xlvj. forma de circulo.

Circulus est figura vltima & bt vltima: qz pfectior est qz aliqua alia figura. Ipa em cōtinet in se oēs alias figuras: ab ipsis quidē descendit & cōstituta est: vt ptz per scdam speciem regule d. & per quartā speciem k. Circulus em causat' ex triangulo/ quadrangulo &c. Intantū v' qz sunt cōiuncti anguli & linea circulari puctaliter ad similitudinem celi/ que est maior figura: et ad hęc regula b. consentit.

De corpore.

xlvij. forma de corpore.

Corpus est substantia ex puctis/ lineis et angulis plena ex logitudine/ latitudine & pfunditate assituata: & ex superficie hituata. Ipa qd e corp' hz tres coessentialēs. s. puctos & lineas & c.

Decima pars.

angulos ex quibus est compositus et plenum et per tertiam quidem speciem unum corpus terminatur in altero. Adhuc per secundam speciem dicitur esse ex suis partibus et coessentialibus per regulam f. hinc dicitur esse continua et discretam et per regulam g. est aggregatio corporum ex substantiis et accidentibus composita: et per regulam h. est in tempore per regulam i. est in loco per regulam k. est in motu. Sed miratur intellectus de octava sphaera quare ipsa non est in alieno loco contenta. Et dubitat visum quomodo considerat quod corpus est finitum et de figura habitum: alioquin esset ei dare infinitum: quod est impossibile.

De figura.

Xlvij. forma
made figura.

Figura est accidentis constitutum ex situ et habitu: quod per secundam speciem regule c. sunt sine partibus: et per tertiam speciem eiusdem est habitus in corpore. et per quartam hinc lineas rectas et curvas. Ipsa quidem figura cum colore est obiectum visus: cum lineis autem et angulis absque colore est obiectum tactus: et cum omnibus predictis est obiectum imaginationis et in isto passu cognoscit intellectus quod imaginatio est generalior potentia quam visus: figura autem non est obiectum intellectus sine imaginatione. Et in isto passu cognoscit intellectus quod mortua hodie anima retinet species quas acquisivit cum imaginatione: ut de hac vita et corpore in quo fuit/memoriam habeat.

De generalibus rectitudinibus.

Xlix. forma
de generalibus
rectitudinibus.

Rectitudines generales sunt sex quibus corpus est centrum per lineas dyametricales: et per eas corpus possit esse in motu: videlicet ad superius et inferius: ad ante et retro: dextere et sinistre: iste quidem sex rectitudines sunt coessentialia motui. Sed miratur intellectus quare sunt sex et non plures/neque pauciores: sed recordatur motum quod non potest esse perfectus absque ipsis: si autem essent plures aut pauciores/imperfectus quidem esset: ut patet per tertiam et quartam speciem regule c. et per secundam speciem eiusdem signatum est quod sex rectitudines predictae sunt coessentialiter partes motus in quo corpus est assuetum et habitum. Sed miratur intellectus quare corpus sphericum non habet tales rectitudines predictas: sicut caput hominis/oculus/pomum et hinc. Sed recordatur mundum quod est corpus sphericum: qui quidem mundus non subsistit illis rectitudinibus: eo quod primum cor-

pus est quod causat suas similitudines in predictis corporibus sphericis: ut de eo intellectus noticiam habere possit: et ad hoc consentit regula b. et k.

De monstruitate.

Monstruitas est deviatio motus nature a termino a quo ad terminum quem in subiecto in quo est per nimiam fluxum aut indigentiam virtutis corporis superiorum et inferiorum destrorum et sinistrorum: et etiam existens ante et retro. Tales quidem motus causant habitus privationes: videlicet cecitatem/surditatem et hinc. Non huiusmodi est: quod extra secundam speciem regule c. est. Et in tertia specie ipse motus est imperfectus et in quarta specie hinc illas imperfectiones deficientes secundam speciem regule c.

X. forma
de monstruitate.

De derivatone.

Derivatone est subiectum generale per quod particulare descendit ab universalibus: sicut rivulus a fonte: linea a punctis: et triangulus a lineis: et filius a parentibus per generalia instrumenta: et conclusio a suis premissis: et per consequens ab antecedente et scilicet a rebus/mediate in intellectu. Et intellectus sic considerans derivationem/cognoscit per secundam speciem regule c. quod derivatone continet in se correlativa essentialia quibus multa particularia derivantur: sicut multi filii ab eis parentibus: et multa elementa a quatuor elementis generalibus: et multe scientie per unum intellectum inveniuntur: ipse quidem intellectus in se continet essentialia et generalia relativa cum quibus indit et facit multas scientias intellectus ab eadem forma siue specie derivatas. Et in isto passu cognoscit intellectus quod relativa ipsius intellectus sunt superiora: et scientie inferiores: et species in medio sunt: sicut inter causam et effectum: et in isto passu cognoscit a quo et quomodo derivantur scientie.

XI. forma
de derivatone.

De umbra.

Umbra est habitus privationis lucis qui non potest habere suas rectitudines de quibus iam superius locuti sumus: eo quia corpus existens in medio/eius impedit: et de hoc manifeste experimentum habemus per umbram arboris siue turris. Sed hic querit intelle-

XII. forma
de umbra.

ctus/ymbra cuius est color: & significatio ymbre quid est? Et considerat qd aer est dyafanus: qz extra ymbra recipit colorē solis & ignis: vtz luciditate: & in loco in q est ymbra recipit colorē terre: sicut cristallus in subiecto croceo habituat se de croceitate: & quando ponitur in subiecto nigro/habituat se de nigredine. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus qd lux est color solis & ignis: et nigredo ē color terre & dyafanitas aeris: & albedo aque q causat albedinem. Qui quidem cristallus nihil aliud est nisi aqua congelata. ¶ Figura autem ymbre est terminus in quo lux & ymbra terminantur: et ad hoc consentit definitio medij: & secunda et quarta species regule c. ¶ Sed querit intellectus que est causa ymbre lune. Et dubitat vsqquo considerat qd luna est corpus dyafanum in quo apparet ymbra terre. Sed miratur quare nō apparet in sole qui est corpus dyafanum. Et dubitat vsqquo recordatur qd sol est coloratus a sua luce propria. Et lux lune ē sic a sole: sicut caliditas aeris est a caliditate ignis: & hoc pbant regule g. & b.

De speculo.

Speculum est corpus dyafanum dispositū ad recipiendum omnes figuras ei presentatas. Sed miratur intellectus cū vitrum sit corpus dyafanum / quare nō recipit figuras sicut speculum qd est vitrum? Sed recordatur capitulum ymbre cū quo declarat dubiuz. Nam vitru siue plumbū est corpus dyafanum in vtraq parte recipiens dyafanitatem transeuntem per sex rectitudines de quibus iam locuti sumus. Sed in speculo non est sic: plumbum eniz resistit aliquibus rectitudinibus ratione sue grossicie materie & sue magne compactionis: partes quidem plumbi simul ad inuicem valde compacte sunt. Et sō sicut arbor causat ymbra: eo quia existit in medio lucis: sic vitru existens inter plumbum et aerem et figuram siue colorē qui ei presentatur / generat in se ymbra similem figure ei presentate p similes habitus et colores. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus que sunt precipia ymbre speculi: vt patet per regulas b. & g.

De colore et colorato.

Color est qualitas existens obiectum visus. Et in colorato habitus: & figura colorati est habitus coloris. ¶ Coloratus aut est substantia in qua color sustentat. ¶ Color quidez bz correlatiua substantialia: sed color est habitus correlatiuoz substantialiu. Et per primā speciē regule d. est de seipso: & per tertiam speciē eiusdem est colorati. ¶ Color per primā speciē regule g. est propria qualitas in hōie vero siue in planta vera sed appropriata: est in hōie picto siue plāta picta &c. ¶ Status aut coloris nō ē ei ppria: sed potius est ei appropriata: vērūtāmē colorati quidē est. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus p quē modū vnuz accidens est in alio assituatum ratione regule g. sicut dictum est de colore & colorato: sic dici pōt de caliditate & calido.

Lix. forma de colore & colorato.

De proportione et proportionato.

Proportio substantialis consistit per relatiua cōsubstantialia: vt patet per infinitatem cui sunt proportionata sua correlatiua cōsubstantialia sine quibus infinitas nō posset ēē in existentia et agentia. ¶ finitus quidez non est proportionatus infiniti mediāte infinito qui ei proportionatur: & hoc idem dici potest de eternante / eternato et eternare: et sic de alijs rationibus diuinis: et similiter potest dici de correlatiuis substantialibus in substantijs creatis: sicut in intellectu in q intelligēs / intelligibile & intelligere sunt correlatiua ei proportionata naturaliter. Scientia autem non potest esse ei proportionata: non enim potest ei sufficere sicut ligna igni. Nam plus potest ignis ligna comburere: qz ipsa igni abundare: vcrūta men proportio accidentalis in correlatiuis bene potest existere sicut inter calefactum & calefacere. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus qd nullum accidēs potest proportionari substantie quo ad pondus. Nam substantia in plus se habet accidens autem in minus. & hoc quidem clarum est per definitionem maioritatis & minoritatis: secūdu autem iusticiam proportio potest dari inter substantiam & accidens: et inter accidens & accidens. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū membra ant-

Lv. forma de proportione & proportionato.

Lix. forma de speculo.

Decima pars.

malis sunt pportionata l eo / 2 mores in
hose cū quibus subiectū ē pportionatū.

regule R.

De dispositione et disposito.

De predestinatione et pdestiato.

Lvj. forma
de disposi
tione et dis
posito.

Dispositio substantialis ē for
ma in qua correlativa sub
stantialia sunt equaliter dis
posita p obiectū/potentia
z actū: sicut in divina boni
tate infinita z eterna que ē disposita ra
tio bono infinito z eterno q̄ producat bo
num infinitum et eternū: qui est dispo
situs bonificanti: z sic de bonificare pōt
dici q̄ est ei dispositus per bonitatez infi
nitam z eternā: verū tamen ē alia dispo
sicio per accidens: quod patet per tertiā
speciem regule c. sicut deus qui disponit
se ad iudicandum z procedendum secū
dum q̄ hō se disponit ad recipiendū iu
diciū aut ad veniam. Non tamen dico
quo ad pōdus: sed quo ad iusticiā. Deus
enim magis se disponit ad hominem ra
tione sue bonitatis / q̄ homo ad ipsum:
sicut ignis qui est magis dispositus ad
comburendum ligna / q̄ ligna ad sufficie
ndum eius combustionem: sic de intelle
ctu humano potest dici. Intellectus qui
dem magis est dispositus ad intelligendū
obiectum accidentale q̄ ipius ob
iectus / vt ab eo intelligatur: sicut intelli
gibilitas lapidis que non est intellectui
pportionata / altiozem quidem potest
intelligere: sicut sensibilitatem sentiētē /
aut celi aut angeli zc. que altiores intel
ligibilitates sunt q̄ lapidis intelligibili
tates: et sic de homine potest dici: homo
enim plus potest currere q̄ currat. Nā
non vult currere q̄tum potest: z sic de
alijs suo modo potest dici.

Depredestinatio est in sapiētia
dei / in eternitate ydea / sic ē
ab eterno sicut in eterno: z
hoc rōne correlatiuorum se
cūde speciei regule c. Intel
ligens enim eternum in suo proprio in
telligibili eterno: intelligit omnia prete
rita z noua: futura z noua sunt a parte
ante. s. ab eterno: sed preterita z antiqua
sunt a parte post. s. in eterno. Idcirco p
destinatus existens in medio duorū pre
dictorum terminorum per accidens / est
de noua predestinatione habituatus: si
cut cappatus de noua cappa: z ideo pre
destinatio vna est per secundam speciem
regule c. Alia vero per tertiam speciem
eiusdem. Nam respectu eiusdem speciei
secunde est ydea: sed respectu tertie est
habitus creatus ad quem habitum se
disponit libere predestinatus ad agen
dum bonum / sicut cappatus qui est in
dutus cappa noua: z sicut iudex qui se
disponit ad iudicandum per habitum iu
sticie. Alioquin pdestinatio que ē ydea /
non haberet modum creandi predestina
tionem nouā ab eterno z in eterno ob
iectatā / quod est falsum: vt patet p̄ q̄rtā
regulā R. Et in isto passu gaudet in
tellectus / eo quia de predestinatione ha
bet magnā declarationem: sed dolet q̄
talis declaratio parum est scita in mun
do. Nam infuscatio predestinationis po
nit multos hoies i errore z i dubitatione.

Lvij. for
ma de pre
destinatio
ne z pde
stiatō.

De creatione et creato.

De misericordia z misericor diato.

Lvj. for
ma de crea
tione et
creato.

Creatio est i eternitate ydea
per secundā speciem regule c.
quare ab eterno z in eterno
est per diuinā sapiētia scita
z p diuinā volūtatē amata:
sed in ente creato est habitus z actio re
spectu tertie speciei regule c. z p quartā
speciem eiusdem regule. Creatio que est
ydea habet creacionem que creaturā ē /
cū qua habet creatum nouum / passiona
tum sub ipsa actione / habituatum sub
noua creatioe. Et in isto passu cogno
scit intellectus per quem modum ydea
transit ad ydeatum / multiplicando suā
similitudinem respectu quartē speciei

Misericordia est in eternita
te ydea secundum respe
ctum regule c. z respectu
tertie speciei est habitus
existens in predestinato no
uo qui se disponit ad cōtri
tionem / et confessionem / et satisfactio
nem de commissis / vt de misericordia ha
bituetur: sicut predestinatus de prede
stinatione per bonas operationes cum
sua libera voluntate amatas. Alioquin
nisi peccator disponeret se ad recipiendū
veniam: iam non posset esse habituatus
de misericordia: sicut hō mal⁹ agēs ma
lū / nō pōt habere habitū bonitatis. Et
in isto passu gaudeant peccatores agen

Lvj. for
ma de mi
sericordiā
z miseri
cordiato.

tes penitentiam. Nam deus potest plus parcere quam homo peccare. Sicut ignis qui plus potest de lignis comburere quam ligna non possent ei sufficere.

De necessitate et necessitato.

x. forma de necessitate et necessitato.

Necessitas est forma que aliter se non potest habere: et hoc patet per secundam speciem regule c. et quia absque necessitate esse non potest: sequitur quod necessitas est antecedens et necessitatus consequens est: sicut divina bonitas infinita et eterna/ que est ratio infinita bono et eterno quod producat bonum eternum et infinitum: et ideo productus est necessitatus ratione bonitatis/ et per consequens productus et producere sunt necessitati. Et in secunda specie regule c. patet. **U**terius sequitur alia necessitas et necessitatus: videlicet si homo bonus est/ ad bonum necessitatus est. Sed si est malus/ ad malum. Nam iusticia dei sic necessitat iudicium iudicando: sicut misericordia dei ad veniam parcendo: et in isto passu cognoscit intellectus quod peccator qui se disponit ad recipiendum iudicium/ semetipsum iudicando: ad penitentiam se disponit ad recipiendum veniam. **U**terius cognoscit intellectus per quem modum misericordia dei et iusticia necessitant actus suos in subiecto nouo: de cuius noticia intellectus est valde gaudiosus.

De fortuna et fortunato.

xi. forma de fortuna et fortunato.

Fortuna est actus extra secundam speciem c. tunc. Et est habitus cum quo fortunatus se disponit ad illam bonam fortunam per accidens: sicut viator iens in peregrinationem de a casu iuenit aurum: ipsa quod est fortuna est per secundam speciem regule d. et hoc est in subiecto in quo est per tertiam speciem regule c. et est hoc quod est per tertiam speciem d. Et est extra principium medium/ et sine concordantia et tripartite: extra autem maioriatem et minoritatem non est. **E**t in isto passu cognoscit intellectus quod fortuna hoc parum de esse quo ad seipsam: sed quo ad fortunatum magnum esse habet.

De ordinatione et ordinato.

xii. forma de ordinatione et ordinato.

Ordinatio est aggregatio multorum principiorum: ut unum principium cum alio desecere possit in uno fine. Ordinatum quidem est suum concretum: et est de sua ordinatione habitum.

Ordinatio primo incipitur per secundam speciem regule c. ut sit habitus in subiecto in quo est: et hoc suam quietem per quartam speciem c. Ipsa quidem ordinatio hoc sua principia primitiua: ut patet per primam speciem regule d. et per definitionem principii: et est consequentia per definitionem concordantie cuius contrarietas est sua inimica/ deficiente modo per regulam r. designato.

De consilio et consulto.

xiii. forma de consilio et consulto.

Consilium est dubitabilis propositio: et consultus est suus finis et quies. **C**onsiliarius vero hoc respicit illam dubitabilem propositionem per secundam speciem c. discurrendo regulam b. tenendo per quem modum consultus est figuratus cum principiorum definitionibus/ et per nouum subiectum in tertia specie c. quod sit habitus de virtutibus in specie quarta c. cuius habitus sit remotus a vitiis non in subiecto/ mediantibus regulis d. e. f. g. h. i. k.

De gratia et gratiato.

xiiii. forma de gratia et gratiato.

Gratia est primitiua forma in gratiato posita sine grati merito: ut patet per primam speciem d. et per maioriatem dantis gratiam: et per minoritatem recipientis ipsam: et etiam per habitum charitatis. **A**dhuc gratia est in gratiato per definitionem bonitatis: et per magnificentiam voluntatis de liberalitate habituate: propter quod in isto passu cognoscit intellectus per quem modum gratia est diffusius in subiecto in quo est: et quod producit/ non impeditur a principis superioribus sed ab inferioribus: videlicet quando considerat se esse dignum recipi gratiam ratione sui meriti: non autem ratione largitatis et benignitatis dantis gratiam.

De perfectio et perfecto.

xv. forma de perfectione et perfecto.

Perfectio est forma in subiecto perfecto quiescens cum qua subiectum perfectum quietat se/ habituando de ea que in subiecto perfecto est habitata: ut patet per tertiam speciem c. Et ista talis perfectio derivat a secunda per speciem c. per multos riuulos: ut per multa principia et regulas huius artis. Et talis perfectio maxime est moralis: ut apud

Decima pars.

paret in nono subiecto. Verūtamē est perfectio naturalis pfectissima essentia- liter et naturaliter / infinite et eterne. Ipsa q̄dē pfectissima est per sua ppria et cōsubstantialia relatīa p sc̄am speciē c. designata. Perficiēs ei de sua pfectio- ne cōsubstantiali et naturali pducit per- fectū: et nō de aliquo ente: q̄ quidē perfe- ctus est ei cōessentialis: et ambo inuicē. s. perficiens et perfectus / perficiūt actū. s. p- ficere qui est essentialis et substantialis.

motus naturalis et moralis. In genera- tione quidē cognoscit viā naturalē ipsi- motus: in generatione autē alterantē for- ma et materia. Nā alterās in suo pprio alterabili alterat res venētes: vt mor- si in fieri / et in facto esse / mediāte diffi- nitione mediū. Alteratio hō moralis est q̄si homo mutat se de nō habitu in aliū / sicut de iusticia i iniuriā / et de ira ad pa- tientia / et de logica ad medicinā / et de tri- sticia in gaudiū / et huiusmodi.

De declaratione et declarato.

Sexagesi- ma sexta forma de declaratione et declarato.

Declaratio est forma in qua intellectus distinguendo descit mediāte diffinitione cōtra- dātīe a diffinitione cōtra- rietatis omniode segregata. ¶ Declaratū est suū in quo declaratio ē habitus: vt p̄t p̄ tertiā speciē c. Sua hō essentia cōsistit in sc̄a speciē c. in qua intelligēs declarat a se intelle- ctū esse passiuū: et hoc p̄ intelligere. Et in isto passu cognoscit intellectus p̄ quē mo- dū habitus om̄is a substantia p̄ accidens: vt declaratio a sc̄a fieri possit / mediātibus in principis et regulis huius artis.

De transubstantiatione et transubstantato.

Sexagesi- ma septima forma de transub- stantiatione et transub- stantato.

Transubstantatio est actus nature i transubstantato denudato ab vna forma antiqua. Et induit for- ma nona vt suus actus possit eē i motu successiue in ḡnālibus et corruptibili- bus. Nā absq̄ tali transubstantiatione na- tura quidē esset ligata quo ad suū actū substantialē / et etiā quo ad actū suozū acci- dentū: et imutabilis esset suus habitus pri- uatiuus: et per p̄s diffinitiones suozū prin- cipiozū essent destructe: q̄ est impossibi- le. De ea q̄dē p̄t habere noticiā arti- sta largo modo in septimo subiecto in quo vegetatiua deducit per principia et regulas huius artis.

De alteratione et alterato.

Sexagesi- ma octaua forma de alteratiōe et alterato.

Alteratio est forma nata in al- terato: vt p̄t p̄ tertiā speciē c. Et ista talis alteratio oritur ab alteratione existente in se- cūda speciē c. sicut riuulus a fonte. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus vias

De infinitate et infinitato.

Infinitas est forma habens actū infinitū ab om̄i finito remota / q̄ absq̄ infinitato nequaquā eē p̄t. Ratio huius est: q̄ in subiecto finito sua quies esse non p̄t. Ipsa quidē infinitas habet suos correlatiuos per sc̄am speciē c. ipos quidē habere non p̄t absq̄ infinita bonitate / magnitudine et eter- nitate et c. Nam aliter implicaret cōtra- dictio: videlicet q̄d esset infinita et nō in- finita: et q̄ esset impedita et nō impedi- ta: q̄d est impossibile. Ipsa infinitas est causa finitatis siue finiti: vt p̄t p̄ ter- tiā speciē c. infinitate habēte actionē in infinito et in ente finito. ¶ Per quartam speciē c. finitus sic est habituarus de pas- sione / sicut est habituarus de nouitate. Nā absq̄ haberet vnū habitū infinitū et aliū finitū / q̄d est impossibile. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectus q̄ sicut finitas h̄z cōessentialis correlatiuos finientem / finitū et finire: sic et multos melius infi- nitas h̄z. s. infinentē / infinitū et infinire: alioquin natura finitatis se haberet in plus. Natura autē infinitatis in minus: quod est impossibile.

Sexagesi- ma nona forma de infinitate et infinitato.

De deceptione et decepto.

Deceptio est habitus positius decipiētis et priuatiuus de- cepti. Et ideo p̄ sc̄am speciē regle c. intelligēs cā i suo intelligibili p̄ receptionē ex q̄ habituat intelligibilē / et p̄ tertiā speciē regle c. Et decipiēs est i decepto in q̄ cau- sat deceptionē: deceptus autē nō decipit p̄ suā sc̄am speciē regle c. s̄z in tertiā deci- pitur / et in quarta habet habitum dece- ptionis cum quo deuat se a fine ad quē est. ¶ Et in isto passu cognoscit intelle- ctus vnde oritur peccatū et vbi p̄manet.

Septima- gesima forma de deceptione et decepto.

De honore et honorato.

lxxxij. forma de honore et honorato.

Honor est habitus actiuus in honore: passiuus autem in honorato: et ideo honoratus est in plus quam honoratur: eo quod in secunda specie regule causa causat habitum honoris: et in tertia est honoratus: in quarta habet habitum honoris: et honoratus recipit: et in tertia recipit: et in quarta eiusdem habet habitum honoris. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum idem habitus est in multis tuis assiduatus. Ulterius cognoscit per quem modum vituperatus est magis habitus de vituperatione quam vituperatus. Et de tali noticia per artem sic innata est valde gaudiosus intellectus.

De capacitate et incapacitate.

lxxxij. forma de capacitate et incapacitate.

Capacitas est forma cuius quae pars tantum potest continere et respicere istum potest ei euenire. Incapacitas autem est in contrario. Capacitas quidem consistit per secundam speciem regule causa per quam est habitus positus existens in tertia et quarta specie eiusdem regule. Et hoc cum definitionibus principiorum et speciebus regularum. Incapacitas autem in secunda specie non est causata habitus namque priuatiuus est et remotus ab omni officio principiorum et regularum. Veritatem incapacitas vicina est definitioni contrarietatis et minoritatis. Et in isto passu cognoscit intellectus quid est causa rudis intellectus et crudelitatis et impietatis voluntatis.

De existentia et agentia.

lxxxij. forma de existentia et agentia.

Existentia est forma cuius quae existens existit hoc quod est: et agentia est forma mouens existentem ad terminum ad quem: et hoc patet per secundam speciem regule causa per regulam causa et per definitionem bonitatis et potestatis et medii. Et si addantur definitiones magis sequitur de necessitate quod existentia sit tanta ista est agentia. Et in isto passu cognoscit intellectus quod deus tantum est agens per secundam speciem regule causa per primam speciem regule causa et existens de quibus existentia et agentia noticia haberi potest in primo subiecto in capitulo in quo deus diffinitur.

De comprehensione et apprehensione.

Comprehensio est similitudo infinitatis: et ideo agens com:prehensione comprehendit: et cum apprehensione apprehendit: sed comprehendit ratione gratie infinitatis: sed hic miratur intellectus quod est causa quare agens cum comprehensione obiectat apprehensum: sed recordatur hominem gustantem guttam vini/comprehendo suam quantitate in gutture cum quae apprehendit quantitate vini doli: sicut intellectus quod cum sensu apprehendit essentiam sensati: sed non comprehendit essentiam sensati denudata a sensu. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum est comprehendens et apprehendens: et per discursum specierum regule causa per primam speciem regule causa comprehendit diffiniendo: et per secundam apprehendit: quod seipsum non potest comprehendere: eo quod apprehendens est: et per primam speciem causa comprehendens. Adhuc in tertia specie causa est comprehendens: sed in quarta specie eiusdem regule est habitus de comprehensione et apprehensione. Et in isto passu est intellectus valde altus et subtilis.

lxxxij. forma de comprehensione et apprehensione.

De inuentione et inuento.

Inuentio est forma cuius quae intellectus inuenit inuentum: et per secundam speciem regule causa si gnatur: quod inuenies in suo inuentum proprio: inuenit inuenta peregrina: sicut intellectus in suo proprio intelligibili specie euenientes facit intelligibiles: et in tertia specie est causa inuentum in inueniendo: in quarta autem specie inuentum est suus habitus. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum facit scientiam: et quod est suum subiectum: videlicet artem istam: eo quod cum principijs et regulis inuenit inuentum.

lxxxij. forma de inuentione et inuento.

De similitudine et assimilato.

Similitudo est forma cuius quae assimilans assimilatur suum assimilatum: ipsa quidem similitudo oritur per principia: sicut per bonitatem: eo quod quilibet ratio est bona: et alia similitudo per secundam speciem regule causa sicut assimilans quod assimilatur sibi assimilatum: et homo pater assimilatur sibi filius.

lxxxij. forma de similitudine et assimilato.

Decima pars

in specie humana: et ponit suam similitudinem in filio per figuram aut colorem aut huiusmodi. Amplius bonitas/magnitudo etc. sunt similes per correlatiuos: nam sicut bonitas habet suos correlatiuos proprios: sic et magnitudo habet. Item bonitas etc. habet suos correlatiuos similes essentialiter: nam adinueniuntur una bonitas: et sic de alijs similitudinibus superioribus primitiuis et causatiuis a quibus descendunt similitudines inferiores/sensibiles et imaginabiles: sicut plures homines qui sunt similes in specie et in modis et plura luminaria in luce et huiusmodi.

De antecedente et consequente.

Lxxv. forma de antecedente et consequente.

Antecedens est forma causans consequentem. Consequens autem est subiectum cum quo antecedens quiescit: antecedens quidem consistit per principia et regulas huius artis: et consequens quidem oritur ex ipso. Nam si agens agit cum bonitate et magnitudine/sequitur quod suus actus sit bonus et magnus: et per consequens quod sit perfectus. Et si bonitas est magna per magnitudinem/inde sequitur quod magnitudo sit bona per bonitatem. Adhuc si magnitudo est infinita duratio per eternitatem/sequitur quod eternitas sit infinita immensitas per magnitudinem: et si potestas est infinita duratio per eternitatem/sequitur quod eternitas sit infinita perfectio per potestatem: et sic de alijs. Alterius per secundam speciem regule etc. est antecedens ad tertiam speciem etc. et est antecedens ad quartam speciem regule etc. sicut bonitas cum suo bonificatio/bonificabili et bonificare est habitus consecutus in homine. Et si homo habituatur de bonitate/sequitur quod habeat meritum per suam bonitatem. Et sic de alijs antecedentibus et consequentibus: sicut si homo est/sequitur quod animal est: et si due promissae sunt/sequitur quod conclusio sit in natura.

De potentia obiecto et actu.

Lxxvi. forma de potentia/obiecto et actu.

Potentia est forma cum qua intellectus attingit obiectum. Obiectum autem est subiectum in quo intellectus quiescit: sed actus est conexio potentie et obiecti. Et oes tres consistunt per secundam speciem etc. sicut in correlatiuis bonitatis in quibus bonificatio est potentia siue forma. Nam actus est bonificatio: et obiectum passiuus quidem est: bonificare autem est actus egrediens ab obiecto. Et in isto passu

cognoscit intellectus quod falsum asserunt dicentes quod obiectum mouet potentiam: et verum asserunt dicentes quod potentia mouet se ad obiectum cum ipso obiecto in tertia specie etc. Potentia est actiua et obiectum est in eodem passu: in quarta autem specie potentia habet actionem: in eadem specie obiectum habet passionem. Et in isto passu cognoscit intellectus quod motus naturaliter non appetit esse immobilis/neque euerso. Et in isto passu cognoscit intellectus: quis est capax ad recipiendum magnam declarationem philosophie.

De generatione et corruptione.

Generatio in creatis est forma cum qua agens causat nouas formas. Sed corruptio est forma cum qua priuat formas antiquas. Et priuatio est forma existens in medio earum. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum iste tres forme consistunt in subiecto in quo sunt: et generatio et priuatio sunt una forma: et eadem potentia que generat formas nouas positue: et corrumpit formas antiquas priuatiue cum uno et eodem actu constituto/de generare et corrumpere/generabile et corruptibile non sunt ipse. Nam diuersos fines habet adinueniuntur. Nam generabile est circa esse: corruptibile autem est circa non esse: quibus sint ab uno et eodem agente et in eodem subiecto: sicut ignis qui est agens: et ab una eadem caliditate et eadem habet diuersos actus: ut apparet in desiccando regulam et in dissoluendo et in molliendo. Cetera generatio in tertia specie etc. est actiua. Corruptio autem in eadem est passiuia cum eodem motu naturali. Ratio cuius est: quod per quartam speciem subiectum habet actionem per generationem et passionem per corruptionem/ ipso subiecto habituato et habitu priuatiuo et positiuo. Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum generatio/corruptio et priuatio sunt principia naturalia in elementatis.

Lxxv. forma de generatione et corruptione.

Diximus de lxxv. formis que sunt principia explicata huius artis quibus possunt applicari principia implicita: sicut quod dicitur de generatione/corruptione et priuatione/applicetur capitulo generationis/corruptionis et priuationis tali modo quod ea que dicta sunt in ipso capitulo non sint lesa: nam per se sunt nota. modo autem iterum applicare hanc artem generalem ad artes particulares. ut declaremus per quem modum hec ars est generalis ad oes alias artes et ut scietes hanc artem alias artes facilius possint addiscere et habere: et primo de theologia dicemus.

De theologia.

Lxxx. fol.
ma de theo
logia.

Deologia est sciētia in qua loquitur de deo. Et idcirco primū subiectū p b. designatū est locus in quo loquitur de deo artificialiter: eo quia ipse discurretur per principiā & regulas: et ideo volentes loqui de deo naturaliter siue artificialiter/recurrant ad predictū subiectū: & dicant de deo ea que inueniuntur in ipso. Si autē voluerint multiplicare verba q̄ sunt in ipso/applicant ea ad verba explicata q̄ sunt in prelibato subiecto/tali modo q̄ verba explicata remaneāt illesa: dicendo sic. Virū de^o possit non esse. Et recurrat ad illa que v̄ ipso dicuntur p b. c. &c. Et si querat / q̄re deus non possit non esse/recurrat ad regulā in qua q̄ritur / q̄re deus est: & si q̄ratur vtrum deus possit esse mal^o: aut vtrum sint plures dii: recurrat ad locū in quo dicitur q̄ bonitas est ratio q̄ producat bonū infinitū & eternū: etiā ad illū locū in quo de^o diffinitur. ¶ Itē si queratur / q̄ lex est vera / aut lex christianorū / aut iudeorum / aut sarracenorū: recurratur ad subiectū in quo de deo loquitur / & respiciat in eo quo lex implicata est: et si predicator de deo vult predicare / extrahat materiā sermonis de illo subiecto quod est via perditioni magna & valde diffusa materia: et sic de alijs. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect^o p que modū primū subiectū est ei valde magnū obiectū de quo multum gauisus est.

tur prelibate q̄stioi. Tali vero mō q̄ verba explicata & implicata conueniāt rationabiliter in cōclusiōe pposita: & in isto passu cognoscit intellectus q̄ hec ara ē mirabile & valde generale subiectū intellectum philosophi.

De geometria.

Geometria est ars inuenta ad mēsurādū lineas/angulos et figuras: et q̄ in hac arte tractatur de q̄ntitate signata p f. e p mediū mēsuratiōis q̄ designatū est p ipsum f. discursus p b. c. d. e. f. g. i. & k. ideo ipsa q̄ntitas est subiectū geometrie: sicut mēsure superiores q̄ causant inferiores: nam bonitas est vna mensura secūdū suā rationē: & magnitudo alia &c. Et hoc signat p scalas secunde figure & p species regularū: et idcirco bonitas in tāto q̄nto est mēsurat bonā & magnā: vt bonus & magnus producat bonum & magnum. Et hoc significatur in loco in quo locuti sumus de puncto / linea triangulo & quadrangulo / circulo & figura. ¶ Amplius mēsure incipiunt p correlatiuos secunde speciei regule c. & deriuantur in tertiam in qua sunt habitati mēsurans / mēsuratum & mēsurare. In quarta autem specie mēsuratus h̄z habitū in quātū figuratum: sicut coloratus habet colorem: et hoc significabim^o p istas duas figuras subsequētes

Lxxxij. fol.
ma de geo
metria.

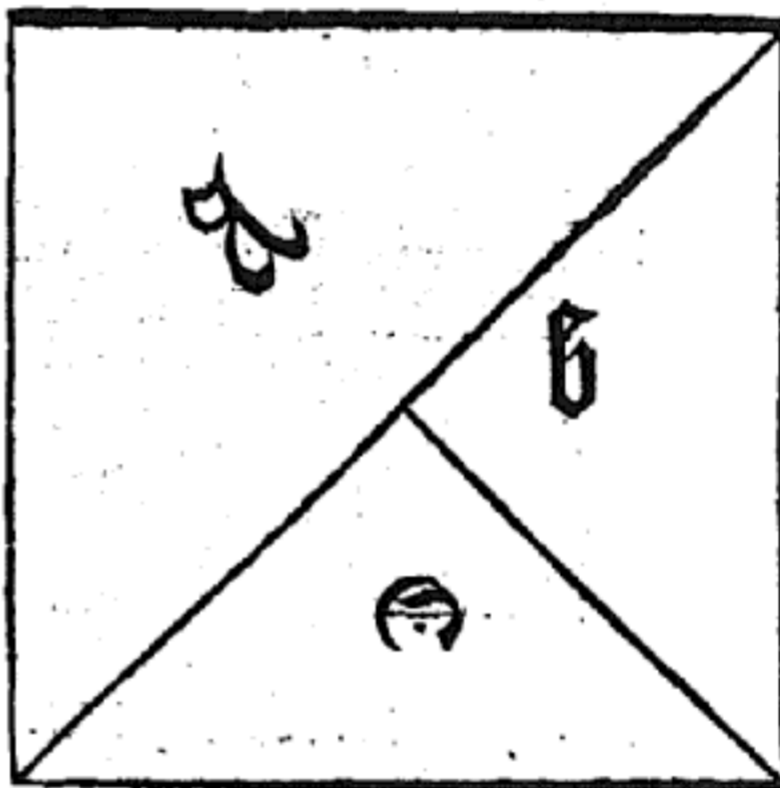
De philosophia.

Lxxxij. fol.
ma de phi
losofia.

Philosophia ē subiectū in quo intellect^o se cōtrahit ad omnes artes & sciētiās: et ideo philosophus p artē istā magnū subiectū intelligēdi habere pōt. & ipse pōt philosophari per subiecta de substantia designata p c. d. e. f. g. h. i. & etiā per centū formas / nā philosoph^o tractat naturaliter de angelis / de celo / de hoīe / de ymaginatiua / sensitiua / vegetatiua & elementatiua. De miraculis autē nequāq̄: nā supra naturam sunt: quapropter si aliq̄s querat philosophice / recurrat ad p̄dicta subiecta applicando de quo querit eis. Tali autē mō respondet q̄d de q̄ q̄rit / remaneat illesus: tenēdo de q̄stioe affirmatiua aut negatiua: nā illa q̄ tractant in antedictis subiectis clara & manifesta sunt intellectui subtiliter intelligēti. Si autē id de quo queritur sit implicatū siue pegrinū / applicetur p̄dictis explicatis: & cū eis respondeat

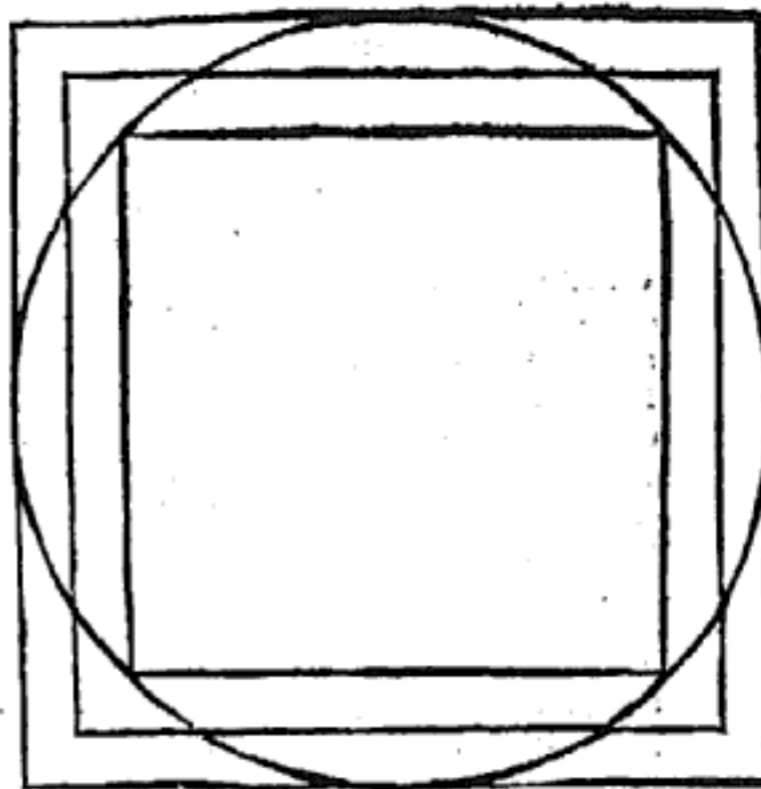
Sequitur prima figura.

Decima pars.

¶ Suppono q̄ iste quadrangul⁹ valeat
 iij. palmos: & dividat̄ i duas ptes equa-
 les per lineā diametralē: & vna pars di-
 uidatur in duas. Et maior pars vocetur
 a. scōa b. et tertia c. Modo querit̄ quo-
 modo intellectus incipit inuenire geo-
 metriaz: Cui respondendū est per diffi-
 nitionem principij & per regulā f. h. i. et
 k. & etiam per subiectā per e. f. g. signa-
 ta. nā intellectus per visum atungit in
 ipsa figura nouē angulos. A em̄ habe-
 ret tres: h. tres: & c. tres. Sed intellect⁹
 attingit cū imaginatione duodecim an-
 gulos. Nam si a. valet tantū q̄tum b. et
 c. tot angulos habet per intellectū cum
 imaginatione q̄t habet b. & c. p̄ sensuz. sed
 b. & c. habet sex: ergo a. hz sex: quoru tres
 sūt actu scōm visuz: alteri ho tres sunt
 in potētia quos intellectus cū imagina-
 tione attingit extra sensum: quia nunq̄
 fuerūt in sensu cum quibus geometria
 de quātitate existenti in potētia facit
 sciētiā/ipsa quātitate deducta in sen-
 sum per similitudinē: & per experientia
 talis sciētia remanet in intellectu et
 in imaginatione extra sensum: cui sciē-
 tie secunda species regule c. est sū sub-
 iectū: & tertia & quarta sunt experie-
 tie dicte scie. ¶ Et i isto passu cognoscit in-
 tellectus per quem modum geometria
 facit sciētiā: videlicet cum quātitate
 que est ei in potētia/mensurat quā-
 titatē que est in sensu. ¶ Et in isto passu
 cognoscit intellectus q̄ falsa est ista p-
 positio: nihil est in intellectu quin prius
 fuerit in sensu. Nam lineā que est in in-
 tellectu/nunq̄ fuit in sensu: & sicut tres
 anguli in potētia qui sunt in a. nunq̄
 fuerunt in sensu. ¶ Uterius cum intel-
 lectus cuz circino non possit mensurare
 lineam circularē/quomodo ipse potest
 scire quot palmos habere potest lineā
 circularis si extenderetur. Et tunc intel-
 lectus ascendit ad mēsuras superiores
 que sunt extra sensum / de quibus iam
 locuti sumus. Et post quē modū descen-
 dit ad mēsuras que sunt in sensu: & per
 diffinitionem mediij: et per regulā f. vi
 delicet per fluxū & refluxum: & per quā-
 titatem discretam & continuā mensurat
 circularē extra sensum: considerando
 quot palmos habere potest. Et primo
 facit istam figurā in qua sunt tres qua-
 dranguli & vnus circulus / vt patet.

Sequitur scōa figura.

¶ Suppono q̄ quā drandulus minor
 equipolleret quattuor palmis equalib⁹:
 et quadrangulus maior valeat sex pal-
 mos: & sic dico q̄ quicquid consistit inter
 quattuor et sex/equipollet quinq̄ pal-
 mis. Sed circulus consistit inter quadra-
 ngulum maiorem & minorem / vt patet ad
 sensum: eo quia contentus est per maio-
 rem: & ipse circulus continet minorem con-
 tentum linearum: ergo patet necessarie
 q̄ circulus si extenderetur/equipolleret
 quinq̄ palmis existentibus inter sex et
 quattuor: sicut in numero in quo secun-
 da vnitas existit equaliter inter primā
 vnitatem & tertiā. Et hoc idem dici pōt
 de tribus vnitatibus equaliter existen-
 tibus in numero nono que equaliter cō-
 sistunt inter tres vnitates antepositas
 & postpositas. ¶ Amplius intellectus fa-
 cit aliā demonstratiōē: videlicet ponit
 vnum quadrangulum rubeū equaliter
 inter quadrangulū maiorem & minorem cū
 quo quadrat circulus scōm mēsuram
 continentis & contenti. Nam si circulus
 continet quadrangulum rubeū & econ-
 uerso: vt patet in extremitatibus eo-
 rum: tantum valet lineā circuli: quantū
 lineā quadranguli. Sed quadrangulus
 rubeus equipollet quinq̄ palmis / eo q̄
 consistit inter quadrangulum minorem
 & maiorem equaliter. Et hoc per experie-
 tiā haberi potest: si quadrangulus ru-
 beus extenderetur cum circino: ergo li-
 neā circularis equipolleret quinq̄ / si ex-
 tenderetur. ¶ Iterum per hanc demon-
 stratiōem videtur quadrangulus ru-
 be⁹ & circul⁹ eq̄pollere: si quater quat-
 tuor valent. xij. domos. Et similiter sex

quater vult siue equipollēt. xxiij. no-
 mib⁹: ergo ide sequit q̄ quicq̄ iter equi-
 pollēt. x. domib⁹. Et sic p̄t qd̄ q̄drāgu-
 lus rube⁹ & circulo existētē equalit̄ iter
 q̄drāgulū maiorē & minorē adinucē eq̄-
 pollēt. ¶ Si i isto passu cognoscit intelle-
 ctus p̄ quē modū de geometria facit sciē-
 tiā/ mansurādo cū hoc qd̄ est extra sen-
 sum: in quo sensu dat̄ experientia: sicut
 carpētator q̄ mensurat ita magnā archā
 mēte sua/ quāta ip̄a in ligno/ in potētia
 de quo ligno ip̄e carpētator actu/ ita ma-
 gnā archā deducit/ quāta mensuravit
 in potentia in predicto ligno.

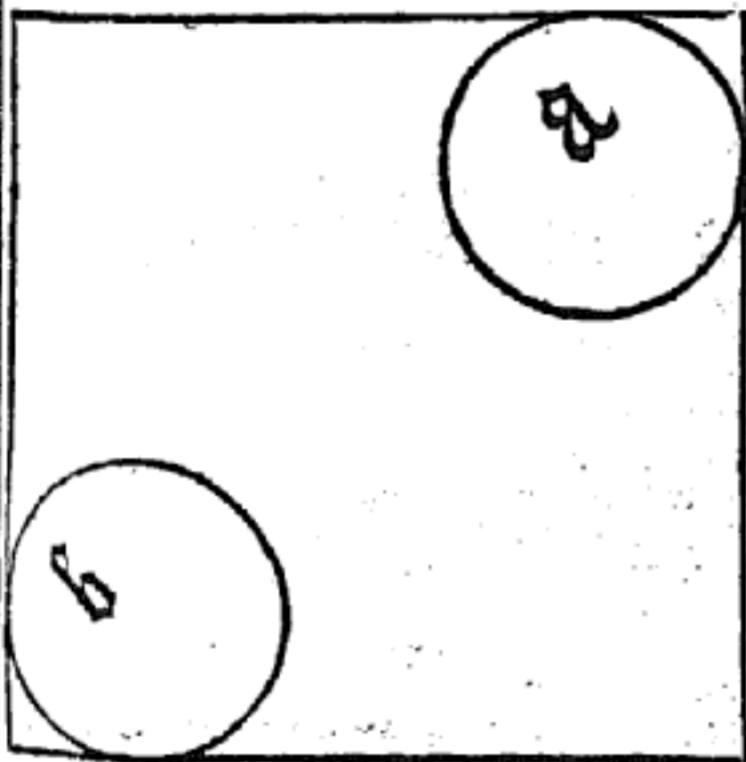
De astronomia.

xxij.
 ma de
 rono:

Astronomia est pars cū qua
 astrologi cognoscunt virtu-
 tes & mot⁹ quos celū habet
 in inferioribus effectiue: in
 arte ista loquit̄ de celo per
 d. designato. Et ideo si querat̄ aliq̄ du-
 biū de celo: recurrat̄ ad tertiuū subiectū.
 et respondeat̄ dubio scdm̄ qd̄ explicat̄
 in subiecto celitali asit̄ modo q̄ hoc qd̄
 sit de celo/ remaneat̄ illēsum: vt si q̄rat̄/
 vtrū sit aliud celū nisi celū hui⁹ mundi:
 Et r̄sideat̄ negatiue p̄ diffinitionē cōcor-
 dātie. Nā si aliud eēt celū/ ita ambo cō-
 uenirent in corporeitate & figura/ absq̄
 subiecto cōi ambob⁹: & implicaret̄ p̄tra-
 dictionē: qd̄ est impossibile. Species em̄
 nō possunt esse absq̄ genere: neq̄ distā-
 tia & p̄pinq̄tas eorū esse p̄nt vt apparet.

Sequitur tertia figura.

¶ Per istas duas figuras quartū vno
 vocat̄ a. alia vocat̄ b. que quidē distānt
 per partes superiores & inferiores: & nō
 per partes mediocres: vt p̄t per tres li-
 neas. Nāz due sunt longē: & vna breuis
 est. Et esset dare q̄ vacuitas esset subie-
 ctum linearum longarū & linee breuis: &
 sic darent̄ distātia & p̄pinq̄tas i sub-
 iecto vacuo: qd̄ est impossibile. ¶ Et in
 isto passu cognoscit intellectus q̄ aliud
 celum stellatū nō est capax ad eissendū:
 vt nō sequat̄ predictū incōueniens: neq̄
 diffinitio concordantie destruat̄: tñ dico
 q̄ possibile est scdm̄ celū esse/ eo qz po-
 testas dei est infinita: & si esset/ distātie
 quidē & p̄pinq̄itates essent in poten-
 tia & in dispositione: sed extra celos non
 essent actu/ deficiente subiecto. scz loco
 existente inter celos vacuitate. ¶ Sed
 hic miratur intellectus que est causa cū
 sol nō sit calidus/ que est ratio quare ca-
 lesfacit aerem. Sed considerat q̄ sol sic
 causat calorem per suam presentia: sicut
 tenebras per suam absentiam vt dies &
 noctes esse possint.

De arithmetica.

Arithmetica est ars inuenta
 ad numerandū multas vni-
 tates. Principia arithmeti-
 ce sunt principia huius ar-
 tis. Nam principia primi-
 tiua in q̄tum primitiua/ sunt numerā-
 lia. Sicut bonitas que est vniū principii
 in genere: et magnitudo aliud &c. Et qz
 principia sunt mixta ad inuicē: ideo com-
 ponūt numerū numeratū habētes duas
 species: videlicet numerū parē / sicut
 duo principia: & imparē sicut tria/ aut
 quinqz principia &c. Et in istis qd̄ dua-
 bus speciebus ois numerus numerat̄.
 ¶ Sunt alia principia numeri per cor-
 relatiuos scde speciei regule c. conside-
 ratos: sicut in essētia bonitatis in quo
 vnus correlatiuus est bonificans: alter
 bonificat⁹: & alter bonificare. Et in istis
 tribus / numerus p̄ficiat̄ quo ad essētia
 bonitatis. ¶ Bonitas in numero signifi-
 cat primā vnitatē: & bonificatus scdm̄
 ortam a prima vnitāte. Bonificare aut̄
 tertiā ortam a predictis. Et qz iste tres
 vnitates sunt per numerū parē & impa-
 rē. ideo multiplicat̄ numerus per pa-
 rē & imparē. Sicut ter tria sunt. i. vni-
 tates: & per cōpositionē numeri paris et
 imparis inuenitur quinta vnitās. Nam
 duo & tres sunt quinqz vnitates. Et sic

Lxxxij.
 forma de
 arithme-
 tica.

Decima pars

de alia. Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū arithmeticus componit et multiplicat numerū. Ampli⁹ ut arithmeticus multiplicare possit numerū per tertiam speciem c. in figuris: sicut x. unitates in ista littera. x. que ista significat. x. unitates et sic vsq. c. et vsq. ad m. et sic de alijs. Et in isto passu cognoscit intellectus q. arithmetica est derivata a geometria. Sicut em̄ per figurā que est in capto geometrie/linea circularis mensuratur a geometria: cum tribus quadrangulis: sic arithmeticus cum istis literis videlicet. x. c. d. et m. mensurat mille. Et omnia illa signantur in regula modalitatis etc. In scōa specie regule c. numerus habet figurā. In quarta specie regule c. in quibus figuris intellect⁹ cum sensu et imaginatiōe attingit multas unitates: sicut intellectus geometrie q. attingit cum sensu hoc qd est extra sensum: ut in figura a. et b. dicitur.

De musica.

Lxxxv. forma de musica.

Musica est ars inuenta ad ordinandū multas voces concordantes in vno cātu sicut mulesa principia ad vnu finem: et ista definitio signat per diffinitionē concordantie et principij diffinitionē. Iterū recepta est per relationē ad correlatiuos musice: sicut em̄ carpentator cōcepit figurā arche in sua mente. Et ipse eā deducit de potētia in actū. Sic quidē musicus concipit vocē ordinat in mente: et ipsam deducit in tertiam speciem regule c. in qua musica est habitus cum quo musicus est practicus. Musici est practicus per sex gradus ascendendo et descendendo/sic dicēdo. ut re. mi. fa. sol. la. Sed hic mirat intellect⁹ quare sunt sex gradus: et nō plures nec pauciores. Sed recordatur capm̄ recitandū supra tractatus. Et in isto passu cognoscit intellectus per quē modū debet se iuuare cum centū formis superius tractatis applicando illis dubia quesita. Sed adhuc miratur intellectus de quinq. vocib⁹/quare sunt quinq. et non plures nec pauciores. Sed recordat. iij. sphaeras elementorū/et quintā essentiā que sunt per tertium et septimū subiectū signate. Et q. ipse cōstitunt in motu: et q. motus generat sonū: et musicus a sono extrahit vocem. Inde cognoscit intellectus q. ordinata vox primitiua est per quinq. voces simplices ex quibus deriuant littere consonantes siue compositte. Et sic cognoscit quare sunt quinq. vocales et non plures nec pauciores. Iterū miratur intellectus q. ista e. est magis cōponibilis cum alijs literis in alphabeto q. a. et a. q. u. et quare i. et o. nō causant cōsonantes/sicut faciūt a. et u. Sed recordat triangulū cōpositū ex maiortate et minoritate quem intrat iste vocales. Nam e. h. plus de maiortate q. a. E quidē causat b. c. d. f. g. l. m. n. p. r. s. t. et x. In alphabeto autē a. causat h. k. a. quidem maior est q. u. eo q. causat duas literas cōsonantes supradictas: sed u. causat q. tātū. Et sicut maiortas et minoritas sunt i. vocalib⁹: et p. his equalitas est in o. et i. nullā em̄ cōsonantē causant. Intellectus sic cōsiderat e. maiorē q. a. rōne materie/cognoscit q. e. puenit cum motu terre: a. autē cum motu aque. Ratio huius est q. terra h. plus de materia q. aqua. Sed u. cōuenit cum motu serie: q. h. minus de materia q. aqua: o. autē cōuenit cum motu celi: q. figurat. in ore p. voces ad similitudinē figure circularis. Sed i. cōuenit cum igne rōne gracilitatis et acuitatis/ex eo q. h. minus de materia.

sonantes siue compositte. Et sic cognoscit quare sunt quinq. vocales et non plures nec pauciores. Iterū miratur intellectus q. ista e. est magis cōponibilis cum alijs literis in alphabeto q. a. et a. q. u. et quare i. et o. nō causant cōsonantes/sicut faciūt a. et u. Sed recordat triangulū cōpositū ex maiortate et minoritate quem intrat iste vocales. Nam e. h. plus de maiortate q. a. E quidē causat b. c. d. f. g. l. m. n. p. r. s. t. et x. In alphabeto autē a. causat h. k. a. quidem maior est q. u. eo q. causat duas literas cōsonantes supradictas: sed u. causat q. tātū. Et sicut maiortas et minoritas sunt i. vocalib⁹: et p. his equalitas est in o. et i. nullā em̄ cōsonantē causant. Intellectus sic cōsiderat e. maiorē q. a. rōne materie/cognoscit q. e. puenit cum motu terre: a. autē cum motu aque. Ratio huius est q. terra h. plus de materia q. aqua. Sed u. cōuenit cum motu serie: q. h. minus de materia q. aqua: o. autē cōuenit cum motu celi: q. figurat. in ore p. voces ad similitudinē figure circularis. Sed i. cōuenit cum igne rōne gracilitatis et acuitatis/ex eo q. h. minus de materia.

De rhetorica.

Rhetorica est ars inuenta cum qua rhetorici colorat et ornat sua vba. Et q. ars ista est generalis: idcirco rhetorico est generale subiectum ad ordinandū sua verba: videlicet ut cum dicitur. Bonitas est magna: et bonitas est eterna: et iam ornat plus q. iungunt/dicēdo sic. Bonitas est magna et eterna. Et ideo rhetorici ornat sua verba q. colorat pulchri subiectū cum pulchro predicato. Sicut predicari in figura a. omnia principia de vno eodez subiecto. Est alius modus ornandi siue colorandi: videlicet ornare principij cum suis correlatiuis. Sicut ornare bonitatē cum bonificatiue/bonificato et bonificare. Adhuc ornare quēlibet relatiuū cum alijs relatiuis dicēdo sic bonus/magnus et eternus p. ducit bonificatū/magnificatū et eternitatum. Amplius est alius modus ornandi: videlicet ornare principij cum sua diffinitione et cum diffinitionibus alior. principior. ut cum dicitur. bonitas bona/magna et eterna est ratio bono q. p. ducat bonū/magnū et eternū. Sicut logicus inuenit naturales cōiunctiones inter subiectū et predicatū: ut vera cōclusio sit in syllogismo. Sic rhetorici inquirunt naturales cōiunctiones inter subiectū et pre-

Lxxxvi. forma de rhetorica.

dicatū: vt pulchri subiectū possit ornari a suo essentiali predicato/ dicēdo sic. **D**omina regina habet pulchrā faciē / pulchros capillos/ pulchras manū/ et hūmōi. ¶ Est adhuc alius modus ornandi subiectum per accidens: vt cū dicitur. **D**na regina habet pulchrā coronā: et loquitur pulchra verba: et dicitur regina est bona: et hoc patet per regulā g. ¶ **I**terū rhetoricus ornatur cum voce significatiua: vt cum dicitur/ apellatio et mayus qui sunt pulcherrima vocabula: quādo dicitur october et nouēber/ eo quod signat flores/ et folia/ et auium cantū/ et renouationē temporis/ et rerū generabiliū. **O**ctober autē et nouēber nequaquā. **H**oc idē potest dici de fontibus/ fluminibus/ riuulis/ pratis/ arboribus/ ymbus et hūmōi: quod sunt pulchra vocabula secundum sensum et imaginationē: et hoc patet per regulā e. ¶ **R**hetoricus sicut laudat amicum suum cum pulchris verbis applicatis ad finem bonum: sic vituperat et iperit inimicum cum pulchris verbis et remotis et deuiatis a suo fine: vt cum dicitur religioso inhonesto. **S**i ego fuisset religiosus/ habuisset pulchra honesta verba: et hoc patet per definitionē finis concordantē et contrarietatis. ¶ **A**dhuc rhetoricus ornatur sua verba secundum officium gentium: vt quāsi homo loquitur de scia/ de largitate/ et castitate / et hūmōi. **E**t similiter in militia est rhetorica: quāsi dicitur: homo loquitur de audacia/ de probitate/ nobilitate/ de equo de ense etc. **E**t de arte mercature loquitur de argento/ de auro/ de mercibus preciosis/ et huiusmodi. **E**t in agricultura loquitur de campo/ ferro/ honore/ et platis et animalibus. **N**am sicut mercatori est pulchrum vocabulum loqui de auro etc. sic est pulchrum vocabulum rustico loqui de campo aut ferro/ et huiusmodi. ¶ **A**dhuc rhetoricus ornatur cum tribus gradibus: videlicet positiuo/ comparatiuo/ et superlatiuo. **S**ed ornatur plus cum comparatiuo/ quā cum positiuo: et plus cum superlatiuo/ quā cum comparatiuo: vt cum dicitur: rosa est pulchra: sed plus ornatur cum dicitur: rosa est pulchrior flos quā viola. **E**t iam plus quā dicitur: rosa est pulcherrima omnium florum. **E**t hoc patet per definitionem maioritatis et minoritatis. ¶ **I**tem rhetoricus ornatur quādo colorat pulchrum subiectum cum pulchro adiectiuo: aut deornatur pulchrum subiectum cum pulchro adiectiuo: vt cum dicitur: regina est bona: regina est inhonesta. **N**am inhonesta pulcherrima vocabulum est quā malicia. ¶ **R**hetoricus cum pulchra forma colorat materiam: et cum pulchra materia colorat formam:

vt cum dicitur. **C**orpus humanū habet animam rationalem: et anima rationalis habet corpus bene dispositū ad agendum bonū cum vigore/ et hūmōi. **E**t hoc est manifestum per scalā principij et sue definitionis. ¶ **A**mplius rhetoricus ornatur medium cum pulchro principio: et ornatur finem cum pulchro medio: sicut in amore in quo amans bonus amat de sua bonitate bonū amare: et amatus est ornatus et coloratus de suo amore: sicut bonus qui est habitus de bono habitu. **E**t hoc patet per definitionem principij/ medij et finis. ¶ **A**lterius rhetoricus plus potest ornare sua verba cum principijs substantialibus et necessarijs: quā cum accidentalibus siue contingentibus/ sic in factis: quod plus est existētia quā apparentia. **R**atio huius est: quod principium necessarium plus quiescit in fine: quā accidentale siue contingens. **E**t hoc patet per triangulum maioritatis et minoritatis: et per definitionem principij et finis. ¶ **A**mplius rhetoricus ornatur sua verba declarando per possibile et impossibile: et per facile et difficile: et per vtile et inutile: et per frequentius et rarius/ et hūmōi: et hoc patet per regulam b. c. d. etc. ¶ **A**dhuc rhetoricus ornatur sua verba cum puerbis pulchris applicatis ad propositū: vt patet in rhetorica noua quam fecimus.

De logica.

Logica est ars cum qua logicus inuenit naturalem connectionem inter subiectum et predicatum / que est medium cum quo necessarias conclusiones scit facere. **L**ogic⁹ per definitionem medij inuenit medium contiguum: et per convenientias existentes inter subiectum et predicatum: et de hoc datur exemplum in multiplicatione quarte figure. ¶ **A**dhuc logicus tractat de quinque predicabilibus et de .x. predicamentis: et de hoc exemplum in tractatu centum formarum. ¶ **I**tem logicus tractat de syllogismo: et de figuris: et de fallacijs: et de omnibus istis iam superius exemplificatum est in multiplicatione quarte figure. **E**t ideo si de logica aliquod dubium videtur siue questio peregrina / reducat ad ea que dicuntur de logica/ tenēdo de questione affirmationem vel negationem tali modo quod ea que dicuntur de logica in hac arte/ remaneant illesa. ¶ **A**dhuc logicus facit predicatum superioris de inferiori: sicut animal de homine predicatur: et corpus de animali: et substantia de

Lxxxij.
forma de
logica.

Decima pars.

oportet. ¶ Itē ponit multiplicatē generis: ponit genus generalissimū: vt substātiaz genus subalternū: vt corp^o animal. Et similiter species multiplicatē ponit. Nā ponit species subalternas: sicut sunt oia illa que sunt inter substātia z hoies in recta linea. Homo autē est species specialissima: sub ipsa enim nihil est: et oia sunt p^o triangulū maioritatis / minoritatis / equalitatis: z per triangulū principij mediū z finis: sicut bonitas q̄ est principij generalissimū / q̄ non contrahit: q̄ autē contrahit in medio / est genus siue p̄cipij subalternū: sic dicendo: bonitas est magna. Nā inter generalissimū z specialissimū consistit: sed q̄ contrahitur ad speciem specialissimā siue ad iduū respectu finis tūc t̄pis est principij specialissimū: vt cū dicitur bonitas hois siue petri est magna. logic^o tractat de differentia differētiādo: z de cōcordātia cōcordādo: z de cōtrarietate contrariando: vnde intellectus cognoscit p^o quē modū logica est applicabilis siue applicanda ad figurā a. z t. z etiā cognoscit p^o quem modū logicus nō pōt stare corāz artista huius artis: nā logicus volens destruere principia huius artis q̄ sunt stabilia et immutabilia / cōfunditur petendo ab eo qd̄ intendit cōcludere: z intellecta cōclusionē cōcluditur ei cū stabilitate z immutabilitate principiorū z specierū / regularū: z statim nesciet quō euadet. ¶ Itē logicus tractat de diffinitōe cōsiderata p^o primā speciem regule c. t̄tum: generalis autē artista huius artis p^o oia species regule c. tractat. Logic^o tractat de secundariis intentionibus adiectis primis: s̄ generalis artista tractat de primis p^o secundam speciem regule c. z per primam z quartā de secundariis sicut logic^o. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus q^o logica est scientia instabilis siue labilis: hęc autem ars generalis permanens est et stabilis. Itē logicus facit conclusionem cū duabus p̄missis: generalis autem artista huius artis cum mixtione principiorū z regularum. ¶ Adhuc logicus non potest inuenire veram legem cum logica: generalis autem artista cū ista arte inuenit. Nam illa lex est vera quam principia z regule huius artis intrare possunt. ¶ Amplius logica est ars difficilis ad addiscendum: hęc autē ars est multum facilis ratione mixtionis et concatenationis principiorū et regularum. Et ideo plus potest addiscere artista. de hac arte vno mense / q̄ logic^o de logica vno anno.

De grāmatica.

Grammatica est ars ad inueniendū modū recte loquendi / recteq; scribendi p^o diffinitionē differentie. ¶ Grammatica diuidit̄ in .ix. modos: ¶ Primus modus est de grammatica: z de numero octo partū oratiōis. ¶ Secundus de casu. ¶ Tertius de cōiugatione. ¶ Quartus de declinatiōe. ¶ Quintus de genere. ¶ Sextus de regimine. ¶ Septimus de constructione. ¶ Octauus de orthographia. ¶ Nonus de figura. ¶ Grammatica est applicabilis siue applicanda huic arti. Nam sicut grammatica docet modū recte loquēdi / recteq; scribendi: sic ars ista docet inuenire alias artes. Idcirco grammaticā ad hanc artem applicamus: vt in nostro intellectu magis certa sit et clarificata. ¶ Octo sunt p̄tes oratiōis: vt: nomē / pronomē / p̄cipiū / verbum / coniunctio / p̄positio / aduerbium et interiectio. ¶ Nomen applicabile est principij huius artis / sicut bonitas / magnitudini &c. ¶ Nomina enim sunt pronomen quod eisdē est applicabile siue applicandum: nā pronomen p^o proprio nomine ponit: principia enim huius artis nota sunt: vt iam dictū est superius: p̄prietatē habent: quia propria nomina sunt ratione generalitatis quā habent. Nam applicari possunt vniūq; facultati. Principia autem alteri^o facultatis siue sciētiē nō possunt applicari alijs sciētijs: non enim habēt p̄prietatē ita generalē / quē admodū principia huius artis habent. ¶ Verbum est applicadū secundē speciei regule c. videlicet bonificare / magnificare &c. Significant enim actū quemadmodū z verbū. ¶ Participij applicabile est in eadē specie c. vt patet p^o significatiua bonificantis z bonificati / magnificantis z magnificati / z cetera. ¶ Coniunctio implicata est in eadē specie c. s. in bonificare. Nam bonificare cōiungit bonificatē z bonificatum ad essendum vniūz cōcretum perfectum: sicut coniunctio cōiungit diuersas dictiones ad essendum vnam perfectam orationē. ¶ Adhuc aduerbium in eadem specie implicatur: vt cū dicitur / bonificans bene bonificat sub bonificatū. Nam vniūquodq; agens bene intendit educere de se suum effectū: ergo ipsi implicatur aduerbium. ¶ P̄positio est applicabilis ad quartam speciem regule c. vel ad regulam instrumentalitatis. Nam grammatic^o de ipsa grā

Lxxxvii.
forma de
grammatica.

matica facit instrumentū cum quo redu-
cit casum ad actū. ¶ Interlectio diffini-
tioni voluntatis est applicanda: p voluntatē
em̄ tristitia aut leticia maxime indicat.

¶ De casu est dicendum.

¶ Nōlatiu⁹ casus implicat i scōa specie re-
gule c. f. in bonificante. Nā bonificas p
se est non descendens ab aliquo alio in
q̄tuz est nōlatiuus: et est principiu alio-
rum casuum ab eo descendentiū. ¶ Si-
militer genitiuus implicat in scōa spe-
cie regule c. videlicet in bonificato et bo-
nificare. Bonificatus em̄ et bonificare a
bonificante sunt descendentes: sicut ge-
nitiuus a suo nōlatiuo. Et etiam ad ter-
tiam specie regule d. pōt applicari. Nāz
illa possessionem signat: sicut genitiuus.
¶ Adhuc datiuus implicat in scōa spe-
cie regule c. f. in bonificato et bonificare.
Nam bonificans dat ei esse: et ambo/ scz
bonificas et bonificatus/ dant esse ad bo-
nificare. ¶ Adhuc accusatiuus implicat
in eadē regla. s. in tertia specie. ¶ In ipsa
em̄ terminatur actus agentis/ tanq̄ in
patiente. Accusatiuus em̄ est ille casus
in quo terminat actus agentis/ tanq̄ in
suo agibili sine patiente. ¶ Amplius vo-
catiuus implicat i quarta specie eiusdē
regule. In ipsa nancz vocatiuus hz suuz
vocatū obiectiue. Et etiam in regula d.
potest applicari: vt ptz bene intuenti nā-
turā predictę regule. ¶ Ablatiuus impli-
catur in scōa specie c. f. in essentia boni-
ficantis/ bonificati et bonificare. Nā ipsa
est principiu et causa istorū triū correla-
tiuorū essentialit et naturaliter. ¶ Con-
iugatio est implicata in scōa specie re-
gule c. f. in essentia et suis correlatiuis: vt
in bonitate et suis correlatiuis. Bonitas
em̄ est principiu et causa suorū correlati-
uorum ab ea descendentiū/ et se ad inui-
cem differentū scōm suas diuersas p-
prietates: sicut in coniugatione est dare
aliq̄ principiu a quo deriuentur voces
multe differentes se ad inuicē per perso-
nas/ et tpa/ et mor⁹/ et sic de alijs. ¶ De-
clinatio implicat in scōa specie regule c.
nā bonificare et bonificatus descendunt
a bonificāte generādo: sicut vnus casus
ab alio declinādo. ¶ Genus implicat in
correlatiuis scōe specie regule c. Nā in
in ipsis om̄e genus implicat. Bonificas
em̄ signat masculū genus ratioe actio-
nis: bonificatus nō femininum ratione
passionis: bonificare autē ratione neu-
tralitatis in neutrū. ¶ Regimē implica-
tur in maiou potestate et virtute respec-
tu regentis: et etiā in minori potestate
et virtute respectu recti siue regibilis.

Habenti em̄ maiorem potestātē et virtu-
tem competit regere et nō regi. Sed ha-
benti minore potestātē et virtutē compe-
tit regi et non regere. Comiti quidē com-
petit regere suū simplicē militem: et non
ecōuerso. ¶ Cōstrucio implicat in tria-
gulo principij/ mediū et finis ratione or-
dinis debiti. Principiu em̄ prius est me-
dio et fine scōm viam nature: et hoc ptz
per eius diffinitionē. Et etiā mediū pri-
us est ipso fine: vt etiā ptz per eius diffini-
tionem. Et finis est vltimus: vt ptz per
eandem rationē. In fine em̄ principium
quiescit: et hoc fit per rectū et debitū ordi-
nem. Sic quidē etiā in cōstructione sup-
positum preponit/ et appositū postponit
vt cum dicitur petrus currit. Non em̄ bene
ordinat qui vult tectū preponere edifica-
tioni domus. Fundamentū autē et paries
post edificare: nam impossibile est. ¶ Or-
thographia in regula modalitatis im-
plicatur. Ipsa em̄ regula docet quomo-
do pars est pars: et quomodo vna pars
est in alia parte: siue cōiungit cum alia
parte. ¶ Adhuc quomodo partes sunt i
toto: et totum in suis partibus: et postmo-
dum quomodo totum transmittit extra
se suam similitudinē: sic et in orthogra-
phia in qua docet quomodo littera est
hoc quod est: et quomodo vna littera
coniungitur cum alia littera: et vna ora-
tio cū alia oratione: et vn⁹ accent⁹ cū alio
accentu et c. ¶ Figura implicatur in diffi-
nitione contrarietatis: et cōcordantie diffi-
nitioni quidē cōtrarietatis applicatur.
Nam inquantū figura est vitiū factum
contra rectā grāmaticam/ contrariatur
grammaticę. Sed qz ipsa figura potest
esse in grāmatica per aliquā rationem
quam continet in se: ideo diffinitioni cō-
cordantie applicatur. Nam illa ratione
quāz habet figura/ cōcordat cū grāma-
tica: et est posita i grāmatica: aliter enīz
non poneretur in ea.

De moralitate

Moralitas est habitus ad agen-
dū bonū aut malū. ¶ De mo-
ribus tractauim⁹ in nono sub-
iecto: et ideo si queratur de ali-
qua moralitate q̄ sit in ipso subiecto ex-
plicata/ recurrat ad ipm subiectū: si nō
fuerit implicata/ recurrat ad ea q̄ sunt
explicitata et in ipso subiecto: sicut si que-
ratur de iniuria/ recurrat ad iusticiam.
Et si querat de largitate/ recurrat ad
auariciam. Vnum enim contrarium co-
n. iij

Lxxix.
forma de
moralita-
te.

Decima pars

Documē-
tum ad vi-
tia vitāda

gnoscat per reliquū. Qui de vna virtute facit subiectū & de illa predicantē principiā huius artis: ipsa quod virtus multiplicat & fortificat / non quo ad essentia / sed quo ad actū: vt cum dicitur. Caritas est bona: caritas est magna: caritas est durabilis &c. Et sic disponit charitatem quod ipsa sit habitus cum quo homo agat charitatem bene / & magistraliter / & durabiliter &c. Qui autē vult destruere vitium: faciat de eo subiectū: & de ipso predicantē principiā huius artis / dicendo sic. Crudelitas est mala: crudelitas quantum est magna / tantū est mala: quantum est durabilis / tantū est mala & periculosa &c. Qui bene magistraliter vult vti virtute / discurreat eas per euacuationē tertie figure: vt cum dicitur. Caritas est bona & magna. Deinde querat quod est caritas bona & magna: & sic de alijs que continentur in camera b. c. Et postmodū descendat ad cameram b. d. Et sic de alijs: & dicat / bonitas charitatis de quo durat? Et tūc respondeat per illū modum per quē respondet in illa camera de questionibus que in illa sunt / tali modo quod non sequatur contrarietas inter hoc quod dicitur in ipsa camera: & hoc quod dicitur de charitate. Et hoc idē suo modo potest fieri de crudelitate. Et ideo per talē modū caritas habebit nutrimentū: sed crudelitas nō. Bonū enim per se est amabile quoniam cognoscitur cum magnitudine & duratione per hoc quod superius dictum est. In multiplicatione quarte figure potest moralis vti virtutibus contra vitia / discurrendo virtutē sine vitium per tabulā / inquirendo mediū artificialiter: sicut facit logicus secundum suam artē. Et per talē modū moralis potest se habitare de virtute: & denudare se de vitio: sicut de charitate & bonitate que sunt in conuenientia nature moralis: eo quod caritas absque bonitate esse nō potest. Sicut homo qui sine animalitate esse nō potest. Et de tali artificio & doctrina valde gaudet intellectus. Omne vitium & omnis virtus possunt inueniri per species regulā. Vitium siue virtus est inuenibilis per vnum modū quo ad vnam speciem: & per alium quo ad alteram. Sicut sensus quod per vnum modū inuenitur in pomo colorem: & per alium modū saporem: et per alium gravitatem. A simili caritas discursiva per quattuor species c. inuenitur diuersimode. Et sic de crudelitate potest dici & inueniri. Qui vult habere virtutes & euitare vitia: aut quod vult multiplicare virtutē & diminuire vitium / recurrit ad quartū subiectum quod est de homine. Et secundum quod inuenitur hōiem discursum per

principia & regulas / adiunget se ad acquirendum virtutes / & ad euitandum vitia: & si ad hoc impedit / recurrat ad subiectū imaginationis / & ad subiectū sensus: tunc erit magis dispositus ad acquirendum virtutes / & ad euitandum vitia. Si autē omnia ista nō sufficiant / recurrat ad primū subiectū / oratio: & tūc videat per quē modū deo est discursus per principia & regulas / habituando se de spe. Et istud est vltimū remediū. Et si attingit finē / bene quidem. Et si nō attingit ipsum / deficit: quod nescit agere artificialiter de ista arte.

De politica.

olitica est ars cum qua burgenses procurant publicā utilitatē ciuitatis. Ipsa quidem derivat a moralitate: et ideo politica tractabilis est per nonum subiectū / acquirendo virtutes contra vitia cum quibus virtutibus publicā utilitas constituitur / discurrendo politicam per principia & regulas huius artis suo modo. Sicut discurreunt virtutes et vitia in nono subiecto: & ipsa est cognita per suam diffinitionē / & per suos correlatiuos per scōm speciem regule c. signatos: per tertiam speciem est habitus gentis. Et per quartā speciem gentes habent habitum politicū. Et sic potest discurre politica per alias species regulārū suo modo. Politica est ordo positus in sensu cum virtutibus: sicut in ciuitate in qua positū est forum rerū quibus homo vitatur causa necessitatis / sicut victualibus & alijs rebus similibus istis. Uterius politica est ordo quo ab bene esse: sicut pulchra assituatio vicorū / platearum et aliorū locorū / & ornatus indumentorū / & huiusmodi. Amplius politica requirit in ciuitate muros / valla & armaturas &c. cum quibus istis oibus ciuitas possit se defendere a suis inimicis. Inter ciuitatē & suū dominū debent esse priuilegia existientia sub ratione mediū: sicut logicus facit inter subiectū & predicatū cum diffinitione concordantie & finis. Et illa priuilegia debent custodire cōsules / burgenses: vt inter dominū & ciuitatē sit temperamentū & ius determinatū. Politica in ciuitate est forma generalis respectu ciuitatis. In qualibet autē domo ciuitatis est forma specialis: et hoc cum medio in quo coniunguntur forma generalis & specialis. Et hoc per diffinitionē concordantie / et per mixtionem principiorum: ipso tamen medio ab omni con-

Xc. forma
de politi-
ca.

trarietate remoto. ¶ Politica metaphy-
sice sana est per mentem sanam consu-
lum virtutibus habituatorum: infirma-
tur autem & difformatur per cōsules ha-
bituatoꝝ vitioꝝ. ¶ Politica vivit cū prin-
cipijs substantialibus & necessarijs: sed
est in periculo mortis cum principijs ac-
cidentalibus & contingentibus. Et cum
politica nō sit subiectū difficile: ideo hec
que diximus de ea sufficiant.

De iure.

Xc. for-
ma de iur-
te.

Ius est actus regularis in ho-
mine de iusticia habitato
per primā speciē regule c.
¶ Quattuor sunt principia
p̄mitiva iuris. s. ius divi-
num / ius gēnū / ius naturale / & ius posi-
tū. ¶ Ius divinū consistit p̄ diffinitio-
nem maiortatis / minoritatis & concor-
dātie existētiū inter deū & hoīem. ¶ Ius
gēnū p̄sistit p̄ diffinitionē p̄cordātie et
equitatis existētiū inter hoīem & hoīem.
¶ Ius autē naturale consistit necessaria
diffinitione rōnis / bonitatis magnitudi-
nis &c. ¶ Sed ius positū consistit vo-
luntaria ratione hominis / inveniēdo
ipsum / ponēdo diffinitionem bonitatis /
magnitudinis / &c. Et in istis terminis
sue principijs omne genus iuris conti-
netur per eōdem speciē regule c. ¶ Per
tertiā speciē c. ius est in alio. Et p̄ quar-
tam speciē eiusdē / actionē habet in iudi-
cato. ¶ Iterū ius habet formā & mate-
riam in scōa specie d. & prima e. ex q̄bus
est. In scōa autē specie e. iusticia est sub-
iectū iuris i iudicio: sequit̄ q̄ iusticia sit
subiectū de quo predicent̄ p̄cipia hui⁹
artis cum diffinitionibus eoz: vt cū dē.
Iusticia est bona: iusticia est magna &c.
¶ Unde sequit̄ q̄ iusticia est ratio bona
& magna iudici / vt ip̄e faciat bonū & mā-
gnū iudiciū &c. Et per hoc p̄t̄ q̄ princi-
pia huius artis sunt forme ip̄ius iusti-
cie sine q̄bus iusticia perfecta esse nō po-
test. ¶ Ipa q̄dē iusticia est subiectū eaz
que substat̄ in eo. Verūtamē ip̄a ius-
ticia est forma respectu iudicis habi-
tuati de ip̄a. ¶ Iterū est forma ratione
actionis quā habet iudex cum ea in iu-
dicato: & per p̄sequens p̄t̄ q̄ iudicatus
est sua materia / cōsiderandō isto modo.
Nam supra ipsum iudiciū sit a iudican-
te: sicut actus sit in agibili ab agēte. Et
hoc clare p̄t̄ per tertiam speciē regu-
le c. ¶ In iudicio recto & perfecto sequi-
tur q̄ iudex discurrat iusticiā per prin-
cipia & regulas hui⁹ artis / sicut discursa

est in nono subiecto. Et si hoc facit / ius-
ticia cum iudicio in iudicato est forma
perfecta et necessaria: & sine aliqua con-
scientia dubitativa iudex vti potest ea
in suo iudicato. ¶ Si autem iudex eam
non discurrat per antedicta: vt supra di-
cum est: male quidem contingenter / et
etiam cum conscientia vitur dubitati-
ua predicta iusticia: quod est anime sue
magnum & terribile periculum. Qui em̄
magnum dānum dat absq̄ prudentia &
discretionē / dignus est iudicio penoso.
¶ Ius scriptum verum est: si principia
et regule huius artis in eo esse possint.
Si autē in eo esse nō possint / tale qui-
dem ius fantasticum / & fictum / & diffor-
matū est. Principia namq̄ huius artis
et regule / vere & necessarie sunt sine ali-
quo defectu. Nam vnumquodq̄ verum
et necessarium est / q̄ id quod est non po-
test aliter se habere. Sicut cristallus po-
situs supra diuersos colores coloratur:
sic leges aut canones quando ponuntur
sue applicantur istis principijs & regu-
lis huius artis colorantur: hoc est forti-
ficatur diuersis rationibus necessarijs.
Et cito iudex per istum modū videt ve-
ritatem vtriusq̄ partis: quod non facit
absq̄ predictis: immo cum magna viu-
turnitate tēporis & laborioso studio ha-
bet videre veritatem: & adhuc est dubi-
tatio. ¶ Et in isto passu cognoscit intel-
lectus q̄ ius non est ars: & q̄ non potest
reduci ad artem / reducendo ipsum per
predicta principia et regulas: cum ius
non sit ars: ideo non est mirum si est con-
fusum & prolixum: & intellectus in eo im-
peditur. Subiectū iuris in ala maxime
p̄sistit / tā p̄ memoriā q̄ p̄ intellectū: q̄d
est p̄tra debitū ordinē potentiarū ipsius
aie. Nam intellectus est primitiu⁹ ad in-
uestigandum & inveniendum iura: & vo-
luntas est consecutiva ad ipsum in eli-
dendo / deinceps memoria species con-
seruando. Et q̄ vniuersale est plus q̄
pticulare: & q̄ memoria est subiectū p̄-
ticulare p̄ticulārū ex q̄b⁹ nō est scia: idcir-
co quo ad plures ius nō est bene dispo-
sitū / nec bene ordinatū in ala. Et inde
p̄t̄ q̄ deficientib⁹ principijs / deficit ars.
¶ Forma iuris extra suā p̄p̄iā materiā
per regulam g. designatam / agere non
potest: nec e conuerso. Et ideo necessa-
rium est iuriste vt sciat que sunt mate-
ria & forma iuris. Forma respectu prin-
cipiorū huius artis est aggregatio tuorū
predictorū principiorū: videlicet / iustifi-
cativū / bonificatiuū / magnificatiuū &c. q̄
rōne cōcordātie in vna forma cōueniūt
¶ iij

Conclusio
quare ius
nō est ars.

Decima pars.

Iustificabile autē et hōificabile et magnificabile et sunt materia iuris: forma est et materia discursus per rectā lineā regulā et cū diffinitionibus principiorū. Et in isto paragrapho applicatur est quod de iure dici potest. In iure intellectus est fortior cū imaginatione quā cū sensu/ eo quod altior potētia est imaginativa quā sensus: et cū intellectus sit altior potētia quā imaginatio: ideo fortior est in seipso quā in imaginatione. Et ut iurista sciat agere de quolibet potētia scōm quod est magis alta et minus alta: consulo iuriste quod de subiectis designatis per e. f. g. habeat noticiā. Consulo quod iurista discurrat per species regularum antequā det iudicium. Aliquod enim iudicium est cōpetens cū vna specie/ quod non est cōpetens cū alia: sicut in secunda specie regule c. apparet. Nā ipsa secunda specie/ iura oriuntur a necessitate: sed tertia specie eiusdem regule procedunt a cōtingentia: et hoc manifestum est per diffinitionem maioritatis et minoritatis.

Documētum p iurista.

De medicina.

Xcij. forma de medicina.

Medicina est habitus cuius quo medicus procurat sanitatem patientis. Medicus dicitur currere ad mixturem principiorum et regulam huius artis. Nā per illud modum per quem miscetur/ habituat se medicus ad habendum habitum cum quo sciat facere mixturem medicinarum/ in faciendo decoctiones/ unguenta/ emplastra/ syrupos/ graduando herbas contra morbum. In subiecto per d. designato celum discurratur per principia et regulas: et quia principia superiora et regule agunt in inferioribus: ideo medicus currere dicitur ad antedicta subiecta: ut ipse videat sub quo constellatione infirmus patitur: cum quo et scōm quā dicitur agere/ siue praticare in patiente. Item medicus se dicitur habituate de subiecto per f. designato: ut ipse sciat uti imaginatione/ ut intellectus quod de sensualibus facit scientiam in predicta imaginatione/ sciat ipse ea uti extra sensum: et cum ea descendere ad sensum obiective: et cum sensu ascendere ad imaginationem/ tali modo quod imaginatio sit medium existens recte et ordinate inter sensum et intellectum: et hoc cum diffinitione medicus. Adhuc medicus recurrat ad subiectum per d. signatur: ut sciat uti sensu/ videndo colorem infirmis et urine eiusdem: et respiciendo feces ipsius/ odorando anhelitum/ et audiendo planctum/

Primum documētum pro medicina.

Secundum documētum.

Tertium documētum.

et clamores ipsius/ et sanus appetitum/ et tangendo pulsum/ huiusmodi. De medicus enim qui sensu uti nescit/ non est bonus medicus. Amplius recurrat medicus ad subiectum per h. designatum: ut de modo illius/ et per quem vegetatiua est discursa/ sit habituat. Per talem quidem modum medicus sciat cognoscere gradus herbarum/ et virtutes earundem quas habent in patiente: quia si fiet decoctio de vna herba calida in quarto gradu: et sicca in tertio: humida in secundo: et frigida in primo: et de alia herba frigida in quarto: et humida in tertio: et sicca in secundo: et calida in primo: et de alia herba humida in quarto gradu: frigida in tertio: calida in secundo: et sicca in primo: tunc temporis medicus poterit cognoscere per regulam g. que herba in decoctione est preualens/ siue habeat maiorem virtutem. Et ad hoc est dicendum quod herba calida in quarto gradu est preualens. Ignis enim dominatur supra aerem/ dando suam caliditatem. Et aer in aqua/ dando ei de sua humiditate/ unde patet quod ignis sit dominus aq. Amplius recurrat medicus ad subiectum per i. designatum: ut de modo illius per quem elementatiua est discursa/ ipse habituet cum quo medicus praticet in patiente: medico in cognoscere naturam elementorum/ et compositionem eorum in patiente: et hoc maxime medicis regulis f. g. h. i. k. Adhuc ea que scripta siue inuenta sunt per Hippocratem/ Galienum/ et Avicennam/ et sic de aliis: applicet medicus principia et regulas huius artis: et secundum quod applicare ea poterit in ipsis/ fiat iudicium: exponendo et declarando auctoritates eorum. Nā sicut capos huius veram noticiam et experientiam de bono/ aut falso auro/ fricando ipsum super quendam lapidem nigrum: sic medicus huius veram noticiam experientiam/ et scripturam medicine/ applicando eas principia et regulas huius artis/ respiciendo quem colorem/ metaphorice loquendo/ ab ipsis predictis scripturis recipiunt. Et in isto passu valde gaudet intellectus/ ratione cognitionis modi possunt: quia ipsa potest reduci ad artes per istam artem necessarium conclusionibus.

Nota.

De regimine principis.

Regimen est forma cuius qua princeps informat et regit suum populum ad bona moralia: et ideo princeps habituet intellectum suum de bono subiecto cuius quo sciat

Xciii. forma de regimine principalis.

regere et gubernare ipsum. ¶ Item recurrat ad alia subiecta: sicut ad subiectum b. cognoscendo et diligendo ipsum: nam per eius cognitiones dirigit se ad regnandum et gubernandum. ¶ Adhuc recurrat ad subiectum e. Nam principe cognoscere modum per quem homo est assuetus in principis et regulis ipse quidem sciet uti homine/iudicando ipsum/aut ei procedo. ¶ Simpliciter habeat noticiam subiecti per f. designati: ut ipse sua imaginatio sciat uti in civitate et in bello et in iudicio et in consilio et huiusmodi. Sicut enim rusticus nescit agere equum/currere. Sic princeps absque imaginatione ordinata nescit regnare. Intellectus quidem nescit uti rebus sensibilibus sine ordinata imaginatione. ¶ Adhuc princeps debet habere noticiam subiecti per g. designati: ut suo sensu sciat uti quo ad seipsum et quo ad suos officiales: et quod illa que sunt sensibilia deducat de imaginatione ad intellectum: et de intellectu ad nonum subiectum. Si autem princeps dixerit quod ei hec sunt difficultates: Respondetur illi quod ipse ad hoc faciat secundum posse suum: et ultra posse suum habeat suos sapientes qui sciant facere: et ei consilium dare. Tali autem modo principia et regule remaneant absque lesione: et princeps cum summo subiecto sit in concordantia: et ab omni contrarietate remotus. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem motus regimen principis reduci potest ad artem: et de eo scientiam agere. Et utinam princeps inveniatur qui regimen suum ad artem reducat/ad quam disponat filium suum: et ipsum eam doceat: siue doceri faciat. Et per consequens omnibus principibus de per consilio que eis addiscant.

cis. Nam ars est habitus impugnabilis. Miles quidem habens illam/habet victoriam contra illum qui arte nescit uti. ¶ Fortitudo est virtus fortificans cor hominis: et maxime quando de ipsa scit habere noticiam: et ideo quanto magis ipsa sciverit/tanto magis causat audaciam. ¶ Unde sequitur quod si miles vult scire perfecte fortitudinem/recurrat ad nonum subiectum in quo perfecte ipsa tractatur. ¶ Miles sine fide/spe et charitate/in bello non est munitus: et ideo miles se induat predicis virtutibus/deo tamen adiuante per illum modum per quem discitur in nono subiecto. ¶ Miles per bonitatem vult esse bonus: et per magnitudinem vult habere magnam victoriam et honores/huiusmodi. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus per quem modum militia ad artem reduci potest. Et etiam cognoscit quod virtutes maiores armature sunt in anima/que armature corporis cum quibus est munitus. Nam ars non consistit in corpore: sed in anima tantum. ¶ Militi competit quod sit nobilis genere: nobilitas quidem est magnus habitus in corde/a quo oritur magna audacia faciei et dextre manus/que causant victoriam/audacia cordis existere cum illis. ¶ In bello est necessaria magna imaginatio et magnus sensus. ¶ Magnitudo predictorum perficitur per discursum virtutum noni subiecti. Nam sicut unus ensis cum fortiori brachio devincit alium enses existentem in debiliore brachio: sic unus miles cum maiori sensu et imaginatione devincit alium militem in bello. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus quod quandoque pauci milites devincunt multos.

Fortitudo quid sit.

De militia.

Xciii. fo. de militia.

Militia est habitus cum quo miles inuat principem/ut possit tenere iusticiam. Miles enim inuentus est/ut per ipsum possit iusticia sustentari. Et ideo miles se debet habituare de iusticia per illum modum per quem iusticia est discursiva per principia et regulas huius artis in nono subiecto: ut de ipsa miles perfectam noticiam habere possit. ¶ Quomodo miles indiget prudentia in bello: ideo debet habere eam in habitu: ut cum illa fortior sit contra suos inimicos: scire ergo de eis miles secundum quod est discursiva in nono subiecto: ut cum ea artificialiter se defendat a suis inimi-

De mercantia.

Mercantia est habitus inventus cum quo mercator scit emere et vendere: ut ipse sua pecunia multiplicare possit: sicut in tractatu principiorum et regularum cognoscitur: videlicet per quem modum unum principium habet se cum alio: sicut mercatura emens se habet ad vendentem cum suis principibus et regulis: et vendens similiter ad ementem se habet cum suis: ut quilibet possit habere hoc quod est maius per hoc quod est maius. ¶ Unde sequitur quod ille mercator qui scit discurrere suum intellectum/imaginationem et sensum per principia et regulas huius artis: habet maiorem

Xc. fo. ma. de mercantia.

Decima pars.

scientie in emendo & vendendo / & alius mercator nesciens hunc discursum predictum. ¶ Mercator quicquid agit in emendo aut vendendo / facit illud cum suo intellectu et voluntate & memoria: & id debet uti ipsis potentis secundum ordinationem naturalem ipsius anime: videlicet quod intellectus sit primitivus intelligendo: & voluntas consequentia eligendo: & per consequens memoria species conservando: cum quibus sit emptio & venditio in foro: et id mercator ut artificialiter sciat facere / ponat suam imaginationem & suum sensum in mercatura / sine quibus non fiunt emptio & venditio. Et hoc sciet facere si sciat se habitare de subiectis per c. f. g. designatis. ¶ Et in isto passu cognoscat intellectus per quem modum unus mercator multiplicat magis pecuniam quam alter. ¶ In subiecto de e. tractat de homine: & per consequens de corpore eius. Nam pars illius est. Et quia emptio et venditio fiunt necessitate corporis: ideo bonus mercator discurrat suum intellectum per subiectum e. ut de rebus necessariis corporis habere noticiam possit. ¶ Tertia species quarta regule c. sunt magna subiecta mercatori mediante regula h. & i. Nam eadem mercatura sine rebus est per se & magni secundum locorum et temporis diversitatem. Nam res siue mercature habet plus de valore in uno tempore quam in alio: & plus in uno loco quam in altero. Et etiam plus in uno homine causa necessitatis et utilitatis. In altero autem homine causa boni est & honoris. ¶ Amplius secunda species regule c. mediante regula g. causat lucrum in emptione et venditione. Proprium enim ad altiores finem se habet quam appropriatum. Et idcirco res que proprie est necessaria homini / magis plongetur a pretentibus quam res que est necessaria per accidens. ¶ Mercatura in homine fideli & virtuoso est habitus perfectus: in homine autem deceptore & peccatore est habitus imperfectus: & id quod vult esse bonus mercator / habituet se de virtutibus per illum modum per quem tractat de ipsis in nono subiecto. Nam in mercatura habitus formatus ponit civitatem & societatem hominis: difformatus autem per variationem civitatis & societatis. ¶ Multa alia de mercatura possent dici: sed sufficiat ea que dicta sunt causa brevitatis.

De navigatione.

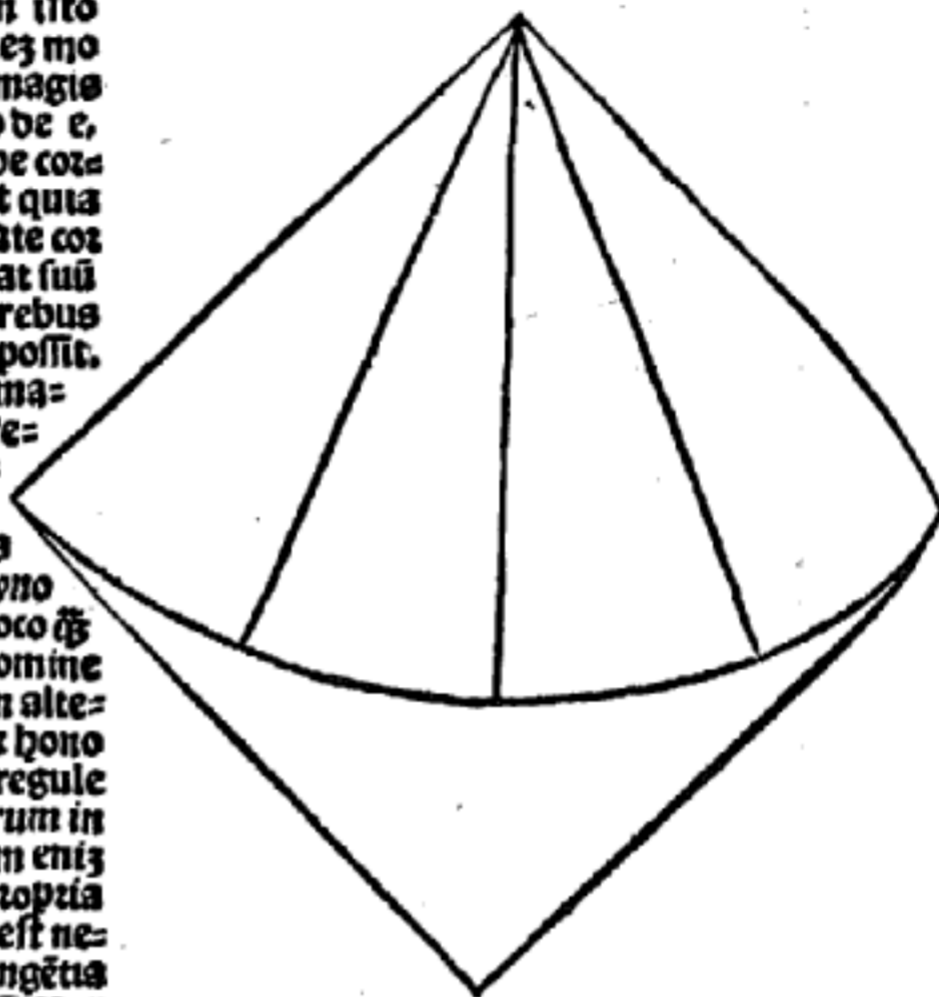
¶ Conf. nota
ma de na-
vigatione.

Navigatione est ars cum qua nautae sciunt ire per mare. ¶ Navigatio quidem descendit & oritur a geometria & motu / tempore / et loco mediantibus que ad suos correlativos per secundam speciem

regule c. signatos: que sunt motus / mobilis / & movere / tempore & loco mediantibus. ¶ Navis in uno tempore est in uno loco: & in alio tempore in altero loco. ¶ Quia geometria et arithmetica descendunt ab arte ista: ut superius probatum est in suis locis: ergo per consequens quod ars navigationis primitivae ab arte ista descendit: secundarie a geometria & arithmetica: ut patet per predicta. ¶ Et ad hoc declarandum / feci hic istam figuram divisam in quatuor triangulos: ut in ea patet: est constituta ex angulis rectis / acutis / & obtusis.

Sequitur figura navigationis.

¶ Et suppono quod in illo loco in quo sunt quatuor anguli acuti / sit transmontana portus navis: & quod ibi sit navis volens ire per orientem: sed vadit per exaloch: et quando fuerit per quatuor miliaria / ipsa quatuor miliaria penes exaloch non valent nisi tria versus orientem. Ratio huius est quia in duratione motus primo generatur unitas siue punctus: & quando navis inuenit per octo miliaria apud exaloch / ipsa quidem non valent versus orientem nisi septem. Ratio huius est: quia causatur secunda unitas que cum prima causat unam lineam compositam ex duabus unitatibus siue punctis. Et quando inuenit navis plus per quatuor miliaria / causatur tertia unitas: et sic causatur

triangulus per duodecim miliaria / ter
quater causatur quadrangulus / quater
tria. Et sic ostenditur per quem modum
in motu navis componitur triangulus
et quadrangulus. Per modum quem dedi-
mus de motu navis per duodecim milia-
ria / potest nauta cognoscere quod eundo per
exaloch / per centum miliaria deviat
navis ab oriente per .25. miliaria / nave
admittente in quattuor miliaribus penes
exaloch / unum miliarium apud orientem /
motu navis prius existente / per punctum
deinde per lineam / et postmodum per tri-
angulum / et post per quadrangulum. Si na-
vis recedit a portu / et vult ire versus ori-
entem / sed cum vadit per meridiem / ipsa
quidem deviat in duplo ab oriente re-
spectu deviationis quam facit / quando va-
dit apud exaloch. Ratio huius est / quia
exaloch consistit in medio orientis et me-
ridiei. Et si navis vadit per lebeich /
sed tamen vult ire penes orientem / cau-
satur deviatio in triplo. Et si vadit per
occidentem / causatur in quadruplo. Ostē-
dimus modum per quem nauta possunt ar-
bitrari deviationem loci ad quem intendit
ire / et motum quem dedimus ei artis ad co-
gnoscendum deviationem / ostendendo prin-
cipia generalia sine quibus navis non
potest esse in motu. Que principia sunt
hec / videlicet punctus / linea / triangu-
lus et quadrangulus. Et diminutio unius
miliarium quattuor miliariorum penes exaloch
et duorum octo miliariorum penes me-
ridiem / et sic de alijs. Et modo intēdi-
mus dare doctrinam et artem per quas nauta
sciant cognoscere in quo loco maris est na-
vis / et hoc intendimus exemplificare / ostē-
dendo quod si distat unus mons ab altero.
Suppono quod sit unus mons penes ori-
entem longe a portu in quo consistit navis per
4. miliaria qui vocetur l. talis mons / et
quod si alter mons apud exaloch / distans a
portu per .4. miliaria / et quod ille mons vo-
cetur m. Et quod sit alter mons versus me-
ridiem distans a portu per .4. miliaria
et quod vocetur n. Ulterius suppono quod sit
alius mons penes meridiem distans a
portu per .8. miliaria / et quod vocetur o. mo-
do querit quod si distat l. ab m. et ab n. Et
quod si distat o. ab l. et ab m. Ad primam
questionem et secundam respondemus sic.
Figura huius quattuor triangulorum / ut per
se patet / .4. et .3. componunt septem / ut
triangulus et quadrangulus habeant com-
positionem / .7. dividuntur in duas par-
tes equales / qualibet habent .3. miliaria
cum dimidio. Unde sequitur quod ab l. versus
ad n. sunt miliaria .3. et dimidium / m. existe-

te in medio l. et n. Ratione cuius distat l.
ab m. per medietatem miliarium .3. et dimi-
dium. Ad tertiam questionem responde-
mus sic / de portu versus ad o. sunt .8. milia-
ria / et ab l. versus ad n. .3. et dimidium / ut su-
pra probatum est / et sic multiplicat .11. et dimi-
dium. Quapropter apparet quod l. distat ab
o. per .6. miliaria minus quarta / et sic solu-
ta est tertia questio. Ad quartam que-
stionem respondemus sic / de portu versus ad
o. sunt octo miliaria / et de n. versus sunt
duo miliaria minus quarta / et sic sequitur
quod m. distat ab o. per medietatem de-
cem miliariorum minus quarta que sunt .5.
miliaria minus octava / et sic soluta est qua-
rta questio. Secundum quod data est ars ad co-
gnoscendum distantias existentes inter
l. m. n. et o. motum per miliaria supradicta
sic potes cognoscere distantias aliorum mo-
tum per miliaria supradicta / multiplican-
do miliaria per triangulos et quadrangulos.
Quoniam sicut arithmeticus multiplicat
numerum / numerando ter tria / et quater
quattuor / sic nauta potest facere simi-
li modo. Declaratum est ergo per quem
modum possunt cognoscere nauta in quo
loco maris est navis / arbitrando distan-
tias penes transmontanam ad orientem / me-
ridiem atque occidentem exaloch / lebeich /
maistre et grech / respectu loci maris in
quo consistit navis. Et ista doctrina est fa-
cilis / brevis / et valde utilis / et generalis /
et particularibus applicabilis. Per re-
gulam g. et per subiectum elementative co-
gnoscitur quod si motus oritur ab oriente /
ipse habet maiorem inclinationem penes
exaloch quam penes grecum. Exaloch enim
est humidus et calidus. Grecus autem
frigidus et humidus / qui causatur a tran-
smontana. Item si ventus dependet
ab exaloch / ipse habet maiorem declara-
tionem penes orientem quam ad meridiem /
eo quia meridies est calidus et siccus / et
sic de alijs suo modo potest dici. Ad-
huc nauta debet considerare qualitates
aeris. Nam si aer est grossus et fri-
gidus / iam significatum est quod ventus
oritur a transmontana. Si autem aer
fuerit tenuis et humidus / signatum
est quod ventus egreditur ab oriente / sed
si aer est humidus et subtilis / signatum
est quod ventus egit a meridie. Si vero aer
est siccus / et frigidus / iam signatur quod
ventus procedit ab occidente. Nubes
secundum colores quos habent signant
ventos / sicut nubes rubea signat ori-
entalem ventum / et si habuerit colorem aureum / si-
gnatur ventum meridianum / et si habuerit colorem
albū / signatur ventum septentrionalem / et si ha-

Decima pars.

buerit colorē nigrū/signatū ventum oc-
cidentalē. ¶ Nubes hō quandoq; est cō-
posita ex pluribus coloribus: et tunc si-
gnat mixtionē ventorū: sēdm qd est ma-
gis de vno colore q̄ de alio/signat ma-
gis vnū ventū q̄ alū. ¶ Pluuia quidē
scdm illam partē egredit̄ a qua ventum
illius signat. Et sic de coruscationibus et
tonitruo suo modo pōt dici. ¶ Fauonius
aque maris motū ventorū circūlarem
signat/vento habente talem assituatio-
nez: sicut limax siue testudo habet. Qui
quidē ventus est assituatus circulariter
vt aqua maris ascendat: sicut facit pul-
uis subtilis sup terrā. ¶ Adhuc fibulo-
nus sicut est coloratus/propriū ventum
signat: sicut in nubibus dicitur est. ¶ De
transmontana et ferro nō oportet loqui:
nam de illis experientia habemus: neq;
hic est causa querēda quare attrahit fer-
rum. Non enim hic est suus locus: sed po-
tius in naturalibus habet locū: naturali
quidē competit ista petere et inquirere.
Dum intellectus considerat qd supra-
dictū est de nauigatione/ gaudet: qz val-
de de nauigationis doctrina habituat̄ ē.

De conscientia.

Nonage-
simasepti-
ma forma
de conscien-
tia.

Conscientia est forma cū qua
intellectus affigit animam de
commissis/scdm qd in subie-
cto quarto signatum est: qd
scientia est forma actiua p
intellectū: quo ad volūtate est electiua:
quo ad memoriā est conseruatiua: ideo
qui conscientia bene vult vti / deducat
ipam per nouū subiectū. ¶ Conscientia
magna causat a diffinitione maioritatis:
parua aut a diffinitione minoritatis: tē-
perata autem et virtuosa a diffinitione
equalitatis et virtutis. ¶ Conscientia orit̄
a possibili et intelligere: nō autem ab im-
possibili et ignorare. Et ideo tractabi-
lis est euz diffinitione potestatis et intel-
lectus. ¶ Conscientia deducta per princi-
pia et regulas est cognita: et maxime si
est deducta per cōmixtionē principiorū.
Nam quodlibet principū declarat eaz
quo ad seipm: et quo ad alia principia/
ratione cuius conscientia clare causat.
Et dat pro cōsilio/ vt fiat cōtrictio/ et con-
fessio/ et satisfactio de commissis. ¶ Con-
scientia oritur a correlatiuis principiorū
cum amore: et est in tertia specie cum ti-
more et tristitia. In quarta autē specie
subiectū in quo est/ habet cum ipa pas-
sionem: mediante scda specie regule ē.
Conscientia anteq; fiat peccatū/ dispo-

nit iusticiā/ prudentiā et fortitudinē: post
aut peccatum/ tristitiā et languores. Et
ideo reducenda est ad diffinitionē prin-
cipij et regulā h. ¶ Conscientia cum boni-
tate et magnitudine. atq; perseueran-
tia viuit. Sed cum malicia et paruitate
et inconstancia moritur. Quapropter re-
ducenda est ad diffinitionē bonitatis/
magnitudinis et durationis. ¶ Conscie-
tia fortificatur euz primo subiecto/obie-
ctādo ipm scdm qd est discursus per prin-
cipia et regulas. Et sic auget actum suū
a qua oriunt̄ contritio / et confessio/ et sa-
tisfactio. ¶ Adhuc per ipsam conscien-
tiam/ a corde suspiria oriuntur: et ab ocu-
lis lacrimae: et ab ore orationes multe: et
hoc p regulā i. signatū est: ¶ Conscientia
euz iusticia diuina facit misericordias:
et cū magnitudine et eternitate multipli-
cat illas: cū bonitate aut/ magnitudine/
et misericordia diuina mediate / cū spe/ et
penitentia dat consolationē hominibus
¶ Conscientia non dormit: nec etiā ho-
minē dormire permittit/ ratione amif-
sionis temporis et penitentia. Et idcirco
vigilatio/ oratio et diligentia cum timore
sūt sue p sanguine siue ei vicine. ¶ In-
tellectus sic considerans/ cognoscit con-
scientiam sic discursam: qd conscientia sit
discursa per principia et regulas/ est im-
pugnabilis et infallibilis: de cuius cog-
nitione est valde gauisus.

De predicatione.

Predicatio est forma cū q̄ predi-
cator informat pplm ad bonos
mores sequēdos et vitādos ma-
iores: et maxime si ille modus di-
scursus fuerit per principia et regulas
huius artis: et etiā p nouē subiecta: vt in-
tellectus predicantis et audientis abun-
det in magna materia: et talis predicatio
valde utilis et valde facilis est: sicut est
valde artificata et in magno subiecto edi-
ficata et collocata. ¶ Predicator sicut ar-
tificiat suū intelligere ad deducendū: sic
d3 artificiare suā volūtate ad diligendū
volūtate audientis: vt sermo tantū valeat
p existētiā/ quātū valet p apparētiā. Et
hoc p diffinitionē equalitatis intellectus
et volūtatis: vt in sermone intellectus et vo-
luntas eqliter descant: aliqd in sermone
tot in sermone suo ē habituat̄ de vana
glia. ¶ Predicator d3 artificiare memo-
riā audientis cū artificio sui sermōis ar-
tificiat: si de subiecto predicator predicat
cōiuncta in natura p subiectū/ sicut iusti-
cia dei ē magna. ¶ Misericordia dei est

Nonage-
simasepti-
ma forma
de predicatione

magna: et vna istarū est ita magna sicut altera/ratiōe cuius predicator debet existere in gaudio et timore/mediate iusticia/prudentia et spe. Et talis habitus timoris et amoris audientis /est valde rationabilis et amabilis: sicut est valde intelligibilis. ¶ Predicator sic debet agere in predicando /sicut facit, intellectus in inueniendo ea de quibus scientia est: intellectus enim facit scientiam de sensibili in imaginatiōe extra sensum. ¶ Adhuc facit scientiā de intelligibilibus in semetipso extra imaginatiōem. Sic predicator debet descendere ad sensum/dādo ei experientias sensibiles: et postmodum debet ascendere ad imaginatiōem/dādo ei experientias imaginabiles. ¶ Adhuc deinceps ad intellectū ascendere debet/dādo ei experientias de intelligibilibus. Et sic de voluntate et memoria potest dici suo modo. Si autē hoc non facit/suis quidē sermonē obscurat et confundit: eo quod in memoria audientis labilis est/in intellectu ignotus est: et in voluntate neglectus talis predicator siue sermo.

¶ In euacuatione tertie figure da exemplum euacuandi cameras: et iō sermocinator debet euacuare/simili mō dictiones siue propositiones in themate positas. Et etiā debet querere mediū faciēdi conclusiones per illū modum qui datus est in multiplicatiōe arte figure: nā per talia intellectus audientis firmior est per intelligere, quā per credere auctoritates sanctorū: eo quod credendo intellectus agit extra suū actū naturalem qui est intelligere. Nam vniquodque magis gaudens et contentum, est quando suo proprio actu vti potest: et sicut de intellectu dictū est: ita de voluntate et memoria dici potest suo modo. ¶ In geometriā dicitur per quē modū facit demonstrationes. Similiter in arithmetica datur exemplum per quē modū arithmeticus numerat unitates. ¶ Adhuc in rhetorica dicitur est per quē modū rhetorici orat sua verba: et ideo sermocinator in sermone suo debet habere habitum geometrie/arithmetice et rhetorice: vt ex illis sit habitatus et illuminatus/cuius quibus habituet et illuminet intellectum audientium. ¶ Predicator debet esse theologus, vt sciat loqui de deo: et etiā philosophus, vt sciat effectum applicare ad primam causam discurrendam per subiecta c. d. e. f. g. i. k. signata. Et si predicator hoc sciverit facere/magnas atq; laudem materiam predicandi habebit. ¶ Predicator in sermone debet diffinire membra siue

siue partes sui thematis /sui sermonis. Nam per diffinitionem populus cognoscit diffinitum. ¶ Adhuc debet considerare per quē modū est discursa per principia et regulas: sicut datur est exemplum in centū formis. Et per talē modū intellectus predicatoris et audientis habebit magnā requiē. Quoniā deus est cuius magnitudine intelligibilis/amabilis/et rescolibilis: idcirco predicator debet dare magnā noticiā de deo/vt multū intelligatur/ametur et recolatur: et hoc potest facere cōmixtiōne principiorum et regularū: et etiā cū primo subiecto. Si autē hoc non facit/suis quidē sermo imperfectus et labilis erit. Tres loca sunt quorum vnus est omnimode perfectus absq; aliqua imperfectione: et iste est eterna et infinita gloria. Alio est totaliter imperfectus: et iste est infernus in quo est pena sempiterna. Tertius autem est partim perfectus et partim imperfectus: et iste talis est iste mundus: et ideo predicator debet istos tres locos recitare/et declarare/et dicere quid sunt/et quā habet in se/et propter quid sunt/et quā utilitatē habent in se. Locus enim omnimode perfectus totaliter est amabilis/imperfectus penitus est odibilis. Qui autem partim perfectus et partim imperfectus/in parte quādam amabilis est ratione sue perfectionis/et in parte odibilis ratione sue imperfectionis. ¶ Dū sic intellectus considerat/cognoscit per quem modum sermocinator potest suum sermonem reducere ad artem predicandi/vt artificialiter et facilius sciat facere sermones: sicut nos fecimus vnam partem sermocinandi in qua sunt centum et octo sermones constituti siue facti artificialiter.

De oratione.

Xcix. forma de oratione.

Ratio est forma cuius oratio loquitur de deo sanctifice. ¶ Qui bene vult orare/disponat se in bono scōz non subiectū. Nā deus dignus est vt honoretur cum viriuebus: nō autem cū uis. ¶ Orator siue cōtemplator orat siue contemplet deū ad similitudinē euacuationis tertie figure: sic vt ipsa oratio est signata in ipsa figura p euacuationē dicēdo sic. O dñe deus bonez magnifice: postq; in te tua altissima bōitas magnitudo habet altissimā cōcordatiā /distinguedo et cōcordando naturaliter: et tua bonitas et magnitudo sunt i te rōnes: vt

Decima pars.

producas bonū magnū naturaliter: sic de tua altissima bonitate & magnitudine q̄ producas in mūdo moraliter siue effectiue multa bona & magna/cum quibus tuus populus sit bonus & magnus/te benedicendo & magnificando/ & tecū concordantiā habēdo. Quoniā tu dñe es essentia & substantia/ & q̄ tua bōitas & magnitudo h̄t correlatiuos bonos & infinitos adiuicem distinctos/ vt apparet in te. Qm̄ tu dñe es bonus: & magn⁹ creator: idcirco placeat tibi q̄ tuus populus sit in te bonus & magnus laudator & seruitor: vt tu habeas populū tuū bonū & magnum in moribus differentibus & concordantib⁹. ¶ Orator siue cōtēplator postq̄ euacuauerit camerā b. c. euacuet cameram b. d. & c. O dulcissima bōitas/ in subiecto eterno existens distincta diffusionē: atq̄ ab omni cōtrarietate remota: & es de teip̄a primitiua & eterna sine aliqua subiectio ne: sic de tua benignitate & eternitate q̄ defendas populū tuū a penis sempiternis. ¶ Cōtēplator siue orator postq̄ euacuauerit totā tertiā figuram ab vno die in alium successiue: deinde transeat ad multiplicationē quartę figure/ cōtēplando & orādo p̄ modū ipsius figure: videlicet p̄ colūmā b. c. d. & sic de alijs/ cōsiderādo mediū naturale existēs inter subiectū & predicatū: et dicat sic. O reuerenda bonitas postq̄ naturaliter es bona bono magno: eterno in te/ & de te sine alio quo alio tibi preciacente: igitur habes ne tuū populū in obliuione: videtur q̄ sic. Nam in mūdo plus est de malo q̄ de bono. ¶ Magnitudo quidē malicie magis durat/ q̄ magnitudo bonitatis absit domine: eo q̄ de tua benignissima bonitate & magnitudine fuit deducere tuū populū in tēpore: q̄ non erat: vt ipse in eternū te collaudaret/ benediceret & magnificaret. ¶ Orator euacuet sic camerā b. c. & b. dicendo. Domine deus altissime/ tua bonitas magna est tibi ratio/ & bona magna ratio/ distinguendo vt. p̄dicas bonū & magnū a te distinctū correlatiue: nō autē quo ad essentiā bōitatis & magnitudinis: eo q̄ essentia tua vna est. Et q̄ hoc ita ē: ergo tua altissima p̄ductio benedicat ad nos benigniter & magnifice nobis declarādo & mōstrando bonū & malū: & in magno bonum nos inducat: & a magno malo nos defendat. ¶ Orator sic orās/ iā vni obiectū obiectādo possit: sicut intellect⁹ q̄ nō pōt intelligere alias species/ dum intelligit illas h̄a inuenit. ¶ Et in hoc passu cognoscit intellect⁹ per quē modū orator pōt cogere suā animā:

& ligare illā cū summo obiecto artificialiter & continue dñi orat. Et intellect⁹ recordatus ē artē philosophiē amoris quā fecim⁹: q̄ esset bonū si associare: p̄dictam orationē/ siue cōiugeret cū ea. ¶ Ampli⁹ orator impleret & b̄dicat dñi p̄ illū modū p̄ quē deus ē discursus in primo subiecto. Deus em̄ non exaudit peccatores cōtra suas rōnes: neq̄ etiā cōtra earum relationes: q̄ iniuriaret sibi ipsi: q̄d ē impossibile. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̄ cū peccator orās sine p̄scientiā & cōtritiōe nil boni impetrat oratiōe sua/ alio eū deridet & blasphemāt. ¶ Tertium cōtēplator siue orator rogat dñi. secundū q̄d ipse ē prima cā/ subiectis designatis per c. d. e. f. g. h. & etiā p̄ k. quo ad virtutes. Nā p̄ cognitiones cause cognoscitur effect⁹: & e cōuerso. ¶ Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̄ subiectus orationis ē valde magnū & diffusum. ¶ Orator/ i tua oratiōe dilige plus deū q̄ teip̄m & etiā q̄ alia: et si hoc facis/ iustus es & prudēs: & de charitate & sanctitate habi tuatus. Qui habitus est amicus tuus in oratiōe/ in tantum q̄ mediante ipso tua oratio venit ad p̄fectionē. Si autē hoc nō facis/ nullū quidē amicū habes: imo de⁹ est tuus inimic⁹: eo q̄ eis iniuriā facis. ¶ Orator/ q̄n orabis p̄ commissis/ iusticiā dei tecū teneas diligēdo: nō autē odiēdo: q̄ si sic/ misericordia dei non posset esse tua amica: eo q̄ iniust⁹ esses: & tuus habit⁹ esset crudelis: & a spe/ & charitate plongat⁹: & etiā tuū amare in odire esset p̄uersum: de quo odire esses in eternū habitus. ¶ Cōtēplator siue orator si non potes intelligere & attingere altitudinem diuinarum rationum & suorum actuum: ora credēdo. Nā vltra posse/ nullū reprehensibile ē. Verū tale intelligere est possibile. Tale autē credere i tua oratione erit tu⁹ amic⁹: & maxime tuū intelligere: si ipsum h̄re potes. ¶ Orator/ in tua oratiōe excita tuā cōsciētā: & discurre ipsam p̄ principia & regulas: et si hoc facis/ cū ea impetrabis p̄titionē. Et si discurras p̄titionē p̄ principia & regulas/ impetrabis motū a corde a q̄ egredientē genitū & suspiriū: & a corde ad oculos aqua ascēdet/ madefaciēdo tuā faciem & tuas man⁹ & vestes: et illā aquā senties calidā: q̄ a calido seruente fonte cōstatur: et illā aq̄ sancta p̄curabit tibi confessionē. Et si p̄fessionē discurras p̄ principia & regulas/ ipsa ducet te ad satisfactionē & penitentiā: q̄ quidē cōiugēt te cū deo i gloria sempiterna. ¶ Orator/ i tua oratio ne cōsidera aduersitates & p̄peritates

quas dedit tibi per suū amorē. aduersi-
tates/ut habeas patientiā sub sua iusti-
cia. prosperitates/ut habeas charitates
sub sua gratia. Et postq̄ p̄ unū & eūdem
amorē sunt tibi date. prosperitates & ad-
uersitates/benedic/lauda & dilige diui-
nū amorē: & ei grātiās q̄ plurimas red-
de. Nā cūz reali amore deus ipsas in te
amat: et si tu eas in deo amas/tu amor
procurabit quidē in gloria eterna sempiternū amare. ¶ O orator si tu intellectus ē
impeditus p̄ tuū sensus & imaginationē/
ascēde ad primū subiectū/orādo: & discurre
re te ipsum extra sensum & imaginationē.
Aut si vis descendere/orā mediāte sensu
& imaginationē/discurrendo orationē p̄
subiecta designata p̄ g. Et tūc tēporis vi-
debis q̄ forme inferiores nihil possunt
cōtra superiores in oratiōe: et de ista do-
ctrina multū gaudet intellectus. ¶ O ora-
tor/discurre p̄ nomū subiectū tuā oratio-
nē/intelligēdo/amādo: & recolendo: & ti-
mendo/sperādo: & gratias reddendo: et
non quiescas donec a corde tuo suspiria
egrediant: & lacrimae emanēt: si autem
absq̄ p̄dictis quiescas/is bonus & magnus
orator es. ¶ O orator adiuua te cūz hoc
q̄ dicitū est in centū formis/discurrendo
vnā formā: & postmodū alias: & discurre
quālibet formā p̄ principia & regulas: et
sic habebis magnū subiectū ad inueniē-
dū multas novas orationes. ¶ O orator
ora pro populo. Nāz vniuersalis oratio
multū placet deo: deinde ora p̄ te: & pro
amico tuo: & p̄ mortuis. Et hoc artificio-
liter: ut supradictū est: ut tuā aīa de bōa
& magna oratiōe sit hītuata: & cū tali ha-
bitu sit cū deo p̄it⁹ ligata & p̄catenata.

De memoria per principia deducta.

Memoria est ita p̄fecta
potētia: sicut intellectus & vo-
luntas/de quibus p̄fecte p̄-
tractauimus in mixtiōe pi-
ncipiorū: idē de ipsa hic volu-
mus tractare p̄fecte/discurrendo ipsaz p̄
principia & regulas: ut illā p̄fecte cogno-
scamus: et etiā ut demus doctrinā: vide-
licet q̄ sicut eā discurrem⁹ p̄ principia &
regulas: sic quālibet formā rētū formarum
pōt discurre p̄ principia & regulas. ¶ Me-
moria sicut ē bona naturaliter p̄ bonita-
tes: sic moraliter sua bonitas est ei rō q̄
recolat bonū: recolibile obiectiue. ¶ Me-
moria p̄ magnitudinē ē magna rōne cu-
ius suā magnitudo est ei rō q̄ agat ma-

gnū recolere/cū quo recolat magnū re-
colibile siue obiectū q̄ idē est: sicut cap-
patus h̄z vnū habitū p̄ cappā: & p̄ tunicā
aliū cū qua est tunica: sic memoria per
durationē h̄z vnā cōditionē: et p̄ potētia
tē aliā. Nā p̄ durationē facit durare suū
recolere: & tractat v̄ p̄terit: & p̄ p̄tē h̄z
aliā p̄ditionē: & tractat v̄ possibili. ¶ Me-
moria vnā cōditionē h̄z cū intellectu: & aliā
cū voluntate. Nā p̄ intellectū recipit spe-
cies desideratas aut oditas: et p̄ illum
modū p̄ quē recipit species a voluntate/p̄
eūdem modū ei reddit. ¶ Memoria est ha-
bitus virtuosus naturaliter /eo q̄ natu-
raliter recolat obiectū virtuosē/moraliter
h̄z habitus virtuosus. Quā autē recolat
habitū vitiosus/h̄z habitus vitiosus per
accidēs. ¶ Memoria p̄ veritatē ē vera: &
p̄ eā vere attingit obiectū recolendo: q̄
attingit ipsū respectu finis /est habitus
iustus & verus: q̄ autē attingit obiectū
cōtra finē vltimū/ē habitus iniustus & fal-
sus. ¶ Et i isto passu cognoscit intellectus
per quē modum causantur virtutes & vi-
tia. ¶ Memoria cum gloria habet delecta-
tionē/recolendo: & cū pena habet tristitia-
m. Item quando appetit recolere: et
nō potest recolere/h̄z penam cum qua nō
habitus passivus & priuatiuus. ¶ Memo-
ria cum differentia recolat diuersimode
obiecta: nam sicut intellectus cognoscit
differentias obiectorum: sic memoria re-
colit illas. Ratio huius est: quia differē-
rentia est ita generale principium siue
instrumentū memoriē sicut intellectus.
¶ Memoria ratione concordantē cōcor-
dat in obiecto cum intellectu et volunta-
te/recolendo obiectum / intellectum/et
amatū / aut oditū/ut obiectum pa-
tatur per istas potētiās in eodē tem-
pore. ¶ Memoria cum contrarietate cō-
tradicit quandoq̄ intellectui & volunta-
ti /non reddendo eis species quas appe-
tunt recuperare: quia non est disposita
ad reddendum species: aut intellectus
& voluntas nō appetunt recuperare: q̄
memoria nō reddit eis p̄ illum modum
p̄ quē intellectus & voluntas tradiderūt
ei: aut intellectus est lētus: & voluntas ni-
mis p̄opta: & eōuerso: aut intellectus ap-
petit vnā speciē: & voluntas alias. ¶ Nō
in principio agit recolendo: & memoria ē
sua forma siue instrumentū cū quo reco-
lit obiectū: et ipsum obiectū est subiectū
siue materia: recolēs autē ē suus finis: et
q̄n ipsum recolere impedit/memoria q̄-
dē patit: & p̄ cōsequēs agēs. ¶ In memo-
ria memorari est medium inter memo-
ransē et memoratē/cū quo memoratē

Memoria
est ita p̄fecta
potētia de
quibus p̄fecte
tractauimus
in mixtiōe
principiorū
deducta.

Decima p ars.

memorabilem conungunt: supposito qd
 mensuratio sit per rectā lineā equaliter
 terminatā inter memorantē & memora-
 lem. ¶ Termini memorie sunt tres: vi-
 delicet potentia/oblectus & actus: extra
 istos/ memoria non habet posse. Et p fi-
 nem priuatiōis/ memoria est habitus pri-
 uatus: sicut deficientibus actu & obiecto
 ad eā: sicut deficientibus luce & colore ad
 oculos: sicut aut vltim^o memorie est re-
 colere recolibile. ¶ Memoria rōne maio-
 ritatis vna: est maior alia per essentiam
 siue per quantitātē. vna em̄ memoria h3
 maiorē actū q̄ alia. ¶ Ulterius qm̄ me-
 moria habet maiorē actū/ ipsa quidē est
 maior habitus/ non dico qd sua essentia
 crescat aut decrescat: eo qd nō est diuisi-
 bilis neq; corruptibilis: cum sit potentia
 spūalis: sed cū homo agat cum memoria
 ad placitum. Et sic tñ ea quādoq; reco-
 lit multū: quādoq; parū. ¶ Memoria
 naturaliter & equaliter existit inter in-
 tellectū & voluntatē: vt equaliter reci-
 piat & reddat species intellectus & dile-
 ctas: verūtamē quādoq; recipit species
 dilectas nō intellectas. Et hoc est qm̄ cre-
 dit/ & non intelligit ratione placiti agē-
 tis: qui magis desiderat credere q̄ intel-
 ligere. ¶ Memoria cū minoritate est cir-
 ca nihil: vñ sequit qd qm̄ ipsa obliuiscit/
 est habitus priuatiuus rōne minoritatis.

De memoria per regulas deducta.

Decima=
 quinta p̄
 decie par-
 tis princi-
 palis de
 memoria
 p regulas
 deducta.

Queritur/ vtrū memoria citi^o re-
 cipiat species ab intellectu q̄
 a voluntate? Et rñdendū est qd
 sic: ratio huius est/ eo qd intel-
 lectus facit scientiā: & voluntas h3 delibe-
 rationē rōne sue libertatis. ¶ Per pri-
 mam speciē regule c. querit/ qd est me-
 moria? Et dicendū est qd est potentia cui
 pprie competit recolare. ¶ Per scōdam
 speciē querit/ quid habet memoria in se
 coessentialiter? Ad qd dicendū est qd ipsa
 habet suos correlatiuos: videlicet me-
 moratiuum/ memorabile et memorare.
 ¶ Per tertiā speciē querit/ memoria qd
 est in alio? Et est dicendū qd ipsa est in
 bonitate bona obiectiue/ supposito qd
 intellectus & voluntas quiescat in illo ob-
 iecto. Et est i malitia mala/ pōstro qd vo-
 luntas diligit illō malū. ¶ Adhuc me-
 moria est in subiecto habitus cū quo cu-
 stodit sciētā. ¶ Per quartā speciē que-
 ritur/ qd h3 memoria in alio? Cui rñdē-
 dū est qd h3 in bono obiecto bonitātē/ et
 in magno magnitudinē &c. cū h3 actū in

subiecto & in obiecto. ¶ Per primā spe-
 ciem regule d. querit/ memoria de quo
 est? Et est rñdendū qd est de seipsum
 creata est. Et ipsa quidem nō est genita:
 nec facta est aliquo ei preiacente. ¶ Per
 scōdam speciē queritur/ memoria de quo
 est? Ad qd dicendū est qd est de suis spe-
 cificis materia & forma/ cū qd agit per
 suam speciē. ¶ Per tertiā speciē eiusdē
 regule querit/ memoria cui^o est? Et re-
 spondendū est qd ipsa est subiecti in quo
 est: sicut pars est sui totius naturaliter
 aut moraliter/ sicut cappa cappati. ¶ Per
 primā speciē regule c. querit/ memoria
 quare est? Ad qd rñdendū est qd ipsa est
 cōstituta ex sua forma & materia. ¶ Per
 scōdam speciē eiusdē regule querit/ me-
 moria qre est? Ad qd dicendū est qd illa
 est/ vt entia sint recolita. ¶ Adhuc est vt
 de pteritis hō possit habere sciā. ¶ Per
 primā speciē regule f. querit/ vtrū memo-
 ria habeat quantitātē cōtinuā: cū ipsa non
 sit linealis? Cui rñdendū est qd sic. ¶ 2^a
 potētia spūalis & finita est & indiuisibi-
 lis. Omne qd ē ens finitū est spū. Et si
 aliq̄ ens spūale ē finitū/ ip̄ qd ē est spū-
 tum: quare p̄ qd memoria h3 cōtitatez
 p̄tinuā. ¶ Per scōdam speciē querit/ vtrū
 memoria habeat cōtitatez discretam? Et
 rñdendū est qd sic: vt p differētiā suos
 correlatiuos supradictos habere possit:
 p memoratiuū em̄ h3 vñū correlatiuū:
 p memoriale h3 alterum. & p me-
 morare habet alteruz. Qui autem dicit
 memoriā nō habere istos correlatiuos/
 dicit quidē eā esse vacuā & indigentē
 natura sua: qd est impossibile: quare p̄
 qd memoria h3 cōtitatez discretam rōne
 correlatiuoz. ¶ Per primā speciē regule
 g. querit/ que est ppria qualitas memo-
 rie? Et rñdēdū est qd ē sua recolibilitas
 sicut in hōie risibilitas. ¶ Per scōz spe-
 ciē querit/ qd est appropriata q̄litas me-
 morie? Ad qd rñdēdū est qd ē habitus mo-
 ralis: videlicet iusticia/ spes &c. aut iniu-
 ria &c. aut grāmatica &c. aut militia &c.
 aut agricultura &c. ¶ Per regulam h.
 queritur/ vtrum memoria sit in tempo-
 re? Et respondendum est qd sic: eo quia
 noua est mediante motu subiecti in quo
 est: sicut anima mota in corpore mobili.
 Et sic de alijs speciebus regule h. potest
 dici suo modo/ quas habet per c. d. r.
 designatas: quarum declarationē dimisit
 timua arte bene intuētī causa breui-
 tatis. Cum memoria non habeat super-
 ficem/ queritur/ vtrum ipsa sit in loco?
 Et respondendum est qd sic: sicut pars in
 suo toto sine cōtactu: sicut in corpore ele-

metato in q sunt elemēta cōposita abso-
 contactu: cōtactus quidē impedit cōpo-
 sitionē: vt piz in monte denarioz & lapi-
 dum: qui quidē nō est cōpositus sed ag-
 gregatus. ¶ Querit per primā speciem
 regule k. quomodo posset homo dispo-
 nere memoriā ad recolēdū q ipse optat
 recolare: & nō pōt illō recolare. Et rñdē-
 dū ē q mod⁹ pñst in b: videly q hō ap-
 plicet diffinitiones principioz & species
 regularē ad similitudines quas optat reco-
 lere. Nam sicut intellectus per similitu-
 dinē attingit similitū: sic memoriā p si-
 militudinē recolit obiectū desideratū.
 Nam si qō videt aliquē hoīem similitū fi-
 lio suo/ ipse tam cito recolit filiū suū per
 similitudinē illius. ¶ Per scōam speciem
 k. querit/ memoriā cum quo obliuiscit?
 Ad qō rñdēdū ē q cū minoritate discursu
 sa per oīa principia & species regularū.
 Nam sicut maioritas causat habitū po-
 sitiuū: sic minoritas puatiuū suo modo.
 ¶ Dicitū ē de centū formis: et data ē do-
 ctriā p quā arūsta sciat discurrere quā-
 libet formā per principia & regulas hui⁹
 artis. Et in fine formarū ostensum est p
 quē modū artes liberales per hanc artē
 faciliter addisci possunt.

**¶ Undecima pars
 principalis.**

**De undecima parte princi-
 pali que est de questionibus.**

Rubrica
 undecime
 partis pri-
 cipalis.

Hec pars in
 sex partes siue lo-
 ca diuidit. ¶ Prima
 pars ē de qñtionib⁹
 quas faciem⁹ p ta-
 bulā. ¶ Scōa pars
 est illa quā facie-
 mus de qñtionibus
 per euacuationem
 tertie figure. ¶ Tertia pars est quā fa-
 ciemus de questionib⁹ per multiplicati-
 onē qñte figure. ¶ Quarta est de que-
 sionib⁹ quas faciem⁹ p mixtionē prin-
 cipioz. ¶ Quinta est de qñtionib⁹ qō fa-
 ciemus p nouē subiecta. ¶ Sexta est de
 qñtionib⁹ centū formarū. Verūtamē de
 qñtionib⁹ aliqō soluem⁹ & aliqō trāsmi-
 tem⁹ ad loca hui⁹ libri: in qō solutiōes
 earū sunt implicate et signate: & in illis
 quas soluem⁹/ docebim⁹ practicā huius
 artis: & dabimus doctrinā ad soluendū

alias qñtionē peregrinā que pñt solui-
 scōm modū per quē soluem⁹ alias que-
 siones. ¶ Ratio quare transmittimus
 aliquas questionē ad sua loca est: quia
 euitamus prolixitatē: & qz illi qui sciunt
 istam artē poterūt illas soluere per earū
 loca in quibus solutiones earū sunt im-
 plicate. ¶ Item dicimus q per questio-
 nes quas faciem⁹/ dabimus doctrinā
 ad faciendū questionē/ abstrahēdo il-
 las a significatiōe regularum.

Hec tabula sunt. lxxxiiij. colū-
 ne: & qz euitamus prolixitatē
 ideo nolim⁹ facere qñtiōes.
 de oībus colūnis: sed tantū-
 modo. de septē colūnis per
 qō dabimus doctrinā ad faciendū & sol-
 uendū qñtionē per oēs colūnas tabule.

**De questionibus prime col-
 lumne. B. E. D. T.**

Er istā columnā iam feci-
 mus questionē: vt piz in
 tabula: in qua probam⁹ q
 mundus non est eternus.
 Sed vt videat q columna
 est generalis / volum⁹ ite-
 rare eā/ abstrahēdo ab ea aliquas que-
 siones. Et sicut ipsa ē generalis: sic alie
 columnē sunt generales. ¶ Per camerā
 b. c. d. querit/ vtrum sit aliqua bonitas
 infinita & immensa per bonificationem/
 sicut eternitas per durationē. Et rñden-
 dū est q sic alioquin eternitas nō esset
 tota bona/ neqz tota magna: qō est im-
 possibile. ¶ Querit/ quid est infinita et
 immensa bonitas? Et rñdēdū est q est
 essentia habēs in se multos/ infinitos &
 immensos correlatiuos per scōam spe-
 ciem c. signatos. ¶ Querit/ infinita & im-
 mensa duratio de quo est? Et rñdēdū
 est p primā & scōam speciem regule d. & p
 scōam regule c. Et ad hoc testat regula
 b. q ipsa est de correlatiuis eternis bo-
 nitatis & magnitudinis/ siue qō eterni-
 tas non potest esse infinita et immensa
 b. c. t. b. ¶ Vtrum bonitas possit esse ma-
 gna siue distinctione? Et respondendū
 est q non: eo qz non esset naturaliter ra-
 tio bono q ageret bonum: cum in omni
 agere oporteat esse distinguere. Queri-
 tur/ quid est magna distinctio bonitatis?
 Et respondendū est q illa est de suis
 correlatiuis in quibus est sustentata: &
 cum quibus habet naturam: & est essen-
 tia pfecta b. c. t. c. ¶ Vtrum bonitas possit
 esse magna siue concordantia? Et re-

¶ Ista pars
 undecime
 partis pri-
 cipalis de
 questionib⁹
 prime co-
 lumne. B.
 C. D. T.

Undecima pars.

spondendum est qd nō. Quā sicut cōtrarie-
 tas se habet ad nō esse: sic concordantia
 ad esse. Que: it/ quid est magna magni-
 tudo bonitatis? Et rñdendū est qd est vt
 ipsa habeat correlatiuos et naturales b.
 c. t. d. ¶ Querit/ vtrū angelus sit maior
 celo? Et rñdendū est qd sic. Ratio huius
 est: qz angel⁹ habet correlatiuos cū qb⁹
 obiectat deū: celū vero nō. ¶ Querit/ qd
 est magna cōtrarietas celi? Et rñdendū
 est qd est immobilitas quā habet/ posi-
 to qd ipm nō moueat se. Sicut ignis ha-
 beret magnā cōtrarietatē: si per suā le-
 uitatē nō posset per seipm se moue-
 re. ¶ Queritur de quo est magnus mo-
 tus celi? Et rñdendū est qd est de suis
 correlatiuis per scōam speciez regule c.
 designat/ b. d. t. c. ¶ Utrū i eternitate sit
 differētia? Et rñdendū est qd sic: vt ipsa
 possit habere suos correlatiuos sine qb⁹
 non haberet naturā/ neqz bonitatē infi-
 nitam. ¶ Querit/ bonitas motus celi de
 quo est? Et rñdendū est qd ipsa est de se-
 ipsa: vt per suos correlatiuos signatū est
 b. d. t. c. ¶ Utrū diuina bonitas et diuina
 magnitudo concordent? Et rñdendū est
 qd sic: nam sine concordantia diuina boni-
 tas nō haberet infinitā magnificationē
 neqz diuina magnitudo infinitam boni-
 ficationē. ¶ Querit/ quid est magna cō-
 cordantia diuine eternitatis et diuine bo-
 nitatis? Et huc dicendū est qd est essen-
 tia suozū correlatiuozū: videlicet bonifi-
 cationi / eternificationi qz pueniunt in vno
 nūero: et bonificabile et eternabile i alte-
 ro: et bonificere et eternare i altero. et isti
 tres pueniūt i vna cētia bonitat/ et eter-
 nitatis essentialiter b. d. t. c. ¶ Utrū iter
 diuinā bonitatē et eternitatē sit pnetas?
 Et rñdendū est qd sic/ supposito qd eter-
 nitas impediāt bonitati actum suum: et
 ecōuerso: qb⁹ est impossibile. ¶ Supposi-
 to qd inter diuinā bonitatē et eternitatē
 esset cōtrarietas: querit/ illa ptrarietas
 de quo esset? Et rñdendū est qd ipsa esset
 de principiis pnatius existētib⁹ cōtra-
 correlatiuos posituos bonitatis: et eter-
 nitatis: qb⁹ est impossibile: et contradictio
 manifesta b. t. d. c. ¶ Utrū in simplici es-
 sentia bonitatis possit existere differen-
 tia et concordantia? Et rñdendū est qd
 sic/ posito ipsa bonitas habeat suos cor-
 relatiuos per scōam speciez c. signatos:
 qui quidē per differētiā sunt plures: et
 per cōcordantiā sunt idem per essentiā.
 ¶ Queritur quid sunt differētia et con-
 cordantia in essentia bonitatis? Et re-
 spōdēdū est per tertiā speciē regle c. qd
 ipse sit id qb⁹ ipse sunt: adhuc sunt ipsa:

met bonitas b. t. b. d. ¶ Supposito qd
 mūd⁹ sit etern⁹: vtrū i sua bonitate pos-
 sent eē inuicē differētia et ptrarietas? Et
 rñdendū est qd non: nulla est bona diffe-
 rentia coram cōtrarietate eterna stare
 posset. queritur/ bona differētia de quo
 est? et rñdendū est qd ipsa est de corre-
 latiuis per scōam speciē d. designatis b.
 t. c. d. ¶ Supposito qd mundus sit eter-
 nus: vtrū in sua bonitate eterna possint
 esse inuicē concordantia et contrarietas?
 Et rñdendū est qd nō: aliter esset concor-
 dantia haberet bonum actū concordandi
 et contrariandi ab eterno et in eterno:
 et etiam contrarietas: qb⁹ est impossibile.
 queritur quid est magna ptrarietas bo-
 nitatis? et rñdendū est qd est videlicet
 qd bonitas sit in subiecto naturali/ qb⁹ sit
 habituatum de morali malicia: sicut in
 hole peccatore c. d. t. b. queritur quid est
 magna differētia eternitatis: et rñden-
 dum est qd est illa quā habet eternitas
 per suos correlatiuos. queritur magna
 differētia eternitatis de quo est: et re-
 spondendū est per primā speciez regule
 d. qd ipsa est de seipsa. Nam eternitati
 nulla causa potest esse pteiacens c. d. t. c.
 queritur/ quid est magna cōcordantia ce-
 li? Et respōdendū est qd sui correlatiui
 cū quib⁹ est hoc qb⁹ est: mouet seipm.
 Querit magna cōcordantia celi de quo
 est? Et rñdendū est qd ipsa est de suis
 correlatiuis cum quib⁹ habet motum/
 et naturā: et mouet et naturat omnia cor-
 pora inferiora c. d. t. d. Queritur / quid
 est magna contrarietas pudentie et lu-
 xurie? et rñdendū est qd est moralis con-
 trarietas. queritur de quo durat mora-
 lis cōtrarietas? Et rñdendū est qd ipsa
 durat de habitibus posituis et pnatius
 ad inuicem resistētib⁹ in subiecto
 in quo simul non possunt stare c. t. b. c.
 ¶ Utrum iusticia et prudētia habeāt ma-
 gnā differētiā et concordantiā? et re-
 spondendū est qd sic: eo qz causant ma-
 gnos actus per magna merita. ¶ Que-
 ritur/ quid est magna differētia et con-
 cordantia iusticie et prudētie? et respon-
 dendū est qd magni relatiui cum qui-
 bus differunt et cōcordāt c. t. b. d. ¶ Utrū
 in essentia magna possit esse differētia
 et contrarietas? Et respondendū est qd
 sic: posito qd essentia sit composita: sicut
 essentia hominis et elementozū. Sed in
 essentia simplici nequāqz c. t. c. d. ¶ Posi-
 sito qd in magnitudine simplici essent
 concordantia et contrarietas: queritur/
 quid esset illa magnitudo? Et respon-
 dendū est qd esset essentia impossibilis.

Queritur magna concordantia & contrarietas de quo sunt? Et huic dicendum est per primam speciem regle d. q. est de se ipsis. Nam supra magnitudine nullum ens preiacet d. t. b. c. ¶ Utrum in eternitate sint differentia concordantia? et respondendum est q. sic: nam alias in eternitate bonitas non esset ratio q. ipsa ageret bonum. Namq. eternitas sine concordantia haberet aliquid cum quo distaret a contrarietate ociositate: qd est impossibile. Queritur differentie concordantie existentes in eternitate de quo sunt? et respondendum est q. ipse sunt de suis correlatiuis per prima speciem & secundam regule d. ¶ Queritur quid sunt in eternitate differentia & concordantia? Et respondendum est q. ipse sunt ipsamet eternitas d. t. b. d. ¶ Utrum in eternitate possit esse inuicem differentia & contrarietas? Et respondendum est q. no: q. si sic eternitas esset composita ex pluribus essentijs contrarijs & corruptibilib: vt patet in elementis. ¶ Posito q. cella esset ex pluribus essentijs contrarijs: queritur de quo esset sua duratio? Ad qd dicendum est q. ipsa esset ex habitibus posituijs & priuatijs qd est impossibile d. t. c. d. ¶ Posito q. in essentia angelic esset concordantia & contrarietas: queritur duratio angelica de quo esset? Et respondendum est q. ipsa esset de suis contrarijs: qd est impossibile. queritur quid est duratio angeli? Et respondendum est q. est concordantia ab omni contrarietate remota. b. c. d. ¶ Queritur utrum differentia possit esse subiectum concordantie & contrarietatis? et respondendum est q. no: eo q. concordantia se habet ad esse: contrarietas autem ad non esse in subiecto in quo sunt. queritur quid est differentia in concordantia & contrarietate? Et respondendum est q. differentia in concordantia est principium posituum: & in contrarietate priuatiuum. ¶ Queritur de quo durat differentia? et respondendum est q. ipsa durat de suis correlatiuis concordantibus per essentia ab oib: contrarietatibus remotis.

De questionibus secunde columne. C. D. E. F.

Queritur que est magna potestas eternitatis? et respondendum est q. est potestas infinita & eterna, vt per suos correlatiuos signatum est. queritur de quo est magna potestas eternitatis? Et respondendum est q. est de eternis correlatiuis. Magna potestas eternitatis quare est? & respondendum est q. est

ex eo q. eternitas potest habere infinitos & eternos correlatiuos c. d. t. c. ¶ Queritur quid est infinita concordantia eternitatis? et respondendum est q. ipsa est infinita essentia & eterna. queritur infinita & eterna essentia de quo est? Et respondendum est q. ipsa est de infinitis et eternis correlatiuis sine quibus non posset esse infinita & eterna c. d. t. d. ¶ Supposito q. in eternitate esset contrarietas: queritur quid esset illa contrarietas? et respondendum est q. ipsa esset infinita & immensa essentia: ex contrarijs infinitis & eternis constituta. queritur magnitudo eternitatis de quo est? Et respondendum est q. est de suis correlatiuis sine quibus sua magna magnitudo esset finita: ociosa c. d. t. e. queritur quid est magnus principium eternitatis? et respondendum est q. est essentia eterna & infinita. queritur magnus principium eternitatis de quo est? Et respondendum est q. est de suis correlatiuis infinitis et eternis. queritur principium infinitum & eternum quare est? Et respondendum est q. est ex eo q. eternitas habet infinitos correlatiuos ab omni ociositate segregatos c. e. t. c. ¶ Queritur quid est infinita potestas? et respondendum est q. ipsa est infinita concordantia. ¶ Queritur quare est infinita potestas? Et respondendum est q. est q. habet infinitos correlatiuos c. e. t. d. queritur infinita potestas de quo est? Et respondendum est q. ipsa est de suis correlatiuis ab omni contrarietate remotis. queritur quare est potestas sine contrarietate? Et respondendum est q. ipsa est essentia infinita ab omni contrarietate separata. c. e. t. e. ¶ Queritur quare est infinitum principium? & respondendum est q. est: nam in semetipso habet suos infinitos correlatiuos in quibus quiescit. queritur quare est potestas infinita? & huic dicendum est q. est ex eo q. ipsa non potest sine subiecto infinito c. t. c. d. queritur quid est magna concordantia? Et respondendum est q. ipsa est magna essentia ab omni contrarietate remota. queritur magna concordantia de quo est? & respondendum est q. est ex suis magnis correlatiuis primitiuis & c. queritur quid est magnus principium? Et respondendum est q. est magna concordantia ab omni contrarietate remota. queritur quare est magnus principium? & respondendum est q. est ex eo q. habet magnos correlatiuos c. d. t. c. queritur quid est magna contrarietas principium? Et respondendum est q. est essentia euacuans principium a suis correlatiuis. queritur de quo est magnum principium? Et respondendum est q. est de suis correlatiuis a contrarietate remotis. ¶ Utrum est de suis correlatiuis quibus contrarietas minime potest contradicere siue resistere

de q. nio. bus scde olone. C. D. E. F.

Undecima pars.

d.e.t.e. ¶ **E**ternitas et potestas que concordant: Et respondendum est quod ipse concordat ut possint existere et agere ab eterno et in eterno. ¶ **C**oncordantia eternitatis et potestatis queritur: quid est? et respondendum est quod est essentia eterne potestatis. ¶ **Q**ueritur: concordantia eternitatis et potestatis de quo est? ¶ **A**d quod dicendum est quod ipsa est de eternitate et possibilitate/eternabile et possibile/eternabile et eternare et possibile d.e.t.d. ¶ **Q**ueritur: que contrarietates non possunt esse ab eterno? Et respondendum est quod ex eo quod in eternitate est quod est. ¶ **Q**ueritur: que eternitatis de quo est? Et respondendum est quod est de suis correlatiuis ab omnibus contrariis remotis d.e.t.e. ¶ **P**otestas eterna que potest ab eterno et in eterno: Et respondendum est quod ipsa est primitiuitas eterna. ¶ **P**otestas eterna que est principium eternitatis: Et respondendum est: eo quod potest ab eterno et in eterno d.t.c.d. ¶ **P**osito quod celum sit eternum: queritur: que est sua eterna concordantia et contrarietas? Et respondendum est quod sua concordantia est una eternitas actiua et passiua: et sua contrarietas est alia eternitas que est actiua et passiua: que est impossibile. Nam eternitas non potest esse ex contrariis: cum sit infinita. ¶ **C**ontrarietas eterna de quo est? Et respondendum est quod ipsa est de subiecto naturali et habitu morali: sicut si cappa tus esset indutus cappa ignitua d.t.c.e. ¶ **Q**ueritur: quid est principium eternitatis: ad quod respondendum est: ut quod est concordantia suorum correlatiuorum. ¶ **Q**ueritur: concordantia eternitatis de quo est? et respondendum est quod est ex correlatiuis eternitatis e.t.c.d. ¶ **Q**ueritur: que concordantia et contrarietas non possunt esse una potestas? Et huic dicendum est ex eo quod concordantia tendit ad esse: contrarietas autem ad non esse contrarietas. ¶ **Q**ueritur: quid est contrarietas corporis et anime in homine? Et respondendum est quod est ex contrariis finibus siue contrariis correlatiuis e.t.c.e. ¶ **Q**ueritur: que est potestas prudentie et potestas superbie? Et respondendum est quod potestas superbie est habitus priuatus: prudentie autem positus. ¶ **Q**ueritur: que potestas superbie et prudentie non sunt una potestas? Cui dicendum est quod propter hoc quod definitio concordantie non potest concordare illas in uno fine: cum sint contraria principia e.t.d.e. ¶ **Q**ueritur: que potestas non potest esse ex contrariis principijs? et huic dicendum est. Nam potestas huius principia relativa et segregata a contrarietate per concordantiam. ¶ **Q**ueritur: contraria principia de quo sunt? Et respondendum est quod ipsa sunt ex contrariis finibus t.c.d.e. ¶ **Q**ueritur:

que concordantia est principium primitiuum: sed contrarietas est consecutiuum? Et respondendum est quod concordantia est principium positiuum: contrarietas autem priuatiuum. ¶ **Q**ueritur: quid est primitiuitas concordantie et posterioritas contrarietatis? et respondendum est quod primitiuitas concordantie est quando plures res se habent ad unum: posterioritas contrarietatis est: ut quod multi non se habent ad unum. ¶ **Q**ueritur: utrum concordantia et contrarietas sint ex uno et eodem principio? Et respondendum est quod non: quod non se habent ad unum finem.

De questionibus tertie colu- ne D.E.F.T.

Queritur: que deus est: ita potestas per sua eternitate: sicut per suum intellectum? Et respondendum est quod sua eternitas et suus intellectus sunt una et eadem potestas. ¶ **Q**ueritur: potestas eternitatis de quo est? Et respondendum est quod est ex suis correlatiuis: ut possit per ipsos ab eterno et in eterno existere et agere. ¶ **Q**ueritur: potestas eternitatis que est? Et respondendum est quod ipsa est tanta per possibilitatem: que est per durationem d.e.t.d. ¶ **Q**ueritur: que contrarietas non potest esse in potestate eterna? Et dicendum est quod potestas eterna ita est infinita per possibilitatem: sicut per durationem. ¶ **Q**ueritur: potestas eterna de quo est? et respondendum est quod est de seipsa: ut patet per primam et secundam speciem regule d.t.c.d.e. ¶ **Q**ueritur: que deus non habet principium? Respondendum est quod ipse habet potestatem eternam: cui nulla alia potestas preiacet. ¶ **Q**ueritur: potestas celi de quo est? Cui dicendum est quod est de seipsa: quia non est ex aliquo principio sibi preiacente deriuata d.e.t.f. ¶ **Q**ueritur: potestas celi quanta est? Et respondendum est quod etiam que sunt sua correlatiua. ¶ **Q**ueritur: quare celum est mobile? Respondendum est quod est mobile per sua correlatiua: ut patet per primam speciem regule e. et per secundam eiusdem est mobile: ut essent inferioribus mobilitates. ¶ **Q**ueritur: motus celi de quo est? et respondendum est quod est de suis correlatiuis sine quibus non haberet motum naturaliter in se: nec extra se d.f.t.d. ¶ **Q**ueritur: correlatiua eternitatis que sunt? et respondendum est quod sunt tot quot sunt correlatiua diuini intellectus: alioquin diuina eternitas impediretur per eternam contrarietatem: quod est impossibile. ¶ **Q**ua-

De questione
nibus tertie
colu-
ne D.E.F.
T.

rit/correlatiua eternitatis ex quo sunt?
Et rñdendū est q̄ sunt ex seip̄s: et hoc
p̄trarietas eterna non p̄t impedire: q̄
non est d. f. t. e. ¶ Querit/quare eterna-
tas non habet q̄titate: et rñdendū est
eo q̄ est ex correlatiua infinitis. querit
eternare eternitatis q̄tus est? Et rñdē-
dū est q̄ est tantus q̄tus est intelli-
gere diuinus. ¶ Querit/eternare ex quo
est? et rñdendū est q̄ est ex eternare et
eternato: sicut intelligere diuinus est ex
intelligente et intellecto. d. t. d. e. ¶ Que-
ritur quare in eternitate cōtrarietas nō
est principiū? Et rñdendū est q̄ est ex
eo q̄ eternitas nō est corruptibilis/neg-
peccatrix. ¶ Supposito q̄ in eternita-
te esset cōtrarietas: queritur illa de quo
esset: et rñdendū est q̄ est de contraria-
tuo et eternatio/cōtrariabili et eterna-
bili/et cōtrariare et eternare: q̄ est im-
possibile. d. t. d. f. ¶ Querit/medium ex-
istens inter fortitudinē fide ex quo est?
Et rñdēdū est q̄ est ex futū: sicut ge-
nus ex suis speciebus. queritur/ q̄ta est
cōtrarietas inter fidē et infidelitatem: et
rñdendū est q̄ tanta est q̄tum inter se
differūt: et ipsa aut p̄rietas extra alia nō
est in subiecto in q̄ inuicē infidelitas et
fidelitas stare non p̄t. d. t. e. f. ¶ Querit-
tur quare eternitas est primum princi-
piū? Et rñdendū est q̄ eternare est in
ipsa primū medium. querit in principio
eterno mediū q̄tum est? et rñdendū est
q̄ est tantum q̄tum est mensuratus per
eternitatem et eternatū. ¶ Querit prin-
cipiare eternū de quo est? et rñdendū
est q̄ est de eternante principiante / et
eternato principiato e. f. t. d. ¶ Posito q̄
intellectus non sit coniunctus cum cor-
pore hominis: querit quare est homo?
Et rñdendū est q̄ homo est nō deficiē-
te ei sc̄a specie d. z. e. queritur homo de
quo est? et rñdendū est per sc̄am speciē
regule d. q̄ ipse est de corpore et anima
rationali. ¶ Querit/cōtrarietas homi-
nis q̄ta est? et rñdendū est q̄ ipsa est
tanta q̄te sunt sue partes contrarie ad
inuicē e. f. t. e. ¶ Querit: si potestas dei
est tantum prius/sicut suus intellectus?
Et rñdendū est q̄ sic: eo q̄ sunt idem
principium. queritur quare in potesta-
te diuina non est materia: et responde-
dum est eo quia est infinitas in qua ma-
teria esse non potest e. f. t. f. querit/qua-
re in diuina potestate oportet esse me-
diū? Et respondendū est q̄ in intelli-
gere diuino/intelligere est mediū: et
hoc probat regula e. queritur posse di-
uine potestatis quantum est? Et respon-

dendum est q̄ est tantus q̄tum est suus
possibilitatis et suus possibilitatis infi-
nitus e. t. d. e. ¶ Queritur/principia ho-
minis de quo sunt? Uade ad sc̄am angu-
li d. sc̄e figure: et uade ad sc̄am speciē
regule d. queritur quare homo habet li-
berum arbitrium? et respondendum est
per primam speciē regule e. eo quia ē
de principiis contrariis: per secundā au-
tem speciē signatum est q̄ habet li-
berum arbitrium ut acquirat meritum
e. t. d. f. ¶ Queritur quare potestas ima-
ginatiue non est ex contrariis: et respon-
dendum est ex eo quia suum mediū est
simplex. queritur/mediū imaginatiue
de quo ē: et uade ad sc̄am speciē regule
d. queritur mediū imaginatiue q̄tum
est? Et rñdendū est q̄ est tantum q̄tum
est mensuratus per imaginatiuū et ima-
ginabile e. t. e. f. ¶ Queritur/quare ho-
mo habet potestatem existendi et agendi?
et respondendum est quia sua principia
sunt ad hoc naturaliter disposita. que-
ritur/q̄tus homo potest existere et age-
re? et respondendū est q̄ tantum q̄tus
sua principia sunt ad hoc disposita f. t. d.
e. ¶ Queritur/principia intellectus de
quo sunt? Uade ad primā et secundā spe-
ciem d. queritur/principia intellectus
quare sunt? Uade ad regulā e. ¶ Querit-
tur/principia intellectus quot sunt? Ua-
de ad correlatiuos intellectus f. t. d. f.
queritur instinctus celi de quo est? Ua-
de ad primam et secundā speciē regu-
le d. queritur/instructus imaginatiue
q̄tus est? Uade ad capm imaginatiue
per intellectum et per medium signatū
f. t. e. f. queritur quare medium intelle-
ctus est? et respondendū est ex eo quia
absq̄ medio intellectus non esset princi-
piū intelligendi. ¶ Queritur/intelli-
gere q̄tus existit inter intelligentem et
intelligibilem? Uade ad capm intelle-
ctus: et ad paragraphos per principia et
mediū signatos zc. et ad paragraphū vi-
delicet q̄tatis t. d. e. f. querit influētia
inflūs i hoc de q̄? Uade ad paragra-
phos p̄trarietas principij et mediū qui
sūt de subiecto hois i subiecto celi. que-
rit quare celum agit in homine? Uade
ad regulam e. existentem in subiecto ce-
li: et in subiecto hominis. queritur q̄tus
celum est imaginabile? Uade ad q̄tita-
tem existentem in subiecto celi/et in sub-
iecto hominis/et i subiecto imaginatio-
nis per suam potestatem.

De questionibus quarte co-
lumne. E. S. G. T.

Undecima pars.

De q̄stio-
nib⁹ quar
te colūne.
E. J. S. T.

Queritur / quare deus potest tantū q̄tum per suam sapientiam & volūtatē? Et respōdendū est per regulā e. & per primā speciē regule g. Nā deus ita est infinit⁹ p̄ suā infinitā p̄tātē / sicut per suū infinitū intellectū & volūtatē. querit̄ diuina potestas q̄ta est? et r̄ndendū est q̄ ip̄a est tanta q̄ta est scibilis per infinitum intellectū & volūtatē infinitā. queritur diuina potestas qualis est? Et r̄ndendū est q̄ est talis qualis ip̄a volūtas est e. f. t. e. querit̄ quare diuina p̄tās est principiū infinitū? et r̄ndendū est q̄ per suū intellectū est scita infinite. queritur diuina potestas q̄tum est scibilis? r̄ndendū est q̄ est tantū q̄tum suus intellectus est infinit⁹ e. f. t. f. queritur / quare posse ē i diuina potestate mediū? Et respōdendū est q̄ in diuino intellectu est intelligere mediū. Querit̄ posse diuine potestatis q̄tū est? & r̄ndendū est q̄ est tantū q̄tum est intelligere diuinum e. f. t. g. queritur quare finis consistit tātum per diuinā potestātē / q̄tum per diuinum intellectū? et respōdendū est per hoc q̄ deus est infinitus tantū per suū posse / quantū per suū intelligere. querit̄ finis diuine potestatis quantus est? Et respōdendū est q̄ est tantus quantus est finis intellect⁹. queritur / finis diuine potestatis qualis est? et respōdendū est q̄ est talis qualis competit infinito possificare e. g. t. e. Queritur quare diuina potestas est principiū infinitū? Et respōdendū est q̄ suum posse amatur per diuinā volūtatē. queritur qualis potestas est amata infinite? et respōdendū est q̄ est illa que habet correlatiuos infinitos e. g. t. f. queritur quare diuina volūtas p̄t plus amare vnū hominem q̄ omnes? Uade ad diffinitionē volūtatē / & potestatis / & mediū / & etiā ad scalam mediū / scōe figure. Querit̄ quēlis homo est magis amabilis a diuina volūtatē? Et respōdendū est q̄ est ille quē diuina volūtas potest plus diligere. queritur quare aliq̄s homo est magis amabilis q̄ omnes? et respōdendū est q̄ diuina volūtas est absoluta in amando. queritur quo mediū p̄t de⁹ magis amare hominē? Uade ad diffinitionem volūtatē / potestatis / & mediū / & etiā ad scalā mediū e. g. t. g. querit̄ quare finis diuine potestatis est tantū amabilis q̄tum finis diuine volūtatē? Et dicendum est q̄ diuina potestas est tantū potens q̄tum diuina volūtas

est volens. Querit̄ qualē finem potest diuina volūtas magis amare? Et respōdendū est q̄ est illa quam diuinus intellectus potest magis intelligere. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ qualis lex est magis amabilis e. t. e. f. Queritur quare deus potuit principare mundum nouū? Uade ad regulā e. & ad diffinitionēz mediū. querit̄ nouitas mūdi quāta est? et respōdendū est q̄ ē tanta q̄ta diuina p̄tās ip̄am mensurate p̄t. Et in isto passu cognoscit intellect⁹ q̄ impossibile est mundum esse ab eterno e. t. e. g. Queritur quare deus potest principare maius principū? et respōdendū est q̄ p̄t principare maiore finē. queritur in quali principio habet deus maius posse? Uade ad regulā g. & ad diffinitionem potestatis & finis e. t. f. g. Querit̄ quare de⁹ potest causare maius mediū & maiore finem? Et r̄ndendū est q̄ habet potestatem infinitā. Queritur maius mediū creatū quale est? & respōdendū est q̄ est illud in quo diuina potestas h̄t magis posse: & i q̄ posse ip̄m mediū p̄t magis quiescere. Queritur maius mediū creatū q̄tum est? et respōdendū est q̄ est tantum q̄tum deus potest ip̄m causare f. g. t. e. queritur quare deus tantū diligit aliquod principū / q̄tum diuina sapientia ip̄m potest intelligere? Et respōdendū est q̄ diuina volūtas tantū potest per amare / quantū diuinus intellectus per intelligere. Principiū magis q̄tum est amabile? Et respōdendū est q̄ est tantū amabile q̄tū est intelligibile. quale principiū est magis amabile. Et r̄ndendū est q̄ est illud q̄ est magis intelligibile f. g. t. f. querit̄ quale mediū est intelligibile et amabile? Ad quod dicendum est q̄ est illud quod deus magis potest intelligere & amare. Maius mediū q̄tum est intelligibile & amabile? Et respōdendū est q̄ est tantū q̄tū de⁹ potest intelligere & amare f. g. t. g. querit̄ qualis finis est magis intelligibilis & amabilis. Et respōdendū est q̄ est ille quē deus potest magis intelligere & amare. Queritur maior finis quantus est? Et respōdendū est q̄ est tātus q̄tum deus potest intelligere & amare. Et in isto passu cognoscit intellectus qualis lex est vera per scalam differentie et concordantie f. t. e. f. queritur quare diuinus intellectus intelligit maius principum creatum / q̄ intelligere potest? Uade ad diffinitionem intellectus & principij & maioritatis: et ad regulā e. Queritur quantū est maius

medius quod esse potest? Et huic est addendum quod tantum quantum per diuinum intellectum est magis intelligibile f. t. e. g. queritur quare diuinus intellectus intelligit magis principium? Et respondendum est quod intelligit maiorem finem. Queritur quale est illud principium quod deus magis intelligere potest? Et respondendum est quod est illud quod in maiori fine quiescere potest. Queritur quod in maiori fine quiescere potest? Et respondendum est quod est tantum quantum per diuinum intellectum est intelligibile in maiori fine f. t. e. g. Queritur quale medium est magis intelligibile? Et respondendum est quod est illud quod deus potest magis intelligere. Illud medium quod deus potest magis intelligere quantum est? et est dicendum quod est tantum quantum diuinus intellectus ipsum intelligere potest g. t. e. f. queritur quale principium est magis amabile? et respondendum est quod est illud quod diuina voluntas potest magis amare. Queritur aliquod principium est magis amabile? Et respondendum est quia diuina voluntas potest ipsum magis amare. Medium magis amabile quantum est? Cui respondendum est quod est tantum quantum diuina voluntas potest ipsum magis amare g. t. e. g. queritur quale medium diuina voluntas potest magis amare? et respondendum est quod est illud quod in maiori fine quiescere potest? Queritur quare diuina voluntas debeat amare maius principium? Et respondendum est quod maius principium est magis amabile e. f. t. g. queritur quale medium est magis amabile? Et huic dicendum est quod est id in quo maior finis potest quiescere. Maius medium quod in maiori fine quiescere potest/ quantum est? et respondendum est quod est tantum quantum diuina voluntas id amare potest t. e. f. g. queritur quare in principio oportet dare medium? Cui dicendum est ut principium per ipsum medium possit transire ad finem: et in ipso quiescere. Medium per quod principium transit ad finem quantum est? Et respondendum est quod est tantum quantum mensuratum est inter suum principium et finem. Queritur quale medium est magis mensurabile? Et respondendum est quod est id quod magis existit inter principium et suum finem.

De questionibus quinte
columnae. S. S. B. L.

Queritur/qualis virtus est magis intelligibilis? Et respondendum est quod est illa qua diuinus intellectus maiorem non potest intelligere. queritur virtus qua diuinus intellectus maiorem intelligere non potest/ quantum est? Ad quod dicendum est quod illa est tanta quod diuina voluntas eam magis amare non potest. queritur virtus quam deus non potest magis intelligere et amare/ quando fuit? Et respondendum est quod fuit antequam virtus que non est magis intelligibilis et amabilis f. g. t. f. Queritur quale medium est magis intelligibile? Et respondendum est quod est illud quod est magis amabile. Queritur medium quod est magis amabile quantum est? Et respondendum est quod est tantum quantum diuinus intellectus potest ipsum intelligere f. g. t. g. Queritur qualis finis mundi est magis amabilis? Et respondendum est quod est ille quo diuinus intellectus non potest magis intelligere. queritur maior finis mundi quantum est? et respondendum est quod est tantum quantum diuinus intellectus magis intelligere potest f. g. t. h. queritur / qualis substantia est magis amabilis et intelligibilis? et respondendum est quod est illa que est remota ab omni accidente. Substantia remota ab omni accidente quando fuit? et respondendum est quod fuit antequam illa que absque accidente esse non possunt. Queritur maior substantia creata quanta est? et respondendum est quod est tanta quod maior a diuino intellectu et diuina voluntate intelligi non potest/ nec amari f. h. t. f. Queritur quod maius a diuino intellectu non potest intelligi/ quando fuit? et respondendum est quod fuit antequam illud medium quod non est tantum virtuosum. Queritur maior virtus creata quantum est intelligibilis? et respondendum est quod est tantum quantum diuinus intellectus ipsum intelligere potest f. h. t. g. Queritur finis virtutis quando fuit? et respondendum est quod fuit antequam virtus finis que non est tantum intelligibilis. Queritur finis virtutis creata quantum est? Et dicendum est quod est tantum quantum diuinus intellectus illud intelligere potest f. g. t. h. Queritur virtus intellectus quando fuit? Et respondendum est quod antequam minor virtus intellectus. Queritur virtus intellectus quanta est? Et respondendum est quod est tanta quanta diuinus intellectus illud intelligere potest f. t. f. g. Queritur qualis finis medium potest a deo melius intelligi. Et respondendum est quod est finis qui est sui intelligere. Finis maioris intelligere quantum est? Cui dicendum est quod est tantum quantum diuinus

De questionibus
quinte
columnae. S.
S. B. L.

Undecima pars.

intellectus f. t. f. h. ¶ Queritur / mai^o mediū intellectus quando fuit. ¶ Ad quod dicēdū ē q̄ fuit tunc qñ maior intellectus fuit. ¶ Maius mediū intellectus q̄tum est? Et respōdendū est q̄ est tā tū quātū intellectus maior est f. t. g. h. ¶ Maior finis intellectus q̄lis est? Et dicēdū est q̄ est talis q̄ maiorē diuinus intellectus intelligere non pōt. ¶ Maior finis intellectus quātus est? Et respōdendū est q̄ ē tantus q̄ta substantia absq̄ accidēte esse potest. ¶ Substantia q̄re sine accidēte esse pōt qñ fuit? Et dicēdū est q̄ fuit anteq̄ substantia q̄ sine accidēte esse nō pōt g. h. t. f. ¶ Querit / q̄le mediū virtutis ē magis diligibile? Et respōdendū est q̄ est illud q̄ est in virtute magis amabile. ¶ Queritur mediū q̄ est magis amabile quando fuit? Et dicēdū est q̄ fuit anteq̄ mediū q̄ non est tantū amabile. ¶ Mediū voluntatis q̄tū est? Et respōdendū est q̄ est tā tū q̄tū virtuosum esse pōt g. h. t. g. ¶ Querit / qualis virtus est magis amabilis. ¶ Ad q̄ dicēdū est q̄ est illa que causat maiorē finē. ¶ Finis maioris virtutis qñ fuit? Et respōdendū est q̄ fuit tūc qñ magis amata fuit g. h. t. h. ¶ Queritur / q̄lis virtus pōt esse maior creatura? Et dicēdū est q̄ est illa q̄ pōt magis amari. ¶ Virtus q̄ pōt magis amari qñ fuit? Et respōdendū est q̄ fuit anteq̄ virtus que nō est tā tū amabilis g. t. f. g. ¶ Queritur / p̄ q̄le mediūz acquirit maior finis? et rōdēdū ē q̄ ē p̄ illud quo nullū aliud pōt amari. ¶ Finis q̄ nō pōt magis amari / quātus est? Ad q̄ dicēdū est q̄ ipse est tā tū quātus finis voluntatis esse pōt g. t. f. h. ¶ Querit / quale mediū est maius quod esse pōt? Et respōdendū est q̄ est illud q̄ magis diligere non potest. ¶ Mediū q̄ magis diligere nō potest qñ fuit? Et respōdendū est q̄ ē tūc qñ maior voluntas est. ¶ Maior voluntas q̄ta est? Et respōdendū est q̄ ē tā tū q̄tū maius amare est g. t. g. h. ¶ Queritur maior finis voluntatis q̄lis est? et respōdendū est q̄ ē talis q̄lis est p̄ maius amare. ¶ Finis qui est per maius amare qñ fuit? et dicēdū est q̄ fuit anteq̄ finis qui non est p̄ maius amare h. t. f. g. ¶ Queritur q̄lis virtus se h̄z ad maiorē finem? et respōdendū est q̄ est illa que habet maius mediū q̄ta est? Ad q̄ dicēdū ē q̄ est tanta q̄tū est suū mediū. ¶ Virtus habens se ad maiorē finem quando fuit? et respōdendū est q̄ ipsa fuit anteq̄ virtus habens se ad minorē finem h. t. g. h. queritur / qualis finis est maior? Et

respōdendū est q̄ ē ille in quo maior virtus quiescit. ¶ Virtus quiescēs in maiori fine qñ fuit? Cui respōdendū est q̄ fuit anteq̄ substantia que absq̄ accidente esse non pōt t. f. g. h. ¶ Qualis finis ē in maiori p̄uatione? Ad q̄ dicēdū ē q̄ ē ille qui est cōtra maiorē perfectionem. ¶ Finis qui est in maiori p̄fectione quando fuit? et respōdendū est q̄ fuit anteq̄ finis qui est in maiori p̄uatione. ¶ Finis existens in maiori p̄uatione q̄tū est? et respōdendū est q̄ est tantus a quanto maiori fine perfectionis deriuatus est.

De questionibus sexte colūne. S. D. J. T.

Queritur / q̄lis lex est magis vera? et respōdendū est q̄ est illa q̄ causat maiores virtutes. querit / vbi est maior lex? et respōdendū est q̄ ē in maioribus virtutibus.

De q̄stio- nib^o sexte colūne. S. D. J. T.

¶ Queritur / volūtas qñ est virtuosa et vera? et respōdendū est q̄ est tūc quādo est habituata de spe / pietate et charitate g. h. t. g. ¶ Querit / q̄lis lex se habet ad magis virtuosum finē? et respōdendū est q̄ ē illa q̄ causat altiorē spē / charitatē et virtutē. ¶ Querit / volūtas qñ ē virtuosa? et dicēdū est q̄ ē tunc qñ se h̄z ad virtuosissimū finē g. h. t. h. ¶ Querit / qualis lex est maior? et respōdendū est q̄ est illa in q̄ sunt maiores spes et charitas. ¶ Querit / volūtas qñ est maior? Et respōdendū est q̄ est tunc qñ de maiori charitate et spe habituata est g. h. t. i. ¶ Querit / qualis q̄litas est virtuosa? et respōdendū est q̄ ē illa que p̄sistit p̄ cōles amorē / amatū et amare. ¶ Querit / vbi ē equalitas virtuosa amātis et amatū? et respōdendū est q̄ illa ē involūtate in qua charitas ē altior virtus. ¶ Querit / qñ i volūtate est altior virtus? Et respōdendū est q̄ ē tūc qñ equales h̄z suos correlatiuos g. i. t. g. ¶ Querit / q̄lis volūtas ē vera? et respōdendū ē q̄ ē illa q̄ se h̄z ad verū finē. ¶ Querit / vbi est finis verus? Et respōdendū est q̄ ē in volūtate de spe et patientia habituata g. i. t. h. ¶ Querit / q̄lis patientia ē maior? et respōdendū ē q̄ ē illa que est in voluntate ex maiori spē habituata. ¶ Queritur / vbi ē maior veritas? Et respōdendū est q̄ est in voluntate ex maiori spē et patientia habituata. ¶ Queritur quando est maior veritas? Et dicēdū est q̄ ē tūc quādo a maiori vo

luntate est amata g. i. t. i. Queritur/ubi sunt eque veritas et voluntas? Et dicendum est qd in deo. Queritur qualis voluntas est vera? Et respondendum est qd est illa que est ex veris correlatiuis g. t. g. h. queritur/qualis finis est maior? Et dicendum est qd est ille cui competat a maiori voluntate amari. queritur/qñ est maior voluntas? Et respondendum est qd est tñ qñ obiectat maiore finē sperādo g. t. g. i. Queritur vbi voluntas et finis sunt equales? Ad qd dicendum est qd in subiecto i q spes et patientia sunt eque. queritur/qñ equalitas est magis amabilis? Et respondendum est qd est illa que est ex correlatiuis voluntatis g. t. h. i. Queritur qualis voluntas est maior? et respondendum est qd est illa in qua est maior charitas. Queritur/qñ est maior charitas? Et dicendum est qd est tunc qñ in voluntate est maior equalitas. queritur/vbi est maior charitas? Et respondendum est qd est in voluntate in qua est maior equalitas h. i. t. g. Queritur/virtus q est charitas in quo fine quiescit? et dicendum est qd est in fine vero. queritur/qñ finis est verus? et respondendum est qd est ille in quo est charitas. queritur/qñ est charitas? et dicendum est qd est tñ qñ est patientia h. i. t. h. Queritur/vbi est maior charitas? et respondendum est qd est vbi est maior veritas. queritur/qñ est maior charitas? Et respondendum est qd est tunc qñ est maior veritas h. i. t. i. Queritur/voluntas et veritas vbi sunt equales? et respondendum est qd est in subiecto in quo conuertuntur. queritur/patientia et charitas quādo sunt equales? et respondendum est qd est tunc quando virtus et veritas sunt equales h. g. t. h. Queritur/quādo voluntas est maior? et respondendum est qd maior qñ se habet ad maiore finem extra suas vires p charitatē. queritur qualis charitas est maior? Et dicendum est qd est illa que cum maiori spe habet conuenientiam h. g. t. i. Queritur/qñ in fine est equalitas? Cui dicendum est qd est tunc qñ in ipso fine sunt pportione spe/charitas et patientia. queritur qualis equalitas est virtuosa? Et respondendum est qd est illa que consistit per equales fines virtuosos. queritur/vbi sunt equales fines virtuosos? et dicendum est qd est in pportione spei/patientie et charitatis h. t. h. i. Queritur/Maior equalitas vbi est? cui dicendum est qd est in illa lege in qua virtutes magis possunt esse equales. Queritur/quando est maior equalitas? Ad quod dicendum est qd est tñ qñ est maior spes et patientia i. t. g. h. queri-

tur/qualis veritas est maior? Et dicendum est qd est illa que se habet ad maiorem finem. Queritur vbi spes est maior? et dicendum est qd est in illa lege per quam homo sperat maiorem finem. Queritur/Maior lex quando fuit incepta? Cui dicendum est qd tunc quando maior veritas fuit incepta g. t. g. i. Queritur/vbi spes et patientia sunt equales? Ad quod dicendum est qd est in fine earum. Queritur/qualis equalitas est magis vera? Et respondendum est qd est illa que se habet ad verio rem finem g. t. h. i. Queritur/in quauere veritate est maior equalitas? Et respondendum est qd est in illa que habet veriores correlatiuos. Queritur/quando est maior equalitas? Ad quod dicendum est qd tunc quando habet maiores correlatiuos t. g. h. i. Queritur/in quo fine virtutes esse possunt magis equales? Et respondendum est qd est in illo in quo spes/patientia et charitas habent maiores aptitudines. Queritur/qualis homo est maior? et respondendum est qd est ille in quo virtutes sunt magis equales/aut fuerunt. Queritur/quando fuit maior homo? et respondendum est qd tunc qñ maior finis fuit inceptus.

De questionibus septime columne. D. J. K. T.

Queritur quando habet charitas/patientia et pietas actus suos? et respondendum est qd est tñ quādo hōvitur ipis. Queritur/vbi est via glorie? et respondendum est qd est vbi charitas est/patientia et pietas. Queritur/via glorie quando est? et respondendum est qd ipsa est per modum quē habent inuicē charitas/patientia et pietas. Queritur/cū quo est via glorie? et respondendum est qd est cū charitate/patientia et pietate h. i. t. h. Queritur/qñ charitas et patientia sunt maiores? et respondendum est qd est tunc quando sunt contra maiorem iram et fallitatem. Queritur/in quo sunt maiores hōie charitas et patientia? et respondendum est qd est in illo q edificauit maiorem legē et magis virtuosam h. i. t. i. Queritur/vbi ignis vegetatur? et respondendum est qd est in vegetatiua: sicut vegetatiua vegetat in sensitua. Queritur/qñ virtus et veritas sunt equales? et respondendum est qd est

De qñstionibus septime columne D. J. K. T.

Undecima pars.

in suis correlatiuis h. i. t. k. ¶ Queritur /
 ybi virtus est in minoritate? ad quod dicen-
 dum est quod est in minori veritate. ¶ Queritur
 quoniam charitas et patientia et pietas sunt
 in minoritate? Cui dicendum est quod est tunc
 quoniam ira / falsitas et inconstancia pugnat foris
 contra illas. ¶ Queritur / quoniam ira / falsitas
 et inconstancia pugnat contra charitatem / patientiam
 et pietatem? Et respondendum est quod est cum
 minoritate charitatis / patientie et pietatis
 h. k. t. k. ¶ Queritur / quoniam charitas et pie-
 tas sunt maiores? Et respondendum est quod est
 tunc quoniam charitas et pietas pugnat viriliter
 contra iram et inconstancia. queritur quoniam cha-
 ritas et pietas vincunt iram et inconstancia?
 et respondendum est quod vincunt eas per modum
 maiore que habet contra minore modum
 ire et inconstantie. queritur cum quo charitas et
 pietas vincunt iram et inconstancia? ad quod di-
 cendum est quod cum maioribus actibus quos habet
 h. l. t. i. ¶ Queritur / ybi charitas habet maio-
 rem delectationem? Et dicendum est quod in maio-
 ri equalitate suorum correlatiuorum. queritur
 quoniam charitas habet maiorem delectationem?
 Et dicendum est quod tunc quando est coniuncta cum
 pietate et patientia. ¶ Queritur / quoniam chari-
 tas est coniuncta cum patientia et pietate? Ad
 quod dicendum est quod per modum iuncturarum simi-
 litudinum. ¶ Queritur / cum quo charitas est
 coniuncta cum pietate et patientia? et respon-
 dendum est quod cum correlatiuis suarum virtu-
 tum h. l. t. l. ¶ Queritur / quoniam charitas et
 pietas distat a minoritate? et respondendum
 est quod tunc quoniam sunt maiores contra iram
 et inconstancia. queritur / quomodo charitas et pie-
 tas distat a minoritate? et respondendum est
 quod tunc quoniam sunt maiores contra iram et
 inconstancia. queritur / quomodo charitas et
 pietas distat a minoritate? et respon-
 dendum est quod est per modum que habent in
 existendo a maiori. ¶ Queritur / cum
 quo charitas et pietas distat a minori-
 tate? et respondendum est quod cum maiori-
 tate quam habent adinuicem h. t. h. i. que-
 ritur ybi charitas est maior? et respon-
 dendum est quod in maiori substantia ab
 omni accidente denudata. queritur / quoniam
 equalitas est in maiori equalitate? Ad
 quod dicendum est quod tunc habet maio-
 rem actum iunctum cum actu patientie
 h. t. h. l. ¶ Queritur / quando charitas et
 pietas sunt maiores? Et respondendum
 est quod quando sunt in practica contra mi-
 norem iram et inconstancia. ¶ Queritur /
 quando charitas et pietas distat a mi-
 noritate? Et respondendum est quod per mo-
 dum quem habent per maiori. queritur
 cum quo ira et inconstancia deuin-
 sunt charitatem et pietatem? et respō-

dendum est quod cum minoritate charita-
 tis et pietatis h. t. i. l. ¶ Queritur / quan-
 do charitas / patientia et pietas sunt mi-
 nores? Et respondendum est quod tunc quan-
 do ira / falsitas et inconstancia sunt maio-
 res. ¶ Queritur / ybi charitas / patientia et
 pietas sunt minores? Et respondendum
 est quod in illo subiecto in quo ira / falsitas
 et inconstancia expellunt ipsas. ¶ Que-
 ritur / quomodo ira / falsitas et constan-
 tia corrumpunt charitatem / pietatem /
 patientiam? Et respondendum est quod per
 modum que habent / coequando se ad in-
 nicem contra charitatem / patientiam et pie-
 tatem. ¶ Queritur / cum quo ira / falsitas
 et inconstancia corrumpunt charitatem /
 patientiam et pietatem? Et respondendum
 est quod cum minoritate quam habent
 charitas / patientia et pietas i. l. t. h. ¶ Queritur
 ybi gloria acquisita est maior? et re-
 spondendum est quod in maiori lege.
 ¶ Queritur / quomodo maior gloria fuit
 acquisita? Et respondendum est quod qua-
 do verior homo edificauit verior legem.
 ¶ Queritur / quomodo verior gloria
 fuit acquisita? Et respondendum est
 quod per maiorem modum quem habebat
 charitas / patientia et pietas. queritur / cum
 quo maior gloria fuit acquisita? et respon-
 dendum est quod cum homine de maiori cha-
 ritate / patientia et pietate habituato i.
 l. t. i. ¶ Queritur / ybi veritas et gloria
 sunt equales? et respondendum est quod in
 substantia ab omni accidente separata.
 ¶ Queritur / quomodo veritas et gloria
 sunt equales? et respondendum est quod per
 modum quem habent ad inuicem per equa-
 les correlatiuos. queritur cum quo veri-
 tas et gloria sunt equales? Et responde-
 dum est quod cum suis correlatiuis equali-
 bus i. l. t. l. ¶ Queritur / minor gloria
 ybi est? Et respondendum est quod est in mi-
 nores veritate / charitate / patientia et pie-
 tate. queritur / quoniam minor gloria est in veri-
 tate? Et respondendum est quod tunc quan-
 do charitas / patientia et pietas habent
 lentos actus? queritur / quando minor
 gloria est in veritate? Ad quod dicendum
 est quod per modum quem habent chari-
 tas / patientia et pietas. queritur / cum quo
 minor gloria est in minori veritate? Ad
 quod dicendum est quod cum minoribus acti-
 bus charitatis / patientie et pietatis i. t.
 l. i. ¶ Queritur / ybi est maior veritas?
 Et respondendum est quod est ybi est sua
 maior equalitas. ¶ Queritur / quando
 est maior veritas? et dicendum est quod tunc
 quando est sua maior equalitas i. t. h. l. ¶ Queritur
 ybi est minor charitas? Ad

quod dicendum est quod in minori charitate/patientia et pietate. Queritur quando est minor charitas et respondendum est quod tunc quando patientia et pietas sunt minores. queritur quomodo charitas est minor et respondendum est quod per modum quem habent patientia et pietas. queritur cum quo charitas est minor ad quod dicendum est quod cum minoritate/patientia et pietate i. t. i. l. queritur ubi veritas est minor et respondendum est quod est minor in sua minori equalitate. queritur quando veritas est minor et respondendum est quod per modum minoris quem habet in sua equalitate. queritur cum quo veritas est minor et respondendum est quod cum minori lege l. t. h. i. Queritur ubi est maior gloria et respondendum est quod est ubi est sua maior equalitas. queritur quando est maior gloria et respondendum est quod est tunc quando est sua maior equalitas. queritur quomodo est maior gloria et respondendum est quod est per modum quem habent sua correlativa consubstantialia existens equalia ab omnibus accidentibus separata. Queritur cum quo est maior gloria et respondendum est quod est cum maiore virtute suorum correlativorum. queritur quomodo maior gloria et minor gloria sunt inuicem et respondendum est quod est tunc quando una conjuncta est cum corpore. queritur quomodo maior gloria et minor gloria consistunt in minori subiecto et respondendum est quod est per modum quem habent sensitiva et imaginativa cum minoritate. et ratiocinativa cum maiore. Queritur quomodo minor gloria et maior gloria consistunt in subiecto ad inuicem et respondendum est quod est per accidentia substantiales et accidentales. Queritur cum quo maior gloria et minor gloria consistunt in subiecto et respondendum est quod est cum sensitiva/imaginativa et ratiocinativa l. t. h. l. Queritur quando est maior gloria et respondendum est quod est per modum subiecti ab omni minoritate remota. queritur cum quo est minor gloria ad quod dicendum est quod est cum minori actu ipsius glorie t. h. i. l. Queritur ubi est maior minoritas et respondendum est quod est in peccato siue in minori equalitate. queritur quando est minor equalitas et respondendum est quod est tunc quando est maior equalitas in priuatione. queritur cum quo est minus peccatum et respondendum est quod est cum sensitiva sine electione anime. queritur quando est minus peccatum ad quod dicendum est quod est cum sensitiva tantum et tunc est peccatum veniale.

De questionibus evacuationis ter- tie figure.

In evacuatione tertie figure sunt facte multe questiones generales et solutiones earum: et sic possunt fieri questiones et solutiones particularis tenendo eundem modum quem tenuimus in vniuersalibus. Modus enim particularis oritur et derivatur ab vniuersali modo: sicut effectus a sua causa. Dicitur in camera b. c. q. bonitas est magna: et postmodum vtrum bonitas sit magna: et quia b. significat deum/bonitatem/differentiam/iusticiam et auariciam. c. autem significat angelum/magnitudinem/concordantiam/prudentiam/gulam: vt dictum est iam in alphabeto. Ideo possunt abstrahi de camera b. c. multe questiones particulares: vt quando queritur vtrum diuina bonitas sit magna: Utrum in diuina bonitate sint correlatiua distincta: Utrum in diuina bonitate sit concordantia. Postmodum potest queri. Quid est in deo bonitas magna: Quid sunt in diuina bonitate correlatiua: Et quid est in diuina bonitate sua concordantia. Et deinde potest queri per secundam speciem regule c. diuina bonitas magna quid habet in se sibi coessentialia: Et de differentia concordantia potest dici. et postmodum potest queri per tertiam speciem regule c. sic querere: diuina bonitas magna quid est in alio: et diuina differentia quid est in alio: et diuina concordantia quid est in alio: Deinde qualiter diuina bonitas magna quid habet in alio: Diuina differentia quid habet in alio: et diuina concordantia quid habet in alio: et omnibus istis factis / quelibet questio potest solui: tenendo eundem modum quem tenuimus in soluendo questiones generales/ descendendo a solutione vniuersali ad particularem/ concordando/ et inconueniens euitando. Nullum enim vniuersale est contra suum particulare et e conuerso. Sed exemplificare hoc/ esset nimis prolixum. Quapropter dimittimus solutiones artifice huius artis causa breuitatis. Nam si quocumque modo fiat questio de diuina bonitate et magnitudine: extrahatur solutio a diffinitione dei: et a diffinitione bonitatis: et magnitu-

Secunda pars vnde ante plus principalis que est de questionibus evacuationis tertie figure.

Undecima pars.

diuis/concordando diffinitiones et species regularum/tenendo affirmatiuam aut negatiuam. Et ista regula est infalibilis: sicut exemplificauimus de diuina bonitate et magnitudine: ita potest dici suo modo de bonitate et magnitudine angelica: et de bonitate et magnitudine iusticie: et de bonitate et magnitudine prudentie: et de malicia et magnitudine auaricie. Et de malicia et magnitudine gule. Et sicut diximus de camera b.c. sic potest dici de questionibus que sunt implicate in camera b.d. et in camera b.e. Et sic de alijs cameris que sunt in tertia figura. Et hec sufficiant causa breuitatis de questionibus que possunt fieri per tertiam figuram. Et in isto passu cognoscit intellectus quod tertia figura est valde generale/a quo possunt abstrahi quasi innumerabiles questiones particulares et solutiones earum.

De questionibus multiplicationis quarte figure.

Tertia pars decime partis principalis de questionibus.

Multiplicatio quarte figure est .v. modis/ut dictum est. Et sicut fit multiplicatio quinq; modis: sic possunt fieri questiones quinq; modis. Et sic de primo modo et alijs alijs quid dicemus. ¶ Primus modus subdiuiditur in .iij. partes. ¶ Prima est: quod probat quod mundus est nouus per viginti rationes. Et hoc per columnam b.c.d. Et sicut dicitur de mundo: sic potest dici de his que signantur per b.c.e. in alphabeto /faciendo solutiones cuiuslibet signati suo modo. sicut b. quod significat deum bonitatem/differentiam/iusticiam/auariciam. Et sic de c. quod significat angelum/magnitudinem etc. Et d. quod significat celum/eternitatem etc. Et sic quelibet questio particularis suam solutionem implicatam habet. Que quidem solutio potest reduci ad artem tenendo modum istius artis. Et sicut diximus de primo modo: ita potest dici de alijs suo modo. ¶ Et hec sufficiant de multiplicatione quarte figure causa breuitatis.

De questionibus mixtionis principiorum et regularum.

Quarta pars decime partis principalis de questionibus.

Mixtione principiorum et regularum ostenditur quando quodlibet principium discursus per alia principia et regulas/

faciendo de subiecto predicatum/et euerfo: sicut bonitas magna/bonitas eterna/bonitas potens etc. Magnitudo bona/magnitudo eterna/magnitudo potens etc. Idcirco si fiat questio de bonitate et magnitudine: et de bonitate et eternitate etc. recurrat ad capitulum bonitatis et paragraphum bonitatis et magnitudinis. et si questio est de bonitate et eternitate/ recurrat ad paragraphum bonitatis et eternitatis: et sic de alijs. et extrahant solutiones ab illis locis in quibus solutiones sunt signate: et hoc sic. ¶ Dicitur in primo paragrapho in capitulo bonitatis quod bonitas est per se ratio bono quod agat bonum siue producat. Sed quod est magna ratio duplicata bono per magnitudinem quod producat magnum bonum: idcirco si queratur/utrum bonitas sit ratio deo quod producat magnum bonum: concedatur per ea que superius dicta sunt. ¶ Alterius dicitur .iij. paragrapho in capitulo bonitatis quod bonitas per durationem est durabilis: et sic per durationem est ratio triplicata ut bonus agat bonum /magnus et durabilem: ut patet. et si fiat questio utrum diuina bonitas sit ratio deo quod ipse producat bonum eternum siue durabile: recurratur ad capitulum bonitatis in tertio paragrapho. et abstrahat a textu solutio / causa mixtionis / diffinitionis/bonitatis et durationis: et sic de alijs. ¶ Alterius: quid est illud bonum magnum quod deus producat? Recurratur ad capitulum bonitatis et regularum per quas bonitas est deducta: sicut quando dicitur/quid est bonitas? Et tunc respondeat per illum textum ad questionem secundam diffinitionem bonitatis. Si queratur/deus de quo producit bonum? Recurratur ad capitulum bonitatis et ad paragraphum regule d. in quo queritur bonitas de quo est: et ab illo textu extrahatur solutio: et sic de alijs. ¶ Sicut dedimus exemplum de bonitate dei: ita potest dici de bonitate angeli suo modo: et de bonitate iusticie: et de bonitate prudentie: et de malicia auaricie et gule: et sic de alijs suo modo specifico. ¶ Et hec de questionibus mixtionis sufficiant causa breuitatis. Et hoc quia ars est sufficiens ad faciendum et soluendum alias questiones. ¶ Et in isto passu cognoscit intellectus quod mixtio principiorum est subiectum valde generale ad faciendum multas questiones. Et quod in textu solutiones sunt implicate et signate. ¶ Et hec de quarta parte decime partis principalis.

De questionibus nouem
subiectorum: et primo de pri-
mo subiecto quod est deus. Et
primo per principia.

Quinta
a videt
ne partis
principal
est de q-
tionibus
oue sub-
ctorum:
primo d
primo sub
cto qd e
Et p-
top prin
cipia.

Ad euitandū prolixitatē/ ali-
quas questiones pponim⁹
facere de deo: a textu ab-
strahere: et per textū solue-
re/ ad dāndū doctrinam quo-
modo artista sciat abstrahere q̄stiones
a textu: et soluere eas p illū textū a quo
abstrahunt. ¶ Alias q̄stiones intēdiū⁹
facere/ et a textu abstrahere: sed non sol-
uere causa breuitatis: sed ad textū debi-
tū eas reducere/ ad dandā doctrinā: per
quē modū artista sciat soluere q̄stiones
per textū debitū. Qui quidē textus ē ge-
neralis ad multas q̄stiones. Et istū mo-
dū et ordinem pponimus tenere in alijs
subiectis. ¶ Utrū p aliquē modū sit ne-
cessariū qd deus producat bonū? Solu-
tio: vade ad subiectū dei in paragrapho
bonitatis. ¶ Querit/ quare deus crea-
uit mundū? Solutio: vade ad secundū pa-
ragraphū. ¶ Utrū deus producat bonū
infinītū? Solutio in tertio paragrapho.
¶ Utrū deus possit creare ens infinītū?
Solutio in quarto paragrapho est signa-
ta. ¶ Utrū eternitas habeat actū infini-
tū et cōnaturā? Solutio in quinto pa-
ragrapho. ¶ Utrū deus potuisset creare
celū infinītū et eternū? Solutio in sexto
paragrapho. ¶ Utrū deus sit necessitat⁹
ad pducendū infinītū? Solutio in septi-
mo paragrapho. ¶ Utrū posse primū sit
cā omnis posse creati? Solutio in octa-
uo paragrapho. ¶ Utrū deus cū suo in-
tellectu necessitet se ad producendū infi-
nitū intelligibile? Solutio in nono para-
grapho. ¶ Queritur q̄re in via ignozat
sb aliquibus summus pducit? Solutio
in decimo paragrapho. ¶ Utrū sit dare
volūtū pductū infinītū? Solutio in vnde-
cimo paragrapho. ¶ Querit/ q̄ est cau-
sa charitatis create? Solutio in duodeci-
mo paragrapho. ¶ Uterius rñdēdū ē vt
volūtās creata obiectaret summū ama-
tū super suis viribus/ adiuuāte charita-
te. ¶ Utrū deus mediāte sua virtute infi-
nita pducatur virtuosum infinītū? Solu-
tio in deciotertio paragrapho. ¶ Querit-
tur/ q̄ ē prima cā virtutū moralīū? Solu-
tio in decimoquarto. ¶ Utrū diuisa vitas
possit esse ociosa quo ad suā rōnē? Solu-
tio in. 15. ¶ Queritur q̄re sunt virtutes
create? Solutio in. 16. ¶ Utrū de⁹ possit

tantum de sua gloria q̄tum ipse ē? So-
lutio in. 17. ¶ Querit/ q̄re ē alia vita? So-
lutio in. 18. ¶ Utrū diuine rationes sine
aliqua distinctione possint habere act⁹
infinītos? Solutio in. 19. ¶ Querit/ q̄d
est prima cā multitudinis entū differē-
tiū genere/specie/ et n̄bero? Solutio in
20. ¶ Utrū in deo sit coessentialis et cor-
dātia? Solutio in. 21. ¶ Querit/ q̄re de⁹
creauit vnū mūdū et nō multos? Solutio
22. ¶ Queritur/ quare in deo nō ē tra-
rietas? Solutio in. 23. ¶ Querit/ q̄re de⁹
h̄z nolle: cū suū velle sit infinītū? Solu-
tio in. 24. ¶ Utrū deus sit principū in se-
pfectū? Solutio in. 25. ¶ Querit/ quare
deus creauit picipiare? Solutio in. 26.
¶ Uterius vt cognoscere ē creare infinītū:
vtrū deus tm̄ sit infinīt⁹ p̄ suū intrinsecū
agere/ sicut p suū intrinsecū existe-
re? Solutio in. 27. ¶ Querit/ q̄re deus
creauit media naturalia? Solutio in. 28.
¶ Utrū diuine rationes quiescant in se-
ipso? Solutio in. 29. ¶ Querit/ quare
deus creauit fines pfectos? Solutio in
30. ¶ Utrū deus esset maior simpliciter:
posito qd sue dignitates non haberent
actus infinītos? Solutio in. 31. ¶ Que-
ritur/ quare deus creauit maioritates:
et cum quo creauit illas? Solutio in. 32.
¶ Utrum in deo sit equalitas? Solutio
in. 33. ¶ Queritur/ quare deus creauit
equalitates? Solutio in. 34. ¶ Uterius
creauit deus equalitates sic cum sua eq̄-
litate/ sicut creauit bonitates cum sua
bonitate. ¶ Queritur/ quare in deo non
est minoritas? Solutio in. 35. ¶ Cum in
deo non sit minoritas/ quare creauit mi-
noritates? Solutio in. 36. ¶ Uterius:
quia vnum contrarium magis cognosce-
tur per reliquum.

De questiōibus dei p regu-
gulas factis.

Queritur/ vtrū deus sit ens
necessarium: vade ad pri-
mū paragraphū regularū
primi subiecti. ¶ Uterius
queritur/ quomodo proba-
tur deum esse? Solutio in
eodem paragrapho/ et in alijs. ¶ Que-
ritur quid est ens necessariū? Solutio
in secundo paragrapho/ et in suis conse-
quentibus. ¶ Queritur/ quomodo deus
diffinitur? Solutio: vade ad capitulum
diffinitionis dei primi subiecti. ¶ Utrū
deus de se sit actus purus? Solutio in
tertia regula primi subiecti. ¶ Querit/
vtrum in deo aliquid sit de aliquo? So-

De que-
stionibus
dei p regu-
las factis.

Undecima pars

lutio in eadez regula in secunda specie.
¶ Queritur/quare deus est necessariuz
eno? Solutio in quarta regula in prima
specie. ¶ Utrū deus sit deus de deo? So
lutio in eadē regula in scda specie. ¶ Utrū
in deo sit q̄ntitas? Solutio in regula f.
¶ Querit de deo p equalitatē: et respō
dendū est p regulā g. ¶ Utrū act⁹ etern⁹
sit in tpe? Solutio in regula h. ¶ Utrū
deus sit collocat⁹ siue cōtētus? Solutio
in regula i. ¶ Querit p quē modū deus
existit? Solutio i p̄ia regula k. ¶ Que
ritur/quō deus agit? Solutio in eadem
regula. ¶ Querit/de⁹ cū quō ē hoc qd ē?
Solutio in scda regula k. ¶ Queritur/
deus cū quō agit hoc qd agit? Solutio i
eadē regula. ¶ Fecimus q̄stiones de deo
p principia ⁊ regulas: quapropter si fiat
q̄stio pegrina de deo/ applicet ad textū
siue locū ei cōpetētē: ⁊ solvatur p ipsuz/
tenendo affirmationē aut negationem/
tali modo qd textus non destruat. ¶ Ul
terius si de deo multe sūt q̄stiones/ tenen
tur modus tertie figure ⁊ septē colūna
rū predictarū in quibus fecim⁹ questio
nes: ⁊ dantur eis solutiones p seipsas si
gnatas. Et hoc docet capitulū applica
tionis. ¶ Adhuc si arusta vult h̄re mltā
media ad probādū aliquid de deo/ recur
ratur ad capitulū multiplicationis q̄rte si
gure qd docet inuenire multa media: et
docet probare p prius ⁊ poster⁹. ¶ Qm̄
de deo non pōt probare aliquid per pri⁹
et iō si q̄stio indiget p̄batiōe p equipa
rantia: sicut si aliqs velle p̄bare vtrū sit
aliqua ⁊ infinita potestas: probetur per
infinitā eternitatē. ¶ Ulterius q̄ vult p
bare p equiparantiam: sicut quando que
ritur/quare in anima intellectus/ me
moriam et voluntas sunt equales: Ad qd
respondeatur: quia de⁹ est equaliter in
telligibilis/ et amabilis/ et recolibilis.
¶ Ulterius si queratur/quare sufficiunt
in qualibet potentia anime/ tria corre
lativa per secundam speciem c. designa
ta? Et respondendum est qd in qualibet
ratione divina sufficiunt tria correlati
ua. ¶ Si queratur/quare deus creavit
vnum mundum/ ⁊ non multos? Sic p
betur: videlicet qd deus est vnum: idcir
co creavit vnum mundum. ¶ Si quera
tur/quare deus diligit vnam creaturaz
plus q̄ aliam? Respondendū est/ quia
quando creavit mundum: intelligit ma
iorem finem creationis q̄ potuit intelli
gere. ¶ Adhuc si querat/vtrū deo cōpe
tat magis creare maiora q̄ minora? Re
spondendū est qd sic. Nā maiora magis
conveniunt euz suis dignitatibus q̄ mi

minora: et sic de alijs.

De questionibus secundi subiecti quod est de angelo: et primo per principia.

Utre angel⁹ peccavit postq̄
deus creavit ipsum totū bo
nū? Et respōdendū est p diffi
nitatiōē maioritatis ⁊ mino
ritatis. ¶ Adhuc/vtrū ange
li in sua locutione habeāt instrumentū?
Et respondendū ē qd sic: videlicet boni
tatem et alta principia eis: cōnaturalia/
quolibet habente sua correlatiua. ⁊ hoc
signatum est per primum paragraphū
capituli angelorum. ¶ Queritur/vtrum
vns angelus producat alium angelū?
Solutio in primo paragrapho. ¶ Que
ritur/que est causa magis angel⁹? Solu
tio/in secundo paragrapho. queritur/
vtrum angelus sit corruptibilis? So
lutio i tertio paragrapho. ¶ Queritur/
que sint instrumenta angelorum? So
lutio in quarto paragrapho. ¶ Cum an
gelus nō habeat oculos: quomō intelligit
colores? Solutio in q̄nto. queritur/
quō angel⁹ pōt diligere sensibilia? Solutio
in sexto. ¶ Queritur/angelus quō acq̄
rit meritū? Solutio in septimo. querit/
cū quō angelus facit sciētia? Solutio in
octavo. ¶ Querit/q̄ sint delectationes
angelorum? Solutio in nono. queritur/
vtrum in essentia/ angeli sint multe res
differētes numero? Solutio in decimo.
¶ Queritur/angeli cum quō cōveniūt?
Solutio in undecimo. queritur/angelus
bonus ⁊ angelus malus per quē modū
sunt contrarij? ¶ Adhuc queritur que ē
pena mali angeli? Solutio i duodecimo.
¶ Utrū angelus sit composi⁹? Solutio
in decimotertio. ¶ Utrū angel⁹ habeat
q̄ntitatē? Solutio i decimoq̄rto. ¶ Utrū
angelus sit ita perfectus p suā volūtātē
sicut p suā bonitatē ⁊ suū intellectū/ sicut
p suā bonitatē ⁊ suū intellectū/ sicut per
suā volūtātē? Solutio in. 15. querit /q̄
re angel⁹ h̄z potestatē in inferiorib⁹? So
lutio in. 16. ¶ Utrū sit bonū qd i angelo
sū intellect⁹/ volūtaz/ memoria sint eq̄
les naturaliter? Solutio in. 17. ¶ Cum
angelus sit bonus naturalit⁹/ q̄ est cā q̄re
est malus moralit⁹? Solutio in. 18.

De q̄stio
bus secun
di subiecti
qd est de
angelo. et
primo per
principia.

De questionibus angeli p regulas.

De q̄stio-
nibus ange-
li p̄ regu-
las.

Queritur per quē modū pro-
batur q̄ angeli sint? Solutio
in prima regula. querit/
angelus quō diffinitur? Solutio
in secunda. Querit/
quid est natura angeli. querit/
de actio-
nibus & passionibus angelorum.
Querit/
Cuz angelus non habeat imaginacione/
cuz
quo intelligit imaginabilia? Omnes
iste questiones soluntur per secundā re-
gulam supradictam. Queritur q̄ sunt
principia innata angeli. queritur/
que ē
forma angelus? que est ei⁹ materia. Querit/
angelus malus cuius est? Solutio in
tertia regula. Queritur angelus per
quem modū habet causas. querit/
vtrū
angelus quietat. cū vno sine. aut cū plu-
ribus? Solutio in quarta regula. Querit/
de q̄titate cōtinua & discreta ange-
lorum. posito q̄ angelus nō haberet ma-
teria. vtrū possit recipere passiones? Solutio
in quinta regula. querit/
de quali-
tatibus specificis angelus. cū quibus agit
specificis. et similiter de q̄titatib⁹ appo-
priatis cū quib⁹ agit moraliter? Solutio
in sexta regula. Querit/
de succes-
sione & continuatione angelorum: cum an-
gelus non sit corporeus: vtrum habeat
mēsuras tēporis? Solutio in septima
regula. Querit/
Utrum angelus sit collocatus.
Querit/
Utrum angelus trāseat p̄ mediū? Solutio
in octava regula. querit/
p̄ quē
modum angelus existit in seipso? & agit
extra seipsum? Querit/
per quē modū
angelus patitur? Solutio in nona regu-
la. querit/
vtrū angelus cū quo intelli-
git aliū? Querit/
angelus cū quo tētat
homines. querit/
angelus cū quo mo-
uet lapides? Solutio in decima regula
p̄ R. signata. Querit/
Utrum angel⁹ patitur
per ignē? dicimus q̄ sic. vtrū patet p̄ pri⁹
& per primā specie e. & per secundā g. & p̄
diffinitionē diuine potestatis. Nā si de⁹
vult q̄ angel⁹ possit mouere lapides si-
ne corpore: similiter p̄ diuinā potestatem
pōt pati p̄ ignē. querit/
vtrū angeli sint
nostri nūcū & ad uoces? et respondē-
dum est q̄ sic. Querit/
sicut celū cum suis
principiis innatis est coadiuuatiū prin-
cipiis elementatis effectiue & naturali-
ter: vtrū habeant actus suos: sic angeli ad-
iuuant: non vtrū habeamus virtutes mo-
rales: et hoc p̄ regulā b. & c. p̄bari pōt.

De questionibus tertij
subiecti quod est d̄ celo
per principia.

Utrum bonitas celi causet
bonitates inferiores. queri-
tur quare sūt mōstruosita-
tes? Queritur q̄ saturn⁹
dicitur malus: cū non sit ex
contrarijs? Solutio in pri-
mo paragrafo bonitatis tertij subie-
cti. Posito q̄ celū nō esset p̄ se mobile:
queritur/
vtrū p̄ se esset magnū & dura-
bile? Solutio in secūdo. Querit/
Utrum celū mo-
ueat seipsum? Solutio in tertio. Querit/
Utrum
celū cū potestate sua possit mouere infe-
riora? Solutio in quarto. Querit/
Cū celū non ha-
beat intellectū: quō se ordinat ad mouē-
dū inferiora? Solutio in quinto. Querit/
Cum
celū nō habeat volūtatē: quid est cū q̄
moueat inferiora ad habēdū appetitū?
Solutio in sexto. Querit/
Utrum celū cū sua vir-
tute moueat virtutes inferiores supra
posse elementati/vegetati & sensati: sicut
charitas mouet volūtatē supra suas vi-
res ad amādū sūmū obiectū & sūū inimī-
cū? Et rōndendū est q̄ sic: celū tamen natu-
raliter: charitas aut moraliter: vade ad
7. Queritur/
vtrū celū h̄veritatez inna-
tam cū qua causet veritates inferiores?
Solutio in octauo. Querit/
Cum celus non ha-
beat voluntatem/queritur vtrum ipsus
habeat delectationem? Solutio in nono.
Querit/
Utrum celū habeat differētiā innatā
ad disponēdū differētiā inferiorum
elementatorū? Solutio in. 10. Querit/
con-
cordantia celi sit ei principium innatū
cum qua disponat cōcordantias et apti-
tūdines inferiores? Solutio in. 11. Querit/
Utrum
celum habeat contrarietatem innatā?
Solutio in. 12. Querit/
Utrum celum habeat prin-
cipium innatū cū quo principiat apti-
tūdines inferiores? Et respondēdū est
q̄ sic. Nam sicut artifex cum anima de-
ducit figurāz arche de potentia in actū
sic formas sensibiles et vegetabiles: vā-
de ad. 13. Querit/
Utrum celū habeat medium
innatū cū quo moueat & disponat me-
dia inferiora? Solutio in. 14. Queritur/
quis est maior finis celi naturaliter sine
quo quiescere non potest? Solutio in. 15.
Querit/
Utrum celum habeat maioritatem
cum qua disponat & habituet aptitudi-
nes inferiores? Solutio in. 16. Querit/
Utrum
celum habeat equalitatem innatam cū
cum qua coequet & proportionet equali-
tates inferiores? Solutio in decimo septi-
mo. Queritur/
quid est minoritas ce-
li? Solutio in. 18.

De questionibus celi per re-
gulas factis.

De q̄stio-
nibus tertij
subiecti q̄
est de celo
per principi-
a.

Undecima pars.

De q̄stio-
nib⁹ celi p
reglas fa-
ctio.

Querit/quare celū nō est
abieterno cum ipm nō sit
corruptibile? Uade ad re-
gulam b. tertij. subiecti.
¶ Posito q̄ celuz nō mo-
ueat seipm: querit/vtrū
esset primū mobile natu-
raliter? Solutio in regula c. ¶ Querit/
vtrūz celū habeat correlatiuos imatos
formatr: ⁊ naturalr sine q̄bus nō posset
causare correlatiuos inferiores? Solutio
in sc̄ba specie c. ¶ Querit/vtrū celuz
recipiat mai⁹ ⁊ min⁹? Solutio in tertia
specie c. ¶ Querit/q̄d h̄z celū in inferiori-
bus? Solutio in quarta specie c. ¶ Querit/
quare celū est incorruptibile. Solutio in
prima specie d. ¶ Utrū celū habeat prin-
cipia specificata cuz q̄b⁹ agat specificē?
Solutio in sc̄ba specie d. ¶ Querit/vtrū
mot⁹ celi possit resistere miraculo? So-
lutio in tertia specie d. ¶ Querit/vtrūz
celū sit necessariū? Solutio in p̄ma specie
e. ¶ Utrū sine motu celi possint eē mobi-
litates inferiores naturalr? Et r̄ndendū
est q̄ nō. Nā sicut voluntas sine chari-
tate nō posset habere ad amandū deum
supra seipm: neq̄ ad amandū suū inimi-
cum: sic ignis ⁊c. non se posset habere ad
mouendū aquā naturalr sine motu ce-
li. Celū em̄ est prius ignis aut posterio-
r. Et uade ad sc̄bam speciem e. ¶ Querit/
quare celū agit cū quātitate obliqua in
se: cuz recta aut extra se. ¶ Querit/ vtrū
celū habeat q̄titates discretas: cuz ipm
sit in cōtinuo motu? Solutio in regula f.
¶ Querit/q̄re celuz agit p̄ specie specifi-
cā. ¶ Querit/vtrū caliditas ⁊ siccitas
sunt q̄titates appropriate solis? Solutio
nes in regula g. ¶ Querit/per quē mo-
dū tps celi h̄z rationē cause ⁊ causati/ce-
lo existēte ei subiecto? Solutio in regula
h. ¶ Utrū celū sit in loco? Solutio in re-
gula i. ¶ Querit/p̄ quē modū celuz agit
in inferiorib⁹? Et r̄ndendū est q̄ agit p̄
suū modū in modo inferiori: sicut prius
in posterioritate per suū modū. ¶ Que-
ritur/celuz cum quo agit in inferiorib⁹?
Et r̄ndendū est q̄ cum suis principijs
innatis: sicut causa que cum suis causis
causat.

De questionibus. iiii. subie- cti quod est de homine: ⁊ primo per principia.

De q̄stio-
nib⁹ quar-
ti subiecti.

Queritur/vtrū hō agat bonuz p̄
suā specie? Solutio in princi-
pio in quarto subiecto capituli
hois. ¶ Utrū in hoie multe ma-

gnitudines sint ei rōnes q̄ agat magnā?
Solutio in sc̄bo paragrapho. ¶ Utrū hō
durat duplt? Solutio in tertio. ¶ Utrū
hō habeat specificā potestāte ad agēdū?
Solutio in quarto. ¶ Utrū in specie hu-
mana sit vnū intellect⁹ ad plures? So-
lutio in quinto. ¶ Utrū in specie h̄iana sit
vna volūtas aut plures? Solutio in. vi.
¶ Querit/virtutes morales a quo cau-
sant? Solutio in. vii. ¶ Utrū intellectus
h̄ianus attingat essentias rerū? Solutio
in. viii. ¶ Cū ala nō sit de natura cor-
poris: querit quare tristat de labore cor-
poris? Solutio l. ix. ¶ Querit/p̄ quē mo-
dum hō facit sc̄iam/amationē ⁊ memo-
rationē? Solutio in. x. ¶ Posito q̄ hō nō
esset cōiunctus: vtrū ala sensitua/ima-
ginatiua et rōcinatiua possit obiectare
idē obiectū? Solutio in. xi. ¶ Utrū p̄ctū
sit naturale? Solutio in. xii. ¶ Utrū pri-
mitiua causalis includant in hoie? So-
lutio in. xiii. ¶ Querit/p̄ quē modū ala ⁊
corp⁹ cōiungunt? ¶ Querit/ vtrū h̄idū
radicale vnaq̄ nutritiua. ¶ Uterius
querit/p̄ quē modū homo viuit ⁊ mouet.
¶ Adhuc q̄rit/p̄ quē modū hō trāsit i ter-
tium numerū. ¶ Iste questionēs sunt se-
gnate ⁊ solute i. xiiii. medijs. iiii. subiecti.
¶ Utrum in hoie cōiungant multi fines
differētes specie et numero? Solutio in
xv. ¶ Querit/q̄re sunt maiores potētie ⁊
minores in hoie? Solutio in. xvi. ¶ Utrū
hō sit equalr cōiunct⁹ ⁊ cōposit⁹? Solutio
in. xvii. ¶ Querit/per quem modum
homo habet inclinationem ad peccan-
dum? Solutio in. xviii. paragrapho.

De questionibus hominis per regulas.

Uare hō cognoscit magis p̄
affirmationē q̄ per nega-
tionē? Solutio in regula b.
quarti subiecti. ¶ Querit/p̄
quē modū de hoie p̄t fieri
plures diffinitiones / q̄ de aliquo alio
ente creato. ¶ Utrū hō sit magis cogno-
scibilis q̄ angelus/aut celi/aut brutū/
aut planta/aut lapis / aut elementum?
De q̄ones solunt in paragrapho regu-
le c. in prima specie. ¶ Queritur ex quib⁹
bus homo est cōpositus? Solutio in sc̄ba
specie c. ¶ Utrum embrio in matrīce nu-
triat se/aut nutrit: moueat se/aut mo-
ueat? Solutio in. iij. specie c. ¶ Querit/
quid habet homo in seipso? Solutio in
iij. specie. ¶ Queritur que sunt princi-
pia primitiua hominis? Solutio in pri-
ma specie d. ¶ Posito q̄ hō non esset cō-

De q̄stio-
nib⁹ ho-
is p̄ regulas

possit ex anima & corpore. querit/ ipse de quo esset? solutio in secunda specie d. **¶** Uterius queritur/ vtru homo mouetur/ vel pars eius? Solutio in eade specie. **¶** Posito qd aia moueret: vtru deus esset sibi met iustus? solutio in. iij. specie d. **¶** Querit quare homo per suaz aiam est ens necessitatum? Solutio in prima specie e. **¶** Utru aia hominis sit immotalis? solutio in scda specie e. **¶** Posito qd homo non esset coniunctus: vtrum haberet quantitatem continuam? solutio in prima specie f. **¶** Cum anima non sit in corpore per contractum: queritur per quem modum homo est istus? Solutio in scda specie f. **¶** Utru hominificatio sit magis propria qualitas in hoie qd risibilitas? Solutio in regula g. **¶** Querit vtru homo sit magis qualis per virtutes qd per vitium? et respondendum est qd sic: habitus enim positius plus potat qd habitus peiuatiuus: & vade ad scdam speciem g. **¶** Utrum homo sit in fieri/ aut i facto esse? Solutio in regula h. **¶** Utrum homo sit in seipso? Solutio in regula b. **¶** Utrum homo sit sensibilis? et respondendum est qd non. Nam accidens sunt sensibilia: substantia autem non: sed intelligibilia. **¶** Cum homo no sit sensibilis: queritur/ quomodo ipse intelligit? & respondendum est qd intellectus plus potest se/ et per imaginationem/ & sensum qd per sensum tantum. Et vade ad regulam k. **¶** Queritur cu quo homo est vniuersalis? Solutio in scda regula k. **¶** Cum essentia hois non sit sensibilis/ cum quo est intelligibilis? et respondendum est qd sicut deus est amatus super vires voluntatis per charitatem: sic humanitas est intelligibilis per intellectum supra vires sensus. **¶** Queritur cum quo homo resuscitabit? et respondendum est qd cum iusticia dei & suis meritis.

De questionibus quinti subiecti quod est imaginatiua per principia discursa.

De qstio- nibus quin- ti subiecti quod est ima- ginatiua per principia discursa.

Utrum essentia imaginationis sit maxime p obiectionem: vt abudatia bonitatis consistat inter potentiam intellectiuam & sensiuam? Vade ad primu paragraphum bonitatis quinti subiecti. **¶** Utrum magnitudo imaginationis sit instrumentu obiective potentie ratio-

cinatiue? Solutio in scdo paragrapho. **¶** Utru in brutis imaginatio sit potentia altior? solutio i tertio. **¶** Utru imaginatiua habeat potestatem in sensitua & non e conuerso? solutio in quarto. **¶** Utrum imaginatiua habeat instinctu specificu vt agat per sua speciem? solutio in quinto. **¶** Utru imaginatiua habeat appetitum specificu vt agat per sua speciem? solutio in. vi. **¶** Utru imaginatiua habeat specificam virtutem? solutio in. vii. **¶** Utrum brutu per imaginationem attingat suam essentiam & aliorum essentias? Et rñdendum est qd no: qd aliter ipm faceret sciam: qd e impossibile: & vade ad. viij. paragraphu. **¶** Utru imaginatio in brutis moueat se cu obiecto: aut obiectu moueat ea? Solutio in. ix. **¶** Utru imaginatiua sine sua differentia specifica esset sufficiens potentia? Solutio in. x. **¶** Et vtru speculu sit maxime imago & signu imaginationis? Solutio in eode. **¶** Utruz imaginatio sit potentia obiectiua per concordantiam potentie & obiecti? Solutio in. xi. **¶** Utrum imaginatio sit potentia cois leticie & tristicie? solutio in. xij. **¶** Utruz imaginatio sine sua specifica materia posset recipere species peregrinas? Solutio in. xij. **¶** Utrum imaginatione deficiente siue ipsa non existente inter intellectu & sensum/ ipse intellectus posset facere sciam? Solutio in. xiiij. **¶** Utru imaginatio habeat quietem specificam & pfectam? Solutio in. xv. **¶** Utru imaginatio habeat specificam maiortatem? Solutio in. xvj. **¶** Utruz potentia imaginationis consistat equaliter inter potentiam ratiocinatiam & sensiuam? Et rñdetur qd sic pportionaliter: sed quo ad pondus no. Et vade ad. xvij. paragraphu. **¶** Utru imaginatio sit minor i bruto qd i hoie? & rñdendum est qd sic. Brutu em no pot imaginari monte aureum. Et vade ad. xvij. paragraphu.

De questionibus imaginatiue per regulas.

Utrum imaginatio sit de essentia corporis? Solutio in regula b. **¶** Queritur per quem modum de imaginatione maior noticia haberi potest? Solutio i regula c. in prima specie. **¶** Utrum imaginatio habeat imaginabile coe ei specificum? Solutio in secunda specie regule c. **¶** Queritur/ quid est imaginatio in homine et

De qstio- nibus ima- ginatiue p regulas

Undecima pars

In bruto? solutio in. iij. specie c. **U**trum imaginatio habeat aptitudines & receptiones in sensato? Solutio in. iij. specie c. **U**trum imaginatio sit species? Solutio in prima specie d. **U**trum imaginatio sine sua specifica materia possit esse materia passiva? Solutio in scda specie d. **U**trum imaginatio sit instrumentum? solutio in tertia specie d. **U**trum imaginatio habeat causas specificas? solutio in prima specie e. **U**trum mundus esset perfectus absque imaginatione? solutio in secunda specie e. **U**trum imaginatio quanta est? solutio in prima specie f. **Q**uiritur quod est causa quare imaginatio crescit aut decrescit suo actu sine augmentatioe & diminutione sue essentie? solutio in secunda specie f. **Q**uiritur quod est propria proprietates imaginationis? solutio in prima specie g. **U**trum imaginatio habeat habitum: cum ipsa sit habitus intellectus? solutio in scda specie g. **Q**uiritur per quos modos imaginatio sit in tempore: cum per se sit immobilis? solutio in regula h. **Q**uiritur imaginatio ubi habet suum actum? solutio in regula i. **Q**uiritur imaginatio quod obiectat obiectum? solutio in prima regula k. **Q**uiritur imaginatio cum qua complexione est activa siue receptiva? solutio in scda. regula k. **Q**uiritur cum quo imaginatio decipit? & respondendum est quod cum nimio instinctu et appetitu. **Q**uiritur an imaginatio est insensibilis? Et respondendum est: potentie namque inferiores non ascendunt ad attingendum superiores potentias.

De questionibus. vi. subiecti quod est de sensitiva per principia deducta.

De questionibus. vi. subiecti quod est de sensitiva per principia deducta.

Vtrum sensus possit sentire sensatum sine bonitate? Solutio in primo paragrapho septi subiecti. **Q**uiritur in quo sensu particulari sensitiva est magis magna? Solutio in scdo. **Q**uiritur sensitiva cum quo durat? solutio in. iij. **U**trum sensus sentiat per suam speciem? Solutio in. iij. **U**trum sensus habeat instinctum? Solutio in. v. **U**trum sensus habeat appetitum: & quare visus se delectat in videndo? Solutio in sexto. **U**trum sensus habeant virtutes specificas? Solutio in. vii. **U**trum sensus vere sentiat sensatum? Solutio in. viij. **Q**uiritur quare pulchritudo est dispositio sensus? solutio in. ix.

Utrum iudicium sensus consistat per communem sensum aut particularem? Solutio in. x. **Q**uiritur quod est causa quare sensus sensus sensatus? solutio in. xi. **Q**uiritur quid decipit sensum? Solutio in. xij. **Q**uiritur per quem modum sensus est assuetus in suis causis? solutio in. xij. **U**trum sensus particularis sit medium inter sensum communem & sensibilem? Solutio in. xij. **U**trum sensare peregrinum descendat a sensare intrinsecum? Solutio in eodem. **U**trum olfactus sit sensus? Solutio in eodem. **U**trum sensus habeat finem innatum? Solutio in. xv. **U**trum aliqua maiortas sit principium innatum sensui? Solutio in. xv. **Q**uiritur utrum aliqua equalitas sit principium innatum sensui? Solutio in. xvij. **U**trum aliqua minoritas sit de essentia sensus? Solutio in. xvij.

De questionibus sensus per regulas discursi.

Quiritur utrum sensus sit de sensu? Et utrum sensus sit insertus in vegetato? Et quando homo motus: sensus quo vadit? Solutio in regula b. sexti subiecti. **Q**uiritur quid est sensitiva? solutio in secundo capitulo: et in prima specie regule c. Nam ibi est sua definitio implicata. **Q**uiritur utrum sensus possit sentire absque tota relatione innata? solutio in scda specie c. **Q**uiritur quid est sensus in sensato obiective? Solutio in. iij. specie c. **U**trum aliquod obiectum sit de essentia sensus? Solutio in eadem. **U**trum sensus possit habere obiectum extrinsecum sine obiecto intrinsecum? Solutio in. iij. specie c. **U**trum sensitiva hominis sit in tantum naturalis sicut in bruto? solutio in prima specie d. **U**trum sensus sine sua specifica materia possit esse actius atque receptivus? Solutio in secunda specie d. **U**trum sensus communis possideat sensus particularis? Solutio in tertia specie d. **U**trum sensus absque specifica forma & materia possit esse? Solutio in prima specie e. **Q**uiritur utrum sensus communis sit: ut sicut sunt sensus particularis: et utrum sensus particularis sint: ut sint obiecta sensata? Solutio in secunda specie e. **Q**uiritur quantitas sensitive ex quo est? Solutio in regula f. **U**trum sine quantitate discreta sensus particularis possint esse? Et respondendum est quod non: eo quia quilibet sen-

De questionibus sensus per regulas discursi.

sus est **h**uius. **U**trum propria qualitas sensus causet appropriatam qualitatem sensati? Solutio in prima specie g. queritur sensibilitas lapidis a quo est? Et respondendum est qd ipsa est ab habitu sensus. Et vade ad secundam speciem g. **U**trum sensibilitas lapidis remaneat in tempore clausis oculis. Et respondendum est qd non: sicut secunda visio oculorum non remanet in oculis clausis. Et vade ad regulam h. **Q**ueritur / vbi sensus sensat sensatum? Solutio in regula i. **U**trum sensus attingat substantiam? Et dicendum est qd sic: in **h**uius est cui ea coniunctus: non autem inquantum est ab ea separatus. Sicut visus qui non attingit substantiam lapidis: eo quia cum ipsa non est coniunctus. **Q**ueritur per quem modum sensus sensat sensatum? Solutio in specie regule k. **Q**ueritur vtrum sensitivus sensat sensatum cum similitudine quam sensit: que similitudo est habitus sensati: sicut cappa cappati? et vade ad scdm regulam k. **U**trum sensitivus sint coniuncta cu suo proprio subiecto? Ad quod dicendum est qd sic: vt patet per primam definitionem concordantie et medij: et vt principium habeat medium per quod transire possit ad suum finem. **U**trum sensus sit coniunctus cum sensato: puta cum lapide aut audibili etc. Et respondendum est qd non: eo quia habitus appropriatus et novus est: sicut cappa i cappato: cappa est enim non coniuncta cum cappato: sed est ei applicata per contactum.

per caliditatem: et artifex per artem. Et vade ad quintum. **Q**ueritur / quid est appetitus vegetativus: et a quo oritur? Solutio in sexto. **U**trum vegetativa sit in veritate sua assuetata: et e converso. Et vtrum vegetativum sit vere vegetativum? Solutio in viij. **Q**ueritur qd est causa quare vegetativa habet delectationem? Et respondendum est ex eo qd habet appetitum: et vade ad ix. **U**trum vegetativa habeat differentiam innatam? Solutio in decimo. Et quare viridis color generalior est in plantis qd alius? Solutio in eodem. **U**trum inter vegetativam et vegetatum sit concordantia perfecta: sicut ipsa est inter rocinatum et rocinabile: et inter imaginativam et imaginabile: et inter sensitivam et sensibile? Solutio in xi. **Q**ueritur / que est causa corruptionis vegetativae? Solutio in xij. queritur vegetativa per quem modum est principium? Solutio in xij. **Q**ueritur / per quem modum vegetativa stat sub ratione medij: et per quem modum aialia vivunt de ea? Solutio in xij. **Q**ueritur / per quem modum vegetativa stat sub ratione finis? Solutio in xv. **Q**ueritur / vtrum vegetativa habeat maiorem generalitatem innatam a qua descendat maiores particulares? **A**d hoc queritur an in specie humana vtrum homo est maior altero? Et an in eadem arboris vtrum fructus est maior alio? Vade ad xvi. **U**trum vegetativa sine similitudine possit coequare multas plantas in eadem specie: sicut multas rosas? Vade ad xvij. **U**trum vegetativa sine minoritate possit habere officium maiorem? Solutio in xvij.

De questionibus vegetativae per principia.

De questionibus vegetativae per regulas.

De questionibus vegetativae per principia.

Mtrum vegetativa sit bona absque actu bonitatis? Et vtrum sit bona per suam bonitatem specificam? Solutio in primo paragrapho septimi subiecti. **U**trum vegetativa que est in brutis: et illa que est in plantis sint vna et eadem? Solutio in scdo. **P**osito qd vegetativa non esset coniuncta cum vegetato: vtrum vegetativum haberet de quo durare posset? Solutio in tertio. **U**trum vegetativa sit potens per suam potestatem specificam? Solutio in quarto. **U**trum vegetativa habeat instinctum aut vegetatum? Respondendum est qd vegetativum habet instinctum per vegetativam: sicut ignis

Queritur vtrum in aiali vegetativa sit sensata? Et vtrum sensatum sit vegetatum? Solutio in ipsa regula. **U**terius est respondendum qd sic: vt aial possit transire in tertium numerum. **Q**ueritur / quid est vegetativa? Solutio in prima specie c. **U**trum vegetativa possit habere actum sine correlativo sibi innatis? Solutio in scda specie c. **Q**ueritur / per quem modum vegetativa est assuetata in elementativa et in x. predicamentis? Solutio in iij. specie c. **U**trum vegetativa sit in elementativa plantata? Solutio in iij. specie c. vtrum vegetativa sit potentia primitiva ad vegetandum? Solutio in prima specie d. **U**trum vegetativa possit

De questionibus vegetativae per regulas.

Undecima pars.

fit esse sine suis correlatiuis innat? Solutio in secunda specie d. ¶ Utrū vegetatiua sit subdita aiali i q? Solutio i. 3. specie d. ¶ Utrū vegetatiua sit habit? necessitat? i subiecto i q? Solutio i. 1. specie e. ¶ Queritur/utrū vegetatū sit in vegetatiua/aut in seipso p illā. ¶ Utrū vegetatiua possit esse sine q̄titate continua cuz p̄tinuo motu? Solutio in prima specie f. ¶ Posito q̄ vegetatiua non haberet q̄titate discretā: vtrum ipsa vegetatiua posset eē de sua essentia sine qua ipsa non posset esse in motu successiuo? Solutio in secunda specie f. ¶ Utrū vegetatiua possit agere sine p̄prietate specifica. ¶ Adhuc queritur quod ē nomen illius p̄prietatis? Solutio in p̄ia specie g. ¶ Queritur/que est qualitas appropiata vegetatiue? Solutio in secunda specie g. ¶ Utrū vegetatiua cōstitat in motu cōtinuo p suā q̄titate cōtinuā: et in motu successiuo per suā q̄titate discretā? Solutio in regula h. ¶ Queritur/utrū vegetatiua habeat locum sibi connaturalem? Solutio in regula i. ¶ Cum potentia visua vegetatiua que est altior potentia q̄ vegetatiua: q̄re nō attingit substantiā plāte sicut vegetatiua attingit eā: ex eo quia vegetatiua participat cū ea per cōtactū: visua autē non. ¶ Queritur/p quē modū vegetatiua vegetet? Solutio in p̄ia regula k. ¶ Queritur cū quo aliquod vegetatū vegetat aliud vegetatum? Solutio in regula k. ¶ Queritur/utrū vegetatiua sit sensibilia? Ad quod dicendum est q̄ non: eo qz est inferior potētia q̄ sensitua. ¶ Utrū vegetatiua moueat seipsam: et respondendum est q̄ sic: vt patet per diffinitionem suam/et per suos correlatiuos /r p suum instinctum et appetitum.

De questionibus elementatiue per principia discursiua.

De q̄stionibus elementatiue per principia discursiua.

Queritur/utrū sit bonum q̄ elementa existāt sub elementatis? Solutio in p̄io paragrapho. ¶ Posito q̄ elementa non existērent in elementatis: vtrum elementatiua existeret perfecte magna? Solutio in secundo. ¶ Utrum corumpatur elementum aut elementatū? Solutio in tertio. ¶ Utrū elementatiua elementet de elementis elementata? Solutio in quarto. ¶ Utrum quodlibet elementum agat per suā speciem? Solutio in quinto. ¶ Queritur/q̄

est causa motiua elementatorū? Solutio in sexto. ¶ Utrum virtutes elementatorū descendant ab vna virtute? Solutio in septimo. ¶ Utrū alchimia sit possibilis? Solutio in octauo. ¶ Queritur/que est causa intensitatis et extensitatis in elementatis? Solutio in nono. ¶ Utrum elementa sint actu in elementatis? Solutio in decimo. ¶ Queritur/que est cā temperātie elementorum? Solutio in vndecimo. ¶ Queritur/que est causa corruptionis in elementatis? Solutio in duodecimo. ¶ Utrum aliqua obiectatio sit de essentia elementorum: et vtrum vnum elementum sit subiectum alterius? Solutio in .13. ¶ Utrū i: elementis mixtio sit antecedēs cōpositio? sequēs? Solutio i eodē. ¶ Utrū inter elementa et elementata sit bare mediū? Solutio. 14. ¶ Queritur/ quid est quies elementatiue siue elementatorū? Solutio i. 15. ¶ Queritur/p quē modū maioritas elementatiue est assituata i elementatis? Solutio in .16. ¶ Utrū elementa aliquo modo sint equalia? Solutio in .17. ¶ Queritur/p quē modū minoritas est assituata in elementatis? Solutio in decimo octauo.

De questionibus elementatiue per regulas.

ueritur/utrū elementa sint cōposita: et si sunt cōposita: q̄ritur vbi sunt cōposita? Solutio in regula b. queritur/ qd ē elementatiua? Solutio in octauo subiecto. ¶ Utrū correlatiua elementatiue sint substāntialia? Solutio i secūda regula c. ¶ Utrū elementatiua vlt elementa possint agere de seipsis siue elementatiue? Solutio i tertia specie c. ¶ Item q̄rit/utrū i elementatiua sit imago infinitatis dei. ¶ Utrū elementatiua habeat in elementis et elementatis suū esse? Solutio in .4. specie c. q̄rit/utrū elementatiua sit principii primitiuū ad elementatū? Solutio in p̄ia specie d. ¶ Queritur/utrū elementatiua elementet elementata ex elementis: sicut vegetatiua ex elementis vegetat ipsa? Solutio in secunda specie d. ¶ Utrū elementatiua sit possessa ab elementis aut ab elementatis? Solutio i tertia specie d. ¶ Queritur/que sunt cause elementatorū? Solutio i prima specie e. ¶ Queritur/utrū absentatis elementis ab elementatiua/ipsa eē posset in q̄te? Solutio in secunda specie e. ¶ Utrum elementatiua habeat continuā quātitatez per omnia elementa? Solutio in prima

De q̄stionibus elementatiue per regulas.

specie f. ¶ Queritur quare elementaria
 ua habet discretas quantitates? Et respon-
 dendū est qd sic est eo qd ipsa est ex ele-
 mentis: et vade ad scdm speciem f. que-
 ritur que est propria qualitas elemen-
 taria: et vtrum sint due caliditates dif-
 ferentes genere: et sic de duabus sicca-
 tibus / solutio in prima specie g. ¶ Utrū
 elementaria habeat qualitates approp-
 priatas? solutio in scda specie g. ¶ Utrū
 elementaria sit mouens et mota? solu-
 tio in regula h. ¶ Utrū elementaria sit
 in elementis essentialiter: et vtrum transit in
 spherā ignis? solutio in regula i. querit
 elementa per quem modum intrans cō-
 positionem? solutio in prima regula k.
 ¶ Queritur elementaria cum quo con-
 sistit in motu generationis et corruptio-
 nis? solutio in scda regula k. querit ele-
 mentaria quomodo est assimilata in ele-
 mentis? vade ad regulā modalitatis.
 ¶ Utrū elementaria sit habitus elemē-
 tatorū? vade ad capitulū habitus in cen-
 tum formis. ¶ Querit vtrum elementaria
 elementet elementata in materia ele-
 mentatorū? vade ad suos correlatiuos in
 secunda specie regule c. significatos.
 ¶ Utrum sit vnus ignis aut plures: et
 vtrum sit quintum elementum? vade ad
 diffinitionem finis et concordantie.

**De questionibus nomi subiecti
 quod est de virtutibus et vitijs.**

De qstio-
 nibus nomi
 subiecti quod
 est de vir-
 tutibus et
 vitijs.

Sicut sensus cōs cū suis sensi-
 bus particularib⁹ sensit sen-
 sibilia: sicut aīa cū suis potē-
 tijs huiusmodi virtutibus et
 vitijs. Et qd hoc fa-
 cit mediantib⁹ principijs hui⁹ artium / vti
 virtutibus et vitijs artificialiter: sicut logic⁹
 qd cū principijs logicis vti syllogismis,
 quapropter scdm modū pdictū intēdi-
 mus facere qstiones: et per ipm modum
 significatur solutiones: et primo de iusti-
 cia dicemus.

**De questionibus iusticie p
 principia.**

De qstio-
 nibus iusti-
 cie p prin-
 cipia.

Queritur vtrum iusticia cū sua
 bonitate causet bona iusta
 solutio: vade ad primū pa-
 ragraphū iusticie in nono
 subiecto. ¶ Utrū iusticia cū
 sua magnitudine magnifi-
 cet magna iustificabilia? solutio in scdo

paragrapho. ¶ Querit per quē modum
 durat iusticia? solutio in tertio. ¶ Utrū
 aīa habituet se de posse iusticie: quō cau-
 sent iusta? solutio in. iij. querit p quē
 modū iusticia existit in potētia? solutio
 in. v. ¶ Querit per quē modū iusticia ē
 amabilis? solutio i. vj. querit quō iusti-
 cia oditur: et ad iura applicat? solutio in
 vj. ¶ Utrū aīa sine virtute possit causa-
 re iusticia: et iusticia iustificabilia? solu-
 tio in. vij. ¶ Adhuc querit p quē modū
 iurista faciliter possit addicere iura na-
 turalia? solutio in eodē. ¶ Utrū iusticia
 causet quietē cum iustificabilibus? solu-
 tio in. ix. ¶ Querit cū quo principio ius-
 ticia pot cognoscere iusticia intensam et
 extensam? solutio in. x. ¶ Querit p quē
 modum cognoscit iusticia? solutio in. xi.
 querit cū quo cognoscit iniuria? solutio
 in. xij. querit per quem modū iusticia et
 ius differunt? solutio in. xij. ¶ Itē que-
 ritur per quē modū iusticia se habet ad
 principia naturalia? solutio in eodem.
 ¶ Utrum iusticia habeat mediū specifi-
 cum? solutio in. xiiij. ¶ Querit qd est fi-
 nis iusticie? solutio in. xv. querit que sint
 cause maioritatis iusticie? solutio in. xvj.
 ¶ Queritur cum quo principio hui⁹ ar-
 tis iusticia habet maiorē convenientiā?
 solutio i. xvij. querit cū quo minor iusti-
 cia cognoscitur? solutio in. xvij.

**De questionibus iusticie
 per regulas.**

Queritur vtrum iusticia corrupta
 in homine ipsa reuertat in eū-
 dem numerum / quando iniu-
 ria corrumpitur? solutio in pri-
 ma regula videlicet b. in capitulo iusti-
 cie in nono subiecto. ¶ Queritur quid
 est iusticia? solutio i prima specie c. que-
 ritur iusticia cum quibus est habitus
 specificus? solutio i secunda specie c. que-
 ritur quid est iusticia in iustificabilibus.
 Et respondendum est qd est sic in iusti-
 ficabilibus causa moraliter: sicut sen-
 sitiva in sensibilibus naturaliter: et va-
 de ad tertiam speciem c. ¶ Queritur vtrum
 iusticia habeat dispositionem obiectiuā
 solutio in. iij. specie c. queritur que sunt
 principia primitiua iusticie: solutio in
 prima specie d. ¶ Querit que sunt prin-
 cipia specifica iusticie cū quibus est for-
 ma specifica. solutio in secunda specie d.
 querit qd est possessio iusticie. solutio i. iij.
 specie d. querit qre iusticia est necessita-
 ta. solutio in prima specie e. ¶ Querit

De qstio-
 nibus iusti-
 cie per re-
 gulas.

Undecima pars

quare iusticia est? solutio i scba specie e. queritur vtrum iusticia habeat certitatem continuam? solutio in prima specie f. ¶ Utrum iusticia in subiecto in quo est sit i fieri/aut in facto esse? solutio i scba specie f. ¶ Querit/ que e q̄litas propria iusticie? solutio in prima specie g. queritur q̄ qualitates sunt appropriate iusticie? solutio in scba specie g. ¶ Querit/ per que modum iusticia existit localiter successive? solutio in regula h. ¶ Cū iusticia nō sit punctalis neq; linealis/ per quem modum consistit in loco? vincat iustificabilia? solutio in regula i. querit/ per que modum consistit iusticia in theoria & practica? solutio in prima regula k. ¶ Queritur/ iusticia cum quibus est hoc quod est? solutio in secūda regula k. queritur/ iusticia cum quo generatur & corrūpit? & rñdendū est q̄ generatur cum suis principis positivis: & corrūpit cū priuatione suoru accidentis. ¶ Queritur/ ius naturale quomodo est? vade ad paragraphum modalitatis supradictum. ¶ Queritur ius positum cum quo est? & respondendū est q̄ ipm est euz credere & supponere/ & cum contingētibus obiectatis a voluntate et a memoria extra intelligere.

De questionibus prudentie per principia.

De q̄stio-
nib^o pru-
dentie per
principia.

Truz anima sic causet prudentificabilia cū prudentia sicut sensus cōmūis sensat euz suis particularib^o sensibilib^o sensibilia? Et rñdē dū e q̄ sic alioq̄n prudentia non esset specifica virtus: neq; anima haberet illud cum quo posset previdere et eligere bonum: & evitare malum. queritur per quem moduz homo se habituēt de prudentia? solutio in primo paragrapho prudentie in nono subiecto. ¶ Queritur vtrum magnificare bonitate sit de ratione prudentie? solutio in scbo. queritur per quem modum vna prudentia preualet alteri? solutio in tertia. ¶ Utrū prudentia sine providētia sit ita potēs? solutio in. iij. querit/ prudentia cui^o est habit^o? solutio l. v. q̄rit/ q̄lis prudentia e primitiva & qualis consecutiva? solutio in. vi. queritur prudentia per que moduz est per rectaz lineam aut per obliquā? solutio in. viij. ¶ Utrū omnia previdibilia sint vtilia? solutio in. viij. querit/ quare prudentia eligit labore? solutio in. ix. queritur per que modum prudentia et

imprudētia differunt? solutio in decimo. ¶ Utrum prudentia absq; alia virtute possit habere existentiam? solutio in vndecimo. queritur prudentia & imprudentia per que media sunt contrariantes ad inuicem? solutio in duodecimo. ¶ Queritur per quem modum prudentia & imprudentia bellant in subiecto? solutio in. xij. queritur per que modum prudentia & imprudentia opponuntur per meduz? solutio in. xiiij. ¶ Queritur per quem modū prudens & imprudens se habent ad finem? solutio in. xv. queritur per quem modum prudentia et imprudentia opponuntur in maiortate? solutio in. xvi. queritur vtrum prudentia & imprudentia se impugnant in equalitate? solutio in. xvij. ¶ Utrum prudentia euz minoritate possit esse in subiecto? Et respondendū est q̄ non. Nam de ratione prudentie est eligere maiortatem: & vade ad. xvij.

De questionibus prudentie per regulas.

Querit/ quare prudentia supponit contingentiam? solutio in regula b. queritur quid est prudentia? solutio i p̄ma specie regle c. ¶ Utrū correlatiui intellectus sint habituati ex correlatiuis prudentie? Et respondendū est q̄ sic: & vade ad secūdam speciem c. queritur prudens quid habet per prudentia? solutio in. iij. specie c. ¶ Queritur que sunt principia primitiua prudentie? solutio in prima specie. ¶ Queritur per quem modum prudentia est virtus specifica? solutio in secūda specie d. queritur vtrum prudentia aliquo modo possit esse peccatū? & respondendū est q̄ sic ratione subiecti quod ipsa male vtitur: sic amare q̄s est peccatum quomodo per ipsum diligitur: & vade ad tertiam speciem d. queritur de prudentia quare ipsa est formaliter? solutio in prima specie e. ¶ Utrum discretio & dispositio sint de genere prudentie? & rñdē dū e q̄ sic: & vade ad. ij. specie e. ¶ Utrū prudentia sit mēsurā prudentie? Et respondendū est q̄ sic. et vade ad primam speciem f. queritur que est causa quare prudentia habet certitates discretas? solutio in secūda specie f. ¶ Utrum prudentia sit propria certitas prudentie? solutio in secūda specie g. ¶ Queritur/ vtrum malicia aliquo mo-

De q̄stio-
nib^o pru-
dentie per
regulas.

so possit esse qualitas prudentie? Et respondendum est qd sic: sicut instrumentum qd potest esse malum quando malus agens cum ipso male agit: et vade ad secundam speciem g. ¶ Queritur vtrum prudentia sit magis per providere futura / qd per eligere presentia? Ad qd dicendum est qd sic: ratio huius est qd futura sunt plura per contingetia / qd entia presentia per experientia: et vade ad regulam h. ¶ Queritur prudentia in quibus principijs magis consistit? Et respondendum est qd in bonitate / intellectu / virtute / differentia / sine et maiori: et vade ad regulam i. queritur per quez modum homo vitur prudentia? solutio in prima regula k. queritur prudentia cum quibus principijs est fortis? solutio in secunda regula. k. et queritur vtrum essentia prudentie quiescat / crescat aut decrescat in subiecto in quo est? et respondendum est qd non: eo qd habitus indivisibilis est: qd ipsa non est punctalis / neqz linealis. Sed de hoc mirat intellectus: quare actus prudentie crescit: donec considerat discretas virtutes quas habet.

De questionibus fortitudinis: et primo per principia.

De fortitudinis et primo per principia.

Queritur vtrum posita fortitudine / ponantur fortificabilia: sicut posita potentia visiva ponuntur visibilia? Et respondendum est qd sic: qd si non / iam fortitudo non posset habere fantasmata: sicut potentia visiva non posset habere visibilia. ¶ Queritur / fortitudo cum quibus nutritur et gubernatur? solutio in primo paragrapho fortitudinis noni subiecti. queritur / fortitudo cum quibus est impugnabilis? solutio in ii. queritur / per quem modum fortitudo est vincens et dominans? solutio in tertio. ¶ Queritur que est causa quare fortitudo est fortis? solutio in quarto. queritur fortitudo cum quo est magis fortis? solutio in quinto. ¶ Utrum fortitudo sit fortior cum timore qd cum amore? Ad qd dicendum est qd cum amore. ¶ Amor enim est causa timoris. Et vade ad sextum paragraphum. ¶ Queritur vtrum absqz fortitudine aliqua virtus possit esse fortis? Et respondendum est qd non. Nam aliter essent due fortitudines differentes specie. Et vade ad septimum. ¶ Queritur per quem modum homo est audax? solutio in octavo. que-

rit quare homo est magnanimus? solutio in nono. queritur per quem modum fortitudo et prudentia conveniant ad invicem? solutio in x. queritur fortitudo cum quo est maior? solutio in xi. queritur / fortitudo quomodo corrumpitur? solutio in xii. ¶ Utrum fortitudo sine fantasmate potest esse specifica virtus? solutio in xiii. ¶ Utrum fortitudo existat medium inter iusticiam et prudentiam / et inter iusticiam et temperantiam / et inter prudentiam et temperantiam? Et respondendum est qd sic: vt virtutes sint maiores in medio qd in extremis: et vade ad xiiii. ¶ Fortitudo cum qua causat victoriam? solutio in xv. ¶ Fortitudo quomodo vicit accidetia? solutio in xvi. queritur que fortitudo fortior est equalitate qd cum inequalitate? et respondendum est ex eo qd sua correlativa sunt equalia: et vade ad regulam b. et in xvii. ¶ Queritur / fortitudo cum quo devincit? solutio in decimo octavo.

De questionibus fortitudinis per regulas.

Uare charitas est fortior cum prosperitatibus qd cum adversitatibus? solutio in regula b. noni subiecti. ¶ Queritur quid est fortitudo? solutio in prima specie regule c. queritur / fortitudo vtrum habeat fortificabilia in potentia per fortificabile innatum? solutio in secunda specie c. ¶ Utrum fortitudo sit habitus aliarum virtutum? Et respondendum est qd sic. Nam sine ipa non essent fortes? solutio in iii. ¶ Utrum fortitudo habeat in principijs suis sua fantasmata? solutio in iiij. specie c. queritur que sunt principia primitiva fortitudinis? solutio in prima specie d. queritur per quam naturam fortitudo habeat sua fantasmata? solutio in secunda specie d. vtrum fortitudo sit subiecti in quo est sine dispositione? solutio in tertia specie d. ¶ Queritur quare fortitudo habet in potentia fortificabilia specificabilia? Et in actu quomodo est in pratica? solutio in prima specie. ¶ Queritur quare alie virtutes in bello habent victoriam contra vitia? solutio in secunda specie e. ¶ Queritur fortitudo qd est in alijs virtutibus et respondendum est qd ipsa est tanta qd est victoria earum: et vade ad primam speciem f. ¶ Utrum fortitudo habeat actus mensuratos? solutio in secunda specie f. ¶ Utrum essentia prudentia

De fortitudinis et primo per regulas.

Undecima pars.

gia crescat aut decreseat? Solutio in prima specie g. Queritur/que actus charitatis crecit aut decrecit ad placiuz? Solutio in secunda specie g. Queritur/vtrū fortitudo sit in tpe: cū p se sit in continuo instanti? Solutio in regula h. Queritur/vtrū fortitudo sit i victoriavirtuti? Solutio in regula i. Queritur/fortitudo quomodo causat? Solutio in prima regula k. queritur/fortitudo cū quibus habitib⁹ est magis habituata? Solutio in. 2. regula k. queritur/fortitudo vtrūz fortior sit cū imaginatiuz q̄ cū sensituiuz: et respondēdū est q̄ sic: eo q̄ cū imaginatiuz est deliberatiuz: cum sensituiuz nequa q̄.

De questionibus temperantie et primo per principia.

De q̄stioibus temperantie: et primo p̄ principia.

trum posita temperantia/ponatur temperabilia: sicut posita potentia auditiva/ponatur audibilia? Et respondendum est q̄ sic: nam sicut auditus e: sicut frustra sine audibilibus: sic temperantia sine temperabilibus. Et in isto passu cognoscit intellectus q̄ quilibet virtus specifica causat suas specificas virtutes: sicut antecedēs suis cōsequēs. Et ideo intellectus p̄ ea que cognoscit e valde moralis. Queritur/que temperantia est amabilis? Solutio in primo paragrapho temperantie. queritur/vtrū temperantia sit magna quomodo est difficilis? Solutio in secundo. Queritur/temperantia nova sit facilis? Solutio in tertio. Queritur/temperantia possit existere p̄ se? Solutio in quarto. queritur/vtrū temperantia extrasabilitate sit a cōtingentia? Solutio in. 5. Queritur/temperantia sine amabilitate perditet? Solutio in sexto. queritur/que temperantia frequentius est necessaria q̄ alia virtus? et respondendum est quia gula quotidie pugnat contra illam? Solutio in septimo. queritur/que temperantia cōvenit cum virtute? et respondendum est p̄ hoc quia sine virtute non posset vincere gula: et Solutio in. 8. Queritur/quare temperantia est utilis? Solutio in nono. Queritur temperantia cum quo principio habet maiorem vigorem? Solutio in decimo. queritur/temperantia cum quo tendit ad quietem? Solutio in. 11. Queritur/ quid est magis inimica temperantie/aut gula/aut auaricia? Solutio in. 12. queritur/temperantia in quo tēpore magis indi-

get fortitudine? Solutio in. 13. queritur/temperantia vbi mensurat? Solutio in. 14. queritur/que labor est quiete temperantie et respondendum est vt acquirat meriuz cū labore: vade ad. 15. Queritur/temperantia cū quō est maior? Solutio in. 16. queritur/actus temperantie cū quo est? Solutio in. 17. Queritur/temperantia cum quo est infirma? Solutio in. 18.

De questionibus temperantie per regulas.

ueritur/temperantia p̄ quē modū participat cum alijs virtutibus? Solutio in regula b. queritur/temperantia quid est? Solutio in prima specie c. queritur/temperantia cū quibus: vbi causat sua temperabilia: videlicet suas species? Solutio in. 2. specie c. queritur/temperantia quid est in subiecto in quo est? Solutio in. 3. specie c. Queritur/temperantia quid habet in alijs virtutibus? Solutio in quarta specie c. queritur/ quid sunt principia primitiua temperantie? Solutio in prima specie d. Queritur/temperantia absq̄ imaginatione possit habere actuz suuz? Solutio in secunda specie d. queritur/vtrum temperantia sit hominis aut anime? et respondendum est q̄ vtrūq̄: sed maxime hominis: eo q̄ homo cū anima causat ipsam: et in tertia specie d. queritur/temperantia que est formaliter? Solutio in prima specie e. queritur/temperantia quare est? et respondendum e vt sint temperabilia: et vade ad secundam speciem e. queritur/temperantia q̄ta est? Solutio in prima specie f. queritur/temperantia quot quātitates discretas habet? et respondendum est q̄ tot quot sunt sua temperabilia: et in secunda specie f. queritur/que est propria qualitas temperantie? Solutio in prima specie g. Queritur/vtrūz temperabiles principioruz sint secundarie, qualitates temperantie? Solutio in secunda specie g. queritur/quo modo temperantia causat suas species in tempore? Solutio in regula h. queritur/temperantia vbi causat suas species? Solutio in regula i. queritur/temperantia quomodo temperat temperabilia? et respondendum est per similitudinē: videlicet p̄ illū modū p̄ quē sensus sensat sensibilia: et vade ad primam regulam k. queritur/temperantia cū quo est? et respondendum est q̄ ipsa est cum iusticia/pudētia sc. queritur/vtrū temperantia sit alior

De q̄stioibus temperantie p̄ regulas.

virtus est castitas? et respondendum est qd sic extense: intense vero non.

De questionibus fidei per principia.

De qstioibus fidei p principia

Vtru posita fide / ponat sic credulitates: sicut posito olfatu / ponantur odorabilitates? Et respondendum est qd sic: na sicut olfatus esset vacuus sine odorabilitatibus: sic fides sine credulitatibus. ¶ Queritur / que est causa que intellectus agit sup sua natura? Solutio in. 1. paragrapho fidei in nono subiecto. querit / qd est causa quare credere ascendit sup intelligere? solutio l. 2. ¶ Queritur / quid est fides in hote peccatore? Solutio in. 3. ¶ Utru fides et intellectus se possint habere circa eundem intellectum? solutio in. 4. ¶ Queritur / p quem modum intellectus ascendit cu fide ad summum obiectum? solutio in. 5. ¶ Utru intellectus possit intelligere summum obiectum sine fide? solutio in. 6. ¶ Utrum fides sit habitus intellectus? solutio in. 7. querit / quis est prius in veritate: aut fides: aut intellectus? solutio in. 8. ¶ Querit / quare intellectus ascendit cu labore intelligendo: sed cu delectatione credendo? solutio in nono. ¶ Querit / p quem modum intellectus est instantaneus et successivus obiectando? solutio in. 10. ¶ Queritur / p quem modum intelligere et credere concordant in eodem obiecto? solutio in. 11. querit / per quod signum cognoscit qd lex est vera / aut lex christianorum / aut iudeorum / aut sarracenorum? solutio l. 12. querit / p quem modum fides est dispositio intellectus? solutio l. 13. querit / p quem modum fides et intellectus ascendunt ad obiectum? solutio l. 14. querit / p quem modum i via fides existit iter intellectus? solutio l. 15. querit / vtru due leges opposite possint esse vere et bone? solutio l. 16. querit / qd sunt signa cu quibus cognoscitur vera fides et falsa fides? solutio l. 17. vtru maius intelligere sit contra minus credere? solutio in. 18.

De qstioibus fidei p regulas.

De qstioibus fidei p regulas

Queritur / quod meritum sit prius aut fidei / aut intellectus? solutio in regula b. querit / quid est fides? solutio in. 1. specie c. querit / p quem modum fides est habitus? solutio in. 2. specie c. querit / p quem modum vnus habitus consistit sup

alium? solutio in tertia specie c. querit / quid habet fides in potentia anime? et e converso? solutio in quarta specie c. ¶ Utru fides sit a generante aut a creante? solutio in prima specie d. ¶ Utrum fides agat per formas specificas? solutio in secundo in secunda specie d. ¶ Utru fides sit possessa ab intellectu? Et respondendum est qd sic: na ipsa est habitus ipsius intellectus: et vade ad tertiam speciem d. querit / fides a quo dependet? solutio in prima specie e. ¶ Utrum fides sit vt intellectus habeat alium intelligere siue credere? solutio in secunda specie e. querit / fides quanta est? solutio: vade ad primam speciem f. querit / que sunt quantitates discrete fidei? et respondendum est qd sue crudelitates: et vade ad secundam speciem f. querit / fides cum quo agit? solutio in prima specie g. querit / quid est dispositio fidei? solutio in secunda specie g. querit / per quem modum fides consistit in tempore: cum sit immobilis: et quando ipsa corrumpitur. ¶ Utrum eadem fides resurgat? solutio in regula h. ¶ Utrum fides sit intellectus? solutio in regula i. querit / per quem modum deus causat fides? solutio in prima regula k. querit / fides cum quo est? solutio in secunda regula l. ¶ Utrum fides sit in prima? Et respondendum est qd non: eo qd intellectus et ipsa non possunt esse in eodem gradu. ¶ Utrum infidelis habeat fidem? Et respondendum est qd non: eo qd non. fides enim absq eius veritate esse non potest.

De questionibus spei in nono subiecto. Et primo per principia.

Vtrum spes sit causa sperabilium: sicut gustus gustabilium? Et respondendum est qd sic: alioquin non esset virtus: veritatem spes causat sperabilia moraliter: gustus autem gustabilia naturaliter. ¶ Utrum spes sit habitus memorie / sicut charitas voluntatis et fides intellectus? solutio in primo paragrapho capituli spei in nono subiecto. querit / memoria cum que ascendit ad summum obiectum? solutio in secundo. ¶ Queritur / spes cum quo durat? solutio in tertio. querit / quid est i memoria potestas superior et potestas inferior? solutio in quarto. querit / quid est magnus amicus hominis in hora sue

De questionibus spei in nono subiecto: et primo p principia

Undecima pars.

mortis? solutio in. 5. ¶ Queritur/ quid e
magis amica hois in suis aduersitati-
bus? Solutio in. 6. ¶ Queritur/ memo-
ria cu quo est virtuosa? solutio i. 7. que-
ritur que est spes formata et spes diffor-
mata? solutio in. 8. ¶ Queritur/ quare
spes causat leticia: sui aut oppositu tri-
sticia? solutio in. 9. ¶ Queritur/ que dif-
ferentia inter sperare et recolere? solu-
tio in. 10. ¶ Queritur/ p que modum reco-
lere et sperare se disponit adinuicem? solu-
tio in. 11. ¶ Queritur/ vtruz spes legitima
et spes spuria possint esse in eodem
subiecto? solutio in. 12. ¶ Queritur/ que
est infirmitas memorie? Solutio in. 13.
¶ Queritur spes p que modum est me-
diu inter deum et homines? solutio in. 14.
¶ Querit/ per que modum spes causat
quietem? solutio in. 15. ¶ Queritur/ p que
modum spes est signu vere legis? solutio i
16. ¶ Utruz sperare et recolere se possint
coequare in assumendo summu obiectu?
solutio in. 17. queritur/ per quem modum
peccatores cadunt in desperationem? so-
lutio in. 18.

De qstionibus spei per regulas.

De qstio-
nibus spei p
regulas.

Vtrum spes sit habitus me-
morie? Solutio in. 9. subie-
cto i capitulo spei in regula
b. ¶ Querit/ qd est spes? so-
lutio in prima spe c. queri-
tur/ spes cuius quibus agi p
sua specie? solutio in. 2. specie c. querit/
quid est spes in alio? solutio in. 3. specie
c. ¶ Queritur/ spes cuius est aptitudo?
Solutio in. 4. specie c. ¶ Utruz spes sit a
generante aut a create? et respondendu
est? ipsa est create: eo qz supra subiectu
est edificata: sicut cappa supra cappatu:
et vide in prima specie d. ¶ Querit/ cor-
relatiu spei a quib' deriuant? Solutio
in. 2. specie d. ¶ Queritur/ spes cui est
instrumentu? Solutio in. 3. specie d. queri-
tur/ spes que est spes? solutio in. 1. specie
e. ¶ Querit/ spes quare est? Solutio in
scda specie e. ¶ Utruz spes sit indivisibi-
lis? Solutio in. 1. specie f. ¶ Queritur/
spes in quo crescit et descrecit? Solutio
in secuda specie f. ¶ Queritur/ quid est
proprius actus spei? Solutio in. 1. specie
g. ¶ Queritur/ q sint secundarie proprie-
tates spei? Solutio in secunda specie g.
¶ Querit/ per quem modum omnia tem-
pora in spe comprehenduntur? Solutio
in regula h. ¶ Queritur/ spes vbi causat
sua species? Solutio in regula i. queri-

tur/ spes cu quo generatur aut corrumpi-
tur? Solutio in. 1. regula k. ¶ Utrum
spes sit cu dispositioe subiecti in q est? so-
lutio in. 2. regula k. ¶ Utruz spes sit al-
tior virtus q iusticia? Et dicendu est q
sic eo quia iusticia mensurat cu mensura
Spes autem supra mensuram. ¶ Utruz
spes sit amica misericordie? responden-
du est q sic eo qz sua ancilla est. ¶ Utruz
spes sit thesaurus pauperum? Et dicen-
du est q sic eo quia causat leticiam et
fugat tristitiam. ¶ Queritur/ quid e mi-
mica spei? Et dicim' q obliuio. ¶ Utruz
spes causat iusticia? Et respondendu e
q sic ho em speras ldeo iustu se reddit.

De qstionibus charitatis et primo p principia.

Vtrum charitas sit ca charita-
biliu: sicut tactus est ca ta-
ctibiliuz? Et dicimus sic: si
enim charitas no esset cau-
sa charitabiliu: no posset ee
habitus volutatis: sicut ta-
ctus sensus comunis no esset ca ad iudi-
candu sensibilia. ¶ Queritur/ que chari-
tas est habitus voluntatis? Solutio in
primo paragrapho charitatis in nono
subiecto. ¶ Queritur/ que charitas facit
omnia bona comunia? Solutio in scdo.
¶ Queritur/ charitas cu quo facit dura-
re seipsum? Solutio in. 3. ¶ Querit/ cha-
ritas que vincit oia? Solutio in. 4. que-
ritur/ p que modum charitas est dispositio
intellect' ad intelligedu summu intelli-
gibile? Solutio i. 5. ¶ Queritur/ cu quo
voluntas se disponit ad amadu summuz
amabile? Solutio in. 6. querit/ que cha-
ritas est altior virtus q alte virtutes?
solutio in. 7. ¶ Querit/ cu quo charitas
vincit: et cum quo vincit imaginabilia et
sensibilia? Solutio in. 8. ¶ Querit/ que
charitas in oibus inuenit delectatione?
Et respondendu est ex eo qz ipsa ele-
uat volutate supra imaginabilia et sensi-
bilia? Et solutio in. 9. ¶ Queritur/ qua-
re charitas no qrit ea que sua sunt? So-
lutio in. 10. ¶ Queritur/ que est de ra-
tione charitatis? Solutio in vndecimo.
¶ Queritur/ quare charitas non inue-
nit contrarium? Respondendu est per
hoc quia ipsa vincit illud? Et solutio in
12. ¶ Queritur per quem modum cha-
ritas habet prius posterius? Solutio in
13. ¶ Queritur/ quid est nunciu inter
amicuz et summuz amatu? Solutio i. 14.
¶ Queritur/ voluntas cu quo in omnib'

De qstio-
nibus chari-
tatis et pri-
mo p prin-
cipia.

quiescit? Solutio in. 15. Queritur / cu quo charitas est signum vere legis? Et respondendum est qd cu maiouitate: rya de ad. 16. Queritur / quid est signum charitatis? Solutio in. 17. Queritur / quid est corruptio charitatis? Solutio in decimo octauo.

De questionibus charitatis per regulas.

De qstioibus charitatis p regulas.

Trum charitas sit habitus voluntatis? Solutio in regula b. i nono subiecto. queritur qd est charitas? Solutio in pma specie c. queritur / charitas habens specificas species cum quibus est specificavirtus? solutio in secunda specie c. Queritur / quid est charitas in alijs virtutib? Solutio in tertia specie c. Queritur / qre charitas habet quicquid vult? Et respodendum est per hoc qd est altior virtus omnibus virtutibus: r vade in quarta specie c. Queritur / quare charitas est infusa r non acquisita? Et respondendu est per hoc quia per acquisitionem non posset esse ita alta virtus sicut est: nisi p infusionem: r vide in prima specie d. qritur / charitas ex quo est? solutio in secunda specie d. Queritur / quare qualitas est voluntatis? Solutio in tertia specie d. Queritur / quid est causa charitatis? Solutio in prima specie e. Queritur / quare charitas est? Solutio in secunda specie e. Queritur / vtrum charitas habeat magnaz quantitatem? Solutio in prima specie f. Queritur / vtrum essentia charitatis crescat aut decrescat? Et respondendum est qd non: ipsa enim non est habitus punctalis neq linealis: r vade ad secundam speciem f. Queritur / qd est primitiua quantitas charitatis? Solutio in prima specie g. Queritur / que est secundaria qualitas charitatis? Solutio in secunda specie g. Queritur / per que modu charitas e instantanea r successiua? Solutio in regula h. Queritur / charitas vbi est? Solutio in regula i. qritur / charitas quomodo est? solutio in x. regula k. Queritur / charitas cum quo est? Solutio in secunda regula k. Queritur / per quod homo potest cognoscere si ipse habet charitate aut no? Et respondendum est per ea que de illa superius dicta sunt.

De questionibus patientie

in nono subiecto: et primo per principia.

Trum patientia sit sic cu patibilium: sicut affectus affectibilium est causa? Et respondendum est qd sic. Nam sicut affectus no esset sensus absq affectibilibus: sic nec patientia esset virtus absq patibilibus. Queritur / patientia cum quo est habitus voluntatis? Solutio in primo paragrafo patientie in nono subiecto. Queritur / voluntas cum quo vincit iram? Solutio in secundo. Queritur / patientia cu quo est fortis? Solutio in tertio. Queritur / patientia cum adstintia et prudentia sit potens? Solutio in quarto. Queritur / patientia cum quo viuit? Solutio in quinto. Queritur / patientia cu quo est de genere humilitatis? Solutio in sexto. Queritur / patientia cu qua virtute est magis alta? Solutio in. 7. Queritur / vtrum vera patientia quietat ea que sua sunt? solutio in octauo. Queritur / patientia fugat tristitiam? Solutio in nono. Queritur / patientia distinguat inter suum amicu et suum inimicum? Solutio in decimo. Queritur / patientia cum quibus virtutibus est conepa? Solutio in yndecimo. Queritur / quare patientia vincit? Solutio in. 12. Queritur / patientia quid habet in causis? Solutio in. 13. Queritur / patientia inter que est medium? Solutio in. 14. Queritur / homo patiens cum quo quiescit? Solutio in. 15. queritur / patientia cu quo est maior virtus? solutio in. 16. Queritur / quod est officiu patientie? Solutio in decimo septimo. Queritur / patientia cum quo periclitatur? Solutio in. 18.

De qstioibus patientie, i nono subiecto r primo per principia.

De questionibus patientie per regulas.

Queritur / qre patientia absolute est fortior q impatentia? Solutio in regula b. que rit / quid est patientia? solutio in prima specie c. queritur / patientia cu quibus patitur? solutio in secunda specie c. Queritur / patientia sit in charitate mansueta / r in prudentia discretata? solutio in. 3. specie c. Queritur / vtrum voluntas p patientia habeat ea q vult? solutio in. 4. specie c. queritur / q sunt principia primitiua patientie? solutio in. 1. specie d. qrit / q sunt principia secundaria p

De qstioibus patientie p regulas.

Undecima pars.

stentia? Solutio in. ij. specie d. Queritur voluntas cuius quo descendit ad eligendum passionem? Solutio in. iij. specie d. queritur patientia cuius quibus virtutibus est necessitata? Solutio in prima specie e. queritur patientia quare est? Solutio in secunda specie e. Utrum essentia patientie habeat cum quo crescat? Solutio in prima specie f. Utrum patientia habeat qualitates discretas? Solutio in secunda specie f. queritur que est propria patientie? Solutio in prima specie g. Queritur que sunt sebarie qualitates patientie? Solutio in secunda specie g. Queritur per quem modum patientia est in tempore instantanea per illam necessitatem quam accipit in sui creatione: et successiva de uno in alio? Solutio in regula h. Queritur que sunt loca patientie? Solutio in regula i. queritur patientia quomodo acquiritur? Solutio in prima regula k. queritur patientia cum quo fortificatur? Solutio in secunda regula k. Quid est ante contra iram/aut patientia aut abstinentia? Et respondendum est quod patientia. Nam ipsa abstinentia a patientia oritur. Utrum patientia cause equaliter a fortitudine et prudentia? Respondendum est quod sic alioquin iam patientia non esset fons abstinentie.

De questionibus pietatis in nono subiecto. et primo per principia.

De questionibus pietatis in nono subiecto et primo per principia.

Pietas sit causa pietabilis: sicut imaginatio est causa imaginabilium? Et dicimus quod sic. Quia sicut imaginatio non est habitus sine imaginabilibus: sic pietas sine pietabilibus. Queritur cum quo voluntas se disponit ad habendum dolores proximi sui? Solutio in primo paragrapho pietatis in nono subiecto. queritur utrum suspiria et fletus sint signa magne pietatis? Solutio in secundo paragrapho. queritur pietas cum quo durat? Solutio in. iij. Queritur que sunt signa pietatis pietatis? Solutio in. iij. queritur cuius quo intellectus cognoscit pietatem? Solutio l. v. Queritur que pietas est amabilis. Solutio l. vi. Queritur cum quibus se ostendit esse virtutem? Solutio in. vii. Queritur quid est medicina crudelis voluntatis? Solutio in viij. Queritur cum quo se consulat? Solutio in. ix. Queritur quare pietas non distinguitur in propriam et communem? Solutio in. x. Queritur o pius cuius quo pacificat inimicum? Solutio in. xi. Queritur cum

quo vincit impietatem? Solutio in. xij. Queritur quid est materia pietatis? Et respondendum est quod superbia: non tamen dico per rectam lineam: sed per obliquam: videlicet est occasio: sed non tamen causa. Et vade ad. xij. Utrum pietas sit in extremis? Solutio in. xiii. Queritur cum quo voluntas se delectat in suis aduersitatibus? Solutio in. xiv. Utrum maior pietas sit maius signum vere legis? Solutio in. xv. Queritur pietas cum quo mensurat? Solutio in. xvi. Queritur utrum absentia suspirii et fletus sit signum minoris pietatis? Solutio in decimo octavo.

De questionibus pietatis per regulas.

Utrum charitas sit habitus pietatis? Solutio in regula b. in nono subiecto in capitulo pietatis. Queritur quid est pietas? Solutio in prima specie c. queritur pietas cum quo agit specificiter? Solutio in secunda specie c. queritur pietas cuius est signum? Solutio in tertia specie c. queritur quid habet pietas in subiecto in quo est. Solutio in quarta specie c. queritur que sunt principia priora pietatis? Solutio in prima specie d. Utrum suspiria et fletus sint signa significantia materiam pietatis? Solutio in secunda specie d. Utrum pietas sit voluntatis? Et respondendum est sic: eo quia suus primus motor est: et vade ad tertiam speciem d. Queritur cum quo cognoscitur veritas pietatis? Solutio in prima specie f. Queritur cum quo pietas crescit aut decrevit actum suum? Solutio in secunda specie. Queritur que est propria qualitas pietatis? Solutio in prima specie g. Queritur que est secundaria qualitas pietatis? Solutio in secunda specie g. Queritur quomodo cognoscitur pietas? Solutio in regula h. Queritur ubi est pietas? Solutio in regula i. Queritur pietas quomodo acquiritur? Solutio in prima regula k. queritur pietas cum quis bus est? Solutio in secunda regula k. queritur pietas cum quibus est: quomodo generat suspiria et fletus. dicendum est quod per modum quem habet charitas ad mouendum cum pietate imaginatiua mouentem sensum tuam calefaciendo: et ut influat suspiria cum quibus calefaciat ascendere ad oculos calefactos: a quorum calore aqua fugit lacrimando. Diximus

De questionibus pietatis per regulas.

de noue virtutibus: et sicut diximus de illis p principia z regulas: sic potest dici de vitijs ei contrarijs modo contrarijs: videlicet de iniuria / Impudentia / debilitate cordis / intemperantia / infidelitate / desperatione / crudelitate / impatientia et impietate.

De questionibus vitiorum in nono subiecto per principia et regulas deductorum. Et primo de auaricia.

De qstio-
nis vitio-
i nono
subiecto p
principia
regulas
deductoru
primo d
uaricia.

Utrum auaricia habeat suas species / sicut largitas suas Et dicitur q sic alioqn ipse non haberet cuz quo essent contrarie. Queritur / auaricia cuz quo impedit largitatem? Solutio in prio paragrafo in capitulo auaricie in nono subiecto. queritur / auaricia cum quo magnificat malum? Solutio in. 2. Queritur / qre auarus non quiescit? Solutio in. 3. Utrum auarus possit quiescere auaricia? Solutio in. 4. Queritur / qre auarus credit esse largus? Solutio in. 5. Utrum auaricia eleuet voluntate sup virib largitas? Solutio in. 6. Utrum ho auarus sub habitu auaricie credat aut intelligat? Solutio in. 7. Queritur / an ho auar hoc qd est veru credat esse falsum? Solutio in. 8. Utrum auar habeat cuz auaricia aliquid in quo quiescat? Solutio in. 9. Queritur / ho auar? vtruz credit hoc qd est auaricia / sit largitas? Solutio in decimo. Utrum ho auarus cu hote iusto prudete z cordare possit? Solutio in. 11. Queritur / qre ho auarus est mal vicinus sine focus? Solutio in. 12. Queritur / ho auar qud se hz cu principijs causalibus? Solutio in. 13. Ho auarus cu quo mensurat ea q hz? Solutio in. 14. Utrum ho auarus descat cu habitibus priuatijs: sicut largus cu positivis? Solutio in. 15. Queritur / qd est maioritas auaricie? Solutio i. 16. qre / qre auaricia no consistit i medio? Solutio i. 17. Utrum minoritas auaricie sit contra largitate? Solutio in. 18.

De qstioib auaricie p reglas.

Utrum auaricia sit generali peccatu? Solutio i regla b. queritur / qd est auaricia? Solutio i pria specie c. qritur / q sut cor- relatia auaricie? Solutio i. 2. specie c.

querit / qre auaricia e de ghe paupertatis. Solutio in. 3. specie c. Queritur / quid hz ho auarus in suis diuitijs? Solutio i. 4. specie c. Utrum auaricia habeat natura? et respondendu est q non: eo q largitas habeat ea: et vide in prima specie d. queritur / peccatu auaricie de quo e? Solutio in scda specie d. Utrum ho auarus sit auaricie? et respondedu est q sic: qz sicut largus e largitatis: et vide in tertia specie d. queritur / auaricia qre est? Solutio in prima specie e. queritur / vtru auaricia sit vt ho no descat? Solutio in secunda specie e. Utrum auaricia sit comixta cu largitate? Solutio in prima specie f. queritur / auaricia cu quo crescit: aut de- crescit actus suos? Solutio in secunda specie f. queritur / qre ho auarus qtomagis hz tato plus appetit habere? Solutio in pria specie g. queritur / q sunt pprietates appropriate auaricie? Solutio in secunda specie g. queritur / quomodo ho auarus vititur tpe? Solutio in regula h. queritur / auaricia vbi est? Solutio in regula i. que- ritur / qud auaricia est? Solutio in prima regula k. Utere respondendu est q ipsa e per modum nolendi: sicut largitas est p modum volendi. queritur / auaricia cum quo est? Solutio in secunda regula k. Utrum peruersum velle et peruersuz nolle sint cause auaricie? et dicimus q sic. Ratio huius est: quia rectum velle z rectu nolle sunt cause largitatis.

De questionibus gule: et prio per principia.

Utrum gula sic causet gulo sitatem: vcz suas species: sicut temperantia temperalitates: et dicimus q sic: quia si non: iam gula non haberet cum quo esset peccatum specificum: sicut temperantia hz cu quo e vitio specifica. queritur / homo gulosus: vtruz cognoscitq nimia comestio facit sibi malu: rñ credit q faciat sibi bonu? et respondendu e q habit gulositatis facit ipsuz credere hoc qd e supra suu intelligere: z vide in primo pagrapho noni subiecti in c. gule. qre ho gulosus creditq nimia potatio no sit malu? et respondedu e q magna gulositas magnificat credere: z pui- cat intelligere: z vide in. 2. queritur / qre ho est gulosus postq delectationes qd hz p gula no durat tantum qz tuz pene- quas p illas patit: et dicendu e q e ex eo qz supponit z no itelligit: z vide i tertio

De qstio-
bus gulez
primo per
principia.

De qstio-
nis auari-
per re-
gulas.

Undecima pars.

Queritur q̄re hō gulosus sub habitu gulae est ligatus? solutio in. 4. **Q**ueritur / q̄ est dispositio ad peccādū? solutio in. 5. **Q**ueritur / que ē cā pueri appetitus voluntatis? solutio in. 6. **Q**uare gula est cōtra oēs virtutes? solutio in. 7. **Q**ueritur / cū quo hō in mēsa delectat seipsum? solutio in. 8. **Q**ueritur / cū quo gula / in quo sensu causat delectationes / et in quo dolores? solutio in. 9. **Q**uare gulosus non distinguit inter infirmitatem et sanitatē? solutio in. 10. **Q**ueritur / hō gulosus cū quo vitit concordāna? solutio in undecimo. **Q**uia quorū ē inimica? solutio in. 12. **Q**ueritur / q̄ sunt signa gulae? solutio in. 13. **U**trū gulosus peruertat mēsuram et immēsurā? solutio in. 14. **Q**ueritur / quare hō gulosus nō inuenit quietem? solutio in. 15. **I**te respondēdū est qz ipse cū gula inquirat quietē. querit / que sunt maiores prosperitates gulosi? solutio in. 16. **Q**uerit / cū q̄ mēsurā gulosus mēsurat principia innata vegetatiue? solutio in. 17. **Q**ueritur / cū quo homo gulosus est contra charitatem? solutio in decimo octauo.

De questionibus gulae per regulas.

De q̄stionibus gulae per regulas.

Vtrū gula dependeat magis a voluntate q̄ ab intellectu? solutio in regula b. queritur / q̄d est gula? solutio in prima specie c. **Q**ueritur / q̄ sūt mōstruositates gulae? solutio in sc̄da specie c. **Q**uerit / quid est gula i subiecto in quo est? solutio in. 3. specie c. **Q**ueritur / gula q̄d h̄z i subiecto in quo est? solutio in. 4. specie c. queritur / gula q̄re non est de aliquo? solutio in prima specie d. **U**trū gula sit de habitib⁹ priuatiuis? solutio in. 2. specie d. **Q**uerit / vtrū gula sit aīe aut corpis? et respondēdū est qz ipsa est aīe pri⁹: secūdarie aīe corpis. Nā peccatū in aīa et p aīam incipit: et deinde per corpus: et vide in tertia specie d. **U**trū gula sit a necessitate aut a contingentia? solutio in prima specie e. **Q**ueritur / gula q̄re ē? solutio in sc̄da specie e. **Q**uerit / q̄re gulosus nō pōt moraliter saturari: s; tā tū saturat sensibiliter? solutio in prima specie f. **A**d huc est respōdēdū qz ipsa ē tāta q̄tū gul⁹ osue suū actū augmentare pōt. **Q**ueritur / p quē modū gula subleuat appetitū voluntatis / imaginatiōis

et gustus? solutio in prima specie g. **Q**ueritur / q̄ species gulae cōpetūt aīe et q̄ corp⁹? solutio in secunda specie g. **Q**ueritur / quādo se habet gula in tempore? solutio in regula b. **Q**ueritur / q̄ sunt loca gulae? solutio in regula i. **Q**ueritur / gula quomodo est? respondēdū est qz ipsa est per contrarium modū: tēperantia: et vade ad primā regulā. **Q**ueritur / gula cū quo est? solutio in sc̄da regula h. **Q**ueritur / vtrū gula distet magis a iusticia q̄ a prudentia? et respondēdū est qz sic: eo qz temperātia q̄ est suū oppositū / cōsistit p eq̄litatē. **U**trū gula distet eq̄litate a fortitudine et prudentia? et respondēdū ē qz sic: eo qz absqz temperātia in ipsis esse non potest.

De questionibus luxurie per principia.

Vtrū luxuria causet luxurabi-
lia: sicut castitas causat castabi-
lia: et dicimus qz sic. Alioquin
luxuria nō haberet cū quo resi-
steret castitati. **Q**ueritur cū quo luxuria resistit castitati? solutio in primo paragrafo. **Q**ueritur per quem modū luxuria est occasio conscientie? solutio in sc̄do. queritur / culpa de quo durat? solutio in. 3. **Q**ueritur / p quē modū luxuriosus ē ligatus? solutio in. 4. queritur / luxuriosus an credat qz luxuria non sit peccatū? solutio in. 5. **Q**ueritur / luxuria quare cū pleris signis causat acc̄ substantiales? solutio in. 6. **U**trū luxuria faciat ascendere credere supra intelligere? solutio in. 7. **Q**ueritur / luxuriosus cum quo decipit seipsum? solutio in. 8. **L**uxuriosus cū quo disponit se ad labores? solutio in. 9. queritur / quare intellect⁹ luxuriosi ē obstinatus? solutio in decimo. querit / an pulchritudo et turpitudine cōcordāt? solutio in undecimo. **U**trū luxuria sit habitus contrarietatis? ad qd dicendū est qz sic: eo qz ipsa ē habitus puerus: et vide in. 12. **L**uxuria quomodo est peccatū? solutio in. 13. **Q**ueritur / imaginatio est instrumentū luxurie? solutio in. 14. queritur / quid est vltimus finis luxuriosi? solutio in. 15. **M**aior luxuria cū quo cognoscit? solutio in. 16. **Q**uerit / q̄re luxuria coetando se multiplicat? solutio in. 17. **Q**ueritur / per quem modū luxuria in suo subiecto consistit in vno: et eodem tempore in fieri: et in facto esse? solutio in. 18.

De q̄stionibus luxurie per principia.

De questionibus luxurie per regulas.

De qñtiõ
bus luxu-
rie per re-
gulas.

Quare luxuria citi⁹ incipitur
p⁹ imaginatiõ⁹ q⁹ p⁹ sensiti-
uã: cū iua signa sint sensibi-
lia? Solutio in regula b. q⁹
ritur / quid est luxuria? So-
lutio in prima specie c. **Q**uerit⁹ / vtrum
luxuria agat per suas speciem? Solutio
in secunda specie c. **Q**ueritur / luxuria
vbi est peccatum intensum: et vbi instan-
taneum / et in instari: et vbi est in succes-
sione? Solutio in tertia specie c. **Q**ua-
re luxuria habet in homine luxurioso tā
magnam potestatem? Et respondendū
est ex eo quia suus habitus est. Solu-
tio in quarta specie c. **C**um luxuria sit
habitus causans malum magnum: qua-
re dicit⁹ q⁹ ipsa nihil est? Solutio in pri-
ma specie d. **Q**ueritur / vtrum luxuria
dependeat a monstruitate morali? So-
lutio in secunda specie d. **Q**uerit⁹ / vtrū
homo sit luxurie et e contra? Solutio in
tertia specie d. **Q**ueritur / quare luxuria
est? et ē dicendū q⁹ ipsa est quia sua cau-
sa sua est? Et vade ad primam speciem e.
Queritur / quare luxuria est habitus pri-
uatiuus: cum sit instrumentum subiecti
in quo est? Solutio in secunda specie e.
Queritur / luxuria habeat quantitatem cō-
tinuã? Solutio in prima specie f. **Q**ueritur
luxuria corrumpatur / corrumpedo acci-
tuos? Solutio in secunda specie f. **Q**uare
est prima qualitas luxurie? Solutio in
prima specie g. **Q**ue est secundaria luxu-
rie qualitas? Solutio in secunda spe-
cie g. **Q**ueritur / per quem modum luxu-
ria est in tempore? Solutio in regula h.
Queritur / luxuria vbi causat suas spe-
cies? Solutio in regula i. **Q**ueritur / luxu-
ria quomodo est? Solutio in prima re-
gula k. **Q**ueritur / luxuria cum quo est?
Solutio in secunda regula l. **Q**ueritur /
luxuria cum quo generatur: et cum quo
corrumpitur? et respondendum est q⁹ ipa
generatur cum corruptione castitatis:
et corrumpitur cum castitatis generatio-
ne. **Q**ueritur / quid est remediū luxurie?
et est respondendū q⁹ est recordari sepe
ea que de ipsa dicta sunt: et imaginari pe-
nas infernales: et gloriam celestialem.

De questionibus
superbie per prin-
cipia.

Utrum superbia sit causa su-
perbilis: sicut hūilitas hu-
milis? Et respondendū ē q⁹
sic: eo q⁹ sunt habit⁹ p⁹ri-
uati / an superbia ascenden-
do descendet? Solutio in. 1.
p⁹agrapho. **Q**uerit⁹ / an superbia minorificat
subiectum suum: cum ipsa appetat ipm
esse magnum? Solutio in secundo. **Q**ua-
re superbia est inimica subiecto in quo
est? Solutio in tertio. **Q**uerit⁹ / quare po-
testas superbie contra potestatem hu-
militati stare non potest: ad q⁹ dicendū
est ex eo q⁹ superbia est habitus priuati-
uus: hūilitas autē positiuus. **Q**uerit⁹
superbia sit habitus iuperi⁹ p⁹ credere: et
descendat per intelligere? Solutio in. 5.
Queritur / q⁹re est homo superbus: et q⁹re
per superbiã descendat: et q⁹re per velle
descendat? Solutio in. 6. **Q**uerit⁹ / vtrum
superbia sit per credere aut per intelligere? So-
lutio in septimo. **Q**ueritur / vtrum superbia sit
de genere virtutū? Solutio in octavo.
Queritur / quare homo superbus nō de-
scit? Respondendū est per hoc q⁹ hūmi-
lis que scit: et vide in. 9. **Q**uerit⁹ / quare hō
superb⁹ nō distinguit: et respondendū ē
p⁹ hoc q⁹ nō cognoscit semetipsum: et vi-
de in. 10. **Q**ueritur / quare superbia h³ concordat
cum oib⁹ virtutibus concordat: et vide in undecimo. **Q**uare
superbia p⁹dicat virtutib⁹ ppter hoc q⁹
hūilitas contradicit oibus virtutibus: et solu-
tio in. 12. **Q**uerit⁹ / vtrum superbia sit occasio hūili-
tatis? Solutio in. 13. **Q**uerit⁹ / q⁹ est cā q⁹re
superbia descendit? Solutio in. 14. **Q**uerit⁹ /
subiectu cui⁹ quo superbia ē nō quiescit ob hoc
quia ipsum cū hūilitate quiescit? Solutio in. 15.
Querit⁹ / cū quo maior superbia cognoscitur? So-
lutio in. 16. **Q**ueritur / quare superbia nō vult
socius equalē? Solutio: q⁹ hūilitas vult illuz:
et vade ad. 17. **Q**uerit⁹ / vtrum superbia sit ma-
gis per sensum q⁹ p⁹ intellectum: positio
tamē q⁹ intellectus credat? Solutio in. 18.

De qñtiõ
b⁹ superbie
p⁹ principia

De questionibus superbie
per regulas.

Querit⁹ / in qua potētia aie
superbia est inferius et i
qua superius? Solutio i
regla b. **Q**ueritur / qd
est superbia? Solutio in
prima specie c. **Q**uare
superbia est peccatū spe-
cificum? Solutio in secunda specie c.
Queritur / quid est superbia in alijs pec-
catis? Solutio in tertia specie c. **Q**uid h³

De qñtiõ
nib⁹ sup-
bie p⁹ regu-
las.

Undecima pars

superbia in subiecto in quo est? Solutio in .iij. specie c. ¶ Superbia de quibus est habitus priuatiu? Solutio in prima specie d. ¶ Querit que sunt primarie species supbie: et que sunt secundarie? Solutio in scda specie d. ¶ Utrum superbus aliquo modo sit superbie? Solutio. dicendu est qd sic: qz ab ipsa captus est. Et vade ad tertiam specie d. ¶ Quare est supbia? Solutio in prima specie e. ¶ Querit/ supbia quo tendit? Solutio in secunda specie e. ¶ Utrum superbia cu tristate continua corrumpat? Solutio in prima specie f. ¶ Queritur quare superbia hz quantitates discretas? Solutio in scda specie f. ¶ Queritur que est prima passio supbie? Solutio in prima specie g. ¶ Querit que est appropriata passio superbie? Solutio in scda specie g. ¶ Querit superbia quando incipitur? Solutio in regula h. ¶ Supbia vbi causat suas species? Solutio i regla i. ¶ Querit superbia quomodo est? Solutio in prima regula k. ¶ Querit supbia cum quo est? Solutio in scda regula k. ¶ Utrum superbia inhereat alijs peccatis? Et dicendu est qd sic. Ratio huius est: qz humilitas inheret alijs virtutibus. ¶ Utrum superbia simit angelo maligno? Et dicendu est qd sic: na ipe inheret malo.

De questionibus accidie per principia.

De qstionibus accidie per principia.

Querit vtrum accidia habeat p sua natura accidibilia: sicut sollicitudo sollicitabilia? Et respondendu est qd sic: vt habeant cum quibus sint contrarie. ¶ Queritur vtrum accidiosus rone sue malicie sit accidiosus? Solutio in primo paragrapho. ¶ Querit q accidia ambit pigritia et sollicitudine? Solutio in scdo. ¶ Querit accidia cu quibus durat? Solutio in tertio. ¶ Quare homo volens agere bonu/est negligens? Solutio in .iij. ¶ Quare intellectus sub habitu accidie ignorat eam? Solutio in .v. Cu voluntas sit creata ad diligendu bonu: qre odit illud? Solutio i .vi. ¶ Quare accidia indicat diligentia p vitio? Solutio in .vij. ¶ Quare accidia in veritate est pigra? Solutio in .viii. ¶ Quare accidiosus delectat in malis: et pigra in bonis? Solutio in .ix. quare accidia est inimica scientie? Solutio in .x. querit accidia quomodo agit p concordantia? Solutio in .xi. ¶ Querit accidia cui est contraria? Solutio in .xii. queritur pigritia quomodo se habeat in causis? Solutio in .xiii.

¶ Querit accidia p que modis impedit bonu? Solutio in .xiiii. quare accidiosus semp est i labore? Solutio i .xv. querit qd est fons vitioru? Solutio in .xvi. ¶ Querit per que modis accidia est fortis? Solutio in .xvii. ¶ Querit minor accidia cui est propinqua? Solutio in .xviii.

De questionibus accidie per regulas.

Querit accidia quare minor cognoscit qd aliud patitur? Solutio in regula b. ¶ Querit qd est accidia? Solutio i prima specie c.

De qstionibus accidie per regulas.

¶ Correlatiua accidie a quo sunt? Solutio in scda specie c. ¶ Accidia qd est in alijs vitijs? Solutio i .iij. specie c. querit qd hz pigritia in bonis: et qd hz in malis? Solutio in .iij. specie c. ¶ Querit qre accidia est habitus priuatiu? Solutio in pma specie d. ¶ Accidia de quibus est? Solutio in scda specie d. ¶ Utrum accidia sit ligamentum accidiosu ad agendu malu? Solutio in .iij. specie d. ¶ Accidia quare agit per suam specie? Solutio in prima specie e. ¶ Querit quare est accidia? Solutio i scda specie e. ¶ Utrum accidia possit esse mixta cu alijs vitijs sine quantitate continua? Solutio in prima specie f. quare accidia habet actus successionis cu no sit punctualis/neg linealis? Solutio i scda specie f. ¶ Querit que est propria qualitas accidie? Solutio in prima specie g. queritur que sunt passiones appropriate? Solutio in scda specie g. ¶ Accidiosus qm vitur tempore? Solutio in regula h. querit accidia vbi est? Solutio in regula i. ¶ Accidia quomodo est genita? Solutio in prima regula k. ¶ Accidia cu quibus efficitur? Solutio in secunda regula k. querit accidia a quo causatur magis / aut ab intellectu aut a voluntate? et est respondendum distinguendo: videlicet qd ipsa causatur ab intellectu per pigritia: et a voluntate magis per sollicitudinez. Ratio huius est: quia intellectus in acquirendo species laborat: voluntas aut nequaquam. ¶ Quare ociositas et sollicitudo sunt species accidie? Et respondendu est qz intellectus non habet inheretiam ad veru propter pigritia: et ideo causat ociositate: voluntas autem propter inheretiam qua habet ad malu/causat sollicitudine.

De questionibus inuidie et primo per principia.

De qstio-
nibus inui-
die: primo
per princi-
pia.

Vtrum inuidia habeat inuidia-
bilia sicut sensus sensibili-
lia? Ad qd dicitur est q sic
alioqn inuidia no eet pccm
specificu. Verbtamē scēti-
ua habet species naturali-
er: inuidia autē moraliter. **U**trum ap-
petere bonum absolute sit bonu? Solu-
tio in primo paragrafo. **U**trum ali-
qua virtus per se posset destruere inui-
diam? Solutio in scdo. **Q**ueritur per
quem modū deuincit inuidia? Solutio
in tertio. **Q**ueritur cum quibus potesta-
tibus inuidia deuincitur? Solutio in. iij.
Queritur que est cura cōtra inuidia? so-
lutio in. v. **Q**ue est corruptio inuidie?
solutio in. vi. **U**trum inuidiosus vtrū per qd
mutatur sui habitus pōt esse virtuosus?
Solutio in. vii. **U**trum per quē modū inuidio-
sus seipm decipit? Solutio in. viij. **Q**uare
inuidia non dat delectationē subiecto
in quo est? Solutio in. ix. **Q**ueritur per
quā modū inuidiosus in numerando vi-
tia/potest curari sua inuidia? Solutio in
decimo. **I**ntellectus per quem modū
agit contra inuidiam? Solutio in vndeci-
mo. **I**nuidia et charitas cum quibus
habitibus se habent? Solutio in. xij.
Que est dispositio inuidie? Solutio
in. xij. **Q**ueritur cum qua mensura de-
struitur mēsurā inuidie? Solutio in. xiiij.
Utrum inuidia possit causare quietem?
solutio in. xv. **C**ū qua maiortate ma-
ioritas inuidie deuincitur? Solutio in. xvj.
Cum qua equalitate deuincit equali-
tatis inuidie? Solutio in. xvij. **I**nuidio-
sus per quem modū se habet ad sua
ad aliena? Solutio in. xvij.

**De questionibus inuidie
per regulas.**

De qstio-
nibus inui-
die per re-
gulas.

Clare inuidia est generalis pec-
catū qd auaricia? Solutio in re-
gula b. **Q**ueritur quid est in-
uidia? Solutio in prima specie
c. inuidia cū qbus est hoc qd est? Solutio
in scda specie c. **I**nuidia quid est i suo
subiecto? Solutio in. iij. specie c. **Q**ueritur/in-
uidia de quibus est peccatū specificū? so-
lutio in prima specie d. **I**nuidia de q-
bus est secundarie? Solutio in scda specie
d. **U**trum inuidia sit ignorantia intel-
lectus et malivolentia voluntatis? solu-
tio in. iij. specie d. **I**nuidia qre est ef-
fectus? Solutio in prima specie e. **U**trum
inuidia sit inimica subiecti i quo est? so-
lutio in scda specie e. **I**nuidia quanta

est? Solutio in prima specie f. **Q**uare inui-
dia pōt habere multos actus differētes
numero? Solutio in. ij. specie f. **Q**ue ē
prima passio inuidie? Solutio in. ij. specie
g. **Q**ueritur q est appropriata passio in-
uidie? Solutio in. ij. specie g. **I**nuidia p
quē modū cōsistit in tpe. Solutio in regu-
la h. **S**igna inuidie vbi sunt? Solutio
in regula i. **Q**ueritur inuidia quō est? solu-
tio in prima regula k. **I**nuidia cū qd
signis cognoscit? Solutio in. ij. regula k.
Queritur vtrū inuidia descedat ab intelle-
ctu aut a voluntate? et huic dicendū est q
ab vtroq; ab intellectu quidē rōne sup-
bie: sed a voluntate rōne auaricie. **U**trum
memoria et imaginatio sint potētie cōes
inuidie? Cui dicendū est q sic: eo quia ipse
sunt potētie cōes intellectui et voluntati.

**De questionibus ire et pri-
mo per principia.**

Vtrum tot irascibilia sint
sub ira quot charabilia
sunt sub charitate? Et di-
cimus q no. Sicut in na-
tura no sūt tot mōstruos-
itates sicut pfectiōes. **Q**ue-
ritur qd est remediū ire? Solutio in prin-
cipio capituli siue in primo paragrafo
qui est idē. **Q**ueritur cū quo ira deuincitur?
solutio in. ij. **U**trum actus ire sit sua du-
ratio? Solutio in. iij. **P**otestas ire cum
qua pōtēte deuincit? Solutio in. iij. **U**trum
per quē modū prudentia vincit irā? Solutio
in. v. **C**haritas per quē modū crescit
actū suū? Solutio in. vi. **Q**uomodo vo-
luntas trānsit de ira in virtutē? Solutio
in. viij. **U**trum per quē modū irasci est supra
intelligere? Solutio in. viij. **H**omo iras-
tus cū quo patitur: et cū quo resurgit ab
ira? Solutio in. ix. **Q**uare homo iratus nō
distinguit inter sui malū et alterius ma-
lum? Solutio in. x. **H**omo irat? cū qui-
bus concordat: et cum quibus discordat?
solutio in. xi. **Q**ueritur que est dña ire? so-
lutio in. xij. **I**ra cum quo generat: et cum
quo corrumpit? Solutio in. xij. **Q**ueritur
cum quo ira mensurat? Solutio in. xiiij.
Quare homo non quiescit cū ira? Re-
spondēdū est per hoc qd ira nō quiescit:
sed patientia: et vade ad. xv. **Q**ue est
maior/aut patētia absoluta aut ira ab-
soluta? Solutio in. xvj. **Q**ueritur quare
coequabilia sunt de genere ire? Solutio
in. xvij. **Q**ue potest esse minor/aut pa-
tientia aut ira? Solutio in. xvij.

De qstio-
nibus ire et
primo per
principia.

Q

Undecima pars.

De questionibus ire per regulas.

De questionibus ire per regulas.

Multū ira sit generaliter peccatū? Solutio in regula b. Queritur quid est ira? Solutio in prima specie c. Quare ira est habitus confusus? Solutio in secunda specie c. Quid est ira iusta? Solutio l. ii. specie c. Quare ita quanto magis tangit? tanto magis multiplicat? Solutio in. iij. specie c. Utrum ira sit de seipsa? Solutio in prima specie d. Ira de quibus principis est? Solutio in. ii. specie d. Utrum ira habeat dñum? Solutio in. iij. specie d. Ira quare est effectus? Solutio in prima specie e. Ira quare est? Solutio l. ii. specie e. Quanta est ira continue in prima specie f. Ira quare crescit aut diminituit actus suos: ex eo quod irascibilia sunt species eius: et vide in secunda specie f. Utrum furor sit propria passio ire? Solutio in prima specie g. que sunt secundarie passiones ire? Solutio in. ii. specie g. Per quem modum ira consistit in tempore? Et dicimur quod per suam quantitatem est indivisibilis: et per discretam per quam crescit aut decrecit actus suos successiue. et vade ad regulam h. Ira ubi est? Solutio in regula i. Ira quomodo est? Solutio in prima regula k. Queritur ira cum quod est? Solutio in. ii. regula k. Queritur quod est materia ire? Ad quod dicendum est quod irascibilia que est forma ire: ad quod dicendum est quod irascibilitas cum qua mouet irascibilia. quis est actus ire? dicendum est quod irasci qui est ortus ab actione et passione.

De questionibus falsitatis per principia.

De questionibus falsitatis per principia.

Queritur utrum falsitas habeat tot falsificabilia quot legalitas habet legalia. Et respondendum est quod non: quia falsitas est habitus privatiue legalitas autem positiue. Utrum homo falsus possit tantum falsificare quantum homo legalis verificare? Et dicendum est quod non: eo quod bonitas est habitus legalitatis: malicia autem falsitatis. Et solutio est in primo paragrapho. Falsitas cum quo cognoscitur? Solutio in secundo. Falsitas cum quo corrumpitur? Solutio in. iij. Falsitas cum quo habet posse? Solutio in. iij. Queritur: falsitas cum quo decipit intellectum? Solutio l. v. Quod est signum falsitatis? Solutio in. vi. Utrum hypocritus sit habitus falsitatis? Solutio l. vii.

Quare falsitas cognoscitur? Solutio in. vii. Per quem modum delectationes pene sunt signa falsitatis? Solutio l. ix. Utrum falsitas confundat differentias ut ipsa non cognoscatur? Solutio in. x. Queritur falsitas quomodo decipit imaginationem? Solutio in. xi. Cum quo falsitas deprehenditur? Solutio in. xii. quomodo per principia causalia falsitas cognoscitur? Solutio in. xiii. Per quem modum medium est signum falsitatis? Solutio in. xiiii. Falsitas per quem modum apprehenditur? Solutio in. xv. Maior falsitas cum qua maioriore cognoscitur? Solutio in. xvi. Equalitas per quem modum est signum falsitatis? Solutio in. xvii. Utrum mendacium sit licitum: aut maior veritas sciri possit? Et respondendum est quod sic: posito tamen quod falsitas non sit causa sed occasio. Et vade ad. xviii.

De questionibus falsitatis per regulas.

Utrum falsitas sit ita fortis in temptatione sicut legalitas? Et respondendum est quod non: eo quod fortitudo que est virtus/ concordat cum legalitate. Et vade ad regulam b. Falsitas quid est? Solutio in prima specie c. Essentia falsitatis cum quibus est? Solutio in secunda specie c. Quid est falsitas in alijs habitibus? Solutio in. iij. specie c. Queritur/ aptitudo falsitatis per quem modum est? Solutio in. iij. specie c. Quod est principium primitiuum falsitatis? Solutio in prima specie d. Utrum falsitas agat per suam speciem? Solutio in secunda specie d. Falsitas a quo dependet plus/ aut a voluntate aut ab intellectu? Ad quod dicendum est quod a voluntate tantum a causa: ab intellectu autem tantum ab instrumento: et vide in tertia specie d. Que est causa falsitatis? Solutio in prima specie e. Falsitas ad quem terminum tendit? Solutio in secunda specie e. Falsitas quanta est continue? Solutio in prima specie f. Que est materia augmentationis et diminutionis falsitatis. Solutio in secunda specie f. Que est primaria passio falsitatis? Solutio in prima specie g. Que est secundaria passio falsitatis. Solutio in secunda specie g. Utrum falsitas cum sua discreta quantitate sit in successione cum continua in subiecto in quo est. Solutio in regula h. Falsitas ubi est. Solutio in regula i. Falsitas, quomodo

De questionibus falsitatis per regulas.

modo est? Solutio in prima regula R. ¶ Falitas cum quo est? Solutio in scda regula R. ¶ Querit cui repugnat magis falsitas/au prudentie aut charitati? Et respōdendū est qd charitati tanq̄ agnor et prudentie tanq̄ leoni. ¶ Falitas cui impugnat magis/aut imaginatiōi aut sensui? Et dicēdū est qd imaginatiōi cū mendacio: sed sensui cum ypocrisi.

De questionibus inconstantie per principia.

De q̄stio- nib⁹ inconstantie per principia.

Vtrum incōstātia habeat species sicut cōstātia? Et respondēdū est qd sic alioquin non posset esse habitus mal⁹ ⁊ mendax ⁊ huiusmodi. ¶ Quare incōstātia est pctm? Solutio in principio capituli inconstantie/ siue in primo paragrapho. ¶ Inconstātia cū quo deuincit? Solutio in scdo. ¶ Quare cōstātia corrumpitur? Solutio in. iij. ¶ Quare potestas incōstātie non pōt p̄tra potestatem cōstātie: ex eo qd p̄tas p̄stātie cōuenit cū esse: incōstātie autē cū nō esse: ⁊ vide in. iij. Et in isto passu cognoscit intellectus qua de cā hō pōt resurgere a pctō. ¶ Quare incōstātia debilitat intellectū: ex eo qd ipsa est habitus alteratiōnis: ⁊ vide in. v. ¶ Quare incōstātia aliquo mō nō est amabilis? Solutio in. vi. ¶ Quid est signū cōstātie? Solutio in. vii. ¶ Utrū veritas sit cōis cōstātie ⁊ incōstātie? Solutio in. viij. ¶ Quare incōstātia est de genere laboris p̄pter hoc qd cōstātia est de genere quietis? ⁊ vide. ix. ¶ Quid agit incōstātia p̄ differētiā? Solutio in. x. ¶ Per quē modū concordātia est signū incōstātie? Solutio in. xi. ¶ Per quē modū prudētia est inimica incōstātie? Solutio in. xij. ¶ Quare incōstātia est posterius? Solutio in. xij. ¶ Quare p̄seuerātia est inimica incōstātie? Solutio in. xiiij. ¶ Utrūq̄ finis possit esse cōis cōstātie ⁊ incōstātie? Solutio in. xv. ¶ Quare maior incōstātia non pōt esse supra maiorē cōstātia: ex eo qd esse antecedens: nō esse autē consequens? ⁊ vide in. xv. ¶ Cōstātia ⁊ incōstātia per quē modū sunt equalce? Solutio in. xvij. ¶ Quare cōstātia facilliter deuincit? Solutio in. xvij.

De questionibus inconstantie per regulas.

Querit incōstātia cū qua potentia anime est magis connexa? Solutio in regula b. ¶ Quid est incōstātia? Solutio in prima specie c. ¶ Incōstātia cū quo est pctm specificū? Solutio in scda specie c. ¶ Incōstātia qd est in potētis hōis? Solutio in. iij. specie c. quid habet incōstātia in voluntate ⁊ in intellectu? Solutio in. iij. specie c. ¶ Utrū essentia incōstātie descendat ab alia essentia? Solutio in p̄ma specie d. ¶ Incōstātia ex quibus principijs specificis est? Solutio in scda specie d. ¶ Cuius est incōstātia? Solutio in tertia specie d. ¶ Que similitudo cōsistit inter habitus morales ⁊ habitus naturales? Solutio in prima specie e. ¶ Queritur per quem modum intellectus cognoscit qd peccatum nihil est? Solutio in secūda specie e. ¶ Quātitas incōstātie cum qua mensura mensuratur? Solutio in prima specie f. ¶ Quantitas incōstātie in qua potētia est? Solutio in scda specie f. que est passio prima incōstātie? Solutio in prima specie g. que est secundaria passio incōstātie: ⁊ que est sua dispositio? Solutio in secūda specie fi. ¶ Per quē modū incōstātia cōsistit in tempore? Solutio in regula h. ¶ Incōstātia vbi est? Solutio in regula i. ¶ Incōstātia quomodo est? Solutio in regula k. ¶ Incōstātia cū quo est? Solutio in secūda regula k. ¶ Queritur / cōstātia cum quibus virtutibus pugnat maxime contra incōstātia? ⁊ respondēdū est qd cū fortitudine spei ⁊ charitatis. ¶ Queritur incōstātia cum quibus vitijs pugnat magis contra cōstātia? ad qd dicēdū est qd cum auaricia / superbia ⁊ gula. ¶ Diximus de questionibus vitiorum: ⁊ etiā de nouem subiectis: ⁊ data est doctrina per quem modū possunt solui questiones supradicte ⁊ etiam peregrine: tenēdo modum quem tenuimus.

De questionibus vndecime partis principalis huius libri que est de applicatione ad centum formas.

In parte ista faciem⁹ q̄stiones ⁊ solutiones earū transmittem⁹ ad rubricas seu capitula q̄ sunt in decima parte implicite: quas solutiones

De q̄stio- nib⁹ inconstantie per regulas. De q̄stio- nib⁹ vndecime partis principalis hui⁹ libri q̄ est de applicatione ad centum formas.

Undecima pars.

dimittimus intellectui bene intuenti.
Adhuc supra quodlibet capitulum facie-
mus multas questiones: et quilibet solutio in
quolibet paragrapho erit implicata / se-
cundus quod textus ei competit: videlicet pri-
ma questio ad primum paragraphum: et
secunda ad secundum: et ita transmittetur
Non autem nominabimus siue assignabi-
mus paragraphum cum breuitatis: sed in fine
questiones et solutiones transmittemus ad ca-
pitulum siue rubricam: verumtamen al-
quas questiones proponimus confestim
soluere.

De questionibus per expli- citur et implicitum.

De questi-
onibus per ex-
plicitum et
implicitum.

Queritur / per quem modum sunt
applicatioes per explicitum et
implicitum. Quod applican-
tur ad questionem isti termini:
vtrum deus sit. Quod appli-
cantur ad questionem isti termini
vtrum deus sit eternus. Quod applicat
ad istam questionem: vtrum sit bonum quod de-
sit intantum infinitus per suam magnitudi-
nem / sicut per suam eternitatem. Quod applica-
tur ad propositum: vtrum deus sit magis
actu per suum intellectum / quam per suam eternita-
tem. Quomodo applicentur ad propositum
ista principia: videlicet vtrum deus sit in-
finitus: vade ad decimam partem huius libri
ad rubricam per explicitum et implicitum /
in qua solutiones harum questionum sunt
implicite.

De questionibus per abstra- ctum et concretum.

De questi-
onibus per ab-
stractum et
concretum.

Queritur / quomodo fit applicatio
principiorum per abstractum et co-
cretum. Et respondendum est quod
per quatuor modos notatos
in decima parte huius libri / et in
predicta rubrica. Per primum modum:
sicut si queratur: vtrum ignis et igneitas
differunt: applicentur ad bonitatem et magni-
tudinem et c. cum correlatiuis eorum: et
apparebit differentia inter abstractum
et concretum. Per secundum: vtrum inter
quantitatem et quantum sit differentia: appli-
centur bonitas accidentalis per abstractum / et bo-
nitas morale concretum quod est quantum. Per tertium
vtrum inter caliditatem et calidum sit differen-
tia: Ad hoc applicentur bonitas substantialis
ad calidum: et applicentur bonum acciden-
taliter. Per quartum: vtrum inter albe-

dinem et album sit differentia: applicen-
tur bonitas accidentalis ad albedinem:
et bonum substantiale ad album: sicut
ad hominem album qui est substantia.
Et vade ad decimam partem ad rubri-
cam supra signatam.

De questionibus applicatio- nis prime figure.

Vtrum de deo possit fieri p-
batio separata a pbatione
propter quod per equipara-
tionem: et quod ut cum dicitur: vtrum in
deo bonitas et magnitudo
conuertantur. Ad istam questionem
applicentur eternitas / potestas et c. cum
suis definitionibus et cum suis correlati-
uis earum per regulam c. significatio: vt
fiat circulatio subiecti et predicati: et va-
de ad applicationem prime figure.

De questi-
onibus appli-
cationis pri-
me figure

De questionibus applica- tionis secunde figure.

Queritur / quomodo fit appli-
catio ad secundam figuram: sicut
si queratur: vtrum sit differen-
tia inter bonitatem et bonita-
tem: applicentur termini que-
stionis ad scalam differentie. Ulteri-
us si queratur que sunt principia genera-
lissima subalterna et specialissima. Et
si queratur per quem modum secunda
figura est applicabilis siue seruies prime fi-
gure: vade ad applicationem secunde figure.

De questi-
onibus appli-
cationis se-
cunde figu-
re.

De questionibus applicatio- nis tertie figure.

Si queratur: vtrum bonitas sit ma-
gna sine concordantia: aut vtrum bo-
nitas possit habere concordantiam
sine differentia: aut que sunt correlatiua bo-
nitatis: applicentur ad cameram b. c. et te-
neatur hoc quod per signa camere significa-
tur: et vade ad applicationem tertie figure.

De questi-
onibus appli-
cationis ter-
tie figure.

De questionibus applicatio- nis quarte figure.

Si queratur: vtrum diuina bonitas sit in
tanto magna: sicut diuina eterni-
tas: et vtrum deus sit in tanto potens
per suam potestatem sicut per suum intellectum et suam
voluntatem: applicentur termini prime questio-

De ques-
tionibus ap-
plicationis
quarte fi-
gure.

nis ad camera b.c.d. Et termini secunde qonis ad camera e.f.g. Et teneatur hoc qd littere cameraruz significant: et vade ad applicationem quarte figure.

et concordantia est alius terminus: et sic de alijs: applicet questio ad camera b.c.et. euacuet ista camera scd3 modu d. arum euacuatione tertie figure: et appli cetur que hauriunt ab ipa camera ad p. postum: et vade ad applicationem euacuationis tertie figure.

De questionibus applicationis diffinitionum.

De qstioibus appli cationis diffinitionu.

Queratur aliquid de aliquo: applicetur hoc de quo querit ad diffinitione: videlicet diffinire eum: et concludere de ipso per suam diffinitione: sicut si queratur. Utru deus habeat actu infinitu. Deus est ens infinitum: ergo deus non est infinitus sine actu infinito. Et sic de alijs. Et vade ad applicationem diffinitionum.

De qstionib9 applicationis et multiplicationis. iij. figure.

Querit per que modu ad vnam et cade conclusionem scit ho inuenire. xx. rones. Querit quo inuenit mediu inter subiectu et predicatum ad faciendu syllogismu. Quo maior et minor ppositiones syllogismi pbant. Quo soluuunt fallacie per ista arte. Quo alie scie p ista arte facilius addisci pnt. Et vade ad applicationem quarte figure.

De qstioibus appli cationis et multipli cationis iij. figure

De questionibus applicationis per regulas.

De qstioibus appli cationis p regulas.

Queratur aliqd dubiu: applicetur illud ad regulas cum sua diffinitione: et dicatur per oes regulas: et tuc tale dubiu declarabit per regulas et species earu: et sua declaratio faciet tale dubiu trāsire ad affirmatiōem vel ad negatiōem. Et ista regla e ifallibilis: sicut signu qd vere et infallibiliter significat hoc cui9 est signu. idē exēplū datur in nouem subiectis: et vade ad applicationem regularum.

De questionibus applicationis et mixtionis principioru et regularum.

Queritur quo principiu cu principio miscet ad soluendas questioes. quo principia et regle miscent ad soluendu qones. qrit p que modu principia implicata applicant ad principia explicita: sicut cetu forme: aut alie forme per regle: vade ad applicationem mixtionis principioru et regularum.

De qstioibus appli cationis et mixtionis principioru et regularu

De questionibus applicationis tabule.

De qstioibus appli cationis tabule.

Queratur: vtrum sit actus infinitus et eternus: applic. Fad primā columnā: et querat per regulā c. Quid est actus infinitus: et qd est in bonitate p diffinitione bonitatis: et quid est in magnitudine p diffinitione magnitudinis: et quid est in eternitate per diffinitione eternitatis. Et hoc per tertiam specie regle c. significatu e post cludif scd3 hoc qd lre significat. Et sic de alijs. Et vade ad applicationem tabule.

De questionibus applicationis nouem subiectorum.

Querit si qstio e de deo / aut de angelo / aut de celo / aut de homine / aut de imaginatiua / aut de sensitiua / aut vegetatiua / aut elementariua / aut de moralibus / ad q lo: a videlicet recurrere: et solutionem inuenire: vade ad applicationem nouem subiectorum.

De qstioibus appli cationis nouem subiectorum.

De qstionib9 applicationis et euacuationis. iij. figure.

De qstioibus appli cationis et euacuationis. iij. figure.

Applicatio euacuationis tertie figure fit isto modo: videlicet q si in questione bonitas est vnus terminus: et magnitudo alius terminus: aut si bonitas est vnus terminus

De questionibus applicationis centum formarum: et primo de entitate.

Querit qd est entitas. Querit qd est concretu entitatis. Querit est differetia inter entitate et ens. Et rñdēdu est p scdam specie regle

De qstioibus appli cationis centu formarum: et primo de entitate.

In decima pars.

etiam quia sunt concretia. Hoc idem dicitur potest per se habere speciem regule d. et per primam e. Et vade ad centum formas ad primum capitulum entitatis.

De questionibus essentie.

De questionibus essentie.

Utrum entitas essentia convertatur? Et respondendum est quod sic: alioquin esse et ens non converteretur. Utrum inter essentiam et esse sit differentia? vade ad centum formas ad capitulum de essentia.

De questionibus bonitatis.

De questionibus bonitatis.

Quid est unitas? Quare ista bonitas est una? Quare ista magnitudo est una? vtrum in creatis bonitas/magnitudo etc. differunt? Et si differant/querit quare differant? ad quod respondendum est ut unitas sit iuncta multis unitatibus: sicut differentia multis differentibus numero. Quid est concretum unitatis? et si dicat unum esse: quare quare est sui concretum. Respondeo ut unitas habeat subiectum in quo sit substantiata: et ut differentia possit sic intrare inter unitatem et unum: sicut inter essentiam et esse: et vade ad tertium capitulum quod est de unitate.

De questionibus pluralitatis.

De questionibus pluralitatis.

Utrum quod est pluralitas? Quid est fons pluralitatis? quid est causa differentie bonitatis et magnitudinis etc. Quid est concretum pluralitatis? vade ad quartum capitulum quod est de pluralitate.

De questionibus nature.

De questionibus nature.

Utrum quod est natura? Utrum aliqua principia substantialia sint naturalia? Et respondendum est quod sic: ut patet per se habere speciem regule c. quod est concretum nature? Natura est quibus est mixta? vade ad v. capitulum quod est de natura.

De questionibus generis.

De questionibus generis.

Utrum quod est genus? Genus quibus principia est applicabile? Utrum bonum absolutum sit genus? et sic de magno etc. Utrum bonitas sit magis generalis substantialiter quam accidentaliter? et respondendum est quod sic. Bonitas enim per substantiam est prius: per accidentem autem per posterius. Utrum genus sit ens reale extra animam? Et respondendum est quod sic: nam aliter anima crearet differentiam inter speciem et species: quod est impossibile. Utrum brutum animal possit imaginari genus? et respondendum est quod non: aliter enim faceret sciam. Adhuc etiam quod imaginatio non attingit obiectum abstractum cum linea/figura/color: et sic de alijs imaginationibus: sed ipsa concretum attingit: sed ipsum concretum attingit cum ipso: et vade ad vi. capitulum quod est de genere.

tas sit magis generalis substantialiter quam accidentaliter? et respondendum est quod sic. Bonitas enim per substantiam est prius: per accidentem autem per posterius. Utrum genus sit ens reale extra animam? Et respondendum est quod sic: nam aliter anima crearet differentiam inter speciem et species: quod est impossibile. Utrum brutum animal possit imaginari genus? et respondendum est quod non: aliter enim faceret sciam. Adhuc etiam quod imaginatio non attingit obiectum abstractum cum linea/figura/color: et sic de alijs imaginationibus: sed ipsa concretum attingit: sed ipsum concretum attingit cum ipso: et vade ad vi. capitulum quod est de genere.

De questionibus speciei.

Utrum quod est species? Species ad que loca huius artis est applicabilis? forma per que modum agit per suam speciem. Utrum species sit ens reale extra animam? Utrum genus sine specie possit precipare cum individuo? Quid est concretum specie? que est differentia inter speciem naturalem et moralem? que sunt species huius et vitiorum? vade ad vii. capitulum quod est de specie.

De questionibus speciei.

De questionibus individuitatis.

Utrum quod est individuitas? quod individuitas est diffusibilis? Que sunt correlativa individuitatis? quare individuum est indivisibile? Utrum individuum esset extra animam? posito quod species non esset extra animam? quare correlativa individuitatis? non sunt sensibilia. quid est concretum individuitatis? ex eo quod individuitas habet per se indivisibilia? vade ad viii. capitulum quod est de individuitate.

De questionibus individuitatis.

De questionibus proprietatis.

Utrum quod est proprietas? Proprietas per que modum est precipua implicita in hac arte? Diffinitio proprietatis ad quam regulam est applicabilis? Quare proprietas est ratio proprio: cum ipsum producat proprium? Utrum proprietas sit eadem appropriandi: sicut differentia differendi. Concretum proprietatis ex quibus est? Proprietas quod se habet in naturalibus et moralibus. Proprietas per que modum est eadem sciam? Et sic de mechanicis? vade ad nonum capitulum quod est de proprietate.

De questionibus proprietatis.

De questionibus simpliciter.

De questionibus simpliciter.

Uerit quid est simplicitas. Simplicitas cuius est causa? Simplicitas quod est applicabilis? Que sunt correlatiua simplicitatis? vade ad r. cap. quod est de simplicitate.

De questionibus compositionis.

De questionibus compositionis.

Uerit quid est compositio? Compositio quantum est applicabilis? querit vbi oritur compositio? que sunt correlatiua compositio? Utrum compositio possit esse in composito: posito quod sua principia simplicia non sint in subiecto essentialiter? et respondendum est quod non: eo quod compositum non haberet aliquid ex quo esset: et correlatiua compositionis et scda species b. et prima e. in mundo non essent: et vade ad r. cap. quod est de compositione.

De questionibus forme.

De questionibus forme.

Uerit quid est forma? Forma quibus principis est applicabilis? Que est differentia inter forma creatam et incretam? Utrum forma habeat correlatiua? que actio est de ratione forme? vtrum forma possit agere extra sua correlatiua? quare forma est extra sensum? Quod est concretum forme? que sensibilia sunt signa forme? vade ad r. cap. quod est de forma.

De questionibus materie.

De questionibus materie.

Uerit quid est materia. Materia quibus principis huius artis est applicabilis? Utrum materia habeat correlatiua? ad quod dicendum est quod non: nam ipsa iam esset de genere actionis. Concretum materie ex quibus est? Quis est vniversalis fons materie. vade ad r. cap. quod est de materia.

De questionibus substantie.

De questionibus substantie.

Uerit quid est substantia. Substantia quibus principis est applicabilis. Utrum substantia habeat correlatiua. Utrum ois substantia creata sit composita ex forma et materia. quod est concretum substantie. quare substantia

est per se existens. Et respondendum est quod eo quod per formam est agens: et per materiam est patiens: et per coniunctionem earum est composita. quare substantia substantie accidens ex eo quod sine ipsis esse non potest nec agere. Utrum substantia sit sensibilis. Et dicimus quod non: nam sensus non potest tantum obiectare cum accidens? quantum substantia est. Et vade ad r. cap. quod est de questionibus substantie.

De questionibus accidentis.

Uerit quid est accidens. Accidens vbi est applicabilis. Utrum accidens se habeat ad suum finem principaliter aut ad alium. Accidens a quo oritur. Quod est concretum accidentis. querit vtrum duplex sit accidens: videlicet vnus intrinsecus alius extrinsecus. Utrum sensus attingat accidens intrinsecum. Utrum imaginatio possit imaginari accidens intrinsecum absque accidente extrinsecum siue sensibili. Utrum intellectus siue ne accidens intrinsecum et extrinsecum possit facere scientiam. Et vade ad r. cap. quod est de accidente.

De questionibus accidentis.

De questionibus quantitatis.

Ueritur quid est quantitas. Uade ad diffinitionem bonitatis: et diffinitio quantitatem secundum modum diffinitionis bonitatis / dicendo sic. quantitas est ens ratione cuius quantum quantificat quantum. quantitas a quibus oritur. Utrum causa quantitatis sit consequentia. Que sunt prime mensure quantitatis. quid est per se quantum. Uade ad r. cap. quod est de quantitate.

De questionibus quantitatis.

De questionibus qualitatis.

Diffinitio qualitatis per quez modum potest inueniri. Uade ad diffinitionem bonitatis: et diffinitio ipsam secundum modum bonitatis / dicendo sic. qualitas est ens ratione cuius qualis agit quale. Qualitas cuius est habitus applicatus. qualitas in quibus est assuata. quod est concretum qualitatis. qualitas a quo oritur. Et quare est accidens. Uade ad decimumseptimum cap. quod est de qualitate.

De questionibus qualitatis.

Undecima pars.

De questionibus relationis.

De q̄stōi-
bus rela-
tionis.

Queritur: relatio quibus ter-
minis ē applicabilis: vt hō
sciat ipsam diffinire: Quid
est relatus: Utrū cōtractio
sit principiū relationis: Utrū
principium sine correlatiuis possit esse
principium: Uade ad. 18. capitulum q̄d
est de relatione.

Tempus quid ē: Querit̄ tē-
pus quib⁹ principis ē appli-
cabile: Tēp⁹ cū quo ē mul-
tiplicatiū: Utrū motus sit si-
gnū tēporis: Quid ē cōcretū
tēp⁹: Uade ad. 23. capitulū
quod est de tempore.

De q̄stōi-
bus tēp⁹.

De questionibus loci.

De q̄stōi-
bus actio-
nis.

Actio quib⁹ est applicabilis
vt sit terminus explicatus:
Utrū actio sit ratione cuius
agēs agit agibile: Utrū cō-
cretū actionis sit actionatū:
Cōcretū actionis cū quibus est designa-
tum et declaratum: Uade ad. 19. capitu-
lum q̄d est de actione.

Locus q̄d ē: Loc⁹ ad que pri-
cipia explicata ē applicabi-
lis: Utrū locus sit mobilis:
Loc⁹ a quib⁹ orit̄: q̄d ē cō-
cretū loci: Utrū collocabile
z mobile sint signa loci: Et respondēdū
est q̄ sic: Uade ad. 24. capitulum quod
est de loco.

De q̄stōi-
bus loci.

De questionibus motus.

De que-
stōib⁹ pas-
sionis.

Passio quibus principis est
applicabilis vt diffiniatur:
Utrū generabilitas sit fons
passionis: Utrū passio sit ens
a quo orit̄ passio: Utrū pas-
sus sit concretum passionis: Passio per
quem modū est accidēs: Uade ad. 20. ca-
pitulū q̄d ē de passione.

Motus ad que principia ē ap-
plicabilis: Correlatiua mo-
tus a quib⁹ correlatiuis oriū-
tur: Utrū nat⁹ correlatiuis
mot⁹ nascat̄ mot⁹: Utrum
mot⁹ absolut⁹ sit innatus:
Utrū mot⁹ inat⁹ sit sensibilis: Utrū mo-
bile sit dispositio mot⁹: Utrū in cursu mo-
tus sit mouēs: z mot⁹: Utrū appetitus sit
cā mot⁹: Utrum celū mediante motu ha-
beat correlatiua: q̄d est cōcretū motus.
Utrū celū defeat in motu aut i mobili:
Uade ad. 25. capitulū q̄d est de motu.

De q̄stōi-
bus mot⁹.

De questionibus habitus.

De q̄stōi-
bus habi-
tus.

Habitus per quem modum
est applicabilis ad princi-
pia huius artis: vt cū ipsis
diffiniatur. Per que modū
habitus naturalis z mora-
lis differunt: Quid est concretū habit⁹
z quid habituet eum: Habitus a quo orit̄:
Utrum sit dare habitum intrinsecum z
extrinsecum: Uade ad. 21. capitulū q̄d
est de habitu.

De questionibus immobilitatis.

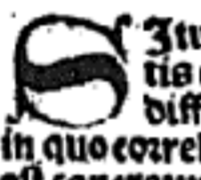

Immobilitas q̄d est: immo-
bilitas quib⁹ principis ē appli-
cabilis: Quid est. incōcretum
immobilitatis: Que sunt cor-
relatiua immobilitatis: Im-
mobile q̄re ē immobile: querit̄ / p que mo-
dū aliqd. mobile est immobile: Uade ad.
26. capitulū q̄d est de immobilitate.

De q̄stōi-
bus immo-
bilitatis.

De questionibus situs.

De q̄stōi-
bus situs.

Situs quibus principis hui⁹ ar-
tis est applicabilis: cū quo pot̄
diffiniri: Utrū sit sit accidēs:
in quo correlatiua entis assituāt: Quid
est concretum situs: Situs a quo orit̄:
z ubi ē: Uade ad. 22. capitulū q̄d ē de situ.

Instinct⁹ naturalis q̄d ē: In-
stinct⁹ naturalis quib⁹ princi-
piis ē applicabilis: Quid est
cōcretū instinct⁹ naturalis:
querit̄ / q̄d ē ḡnalis fons / p
que quibet forma agit sc̄bz suā specie: va-
de ad. 27. ca. q̄d est de instinctu nature.

De q̄stōi-
bus instin-
ctus natu-
re.

De questionibus temporis.

De questionibus appetitus naturalis.

De q̄stio-
bus appe-
titus natu-
ralis.

Appetitus naturalis p̄ quez
modū diffiniri p̄t? Appetit-
tus naturalis quibus p̄ncipi-
p̄is applicari p̄t? Quare
p̄ncipia generalia p̄cedūt
appetitū? Que sunt cause cōcreti appe-
titus? Utrū appetitus quiescit extra ap-
petibile? Appetitus ex quo durat? Ap-
petitus ex quo crescit? Utrū appetitus
sit mouens et motus? vade ad. 28. capi-
pitulum q̄b est de appetitu naturali.

De questionibus attractionis.

De q̄stio-
bus attra-
ctionis.

Querit̄/diffinitio attractiōis
quō fieri p̄t? Attractio ad
que p̄ncipia est applicabi-
lis? vtrum attractio aliquo
modo sit de ḡne passionis?
Utrum attrahens attrahat attrahibile
extra suā essentiā? Attrahēs ex q̄ attra-
hit attractibile? quid ē cōcretū attractio-
nis? vtrū attrahibile sit subiectū attra-
ctionis? et ipsa sit habitus attractibilis?
Quare ē attractio? vtrū attrahēs attra-
hat p̄ suā speciē? Attractiōes morales a
q̄b attractiōib⁹ deriuant̄? vade ad. 29.
capitulū q̄b est de attractionibus.

De q̄stionibus receptionis.

De q̄stio-
bus rece-
ptionis.

Receptio q̄d ē? Receptio ad
que p̄ncipia est applicabi-
lis? vtrū receptio respectu
suorū correlatiuorū sit de ge-
nere actiōis vel passionis?
querit̄/receptio vbi recipit
receptibile? de quo recipit illud? q̄re re-
cepit illud? vtrū recipiēs sit de ḡne potē-
tie? et corruptibile de ḡne obiecti? Utrum
potētia moueat se cum obiecto: aut obie-
ctū moueat potētiā? Q̄b est cōcretū rece-
ptiōis? Utrū sit gen⁹ generalissimū et re-
ceptibile sit subalternū? Et vtrū recepti-
bile habeat species? vade ad. 30. capitu-
lum quod est de receptione.

De q̄stionibus fantasmatis.

De q̄stio-
bus fantas-
matis.

Fantasma quid ē? fantasma
ut diffiniri possit/q̄b⁹ p̄ncipi-
p̄is est applicabilis? Utrū
fantasmata sint in subiecto
in potētia p̄ possibile: aut in
obiecto p̄ materiā? potētia vbi recipit
fantasmata? vtrū fantasmata possint ge-
nerari sine potētie passiōe? vtrū fantas-
mata sint in fieri p̄ sensum? et imaginatio

nē sine intellectu in facto eēt? Per quem
modū generat̄ sciētia siue mos? Per quē
modū idē fantasma recipit̄ i diuerso mo-
do in aia? Quare fantasma ē magis ge-
nerale in hōie q̄ in brutis? Utrū fantas-
matū sit subiectū siue concretū fantasie?
vtrū fantasmatū sit cōstitutū ex similitu-
dinib⁹ p̄ncipiorū? Utrū fantasma sit in
sensu? vade ad. 31. capitulum quod ē de
fantasmate.

De questionibus plenitudinis.

Plenitudo q̄d ē? Diffinitio
plenitudinis q̄b⁹ p̄ncipis
est applicabilis? vtrū potē-
tia sine correlatiuis possit
esse plena? vtrū elemētū
absq̄ essentiā elemētū sit
plenu? vtrū ociositas sit vacuitas potētie
q̄b est cōcretū plenitudinis? vtrū plenu
possit impleri cū nō plenus? vtrū correla-
tiua p̄ncipiorū sint genera plenitudi-
nis? vtrū plenu dicat esse et non plenu nō
esse? vtrū habitus positiuus sit de gene-
re plenitudinis? et habu⁹ p̄uatiu⁹ d̄ ge-
nere vacuitatis? vtrum ḡnatio tēdat ad
plenu? et corruptio ad nō plenu? vade ad
32. capitulum q̄b est de plenitudine.

De q̄stio-
bus pleni-
tudinis.

De questionibus diffusionis.

Diffusio q̄d est? Et sua diffi-
nitio ad q̄ p̄ncipia ē appli-
cabilis? Quot sunt correla-
tiua diffusionis? vtrū bōitas
sine sua diffusionē innata
possit se diffundere extra
aliā essentiā? vtrū diffusum sit subiectū
diffusionis? et vtrū ipsa sit habu⁹ diffusi?
vtrū diffusio significet essentiā? vtrū dif-
fusio significet gen⁹? et restrictio species?
vtrū diffusio sit cā largitatis? et restrictio
guaricie? vade ad. 33. capitulum quod ē
de diffusionē.

De q̄stio-
bus diffu-
sionis.

De questionibus digestionis.

Digestio q̄d est? et sua diffini-
tio q̄bus p̄ncipis ē appli-
cabilis? correlatiua digestio-
nis ad que correlatiua sunt
applicabilia? Quod est con-
cretum siue subiectum digestionis? vtrū
species potētiarū digerant et digerū-
tur. Et vtrum per eundem modum di-
gerūtur in sensitiuo: sicut in vegetatiua
et imaginatiua: sicut in sensitua et irra-

De q̄stio-
bus diges-
tionis.

Undecima pars.

Nonatiua: sicut in imaginatiua. vade ad 34. qd est de digestionem.

dispositio et proportio sint pulchritudines. ¶ Utrum yltimus finis sit pulchritudo. vade ad 37. capitulum quod est de pulchritudine.

De questionibus expulsionis.

De q̄stio-
bus expul-
sionis.

Expulsio quid est? Et in quibus principijs sua diffinitio est applicabilis? Que sunt signa expulsionis? et in quibus subiectis ipsa signa consistunt? Utrum vnus fantasma expellit aliud fantasma: sicut in vegetatiua folium nouum expellit folium vetus? Utrum actus vnus habitus expellit alium actum alius habitus. Quod est concretus expulsionis? Utrum peccatum expellatur a gratia diuina? Et respondendum est quod non. quia nunquam fuit in ipsa: sed expellit a peccatore per ipsam. Vade ad 35. capitulum quod est de expulsionem.

De q̄stionibus significationis.

De q̄stio-
bus signi-
ficationis

Significatio quid est? Et sua diffinitio quibus principijs est applicabilis? Utrum bonus sit signum bonitatis: et econuerso? Occultatio quid est? et sua diffinitio quibus principijs est applicabilis? Utrum occultatio sit signum occultationis et econuerso? Utrum esse sit signum essentie et econuerso? Utrum accidens sit signum substantie et econuerso? Utrum magnitudo bonitatis sit signum bonitatis et econuerso. ¶ Utrum vnus contrarium sit signum sui contrarii: et econuerso. ¶ Utrum imaginatio sine signo possit imaginari: et intellectus sine signo possit intelligere? Utrum actus sit signum potentie? Utrum affectus sit signum mentis? Utrum sensibile sit signum sensus. ¶ Utrum subiectum sit signum predicationis et econuerso. vade ad 36. capitulum quod est de significationem.

De q̄stionibus pulchritudinis.

De q̄stio-
bus pulchri-
tudinis.

Pulchritudo quid est? Et sua diffinitio quibus principijs est applicabilis. ¶ Utrum magnitudo sit pulchritudo bonitatis? Utrum correlatiua sint pulchritudines bonitatis. ¶ Utrum virtutes morales sint pulchritudines. ¶ Utrum maioritas sit pulchritudo virtutis? Utrum vitia sint pulchritudines hominum? Utrum maior fides sit pulchritudo maioris legis. Utrum

De questionibus nouitatis.

Nouitas quid est? Utrum effectus possit esse sine nouitate. ¶ Utrum tempus et locus possint esse sine nouitate: et econuerso? Quare scda nouitas antiquat primam nouitatem. ¶ Utrum infinitas et eternitas sint de genere nouitatis. ¶ Quare nobilitas consistit magis per antiquitatem quam per nouitatem. ¶ Quare noua placet hominibus: ex eo quia sumus in via. ¶ Utrum motus possit esse sine nouitate. Vade ad 38. capitulum quod est de nouitate.

De que-
stionibus
nouitatis

De questionibus ydee.

Ydea quid est? Et sua diffinitio ydee quibus principijs est applicabilis? Utrum ydea eadem possit esse extra correlatiuos diuinos. ¶ Utrum nouitas sit effectus ydee. ¶ Utrum effectus ydee impediatur ipsam? Utrum finitum et nouum impediatur infinitum et eternum: et econuerso? Utrum ydeatus sit similitudo siue signum ydee? Utrum ydee sint infinite per causam et finite per effectum? vade ad 39. ca. qd est de ydea.

De q̄stio-
bus ydee.

De questionibus mathematice.

Mathematica quid est? Utrum mathematica sit ea omnium scientiarum? Utrum mathematica sit signum ydearum. Quare mathematica est extra naturam: ex eo quod extra animam non est. ¶ Quare corpus est diuisibile in infinitum: ex eo quia mathematica est instrumentum infinitatis diuisionis. Quare mathematica est signum infinitatis? ¶ Utrum mathematica sit sicut habitus intellectus quo ad infinita intelligibilia: sicut fides quo ad infinita credibilia. vade ad 40. capitulum quod est de mathematica.

De q̄stio-
bus mathe-
matice.

De questionibus entis in potentia.

De q̄stio-
bus entis
in potētia

Quid in potentia existens qd
est? vtrū ens existens in po-
tentia sit extra motū/ q̄stia
tē & h̄mōi? Querit/ quomō
generant accidētia: Utrum
vnum accidēs oriā ab altero: sicut mor-
a motu: & vritas a vritate: & h̄mōi.
¶ Per quē modū substantia oritur ab al-
tera substantia: & vni accidēs ab alio acci-
dētē: & accidēs a substantia: vade ad. 41.
capitulū qd̄ ē de ente in potentia.

De questionibus puncteitat̄is

De q̄stio-
bus pun-
cteitat̄is.

Puncteitas quid ē? ¶ Quare
punctus est? ¶ Utrum pun-
ct̄ sit in sensu: imaginatio-
ne: ¶ Utrū solus intellectus
attingit punctū naturalē: cu-
punctus naturalis nunq̄ in sensu/ nūq̄
in imaginatiōe: ¶ Querit/ cū quo intel-
lectus facit de ipso scientiā: Quare pun-
ctus est indivisibilis: vade ad. 42. capi-
tulum quod est de puncteitate.

De q̄stionibus linee.

De q̄stio-
bus linee.

Linea quid ē? Quare linea
est secunda pars corporis?
Utrum linea sit ex punctis
¶ Que est prima pars corpo-
ris: ¶ Que sunt primitive
cause q̄titatis cōtinuē discrete: ¶ Posi-
to qd̄ linea non sit ex punctis: vtrū ipsa
sit divisibilis: ¶ Que est cā lōgitudinis?
¶ Que est cā latitudinis: ¶ Sup̄ficies a q̄
causaf? ¶ Profunditas a qd̄ oriā. ¶ Que
autem est in generatione/ aut rotundi-
tas/ aut lōgitudō/ aut latitudo/ aut pro-
funditas: ¶ Que sunt principia primitiva
corporis: ¶ Quare circūferētis ē altior fi-
gura: vade ad. 43. capi. qd̄ est de linea.

De questionibus trianguli.

De q̄stio-
bus trian-
guli.

Triangulus quid est? & vbi
ē st triangulus naturalis?
¶ Per quem modū vni-
ūsgul⁹ trianguli regnat sup̄
alio. ¶ Per quē modū tri-
gul⁹ est assituat⁹ in gnatio-
ne & corruptiōe: ¶ Querit/ angulus tri-
guli ex quibus est cōposit⁹ i elemētato?
¶ quot trianguli sunt assituati? ¶ Corpus ex
quibus est plēnū: vtrū aliqd̄ sit in itelle-
ctu qd̄ nunq̄ fuerit in sensu? vade ad
44. capi. qd̄ est de triangulo.

De questionibus quadrāguli.

Quadrangulus qd̄ est: Qua-
drāgulus est divisibilis in
quatuor āngulos eq̄les. Qua-
drāgulus naturalis habet
quatuor āngulos rectos.
¶ Per quē modū in elemētatis sit multi-
plicatio naturalis? Quare in naturalib⁹
bus prima multiplicatio sit p̄ lineā: & se-
cūda p̄ angulū acutū: & tertia p̄ angulū
rectū: & vltima p̄ circulū. ¶ Utrū in natu-
ralibus/ punctus & circul⁹ sint extremi-
tates: ¶ Que cause sunt rectitudinum et
obliquitatū: vade ad. 45. capitulum
quod est de quadrangulo.

De q̄stio-
bus q̄drā-
guli.

De questionibus circuli.

Circulus quid est: ¶ Quare
circul⁹ est vltima figura: q̄re
circulus continet in se omnes
alias figuras exp̄ssive non
econuerso: ¶ Que sunt p̄tes
primitive circuli: ¶ Circulus quare ē ma-
ior figura/ que esse potest: ¶ Utrū circulus
sit signū infinitatis: vtrū motus circula-
ris sit signū operis infiniti: vade ad. 46.
capitulum quod est de circulo.

De q̄stio-
bus circuli.

De questionibus corporis.

Corpus quid est: ¶ Que sunt
p̄tes corporis differentes spe-
cie: ¶ Utrū corpus sit ex pluri-
bus speciebus cōstitutum?
¶ Quare corpus agit p̄ suam
speciem: ¶ Utrum aliqua spe-
cies sit ex pluribus speciebus cōstituta.
¶ Quare corpus tantūm divisibile sit: ¶ Et
q̄re corp⁹ h̄z q̄titatē cōtinuā & discretā?
¶ Quare vni corp⁹ terminat in alio corpe
Corp⁹ ex qd̄ ē cōpositū? ¶ Quare octava
sphaera nō est in loco? ¶ Quō corp⁹ p̄sistit
in tpe/ loco & motu: ¶ q̄re oē corp⁹ ē finitū:
vtrū i corpe sit mot⁹ intrinsec⁹ & extrinsec⁹:
vade ad. 47. capitulū qd̄ est de corpore.

De q̄stio-
bus corpo-
ris.

De questionibus figure.

Figura qd̄ est: ¶ figura p̄ quē
modū est diuersimode sen-
sibilis et imaginabilis: ¶ Fi-
gura ex quibus est: ¶ Utrum
figura sit obiectum forme/
signum vel subiective ma-

De q̄stio-
bus figure

Undecima pars

terie. figura cui sensui est maior obiectum? Utrum anima retineat sensibiles per figuram post mortem? Uade ad. xlvij. capitulum quod est de figura et cetera.

De questionibus generalium rectitudinum.

De questionibus generalium rectitudinum.

Quare sunt sex rectitudines? et quare sunt sex? et non plures? et non pauciores? Que sunt centri cauerne? Et utrum motus esset possibilis sine sex rectitudinibus? Utrum rectitudines sex sint partes coessentialis ipsius motus? Utrum linea dyametralis sit una rectitudo septem rectitudinum? Cuius octava sphaera sit corpus: quare non habet septem rectitudines? ex eo quod figura octava non habet in sua essentia lineam dyametralis? Uade ad. xlvj. capitulum quod est de septem rectitudinibus.

De questionibus monstruositatis.

De questionibus monstruositatis.

Monstruositas quid est? Utrum monstruositas sit diuinitio motus in naturalibus? Utrum monstruositas consistat in medio habitus positum et priuatum? Utrum possit dari generalis monstruositas a qua descendunt monstruositates particulares? Utrum monstruositas sit extra correlatiuos naturales? Uade ad. l. capitulum quod est de monstruositate. ¶ Adhuc quod est utrum monstruositas sit a contingebus? et dicendum est quod sic: eo quod ipsa non habet rationem instinctu et appetitu.

De questionibus deriuationis.

De questionibus deriuationis.

Deriuatio quid est? utrum deriuatio contineat in se correlatiua? Que sunt cause deriuationis? qui sunt effectus deriuationis? Utrum motus sit possibilis sine deriuatione? utrum ex dispositione et proportione sequatur deriuatio? A quo et quomodo deriuantur scientie. et sic queratur de mechanicis: et uade ad. l. capitulum quod est de deriuatione.

De questionibus vmbre.

De questionibus vmbre.

Vmbra quid est? utrum vmbra sit habitus priuatus? Que est causa vmbre? Color cuius est?

Et figura vmbre cuius est? Umbra quomodo est? utrum sit una vmbra generalis a qua descendant omnes vmbre particulares? Cum cristallus sit diaphanus: quare est vmbrosus? Cum sol et luna sint corpora dyaphana: quare luna est corpus vmbrosus? sed sol non? Cum speculum sit dyaphanum: quare est vmbrosus? utrum monstruositas sit vmbra nature? Utrum ignorantia sit vmbra intellectus? utrum peccatum sit vmbra virtutis. Uade ad. liij. capitulum quod est de vmbra.

De questionibus speculi.

Speculum quid est. Quare speculum recipit figuras: et utrum simpliciter non. vmbra speculi a quo est. Que sunt principia vmbre speculi. quare speculum integrum causat unam vmbra: et quando est diuisum / plures eiusdem speciei. et respondendum est per hoc quod sua quantitas est continua et diuisa. Uade ad. liij. capitulum quod est de speculo.

De questionibus speculi.

De questionibus coloris et colorati.

Color quid est. Color quid est in supradicto. Correlatiua coloris de quibus correlatiua sunt habitus. Color ex quibus est. Utrum possit dari vnus color sub quo sunt plura colorabilia. utrum color coloret aerem per suam speciem. Color quomodo est propria passio et appropriata. Quare vnus non potest attingere colorem ab aliis figuris. per quem modum vnus habitus est supra alium. Quare non sunt multe albedines differentes specie. Et respondendum est ex eo quod color est genus generalissimum: et uade ad. liij. capitulum quod est de colore.

De questionibus coloris et colorati.

De questionibus proportionis et proportionati.

Proportio quid est: et sua diffinitio ad que principia est applicabilis. ¶ Principia proportionis que sunt. Utrum proportio sine dispositione et conditione esse possit. utrum in propor-

De questionibus proportionis et proportionati.

elone sit monstruositas? Quare infinitus & finitus non proportionantur? Posito quod infinitus non haberet correlativum: utrum finitus esset ei proportionatus? Utrum novitas proportionetur eternitati? Et utrum in infinitate possit esse proportio? Uade ad. 55. capitulum quod est de proportione et proportionato.

De questionibus dispositionis et dispositi.

De questionibus dispositionis et dispositi.

Dispositio quid est? Que est dispositio substantialis: et accidentalis? Utrum lapis sit tantum dispositus quod sit sensatus? Quod sensus est dispositus ad sentire. Utrum sensus sit tantum dispositus quod sit imaginatus? Quod imaginatio est disposita ad imaginandum? Utrum imaginatio sit tantum disposita quod sit intellecta? Quod intellectus ad intelligere? Utrum deus sit magis dispositus quod sit intellectus quam intellectus humanus ad intelligere? Utrum intellectus sit magis dispositus ad credere in deum quam ad intelligendum ipsum? Et respondendum est quod sic: mediante tamen fide. Utrum deus sit magis dispositus recoli quam memoria recollere ipsum? Et respondendum est quod sic: alioquin frustra esset spes. Utrum deus sit magis dispositus amari quam voluntas humana ad diligendum ipsum? Et respondendum est quod sic: alioquin frustra esset charitas. Utrum deus sit magis dispositus ad creare mundum quam mundus ad esse creatus? Et respondendum est quod non: effectus enim non tantum est capax per suam passionem quam causa per suam actionem. Aliter enim celum esset ita capax ad essendum magnum extensivum et infinite sicut ad essendum creatum ab eterno: quod est impossibile: propter quod intellectus cognoscit quod impossibile est celum esse ab eterno: et de hac cognitione voluntas valde letatur. Uade ad. 56. capitulum quod est de dispositione. Adhuc queritur: utrum deus sit tantum dispositus ad agendum infinite per suam infinitatem et eternitatem? Quod tantum ad intelligendum et volendum per suum intellectum et voluntatem? Et respondendum est quod non: nam in deo non est prius neque posterius. Utrum deus sit magis dispositus ad creandum maiorem creaturam quam minorem? Ad quod dicendum est quod sic: sicut maior efficiens est magis dispositus ad faciendum maius quam minus. Omnibus istis sic consideratis intellectus et voluntas sunt valde dispositi ad letandum.

De questionibus creationis et creati.

Creatio quid est? Quare est creatio in creatore et in creatura? Creatio per quem modum transit de ydea in ydeatum? Uade ad. 57. capitulum quod est de creatione et creato.

De questionibus creationis et creati.

De questionibus predestinationis.

Predestinatio quid est? Utrum predestinatio sit ydea? Quare in predestinatione ydea precedit ydeatum creatum? Predestinatus per quem modum consistit in predestinatione? Predestinatio per quem modum est diversimode? Per quem modum predestinatio et liberum arbitrium se habent in subiecto in quo sunt. Posito quod predestinatio corrumpere liberum arbitrium: utrum mundus esset creabilis: et iusticia dei suum actum in ipso habere posset? Uade ad. 58. capitulum quod est de predestinatione.

De questionibus predestinationis.

De questionibus misericordie.

Misericordia quid est? Utrum misericordia sit in eternitate ydea? Utrum aliqua misericordia sit deus? Utrum deus sit magis dispositus ad parcendum quam peccator ad peccandum? Utrum predestinatio et misericordia in subiecto novo conveniant: sicut in eternitate? Utrum predestinatio possit impedire actum misericordie et iusticie? Et respondendum est quod non. Et uade ad. 59. capitulum quod est de misericordia.

De questionibus misericordie.

De questionibus necessitatis et necessitati.

Necessitas quid est? Necessitas quid est in deo? Necessitas quid est in subiecto novo? Utrum divina iusticia et divina misericordia necessitent hominem ad gloriam: ipso faciente penitentiam de commissis? Utrum misericordia et iusticia dei possint tantum necessitare hominem ad beatitudinem iudicando et parcendo: quam predestinatio

De questionibus necessitatis.

Undecima pars.

et diuina sapientia per intelligere? Et vade ad. 60. capitulum quod est de necessitate et necessitate.

De questionibus fortune et fortunati.

De questionibus fortune et fortunati.

Fortuna quid est? Ubi est subiectum fortune. Que sunt principia fortune? Utrum fortuna habeat principium de esse per suum effectum quod per semetipsum? Utrum fortuna fortunet fortunatum: aut fortunatus fortunet seipsum cum fortuna: sicut scies quod facit se sciens cum intellectu? Et respondendum est quod non: quia scies facit se sciens cum intellectu: fortunatus autem facit se fortunatum cum ignorantia. ¶ Fortuna quomodo est. vade ad 62. capitulum quod est de fortuna.

De questionibus ordinatio nis et ordinati.

De questionibus ordinatio nis et ordinati.

Ordinatio quid est? Ordinatio ubi incipit: ubi desinit? quod sunt principia primitiua ordinatio nis: utrum predestinatio et celus possint destruere ordinationem hominis: et planetarum: et animalium et elementorum: vade ad. 62. capitulum quod est de ordinatione.

De questionibus consilij et consulti.

De questionibus consilij et consulti.

Consilium quid est? Consilium ad quod principia est applicabile? Utrum consilium habeat principia generalia cum quibus sit generalis? Utrum consilium discursus per principia et regulas sit formatum: et non discursus per ipsas sit difformatum. Utrum consilium discursus per principia et regulas sit assertiuum: et non discursus per ipsas sit dubitabile et periculosum? Utrum consilium de contingentibus sit periculosum? Quare consilium consistit magis per prius quam per posterius? Utrum ignorantia et peccatum sint inimice consilij? vade ad. 63. capitulum.

De questionibus gratie et gratiati.

De questionibus gratie et gratiati.

Gratia quid est? Gratia cum quibus principijs cognoscitur? Utrum gratia possit esse in subiecto indислоposito? Utrum gratia possit esse absque charitate? Utrum

spes cum gratia sit formata. Utrum fides sine gratia sit frustra? Que virtutes redeunt maiore dispositione ad recipiendam gratiam: aut cardinales aut theologicales? Gratia que est: de quo est: et quanta est? Et utrum sit propria passio. Gratia quomodo est: et ubi est: et cum quo est? Et vade ad 64. capitulum.

De questionibus perfectio nis et perfecti.

Perfectio quid est. Perfectio a quo deriuatur. Perfectio cum quibus quiescit: et in quo desinit. Utrum summa perfectio scit perficere perfectum de perfecto. Utrum perfectum possit perficere perfectum de imperfecto? Utrum potentia sine actu sit perfecta? Utrum vltimum finis sit de genere perfectio nis. Utrum perfectio moralis sit signum perfectionis naturalis. vade ad. 65. capitulum.

De questionibus perfectionis et perfecti.

De questionibus declaratio nis et declarati.

Declaratio quid est? Intellectus ubi declarat dubium. Declaratio per quem modum oritur tanquam habitus. quid est materia declarationis in hac arte. vade ad. 66. capitulum.

De questionibus declaratio nis et declarati.

De questionibus transubstantiationis et transubstantiati.

Transubstantiatio quid est. Utrum transubstantiatio sit in fieri aut in facto esse. Transubstantiatio quare est. Transubstantiatio quomodo fit. Cum quo fit transubstantiatio. Transubstantiatio ex quo est. Transubstantiatio quomodo consistit in tempore et loco. vade ad. 67. capitulum.

De questionibus transubstantiationis et transubstantiati.

De questionibus alteratio nis.

Alteratio quid est? Alteratio naturalis et alteratio moralis per quem modum differunt. Utrum alteratio naturalis consistit per potentiam innatam: et moralis per naturam. Alteratio ex quo est. et quare est. et quomodo est. et ubi est. et cum quo est. vade ad. 68. capitulum.

De questionibus alteratio nis.

De questionibus infinitatis

et infinitati.

aut honor honorati. vade ad. 71. capitu.

De qstio-
bus infini-
tatis et in-
finitati.

Infinitas quid est? Utrū infi-
nitas hz correlatiuos sibi
coessentialcs et naturales?
Infinitas cū quibus est con-
ditionata. Utrum infinitas
possit impediri. ¶ Utrū enti
infinito competāt magis infinite q̄ fini-
to finire. Utrū potentia quā hz ignis ad
cōburendū infinita ligna/si haberet illa/
sit signū infinitatis diuine et infinire di-
uini? Utrum virtus quam hz intellectus
humanus durans in eternum: et haberet
sufficiētiā obiectorum/et multiplica-
ret numerū infinitū intelligendo/et sit
deuolūtate diligendo/sit signū infinita-
tis et sui infinire. ¶ Posito q̄ celū habe-
ret memoriā innatā: et motū in eternum
numeraret et recoleret dies infinitos:
queritur/vtrū ista memoria esset signū
infinitatis et eternitatis et actiuz earū:
scilicet infinire et eternare? Et respondē-
dum est q̄ sic: vt per locum a minori pa-
ter: et regula b. hoc negare non potest: et
vade ad. 69. capitulum.

De questionibus deceptio-
nis et decepti.

De qstio-
bus deceptio-
nis et
decepti.

Deceptio quid est? habitus po-
situi et priuatiui per quem
modū differūt in deceptioe.
Utrū deceptiens deceptat se-
ipsum: et sic de decepto. De-
ceptio ex quo fit: et quomodo fit: et quo-
modo cogno. citur: et cum quo fit: et cum
quo cogno. citur: et vade ad. 70. capitu.

De questionibus honoris et
honorati.

De qstio-
bus hono-
ris et hono-
rati.

Honor quid est? Quare hono-
rās est p̄ prius: et honorat⁹
p̄ posterius. Quare vitupe-
rans est magis vituperat⁹
q̄ ille cui infertur vitupe-
ratio. Quare petens sibi honorem non
potest ab ipso saturari? Et respondēduz
est ex eo quia soli deo debet honor ab
omnibus. Queritur/vtrum petēs magis
honorem p̄ se q̄ p̄ deo/peccet plus q̄
alius qui peccat p̄ auariciā: aut p̄ aliud
peccatū. Utrum deus requirat aliud ab
hominib⁹/ nisi honore sibi. Quid ē magis
signū honoris dei: aut honor honorati?

De questionibus capacita-
tis et incapacitatis.

Capacitas quid est? Capaci-
tas et incapacitas i q̄ differe-
runt. Quid est cā ruduatis
intellect⁹. Quare intellect⁹
magis capax ad numeran-
dū vnitates infinitas in numero: posito
q̄ sufficerent ei obiecta q̄ ignis ad com-
burendū omnia corpora/si de lignis ha-
beret sufficiētiā. Utrum intellect⁹ de
se sit magis capax ad intelligendū q̄
ad ignorādū. vade ad. 72. capitulu.

De qstio-
bus capa-
citas et
inacapa-
citas.

De questionibus existentie et
agentie.

Existentia quid est? Agentia
quid est? vtrū aliq̄ existētia
possit tantā agentia in se cō-
tinere quāta ipsa est. Utrum
principia prime figure pos-
sint existere in aliqua essentia sine agen-
tia. vtrum intellectus separat⁹ possit tā-
tum intelligere q̄tum existere. vtrum
principia possint esse in subiecto absq̄
posse potestatis. vade ad. 73. capitulum
quod est de existentia.

De qstio-
bus existe-
tie et agen-
tie.

De questionibus comprehen-
sionis et apprehensionis.

Comprehensio quid est? Et
apprehensio quid est. In-
tellectus per quem modū
est comprehendens et ap-
prehensens. Quare sensus
non potest tantūz compre-
hendere sensibile sentiēdo/ q̄ intelle-
ctus intelligēdo. vtrū intellectus possit
magis comprehendere intelligibilia q̄
ignis ignibilia. Quare potentie impe-
diūtur per apprehensionē et nō p̄ cōpre-
hensionē. ¶ Utrū celū mouens in eternū
cōprehenderet plures dies q̄ ignis plu-
ra ligna ad cōburendū? Ad qd̄ dicēduz
est q̄ sic: eo quia celum causaret dies in
sua essentia: ignis autem non causaret ē
se: neq̄ in alio ligna. ¶ Utrum per com-
prehensionem et apprehensionem intel-
lectus/celum et ignis sint similia signa
infinitatis dei creationis mundi. vade
ad capitulum. 74.

De qstio-
bus compre-
hensio-
nis et ap-
prehensio-
nis.

Undecima pars.

De questionibus inuentio- nis et inuenti.

De q̄stio-
nib⁹ inue-
ntiois et in-
uenti.

Inuentio quid est? Quid est inuentum? Intellectus ubi inuenit inuentū? Utrū inuentio sit habit⁹ innatus? Utrū intellectus possit inuenire inuentū extra suam essentiā? Intellect⁹ quomodo et cum quo inuenit inuentum? Utrum inuentū sit subiectum scientie? Utrū imaginatio inueniat imaginatū extra suā essentiā? Et utrū sensus inueniat sensibile extra suam essentiā? Utrū de ad. lxxvj. capitulum.

De questionibus similitu- dinis et similitati.

De q̄stio-
nib⁹ simi-
ludinis et si-
milati.

Similitudo quid est? Similitudo a quibus oritur? Similitudo ex quibus est? Agens et patiens in quibus sunt similes? Queritur quomodo diuersa sunt similia? Quare similitudo sine concordantia esse non potest? Que sunt similitudines superiores et inferiores? Prius et posterius in quibus sunt similia? Utrū deus habeat sibi simile? Utrū una similitudo moueat alia. Utrū unum simile sit de altero simili. Utrum intellect⁹ habeat similia. Utrū plures sint similitudines quā dissimilitudines. Utrū de ad. lxxvj. capitulum.

De questionibus anteceden- tis et consequentis.

De q̄stio-
nib⁹ ante-
cedentis et
consequentis

Antecedens quid est. Et consequens quid est? Utrū inter antecedentē et consequentē stare mediū necessariū. Utrū antecedens et consequens possunt esse absq̄ correlatiuis principiorum. Utrum ultimus finis sit antecedens aut consequens. Utrū de ad. lxxvj. capitulum. ¶ Adhuc queritur cur homo sit inferius et animal superius: quare homo est antecedens: animal autē consequens. Quare antecedens est prius: consequens autē posterius? Solutiones in predicto capitulo.

De questionibus potentie/ obiecti et actus.

Potentia/obiecti et actus qui sunt. Utrū actus consistat in medio potentie et obiecti. Utrū act⁹ sit mouens et motus. Utrū potentia sit mouens et mota.

Utrum potentia moueat se cum obiecto aut obiectū simplr moueat potentiam. Utrū mobilitas obiecti sit per prius aut per posterius. Utrū sit dare obiectū intrinsecū et extrinsecū actui quod obiectū est prius: aut intrinsecū aut extrinsecū. Utrū de ad. lxxvj. capitulum.

De q̄stio-
nib⁹ pote-
ntie/obiecti
et actus.

De q̄stionibus generationis/ et corruptionis et priuationis.

Generatio quid est. Corruptio quid est. Priuatio quid est. Utrū generatio et corruptio et priuatio sint simul et semel in subiecto. Utrū generatio sit actiua: et corruptio sit passiva. Utrū idem agens sit gignens et corrupens. Utrū priuatio sit de genere generationis et corruptionis. Utrū priuatio dicat essentiā. Utrū sensus attingat generationē et corruptionem et priuationem. Utrū generatio et corruptio et priuatio sint principia naturalia. Utrū corruptio existat inter generationem et priuationem. Utrum corruptio existat inter esse et non esse. Utrū de ad. lxxvj. capitulum.

De q̄stio-
nib⁹ gene-
rationis et
corruptio-
nis et pri-
uationis.

De questionibus theologie.

Theologia quid est. Utrū theologia sit scia. Theologia per quem modum est scia. Utrū sit scibile deū esse. Utrū sit scibile quod deus non est planta/lapis et hmoi. Utrū correlatiua dei sint scibilia. Utrū de⁹ possit defini. Utrū essentia dei sit scibilis. Utrū scia et charitas dei sint scibiles. Utrū iusticia et misericordia dei sint scibiles. Utrū sit scibile deū non esse. Utrum imperfectio in deo sit scibilis. Utrum perfectio dei sit scibilis. Utrū intellectus humanus acquirat maius meritū/deū intelligendo/et in eū credendo. Utrū deus sit tantum intelligibilis a nobis/et tum amabilis. Utrū fides eleuet tantū intellectus ad intelligentiū dñm/et charitas voluntatem ad diligentē illum. Utrum in obiectando dominū/spes consistat inter intelligere et amare. Per quem modum cognoscitur que lex est vera. Per quem modum multa vera dici possunt in in-

De q̄stio-
nib⁹ theo-
logie.

Intelligendo et amando. Uade ad. lxxx. cap.

larem cum linea quadrangulati: et conuerfo. Uade ad. lxxxij. capitulum.

De questionibus philosophie.

De questionibus philosophie.

Philosophia quid est. Quod est maius subiectum intellectui philosophanti. Intellectus per quem modus est valde generalis. Per quem modus intellectus est valde artificialis ad attingendum obiecta. Utrum philosophia sit imago theologie. Utrum intellectus absque magna dispositione et proportionem possit esse altus. Utrum deficientibus proportionem et dispositionem deficiat intellectus. Utrum intellectus absque philosophia possit uti sua natura. Utrum intellectus absque arte possit esse altus. Utrum intellectus cum arte distat ab ignorantia. Uade ad. lxxxj. capitulum.

De questionibus geometrie.

De questionibus geometrie.

Geometria quid est. Quod est subiectum geometrie. Geometria cum quo mensuratur mensurabile. Utrum theologus possit sic mensurare principia prime figure: sicut geometria angulos acutos et rectos. Uenire a quo principio oriuntur. Que sunt subiecta mensure. Utrum quantitas sit habitus. Geometria per quam principium explicitum est explicata in arte ista. Utrum noue subiecta sunt subiecta geometrie. Utrum geometria possit mensurare noue subiecta secundum modum eorum. Geometria cum quo principio: et per quem modum est discursus per artem istam. Queritur ubi sunt loca applicabilia ad geometriam. Et respondendum est quod illic ubi locutus est de quantitate. Per quem modum intellectus inuenit geometriam et uis ipsa. Geometria per quem modum a sensatis abstractit mensuras mathematicas: et multiplicat illas. Per quem modum geometria cum angulis sensibilibus multiplicat angulos extra sensum. Utrum geometria faciat scientiam de quantitate sensata: aut de quantitate extra sensum. Utrum geometria sit subiectum: siue signum: siue instrumentum theologo ad mensurandum naturam: et morali ad mensurandum moralitas. In geometria que sunt mensure prius: et que per posterius. Per quem modum geometria potest mensurare lineam circumlarem extensam: et quadrare circulum. Circulus per quem modum quadrari potest: hoc est mensurare lineam circu-

De questionibus astronomie.

De questionibus astronomie.

Astronomia quid est. Utrum astronomia dependeat a geometria. Utrum sit alia octaua sphaera: siue alio mundus: siue aliud celum stellatum. Cum sol non sit calidus: quare calefacit aerem. Multe alie questiones possent fieri de astronomia: quarum solutiones sunt implicite in tertio subiecto quod est de celo. Sicut si queratur: posito quod esset alia sphaera: utrum essent distantie et propinquitates inter ipsas in actu aut in potentia. Uade ad. lxxxij. cap.

De questionibus arithmetice.

De questionibus arithmetice.

Arithmetica quid est. Utrum arithmetica dependeat a geometria. Que sunt principia primitiua arithmetice. Que est causa numeri. Numerus quot species habet. Utrum numerus par sit prius: aut numerus impar. Que sunt correlatiui numeri. Queritur per quem modum prima unitas est principium numeri: et prima et secunda tertia unitatis. Quare numerus perficitur in tribus unitatibus. Utrum tertia unitas sit ita propinqua prime unitati sicut secunda. que est prima: multiplicatio numeri. Per quem modum geometria et arithmetica sunt similes. Uade ad. lxxxij. capitulum.

De questionibus musice.

De questionibus musice.

Musica quid est. Quare est Cum quibus principis definitio musice significatur. Quare sunt sex gradus musice. Que sunt principia primitiua uocis. Quare sunt uocales: et non plures: neque pauciores. Uox a quo oritur. Consonantes a quo oriuntur. Quare ista littera e. est magis componibilis cum alijs litteris in alphabeto: quam a. et a. et v. et quare i. et o. non causant consonantes sicut faciunt a. et v. Uocales per quem modum applicantur diuersimodis elementis. Queritur: quare o. in uoce attribuitur celo. Utrum musica descendat a geometria. Uade ad. lxxxv. capitulum.

Undecima pars.

De questionibus rhetorice.

De q̄stio-
nibus r̄heto-
rice.

Rhetorica quid est? Quare rhetorica est? Que sunt principia rhetorice? Rhetoricus quomodo cum vno principio colorat et ornatur? Quomodo subiectum ornatur cum suis correlatiuis? Quomodo vnu relatiuū ornatur cum alio? Per quē modū subiecta ornantur cum definitionibus? Quomodo rhetoricus ornatur proportionem cum naturali medio subiecti et predicati? Rhetoricus quomodo ornatur propositionem cum medio accidentali. Cum quibus vocibus significatiuis colorat sua verba. Quare vox significans turpe significatū nō est de ratione rhetorice. Quare senectus/ mors/ october et nouēber et h̄mōi/ sunt signa turpium significatiuis? Quomodo rhetoricus cū pulchris verbis laudat amicum et vituperat inimicum? Quomodo rhetoricus cū pulchris verbis scdm officium ornatur sua verba? Cū quot gradibus rhetoricus ornatur sua verba? Quomodo rhetoricus ornatur substantiuum cū adiectiuo. Quomodo rhetoricus ornatur et colorat formam cum materia et e conuerso. Rhetoricus cū quo medio colorat principium et finem. Quare rhetoricus ornatur magis sua verba cum principibus substantialibus quā cum accidentalibus? Quomodo rhetoricus colorat sua verba cū possibili et impossibili? Quomodo rhetoricus colorat sua verba cū prouerbis siue exemplis. vade ad. lxxxvij. cap.

De questionibus logice.

De q̄stio-
nibus logice.

Logica quid est? Logica eū quo concludit necessarie? Quomodo logicus inuestigat et inquirat medium inter subiectum et predicatum? Quomodo logicus tractat de quinq; predicabilibus et de decem predicamentis. Logica quibus principibus huius artis est applicabilis. Quare logicus nō potest stare contra naturalem. Per quē modum cognoscitur hec ars est generalis et logica particularis? quare logica est labilis et infatibilis? sed hec ars nequaquam? quare logica non sufficit ad inueniendum veram legem. Hec autem ars sic? quomodo ars ista et logica differunt. Cum scientia ista contineat in se logicam? quare est magis facilis ad

addiscendum et magis permanens et logica. vade ad. lxxxvij. capitulum.

De questionibus grammatice.

Grammatica quid est? Grammatica in quot modos dividitur? Quomodo grammatica applicatur ad hanc artē. Nomina grammaticę quibus principibus sunt applicabilia? Pronomen quibus principibus est applicabile. Verbum quibus locis huius artis est applicabile. Participium in arte ista vbi implicatur? Coniunctio vbi implicata est in hac arte? Aduerbiū vbi implicatur? Prepositio vbi implicatur? Interiectio vbi est implicata? Nominatiuus casus vbi implicatur? Genitiuus casus vbi implicatur? Datiuus casus vbi implicatur? Accusatiuus casus vbi est applicabilis? Vocatiuus casus vbi est implicatus? Ablatiuus casus vbi est applicandus? Declinatio vbi est applicabilis? Coniugatio vbi est applicanda? Genus vbi est applicandum? Regimē vbi implicatur? Constructio vbi est applicanda? Orthographia vbi est applicanda? Figura vbi est implicanda? Queritur vbi est fons grammatice in hac arte. vade ad. lxxxvij. cap.

De q̄stio-
nibus gram-
maticę.

De questionibus moralitatis.

Moralitas quid est? Queritur vbi sunt loca moralitatis in hac arte? Quomodo virtus multiplicatur quō vitium multiplicatur. quō per tertiam figuram hoies virtutibus bene vtuntur et per illam vitia corrumpuntur? Quomodo virtutes et vitia sunt inuestigabiles per quartam figuram? quomodo virtus et vitium inueniuntur? Per quem modum homo lucratur virtutes aut peccata. Et quō est subiectum de istis? queritur per quem modum homo potest esse alius in oratione et contemplatione. vade ad. lxxxvij. cap.

De q̄stio-
nibus mora-
litas.

De questionibus politice.

Politica quid est? Politica vnde oritur? Utrum politica sit tractabilis cum nouo subiecto? Publica utilitas quomodo tractabilis est. Politica cum quibus correlatiuis cognoscitur

De q̄stio-
nibus politice.

Quomodo politica est ordo in sensu: Utrum politica contineat in se bene esse. Utrum politica descendat a rhetorica: Que sunt conditiones politice: que est generalis politice: et que est particularis: Politica cum quibus habitibus est sana: et cum quibus est infirma: Politica ex quibus vitium: et cum quibus mori. vade ad .xx. capitulum.

De questionibus iuris.

De questionibus iuris.

Uls quid est? quot sunt principia primitiua iuris? quod est subiectu iuris? Jus diuini quibus principijs attribuitur? Jus gentium quibus principijs attribuitur? Jus naturale quibus principijs attribuitur? Jus positium quibus principijs attribuitur. Jus per quem modum consistit in alio? Quid habet ius in alio? Jus ubi habet sua forma et suam materiam. Jus ex quo est? Jus quare est? Jus quomodo se habet in iudicio. Utrum iusticia sit forma iuris et vtrum sit subiectum eius? Per quem modum iusticia potest esse forma iuris et subiectum eius? Iusticia cum quibus principijs est discursiua et inuenta? Iusticia per quem modum transit de necessitate ad contingentiam? Per quem modum cognoscitur ius scriptum esse verum? quod est ius diffinitiuum/ siue fictiuum/ siue fantasti- cum? queritur per quem modum ius est verum et ius necessarium? Per quem modum ius positium ad ius verum et necessarium reduci potest. vtrum ius positium quod non potest reduci ad ius necessarium/ sit ius? Jus quomodo est tentabile et cognoscibile. Jus per quem modum probatur/ et fortificatur/ et declaratur? queritur vtrum ius sit scientia? Utrum ius scriptum sit magis per credere quam per intelligere. Per quem modum iura intelligibilia et credibilia differunt? Conscientia per que iura consistit magis aut per iura credibilia/ aut per iura intelligibilia? Utrum sanitas iuris consistat per intelligere: et infirmitas sua consistat per credere. quare ius scriptum consistat magis per memoriam quam per intellectum? quare ius scriptum est tantum prolixum. Utrum credere et recollere sint cause pluriatis iuris? Jus scriptum per quem modum est assuetudine in potestate aie? Utrum esset bonum translatare ius de credere ad intelligere? Per quem modum inueniuntur forma et materia iuris? Utrum iuriste faciant iniuriam iuri. Et si faciant

per quem modum ipsam faciunt. Uade ad .xx. capitulum. Multe alie questiones possent fieri: quarum in paragraphis supradictis solutiones sunt implicite. Sed miratur intellectus quare maiores domini non reducunt ius ad ipsum ex eo quia intellectus est prius: memoria autem posterius.

De questionibus medicine.

Medicina quid est? Medicina quibus principijs est reducibilis. Sanitas cum quibus principijs est subiectum medicine. Per quem modum medicus ex mixtione prima causat mixtionem secundam medicina- rum? que sunt principia primitiua medicine. Utrum medicina requirat quod imaginatio medici imaginetur imaginabilia per sensibilia. vtrum intellectus possit facere scientiam de medicina. Utrum medicina sit scientia. Medicina per quam potentiam anime est per prius: et per quam posterius. Per quomodo principia medicine vti scit medicina. que sunt signa medicine. Utrum signa medicine representent primo ad intelligere: et deinde ad credere. et sic de imaginatione et sensu. quare medicina est ita difficilis et prolixa. In decoctione herbarum que herba habet maiorem virtutem: et que minorem. Sicut de decoctione de rosa et viola/ que istarum preualet in virtute. quomodo medicus sciat gradare decoctionem siue vnguentum. Utrum vegetatiua et elementatiua sint subiectum medicine: et si sunt. queritur per quem modum sunt discursibiles per ipsam. Medicina scripta per antiquos quomodo est tentabilis per principia et regulas huius artis. queritur per quem modum medicina positua potest reduci ad naturalem medicinam. queritur vtrum medicina sit sana per intelligere: sed infirma per credere. Uade ad .xx. capitulum. Multe alie questiones possent fieri de medicina: quarum solutiones sunt in predictis paragraphis implicite.

De questionibus medicine.

De questionibus regiminis.

Regimen quid est? quod est subiectum regiminis. Utrum virtutes sint in regimine: et si sunt / queritur si sunt per illum modum per quem sunt discursu in .xx. subiecto. Utrum virtutes que

De questionibus regiminis.

Undecima pars.

non discuntur per principia generalia sicut deculte: **Q**Uod est virtus occulta sit a contingētia. **Q**Uod si princeps indigeat cognoscere deus p̄ illū modū p̄ quez est discursus in primo subiecto: et si hoc nesciat cognoscere/querit̄ vtrūz debeat habere consiliarium qui hoc sciat cognoscere? **Q**Uod si princeps indigeat cognitione hominis: et si ipsam nō habet: querit̄ vtrū debeat habere hominem cognoscentem illuz per quartūz subiectū? **Q**Uod si principi cōpetat habere cognitionem imaginationis p̄ quintūz subiectū? **Q**Uod si principi cōpetat habere noticiā. 6. subiecti? **Q**Uod per quē modū regimen principum ad artem reduci potest? **Q**Uod si princeps teneatur docere filium suum regimen artificialiter? Uade ad 93. capitulum.

De questionibus militie.

De questionibus militie.

Militia quid est? **Q**Uod si princeps indigeat virtute sit subiectus militie? **Q**Uod quare est militie? **Q**Uod si miles teneatur scire quid est iusticia? **Q**Uod si miles debeat habere prudentiam? **Q**Uod si miles debeat habere fortitudinem? **Q**Uod que sunt altiores armature militum/vt sint vincētes non devicti? vtrū militie ad artem liberalē reduci possit? **Q**Uod si nobilitas sit habitus militie? **Q**Uod si militi cōpetat imaginatio discursiva per. 5. subiectūz: et sensitiva p̄. 6. **Q**Uod quare aliquādo pauci milites devincunt multos? Et vade ad. 94. capitulum.

De questionibus mercature.

De questionibus mercature.

Creatura quid est? **Q**Uod si princeps et vendēs cū quibus principis habere se debet. **Q**Uod quod est subiectum mercature? **Q**Uod si vtrū acquirere maius pro minori sit subiectum mercature? **Q**Uod per quē modū mercator se debet habere supra subiectū mercature cum natura potentiarum anime? **Q**Uod si vtrū mercator sit melior mercator q̄ alter: p̄ hoc quia iste scit melius vtī potentis inferioribus et superioribus q̄ alter? **Q**Uod per quē modū vnus mercator scit vtī melius potentis inferioribus et superioribus q̄ alter? **Q**Uod si vtrū mercatura positiva possit reduci ad artē istam? **Q**Uod per quem modū vnus mercator multiplicat magis pecuniā q̄ alter? vtrū mercator cūz subiecto

e. sciat se prolongare a contingētia. Per quē modū mercator d̄z vtī tēpore/loco et personis? **Q**Uod si vtrū quo mercator sciat vtī proprio appropriato i mercatura? **Q**Uod si vtrū mercatura cū quo cognoscitur q̄ ipsa est habitus perfectus ementis et vendentis? Uade ad. 95. capitulum.

De questionibus navigationis.

Navigatio quid est? **Q**Uod si vtrū a quibus artibus descedit? **Q**Uod est subiectus navigationis? **Q**Uod si vtrū imago navigationis? **Q**Uod si vtrū imago siue figura sit subiectum navigationis? **Q**Uod si vtrū per quē modum miliaria causantur et multiplicantur p̄ rectā lineāz et obliquā. Si quatuor miliaria causant tria/inde queritur quare bis quatuor causant sex? **Q**Uod si vtrū per quē modū differūt theorica et practica in navigatione? **Q**Uod si vtrū quatuor miliaria causant tria miliaria. Itēz queritur quare octo pence meridiem et tria cūz dimidio de. l. vsq̄ ad m. causant. 6. miliaria min⁹ tria? **Q**Uod si vtrū per quē modū cognoscit mor⁹ cōpositus ex lineis rectis et obliquis? **Q**Uod si vtrū per quē modum nautē cognoscūt i quo loco maris est navis? **Q**Uod si vtrū per quē artem nautē cognoscūt longitūdines et p̄p̄nuitates mōriū. **Q**Uod si vtrū per quē modū vnus ventus habet maiore inherētiam ad vnum ventū q̄ ad aliū? **Q**Uod si vtrū modo nautē cognoscūt qualitates ventorum? **Q**Uod si vtrū modo nautē cognoscunt longitūdines et p̄p̄nuitates ventorū? **Q**Uod si vtrū cognoscitur q̄ntitas pluuię? **Q**Uod si vtrū per colores nubū cognoscuntur vēti? **Q**Uod si vtrū modo pluuiā significat talē ventū et nō aliū fauonius quos ventos significat? **Q**Uod si vtrū fauonius quomodo est assituatus? Et vade ad. 96. capitulum.

De questionibus navigationis.

De questionibus conscientie.

Conscientia quid est? **Q**Uod si vtrū conscientia p̄ quē modū est assituata in anima? **Q**Uod si vtrū p̄ nouū subiectū sit dispositio conscientie? **Q**Uod si vtrū que est cā conscientie magne? **Q**Uod si vtrū que est cā conscientie pue? **Q**Uod si vtrū subiectum conscientie tēperate cum quib⁹ est? **Q**Uod si vtrū conscientia vnde oritur: et vnde nō? **Q**Uod si vtrū conscientia quibus diffinitioibus principiorum est tractabilis? **Q**Uod si vtrū conscientia cū quibus cognoscit. **Q**Uod si vtrū sunt effectus conscientie. **Q**Uod si vtrū effectus conscientie sint signa? **Q**Uod si vtrū conscientia vbi ē cū amore et vbi cū timore. **Q**Uod si vtrū per quē modū conscientia cō

De questionibus conscientie.

Assit i tpe. Cōsciētia cū quib⁹ uiuit: & cū quibus morit⁹: Cōsciētia cū quo fortificatur: Cōsciētia quō crescit: Cōsciētia cū quibus ligat⁹: cū quibus dissoluit⁹: Cōsciētia quare nō dormit: Quomodo intellectus artificialiter cognoscit & attingit conscientiam artificialiter: vade ad 97. capitulum.

De questionibus predicatiōis.

De questiōibus predicatiōis.

Predicatio quid est? Quid ē subiectū predicatiōis? Que est magna materia predicatiōis? Utrum predicatio sine artificio sit magna? Utrum predicatio sine arte sit a continentibus? Per quē modū predicatio est facilis et laudabilis? Predicatio p̄ quē modū est fructuosa aut piculosa? Queritur per quē modū predicator debet ordinare & coequare intellectū suū & voluntatem? Utrum in sermōe memoria sine artificio sit ociosa. Per quem modum vana gloria potest esse: quandoq; in sermone? Utrum intellectus et voluntas equaliter debeant quiescere in sermōe? Per quem modum predicator debet habitare audientes ex amore: et timore in sermone? Per quem modum intellect⁹ debet esse discursiuus p̄ potentias inferiores & superiores in sermone? Utrum predicator debeat magis uti naturali medio inter subiectum et predicatū q̄ medio accidentali: utrum media naturalia & accidentalia existant inter subiectū & predicatū inueniatur in nouo subiecto. Per quem modum sermo est inutilis? Cū sermones sint multi: intratur intellect⁹? Regentes nō dimittunt magis peccatarios quo recordatus est ex eo quia sermocinantes non docent mediū naturale existens inter subiectū & predicatū? Per quem modum vocabula posita i thema te sint declaranda et euacuanda? Utrum sermo sit magis utilis per credere q̄ p̄ intelligere? Utrum sermocinator indigeat habitu geometrie/arithmetice et rhetoricę & logice? Quare sermocinator debet esse theologus et physicus? Utrum sermocinator debeat se inherere ad diffinitiones vocabulorū p̄ quē modū est facile ad inueniendū: Utrum predicator teneat dare magnā noticiam de deo? Sermocinator quibus tribus locis debeat applicare sermōe suū? Per quē modum sermo ad artē reduci potest? vade ad: 98. capitulum.

De questionibus orationis.

Quod ratio quid est? Querit / quomodo fit bona oratio. Quō fit maxima / altissima & dulcissima oratio. Quō contemplator ascendit ad orandum essentiam dei cum principijs et regulis prime figure? Quomodo contemplator ascendit ad orandū deum et suas dignitates cū secunda figura? Quomodo orator ascendit ad orandū deum per columnas siue per tabulam. Quomodo contemplator ascendit ad orandū deum p̄ illū modū per quem ipse est discursus p̄ primū subiectū? Quomodo contemplator ascendit ad orandū deū per. 9. subiecta signata per c. d. e. f. g. h. i. k. Quomō oratio ē formata aut difformata / fructuosa aut damnosa? Quomodo per iusticiā fit oratio? Quomodo fit oratio credendo siue per fidem? Quomodo fit oratio per conscientiam? Quō fit oratio cū prosperitatibus et aduersitatibus. Quomodo fit oratio per sensum & imaginationem. Quomodo fit oratio per intellectū / memoriam et voluntatem? quomodo fit oratio per centum formas? Quomodo contemplator orat pro conuulsi & pro speciali: vade ad. 99. capitulum.

De questiōibus orationis.

De questionibus memorie.

Memoriam quid est? per quē modum memoria p̄fecte cognoscitur? Que est causa q̄ memoria si disposita sit bona moraliter. Utrum memoria habeat ita magna recolibilia: sicut intellectus intelligibilia / & voluntas amabilia. Quomodo memoria est conditionata a preteritis? Quomodo memoria potest p̄ potestatem. Quomodo memoria est conditionata p̄ intellectū aut voluntatem. Quomodo memoria se habet cū virtute siue cū vicio. Per quem modum memoria est vera siue falsa? Per quem habitum memoria causat delectationem aut tristitiam? Utrum memoria habeat differētiā recolēdo sicut intellect⁹ intelligēdo. Utrum memoria habeat sua concordabilia sicut intellectus et voluntas habent sua. Quare memoria contradicit intellectui & voluntati. Quomodo memoria se habet cū principio. Utrum memoria habeat mediū sibi coessentialē. Quis est finis memorie. Quomodo memoria est habitus priuatiue. Utrum vna memoria sit maior alia. Utrum essentia memorie augeatur aut diminuat⁹. Utrum memoria sit equalis.

De questiōibus memorie.

Duodecima pars De habituatiōe. Decimatertia pars,

ter cōmuni intellectui & volūtatī? Quō
memoria se habet cō intelligere & crede
re: & cū velle & odire? Memoria quomō
est habitus p̄uatiuus? Uade ad centē-
mum capitulum.

De questionibus memorie per regulas.

De q̄stio-
nibus memo-
rie per re-
gulas.

Queritur /vtrum memoria ci-
tius recipiat species ab in-
tellectu q̄ a volūtatē? Cū
cū sit questū quid ē memo-
ria: modo queritur quid ha-
bet in se memoria essentia
liter? Memoria quid est in sciētia? vtrum
memoria habeat actus in subiecto & ob-
iecto? vtrum memoria sit ex seipsa? vtrum
memoria agat per suā speciē? Memoria
cuius est? vtrum memoria sit ex mate-
ria & forma? Memoria quo tendit. Qua-
re memoria est indivisibilis. vtrum memo-
rie d̄s q̄titate discreta possit habere
correlatiuos? que est propria aut appio-
priata passio memorie? Memoria quō cō-
sistit i tempore? Quare memoria est for-
tior in preteritis q̄ in futuro? Memo-
ria vbi conseruat suas species? Quomō
memoria disponitur ad obiectū? memo-
ria cum quo obliuiscitur? vade ad rubri-
cam in qua est memoria discursū per re-
gulas. ¶ Dictū est de questōibus vnde-
cime p̄tus huius libri: & data est doctri-
na p̄r quam artista sciat facere questio-
nes & ad loca transmittere: & in soluēdo
questiones consilii maxime practica
huius artis.

Duodecima pars prin- cipalis hui⁹ operis que est de habituatiōe.

Duodeci-
ma pars
principa-
lis huius
operis q̄ ē
de habi-
tuatiōe.

Hec pars est
de habituatiōe hu-
ius artis: & diuidit̄
in tres ptes. Qua-
rū p̄ma est de .13.
ptib⁹ in q̄s hec ars
diuidit̄. Et illas ar-
tista hui⁹ artis ha-
bituare d̄z: vt ipse
sciat applicare questionem ad illum lo-
cum: siue loca questioni dispositum: siue
si posita secundum conditionem mate-

sciat applicare questionem ad illum lo-
cum: siue loca questioni dispositum: siue
si posita secundum conditionem mate-

rie questiois. ¶ Secūda pars est vide-
licet q̄ habituēt modum & processū hu-
ius artis tenendo modum textus ad p̄-
bandum & soluendum questiones pere-
grinas isto modo per quem sunt expli-
cate in textu: sicut vnū exemplum q̄d p̄
aliud est exemplificatum et declaratum.
¶ Tertia ps est videlicet q̄ ipse habeat
modum multiplicandi questiones et so-
lutiones ad vnam et eandem conclusio-
nem: vt per tertiam & quartā figurā si-
gnificatū ē. ¶ Et hec de habituatiōe iuf-
ficient causa breuitatis.

Decimatertia ps prin- cipalis hui⁹ operis que est de doctrina.

Ars ista est
de doctrina: & ip̄a
diuidit̄ in .4. ptes.
Quarū p̄ma est:
vt artista bñ sciat
alphabetum per si-
guras /et diffinitio-
nes regulas / & assi-
tuationem tabule
cordetenus. ¶ Se-

Decima-
tertia ps
principa-
lis huius
operis q̄ ē
de doctri-
na.

cūda pars est q̄ ipse declarēt bñ textū
scolaribus rationabiliter: & non liget se
cum auctoritatibus aliorum: & q̄ scola-
res p̄legāt textum. Et si scolares dubi-
tauerint in aliquo / perant a magistro il-
lud. ¶ Tertia pars est: q̄ magister faciat
questiones corā scholaribus: & soluat eas
rationabiliter secundū artis processū.
nā absq̄ ratiōe artista non potest bene
vri ista arte. ¶ Cū sciendum q̄ hec ars
tres amicos habet: videlicet subtilitatē /
intellectus / & ratiōē / & bonā attentionē.
Sine istis q̄dē null⁹ hāc artē addiscere
pōt. ¶ Quarta pars est q̄ magister fa-
ciat scholarib⁹ q̄stioes: vt ipsi de illis re-
spondeāt ei. Et dicat illis q̄ multiplicēt
ratiōes ad vnā & eandē cōclusionem / ad
hoc vt inueniāt loca / ratiōe quorū sciant
respōdere & multiplicare. Si vero scola-
res nesciant respōdere / nec ratiōes mul-
tiplicare / nec loca inuenire: tūc magister
doceat scolares de predictis.

Sciendum q̄ sunt tres gradus
cōparatiōis. s. bonus / melior /
optim⁹: & sic ista sciētia habet
tres gradus ad addiscēdū se-
cūdū seipsam, s. hō habens

Optimū intellectum ⁊ fundatū in logica
⁊ in naturalib⁹ ⁊ diligentia: poterit ip̄a
scire duob⁹ mensibus/ vno mēse p̄ theo-
rica ⁊ altero mēse p̄o practica. ¶ Ho-
mo habens intellectū meliorem funda-
tum in logica ⁊ in naturalibus ⁊ dilige-
ntia: poterit ipsam scire quattuor meni-
bus/ duobus per theoreticā ⁊ duobus per
practicā. ¶ Homo habens intellectū sub-
tile ⁊ bonū ⁊ fundatū in logica ⁊ in natu-
ralibus ⁊ bonā diligentia poterit ip̄am
scire in medio anno: videlicet trib⁹ mēsi-

bus per theoreticā ⁊ trib⁹ per practicā.
Et si non poterit addiscere isto tempore
signū est qd̄ habet rudem intellectum: et
qd̄ nō habet bonam diligentiam/ aut est
occupatus in alijs. Et talis homo nunq̄
ipsam addiscere poterit: verūamen ad
addiscendū hāc artē cu⁹ cōsulo qd̄ p̄mo
addiscat arā breuis q̄ sic intitulat̄. De
cū tua gratia/ sapientiar amote/ incipit
arā breuis q̄ est imago artis generalis.
Nā ista scita ab intellectu subtile ⁊ fun-
dato/ ip̄e pōt scire generalem artem.

Illuminati viri magistri Raymundi Lull. sacre pagine
professoris amplissimi ars magna: generalis et vltima: quarū
uis aliarum artium et scientiarum eiusdem Lull. enucleatua:
cum cottationibus marginalibus et tabula siue indice: finē au-
spicata est optatum Lugduni per Jacobum Marechal calco-
graphum: sumptibus vero Simonis Vincent fidelis bibliopo-
le. Anno verbi incarnati. M. cccc. vij. quinto idus mayas.

Registrum huius operis.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R. Omnes
sunt quaterni preter A ⁊ R qui sunt duerni.

Me dedit in lucem multos laurinheta per annos.

Desertam: doctis vndiq; liuor obest

Grata sophocleis fueram doctoribus olim

Sorbonicis; esse rursus habere peto

